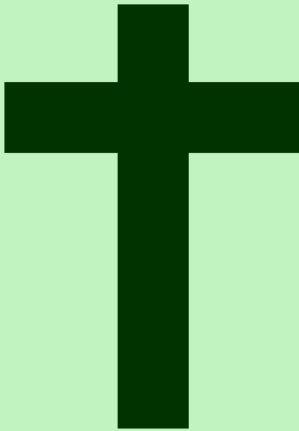

Manikáne O
Ehwehne

God's New Talk: The New Testament in the Awa Language of
Papua New Guinea

Manikáne O Ehwehne
God's New Talk: The New Testament in the Awa Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Awa long Niugini

copyright © 1974, 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Faith Comes by Hearing

Language: Awa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-12-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023
9673cf68-887a-574e-9ac8-846469c86b12

Contents

FRT	1
Mátiyu	3
Máhka	73
Arúka	114
Sóni	185
Eqmaro Ke	233
Aroma	298
1 Kórína	330
2 Kórína	361
Kárétía	380
Épésa	391
Pírípái	402
Kórósía	410
1 Tésárónáika	417
2 Tésárónáika	423
1 Tímóti	427
2 Tímóti	436
Táitása	442
Pírémóna	446
Ibaru Ke	448
Sémísi	473
1 Píta	482
2 Píta	491
1 Sóni	496
2 Sóni	503
3 Sóni	505
Súta	507
Sokigi	510
Read the New Testament	544

Manikáne O Ehwehne God's New Talk: The New Testament in the Awa Language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Awa long Niugini

Manikáne O Ehwehne

The New Testament in the Awa language of Papua New Guinea
[awb]

Translation: © 1974, 1997, 2002, Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication 2002 by The Bible League
Print version ISBN 0 86893 364 3

Web version
2012, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share – to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice – For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>*.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

Púku Áwíqkakaq Ogahq Awíkákáq Náhmbahq
Áwíqkakaq Kéh Kánéhe

Púku Áwíq[tab]Ogahq Awíq[tab]Náhmbahq

Mátíyu

Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Mátíyuwe téh táhkísi moné mewe arámbéhríúwana anehe Sísaga we kéro aní míankeheéna we omaq atowana wene táhkísi arámbéhrí suena Sísá kérowe. We mó awíqme Áríwaie. Wega wenawahrah Asiú keyábé iwíáhéna mah pukú sehiranúwe. Asiu kegá mah pukú sáhnsahwe Sísane ehweh kawerue siahtebéra wensabé aiq pútare atagehéna Mátíyuga sehiranúwe. Asiu kegá iwíáhéna, Mókake Manikánka anotah aní omaq atahnana wega ite Asiu kené Wahnah míanieéna sinkehe uwe. Sísá Karáhéga ite meirena kaweraitankeheéna Manikánka we omaq atena eqmarowe. Wenawahrah Asiú kéné sína Wahnáhmé íre mó aní míre. We Sísá wire éra Asiu kegá wensabé aiq pútare atagehéna Mátíyuga mah pukú sehiranúwe.

Mátíyuga mah kawéq éhwéh sehiranúwe.

Sísá Karáhéne aigaqnaréh síwíqmarí kéh éhwéhne.

(Árúka 3.23-38)

¹ Sísá Karáhéne aigaqnaréh síwíqmarí mahraue kéhre.

Sísawe Tébíti kahnáhne.

Tébítiwe Ébárahma kahnáhne.

² Ébárahmawe Áhísáhkine abowáe.

Áhísáhkiwe Sékópáne abowáe.

Sékópawe Súrareh ábárahnahne sibowáe.

³ Súrauwe Pérésareq Sérareqne sibowáe.

Mi aníténé sinowawé wenáwíq Támárie.

Pérésawe Éşáronine abowáe.

Éşároniwe Árámine abowáe.

⁴ Árámiwe Amínárápane abowáe.

Amínárápawe Násónine abowáe.

Násóniwe Sámónine abowáe.

⁵ Sámóniwe Póásine abowáe.

Póásine anowawé wenáwíq Áráhpae.

Póásiwe Óbétine abowáe.

Óbétine anowa wenáwíq Árútie.

Óbétiwe Sésine abowáe.

⁶ Sésiwe Tébíti anotah wahnáhné abowáe.

Tébítiwe Sórómónine abowáe.

Sórómónine anowawé téhwe Úríane ahre míowe.

⁷ Sórómóniwe Aréóboámáne abowáe.

Aréóboámawe Ábíyane abowáe.

Ábíyawe Ásane abowáe.

⁸ Ásawe Séhósápátine abowáe.

Séhósápátíwe Séórámáne abowáe.

Séórámawe Úsíane abowáe.

⁹ Úsíawe Sótámáne abowáe.

Sótámawe Áhásane abowáe.

Áhásawe Ésékíane abowáe.

¹⁰ Ésékíawe Mánásene abowáe.

Mánásewe Émónine abowáe.

Émóniwe Sósáiane abowáe.

¹¹ Sósáiawe Séhóíákínireh ábarahnahnahne sibowáe.

Mi tanáhráq Pábíroni marakóipeqté kégá Ísara ke táhtoqme meriqmera sene marakórapeq mórítówe.

¹² Pábíroni marakórápéq mórítówana

Séhóíákíniwe Séátíérane abowáe.

Séátíérawe Sérúbábérane abowáe.

¹³ Sérúbábérawe Ábíútime abowáe.

Ábíútiwe Éríákímane abowáe.

Éríákímawe Ásórane abowáe.

¹⁴ Ásórawe Sárókine abowáe.

Sárókiwe Ékímane abowáe.

Ékímawe Éríútime abowáe.

¹⁵ Éríútiwe Éréásane abowáe.

Éréásawe Mátánine abowáe.

Mátániwe Sékópane abowáe.

¹⁶ Sékópawe Sósépane abowáe.

Sósépawe Máhríane awehkawae.

Máhríaga Sísa maqmarowara mi animé Karáhée atowe. Karáhéwé áwahewé ite meirena kaweritankeheéna Manikánka we omaq atowe.

¹⁷ Ébáráhma míotaqtenué Tébititaq seuwekue airápété itaréitaré ábáhnínáhnah míówe. Tébiti míotaqtenué Pábíroni marakórápéq mórítótaq seuwekue mó airápété itaréitaré ábáhnínáhnah míówe. Pábíroni marakórápéq mórítótaqtenué Karáhéga marakóipeq tutaq seuwekue mó 14 se ábáhnínáhnah míówe.

Máhríaga Sísa Karáhé maqmaro ehwéhne.

(Áríka 2.1-7)

¹⁸ Sísa Karáhé maqmaro ehwéh teiníboq íráhro. Wenano Máhría Sósépaaga ahreyabéútaq Sósépareq íre nogúyataq Manikáne Awanka iwíáh atowana kía míówe.

¹⁹ Sósépaaga ahriahri peh kaweq sansánúwe. Wega meyanau áhrégá kía míó ehwéh irena wega iwíáhéna, Mó wehreq nogoye éna Máhría ayehitéhneho éna wehuke míótaq íre ehweh atasa peh auwanie iwíáhúwe.

²⁰ Mira iwíáhúwana Maniká itene Wahnah míéhrabeq íópeqté ánínká áónáh atena wensabé, Sósépaó, Tébiti kahnáh ánino, írátíahno. Manikáne Awanka iwíáh atéhrana Máhría kía míéhre. Minayabe we meweyabe íre áhreúno.

²¹ We animai maqmiahnana wega wehukene ahababáq kaweraritena merirankéhe. Minayabe wenáwíq Sísaé ato úwe.

²² Minayabe Manikánka iwíáh atowana wene ehweh irarú anínká mahraréna,

²³ Írátíáhro. Wehreq íre nogu ahrárigá kía ména animai maqmiahnara Émánúérae atagéhe úwe. *(Aisaia 7.14)*

Mi awíqmé Émánúérawé áwahewé Maniká itereq mía míai áwíre.

²⁴ Sósépaaga áónáhéna írigútaq itene Wahnah míéhrabeq íópeqté ánínká teawu ehwéh sehgiéna Máhría meyowe.

²⁵ Wega mewena Máhríaga ani íre maqmíotaq Sósépaaga peh míowana animai maqmarowana Sísaé áwíratowe.

2

Ahtebia kégá Sísa kabaru ehwéhne.

1 Anotah wahnáh aní wenáwíq Éróti Súría marákórápéqté kéné wahnah míotaq Máhriaga Pétáriéma suwahpeq Sísa maqmiowe. Maqmiowara ío kiembogirabeqte ké ahtebia kégá Sarúsarama suwahpeq suwe.

2 Segá mibeqte kényábé, Inahunahní Asiu kené anotah Wahnáh úkína anímé eheq míehro? Ío kiembogirabeq wehyoqka, Anotah Wahnáh maqmarehre sokigi aínsábé wensabé iwíáh iwíáh ataneheéq súne uwe.

3 Úwana Érótiga mi ehwéh irena wene arupipeq iwíáh kikirúwara moke Sarúsarama suwahpeqte kéné sirupipeq moq iwíáh kikiruwe.

4 Érótiga moke Manikáne ehweh mibeq ahtábé aritáh kéreq Mósísiga sehgióro ú ehweh síwáhnoro kereq síáhrabéna wensabé, Wehuke merirankeheéna Manikánka omaq ato aní eheq maqmianabo úwe.

5 Úwara sega wensabé, Súría marákórápéq Pétáriéma suwahpeq maqmi-
anae éra minayabe Manikáne ehweh irarú anínká sehiranue mahraréna,

6 Pétáriéma suwahpeqte kéó, Súría marákórápéq moke mó kehiná suwahpeq iteruwahpeq kiotaikiro? Írakaumo. Pétáriéma suwahpeq anotah aní maqmarahnana mi anínká néne animári Ísara ke wahnahnéna kaweq ah sokigi arinkéhe úwe. *(Maika 5.2)*

7 Érótiga ío kiembogirabeqte ké kopéq síáhrabúwara sega weba suwana wensabé, Téhwe mi wehyóq aneq tanáhráq ábóraragurairo kasenúwara teawúwe.

8 Teawúwana mi keyábé mahraréna, Mi kariq ánínsábé kawerue kogabaroro. Mi aní koábóraq máréhataq íné moq koiwíáh iwíáh ataniboq sereniéro éna Pétáriéma suwahpeq eqmaq suowe.

9 Eqmaq suowara pokue ahtaqqeq míówana pópoqnah kiembogirabeq wehyoqka ebeq kure mi kariq aní mío nah kotaq abobórahpeq kowara

10 tagéra sirupipeq anotahtaqq eyoyóuwe.

11 Nahupéq kibekéra mi kariq ánínseq wenano Máhriareq tagéra sirehunserarraq méra mi kariq ánínsábé iwíáh iwíáh atówe. Iwíáh iwíáh atera sene unahpípeqte péwe kóraakq kaweq weriákq kaweq kunkúni pahuráhákq áwúwe.

12 Manikánka mi ke áónáh aritena wensabé, Érótiba ire seuwekoro aritowara sega mó ahtápéqtáq sensuwahpeq pokuwe.

Sósépareh karirónánínká Ísipi marákórápéq poku ehwéhne.

13 Ahtebia kégá mitaq suera pokuwana itene Wahnah Maniká míéhrebeq ío pipeqte ánínká Sósépa áónáh atena wensabé, Irigue mi kariq ánínseq wananoreq Ísipi marákórápéq pehbeheráh meriqme mórito. Érótiga mi aní subiq suanieéna kabarinaire. Teawéna tanáhráq seuwekinkehboq mibeq kowíahno úwe.

14 Úwana Sósépaga irigéna inokáhpeq mitaq suena mi kariq ánínseq wananoreq meriqmena pokue Ísipi marákórápéq pokúwe. Éróti ire pukú tanáhráq Sósépareh karirónání Ísipi marákórápéq kowíówe.

15 Minayabe itene Wahnahnka wene ehweh irarú aní iwíáh atowana sehiranue mahraréna, Nénahni Ísipi marákórápéq míéhnsábé mitaq sue mahbeq súno atóge ire.

(Hosea 11.1)

Mi ehwéh aiq pútaraginkeheéna Manikánka Sóséfansabé Ísipi marákórápéq kowíahno atowe.

Káriq maigáú subiq súáhro arito ehwéhne.

¹⁶ Ahtebia kégá Érótime ehweh íre sehgira mó ahtáqpéq pokue taqnobagunsabe Érótiga áyátó púana anotah abíáhnshánúwe. Anotah abíáhnshánéna Pétáriéma suwahpeqkákáq wahtote kehiná suwahpeqkákáq mó ke eqmaq suanaútaq sensabé, Moke náhtate kariq maigáú subiq súáhro aritowe. Ahtebia kégá wehyoq ehwéh teawú tanahráq Érótiga iwíáhéna, Mi anímé amahnága peh náh neh aníne éna moke náhtate kariq maigáú subiq súáhro aritowe.

¹⁷ Érótiga miraúнка Sérémáíane naho éhwéh aiq pútaragúwe. Manikánka wene ehweh irarú ani Sérémáíla iwíáh atowana wega sehiranue mahraréna, ¹⁸ Áréma suwahpeqte kégá ibiséra áhnte ibítúnátúnánowara íráhwe. Áréséraga wene animárínsabé ibisehre. Moke subiq sutonsabé wenawahrahga wene arupipeq íre kaweratahráhowana peh ibisehre úwe.* (*Jeremaia 31.15*)

Kehrari marákórápéq kowío ehwehne.

¹⁹ Sósépareh karíronání Ísipi marákórápéq míówana Éróti pukúwana íópeqté ánínká Sósépa áónáh atowe.

²⁰ Áónáh atena wensabé, Irigue mi anínseq wenanoreq meriqme iteruwahrah Ísara kené marakórapeq seuwekúno. Mi aní subiq suanehe iwíáhuro ke aiq pukuro puah meriqme kouwekúno úwe.

²¹ Kouwekúno úwana Sósépara mi anínseq wenanoreq meriqmena Ísipi marákórápéq suena Ísara kené marakórapeq kouwekuwe.

²² Érótime ahninkáwá wenáwíq Ákéráúsae. Wega wenabone arambehri Súría marákórápéq Ísara keráq wahnah arámbéhrí awaq miowana Sósépara minayabe irena mi marákórápéq pokéyabe áhreúwe. Manikánka Sósépa áónáh atena wensabé, Súría marákórápéq íre pokúno éna Kehrari marákórápéq kowíahno úwana meriqmena pokue Kehrari marákórápéq kowíowe.

²³ Kehrari marákórápéq kowéna Néhsara suwahpeq pokéna mitaq kae-gaeúwe. Minayabe Manikánka wene ehweh iraru ke iwíáh aritowara Sísansabé sehiranue mahraréra, We Néhsara suwahpeqte áníne ataneherawoe éra sehiranuwe.

3

Sóni wání meri merinú anínká teriu ehwehne.

(Máhka 1.2-8; Árúka 3.1-18; Sóni 1.19-28)

¹ Mi tanáhráq wání meri merini aní Sóniga Súría marákórápéq séna mibeqté úwórápéq ména weba su ke ehweh teri terinúwe.

² Wega mahraréna, Manikánka wahnah wahnahnirabeq aiq wahtotaq kéh púaq itene ahababáq sansa sueq kaweqtaq míáhro úwe.

³ Manikánka wene ehweh irarú ani wenáwíq Áísáfía iwíáh atowana Sóni éhweh sehiranue mahraréna,

* **2:18:** Áréséraga Sékópáne ahre míowe. Áréséra akéqmé Súrareh ábárahnahne sinoiboe. Súrareh ábárahnah airápété téhtaré káhnáh méra moke Ísara kené sigaqnaréhe. Mi tanáhráq Áréséra wewega íre ibisówe. Wene aigaqnaréh ininsónká ibisowe.

We uworapeqté sawai sawaiéna mahraréna, Itene Wahnah sína ahmé aborisahro. Wene ah kaweraráhiro ire úwe. *(Aisaia 40.3)*

⁴Sóniga kéhma áyórate kogahnia aneraneratiowe. Áu aréti wene ayahbataq konahnatiowe. Tábahnkákáq sehenáhrabhakákáq nówe.*

⁵Sarúsarama suwahpeqte kéreq moke Súría marákórápéqté kéhíná suwahpeqte kéreq Sorana aroipéq wahtotaq kehíná suwahpeqte kéreqka Sóniba suwe.

⁶Weba séra sene ahbabáqsabe Manikápa pahsúówana Sóniga Sorana aroipéq wání meriuwe.

Sóniga Péhrasi keyábé ehweh arito ehwehne.

⁷Péhrasi kereq Sáyúsi kereqka† wání meaneheéra Sóniba suwana wega sensabé, Itewe wehene animári móe. Insega teínsabé áhreué ínéba seo? Manikánka kamah inehoéq ínéba se mino.

⁸Aiq pútaq kaweqtaq míaneheqmúne íwíáhirataq itene ahbabáq sansa sueq kaweq sansánoro. Mirairataq Manikánka tagéna, Ite amahnága kaweq sansánowe aitankéhe.

⁹Ébáráhma itene igaqna míéh púaq itewe Manikáne animári méq kaweq ke míone éq iteitensabé íwíáh íwíáhiyeho. Manikánka mah ebáhmáritáté Ébáráhmane anahwaréh mirarahráhire.

¹⁰Wehukeníkka awánká áwaheraq tehsúme maréhrana kaweq será íre íyéh áwánká moke apiwe ira parianawire úwe.‡

¹¹Sóniga mó mahraréna, Itene ahbabáq sansa aiq súáhnsabé wání mei meinuge. Íné peh wání mei meinugana íné kiotaiki aní inehe sinawire. Inehe si anímé anotah aní púana ínéga wene súu meweyabe íre awehrari aní múge. Wega Wenawa eqmarahnana wehukeníkka ira kekínserah Wenawanka iteba tuinkéhe.

¹²Wehukega ayu siqmíáhtáq sega kaweq ayú sene nahtapeq sáharera atutu ira pariáhwe. Mira onserah Manikánka kaweqtaq míáh keyábé, Néne mátaburapeq kiwíáhiro aritena ahbabáq keyabé, Íre puinkorahi iraipéq pokoro aritanawire úwe.

Sóniga Sísá wání meawu ehwéhne.

(Máhka 1.9-11; Ártúka 3.21-22)

¹³Sóniga mi ehwéh pahsuqme teriuwana Sísaga Kehrari marákórápéqté sure Sorana aroipéq Sóniga wání meawinkeheéna weba súwe.

¹⁴Sísaga wání meanieéna weba súwana Sóniga ahqáho atena wensabé, Aneqsabé ínéga wání meninkeheé seno? Arega íné wání menínaraqmé aiq kawerinae úwana

¹⁵Sísaga wensabé, Amahnága arega wání meninkéhe. Minawé Maniká awahbeh arámbéhríe úwana Sóniga wene ehwehnsabé kowe atowe.

¹⁶Kowe atena Sísá wání meawuwana Sísaga wánípipeqté kiutaq sabona sawekúwana Manikáne Awanka tunse kiboki tahnsanéna Sísaba márunsurahúwana tagówe.

¹⁷Tagówana íópeqté éhwéhnká mahraréna, Are niruní nénáhní móne. Arensabé nirutaboiruge úwe.

* **3:4:** Sóniwe Manikáne ehweh irarú ani wenáwíq Éráisa tahnsa aníne. 2 King 1.8, Malakai 4.5, Mátíyu 11.13-14, 17.10-13 tagáhnó. † **3:7:** Péhrasi kereq Sáyúsi kereqsabé éhwéhmé púku anehepeqte séhíráfmé Manikáne Púkuipéq Kéh Áwahe Éhwéhne ue kéhrabeq tagáhnó. ‡ **3:10:** Mah pabéqmé éhwéhmé ira paríéhnserah Manikánka íre kaweqtaq míáh ké kamah arinawire.

4

Owainawanka Sísa áhwárawe tagó ehwehne.

(Máhka 1.12-13; Árúka 4.1-13)

¹ Manikáne Awanka Sísa abatapi móatowana owainawanka weba séna Sísa ahabárinkeheéna áhwárawe tagéna áwioqnówe.

² Sísa áhnte wehekáh, 40wehekáh tópah awehriúnsabe anotah arúpibíúwe.

³ Anotah arúpibíúwana owainawanka wensabé, Are Manikáne ahninkáwá míahna puah mah ebáhmáránsábé, Tópah úkúno ato úwe.

⁴ Úwana Sísa wensabé, Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Tópahna wehuke íre oganúq sitahráhi nanere. Írakaumo. Peh morá Manikánka irari ehwéhnká oganúq sitahráhire ire úwe. *(Lo 8.3)*

⁵ Úwana owainawanka Sísa meqmena kaweq mapéq Sarúsarama suwahpeq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh nahnsorapéq móatena

⁶ wensabé, Are Manikáne ahninkáwá míahna puah maraipéq ahkuagúno. Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Manikánka wene íopeqté kényábé are wahnahnatiáhro aritankéhe. Ebahtaq arene aigará pera q míéhneho éra sene siyahnkaratáté are pankeragéhe *(Buk Song 91.11-12)*

⁷ Úwana Sísa ahqáho atena wensabé, Manikáne ehwehnka mó mahraréna, Maniká arene anotah Wahnáh áhwárawe tagé áwioqnéhneho ire úwe. *(Lo 6.16)*

⁸ Owainawanka Sísa mó meqmena anotah sawéhrápéq kiena moke mah kawéq márakóákáq moke kéh náneqmarínkákáq sokigi awuwe.

⁹ Sokigi awena wensabé, Káuqmunue ínénsabe iwíáh iwíáh aintéhnaraqmé moke tagahna naneqmarí awiníe

¹⁰ úwana Sísa wensabé, Owainawano, íné nuwe pokúno. Manikáne ehwehnka mahraréna, Maniká itene Wahnánsabé iwíáh iwíáh ateq webataq we awahbeh arámbéhrí miraoro ire úwe. *(Lo 6.13, 10.20)*

¹¹ Úwana owainawanka Sísa auwena pokúwara íopeqté kégá Sísa séra séhréh atówe.

Sísaga Kehrari marákórápéq wene arambehri áhwáró ehwehne.

(Máhka 1.14-15; Árúka 4.14-15)

¹² Sóni karábúsiapéq atárowe u ehwéh irena Sísa Kehrari marákórápéq pokúwe.

¹³ Pokéna Néhsara suwahpeq suena Kehrari kawéhú ayehráq Kápénééma suwahpeq kowíowe. Mi marákówé Sébúrina kahnáhnseq Nápátári kahnáhnseqka téhwe aborisowe.

¹⁴ Sísa mitaq pokúnka Manikáne ehwehme aiq pútaragúwe. Manikánka wene ehweh irarú ani Áísáia iwíáh atowana sehiranue mahraréna,

¹⁵ Sorana aroipéq seberaebéq Kehrari kawéhú kéhrabeq Sébúrina kahnáhnseq Nápátári kahnáhnseqne marakó kéhre.

¹⁶ Mitaqté kéwé sunkíkírirabeq mía míao kegá téhreh tagagehe. Puké marakó sunkíkírirabeq téhrankehe úwe. *(Aisaia 9.1-2)*

Sísaga itaréitaré wéhyábé, Íné séniráhro ú ehwehne.

(Máhka 1.16-20; Árúka 5.1-11)

17 Mi tanáhráq Sísaga kaweq ehwéh síwáhnoré sansa áhwarówe. Wega mahraréna, Manikánka wannah wahnahnime aiq wahtoni puaq itene ahbabáq sansa sueq kaweqtaq miáhro úwe.

18 Sísaga Kehrari kawéhú ayehrápéq nogena se ábárahre Ehntarureq Sáimónireq tagówe. Sáimóniwe mó awíq Pítáe. Se pah meyóya anité míóyansabé kahweraté wánípeq uwe taga tagauyana tagówe.

19 Tagéna sensabé, Íné séniráhtao. Amahnága itega kahweraté uwe taga tagaéta pah meyhéye. Mína óyanserah wehuke ínéba meriqmeta sigéhe. Minayabe íwáhnoriniboq séniráhtao úwe.

20 Séniráhtao úwara sene kahwe apubúue mitaq marera Sísá kéroýe.

21 Kéroýana Sísaga kure mó abárahre, Sébérine ahninkáwáráre Sémísireq Sónireq tagówe. Tagówara sereq sibowá Sébérireqka sípiipéq méra sene kahwewari kawerarówe. Kawerarówana Sísaga mi abárahreyábé, Máhotao úwara

22 sega apubúue sípiakáq sibowánkákáq suera Sísá kéroýe.

Sísaga síwáhnoréna áhnte awáhré ké kawerarito ehwéhne.

(Árúka 6.17-19)

23 Sísaga moke Kehrari marákórápéq ah nogéna Asiu kené momiwí nahmarítápéq síwáhnoréna Maniká wannah wahnahnirabeqte éhwéh teri terinéna moke náonkakáq kéreq awahre kereq kaweraritowe.

24 Sísá éhweh mitaq teri mahtaq terinuwara moke Síría marákórápéqté kéga írówe. Minayabe mi kéga moke awahre kereq owainawanka subiqmaq subiqmarú kereq iransá aruqaruru kereq aigará soriqnah kereq meriqmera Sísaba mórítówana wega moke mi ke kaweraritowe.

25 Kehrari marákórápéqté kéreq Tékápórísa marákórápéqté kéreq Sarúsarama suwahpeqte kéreq Súría marákórápéqté kéreq Sorana aroipéq seberaebéqté kéreq, peh íregáritaq kéga Sísá kéroýe.

5

Sísaga sáwéhrapeq síwáhnorú ehwehne.

1 Sísaga mi ke tagéna sáwéhrapeq kiwéna tútuue míowaq ite we kérahwana kéga weba sewane.

Sísaga iwíáh iwíáhoró ú ehwehne.

(Árúka 6.20-23)

2 Sísaga íwáhnoréna mahraréna,

3 Tabonah keo, itega Manikánsabe, Iteriahriáh íre miraorahúne éq séhréh aito iwíáhéra íópeq Manikánka wannah wahnahnirabeq awaq miahráhonsabé iwíáh iwíáhoró.

4 Amahnága irupipeq umehiraq ibisah keo, Manikánka séhréh aitená itene iru ukíq itankéhe. Minayabe iwíáh iwíáhoró.

5 Íre píribahria peh uwarena kéó, mah marákó marákó awaq miahráho puaq iwíáh iwíáhoró.

6 Kaweqtaq mé sansa sehgieyabe suwahbeh keo, ite arupibii aní tahnsa móe. Wání tahbobói aní tahnsa móe. Manikánka ite tabonaho nanéq náinkéhe. Minayabe iwíáh iwíáhoró.

7 Mó keyábé irutaboairiteq séhréh arítáh kéó, Manikánka itensabé moq arutaboairaitena séhréh aitahna puaq iwíáh iwíáhoró.

8 Irupipeq kaweq iwíáh aruqaruro keo, Maniká tagahraho puaq iwíáh iwíáhoró.

9 Morá ké tahnsanue tobek ehweho sansá sueq pehwehribeq miáhiro íwiáho keo, Manikánka itensabé, néne animári móe aitahna puag iwíáh íwiáhoru.

10 Manikáne kaweq sansá sehgiónsábé mó kegá íwíoqnah keo, Manikánka wahnah wahnahnirabeq awaq miahráho puag iwíáh íwiáhoru.

11 Néne animáрино, néne animári miáh púra mó kegá íre kaweq ehwéh aitera íwíoqnéra péhepehe ehwéhnué íehruruirataq iwíáh íwiáhoru.

12 Sega miraonka íopeq itene ápeq anotah úki puag iru eyoyóeq iwíáh íwiáhoru. Sega ite íwíoqnahnserah Manikáne ehweh iraru ke naho síwíoqnowe úwe.

Ite sóreq tahnsá ké wóe ú ehwehne.

(Máhka 9.50; Áríka 14.34-35)

13 Sísaga pabeqme ehwéh mó mahraréna, Itewe mah kehiná kéhínané sóreq tahnsá móe. Sóreq auqmah naneq úkínaraqmé kaweraranéhnkono? Írakaumo. Auqmah soréq íre tei puara wehukega sigárátáté abasawe seraweh keragéhe úwe.

Ite téhreh tahnsá ké wóe ú ehwehne.

(Áríka 8.16-18)

14 Sísaga mó pabéqmé éhwéh síwáhnoréna, Mah kehiná kéhínánká tagageheeq ite téhreh tahnsá ké wóe. Sáwéhrapeqté náhmári kopípéq íre kahrahire.

15 Mina inserah wehukega áráhmu keqmaráhtáq páhkétiraté íre akariaráhwe. Írakaumo. Peh tahberaq maráhwana téhráhnara moke nahupeq miáh kegá kawerue tagahrahowe.

16 Wehukeníká áráhmu tahberaq méréhnserah wehukega tagehrataq kaweq sansánoro. Mó kegá itene kaweq sansá tagéra Maniká Iteribo íopeq miéh ánínsábé iwíáh iwíáh atagéhboq kaweq sansánoro úwe.

Mósisiga sehgióro ú ehwehne.

17 Sísaga mó mahraréna, Ínensabewé Mósisiga sehgióro ú ehwehnikákáq Manikáne ehweh iraru kené ehwehnikákáq sabiruanieéna sire iwíáho? Írakaumo. Íre sabiruanieéna suge. Peh mi ehwéh áwahe sokigi ainieéna suge.

18 Tei éhwéh ahtebagehboq íráhro. Íopeqkákáq mah marákó marákóákáq peh kahnaraq Mósisiga sehgióro ú ehweh íre parabagia peh kagainae. Mi ehwéhmi pehgáriq íre parabagia peh moke kagainawire. Mi ehwéhniká moke aiq pútarágínana anehe íopeqkákáq mah marákó marákóákáq parabagiawire.

19 Minayabe wehukeníká mi ehwéh pehgáriq anteruena mó keyábé, Ínéga unserahnoro éna pagu pagunínaq mi animé Manikánka wahnah wahnahnirabeq pehgáriq aní míankehe. Mó anínká mi ehwéh sehgiena mó keyábé, Kawerue sehgióro síwáhnorínaq mi animé Manikánka wahnah wahnahnirabeq anotah aní míankehe.

20 Teiníboq írátíáhro. Itega Manikáne sansá sehgiro Péhrahi kereq Mósisine ehweh síwáhnoro kereqne arambhiri íre kiotaikínaraqmé Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráho? Írakaumo. Íre kioráhowe úwe.

Apubúue insahwé ato ú ehwehne.

(Áríka 12.57-59)

21 Sísaga mó mahraréna, Naho naho síwáhnoruro kegá itene igaqnaréhyabe teríu ehweh itega aiq íráhwe. Sega síwáhnoréna,

Wehukení subiq sueho. Subiq suahna anímé kotiorabeq móatagéhe uwe.
(*Kisim Bek 20.13, 21.12*)

²² Segá miraue iraruwana amahnága ínégá teiníboq írátíáhro. Wene iyahnabo anínsábé abiahnsa atahna anímé kotiorabeq móatagéhe. Wene iyahnabo anínsábé íre kaweq ehwéh atahna anímé kaunsíri kebá móatagéhe. Wene iyahnabo anínsábé múguwahgu uwoyansa aní móne atahna anímé iraipéq pokinae.

²³ Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhúpéqté táhbérápéq irigé, Mahna Maniká náwiníe íwíáhóne. Are mitaq irigé arene iyahnabo anínká arensabé abiahnsa atéhnsabé ahreraq matiahnawe

²⁴ arega awinieina naneq tahbe áwaheraq maro. Áwaheraq mare apubúue arene iyahnabo anípá pokue insahwé ato. Insahwé ate kouwekue mitaq marahna naneq mewe Maniká náwo úwe.

²⁵ Sísaga mó mahraréna, Mó anínká are ehweh atanieéna anotah sahsi móatanaínaraq ahtapeq kirataq apubúue insahwé ato. Kotiorabeq kirataq wega anotah sahsi are móatahnana wega párísiba móatahnana karábúsiipéq móatehnehboq apubúue insahwé ato.

²⁶ Teiníboq írátíáhro. Karábúsiipéq móatahnara pehipi íre soraq auwagéhe. Ebeqme anotah apéq paiqmaréhnaraqmé anehe soraq auwagéhe úwe.

Sísaga mó aniné ahre weh abariiyeho ú ehwehne.

²⁷ Sísaga mó mahraréna, Itega írátó ehwéhnká mahraréna, Mó aniné weh ahre abariiyeho íre. (*Kisim Bek 20.14*)

²⁸ Mi ehwéh írátówana amahnága ínégá teiníboq írátíáhro. Arene auranka mó aniné ahre tagé, Íné mi iní abariyéyabe níre íwíáhónawe arene arupipeq abarié ahabábq aiq miraóne.

²⁹ Minayabe arene auranka are ahabáratana ínaraq mi aurá piruo. Peh morá áúránkákáq míéhnaq pehgáriq íre kawerinae. Téhtaré áúránkákáq míéhnaq kagai iraipéq pokinaraq anotah íre kawerinae.

³⁰ Arene púpeqte áyáhnkáránká are ahabáratana ínaraq mi ayáhnkárá kiraq-suo. Peh morá áyáhnkáránkákáq míéhnaq pehgáriq íre kawerinae. Téhtaré áyáhnkáránkákáq míéhnaq kagai iraipéq pokinaraq anotah íre kawerinae úwe.

Sísaga, Ahre kaqsúého ú ehwehne.

(*Mátíyu 19.9; Máhka 10.11-12; Áruka 16.18*)

³¹ Sísaga mó mahraréna, Itega írátó ehwéhnká mahraréna, Arene ahre kaqsuaníe inaraqmé minayabe tikéti pepáhq kowewe móawo úwe.

³² Minayabe amahnága ínégá teiníboq írátíáhro. Arene ahrega mó wehreq ahabárirataq mi tanáhráq kaqsuankéhe. Pehipi kaqsúéhnaq wega mó wehkínaraq mi tanáhráq ahabárinae. Mi iní meyahna anínká moq mi tanáhráq ahabárinae. Minayabe arene ahre pehipi kaqsúéhneho uge úwe.

Sísaga peh koweakáq ahqáhoakáq irarero ú ehwehne.

³³ Sísaga mó mahraréna, Itega mó ehwéh írátó ehwéhmé itene igaq-naréhyabe teríú éhwéhnká mahraréna,

Arega iraré, Manikánka tagaríéhtáq ínégá teawú éhwéh mirainauge énowe péhenineho. Arene ehweh kawerue sehgio íre. (*Namba 30.2*)

³⁴ Sega miraue iraruwana amahnága ínégá teiníboq írátíáhro. Arega mirainauge inaraq Manikánka tagariéhtáq mirainauge íre úno. Íópeqmé Manikánka wahnah wahnahni puah, Íónka tagariéhtáq mirainauge íre úno.

³⁵ Mah marákówé Manikáne tahbe tahnsá púah, Marakóga tagariéhtáq mirainauge íre úno. Sarúsarama suwahpeqme itene anotah Wahnáhné mátabu púah, Sarúsaramaga tagariéhtáq mirainauge íre úno.

³⁶ Arega irarénaga peh morá arene tontonah ayáhránká pabusa ayáhrá íre úkorahi puah, Niyahqnonka tagariéhtáq mirainauge íre úno.

³⁷ Arega, Ahqáho. Íre mirainauge íwiáhónawe peh, Ahqáho úno. Arega, Kowe. Mirainauge íwiáhónawe peh, Kowe úno. Owainawanka ahababáq ehweh atannah áhnte irarinehboq peh morá ahqáhoakáq koweakáq irarúno úwe.

Sísaga, Ahababáq íre ayahqmaro ú ehwehne.

(Árúka 6.29-30)

³⁸ Sísaga mó mahraréna, Itega írátó ehwéhniká mahraréna, Mó anínká arene aura piauwanah arega moq wene aura piruo. Mó anínká arene áwéh sehqauwanah arega moq wene áwéh sehqauwo ire. *(Lo 19.21)*

³⁹ Mi ehwéh írátówana amahnága ínégá teiníboq írátíáhro. Are áwíoqneh animé íre ayahqmaro. Mó anínká are ahsuehinahwe éberiopeq pabeq suehnana ahsuehino.

⁴⁰ Mó anínká are ehweh atena síóti meanié inaraqmé arene síótiakáq arene sáhkétiakáq náwo.

⁴¹ Wahnah anínká wene ménsámehnsá abaqme ákáhtaq wahtotaq morá kírómitá kúno atannahwe ákáhtaq íre wahto téhtaré kírómitá mewé móato.

⁴² Mó anínká arensabé aneqpopoq nánio ínahwe náwo. Mó naneq átárianiboq nánio ínahwe náwo úwe.

Arene naruoyabé irutaboirono ú ehwehne.

(Árúka 6.27-28,32-36)

⁴³ Sísaga mó mahraréna, Itega írátó ehwéhniká mahraréna, Arene iyahnaboyabé arutaboiré arene naruoyabé íre arutaboirono ire.

⁴⁴ Mi ehwéh írátówana amahnága ínégá teiníboq írátíáhro. Íre peh morá itene iyahnaboyabé irutaboirono. Itene naruoyabé moq irutaboirono. Íwíoqnah keyábé púrerarítáhró.

⁴⁵ Íópeqté Ítéribóné animarí méq ite íwíoqnah ke púrerarítáhró. Manikánka ahababáq kereq kweq kereqne marakóraq monseráhnue, Patahúno atéhre. Wega kaweqtaq míáh kéreq ahababáq kereqne marakóraq monseráhnue, Ibonsúno atéhre.

⁴⁶ Peh morá itensabé sirutaboirono keyábé irutaboirono itaqmé Manikánka ápeq awinkéhbo? Írakaumo. Ahababáq kereqka moq sensabé sirutaboirono keyábé sirutaboirono.

⁴⁷ Peh morá itene iyahnaboyabé mehweh aritéhráme anotah kawéq sánsápo? Írakaumo. Maniká íre tagariáh kégá mi sánsá mirao mino.

⁴⁸ Íópeqté Ítéribógá kaweqtaq míá míainserah ite moq kaweqtaq míá míaoiro úwe.

6

Sísaga mó ke séhréh arite sansansabé teí éhwéhne.

¹ Sísaga mó mahraréna, Peh mó kegá itene kaweq arámbéhrí tagéra, Kaweq kee íwíáhigehéeq mi arámbéhrí ábóraq miraonsabé ire kawerowe. Mirairataq mókake íopeqté Ítéribógá mi arámbéhríyábé ápeq ire nánawire.

² Minayabe arega tabonah ke nárínaraq mó kegá tagagehboq ebeq pembiáh póbíéh ání ire eqmaro. Mó kegá momiwí nahtápéqkákáq wahba ahtápéqkákáq pembiáh póbíéh ání eqmarera anehe mitaq séra tabonah ke náriéwe. Tabonah keyabé ire sirutaboirue náriera péhepehe sansánowara mó kegá tagéra kaweq ke wóe íwíáh aitageheéra ábóraq náriéwe. Teiníboq írátíáhro. Mi sansáno kegá ábóraq nárié púara tagah kegá sensabé iwíáh iwíáh arítáhnásabé mókake mó apéq ire meyangéhe. Segá mira onserahníyeho.

³ Arega tabonah ke nárínaraqmé mó kegá tagehboq peh kopípéq nário.

⁴ Kopípéq nárínaraqmé Iteriboga tagéna ápeq náwinkéhe úwe.

Sísaga púreré sansansábé teriu ehwéhne.

(Árúka 11.2-4)

⁵ Sísaga mó mahraréna, Táhmaro kegá ábóraq kaweq sansánéra peh kopípéqmé ire kaweq sansánéra kopéráhpéro ke wóe. Itega púrerirataqmé mi kegá púro serahníyeho. Segá momiwí nahtápéqkákáq wahba áhtápéqkákáq mó kegá tagehrataq, Kaweq ke wóe íwíáh aritageheéra ábóraq iriwe méra púrerowe. Teiníboq írátíáhro. Mi sansáno kegá ábóraq púrerotaq tagah kegá sensabé iwíáh iwíáhnásabé mókake mó apéq ire meyangéhe.

⁶ Arega púrerinaraq arene paqnahipeq kibekue onsa paiqmare kopípéq mé púrerúno. Iteribo ire ábóraq miéh áninéna moke kopípéq arámbéhrí tagehre. Minayabe kopípéq mé púrerinaraq mina tagéna arene púreq ehwéh irena náwinkéhe.

⁷ Maniká ire tagariáh kégá iwíáhéra, Manikánka itene ehweh kawerue irankehéera mónkakáq mónkakárue ire wahto ehwéh teawenéhe iwíáhowe.

⁸ Segá mira onserahnue púreríyeho. Itega ire teawétáq Maniká Iteriboga ite tabonaho naneq tagariéhre.

⁹ Minayabe púrerirataq mahraréq,

Íopeqté Ítéribóo, arenáwíq pankerone.

¹⁰ Arega mah kehina kéhína wahnah wahnahnaritahna tanáhráq apubúue ábóragúno ato.

Moke íopeqté ké are awahbeh sansánonserah mah marákóipéqté ké moq are awahbeh sansá miraoro aito.

¹¹ Ibora itene táhutahuq awehraq kirabo aito.

¹² Mó kegá ahabáraitáhtáq itega mina ire iahrreraq masa peh suone. Itega miraúnanserah itene ahabábáq moq ire ahrreraq matiahno.

¹³ Ahabábáqka ite saiqnariahrahirabeq ire móito. Owainawanka saiqnariahrahirabeqte meiqme móbeq móito.

[Arega ahriahri wahnah wahnahnaite págege kiotaikóna aní miahnaq arensabé iwíáh iwíáh atone. Aiq míre.] Miraue púreroro úwe.

Mó kené ahabábáq ire ahrreraq matíáhro ú ehwehne.

¹⁴ Sísaga mó mahraréna, Mó kegá ahabáraitéhraq ire iahrreraq matíéhrataqmé íopeqté Ítéribógá itega onserahninkehe. Wegá itene ahabábáq ire ahrreraq matiankehe.

¹⁵ Mó kegá ahabáraitéhraq iahrreraq matíáhnaraqmé íopeqté Ítéribógá moq itene ahabábáq ahrreraq matiankehe úwe.

Sísaga táhutahuqsabé awehrié sansa teriu ehwehne.

¹⁶ Sísaga mó mahraréna, Itega táhutahuq awehriirataq péhepehe sansáno kegá abiah marera mirao serahniyeho. Mó kegá se tagéra, Kaweq ke wóe iwíáhigeheéra mi kegá awehriotaq abiah máráhwe. Teinboq írátíáhro. Mi sansáno kegá awehriotaq tagah kegá sensabé iwíáh iwíáhonsabé mókake mó apeq íre meyangéhe.

¹⁷ Arega táhutahuq awehriinaraq arene auranabiah pabeq paberé arene ayahra kaweq komúúno.

¹⁸ Mirainaraq are tagehra kegá táhutahuq awehriionayabé íre ahtebahrahowe. Iteribo íre ábóraq miéh ánínéna moke kopípéq árámbehri tagehnsabé apeq náwinkéhe úwe.

Sísaga kaweq naneq morábi sáhonsabé teriu ehwehne.

(Árúka 12.33-34)

¹⁹ Sísaga mó mahraréna, Mah marákóipéq kaweq naneqmarínsabé irutaboiréq morábi sáhiyeho. Mah marákóipéq sáharáh náneq sósahbahránkírana abehq náneq ka sóirara aebó kegá aebóowe.

²⁰ Peh morá íópeq kaweq naneqsabé irutaboiréq mitaq morábi sáharáhro. Mitaq íre sósahbahránkinae. Íre abehq náneq ka sóinae. Aebó kegá mitaq íre aebóorahowe.

²¹ Itene kaweq naneq morábi sáharáhrabeqsabé irutaboironeheqmóe úwe.

Itene iurame inonkataq kéh áráhmú tahnsane ú ehwehne.

(Árúka 11.34-36)

²² Sísaga mó mahraréna, Arene aurame arene anonkataq kéh áráhmú tahnsáne. Arene auranka kaweq naneq tagehnaraq arene arupipeq téhranae. Arene auranka ahbabárorahi naneq tagehnaraq arene arupipeq sunkíkírinae.

²³ Arene arupipeqté téhrehme sunkíkíragínaraq kaweq sansá íre miraorahé peh ahbabáq sansanorahóne úwe.

Téhtaré wáhnáhné arambehri moráráq íre sehgióráhi ehwéhne.

(Árúka 16.13)

²⁴ Sísaga mó mahraréna, Arambehri anínká téhtaré wáhnáhné arambehri íre moráráq sehgióráhire. Wega mó wahnáhnsabé awahbéna mó wahnáhnsabé íre awahbanae. Wega mó wahnáhné arambehri kawerue sehgiena mó wahnáhné arambehri áhwára áhwárainae. Mina inserah itega Manikánsabe irutaboiro sansánkákáq móneyabé irutaboiro sansánkákáq íre moráráq sehgióráhowe úwe.

Iwíáh kikiriyeho ú ehwehne.

(Árúka 12.22-31)

²⁵ Sísaga mó mahraréna, Teinboq írátíáhro. Ite mah marákóipéq mé tanahráq itene táhutahuqkákáq itene inonkataq inerineré naneqkákáqsabé iwíáh kikiriyeho. Oga méwé íre peh morá tópah nahnagae. Itene inonkame íre peh morá inerineré naneq mire.

²⁶ Kabarane sánsá iwíáhwe tagahro. Mi kanká ménsúmehnsú uqmarena nera kéhtáq koawaqmena nahupeq sahiro? Írakaumo. Íópeqté Ítéribógá mi kansabé iwíáhéna pehipi kiraboire. Itewe wehuke puana Maniká Iteriboga itensabé anotahtaq iwíáhéna kawerue kirabo aitéh mino.

27 Arega arene oga mé tanahráqsábé iwíáh kikirinaraqmé ábátáq mérearahráhiro? Ahqáho. Írakaumo úwe.

Íre mationa naneq náinkéhe ú éhwéhne.

28 Sísaga mó mahraréna, Aneraneré naneqsabé aneqsabé iwíáh kikiroo? Uworapeqté árá iyéh náneqsabé iwíáhue tagahro. Uworapeqté náneqka íre arambehrire. Korósi íre kogahnire.

29 Anotah wahnáh aní Sórómóni naho ména we áhnte mensáméhnsá matawéna áhnte kawéq awahriq korósi matiowe. Uworapeqté kawéq árá iyéh náneqka moke Sórómónine kawéq awahriq naneq kiotaikire.

30 Uworapeqté náneq íre kagai mire. Iborá iyéhhrana ahbiah tahnsá kekírataq tagire. Manikánsabe pehgárita q aiq pútare atáh kéó, Manikánka mi kawéq árá sukiwíéhnsábé wega ite moq sukita hráhi mino.

31 Aneq nanehnkono? Né waní eheqte tuiro? Aneqtaté aneranerue míaneh nkono éq iwíáh kikiriyeho. Ahqáho.

32 Maniká íre tagariáh kégá minayabe iwíáh iwíáhéra sene sirupipeq iwíáh kikirowe. Iteriboga ite íre mationa naneq aiq tagariéhre.

33 Ahriahri Manikánka wahnah wahnahnirabeqte sánsánsábé irutaboírég sehgióro. Sehgieq we kaweqta q míéhnserah ite moq kaweqta q míaneheqmúne éq iwíáho. Mirairataq Manikánka ite íre mationa naneq náinkéhe.

34 Ahbiah sína naneqsabé iwíáh kikiriyeho. Ahbiah sína naneqsabé mi tanáhráqsábé iwíáhigehé. Irupipeq umehorahi naneqsabé iborá aiq awehra q kéhranawe ahbiah sína naneqsabé iwíáh kikiriyeho úwe.

7

Mó kené sánsá íre saraq sitáhro ú ehwehne.

(Árúka 6.37-38,41-42)

1 Sísaga mó mahraréna, Mó kené sánsá saraq siteq ahbabáq ke woe íre oro. Mirairataq Manikánka itene sánsá moq saraq itena ahbabáq ke woe aitan kéhe.

2 Itega mó kené sánsá saraq sitáhnserah Manikánka itene sánsá moq saraq itan kéhe. Itega mó kené sánsá saraqme náriénserah Manikánka moq mina tahnsanue saraqme náinkéhe.

3 Arenawahrah aníné aurapi pehgáriq átútú tagé arerene aurapi anotah sehikará kéhnsábé aneqsabé arerene auransabé íre iwíáhono?

4 Arene aurapi anotah sehikará kéhrahwe aneqsabé arenawahrah anínsábé, Arene aurapite átútú meauwanínkono eno?

5 Are ahbabáq kopéráhpéróna aní móne. Téhwe arerene aurapite sehikará merue anehemé arenawahrah aníné aurapite átútú kawerue tagé meauwahráho.

6 Manikánsabe suwahrieh kewé Manikáne epéqté éhwéh íre teriéro. Mirairataq ianká wehukení pehnserah sega ite iwíóqnagehe. Póéráhqka kawéq naneq segarúpípéq abasawe maisarúéhnserah sega mi éhwéh íre irasa peh awiréh aitanherawoe úwe.

Págageue púreroro ú ehwehne.

(Árúka 11.9-13)

7 Sísaga mó mahraréna, Itega púrerirataqmé náio ira naneq náinkéhe. Págageue kabarirataq ábórarínaq taganeheqmóe. Onsaraq pako pakoirataq sitan kéhe.

⁸ Nánio i anínká meyankehe. Kabari anínká ábóraq marankéhe. Onsaraq pakobakoi anímé Manikánka siatahnana nahupeq kibekinkehe úwe.

⁹ Sísaga mó mahraréna, Arenahninká arensabé, Tópah nánio ínaraqmé arega ebah náwiníbo? Írakaumo.

¹⁰ Wega, Paseh nánio ínaraqmé wehe náwiníbo? Írakaumo.

¹¹ Ite sibowáreh ahabároraho keeq itene animári peh kaweq naneq nári nárino míno. Íopeqté Ítéribógá wensabé, Nánio e kewé peh kaweq naneq nárinkéhe.

¹² Mó kegá ite iuwahbeh sansánue ite kaweritáhnserah itega moq mina tahnsanue se kaweritáthro. Mi sansámé Mósísine ehwehnikakáq Manikáne ehweh iraru kené ehwehnikakáq áwahe wíre úwe.

Sobuya méhpéhpéq kibekoro ú ehwehne.

(Árúka 13.24)

¹³ Sísaga mó mahraréna, Sobuya méhpéhpéq kibekoro. Iraipéqté méhpéh anotah abáé méhpéh míre. Iraipéqté áh moq abae ah marapeq tunsíá áh kéhrara áhnte kegá mi ahtápéq poku pokuowe.

¹⁴ Oga mérapeqté méhpéhmé sobuya méhpéh míre. Oga mérapeqté áhmé moq sobuya ah senahpeq kiríéh áh kéhrara mibeq kieyabe umehi puara íre áhnte kegá mi ahtápéq kiegieowe úwe.

Péhe éhwéh irare keyábé aiq pútare arítého ú ehwehne.

(Árúka 6.43-44, 13.25-27)

¹⁵ Sísaga mó mahraréna, Íre Manikáne ehweh peh seyene péhe éhwéh irare keyábé aiq pútare arítéhoq mi kené arambehri tagariáthro. Ábóraq se sipisípiq tahnsá méra peh sirupipeqmé úrinsi iá tahnsa miáhwe.

¹⁶ Sene arambehri kawerue tagarawéq sene sánsá ahtebahrahowe. Ógaranká inunara íre íyéhre. Káránkáránsáhnka pópo íre íyéhre.

¹⁷ Kaweq awánkánká kaweq será íyéhranawe abehq áwánkánká íre kaweq será íyéhre.

¹⁸ Kaweq awánkánká abehq será íre iyahráhire. Abehq áwánkánká kaweq será íre iyahráhire.

¹⁹ Kaweq será íre íyéh áwánkámé apiwe ira paríéhre.

²⁰ Minayabe péhe éhwéh irare kené arambehri tagarawéq sene sánsánsábé iwíáhorahowe úwe.

²¹ Sísaga mó mahraréna, Áhnte kegá ínénsabe, Néne Wahnah mone aintáhwe. Íre mi ehwéh irarenka Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráhowe. Írakaumo. Íopeqté Náníbo awahbeh arámbéhrí mirao kegá sebataq mitaq kioráhowe.

²² Sainsuahna tanáhráq áhnte kegá ínénsabe, Néne Wahnah mone aintera, Arenáwírué Manikáne ehweh iraruraage. Arenáwírué owainawamarí kaqsuq kaqsururaage. Arenáwírué ótaq sansámári miraurage irarigehe.

²³ Irarirataq ínéga sensabé, Itewe íre tagaríóge. Ite ahabábáq ke puaq íné nueq pokoro aritaníe úwe.

Nah piehya anitéyábé pabeqme ehwéhne.

(Árúka 6.47-49)

²⁴ Sísaga mó mahraréna, Néne ehweh irena sehgi anímé ahtebia aní wene nah págege marákóráq pearéh aní tahnsane.

²⁵ Págege marákórácq pearéh púana anotah ibónsirana wání periéhrana sóiririrana wene nah íre kúrugúruue sokogia peh págegeue kéhre.

²⁶ Néne ehweh irena íre sehgi ánimé múguwahgu aní wene nah mareqmareq marákórácq pearéh ání tahnsane.

²⁷ Anotah ibónsirana wání periéhrana sóiririrana wene nah kúrugúruue sokogire. Sokogirana moke íre kaweragire úwe.

²⁸ Sísaga mi ehwéh síwáhnorue parabaruowara író kega wene ehwehnsabé áhtenuwe.

²⁹ Mósísine ehweh síwáhnoro kegá síwáhnorunserah Sísaga íre úwe. Wega ahtebia ánínká tahnsa síwáhnorú púara wene ehweh író kega áhtenuwe.

8

Sísaga anotah naonkákácq aní kawerato ehwéhne.

(Máhka 1.40-44; Áruká 5.12-14)

¹ Sísaga sáwéhrapeqté tuwara peh íregárita q kegá we kérowe.

² Kérówana anotah naonkákácq ánínká weba séna áhtenú púana arehunseraráq ména wensabé, Anotah aníno, are awahbáhnaraqmé kaweraintahráhone úwe.

³ Úwana Sísaga ayahnkakahrue wenaneq táhtorena wensabé, Aiq mirauge. Are awaho aní míahno atowana mina írarúta q wene náonaba apubúue wagúwana kaweragúwe.

⁴ Kaweragúwana Sísaga wensabé, Írátíahno. Mó ke teríneho. Írakaumo. Manikáne ehweh mibe q mahbe q aitéh ánípá pokue arene anonka móreawo. Are awaho aní úkire ígehbo q Mósísiga írarúnserahnue Manikánsabe titirúno úwe.

Kíápéténine arambehri aní kawerato ehwéhne.

(Áruká 7.1-10)

⁵ Sísaga Kápénéáma suwahpe q súta q 100 Aroma sontiá kéné kíápéténiga weba séna, Séhréh ainto éna,

⁶ Anotah aníno, néne arambehri aní néne nahtape q ména anotah erirana íre nogoráhire úwe.

⁷ Úwana Sísaga wensabé, Ínéga arene nahtape q kogawerataníe

⁸ úwana kíápéténiga wensabé, Íné pehgári q aní múge. Are anotah aní míahna puah néne nahtape q íre súno. Peh mahta q mé ehweh írarinana néne arambehri aní kaweragíno.

⁹ Íné mo q wahnah sansá tagaríóge. Néne wahnah aiq míéhrana íné mo q wahnah anínéna sóntiá ke wahnahnuge. Ínéga mó sontiá ánínsábé, Pokúno atótá q wega apubúue pokire. Mó sontiá ánínsábé, Mahbe q súno atótá q wega apubúue ínéba sire. Néne arambehri ánínsábé, Miraúno atótá q wega apubúue miraire úwe.

¹⁰ Úwana Sísaga mi ehwéh irota q áhtenéna we anehe su keyábé, Teiníbo q írátíáhro. Mah anínká ínénsabe anotahta q aiq pútare aintena ínéga mirainawire íwíáhire. Nánuwahrah Asíú kegá ínénsabe mina tahnsanue íre aiq pútare aintáhwe.

¹¹ Teiníbo q írátíáhro. Íó kiembogirabe qte kéreq íó tupekirabe qte kéreqka séra Manikánka wahnah wahnahnirabe q kibekéra tútuue méra Ébárahmareh Áhísáhkireh Sékópareh morárá q táhutahurigehe.

¹² Manikánka nánuwahrah Asíú kényábé, Ínéga wahnah wahnahnurabeq máhoro irara sega ahqáho atonsabe máhpeq sunkíkírirabeq kaqsuankéhe. Kaqsuahnaraq sega mítaq uwo uwo éra ibisagehe.

¹³ Mínyabe, Íráhro éna kíápéténinsabé, Arene nahtapeq pokúno. Arega aiq pútare aintahnanserah inkehe úwana mi tanáhráq wene arambehri aní kaweragúwe.

Sísaga Pítane ahrahnawa kawerato ehwehne.

(Máhka 1.29-31; Árúka 4.38-39)

¹⁴ Sísaga Pítane nahupeq kibekúwana Pítane ahrahnawa osoro awáhréena máhriqtaq míowana tagówe.

¹⁵ Sísaga mi ininé ayahnkara táhtorowana wene awahre kaweragúwana irigéna táhutahuq tíwe náwuwe.

Sísaga áhnte awahré ké kawerarito ehwéhne.

(Máhka 1.32-34; Árúka 4.40-41)

¹⁶ Íó tupekútaq wehukega owainawanka subiqmaq subiqmarú ke meriqmera Sísaba mórítówe. Mórítówana Sísaga peh ehweh irarúnka owainawamari kaqsuena moke awahre ke kaweraritówe.

¹⁷ Kaweraritonsabe Manikáne ehweh aiq pútaragúwe. Wene ehwéh irarú aní Áísáíaga Manikáne púkuipéq naho sehiranue mahraréna, *(Aisaia 53.4)*

Sísaga we kéreyabe irarú ehwehne.

(Árúka 9.57-60)

¹⁸ Sísaga peh íregárita q weba sáhurió ke tagéna ite we kérahwána keyábé, Mah kawéhu seberaebéq pokonehe

¹⁹ úwana Mósísine ehweh síwáhnorú anínká weba séna wensabé, Íwáhnoraníno, are poku pokuónarabeq kéranie úwe.

²⁰ Úwana Sísaga wensabé, Úrinsi iá wene nahme ebahnarahpipeq kéhre. Kabarane nahme sehwerapeq kéhre. Íné wehukení úku aníné nahme íre kéhre

²¹ úwana mó aní we kéro anínká wensabé, Ebeqme nánibo pukinana komaisarena anehe are kéranie

²² úwana Sísaga wensabé, Pusa kégá pukira ke maisaragéhboq iné séniro úwe.*

Sísaga irarúnka sóiriq táqnáigú ehwehne.

(Máhka 4.36-41; Árúka 8.22-25)

²³ Sísareq ite we kérahwána kereqka sípiipéq kibekue kure kure

²⁴ káwehu ákáhta q kowana Sísá sípiipéq sugowana apubúue anotah soirírúnka anotah nonaburóróúwana wánínka kiegambehgue sípi wánípipeq tupekinaúwe.

²⁵ Tupekinaútaq ite we kérahwána kega Sísá iriateq wensabé, Wánípipeq tupekue pukonehboq kaweraito ewanana

²⁶ wega itensabé, Aneqsabé áhreo? Itega ínénsabe pehgáriqtaq aiq pútare aintáhwe éna irigéna sóiriqsabé, Táqnáigúno éna wánínsabe, Túbáh agúno úwana sóiriqka táqnáigúwana wánínka moq túbáh agúwe.

* **8:22:** Sísaga pusa kényábé irarúmé áwahewé sene sirupipeqté síwá pusa ké tahnsa míáh kényábé irarúwe.

²⁷ Túbáh agúwaq itega áhtenéq itete náhenéq, We aneq anípo? Sóiriqkakáq wáninkakaqká wene ehweh íréhre ewanae.

Sísaga owainawamarí kaqsuo ehwéhne.

(Máhka 5.1-17; Áríka 8.26-37)

²⁸ Sísaga sípi kékewena kure Kehrari kawéhu seberaebéq Kárára kené marakórapeq kúwe. Mitaq wehuke maisia ónápípeq kaegaeuya anitéreq piehgiúwe. Sirupipeq míó owáináwámárínká mi anité subiqmaq subiqmaru puara anotah uwóyánsá aruqaruruyara mó kegá sensabé áhreéra mi ahtápéq íre nogoráhúwe.

²⁹ Segá Sísá tagéra apubúue kareéra wensabé, Manikáne ahninkáwá wóne. Aneraitaníbo? Kamah aina tanáhráq íre sinsabé ite kamah ainie seno uye.

³⁰ Se míórabeq ákáhtaq wahtotaq íregáritaq poeráhqmárínká uworapeq náwe sahtaqmé nowe.

³¹ Nonsabe owainawamarínká Sísansabé, Ite eqmaq íúwéhnaqmé mi poeráhqmáríné sirupipeq eqmaq iuwo éra pagu pagunuwe.

³² Pagu pagunuwana Sísaga sensabé, Pokurero aritowara sega mi anité suera póeráhqmaríné sirupipeq kowíowara mi kamárínká sáwéhrapeqté pehbeheráh tunse mentúpipeq tunse wáninkue pukuwe.

³³ Póeráhqtaq wahnahnu kegá tagéra sensuwahpeq pehbeheráh pokéra owainawanka subiqmaq subiqmarú anité éhweh teriera moke tago naneqsabé éhwéh sensuwahrah teríúwe.

³⁴ Teríúwara moke mibeqté kegá Sísaba kure wensabé, Itene marakó sue pokúno éra pagu pagunuwe.

9

Sísaga aiayah pukia ání kawerato ehwehne.

(Máhka 2.1-12; Áríka 5.17-26)

¹ Sísaga sípipeq kibekéna káwehu seberaebéq wenawahpeq pokúwe.

² Mó kegá íre ah nogoráhú aní aiayah pukia ání wene máhriqkakáq sehtaqaqmé sehgiwera Sísaba móátówe. Segá iwíáhéra, Sísaga kaweratanawire iwíáhuwana Sísaga sene iwíáh tagéna aiayah pukia ánínsábé, Náníbáq móne. Arene ahabábáq aiq kawerató púah arene arupipeq eyoyóue míahno úwe.

³ Úwara Mósísine ehweh síwáhnoru kegá seye náhenéra, Mah anímé, Íné Maniká míóge iwíáhéna anotah ahabábárire uwe.

⁴ Uwana Sísaga sene iwíáh tagéna sensabé, Irupipeqmé aneqsabé ahabábáq iwíáhó?

⁵ Aiayah pukia ánínsábé aneq ehwéh teawinínkono? Arene ahabábáqsabe kaweratóge teawinínkono? Are irigue arene máhriq mewe ah nogo teawinínkono? Íre págege ehwéhme ahnabo?

⁶ Íné wehukení úku anínká mah marakó marakó wehukene ahabábáq kaweraritahráhuge. Sokigi ainíboq tagariáthro éna aiayah pukia ánínsábé, Irigue arene máhriq mewe arene nahtapeq pokúno úwana

⁷ mi anínká irigue wene nahtapeq pokúwe.

⁸ Pokúwara tago kegá áhtenuwe. Manikánka wehukení págege atowana ótaq sansá miraúnsabe sega áhtenéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atówe.

Sísaga Mátíyunsabé, Íné séniro ú ehwehne.

(Máhka 2.13-17; Áríka 5.27-32)

⁹ Sísaga mitaq suena ahtaqqeq nogutaq táhkísi moné méyáhwa aní néníwíq Mátíyu iné tagówe. Tagówana iné táhkísi moné méyáhwábeq néne ópísirapéq tútuue miáhwana tagéna ínensabe, Iné séniro úwana irigue kэрáhwae.

¹⁰ Sísaga nahtapeq táhutahurútaq áhnte táhkísi moné meyo kereq mó ahhábáq kéreqka mitaq séra Sísareq ite we kэрáhwána kereq moráráq táhutahurowane.

¹¹ Táhutahurowanara Péhrasi kegá mina tagéra ite Sísá kэрáhwána keyábé kasenéra, Ite iwáhnori anínká aneqsabé táhkísi moné aebóo kereq mó ahhábáq kéreq moráráq táhutahuriro uwe.

¹² Uwana Sísaga mi ehwéh irena sensabé, Sótegha awaho ke máráhsíni ire náriasa peh morá awahre ke nárire.

¹³ Mina inserah inéwé kaweqtaq miáh ké siahrabéna séhréh aritanieéna ire suge. Peh ahhábáq ke siahrabéna kaweraritanieéna suge. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna, Titiré sansansábé ire nuwabhena peh arutaboire séhréh arite sansansábé nuwahbehre ire. *(Hosea 6.6)*

Mi ehwéhmé iwíáhue tagéq ahtebahro úwe.

Sísaga táhutahuq awehrio sansansábé síwáhnorú ehwehne.

(Máhka 2.18-22; Árúka 5.33-39)

¹⁴ Sóni kéro kega Sísaba séra wensabé, Itereq Péhrasi kereqka mó tanáhráq mó tanáhrárué táhutahuq awehriúnara árahinsabé are kэрáh kegá táhutahuq ire awehrioo uwe.

¹⁵ Uwana Sísaga sensabé pabeqme ehwéh teriena, Pahuwirotaqmé o menáhwénká wene iyahnaboba miéhtáqmé sega ire íbisia peh iwíáh iwíáhowe. Mókake o menáhwé seba ire miáhnaraqmé mi tanáhráq wene iyahnaboga wensabé sirutaboireéra táhutahuq awehrigehe úwe.*

¹⁶ Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Wehukéninká nahonáh sáhkéti kawerinieéna o ambántaráté ire páruwe kawerire. Miraitaq tahirímé nahonáh sáhkéti mó subanki irino.

¹⁷ Wehukéninká o nahniáq sera ano naho naho mémene áuyahwa antéhyápipéq ire ahkíre. Miraitaq tahirímé sera anonka muinaraq nahonáh antéhyá tapoagirana sera ano marakóraq antigi irino. Wehukéninká o será ano o antéhyápipéq ahkíre. Wehukega ahkírataq mi tehtaré náneqme kawerue kanae. O será anome kawerue kanae. Antehyamé moq kawerue kanae úwe.†

Sísaga awahre iní kaweratina ahrari oganúq ato ehwehne.

(Máhka 5.22-43; Árúka 8.41-56)

¹⁸ Sísaga mi ehwéh síwáhnorútaq Asiu kené wahnah anínká Sísaba séna áhtónsabe arehunseraraq ména wensabé, Nániyahu peh amahnága putíehre. Arene ayahnkaratáté koráhtoréhnaraq we oga úkinae

¹⁹ Úwana Sísaga irigue mi aní kérowaq ite we kэрáhwána kegá moq kэрáhwáne.

²⁰ Ahtaqqeq kowanana awahre iní, airápété tehtaré ópéq wene korahq ire taraqqagú inínká Sísá anehepeq kúwe.

²¹ Anehepeq kure wewe náhenéna, Iné peh wene korósi koráhtoráhnaraqmé kaweraintankéhe éna wene korósi ayehrápéq koráhtorowe.

* **9:15:** Mi ehwéh áwahewé Sísá o menáhwé tahnsa aní míre. O menáhwéni iyahnabowe Sísá tagáriáh ké tahnsane. † **9:17:** Ahwa inínká tátúbi awera ire tírire. Tírítáq tahirímé osoréh áwérá anonka muwe tátú tapoue awera téhpipeq sáhagi irino. Mina inserah Sísane o ehwéhmé wehukene naho sánsánká ire awehraq kéhre.

²² Táhtorowana Sísaga pabeqme we tagéna wensabé, Arega ínénsabe aiq pútare aintahna puana aru ukiq atóge úwana mi tanáhráq mi iní awaho ini úkúwe.

²³ Sísaga pokue wahnah aniné nahtapeq kibekúwara pembiáhnu kereq ibitunátúnánu kereq miówana tagówe.

²⁴ Tagéna sensabé, Mi ahráriwé ire airaiq pukia peh sugéhre. Máhpeq túmiáhro úwara wensabé awiréh atówe.

²⁵ Awiréh atówana wega moke mió ke kaqsuena mi ahráriné máhriqtapéq kowéna wene ayahnkara táhtorowana irigúwe.

²⁶ Irigú ehweh mitaq teri mahtaq terinuwara moke mi marákórápéqté kégá irówe.

Aura pira ántéreq ahkambu anínseq kawerarito ehwéhne.

²⁷ Sísaga mitaq suena ahtapeq kútaq aura pira ántéga we kéréra wensabé, Tébitine anahwao, arutaboiraito uye.

²⁸ Sísaga nahupeq kibekúwara mi anitéga weba suyana Sísaga sensabé, Itene iura kaweraitahráhsabé aiq pútare aintehyo úwara sega wensabé kowe atera, Are aiq miraorahóne uye.

²⁹ Uyana Sísaga siura táhtoqme sensabé, Itega ínénsabe aiq pútare aintehyanserah mirainauge úwara

³⁰ mi tanáhráq siura tagahrahuye. Tagahrahuyana wega sensabé págegeue iraréna, Miraunsabé mó ke teriyeho aritowara

³¹ sega wene ehweh ire sehgira Sísaga miráu ehweh teriúyana mi ehwéh moke mi kehiná suwahpeq abae agúwe.

³² Mi anitéga pokuyataq mó kéga owainawanka subiqmaq subiqmarú ani, ehweh ire orahú ani meqmera Sísaba móátówe.

³³ Sísaga owainawa kaqauwowana mi anínká ehwehnúwara moke tago kéga áhtenéra, Ísara marákórápéq morá ibora mahna tahnsa tagóne uwe.

³⁴ Uwara Péhrasi kéga mahraréra, Owainawamariné wahnahnka Sísaga págege atéhnsabé owainawamarí kaqsuahráhire uwe.

Sísaga tagó ke arutaboirarito ehwéhne.

³⁵ Sísaga moke mi ke suwahpeqkakáq áhnte kehiná suwahpeqkakáq nogena Asiu kené momiwí nahmáritápéq Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh síwáhnoréna moke awahre kereq kaweraritowe.

³⁶ Sísaga sáhurió ke tagéna sensabé arutaboiraritowe. Se ire wahnahnkakáq sípísipiq tahnsa méra kaweqtaq ire míahrahéra sirupipeq iwíáh kikiru puana sensabé arutaboiraritowe.

³⁷ Minayabe ite we kérahwána keyábé mahraréna, Nera kéh táhútáhúq áhnte kéhnserah Maniká ire tagariáh ké áhnte míáhwe. Táhutahuq koawaqmíáh ké peh táhmaro míáhnserah Manikáne ehweh korerié ké peh táhmaro míáhwe.

³⁸ Minayabe, Maniká Iteribonsabé, Arene sotápéq koawaqmiahráho ke eqmaq suo ue púreroro.

10

Eqmaro ke airápété téhtaré kéné síwíq kéh éhwéhne.

(Máhka 3.13-19; Áruká 6.12-16)

¹ Sísaga airápété téhtaré ké we kérahwána keyábé íáhrabéna owainawamarí kaqsuera moke awahre ke kaweraritagehéna págege aitowe.

² Ite eqmaq iuwo kewe iteiwíqmari mahraue Sáimóniwe mó awíq Pítæ. Pítane ábáqkawawé Ehntarue. Se ábáhré Sébérine ahninkáwáraré Sémísireq Sónirere.

³ Mó anímári iteiwíqmari mahraue Pírípi, Pátórómíyu, Tómáhsi, Iné Mátíyue. Sísá ire kérena Iné Mátíyuwe táhkísi moné meyháwa aní míáhwa. Mó eqmaq suo anité sensiwiqmé Ápiásane ahninkáwá Sémísireq Táriásarere.

⁴ Mó eqmaq suo aní Kénáni marákórápéqté aní wenáwíq Sáimónie. Mó aní Sísane naruo koweriranaú aní wenáwíqtare Súrása Ísikáriótie. Iteiwíqmé mírauee.

Sísaga we kéro ke arambehriraq eqmaq suo ehwehne.

(Máhka 6.7-13; Árúka 9.1-5)

⁵ Sísaga ite airápéte téhranité eqmaq iuwanaútaq itensabé mahraréna, Wáhnaupeqté kéné marakórapeqkákq Sámária ke suwahpeqkákq ire pokoro.*

⁶ Peh morá Ísara kebá pokoro. Se tanahraipéq tabanagi sipísípiq tahnsa kée.

⁷ Seba pokue mahraréq, Manikánka wahnah wahnahnime aiq wahtonagire teriéro.

⁸ Awahre ke kawerariteq pusa ké iririteq náonkakákq ké kawerariteq owainawamari kaqsúáhro. Págege aitónsábé ápeq ire méyáhro. Pehipi séhréh ariteq kaweraritáhro.

⁹ Pokonehe irataq ebah monéákqq sehnáh monéákqq kahnarraq mitaq mareq pokoro.

¹⁰ Unah ire mewe pokoro. Téhtaré síotí súu pegiqnánkarankákqq ire mewe pokoro. Séhréh aritéh kégá arambehri aní awehraq apéq náwigéhe. Minayabe ite ire matiéhra naneq náigéhe úwe.

¹¹ Sísaga ite we kérahwána keyábé mó mahraréna, Mó ke suwahpeq kirataq Manikáne ehwehnsabé awahbeh aní kogabaroro. Ábóraq maréhrataq wega itensabé, Néne nahtapeq segáéro ínaraqmé wene nahtapeq kogáéro. Moke mi ke suwahpeq miéhra tanáhráqq peh morá mitaq kaegaeoro.

¹² Wehukene nahtapeq kirataq mi karíronánínsábé, Manikánka iru ukiq itankéhe teriéro.

¹³ Terírataq sega ite mehweh aitéhrataq seba miáhro. Segá ire mehweh aitéhrataqmé mah ehwehmé mewe mó kené nahtaqqeq pokoro.

¹⁴ Mó anínká ite ire mehweh aitena itene ehwehnsabé iuwahriehre ínaraqmé wene nah sueq itene igárátáq kahna tanáhúq poruarueq pokoro.

¹⁵ Teinboq írátíáhró. Sóróma suwahpeqte kéreq Kómóra suwahpeqte kéreqka naho ahbabáruwe. Manikánka ehweh aithana tanáhráq mi kégá míraunka ákáhtaqq kamah arinkéhe. Ite ire mehweh aitera itene ehwehnsabé iuwahriehre ira kégá mirairanka Manikánka anotahtaqq kamah arinkéhe úwe.

Íwíoqnagehe ú ehwehne.

(Máhka 13.9-13; Árúka 21.12-17)

¹⁶ Sísaga itensabé mó mahraréna, Írátíáhró. Sipisípiqka úrinsi iápá míéhserah íwíoqnehra kebá eqmaq iuwaníe. Wehe ahtebia ká miéhra kiboki uwaresa ká miéhre. Mi katáré miéhya serahnoro. Ahtebia anímári méq uwaresa anímári miáhro.

* **10:5:** Sámária keyábé ehwehmé píku anehepeqte séhírámé Manikáne Púkuipéq Kéh Áwahe Éhwehne ue kéhrabeqq tagáhno.

17 Wehukega ite íre kaweraitéhboq kawerue auráq matíáhro. Segá ite kaunsíri ke kotiorabeq móitera sene momiwí nahtápéq áréti sahtáté iubigéhe.

18 Néne sánsá sehgiónsábé ákáhtaq wahnáh kéreq anotah wahnáh kéreqka ehweh aitageheéra seba móitagéhe. Mi tanáhráq sereq mó nahnsó kéreq néne ehweh terigéhe.

19 Segá ehweh aitéhrarabeq móitéhrataq aneq ehwéh irarehnhkono éq árahue terienéhnkono éq iwíáh kikiriyeho. Írauko. Mi tanáhráq Manikáne Awanka iwíáh aitahnaq ehwéh irarero.

20 Mi tanáhráq íre iteitene ehweh irarigehe. Manikáne Awanka iwíáh aitahna ehwéh irarigehe úwe.

21 Sísaga mó mahraréna, Mó anínká wenawah wenábáq kotiorabeq móritena sáhsi keyábé, Subiq suahro aritankéhe. Sibowárehga moq sene animárínsábé mina tahnsanigehe. Sene animárínká sinoibone naruo úkera mó keyábé subiq suahro aritagéhe.

22 Néne sánsá sehgió púra ómi kegá itensabé iuwahriehre aitagéhe. Itega néne sánsá íre susa anehe tanáhráqkákáq kawerue sehgirataq Manikánka meirena airaiq kaweraitankéhe.

23 Mó ke suwahpeq íwioqnehrataqmé mitaq sueq pehbeheráhnue pokue mó ke suwahpeq kowíáhro. Teiniboq írátíáhro. Ísara kené táhúnipéq itene arambehri íre parabarúéhrataq íné wehukení úku anínká kouwekinauge.

24 Sigaru anínká wene tísá íre kiotaikire. Arambehri anínká wene wahnah íre kiotaikire.

25 Sigaru anínká wene tísaba mía míairana arambehri aní wene wahnahpá mía míainserah itega ínéba mía míaowe. Mó kegá íné iteruwahnsabé owainawane wahnah wenáwíq Pésébúrie aintáronsabé sega ite ínéba mía míao ke moq íre kaweq ehwéh aitagéhe úwe.

*Peh Manikánsabe áhreoero ú ehwehne.
(Árúka 12.2-7)*

26 Sísaga mó mahraréna, Íwioqnah keyábé áhreiyeho. Amahnága moke kopípéq kéh náneq mókake ábóraraginae. Moke epéqté éhwéh ábóraraginae.

27 Ite sunkíkírirabeq teiú éhwéh téhrehrebeq teriéero. Epéq íráh éhwéh nahnsorapéqté sawai sawaiue teriéero úwe.

28 Sísaga mó mahraréna, Peh morá itene inonka subiq suahráho keyábé íre áhreoero. Mi kegá iteyuwa íre subiq suahráhowe. Írauko. Minayabe sensabé íre áhreoero. Peh morá Manikánsabe áhreoero. Wega ebeq itene inonka subiqmarena anehe iteyuwa iraipéq suahráhire.

29 Peh morá pabusa mónératé téhtaré káriq kabará máhkétirapéq paigmaráhwe. Iteriboga moke kabaramarínsábé iwíáhue tagéna íre kowe atahnáraq mi kariq kábára marakóraq pehipi íre márunsurahorahire.

30 Mina inserah Maniká Iteriboga ahriahri itensabé iwíáhue tagehre. Itene iyahqnopeqte iyáhrámé sáhnshawe tagariéhre.

31 Wega ite aiq moke tagariéh púaq íre áhreoero. Itega kabaramarí kiotaiko puana Manikánka ite íre abitaruanae.

*Íné Sísane ani múge iraréyabe ayehitéhneho i ehwehne.
(Árúka 12.8-9)*

32 Sísaga mó mahraréna, Wehukenínká mó keyábé, Sísane ani múge terinaraq mókake Nánibonsabé, Mi animé néne ani míre teawiníe.

33 Mó ke miáhtáq ínénsabe ahqáho aintéh ánimé ínégá mókake Nánibo miéhrebeq wensabé ahqáho ataníe úwe.

Sísansabé anotahtaq arutaboירו i ehwéhne.

(Árúka 12.51-53, 14.26-27)

34 Ínéwé sainkue miáh ké insahwé aitanieéna marakóipeq tutaire íwiáhoo? Írakaumo. Peh sainsuanieéna tutaage.

35 Íné tutau puana ahninkáwágá abowánsabé abiahnsa atankéhe. Ayahunkawágá anowansabé abiahnsa atankéhe. Anahbukawágá ahrahnawansabé abiahnsa atankéhe.

36 Wenawahrah animárínká wene naruo úkigehe.

(Maika 7.6)

37 Wenanoibonsabé anotahtaq arutaboירוéna ínénsabe peh ákáhtaq arutaboिरaintéh ánimé ire néne ani miáhrahire. Wene ahninkáwáreq ayahunkawareqsabé anotahtaq arutaboירוéna ínénsabe peh ákáhtaq arutábóiraintéh ánimé ire néne iyahnabo ani miáhrahire.

38 Nánibone arambehri miraunsabé íné awankátaq táhpawe nubiқ suagéhe. Ínéga miraunserah miraue séníráhro. Minayabe néne arambehriraq túbáh agéna peh we awahbeh arámbéhrí sehgi ánimé ire néne ani miáhrahire.

39 Wewensabé arutaboירוéna peh wewe awahbeh iwíáh mira aruqaruri ánimé oga mérapeq ire awaq miáhráhire. Néne sánsá sehginieéna wewe awahbeh iwíáh susuri ánimé oga mérapeq awaq miankéhe úwe.

Sísa tagariáh ké séhréh aritéh ániné ápeqsabé éhwéhne.

(Máhka 9.41)

40 Sísaga mó mahraréna, Ite mehweh aitáh kégá íné moq mehweh aintáhwe. Ínénsabe mehweh aintáh kégá íné eqmaq núwéh áni moq mehweh atáhwe.

41 Manikáne ehweh irari anínká sitaq mó anínká iwíáhéna, We Manikáne ehweh irari aní púana séhréh ataníe ire. Séhréh ataníe éna mi anínsábé mehweh atena kiraboime kaweq sansánire. Manikánka wene ehweh irari aní ápeq awinanserah we mehweh atéh áni moq ápeq awinkéhe. Kaweqtaq mía míai anínká sitaq mó anínká iwíáhéna, We kaweqtaq mía míai aní púana séhréh ataníe ire. Séhréh ataníe éna mi anínsábé mehweh atena kiraboime kaweq sansánire. Manikánka kaweqtaq mía míai aní ápeq awinanserah we mehweh atéh áni moq ápeq awinkéhe.

42 Teiníboq írátíáhro. Pehgáriq aní íné séníréh áni miéh púana mó anínká né waní náwinana Manikánka mi aniné ápeqme ire tabanagia peh ahrreraq kanawire úwe.

11

Sóniga we kéroya anité Sísaba eqmaq suo ehwéhne.

(Árúka 7.18-35)

1 Sísaga moke mi ehwéh ite we kerahwána ke teiuwe. Wega ite airápété téhranité we kerahwána keyabé itene arambehriyabé íwáhnoréna mitaq suena wahtotaq kehiná suwahpeq mó ke síwáhnorinieéna pokúwe.

2 Sóni wání meri merini aní karábúsipéq ména Sísá Karáhéga miraú ehweh irena we kéroya anitégá Sísá kasenigeheéna weba eqmaq suowe.

3 Eqmaq suowara Sísaba kéra wensabé, Sóniga, Arewe Manikánka eqmaraníe ú anípo? Ite mó anínsábé áwénumonehnikono ire uye.

⁴ Uyana Sísaga sensabé, Irehya ehwéhnkákáq tagéhya naneqkákáq Sóni koreawétao.

⁵ Inéga miraunka aura pira kégá tagahwara aigará soriqnah kega ah nogówara náonkakáq kéné náo wagirara ahre parosa kégá ehweh irahwe. Pusa ké iriwe oganúq sitena tabonah ke Manikáne kaweq ehwéh síwáhnoruge.

⁶ Inénsabe árahinabomo íwiáh íre íwiáhia peh ínénsabe kawerue aiq pútare aintéh ánimé aru ukiqme aní míéhre. Mah ehwéh Sóni koreawétao úwe.

⁷ Úwara Sóni kéroya anitégá mitaq suera pokuyataq Sísaga weba sáhurío ke Sóni éhweh teriuwe. Wega mahraréna, Sóniga uworapeq íwáhnoruitaq koraganehe urotaqmé we inse wíre íwiáhuroo? Sóririrana onega míu míu inserah Sóni mó íwiáh mó íwiáhi aní míre íwiáhéq koragaroo? Írakaumo. Sóniwe íre mina tahnsa aní míre.

⁸ Sóni koraganehe urotaqmé we inse wíre íwiáhéq koragaroo? Kaweq korósí aneraneria aní koragaroo? Írakaumo. We íre mina tahnsa aní míarairara kaweq korósí aneraneria kéwé uworapeq íre mía peh wahnah kené nahtapeq mía míaoewe.

⁹ We inse wíre íwiáhéq koragaroo? We Manikáne ehweh irari aníne íwiáhuroo? Aiq pútaq íwiáhowe. Írátíáhro. We Manikáne ehweh irari anínéna moke mó ke áwáhu ke kiotaikuraire.

¹⁰ Sóni éhwehme Manikáne ehwehnka mahraréna, Néne ehweh korerina animé ebeq eqmarahnana are sina ah kawerarankéhe íre úwe. *(Malakai 3.1)*

¹¹ Sísaga mó mahraréna, Teiníboq írátíáhro. Sóni wání meri merini aní anotah anínirara moke mó kegá we íre kiotaikowe. Íre kiotaikowana Manikánka wahnah wahnahnirabeq íópipeq kibekí aní pehgáriq anínká Sóni kiotaikire.

¹² Sóniga ehweh iraruraitaqkákáq amahnágaákáq págege sansáno kegá íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeq kibekoneheqmúne éra sene págege sansánowe.

¹³ Manikáne ehweh iraru kereq Mósísireqka Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh teiúwana Sóniga suraire.

¹⁴ Sene ehweh aiq pútare arítáhmé kawerowe. Segá pabeqme ehwéh irarume Éráisa mónkakáq sinae ewe. Sóniga menah surainsabé sene ehweh aiq pútaraguraire.

¹⁵ Íre parosa áhréákáq kéó, írátíáhro úwe.

¹⁶ Sísaga mó mahraréna, Amahnága oga miáh kéwé ite aneq tahnsá kée teinínkono? Itewe káriq animárínká máhkétirapéq ogi ogionserah tahnsá ké wóe. Mó animárínká mó animárínsabé abiahnsa aritera sensabé,

¹⁷ Igonkónúnaraq itega íre ábáhrowe. Ibitunántúnánúnaraq itega íre íbisahwe ewe.

¹⁸ Sóniga suraitaq wega táhutahuq awehriéna náhniáq sera ano íre narainsabé sega abiahnsa atera, Owainawanka íwiáh atéh aní míre atárówe.

¹⁹ Iné wehukení úku anínká surautaq táhutahuqkákáq náhniáq sera anonkakaq pehipi nogara sega ínénsabe abiahnsa aintera mahraréna, We kobuq kahburi uwoyansa aní míre aintera táhkísi moné meyáh kéreq mó ahabábáq kéreqne iyahnabo aní míre aintáhe. Segá ínénsabe mí ehwéh irarewara Maniká tagaríáh kégá ahtebé sansánirataq mó kegá tagéra, Se aiq pútaq sansánowe ewe úwe.

Sísaga, Kamah ainehboq kawerurero ú ehwehne.

(Árúka 10.13-15)

²⁰ Sísaga mó kehiná suwahpeq áhnte otáq sánsánúwara tago kegá sene ahbabáq sansa íre súónsabe Sísaga mi keyábé ehweh aritowe.

²¹ Wega mahraréna, Kórásíni suwahpeqte kéreq Pétásáira suwahpeqte kéreero, kamah ainehboq kawerurero. Iteruwahpeq áhnte otáq sánsá miraurauge. Táiya suwahpeqte kéreq Sáiróna suwahpeqte kéreqka mina tagotaq tahirímé sene ahbabáq naho suera kaweqtaq míó írino. Segá mina tagotaq tahirímé sene ahbabáq aiq súónsabe Manikánka tagankeheéra nahonáh kórósí aneranerue tanah abaq marera sene ahbabáqsabe tútuue ibiso írino.

²² Teiníboq írátíáhro. Manikánka ehweh aitahna tanáhráq mi keyábé peh ákáhtaq kamáh arinkéhe. Mi tanáhráq ite Kórásíni suwahpeqte kéreq Pétásáira suwahpeqte kéreq anotahtaq kamah ainawire.

²³ Kápénéáma suwahpeqte kéro, ite kaweq ke míone éq minayabe íopeqte mátábúrápéq kioneheqúmúne íwíáhoo? Írakaumo. Mibeq íre kioneheqúmóe. Peh iraipéq kowíáhro aitanawire. Ínéga págege otáq sánsá iteruwahpeq mirauraugaq tagarowe. Mirauraunserah Sóróma suwahpeq miraowataq tahirímé mi kegá sene ahbabáq sansa suera kaweqtaq míó írino. Sene ahbabáq súótaq tahirímé Manikánka sensuwahpeq íre kekira peh keh írino.

²⁴ Amahnága teiníboq írátíáhro. Manikánka ehweh aitahna tanáhráq wega Sóróma suwahpeqte keyábé arutaboiréna peh ákáhtaq kamáh arinkéhe. Mi tanáhráq ite anotahtaq kamah ainawire úwe.

Sísaga, Ínéba sero éna ahrenahro aitaníe ú ehwehne.

(Árúka 10.21-22)

²⁵ Sísaga púrerue mahraréna, Nániboo, arega moke íopeqkákákq mah marákó marákóákákq wahnahnóne. Wehukene sánsá ahtebah kewé arene sánsá íre sokigi ariasa peh morá káriq aní tahnsa ké arene sánsá aiq sokigi aiene. Minayabe arensabé iwíáh iwíáh atóge.

²⁶ Nániboo, arega iwíáhue aiq miraóne úwe.

²⁷ Sísaga mitaq míó keyábé mó mahraréna, Nániboga moke nánire. Mó kegá íné Manikáne ahninkáwá íre tábúsoqme tagaríáhwana Nániboga webataq íné wenahni tagariéhre. Mó kegá Nánibo íre tagaríáhwana ínébataq wenahninká we tagarióge. Íné wenahninká sokigi aiéna kegá moq Maniká Iteribo tagariagehe úwe.

²⁸ Sísaga mó mahraréna, Págege arámbéhríeq irupipeq umehi keo, ínéba sero. Ínéba sirataq ahrenahro aitena iru ukiq itaníe.

²⁹ Néne arambehri sehgieq néne sánsá ahtebahro. Íné uwareasa ánínéna pehwehrue mía míau aní púaq ínéba sirataq irupipeq ukiq itahnaq ahrenagehe.

³⁰ Néne arambehriwe irupipeq íre págegeorahi arámbéhrí wíre. Mi arámbéhrí sehgirataq irupipeq eyoyó aitaníe úwe.

12

Sísaga ahrena ahrena wehekáh arambehriéyabe irarú ehwehne.

(Máhka 2.23-28; Árúka 6.1-5)

¹ Mi tanáhráq ahrena ahrena wehekáh Sísareq ite we kerahwána kereqka páréti mirao naneq será sotápéq kótaikowanaraq irupibiúwaq itega mi será késabariqme késabariqme ue kure nahwane.

² Nahwanara Péhrasi kegá tagéra Sísansabé, Tagáhno. Are kéréh kegá ahrena ahrena wehekáh íre mirao naneq sansánowe. Minayabe sega ahbabárowe uwe.

³ Uwana Sísaga sensabé, Itewe Manikáne púkuipéqté séhírámé Tébitireq we kéro kereqka sirupibiútaq mirau sansámé íre sáhnshawe ahtebehó?

⁴ Tébitiga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekéna Manikánka tagankeheéra máró paréti mewe nówara we kéro kega moq nowe. Nonsabe íre mirao naneq miraowe. Mósisine ehweh irarunka mi parétiwé pehipéqté kegá íre nah nanere. Peh morá Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kegá nahrahowe ire. *(1 Samuel 21.1-6)*

⁵ Mósisine ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné ehweh aiq sáhnshona wino. Mi ehwéhnká teímé ahrena ahrena wehekáh sega Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq arambehriuwana Manikánka íre abiahnsa aritowe ire.

⁶ Teiniñoq iratíáhro. Íné mahta q ména Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq kiotaikuge.

⁷ Manikáne ehwehnka mahraréna, Titiré sansansábé íre nuwahbehrana peh arutaboire sansa séhréh arite sansansábé nuwahbehre ire. *(Hosea 6.6)*
Itega mi ehwéh ahtebehta q tahirímé íné séniráh ké kaweqta q miáh keyábé, Ahbabárowe íre aritewáh irino.

⁸ Íné wehukení úku anínká ahrena ahrena wehekáh wahnah wahnahnuge úwe.

Sísaga ahrena ahrena wehekáh sawenkahnia áyáhnkáká q aní kawerato ehwehne.

(Máhka 3.1-6; Áríka 6.6-11)

⁹ Sísaga mitaq suena Asiu kené momiwí nahtápéq kibekúwana

¹⁰ sawenkahnia áyáhnkáká q aní míowe. Péhrasi kegá Sísaga ehweh ataneheéra we kasená, Ahrena ahrena wehekáh wehuke kaweratewé Mósisine ehwehnka ahqáho atehro uwe.

¹¹ Uwana Sísaga sensabé, Ahrena ahrena wehekáh itene ka íre wahto matáipéq tupekita q mi ka tumeyáh mino.

¹² Wehukeníká ménkámehnká aiq kiotaiki mino. Minayabe ahrena ahrena wehekáh Mósisine ehwehnka kaweq sansánsábé íre ahqáho atéhre.

¹³ Íre ahqáho atéhre éna sawenkahnia áyáhnkáká q anínsábé, Arene ayahnkara obariro úwana wene ayah obarirowana kaweragúwana ébeq ayáhnkárá tahnsa úkúwe.

¹⁴ Péhrasi kegá tueague sío síoéra, Sísawe árahue subiq suanéhnkono uwe.

Sísawe Manikáne arambehri anínsábé éhwéhne.

¹⁵ Árahue subiq suanéhnkono u ehwéh Sísaga irena mitaq suena pokúwara áhnte kegá we kérowe. Áhnte kegá we kérowana moke awahre ke kawer-aritena

¹⁶ sensabé, Íné éhweh mó ke teriyeho aritowe.

¹⁷ Sísaga áhnte awáhré ké kaweraritonsabe Manikáne ehweh irarú ani Áísáaga sehiranú ehwehnká aiq pútaragúwe. Mi ehwéhmé Manikánka irarú ehweh wega sehiranue mahraréna,

¹⁸ Néne arambehri mirai aní ínéga omaq ató aní aiq miéhre. Wensabé nirutaboirena wene arambehriyabé nuwahbehre. Ínéniwanka weba mía miánana wega nahnso ke kaweq sansá terinkéhe.

19 Wega íre ehwehinae. Wega íre anotahtaq ehwehinae. Ahtapecté íre sawai sawaiinae.

20 Wega mareqmareq sah íre airaiq piteruanae. Áráhmu pehgáriq téhráhnaraq íre puinsuanae. Ahqáho. Mirainaga kaweq sansánká ahbabáq sansa kiotaikinae.

21 Nahnsó kegá wene ehweh irera, Ite kaweraitankéhe íwíáhigehe úwe. (*Aisaia 42.1-4*)

Owainawanka Sísá séhréh atéhre éra péhe éhwéh iraru ehwéhne.

(Máhka 3.20-30; Áruká 11.14-23, 12.10)

22 Mó kegá aura pira ání, íre ehwehnorahú aní meqmera Sísaba móátówe. Wene arupipeq owainawa mío púana we íre ehwehnorahú aní, aura pira ání míowe.

23 Sísaga mi aní kaweratowana ehwehnéna aura tagówe. Mina tago kegá áhtenéra seye náhenéra, Kaweratéh ánimé Tébitine anahwabómo uwe.

24 Péhrasi kegá kawerato ehweh irera, Pésébúri owainawane wahnahnka Sísá págege atena séhréh atéh púana Sísaga owainawamarí kaqsuahráhire éra seye náhenéra ehmuníq éhmúníruwe.

25 Ehmuniq éhmúníruwana Sísaga sene iwíáh tagéna sensabé, Wahba márákórápéqté kégá seye ebehirataq sainkoneherawoe. Minayabe se págegeue morá ké íre míahrahowe. Sensuwahraheq seye ebehirataq sainkoneherawoe. Minayabe se págegeue morá ké íre míahrahowe.

26 Owainawanseq wenawahraheq ebehotaq tahirímé se sainkéra págegeue morá ké íre míahraho irino.

27 Ínéga owainawa kaqsúótáq owainawane wahnahnka séhréh aintéhtáq tahirímé ite kéiráh kégá owainawa kaqsúáhtáq insega séhréh aritéh iripo? Ite kéiráh kégá itene ehwehnsabé íre tábúsoréhre aítáhwe.

28 Manikáne Awanka págege aintena séhréh aintéh púana owainawa kaqsuq kaqsuruge. Mina tagéq Manikánka wahnahnka sansá iteba aiq sire éq tagariáhwe úwe.

29 Sísaga mó mahraréna, Wehukeníká ayahnsa kira wéhné ménsámehnsá meyanieéna wene nahupeq árahue kibekorahiro? Ebeqme ayahnsa kira wéh táhtoqme táhru táhruarena anehe wene nahtapecté ménsámehnsá pehipi meyahráhire úwe.

30 Sísaga mó mahraréna, Wehukeníká íre néne iyahnabo aní míéhmé néne naruo aní míre. Wehukeníká ínereq íre soruparitéhraqmé wega wehuke karegaráh aruqarurire.

31 Peh morá Manikáne Awansabe abehq éhwéh atáh kéwé Manikánka mi ke íre insahwé aritankéhe. Mí ahbabáq peh ahreraq matiankehe úwe.

32 Íné wehukení úku anínsábé níéhruru aintéh ánimé Manikánka insahwé atahráhire. Manikáne Awansabe éhruru atéh ánimé Manikánka amahnágaákáq mókakeakáq mi aní íre insahwé atena wene ahbabáq peh ahriahri ahreraq matiankehe úwe.

Íre kaweq awánkánká abehq sérá iyanae i ehwéhne.

(Áruká 6.43-45)

33 Sísaga Péhrasi keyábé mó mahraréna, Peh morá kaweq awánkánká kaweq sérá íyéhre. Íre kaweq awánkánká abehq sérá íyéhre. Wehukeníká awanká sera tagéna mi awánká ahtebehre.

³⁴ Itewe wehene animárí móe. Itene irupipeq kéh náneq itene íwéhga irarerahire. Itene irupipeq íre kaweq iwíáh kéh púaq kaweq ehwéh íre irarerahowe.

³⁵ Kaweq animé wene arupipeq kaweq iwíáh kéh púana kaweq sansánire. Ahbabáq animé wene arupipeq ahababáq iwíáh kéh púana ahababáq sansánire.

³⁶ Teiníboq írátíáhro. Ehweh aitahna tanáhráq Manikánka wehukene ehweh iwíáhue tagéna moke sene abehq éhwéhnsábé saraqmarankéhe.

³⁷ Kaweq ehwéh irare irareóna aníno, Kaweq aní móne atankéhe. Ahbabáq ehweh irare irareóna aníno, Ahbabáq ani móne atankéhe úwe.

Sísansabé, Ótaq sansánúno u ehwéhne.

(Máhka 8.11-12; Áruká 11.29-32)

³⁸ Táhmaro Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kereqka Sísansabé, Íwáhnoraníno, itega Manikáne arambehri miraóna aní taganehboq arega ótaq sansánúno uwe.

³⁹ Úwana Sísaga sensabé, Amahnága oga miáh kégá Manikánsabe íre iuwah-behraq ahababáq ke miáhwe. Ótaq sansánúno ewo? Írakaumo. Wehukení wenáwíq Sónaga sóreq wanípépéq tupekútaq Manikánka ótaq sansá miraúwe. Peh morá mi sansá teienaq iwíáhue tagagehe.

⁴⁰ Sóna apahtáró wéhékáh anotah pahné arupipeq míonserah íné wehukení úku aní apahtároráq marakóipeq míanie.

⁴¹ Níníbe suwahpeqte kégá ahabáruwana Sónaga ehweh koreriutaq wene ehweh irera sene ahababáq sansa suera kaweqtaq míówe. Minayabe Manikánka ehweh aitahna tanáhráq Níníbe suwahpeqte kégá iriwe méra ite amahnága oga miáh keyábé, Íre kawerowe éra ehweh aitagéhe. Amahnága iteba míó ánimé Sóna kiotaiku aní múge. Níníbe suwahpeqte kégá Sónane ehweh íronserah árahinsabé néne ehwehme íre iraho?

⁴² Sórómóniga Ísara ke wahnahnútaq wáhnaupeqté kéné wahnah inínká wene ahtebia éhwéh iraníeéna íre wahtopeqte weba súwe. Teiníboq írátíáhro. Amahnága iteba míó ánimé Sórómóni kiotaiku aní múge. Mi inínká Sórómónine ahtebia éhwéh ironserahme árahinsabé néne ehweh íre iraho? Minayabe Manikánka ehweh aitahna tanáhráq mi inínká iriwe ména itensabé ehweh aitankéhe úwe.

Owainawanka kouwekinsabé éhwéhne.

(Áruká 11.24-26)

⁴³ Sísaga Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kereqsabé mó mahraréna, Owainawanka wehukení auwena pokitaq wání íre kéhrabeq nogena ahrenahrahirabeq kabarire. Kabarirana Írakauninsabé iwíáhéna,

⁴⁴ Ínéga súo náhtápéq seuwekinauge éna áúwátái wéhúkénípá kouwekire. Kouwekéna wene nah tagehrana aiq kabantáhwe kaweraréhre.

⁴⁵ Kawerarena mó abapete téhraníté áhnte ahabábáq ówáináwámáří kow-eriréhre. Moke mi owáináwámáří mi anípá kowíáhwe. Téhwe peh morá ówáináwánká mi anípá miéhtáq íre kawerire. Anehemé áhnte owáináwámárinká weba miáhnsábé anotahtaq íre kawerire. Mi aní íre kaw-eraginserah amahnága ite oga miáh áhbábáro ke íre kaweqtaq míaneheqmóe úwe.

Sísane anowaréh ábákawaréhwe inserého i ehwéhne.

(Máhka 3.31-35; Áruká 8.19-21)

46 Sísaga nahupeq ména ehweh teriutaq wenanoreq wenábáqmarinseq máhpeq iriwe méra Sísareq ehwehnéyabe suwahbówe.

47 [Suwahbówana mó anínká Sísansabé, Arenanoreq arenábáqmarinseq máhpeq iriwe méra arensabé áhrabowe úwe.]

48 Úwana Sísaga míó keyabé mahraréna, Náinowé insebo? Náníbáqsome inseréhbo éna

49 ite we kérahwána ke ayahnáwíqme mahraréna, Mah kewé náinoreq náníbáqmarinseq móe.

50 Íopeqté Náníbó awahbeh arámbéhrí sehgió kéwé náníbáqmari móe. Náinahnoreh wóe. Náinoréh wóe úwe.

13

Ayu suitabéyabe pabeqme ehwéhne.

(Máhka 4.1-9; Áruká 8.4-8)

1 Mi wehekáh Sísaga nahtapeqté tueyokéna káwehu ayehráq tunse mitaq tútuue míowe.

2 Tútuue míowara íregárita q weba sáhatió púana Sísaga wánípipeq ko sipíipéq kibekue tútuue míowara moke míó kega arahwéraq iriwe míówe.

3 Míówana Sísaga áhnte pabeqme ehwéh síwáhnorúwe. Wega mahraréna, Ayu suitabeh anínká wene sotápéq ayu suitabanieéna pokire.

4 Suitabehta q mó ayú ahta q megirana kabaranka sésíq nehre.

5 Mó ayú kirura q megirana pehgáriq marákó kéhnsabé mi ayú apubúue kiapoue kíréhre.

6 Anotah patáhita q tamurupague íre ánúq piéh púana eh yatagire.

7 Mó ayú náwerarúitá q megirana náwe kirena kárgariirana sera íre iyéhre.

8 Mó ayú kaweq marákórá q megirana kiapoue kirena áhnte será iratanire. Mó ayú 100 será iyéhrena mó ayú 60 será iyéhrena mó ayú 30 será iyéhre.

9 Íre parosa áhréáká q kéó, kawerue íráhro úwe.

Sísaga moke pabeqme ehwéh teriunsabe irarú ehwehne.

(Máhka 4.10-12; Áruká 8.9-10)

10 Síwáhnorúwa q ite we kérahwána kegá Sísaba séq wensabé, Mó ke síwáhnorónara q aneqsabé pabeqme ehwéh terieno ewane.

11 Ewanana Sísaga itensabé, Manikánka íopeq wahnah wahnahnirabeqte éhwéhmé menah wehukega íre írátíahrahurowe. Amahnága Manikánka mi ehwéh ite sokigi aire. Peh mó ke íre sokigi aríre.

12 Manikánka wene ehweh kawerue íréh ání mó sokigi awinana áhnte ahtebanae. Wene ehwehnsabé anetaníbo i aní mó íre sokigi awinana we pehgáriq ahtebeh naneq abitaginae.

13 Minayabe wehuke pabeqme ehwéh teriúge. Sene siuranka tagéra íre tagaríahwe. Sene siahrega irera íre írátíah púana pabeqme ehwéh teriúge. (Lo 29.4)

14 Minayabe Manikánka iwíáh atowana Áísáiaga sehiranú ehwehncá aiq pútaragire. Mi ehwéhmé Manikánka irarú ehweh wega sehiranue mahraréna, Itega ehweh ireq itene irupipeq íre írátíahwe. Itega tagéq itene irupipeq íre tagaríahwe.

15 Mi kené sirupipeq íre ahtebahrahowe. Seyene siahre aiq parokire. Seyene siura aiq mútúgire. Segá íre miraota q tahirimé sene siuranka tagéra sene siahrega irera sene sirupipeq ahtebéra sene ahababáq suera íné níáhrabo

irino. Sene ahababáq suera íné níáhrabotaq tahirimé kawerarító irino úwe. (*Aisaia 6.9-10*)

¹⁶ Sísaga ite we kérahwana keyábé mó mahraréna, Itene iuranka áhntetaq tagahnsabe itene iahrega áhntetaq íráhnsábé iwíáh iwíáhhoro.

¹⁷ Teiniñoq írátiáhhoro. Áhnte Manikáne ehweh iraru kereq kaweqtaq mía mía kereqka itega tagah naneq tagéyabe suwabhówara íre tagowe. Itega íráh éhwéhnsábé sega ireyabe suwabhówara íre írówe úwe.

Sísaga ayunsabe éhwéh áwahe pahsuo éhwéhne.

(*Máhka 4.13-20; Árúka 8.11-15*)

¹⁸ Sísaga itensabé, Ayu suitabé pabeqme ehwéh áwahe ahtebagehboq írátiáhhoro.

¹⁹ Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh siahrega irera íre ahtebah kewé ahtapeq megi ayú tahnsane. Owainawanka sirupipeqté mi ehwéh apubúue seaebóire.

²⁰ Kiruraq megi ayúme kiapoinserah wehukenínká Manikáne ehweh irena arupipeq eyoyóena apubúue kowe atéhre.

²¹ Manikáne ehwehnka arupipeq íre ánú piéhnsábé pehgáriq tanáhráq sehgire. Mi ehwéh sehínsábé mó kegá áwioqnahwana íre kaweq sunúq sire. Mi tanáhráq wega túbáh agéna Maniká áuwéhre.

²² Náwe tarúitáq megi ayúme wehukenínká Manikáne ehweh irena sehginie iwíáhéna mah marákó marákóipéqté náneqsabé iwíáh iwíáhéna ménsámehnsánkakaq móneakáqsábé arutaboire. Náwe soaginserah minawarinká saiqnariéh púana wega Manikáne arambehri íre miraire.

²³ Kaweq marákóráq megi ayúme wehukenínká Manikáne ehweh irena arupipeq tábúsoqme iwíáhhire. Kaweq marákóráq kaweq será iyéhnserah wega mi ehwéh sehgiéna Manikáne arambehri kawerue miraire. Kawerue miraéna mó anínká 100 tahnsá áhnte kaweq arámbéhrírana mó anínká 60 tahnsá kaweq arámbéhrírana mó anínká 30 tahnsá arámbéhríre úwe.

Náweyabé pabeqme éhwéhne.

²⁴ Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Manikánka íopeqte wahnah wahnah nime wehukenínká wene sotápéq kaweq ayú uqmatainserahne.

²⁵ Inokáhpeq wehuke sugé tanáhráq wene naruo anínká sure kaweq ayú uqmataitaq náwe uqmarena pokuraire.

²⁶ Kaweq ayú kirena iyanauraitaq náweakáq kítáire.

²⁷ So abone arambehri animárinká sure wensabé, Arene sotápéq peh kaweq ayú uqmatonawe mah nawé ehqte kirehro urowe.

²⁸ Urowana sene wahnahka sensabé, itene naruo anínká mi nawé uqmataire urairara sega wensabé, Náwe soranéhnkono urowana,

²⁹ Ahqáho. Náwe soréhrataq kaweq naneqkakáq pagorúéhboq moráráq kirankéhe.

³⁰ Moráráq kirahnana nera kahnaraq ínéga arambehri keyábé, Téhwe mi nawé saue airíwe ira paríáhhoro. Anehe kaweq será isiwe néne ménsámehnsá kéh náhúpéq sáharáhhoro aritanie uraire úwe.

Pehgáriq ayúnsábé pabeqme éhwéhne.

(*Máhka 4.30-32; Árúka 13.18-19*)

³¹ Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Manikánka wahnah wahnah nime pehgáriq ayú tahnsane. Mi ayúme íre mó sotápéqté ayú tahnsane. Íraukaumo. Mi ayúme pehgáriq ayúne.

³² Wehukeníká mi pehgáríq áyú wene sotápéq uqmatairana kirena anotah awánká úkéna moke mó mensáméhnsá kiotaikire. Anotah awánkánirana kabaramarínká séra ayahnweraq sene nah piáhwe úwe.

Muoráhi naneqsabé pabeqme ehwéhne.

(Áríuka 13.20-21)

³³ Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Tírí ínínká muoráhi naneq párawahipéq maqme ayahnrana moke múíre. Manikánka íopeq wahnah wahnahnime mina páréti muoráhi naneq tahnsáne úwe.

Sísaga peh pabeqme ehwéh teriu ehwéhne.

(Máhka 4.33-34)

³⁴ Sísaga weba sáhurío ke ehweh teriena sensabé íre pahsuqme teriasa peh pabeqme ehwéhmarí teriuwe.

³⁵ Manikáne ehweh irarú aniné ehweh aiq pútaraginkeheéna Sísaga peh pabeqme ehwéh teriuwe. Mi pukúípéqté éhwéhnká mahraréna, Ehweh teriénaraq peh pabeqme ehwéh teriníe. Mah marákó marákó miraútaqkakáq menahnkákáq epéqté éhwéh káráirana amahnága teriníe
(Buk Song 78.2)

Sísaga náweyabé áwahe pahsuo ehwehne.

³⁶ Sísaga weba sáhurío ke suena nahupeq kibekúwaq ite we kérahwána kegá weba séq wensabé, Mi pabéqmé éhwéh náwe uqmatai ehwéhme pahsuqme teio ewane.

³⁷ Ewanana Sísaga itensabé pahsuqme teiena, Kaweq ayú uqmatai animé íné wehukení úku aníne.

³⁸ Somé mah marákó marákóe. Kaweq ayúme Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráho ke wóe. Náwewe owainawane animámi móe.

³⁹ Náwe uqmatai animé owainawa mire. Nera kahna tanáhráqmé mah tanáhráq parabagínana Manikánka sainsuahna tanáhráq mire. Sera ísíra kewé íopeqté ké wóe.

⁴⁰ Náwe sauwe ira paríáhnserah mah tanáhráq parabagínana Manikánka sainsuahna tanáhráq sinawire.

⁴¹ Mi tanáhráq íné wehukení úku anínká íopeqté ké eqmaq suahnara Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráhira ke miéhrtaq moke ínéhgíó kéreq mó ahabábáq kéreq sorupagehe.

⁴² Sorupéra anotah iráipéq kaqsuehrara mitaq ibiséra uwo uwo oneherawoe.

⁴³ Mi tanáhráq Manikáne animámi Sensiboga wahnah wahnahnirabeq kaweqtaq méra patahi serahnigehe. Íre parosa áhréakáq kéó, kawerue íráhro úwe.

Móne antéhyá sotápéq kopéq suo ehwéhne.

⁴⁴ Sísaga mó mahraréna, Manikánka íopeq wahnah wahnahnime wehukeníká móne antéhyá wene sotápéq ubuqme kopéq suonserahne. Mó anínká mi antéhyá ábóraq marena áhnte moné mipipéq kéhnsábé mitaq mó akariaréhre. Wene arupipeq eyoyóirana móne paiqmianieéna moke wene ménsámehnsá paiqmarena mi moné mewena móne antéhyá kéh só kobaiqmárehre úwe.

Pásésuqsabé pabeqme ehwéhne.

⁴⁵ Sísaga mó mahraréna, Manikánka íopeq wahnah wahnahnime ménsámehnsá paiqmaq paiqmari anínká kaweq pasésúq paiqmaranieéna kabari serahnire.

⁴⁶ Wega peh morá pásésúq áhnte kaweq pasésúq tagéna moke wene ménsámehnsá paiqmarena mi moné mewena mi pásésúq kobaiqmárehre úwe.

Pah siqmíáhnsábé pabeqme ehwéhne.

⁴⁷ Sísaga mó mahraréna, Manikánka íopeq wahnah wahnahnime kahweraté uwe taga tagao serahnire. Wehukega káwehupípeq anotah kahwéráté uwe taga tagaéra áhnte mó naneq ka mó naneq kanue maqmíáhwe.

⁴⁸ Maqmíáhtáq kahweipeq áhnte kéhrara arahwéraq tútuue méra pah siqmíáhwe. Siqmarera kaweq ka pah antéhyápípeq sáharera íre kaweq ka súáhwe.

⁴⁹ Mina onserah mah tanáhráq parabagínaraq íopeqté kégá sure kaweq ke míéhrarabeqte áhbábáq ké aiqme meriqmera

⁵⁰ anotah iráípeq tuparuehrara mitaq íbiséra uwo uwo oneherawoe úwe.

⁵¹ Sísaga ite we kérahwána keyábé, Teiú éhwéh moke aiq iraho úwaq itega wensabé, Ai q irone ewane.

⁵² Ewanana Mósísiga sehgióro ú ehweh írah kégá íné wahnah wahnahnu ehwéh aiq ahtebahwe. Mi kégá anotah nah matiéh ánínká mira inserahnowe. Anotah nah matiéh ánínká peh morá páqnáhipéq áhnte ménsámehnsá matiéhre. Wega mi paqnáhipéqté o ménsámehnsánkákáq nahonáh ménsámehnsánkákáq mewe máhpeq tueyokire úwe.*

Néhsara suwahpeqte kégá Sísansabé suwahrío ehwehne.

(Máhka 6.1-6; Áríka 4.16-30)

⁵³ Sísaga mi pabéqmé éhwéh teiena mitaq suena

⁵⁴ wenawahperurá pokúwe. Mitaq momiwí nahtápéq kibekéna síwáhnorúwara író kega, We árahue ahtebia ání úkurairo éra, Wega ótaq sánsá árahue mírairo éra áhtenuwe.

⁵⁵ Ahtenéra, We peh nah piéh áníné ahninkáwá wíre. Wenanowé Máhría wíre. Sémísiwe, Sósépawe, Sáimóniwe, Súrásawe, wenábáqmari móe.

⁵⁶ Wenanahnoreh mahtaqté ánimári móe. Minayabe we árahue ahtebia ání úkurairo éra

⁵⁷ wensabé abiahnsa atówe. Abiahnsa atówana Sísaga sensabé, Manikáne ehweh irari anínsabé mó ke suwahpeqte kégá iwíáh iwíáh atáhwe. Peh morá wenawahpeqte kéreq wenawahrahrefka wensabé íre iwíáh iwíáh atáhwe úwe.

⁵⁸ Úwana sega wensabé íre aiq pútare ató púana mitaq áhnte otáq sánsá íre miraúwe.

14

Sóni wání meri merinú aní pukú ehwehne.

(Máhka 6.14-29; Áríka 3.19-20, 9.7-9)

¹ Sísaga éhwéh mitaq teri mahtaqté terinuwana mi tanáhráq anotah wahnáh ání Érótiga irowe.

* **13:52:** Anotah nah matiéh ání éhwehne áwahe mahraue kéhre. Mósísiga sehgióro ú ehweh ahtebéra Sísane ehweh ahtebah kégá Mósísine naho éhwéhnkákáq Sísane o éhwéhnkákáq síwáhnororahowe. Manikánka íopeqté wahnah wahnahnirabeqte sánsá ahtebéra síwáhnororahowe.

² Irena wene arambehri keyábé mahraréna, Mah anímé Sóni wání meri merini aní míre. We pukéna mó oga úkurai puana amahnága págege otáq sánsánire úwe.

³⁻⁴ Sóni oga míotaq wega Érótingsabé ehweh atena mahraréna, Arenábáqne ahre meronawe Mósísiga sehgióro ú ehweh aiq anterutone úwe. Wenábáq Pírípine ahre Éróríasa meyonsabe Sóniga ehweh atowana meyo inínká mi ehwéhnsabé ayehitónsabe Sóni abiahsa atowe. Abiahsa atowana Érótiga, Sóni táhtoqme karábúsiipéq móátáhiro úwara táhtoqme karábúsiipéq móátówe.

⁵ Móátówana Érótiga, Sóni subiq suaníe íwíáhéna túbáh agúwe. Wehukega, Sóniwe Manikáne ehweh irari aní míre íwíáhunsabé sensabé áhreéna túbáh agúwe.

⁶ Érótime anowagá we maqmio ahrreraq ko tanáhráq sítaq wereq máhoro ú kereqka táhutahuruwana Éróríásane ayahunkawagá mitaq ména ábáhrúwe. Ábáhrúwana Érótiga iwíáh íwíáhéna wensabé,

⁷ Arega nánio ina naneq náwiníe éna, Pópoqnahga tagariéhtáq awinauge úwe.

⁸ Mi ahráriné anowagá Sóninsabé abiahsa atena weniyahu pagu pagunúwana wega Érótingsabé, Iné Sóni wání meri merini aníné ayahqno kiraq-suq maqme kunubaipéq maqme ménio úwe.

⁹ Úwana Érótiga mi ehwéh irotaq wene arupipeq umeh agúwe. Pópoqnahga tagariéhtáq awinauge ú púana wene arupipeq iwíáh kikiruwe. Inéreq táhutahuro kegá néne ehweh íráh púana niyehitéhneho éna, We awahbeh naneq náwéro úwe.

¹⁰ We awahbeh naneq náwéro úwana Érótiga eqmaq auwo aninká karábúsiipéq tunse Sónine ayahqno kiraqsuena kunubaipéq maqme mewe séna

¹¹ mi ahrári awuwana wenano móawuwe.

¹² Sóni kéro kega we subiq súo ehweh irera sure wene anonka sesehgiwera mómaisarera Sisa koreawúwe.

Sísaga 5 táhúséni (5,000) weh kirabou ehwehne.

(Máhka 6.31-44; Áruká 9.10-17; Sóni 6.1-13)

¹³ Sóni subiq sutowana Sísaga irena mitaq suena sípi kéwewena kure abatapi pokinaúwe. Áhnte kegá, We seberaebéq pokire u irera sensuwahpeq suera peh marakóipeq pehbeheráh kure Sisa kinaúrabeq kuwe.

¹⁴ Sísaga mitaq kure sípiipéqé arahwéraq tuegútaq áhnte wehekéq tagéna sensabé arutaboiraritena awahre ke kaweraritowe.

¹⁵ Ío tupekinaútaq ite we kérahwána kegá Sísaba séq wensabé, Amahnága penkinaire. Mahtaq peh abatapi púah mah kegá mó ke suwahpeq sene táhutahuq kobaiqmaragéhboq eqmaq suo ewane.

¹⁶ Ewanana Sísaga itensabé, Se aneqsabé pokigehbo? Itega táhutahuq kirabooro úwe.

¹⁷ Úwaq, Ite íre áhnte tahutáhúq peh moberíah párétiákáq téhtaré páhnkákáq matione ewanana

¹⁸ Sísaga itensabé, Mína mewe sero úwe.

¹⁹ Mewe sero éna mío keyabé, Náweraq tútuue miáhro éna mi parétiákáq pahnkákáq mewena íopeq tagéna Manikánsabe, Kaweróne atowe. Kaweróne atena páréti keqme ite we kérahwána ke náiuwaq itega mío ke náriewáne.

²⁰ Náriewánara ómiga nowana siyahbankirowe. Siyahbankirowara arahqmé airápété téhtaré páhsikéti úsawe obenkiq márówe.

21 Mi tahutáhúq no wehwé íregáritaq 5 táhúséni (5,000) weh wóe. Ani ahre áhnte míó púara íre sáhnsáhuwe.

Sísaga wání káwehu abobóráhtaba nogu ehwéhne.

(Máhka 6.45-52; Sóni 6.16-21)

22 Sísaga íte we kérahwána keyábé, Sípiipéq kiasagoro seberaebéq íte nonótáh pokoro éna eqmaq íuwowe. Íte we kérahwána ke eqmaq íuwena anehe mó ke sensuwahpeq eqmaq suowe.

23 Eqmaq suena púrerinieéna sáwéhrapeq kiuwe. Penkútaq Sísá webataq ména

24 púrerúwaq íte we kérahwána ke sípiipéq káwehu ákáhpi míahwane. Anotah soírírúwana wánínka nonaburórúwana mi sípí íre peheráh korahúwe.

25 Ahyahbinkerotaq Sísaga wání abobóráhtaba íteba súwaq

26 we tagéq anotah ahrééq, Wahnsa wíre íwíáhéq áhreéq kareowananae.

27 Kareowanana Sísaga apubúue mahraréna, Pehítaq míáhro. Íné úge. Íre áhreoro úwe.

28 Úwana Pítaga wensabé, Néne Wahnahno, aiq pútaq are inaraqmé ínénsabe, Wání abobóráhtaba noge ínéba súno ainto úwe.

29 Ínéba súno ainto úwana Sísaga wensabé, Máho úwana Pítaga sípiipéqté tuegue wánítaba Sísaba áhníbórá kúwe.

30 Áhníbórá kéna sóriq tagéna áhreéna wánípipeq tupekinaútaq Sísansabé, Néne Wahnahno, íné séhréh ainto éna áwíahraq súwe.

31 Áwíahraq súwana Sísaga apubúue tubanantáwena wensabé, Arega ínénsabe íre kawerue aiq pútare aintahne. Aneqsabé árahinabomo íwíáhono úwe.

32 Segá sípiipéq kiasaguyana sóriq táqnáigúwe.

33 Íte sípiipéq míahwana kegá Sísansabé íwíáh íwíáh ateq, Are aiq pútaq Manikáne ahninkáwá wóne atahwáne.

Sísaga áhnte awáhré ké kawerarito ehwéhne.

(Máhka 6.53-56)

34 Itega sípiipéq seberaebéq kure Kénésáréti marákórápéq kowanara

35 mitaq míó kegá Sísá tagéra, we Sísae uwe. Sísae éra, Awahre ke mitaq meriq mahtaq merirue sero uwara moke awahre ke meriqmera Sísaba nóritówe.

36 Awahre kegá Sísansabé, Arene ambanta ayehrápéq táhtoranéhnkono éra wene ambanta táhtoro ke ómi kaweragúwe.

15

Manikáne ehwehnka iteinahbúréhne sansá kiotaikire i ehwéhne.

(Máhka 7.1-13)

1 Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka Sarúsarama suwahpeqte Sísaba sure wensabé,

2 Are kéréh kegá iteinahbúréhne sansámé aneqsabé anteruaho? Sene siyahnkara íre pabeq paberia peh náwíqkakaq síyáhnkárátáté táhutahuq nahwe uwe.

3 Úwana Sísaga sensabé, Itewe aneqsabé peh iteitene sánsá sehgioneheéq Manikánka sehgióro ú ehweh anetaníbo éq anteruaho?

4 Manikáne ehwehnka mahraréna, Iteinoibone ehweh ireq se séhréh arítáhiro ire. Mi ehwéhnká mó mahraréna,

Wenanoibonsabé íre kaweq ehwéh aritéh ání subiq súáhro ire. *(Kisim Bek 20.12, 21.17)*

⁵ Manikáne púkuga miraué irariraq itega síwáhnoréq, Wehukeníká wenanoibo séhréh aritahráhi monébópoq mó nanegqopoq matawéna wenanoibonsabé mahraréna, Mahnawé Maniká íre áwátáutaq tahirímé náíú irino ire.

⁶ Wehukeníká miraué irariraq itega, Mi anínká wenanoibonsabé anetaníbo ime aiq kawerire ewe. Wega se íre séhréh aritéhmé aiq kawerire ewe. Minayabe iteitene ehweh sehgiónsabé Manikánka sehgióro ú ehweh anterúáhwe.

⁷ Itewe peh kopéráhpéro ahbabáq ke woe. Itega miraonsabé Manikáne ehweh irarú ani Áísáíaga naho sehiranú ehwehnká aiq pútaragire. Mi ehwéhmé Manikánka irarú ehweh Áísáíaga sehiranue mahraréna,

⁸ Mah kegá ínénsabe síwéhrate iwíáh iwíáhéra peh sirupipeq ínénsabe íre suwahbehre.

⁹ Segá peh wehukene sánsá síwáhnoréra, Mahnawé Manikáne sansá míre ewe. Minayabe segá ínénsabe péhepehe iwíáh iwíáh aintáhwe úwe. *(Aisaia 29.13)*

Sísaga, Wehukeníné arupipeqté íwíáhga ahbabáratahráhire ú ehwehne.
(Máhka 7.14-23)

¹⁰ Sísaga míó keyabé, Ínéba sewíáhro. Néne ehweh ireq iwíáhue tagahro.

¹¹ Wehukeníká táhutahurinka íre ahbabáratéhre. Írakaumo. Peh morá wehukeníné áwéhipeqté éhwéhnká ahbabáratéhre úwe.

¹² Ite Sisa kérahwána kegá weba séq wensabé, Arega iraréna ehwéhnká Péhrasi ke siyehitehme aiq tagahno ewanana

¹³ Sísaga itensabé, Íópeqté Náníbógá íre uqmaréh náneqme pagoruankéhe.

¹⁴ Péhrasi kewé pehragarítáthro. Segá iwíáhéra, Ite siyahnkahrúna ke úne ewe. Írakaumo. Se peh aura pira ké míáhwe. Aura pira anínká mó aurá pira ání ahnkahrínaraq mataipéq morárq inahnsuoyeharawoye úwe.

¹⁵ Úwana Pítaga Sísansabé, Mah pabéqmé éhwéh pahsuqme teio úwana

¹⁶ wega sensabé, Wehukeníká táhutahurinka íre ahbabáratanae uge. Mi ehwéhnume ite moq íre írátíaho?

¹⁷ Táhutahuqka wehukeníné iwíáhipeq íre túíre. Peh ahmbiupipéq tunse tueagire. Minawé íre iraho?

¹⁸ Wehukeníné áwéhipeqté éhwéhmé wene arupipeqté áhwárehre. Wene arupipeqté íwíáhga ahbabáratanae.

¹⁹ Wehukeníné arupipeqté ahbabáq iwíáh áhwárehre. Mó aní subiq suewé, mó aniné ahre weh abariéwé, aebówé, péhe éhwéhmé éhruruéwé,

²⁰ mahnawarínká wehukení ahbabáratéhre. Peh náwíqkakaq áyáhtáté nehka wehukení íre ahbabáratéhre úwe.

Nahnso inínká Sísansabé kawerue aiq pútare ato ehwéhne.
(Máhka 7.24-30)

²¹ Sísaga mitaq suena Táíya suwahpeqte kéreq Sáíróna suwahpeqte kéreqne marakórapeq pokúwe.

²² Mibeqté Kénáni marakórapéqté ínímé íre Asiu anínká Sísaba séna wensabé, Tébitine anahwao, anoth aní móne. Owainawanka nániyahu subiqmaq subiqmarinsabé arutaboairinto úwe.

²³ Arutaboairainto úwana Sísaga peh ehiya míowaq ite we kérahwána kegá Sísansabé, Mi inínká inehe séna áhnte ehwéhninsabé kaqsuo éq pagu pagunowane.

24 Pagu pagunowanana Sísaga mahraréna, Manikánka peh morá Ísara kebá eqmaq núwátáire. Ísara kewé tabanagi sipísípíq tahnsa kee úwana

25 mi inínká Sísaba séna áhtónsabe wene aigárápí arehunserarâq ména, Anotah aníno, séhréh ainto úwe.

26 Séhréh ainto úwana Sísaga wensabé, Animáriné táhutahuq mewe iamáripá tuparuwé ire kaweq sansáne úwe.*

27 Úwana wega Sísansabé, Anotah aníno, arega irarénawe aiq pútaróne. Iamárínká sibowáné tahbe tehnopeqte megí apípi mewe nahtaq sibowágá ire kaqsúéhre. Mina inserah séhréh ainto úwana

28 Sísaga wensabé, Arega ínénsabe anotahtaq aiq pútare aintahna iní móne. Are awahbeh naneq mirainauge úwana mi tanáhrâq wene ayahunkawa apubúue kaweragúwe.

Sísaga áhnte awáhré ké kawerarito ehwéhne.

29 Sísaga mitaq suena Kehrari kawéhú ayehrâq kure sáwéhrapeq kiena mitaq tútuue míowe.

30 Tútuue míowara áhnte kegá aigará soriqnah kereq aura pira kéreq sawenkahnía áiyáyáhnkákâq kéreq ire ehwehnorahu kereq áhnte mó awahre kereq meriqmera Sísaba suwana wega moke mi awáhré ké kawerarítowe.

31 Ehweh ire irarerahu kegá ehweh iraruwara sawenkahnía áiyáyáhnkákâq kegá awaho ke úkuwara soriqnah kega ah nogúwara aura pira kegá siura ebíúwara tago kegá áhtenuwe. Áhtenára ite Ísara kené Manikánsabe iwiáh íwiáh atówe.

Sísaga 4 táhúséni (4,000) weh kirabou ehwehne.

(Máhka 8.1-10)

32 Sísaga ite we kérahwána ke íáhrabéna itensabé, Mahtaq miáh kegá inéba apahtaró wéhékâh méra amahnága se táhutahuq ire kéhnsábé sensabé nirutaboiruge. Ire kirabo aritasa pehipi eqmaq súáhnraq ahtapeq siunúnkaq surahiyeho. Pehipi ire eqmaq suaníe úwe.

33 Úwaq ite we kérahwána kegá wensabé, Mahtaq peh abatapinirara miáh ké peh íregáritaq miáhwe. Se awehraq tahutáhúq nagehboq árahue áhnte tahutáhúq meyhárahuno ewane.

34 Ewanana Sísaga itensabé, Árahue paréti kehro úwaq itega wensabé, Abapete téhtaré párétiákâq táhmaro pehgáriq pahnkákâq kéhre ewane.

35 Sísaga weba sáhuríó keyabé, Marakóraq tútuoro éna

36 mi abápété téhtaré párétiákâq pahnkákâq mewena Manikánsabe, Kaweróne atena ite we kérahwána ke keqme iuwaq itega moke mó ke náriewáne.

37 Náriewánara ómiga nowana siyahbankirowe. Siyahbankirowara arahqmé abapete téhtaré páhsketí úsawe obenkiq márówe.

38 Mi tahutáhúq no wehwé 4 táhúséni (4,000) wóe. Ani ahrewe peh áhnte míó púara ire sáhnsáhuwe.

39 Siyahbankirowana Sísaga mi ke eqmaq suena sípiipéq kiasague Mágára marákórâpéq pokúwe.

* **15:26:** Sísaga mi inínsábé ire ehweh atena peh pabeqme ehwéh teawuwe. Nahnsa kewé mi iámári tahnsanowara Asiu kewé mi animári tahnsa móe. Minayabe wene ehwehme áwahewé mahraréna, Nahnsa ke séhréh aitanieéna Asiu ke suotaq tahirímé ire kaweru irino úwe. We tagaríóme mi inínká wensabé aiq pútare atowana we séhréh atowe.

16

Sísansabé, Ótaq sansánúno u ehwéhne.

(Máhka 8.11-13; Árúka 12.54-56)

¹ Péhrasi kereq Sáyúsi kereqka Sísaba séra wega ahbabárinkeheéra wensabé, Manikánka are séhréh atahna taganehboq íopeqté ótaq sansánúno uwe. Ótaq sansánúno éra áhwárawe tagowe.

² [Áhwárawe tagowana wega sensabé, Ío tupekitaq penehriraq tagéq íre ibonsinawire ewe.

³ Ahbiahipeq ibo muqmuriraq tagéq iboramé ibonsinawire ewe. Íopeq tagéq ibone sánsá ahtebahwe. Mína aiq ahtebéq peh ínégá amahnága mirau arámbéhrí tagéq íre ahtebahwe.]

⁴ Amahnága oga miáh kégá Manikánsabe íre iuwahbehraq ahbabáq ke miáhwe. Ótaq sansá sokigi aio ewo? Írakaumo. Sóna sóreq wanípípéq míotaq Manikánka ótaq sansá miraúwe.* Peh morá mi sansá iahrreraq itahnaq iwíáhue tagagehe. Mó otáq sánsá íre sokigi ainíe éna se suena pokúwe.

Páréti muoráhi naneqsabé pabeqme ehwéhne.

(Máhka 8.14-21)

⁵ Ite Sísá kérahwána kegá káwehu seberaebéq pokowanaraq páréti ibitagúwaq íre meyahwáne.

⁶ Sísaga itensabé, Tagaríáho. Péhrasi kereq Sáyúsi kereqne páréti muoráhi naneq pehragahro úwe.

⁷ Úwaq itega iteite náhenéq, Itega páréti ibitaginsabé mi ehwéh teíre ewane.

⁸ Ewanana Sísaga itene ehweh ahtebéna itensabé, Ite páréti íre kéh éhwéhmé aneqsabé sío síoo? Itega ínénsabe pehgáritaq aiq pútare aintáhwe.

⁹ Amahnága teiú éhwéh íre iraho? Ínéga 5 táhúséni (5,000) weh moberíáh páréti keqme kirabourautaq arahqmé áhnte matome íre iahrreraq kehro?

¹⁰ Abapete téhtaré páréti keqme 4 táhúséni (4,000) weh kirabourautaq arahq áhnte matome íre iahrreraq kehro?

¹¹ Íné íre párétiyabé iraruge. Minayabe árahinsabé íre iahtebaho? Péhrasi kereq Sáyúsi kereqne páréti muoráhi naneq pehragahro úwe.

¹² Úwaq ite we kérahwána kegá iwíáhéq, Íre páréti muoráhi naneqsabé peh Péhrasi kereq Sáyúsi kereqka siwáhnoro ehwéhnsabé irarire éq iahtebahwane.

Pítaga Sísansabé, Are Manikáne ahninkáwá wóne ú ehwehne.

(Máhka 8.27-30; Árúka 9.18-21)

¹³ Sísaga Sésaría Pírípái suwahpeq wahtotaq kútaq ite we kérahwána keyábé kasenéna, Mó kegá íné wehukeni úku anínsabé inse aintaho úwe.

¹⁴ Inse aintaho úwaq, Arensabé mó kegá, Sóni wání meri merini aní míre ewe. Mó kegá, Are Éráisa wire ewara mó kegá, Are Manikáne ehweh irarú ani wenáwíq Sérémáia wire ewe. Mó kegá, Are peh Manikáne ehweh irari aní míre ewe ewane.

¹⁵ Ewanana Sísaga itensabé, Itega ínénsabe inse aintaho úwana

¹⁶ Sáimóni Pítaga wensabé, Manikánka ite meirena kaweraitankeheéna omaq ato aní móne. Maniká mía míaí anínirah are wenahni móne úwe.

* **16:4:** Wehukeni wenáwíq Sónansabé éhwéhmé púku anehepeqte séhírámé Manikáne Púkuipéq Kéh Áwahe Éhwéhne ue kéhrabeq tagáhno.

17 Úwana Sísaga Pítansabé, Sónine ahninkáwá Sáimónio, arega irarénayabé iwíáh iwíáhuño. Arega irarénawe peh wehukega íre iwíáh atáhwah iraréne. Peh morá íópeqté Náníbógá iwíáh atéhre.

18 Teiníboq Írátíáhro. Arenáwíq Pítæ.† Wehukega ebahtaq pearáh náh íre míu míuia peh págegeue kagainserah íné tagariáh kéwé séhréh aitahnaq págegeue mía míaihehe. Íné tagariáh kégá pukirataq iraipéq íre pokigehe.

19 Íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeqte ónsáráté kí áwúge. Arega mah marákóipéq ahqáho atehna naneq Manikánka mi naneqsabé moq íópeq ahqáho atanae. Arega mah marákóipéq kowe atehna naneq Manikánka mi naneqsabé moq íópeq kowe atanae.

20 Kowe atanae éna ite we kérahwána keyábé, Ínéwé Manikánka omaq ato aní míre mó ke teríyeho úwe

Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge ú ehwehne.

(Máhka 8.31-9.1; Áríka 9.22-27)

21 Mi tanáhráq Sísaga ite we kérahwána keyábé Sarúsarama suwahpeq pukinaú ehweh pahsuowe. Wegá itensabé, Sarúsarama suwahpeq pokinauge. Mitaq mibeqté Asiu kené abowah wehreq Manikáne ehweh míbeq mahbeq arítáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka níwioqnéra nubiq suaneherawoe. Nubiq suehrana íné pukéna apahtaró wéhékáhtáq iriwe oga úkinauge úwe.

22 Úwana Pítaga Sísá meqmena móbeq móatena wensabé ehweh atena, Néne Wahnahno, arega iraréna ehwéhmé aiq pútaragínehboq Manikánsabe ahqáho ato inauge úwe.

23 Úwana Sísaga pabeqme Pítansabé, Owainawano, móbeq míahno atena, Arega iraréna ehwéhmé Manikánka íre iwíáh atéhre. Minawé peh wehukeníé iwíáh púah íné pokona ah parosúéhneho úwe.

24 Sísaga ite we kérahwána keyábé mahraréna, Íné sénireyabe awahbeh aníno, arerene awahbeh iwíáh suo. Manikáne arambehri mira aruqarurunsabé sega íné awankátaq táhparagéhe. Ínéga miraunserah miraué séniro.

25 Wewensabé arutaboíréna peh wewene awahbeh iwíáh mira aruqaruri anímé oga mérapeq íre awaq miahráhire. Néne sánsá sehginieéna wewe awahbeh iwíáh susuri anímé oga mérapeq awaq miankéhe.

26 Wehukenínká moke mah marákóipéqté ménsáméhnsá matiéhtáq tahirímé oga mérapeq íre awaq miahnaraqmé mi ménsáméhnsánká árahue séhréh atéh iripo? Oga mérapeq awaq meyabe aneqtaté paiqmarankéhbo? Ahqáho. Íre paiqmaráhráhire.

27 Nánibone patahga tahnsa téhreh naneqkakáq íné wehukení úku anínseq íópeqté kéreqka túónagake moke mah kehíná kehínáné arambehri iwíáhue tagéna sainsuanauge.

28 Teiníboq Írátíáhro. Táhmaro iriwe míona ke pehipi íre pukigehe. Ebeqme íné wehukení úku aní Wahnah aní míahnaq tagéq anehe pukigehe úwe.

17

Sísane auranabiah mó kugú agú ehwehne.

(Máhka 9.2-13; Áríka 9.28-36)

† 16:18: Kárfki kené ehweh Pítæ úmé ebahne.

1 Sísaga síwáhnorúwana abapete morá wéhékáh parabagúwana wega Sémísireq Sónireq mi abárahre mó aní Pítarerie meriqmena anotah sawéhrápéq kiuwe.

2 Kiuwara sega tagotaq Sísane auranabiah mó kugú kaweq kugú agúwe. Wene auranabiah patahga tahnsa agúwana wene korósi anotah tabérbé téhreh tahnsá úkúwe.

3 Téhreh tahnsá úkúwara Mósísireq Éráisareqka íopeqte tunse ábóraragéra Sísareq ehwehnuwe.

4 Ehwehnuwana Pítaga Sísansabé, Itene Wahnahno, ite mahta q mionayabé aiq kawerire. Are awahbáhnaraqmé ínégá apahrtáro úqná pearaníe. Arene morá Mósísine morá Éráisane moráue pearaníe úwe.

5 Pearaníe útaq anotah tabérbé írábúyánká seubítíowana mipéqté éhwéhnká mahrahéna,

Mah anímé niruní nénáhní míre. Íné wensabé anotah nuwahbehre. Wene ehweh íráhro úwe.

6 Úwara Sísá kéro anitógá anotah ahréera sirehenseraraq méra siuranabiah marakóiperatíowana

7 Sísaga seba séna se táhtotawéna sensabé, Íre áhreoro. Irigoro úwara

8 sega awahnkanéra mó ke íre tagéra peh morá Sísá webataq tagowe.

9 Sávéhrapeqté tuegutaq Sísaga sensabé, Iteiyuwanka tageh naneq amahnága mó ke teriyeho. Íné wehukení úku aní pukéna iriwe oga úkonaraq terigéhe úwe.

10 Úwara we kéro anitógá Sísansabé kasenéra, Mósísine ehweh síwáhnoro kegá, Éráisa ebeq sínaraq anehe Manikánka omaq ato aní anehe sinae eme aneqsabé irareo uwe.

11 Úwana Sísaga sensabé, Éráisaga moke náneq kawerataniééna suraire.

12 Ínéga teiníboq írátíáhro. Éráisawe aiq suraire. Wega suraitaq we tagaro kegá, We Éráisa wire íre iwíáhía peh seye suwahbarai sansánurowe. Seye suwahbarai sansánéra we íre kaweratárowe. Segá we áwíoqnaronserah íné wehukení úku aní moq níwíoqnagehe

13 úwara we kéro anitógá ahtebéra, Sísaga írarime Sóni wání meri merini anínsabé írarire uwe.

Sísaga owainawa kaqauwena animai kawerato ehwehne.

(Máhka 9.14-29; Áruká 9.37-42)

14 Segá áhnte ke míopi tueguwana mó anínká Sísaba séna we áhtónsabe arehunseraraq ména wensabé,

15 Anotah aníno, nénahnínsabé arutaboirate séhréh ato. We uwoyansanéna iraipéq tabiqme tabiqmééna anotah erirana wánípipeq aguaguire.

16 Meqmena are kéráh kébá móátóge. Móátógarawe sega íre kaweratahráhowe úwe.

17 Íre kaweratahráhowe úwana Sísaga mío keyabé, Ite íre aiq pútare ainteq saiyo ke wóe. Iteba mía míaume ahkake awehra q kanabo? Itega miraonsabé nirupipeq umehime ahkake parabaginabo? Ahkake parabaginabo éna abowansabé, Arenahni ínéba meqme súno úwana meqmena súwana

18 Sísaga owainawansabé, We auwe pokúno atowana auwena pokúta q mi aní kaweragúwe.

19 Ite we kérahwána kegá itebata q Sísaba séq wensabé, Itewe árahínsabé owainawa íre kaqsuahráhu no kasenowane.

²⁰ Kasenowanana itensabé, Itega pehgáritaḡ aiḡ pútare aintáh púaḡ íre kaqsuahráhowe. Teiniḡoḡ írátiáhro. Manikánka séhréh aitahnaga mirao-rahúne íwiáhirataḡ wega séhréh aitéhniká miraorahowe. Téhwe mi íwiáh pehgáriḡ awánká ayu tahnsá kahnaraḡ itega sáwéhyabe, Móberagúno atéhrrataḡ mirainawire. Mira íwiáhirataḡ áhnte pagégé sánsá miraorahowe.

²¹ [Ínéga kaqauwó ówáináwá wehukega pehipi íre kaqsuahráhowe. Táhtahuaḡ awehriéḡ púrerareḡ mina tahnsa ówáináwámári kaqsuahráhowe úwe.]

Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge mónkakáḡ irarú ehwehne.

(Máhka 9.30-32; Árúka 9.43-45)

²² Sísareḡ ite we kérahwána kereḡka Kehrari marákórápéḡ nowánaraḡ wega itensabé, Sega íné wehukení úku aní móintehrara nubiq suaneherawoe.

²³ Nubiq suehrana íné pukéna apahtáro wéhékáhtáḡ iriwe oga úkinauge úwaḡ ite we kérahwána kené irupipeḡ umehagúwe.

Sísaga, Táhkísi moné awo ú ehwehne.

²⁴ Sísareḡ itereḡka kure Kápénéáma suwahpeḡ kowanaraḡ Asiu kené momiwí nahtápéḡté wáhnáhnká Pítaba séna wensabé, Ite íwáhnori anínka momiwí nahtápéḡ táhkísi moné awinkéhbo úwana

²⁵ kowe úwe. Kowe éna nahupeḡ kibekúwana Sísaga wensabé ebeḡ kasenána, Sáimónio, mah marákóipéḡté wáhnáh kéḡá inseréhne táhkísi moné meyaho? Sensuwahrahne móné meyaho? Mó kahnáhné móné meyaho? Inseréhne meyáhwe íwiáhono úwana

²⁶ Pítaga wensabé, Mó kahnáhné móné meyáhwe úwana Sísaga wensabé, Minayabe ite Maniká kahnah míoya puata wene momiwí nahtápéḡ kawerínkeheéta táhkísi moné íre náwéyataḡ tahirí aiḡ kaweri irino.

²⁷ Sega itensabé abiahnsa aitéhḡoḡ pehipi aweyéhe. Mi tahkísi móné meyankéhḡoḡ arega wání káwehutaḡoḡ pokue úku wáníḡipeḡ tuparuḡme tagehnana téh pariahna pahné áwéhiḡeḡ tagé mipéḡ ebah moné tagankehe. Minawé arereḡ ínéreḡne táhkísi moné awehraḡ kanae. Mina mewe táhkísi moné meyéh aní móawo úwe.

18

Manikánka wahnah wahnahnirabeḡte anotah anímé insebo i ehwéhne.

(Máhka 9.33-37; Árúka 9.46-48)

¹ Mi tanáhráḡ ite we kérahwána kéḡá Sísaba séḡ wensabé, Íoḡeḡ Manikánka wahnah wahnahnirabeḡ kiotaiki anímé insebo ewane.

² Ewanana Sísaga káriḡ aní áhrabéna ite ákáhpí atena

³ itensabé, Teiniḡoḡ írátiáhro. Itene píribahri sansá sueḡ káriḡ aní tahnsa úkirataḡ Manikánka wahnah wahnahnirabeḡ kioráhowe.

⁴ Wewensabé íre íwiáh íwiáhi aní peh mah káriḡ aní tahnsa ména íoḡeḡ Manikánka wahnah wahnahnirabeḡ mó ke kiotaikire.

⁵ Ínénsabe arutaboiraintena mahna tahnsa káriḡ aní séhréh atéh anínká íné moḡ séhréh aitéhre.

Ahbabáḡ sansanká aiḡ pútare atona sansá saiḡnaruahráhi ehwéhne.

(Máhka 9.42-48; Árúka 17.1-2)

⁶ Sísaga mó mahraréna, Wehukenínká ínénsabe aiḡ pútare aintéh aní ahbabáḡ sansa áúḡi ínaraḡmé anotahtaḡ íre kawerire. Áúḡii anínká káriḡ aní

áugi inaraqmé wene anuopi anotah ebáh táhru táhrue púrúruía káwéhúpépéq tuparuahnana wánípipeq tupekitaq tahirímé aig kaweri irino úwe.

⁷ Síúgio kewé anotah ahbábárowe. Mah marákó marákóipépéq ahbabárorahi sansá peh kagaire. Áugi animé ahbabáq áhwáreh puana Manikánka anotah-taq kamah awinawire.

⁸ Arene aiayahnka are ahbabáratana inaraq mina kiraqsuo. Íre aiayahnkakaq oga mérapeq pokinaraq aig kawerinae. Moke aiayahnkakaq ahriahri teh iráipépéq kaqauwáhnaraqmé anotah íre kawerinawire.

⁹ Arene auranka are ahbabáratana inaraq mina piruqme suo. Peh morá áúránkákáq oga mérapeq pokinaraq aig kawerinae. Téhtaré áúránkákáq ahriahri teh iráipépéq kaqauwáhnaraqmé anotah íre kawerinawire úwe.

¹⁰⁻¹¹ Sísaga mó mahraréna, Káriq animárínsábé abehq náneq mire íwiáhíehboq kawerurero. Teiníboq írátíáthro. Se wahnahno íópeqté kégá íópeq Nánibo míéhrabeq ahriahri mía míawoe. [Íné wehukení úku anínká tabanago ke kaweraritanieéna suge úwe.]

Sipisípiq tabanaginsabé pabeqme ehwéhne.

(Áríuka 15.3-7)

¹² Sísaga mó mahraréna, Sipisípiq wahnahni anínká áhnte sipisípiq 100 sipisípiq matiéhtáq peh morá ká tabanagínaraq wega anerinkehbo? Aneq iwíáhoo? Wegá íre tabanago kamári 99 sipisípiqmári uwaruntú sahtaqme nahrabeq sitena tabanagi ka kogabarinkehe.

¹³ Mí ka ábóraq marahnaraq iwíáh iwíáhinawire. Íre tabanagi kamárínsábé ákáhtaq iwíáh iwíáhéna ábóraq maréh kánsábé anotahtaq iwíáh iwíáhinawire.

¹⁴ Sipisípiq wahnáhnká wene tabanagi kánsábé arutaboírinserah íópeqté Ítéribógá wene animári tabanague iraipépéq pokiyeho éna arutaboírere úwe.

Are ahbabáratéh áni kawerate sansa ehwéhne.

¹⁵ Sísaga mó mahraréna, Íné tagariéh ánínká are ahbabáratahnaraq mó ke íre miéhrrataq wene ahbabáqsabe koreawo. Wegá arene ehweh irahnah aig insahwé atankéhe.

¹⁶ Arene ehweh íre irahnaraqmé peh morá ánípópoq téhranítéboq meriqme weba kúno. Itene ehweh irankéhboq se meriqme kúno.

¹⁷ Wegá arereq sereqne ehweh íre irahnaraqmé momiwíorabeq Maniká tagariáh ké korerio. Wegá moke sene ehweh íre irahnaraqmé we auwe nahnsa aní, ahbabáq ani tahnsa peh áwé tagahro úwe.

¹⁸ Sísaga mó mahraréna, Teiníboq írátíáthro. Itega mah marákóipépéq ahqáho atéhra naneq íópeq Manikánka mí naneq moq ahqáho atanae. Itega mah marákóipépéq kowe atéhra naneq íópeq Manikánka mí naneq kowe atanae.

¹⁹ Mó teiníboq írátíáthro. Ite téhranítégá mah marákóipépéq mó naneqsabé moráéne púrerirataq íópeq Maniká Íteriboga irena mirainawire.

²⁰ Ite téhranítégábópoq apahránítógábópoq ínénsabe iwíáhoneheéq momiwíirataq íné itereq míanauge úwe.

Mó kené ahbabáq íre ahrreraq matiahno ú ehwehne.

²¹ Pítaga Sísaba séna wensabé, Néne Wahnahno, are tagariéh ánínká íné mótaq mótarue ahbabáraitahnaraq árahue tanáhráq wene ahbabáq íre ni-ahrreraq matianinkono? Abapete téhtaréráq wene ahbabáq íre niahrreraq matianinkono úwana,

²² Ahqáho. Abapete téhtaréráq íre awehraq kéhre. Arega íre sáhnsahoráhóna tanáhráq wene ahabábáqsabe iwíáhineho. Wene ahabábáqmari íre ahrreraq matiahno úwe.

²³ Wene ahabábáqmari íre ahrreraq matiahno éna, Teiníboq írátíáhro. Manikánka wahnah wahnahnirabeqte sánsámé mah marákóipéqté wáhnáhnká wene arambehrio ke miraurainserah sansáne.

²⁴ Mi wahnáhnká wene arambehrio kené sitárirarai moné kawerari-tankehéna síáhraburaire. Anotah moné 10,000,000 Kína tahnsá átárirarai aní weba móátáráirana

²⁵ mi aniné átárirarai moné áhnte taqnobaguraire. Minayabe wene wahnahnka átárirarai moné meanieéna mahraréna, Moke we matiéh ménsáméhnsá paiqmareq mi moné náníéro. Mi anínseq wene ahrreraq wene animárinseq paiqmareq mi moné náníéro urairana

²⁶ mi anínká weba séna áhreéna arehunseraráq ména, Ínénsabe arutaboiraite pehwehrué ainto. Arega íntáriahna moné moke awinauge urairana

²⁷ wene wahnahnka arutaboiratena mahraréna, Mi monéyábé anetaníbo éna, Pehipi soraq súáhro uraire.

²⁸ Urairana mi anínká pokue áwáhu arámbéhrí aní wene móne táhmaro Kiná 10 Kína tahnsá átárirarai aní tagéna wene anuopi táhtotawéna wensabé, Ínéga átárirarau moné nánio uraire.

²⁹ Nánio urairana wega arehunseraráq ména, Ínénsabe arutaboiraite pehwehrué ainto. Arega íntáriahna moné mókake awinauge urairana

³⁰ mi ehwéh íre irasa karábúsiipéq móátáráire. Móatena, Moke nánínagake pugeq auwaníe uraire.

³¹ Urairara mó arámbéhrí kéga mina tagéra sirupipeq págege agurairara sega sene wahnah moke koreawátówe.

³² Koreawátówana sene wahnahnka wene arambehri anínsábé áhraburairana surairana wensabé, Arewé íre kaweq arámbéhrí aní móne. Arega ínénsabe arutaboiraite énana néne móneyabé anetaníbo éna íre ahrreraq matióge.

³³ Ínéga arensabé nirutaboiraítónserah arewé árahinsabé áwáhu arámbéhrí anínsábé íre arutaboiraite éna anotah abíáhnsánuraire.

³⁴ Abiahnsanéna mi aní meqmena karábúsiipéq móátáráire. Néne móne moke nánínagake pugeq auwaníe uraire úwe.

³⁵ Sísaga mah pabéqmé éhwéh parabarúena anehe Pítarehyabe, Íné tagariéh anínká ite ahabáraitahnaraq itene irupipeq wene ahabábáq íre ahrreraq matiáhro. Ahrreraq matiéhraq teawú wáhnáhnká miraurainserah íópeqté Náníbóga mina tahnsaninkehe úwe.

19

Sísaga wehga wene ahre kaqsueyabe irarú ehwehne.

(Máhka 10.1-12; Áruká 16.18)

¹ Sísaga mi ehwéh parabarúena Kehrari marákórápéq suena Sorana aropéq seberabéq Súría marákórápéq pokúwe.

² Pokúwara áhnte kegá we kérowara mitaqté áwáhré ké kaweraritowe.

³ Péhrasi kegá Sísaga séra wega ahabábáq ehweh irarinkeheéra áhwárawe tagéra kasenéra, Weh wewega iwíáhue wene ahre suewé mirao naneq sansápo uwe.

⁴ Uwana Sísaga sensabé, Manikáne ehwehnka mahraréna, Manikánka mah marákó marákó mirarotaq wega wehakaq ahreakáq mirarowe ire.

⁵ Wene ehwehnka mó mahraréna, Minayabe o menáhwénká wenanoibone nahtapeq suena wene ahrereq moráráq mía míagehe. Peh morá ániné áu tahnsa úkigehe ire. (*Stat 1.27, 2.24; Malakai 2.15*)

⁶ Itega mi sehirámé ire sáhnshawe tagaroo? Se peh morá áni tahnsa úkóyansabé se ire mó aní mó aní tahnsa méra peh morá áni tahnsa míagehe. Manikánka, Wehakaq ahreakáq moráráq mía míao tao aritonsabe wehga wene ahre súhneho úwe.

⁷ Wene ahre súhneho úwara Péhrasi kegá wensabé, Mósísine ehwehnka mahraréna, Wehga wene ahre kaqsuanie ínaraqmé pépahqtaq sehiranue móawena kaqsuankéhe ire. (*Lo 24.1-4*)

Mósísiga mah ehwéh aneqsabé irarúwo uwe.

⁸ Uwana Sísaga sensabé, Itereq itene igaqnaréhreq saiyo ke míona puana Mósísiga mah ehwéh irarúwe. Manikánka téh wehuke mirarotaq mira íwíáh ire úwe.

⁹ Teiníboq írátíáthro. Wene ahre ire ahbabáq ini míahnaraq awehkawagá pehipi kaqsuena mó ahre meyéhmé wega aiq ahbabáre úwe.

¹⁰ Ite we kérahwána kegá Sísansabé, Wehreq wene ahrereqsabé teienawe mahbiga ahre ire mera ahriahri peh míahnaraq aiq kawerire ewane.

¹¹ Ewanana Sísaga itensabé, Itega irare ehwéh moke mahbigaunká ire sehgoráhowe. Peh morá Manikánka omaq sitahna kegá sehgoráhowe.

¹² Mó mahbigáúnká ahre meyháráhowara mó mahbigáúnká ahre ire meyháráhowe. Móme sinowaréhga maqmíotaq sene sinonka ire kaweraguraire. Minayabe mi mahbigáúnká ahre ire meyháráhowe. Móme wehukega síwáhnnta píruáhwará ahre ire meyháráhowe. Mó mahbigáúnká íwíáhéra, Manikánka wahnah wahnahnirabeqte árámbéhrí kawerue sehgiunayabé amahnága ahre ire meyanehqúmúne ewe. Mah ehwéh sehgoráhi anínká írankéhe úwe.

Sísaga, Káriq anímárinká ínéba sewíagehboq ahqáho aritého ú ehwehne.

(Máhka 10.13-16; Áruká 18.15-17)

¹³ Wene ayahnkaratáté táhtoqme púreraritankeheéra mó kegá káriq anímári meriqmera Sísaba mórítówe. Mórítówaq ite we kérahwána kegá mórító keyabé suwehgu ariteq ahqáho aritahwánana

¹⁴ mi káriq anímári ínéba sewíagehboq ahqáho aritého. Káriq anímárinká ínensabe aiq pútare aintáh serahno kegá Manikánka wahnah wahnahnirabeq awaq miagéhe úwe.

¹⁵ Awaq miagéhe éna Sísaga wene ayahnkaratáté mi káriq anímári táhtotawéna mitaq suena pokúwe.

Áhnnta mensáméhnshánkákákáq anínsábé árahue oga mérapeq awaq mianabo i ehwéhne.

(Máhka 10.17-31; Áruká 18.18-30)

¹⁶ Peh morá wéhgá Sísaba séna wensabé, Íwáhnoraníno, oga mérapeq awaq mianíboq aneq kawéq árámbéhrí ininkono kasenuwe.

17 Kasenúwana Sísaga wensabé, Aneqsabé ínénsabe kaweq sansánsábé kasenono? Peh morá ánínká webataq kaweqtaq mía míaire. Oga mía míainkehboq Manikánka sehgióro ú ehweh sehgio úwe.

18 Úwana wega Sísansabé, Aneq sehgióro ú ehweh sehginínkono úwana Sísaga wensabé, Mó aní subiq súéhneho. Mó aníné ahre abariineho. Mó anínsábé péhe éhwéh atéhneho.

19 Iteinoibone ehweh ireq se séhréh arítáhiro. Arerensabé arutaboírónanserah arene iyahnabo anínsábé moq arutaboírúno úwe. (*Kisim Bek 20.12-16*)

20 Úwana mi anínká Sísansabé, Moke mi ehwéh kawerue sehgiúge. Móme aneq arámbéhrí ininkono úwana

21 Sísaga wensabé, Are kaweqtaq míankehboq pokue moke matiahna mensáméhnásá paiqmaqme móne mewe tabonah ke nário. Mirainaraqmé íópeq kaweq naneqmarí matiankehe. Tabonah ke moke nárie iné séniro úwana

22 mi anínká irena áhnte mensáméhnásá ko púana wene arupipeq umeh agúwana pokúwe.

23 Sísaga ite we kérahwána keyábé mahraréna, Áhnte mensáméhnásá matiáh kégá íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeq kiyabe anotah pagégéue mirao naneq mire.

24 Teiníboq írátíáhiro. Kéhma anotah kane. Mi kanká wai abahrabahpipéq kéagínayabé págegeue mirai naneq mire. Mina inserah áhnte mensáméhnásá matiéh ánínká íópeq Manikánka wahnah wahnahnirabeq kinayabé anotah pagégéue mirai naneq mire úwe.

25 Úwaq itega mi ehwéhnsábé anotah ahténéq Sísansabé, Minayabe insega oga mérapeq awaq miahráhiro ue kasenowane.

26 Kasenowanana Sísaga ite ebitáwéna itensabé, Wehukega íre miraorahowe. Peh morá Manikánka moke miraorahíe úwe.

27 Úwana Pítaga wensabé, Itega moke mationa naneq sueq are kérone. Minayabe itega aneq awaq mianéhnkono úwana

28 Sísaga itensabé, Teiníboq írátíáhiro. Mókake moke kéh náneq o naneq úkínaraq iné wehukení úku anínká págegeue anotah wahnáhnnonarabeq tútuue ména wahnahninie. Mi tanáhráq itega wahnahnirarabeq tútuue méq airápété téhtaré Ísara ke káhnáhnásábé ehweh ariteq sainsuagéhe.

29 Ínénsabe sirutaboírera néne arambehri miraoneheéra sene nahme sene marakówé súáhmé amahnága áhnte mó nahmé marakówé awaq miagéhe. Mókake oga mérapeqkákákáq awaq miagéhe. Néne arambehri miraoneheéra sinahnowarehwé siwahwarehwé sensibáqmarimé sensinoibowe sene an-imárimé súáhmé amahnága áhnte mó kégá sensuwahrah úkigehe. Mókake oga mérapeq moq awaq miagéhe.

30 Amahnága áhnte ebeq se kégá mi tanáhráq sinehe kigehe. Sinehe se kégá ebeq kigehe úwe.

20

Arambehrio ke monseráh ápéq náriu pabéqmé éhwéhne.

1 Sísaga mó mahraréna, So wahnahnurái aní éhweh teiníe. Wega wahnahnurainserah Manikánka íópeq wahnah wahnahnire. So wahnahnurái anínká wene sotáq arambehrira ke ahbiahipeq kogabaréna

² ábóraq marena sensabé, Néne sotápéq koarambehriirataq penahnaraq morá Kíná morá Kíná tahnsanue* náinié urairara kowe urowana wene sotápéq eqmaq súátáire.

³ Pópoqnah ákáhtaq kiraitaq paiqnanátapeq kurairara táhmaro mó kegá mitaq peh míarowe.

⁴ Peh míarowana wega sensabé, Néne sotápéq koarambehriirataq penahnaraq awehraq apéq náinié urairara

⁵ kowe éra koarambehriuowe.

⁶ Wéhékáhnabubunkakákáq tunsoreráitaqkákáq wega mó ke ábóraq marena wene sotápéq eqmaq súátáire.

⁷ Ío tupekinauraitaq wega paiqnanátapeq kouwekurairara táhmaro ke mitaq peh míarowe. Peh míarowana wega sensabé, Aneqsabé moke wéhékáh peh míaho urairara, Mó anínká arambehri ire insábé peh míone urowana, Aiq míre. Néne sotápéq koarambehrioro arítáráire úwe.

⁸ Koarambehrioro aritena petairabeq so aboga sotáq arambehrio kené wahnah anínsábé áhrabéna wensabé, Moke arambehrio ke síáhrabue ápeq nário. Arambehrirapéq sinehe se ke ebeq nárie ebeq se ke anehe nário uraire.

⁹ Sinehe suro ke morá Kíná morá Kínáue síátáire.

¹⁰ Síátáirara ebeq suro kegá iwíáhéra, Wega métáq se ke morá Kíná morá Kínáue sínsábé ite anotah apéq meyanehéqmúne iwíáhurowe. Anotah apéq meyanehéqmúne iwíáhurowana se moq morá Kíná morá Kínáue síátáirara mewera

¹¹ so abonsabé abiahnsa atárówe.

¹² Abiahnsa atera wensabé, Amahnága se kewé pehgáriq arámbéhríowe. Itewe moke wéhékáh arambehriúnana anotah patáhgá kamah aíre. Minayabe aneqsabé monseráh monseráhnue ápeq náiro urowe.

¹³ Úrowana so aboga sene ehweh irena peh morá anínsábé, Néne iyahnabo aníno, arensabé íre ahbábatóge. Ahbiahipeq, Néne sotápéq arambehri éwahnaraq morá Kíná awinié uga kowe aintahna wino.

¹⁴ Minayabe arene móne mewe pokúno. Are áwúnserahnue inehe se ke moq náriúge.

¹⁵ Nénéne móne nárie sansá néne arambehri wire. Anehepepte ké áhnte nariúnsábé ínénsabe abiahnsa aintahna mino uraire úwe.

¹⁶ Sísga mó mahraréna, Pabeqme ehwéh teiúnserah sinehe se kegá ebeq kirarawe ebeq se kegá sinehe kigehe úwe.

Náhmbáh 3 tanáhráq Sísga, Íné pukéna oga úkinauge ú ehwehne.

(Máhka 10.32-34; Áruká 18.31-33)

¹⁷ Sísga Sarúsarama suwahpepte áhtápéq kútaq ite we airápété téhtaré kérahwána ke itebataqsabé mahraréna,

¹⁸ Teiníboq írátíáhiro. Ité pokue Sarúsarama suwahpeq miáhnaraq peh morá anínká íné wehukení úku aní Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósisine ehweh síwáhnoro kereqpa mónuankéhe. Mónuahnara sega íné, Subiq súáhiro aritehrara

¹⁹ nubiq suageheéra nahnso kebá mónuagéhe. Nahnso kegá niwiréh aintera sehikarankákáq áréti sahtáté nubiqmarera awankátaq táhparagéhe. Awankátaq táhparéhraqmé íné pukonana apahtáro wéhékáhtaq iriwe oganúq intankéhe úwe.

* **20:2:** Asiu kené móne áwíq íre Kínáe. Írakaumo. Sene móne mó awíq kowe.

Sémísireq Sónireqka anotah aníté úkényabe suwahbó ehwehne.

(Máhka 10.35-45)

²⁰ Sébérine ahrega sene ahninkáwáraré meriqmena Sísaba séna arehunserarác ména wensabé, Ínéga teawéna ehwéh miraúno úwe.

²¹ Úwana Sísaga wensabé, Aneq ehwéh kehro úwana wega wensabé, Arega wannah wannahónarabeq miéhnaaq nénahnité mó animé arene ayah púpeq mó animé arene ayahnaperue tútuue míagehe arito úwe.

²² Úwana Sísaga mi abáráhréyábé, Itega mah ehwéhme íre iwíáhóye. Íre iwíáhóye éna pabeqme ehwéh mahraréna, Ínéga no kahpúípéqté náneq itega moq nahrahoyo úwara sega, Aiq nahahúye uye.

²³ Uyana Sísaga sensabé, Ínéga no kahpúípéqté náneq itega moq nayeheta-woye. Peh néne niyah púpeqkakác niyahnapeqkakác tútuue miéhra ke omaq sitewé íre néne arambehri wire. Nániboga omaq sitéh ánitégá mitaq tútuue míayeherawoye úwe.

²⁴ Úwaq ite we kérahwána inayáhnkú kégá mah ehwéh ireq mi abáráhréyábé suwehgu aritahwáne.

²⁵ Suwehgu aritahwánana Sísaga moke ite we kérahwána keyábé, Ínéba sewíáho éna itensabé, Mah marákóipéqté sánsámé mó kegá sene ehweh sehgeheéra wannah kegá wannahnarítáhe. Sene anotah wehwárinká, Ite ne ehweh ireq séhgíóro éra págegeue wannahnarítáhe. Mi sansá aiq tagaríáhe.

²⁶ Itewe mi sansá íre oro. Ahqáho. Íné anotah aní míanie iwíáhi anínká wereq miáh ké séhréh aritankéhe.

²⁷ Néne iyahnabone wannah míanie iwíáhi anínká sene arambehriraq séhréh aritankéhe.

²⁸ Íné wehukení úku animé mó kegá íné séhréh aintageheéna tutaugo? Íraukaumo. Ínéga mó ke séhréh aritanieéna tutaugé. Áhnte ke oga míagehboq se merirena kaweraritanieéna pukinie úwe.

Sísaga aura pira aníté kawerarito ehwéhne.

(Máhka 10.46-52; Áruká 18.35-43)

²⁹ Itega Séríko suwahpeq suahwánara áhnte kegá Sísá kéroúwe.

³⁰ Kéroúwara aura pira ánitégá ahnayehráq tútuue méra Sísá kótaikire u irera anotah ehwéhne mahraréra, Tébitine anahwao, arutaboiraito uye.

³¹ Uyara mió kega suwehgu aritera ehiya miáhtaó arítówara sega íre túbáh agia peh mónkakác anotahtaó iraréra, Tébitine anahwao, arutaboiraito uye.

³² Uyana Sísaga iriwe ména sensabé síáhrabéna, Aneraitanínkono úwara

³³ sega wensabé, Anotah aníno, iura kaweraito uyana

³⁴ Sísaga sensabé arutaboiraritena sene siura táhtorowara sega apubúue tagéra Sísá kéroúye.

21

Sísaga Sarúsarama suwahpeq kú ehwehne.

(Máhka 11.1-11; Áruká 19.28-40; Sóni 12.12-19)

¹ Itega Sarúsarama suwahpeq wahtotaq konehe owanaraq itega Óríwi sawéhrápéq kiowáne. Mi sawéhwé Páitápási suwahpeq wahtotaq kéhre. Mitaq kiowánaraq Sísaga we kéroúya anité eqmaq suanaútaq

² sensabé, Isebeq wahtotaq ke suwahpeq pokotao. Mitaq kirataq iyaráh kátaré, tónkiakáq wene áráhqqakaq tagéta pugeqme meqme setao.

³ Pugeréhataq mó aninká itensabé, Aneqsabé pugerehyo inaraqmé, Itene Wahnah áhkókóue kinkeheéta meroye teawétao. Teawírataq wega apubúue, Meqme pokotao inkéhe éna eqmaq suowe.

⁴ Manikáne ehweh aiq pútaraginkeheéna Sísaga tónki kowerahtaó éna eqmaq suowe. Manikáne ehweh irarú aninká naho sehiranue mahraréna,

⁵ Moke Sáióna* suwahpeqte ké korerieq mahrarero. Amahnága itene Wah-nahnka iteba sire. We uwaresa ání miéhрана tónkiga áhkókóuena sire. We tónki áráhqne abobiahtaq tútuue miéhрана meqme sire koreriéro úwe. *(Sekaraia 9.9)*

⁶ Mi anité eqmaq suwara pokue Sísaga teriunserah

⁷ mi kataré meriqme séra sene korósi mi kané abobiahtaq uwiq máróyana Sísaga mi tonkiné abobiahtaq kierútu agúwe.

⁸ Áhnte kegá Sísansabé iwíáh iwíáh ató púara sene korósi ahtapeq uwiqme abaeue móarówara mó kegá awanká ayahnawe apiwe ahtapeq awahri-rarówe.

⁹ Awahrirarówara Sísareq moráráq ebeq ku kereq anehe ku kereqka anotah ehwehnue mahraréra, Tébitine anahwansabé iwíáh iwíáh atone. Itene Wah-nah áwirue sí anínsabé iwíáh iwíáh atone. Maniká íópeq miéhraq wensabé iwíáh iwíáh atone uwe.

¹⁰ Sísaga Sarúsarama suwahpeq kútaq ómi mibeqté kegá kurináhnéra áhnte ehwehnéra, Mi animé insebo uwara

¹¹ Sísareq su kegá, Mah animé Manikáne ehweh irari aní wenáwíq Sísae. We Néhsara suwahpeqte Kehrari marákórápéqté áníne uwe.

Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté paiqnanánu ke máhpeq kaq-suowe ehwehne.

(Máhka 11.15-19; Áruká 19.45-48; Sóni 2.13-22)

¹² Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wírápéq kibekéna mitaq paiqnanánu ke máhpeq kaqsuowe. Kaqsuena móne paiqnanánu kené wéhuwehu tahbéwári pioruena kiboki paiqnanánu kené síahwarí paentárara aruowe.

¹³ Paentáruena sensabé, Manikáne ehwehnka mahraréna, Néne nahme púreré nahne ue áwiratagéhe ire. *(Aisaia 56.7)*

¹⁴ Aura pira kéreq soriqnah kereqka Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekéra Sísaba suwana kaweraritowe.

¹⁵ Kaweraritowara Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka Sísaga kawerarito arábéhrí tagowe. Tagowara mibeqté káriq animárinká mahraréra, Tébitine anahwansabé iwíáh iwíáh atone uwara irera mi kegá Sísansabé abiahnsa atówe.

¹⁶ Abiahnsa atera wensabé, Sega irare ehwehmé aiq irahnó uwara Sísaga sensabé, Ai q íróge. Manikáne ehwehnka mahraréna, Káriq animárinseq inahunahnímárinseqka arensabé iwíáh iwíáh atáhwe ire. *(Buk Song 8.2)*

Itega mi ehwehmé íre sáhnshoo éna

¹⁷ se suena Sarúsarama suwahpeq suena Pétáni suwahpeq kogauwe.

* **21:5:** Sáiónawe Sarúsarama suwahpeqsabé mó awíre.

Sísaga irarúnka awanká apubúue ehyatagú ehwehne.

(Máhka 11.12-14,20-24)

¹⁸ Ahbiahipeq Sísaga Sarúsarama suwahpeq kouwekinaútaq ahtapeq ména arupibiúwana

¹⁹ awanká tagówana awankánara sabátáhq koragówana íre serankakákq peh ánáh kowe. Awankánara írakaunúnsabe Sísaga mi awánkánsábé, Mókake sera íre iyaniewóne úwana mi awánká apubúue ehyatagúwe.

²⁰ Apubúue ehyatagúwaq íte we kérahwána kegá tagéq kurináhnéq wensabé, Árahue apubúue ehyatagirowa kasenowana

²¹ Sísaga itensabé, Teiníboq írátíáhro. Itega árahinabomo íwíáh íre iwíáhia peh Manikánka mirainawire íwíáhirataq ínéga unserahnoneheqmóe. Íre peh morá mahna tahnsanigehe. Itega mi sawéhyábé teaweq, Saweho, arega mitaq sue anotah kawéhúpépéq kogahno teawírataqmé mirainawire.

²² Itega, Manikánka mirainawire íwíáhéq púrerirataq itega teawíra ehwéh irena mirainawire úwe.

Sísansabé, Insega miraúno atáráiro u ehwéhne.

(Máhka 11.27-33; Áruká 20.1-8)

²³ Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wíráipéq kibekéna síwáhnorúwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Asiu kené aboawah wehreqka weba séra kasenéra, Arega miraóna naneq árahinie miranon? Insega miraúno atáráiro? Teio uwe. Teio uwana Sísaga sensabé, Ínéga itensabé moq kaseninie.

²⁴ Ínéga kasenona ehwéh tenírataqmé ínénsabe miraúno aintárái aní teinie úwe.

²⁵ Teinie éna kasenéna, Sóniga wání meri merininkeheéna insega eqmaq áuwátáiro? Manikánka eqmaq áuwátáiro? Peh wehukega eqmaq áuwátóo? Teniéro úwe.

Teníéro éna, Tenírataqmé ínénsabe miraúno aintárái aní teinie úwara sega epéq sío síoéra, Anere teawénéhnkono? Manikánka Sóni eqmaq áuwátáire ue teawénaraqmé wega itensabé, Aneqsabé wene ehwehnsabé íre aiq pútare ataróo inae éra,

²⁶ Itega wensabé, Wehukega Sóni eqmaq áuwátówe ue teawénaraqmé mah-taq sáhuriáh kégá, Sóniwe Manikáne ehweh irarurai aní míre iwíáho puara iuhiyeho éra sío síouwe.

²⁷ Sío síoéra Sísansabé, Sóniwe insega eqmaq áuwátáiramo. Itega íre tagarione uwana Sísaga sensabé, Itega íné íre teniéwe. Minayabe ínéga moq ínénsabe miraúno aintárái aní íre teinie úwe.

Se ábárahreyábé pabeqme ehwéhne.

²⁸ Sísaga sensabé mó mahraréna, Ínéga teiéna ehwéh iwíáhue tagahro. Se ábárahreyábé teinie. Sibowágá awahwánsábé, Iboramé néne sotápéq koarambehriúno atáráirana,

²⁹ Ahqáho. Nuwahriehre éna anehe mó iwíáhéna wenabone sotápéq koarambehriuraire.

³⁰ Sibowágá ábáqkawansábé monseráh éhwéh teawátáirana, Koarambehri-auge éna anehe íre koarambehriuraire.

³¹ Mi abáráhrégá sibowá awahbarai iwíáh insega sehgirairo úwara sega wensabé, Awahwágáe uwe.

Uwana Sísaga sensabé, Teiníboq írátíáhro. Aebó kéreq ahabábáq ininsónseqka Maniká awahbeh sansá sehgiara wega wahnah wahnahnirabeq ebeq kiraq ite sinehe kigehe.

³² Sóni wání meri merini anínká iteba séna kaweqtaq mía míaoarahi sansá sokigi aiátáiraq wensabé íre aiq pútare atárówe. Aebó kéreq ahabábáq ininsónseqka wene ehweh irera wensabé aiq pútare atera sene ahabábáq sansa sutowe. Sutowaq tagéq iteitene ahabábáq sansa íre susa mó iwíáh íre owe. Wensabé íre aiq pútare atárówe úwe.

Sotáq wahnahnuro ahabábáq keyábé pabeqme ehwéhne.

(Máhka 12.1-12; Áruká 20.9-19)

³³ Sísaga sensabé mó mahraréna, Mó pabeqme ehwéh teiníboq írátíáhro éna, Anotah wehgá sonsoqme náhniáq sera ayu uqmarena wira arena wahnahnína uqná peataire. Pearena náhniáq sera ano kunubaipeq sarerankeheéna mata ubuqmarena mó keyábé, Néne sotáq wahnahnúwe náwe soqintewáhro aritena mitaq suena íre wahto wáhnaupeqté ké suwahqpeq pokuraire.

³⁴ Náhniáq sera irái tanáhráq wene arambehri keyábé, Ákáhtaq koweyáhro éna se sotáq wahnahnuro kebá eqmaq súátáire.

³⁵ Eqmaq súátáirara sotáq wahnahnuro kegá se táhtoqme mó aní subiqmarera mó aní subiq suera mó aní ebahnsa subiqme kaqsutowe.

³⁶ Kaqsutowana so aboga áhnte mó ke eqmaq sutáirara sotáq wahnahnuro kegá téh eqmaq sutai ke íre kawerarítáro serahnurowe.

³⁷ Anehe so aboga wenahni eqmataire. Eqmarena iwíáhéna, Nénahni púara sotáq wahnahnuro kegá wensabé áhtenéra wene ehweh iragéhe éna eqmataire.

³⁸ Eqmatairana wahto kuraitaq sotáq wahnahnuro kegá we tagéra seye náhenéra, So abone ahninkáwá aiq sire. Mah so awaq mianéhboq we subiq suanéhe iwíáhéra

³⁹ we táhtoqme máhpeq móatera subiq sutowe.

⁴⁰ Subiq sutonsabé so aboga sínaraq wene sotáq wahnahnuro ke anere aritankéhbo kasenúwe.

⁴¹ Kasenúwara sega Sísansabé, So aboga kouwekínaraq mi ahabábáq ké kamah ariena subiq suanawire. Sera putáhnaraq wega kawerue náwira ke wene sotáq wahnahnigeheéna eqsitankéhe uwe.

⁴² Uwana Sísaga sensabé, Manikáne ehwehnka ínénsabe mahraréna, Nah piáh kégá suto wahqká moke nahwiahnsanse kiotaikire. Itene Wahnahnka mirainsabé itega, Kaweq sansáne iwíáhúne íre.† *(Buk Song 118.22-23; Aisaia 28.16)*

Ite Asiu kewé mi sehírá íre sáhnsahoo?

⁴³ Teiníboq írátíáhro. Manikánka wahnah wahnahnirabeq itewe íre awaq mianeheqmóe. Wehukega so kawerue wahnahnéra kaweq tahutáhúq ísíwe sene wahnah áwiranserahnira kegá awaq miagéhe.

⁴⁴ [Mi wahqtáq inahnsubíra kené siyahnsamé piteginae. Mi wahqká megue wehukení subinaraq wene ayahnsamé abiro abiro aginawire úwe.] *(Aisaia 8.14-15)*

⁴⁵ Sísaga mah pabéqmé éhwéh irarúwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Péhrasi kereqka irera, Wega itensabé irarire uwe.

† 21:42: Asiu kegá sene nahmarí ebahtaté pearówe. Minayabe Kárikí ehwéhme wahq éhwehme íre kéhre. Peh ebahne kéhre.

46 Uwara mitaq mió kega, Sísawe Manikáne ehweh irari aní míre íwiáhunsabé Péhrasi kereqka Sísá táhtoqme karábúsiipéq móataneheqmúne íwiáhéra mió keyabé áhreu puara túbáh aguwe.

22

Táhutahuronehboq mahbeq sero únsabe pabeqme ehwéhne.

(Árúka 14.16-24)

¹ Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna,

² Íopeq Manikánka wahnah wahnahnirabéq pokira sansámé anotah wahnáhnká miraurainserahne. Mi wahnáhné ahninkáwágá ahre meanauraitaq wenaboga wehekeq kiraboiniéna áhnte tahutáhúq kawerataire.

³ Táhutahuq kawerarena wene arambehri keyábé, Ínéga máhoro urau keyábé, Táhutahuq aiq téhre. Mahbeq sero koreriéro urairara koreriátówara sega íre surowe.

⁴ Íre suro puana wahnah anínká mó arámbéhrí kéyábé, Mi ke mónkákáq koreriéro. Sensabé mahrarue korerieq, Káhoakáq áráhqqakaq subiqmarena tirúgana aiq téhre. Moke táhutahuq amahnága aiq kawerunsabé peheráh sero ue koreriéro éna eqmaq sutaire.

⁵ Eqmaq sutairara koreriátówara sega mi ehwéhnsabé anetaníbo éra seyene ahwiminurowe. Mó anínká wene sotápéq pokurairana mó anínká wene paiqnaná nahtápéq pokurairara

⁶ mó kegá wahnahne arambehrio ke táhtoqme íre kaweraritera subiq sutowe.

⁷ Subiq sutowana wahnah anínká anotah abíáhnánéna wene sóntía ke eqmataire. Eqmatairara sóntía kegá subiq suto ke subiq suera sene nahmarí kékirutowe.

⁸ Kekirutowana wahnah anínká mó arámbéhrí ke síáhrabéna sensabé, Nénahni ahre meyéhnsabé táhutahuq kawerarena síáhrabu kegá abehq sánsánonsabé ahqáho arítóge.

⁹ Minayabe wahba áhtápéq pokue moke tagehra keyábé, Táhutahuq kowe nagehboq máhoro arítáthro urairara

¹⁰ wahba áhtápéq pokue moke tagaro ke meriqmera surowe. Kaweq kereq ahbabáq kereq meriqmera surowana wahnahne nah kígiuraire.

¹¹ Kígiurairana wahnah anínká meriro ke koragéna pahouwiuro awahriq ambántá íre awahriria surai aní tagówe.

¹² Tagéna wensabé, Árahinsabé awahriq ambántá íre aneranerue suria pehipi seno uraire. Urairana mi anínká íre ehwehnorahurairana

¹³ wahnah anínká wene arambehri keyábé, Mah aniné aiayah táhru táhruee máhpeq sunkikírirabéq tuparúáthro. Mitaq sunkikírirabéq moke míáh kegá anotah íbiséra uwo uwo urowe úwe.

¹⁴ Sísaga mó mahraréna, Mah pabéqmé éhwéh áwahe íráthro. Manikánka íregáritaq keyábé, Máhoro írara áhnte kegá, Iuwahriehre e puana wega peh táhmaro omaq sitéhre úwe.

Sega Sísansabé, Táhkísi moné awenéhknono u ehwéhne.

(Máhka 12.13-17; Árúka 20.20-26)

¹⁵ Úwara Péhrasi kegá móbeq pokue sío síoéra, Sísaga ahbabáq ehweh irarinkehboq áhwárawe tagéq aneq pagégé éhwéh kasenonehknono éra íwiáhuwe.

16 Iwiáhéra táhmaro se kéro kereq Éróti kahnáh kéreq Sísaba eqmaq suowara kure Sísansabé, Anotah aníno, ite tagarionawe arewe aig pútaq ehwéh iraréna aní móne. Arega anotah kereq pehgáriq kereqsabé peh monseráh iwíáhóne. Arega wehuke íre ehnenia peh Manikáne sansá ahriahri tábúsoqme pah-sugme íwáhnoróne.

17 Minayabe ite iahtebanehboq teio. Aneq iwíáhono? Itega Aroma kené wahnah aní Sísáhi táhkísi moné awenéhnkono? Árahonehknono? Arega iwíáhóna ehwéh teio uwe.

18 Teio uwana Sísaga sene sirupipeqté áhbábáq íwíáh tagéna sensabé, Itewe kopéráhpéro ke wóe. Aneqsabé áhwárawe tagéq níwíoqnahe?

19 Táhkísi ira moné teniéro úwara sega peh morá ébáh moné ábóraq márówe.

20 Ábóraq márówana Sísaga sensabé, Mah monéráq píkíсахakáq áwíqkakaq insene kehro úwara sega wensabé,

21 Aroma kené wahnah aní Sísáhrinee uwe. Uwana Sísaga sensabé, Aroma kené wahnahne náneq wewe náwéro. Manikáne naneq wewe Maniká náwéro úwe.

22 Péhrasi kega wene ehweh írótaq áhtenára we auwera pokuwe.

Sísaga, Pusa ké oganúq sitankéhe ú ehwehne.

(Máhka 12.18-27; Áruká 20.27-40)

23 Sáyúsi kewé pusa ké íre iriwe oganúq sitankéhe iwíáhu kee. Mi wehekáh táhmaro mi kegá Sísaba séra wensabé,

24 Íwáhnoraníno, Mósísine sehiranka maharéna,

Íre aninkákáq wéh pukínarag wenábáqka kéweiní meyankehe. Mi inínká maqmarahna animári wenawahne animári míageheéna meyankehe íre. *(Lo 25.5)*

25 Minayabe abapete téhraníte se ábárahnahnah iteba míarowe. Sensuwahga ahre mewena íre aninkákáq uraitaq pukuraire.

26 Pukurairana náhmbáh 2 abaqkávága awahwáné kéweiní mewena íre aninkákáq uraitaq pukurairana náhmbáh 3 abaqkávága moq monseráhnurairaire. Moke mi abaráhnhahnka mi iní mótaq mótarue mewera íre aninkákáq urotaq orah animári pukurawana

27 sinehemé mi iní moq pukuraire.

28 Moke mi abaráhnhahnka mi iní meronsabé iriwe oganúq sitahnaraq insene ahre míanabo kasenuwe.

29 Kasenuwana Sísaga sensabé, Itewe Manikáne púkuipéqté séhíránkákáq wega págegeue miraorahi sansánkákáq íre ahtebah puag áhwára áhwára ah-bábáq iwíáhowe.

30 Manikánka pusa ké iriwe oganúq sitahnaraq se peh íópeqté ké tahnsa mía míagehe. Mi tanáhráq wehga ahre íre meyagéhe. Ahrega íre wehkigehe.

31 Pusa ké iriwe oganúq sitahnayabé Manikáne púkuipéqté séhírámé íre sáhnsahoo?

32 Wene ehwehnka ite teiena,

Íné Ébárahmane Maniká múge. Íné Áhísáhkine Maniká múge. Íné Sékópane Maniká múge íre. *(Kísim Bek 3.6)*

Manikámé íre pusa kéné Manikáne. Írakaumo. We peh oga miáh kéné Maniká míre* úwara

³³ mitaq sáhurió kega mi ehwéh irera áhtenuwe.

Sísaga Manikáne kiotaiki ehwehnsabé irarú ehwehne.

(Máhka 12.28-31; Árúka 10.25-28)

³⁴ Sísaga irarúnka Sáyúsi kegá ehiyansá aguwara Péhrasi kegá irera momi-wiéra Sísaba suwe.

³⁵ Suwana peh morá Péhrasi aní, Mósísine ehweh síwáhnoru anínká Sísaga ahbabáq ehweh irarinkeheéna áhwárawe tagéna kasenúwe.

³⁶ Kasenéna, Íwáhnoraníno, sehgióro ú ehwehmé aneq ehwéhnká mó ehwéh kiotaikiro úwana

³⁷ Sísaga wensabé, Kiotaiki ehwéh teaweníboq iro.

Maniká itene Wahnahnsabé arutaboírúno. Moke arene arupipeqkákáq moke arenawankakákáq moke arene iwíáhónaipéqkákáq Maniká itene Wahnahnsabé arutaboírúno.

³⁸ Mah ehwéhnká moke mó sehgióro ú ehweh aiq kiotaikire.

³⁹ Mó kiotaiki ehwéh iro. Arerensabé arutaboírónanserah mó anínsabé moq arutaboírúno ire.

⁴⁰ Mah ehwéhtaré áwawe wíre. Moke Mósísine ehwehnikákáq Manikáne ehweh iraru kéné ehwehnikákáqmé ábogehrapeqté éhwéh míre úwe. *(Lo 6.5; Wok Pris 19.18)*

Manikánka omaq ato aní éhweh Péhrasi keyábé Sísaga kasenú ehwehne.

(Máhka 12.35-37; Árúka 20.41-44)

⁴¹ Péhrasi kegá momiwíuwana Sísaga sensabé,

⁴² Ite meirena kaweraintankeheéna Manikánka omaq ato anínsabé aneq iwíáhoo? We insene anahwa míanabo úwara, We Tébitine anahwa míanawé uwe.

⁴³ Uwana Sísaga sensabé kasenéna, Manikáne Awanka iwíáh atowana Tébitiga mi anínsabé, Néne Wahnahne atowe. Wega aneqsabé irarúwo? Manikáne Awanka Tébiti iwíáh atowana igonkó pukúipéq sehiranúwana mi ehwéhnká mahraréna,

⁴⁴ Maniká itene Wahnahnka néne Wahnahnsabé, Niyah púpeq tútuue miéhnaraq arene naruo saiqnariankehe atóge úwe ire. *(Buk Song 110.1)*

⁴⁵ Írátíáthro. Tébitiga mi anínsabé, Néne Wahnahne ato puana we árahue wene anahwa míanabo kasenúwe.

⁴⁶ Kasenúwara Péhrasi kegá Sísansabé mó ehwéh íre kasenuwe. Wensabé áhtenéra mó tanáhráq mó tanáhráruwe mó ehwéh íre kasenuwe.

23

Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka ahbabárowe ú ehwehne.

(Máhka 12.38-39; Árúka 11.43,46, 20.45-46)

¹ Sísaga ite we kérahwána kereq weba sáhurió kereqsabé mahraréna,

² Mósísiga naho síwáhnorúnserah wene ehweh ahtebah kereq Péhrasi kereqka wene ehweh íwáhnorowe.

* **22:32:** Ébáráhmareh naho pukuwara maisarówana áhnte opéq parabagútaq Manikánka mah ehwéh irarúwe. Wega, Íné mi kéné Maniká múge irarú ehweh áwahewé se íre airaiq pukia peh amahnága oga miáhwe úwe.

³ Íwáhnorue teié éhwéh moke kawerue sehgióro. Íwáhnoro ehwéh seyega íre sehgiro puag sega mirao sansániyeho. Áhnte ehwéh iraréra seyega mi ehwéh íre sehgiro puag mirao serahníyeho.

⁴ Wehukeníká mó aní anotahtaq piahbiahratéhnserah Péhrasi kegá seyene íre sehgióro ehwéh tei teinowe. Piahbiahratéh ánínká umehi naneq matíéh ání íre náiwréhnserah Péhrasi kegá teri terino ke íre séhréh aritasa peh áwé tagahwe.

⁵ Kaweq sansá pehipi íre miraowe. Peh mó kegá tagageheéra miraowe. Manikáne ehweh pépahqtaq sehiranarera káriq pokísípq maqme mó kegá tagageheéra sene siyahnkaratáq sene siyehitaq táhpawe nogówe. Mó kegá tagéra sensabé iwíáh iwíáh aritageheéra íre wahto nahgáq sene korósiraq táhrarera aneranerue míahwe.

⁶ Segá táhutahurorabeq abowah wehwári tútuue míahrabeq méyabe suwahbehre. Momiwí nahtápéq peh kaweqtapéq tútuue méyabe suwahbehre.

⁷ Segá máhkétirapéq nogótáq mó kegá se mehweh ariteyabe suwahbehre. Mó kegá sensabé, Íwáhnoraníno ateyabe suwahbehre.

⁸ Mó kegá itensabé, Íwáhnoro ke wóe aitého. Ite ábárahannah tahnsá míahwana ite íwáhnori anímé peh morá ánine.

⁹ Marakóipeqté kényábé, Nánibo wone aritého. Iteribo peh morá ánínéna íopeq míehre.

¹⁰ Mó kegá itensabé, Itene Wahnah mone aitého. Manikánka omaq into aní ínébataq itene Wahnah míoge.

¹¹ Ite míahrabeqte kiotaiki anímé arene arambehri séhréh aitéh ání míankehe.

¹² Wenáwíq pankerena, Íné anotah aní múge i anímé pehgáriq aní míankehe. Wenáwíq íre pankerena peh uwarena ání míahnarraqmé anotah aní míankehe.

Kopéráhpéro ke kamah arina ehwéhne.

(Máhka 12.40; Áríuka 11.39-52, 20.47)

¹³ Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopéráhpéro ke míáh púana kamah ainawire. Mó kegá íopeq Manikánka wáhnah wahnahnirabeqte áhtápéq kíyehoéq parosúáhwe. Ite mibeq kieyabe íre iuwahbehre. Peh mibeq kieyabe suwahbeh ke saiqnarítáhwe.

¹⁴ [Kopéráhpéro ke míáh púana kamah ainawire. Itega kéweinínsónsábé péhe éhwéh terieq sene ménsámehnsánkakaq sene nahnkakaq mewe mewewe. Mó kegá ite kaweqtaq míáh ké wóe igeheéq wehuke miáhtáq íre wahtotaq púreq aruqarurowe. Mirao puana Manikánka ehweh aritahna tanáhráq ite anotahtaq kamah ainawire úwe.]

¹⁵ Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopéráhpéro ke míáh púana kamah ainawire. Peh morá ání ite kéiréh ání míankeheéq itega íre wahto ahtápéq pokue mó ke suwahpeq mó ke suwahperue pokue síwáhnoréq sóreq waní seberaebéq pokue síwáhnorurowe. Ite kéiréh ání úkitaq itega miraonka mi aniné ahabábáq itene ahabábáq kiotaikirana áhnte ahabábáq aruqaruire. Wereq itereq moráraq iraipéq pokoneheqmóe úwe.

¹⁶ Sísaga mó mahraréna, Itega mó ke ah sokigi aritaneheéq aura pira ké tahnsa míahwe. Míayabe Manikánka kamah ainawire. Itega síwáhnoréq, Wehukeníká iraréna, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhnká tagariéhtáq aiq pútaq mirainauge ínarag anehe mi ehwéh íre sehginaraqmé anetaníbo

ewe. Mi anínká iraréna, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq kéh monégá tagariéhtáq aiq pútaq mirainauge ínaraq anehe mi ehwéh íre sehginaraqmé we anotah ahbábárire ewe.

¹⁷ Ite múguwahguo ke méq íre ireq peh aura pira ké tahnsa móe. Mi monéwé kaweqtapéq kéhnsábé kaweq naneq úkire. Minayabe Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhnká mi moné aiq kiotaiki mino.

¹⁸ Itega mó síwáhnoréq, Wehukenínká iraréna, Titiré tahbéga tagariéhtáq aiq pútaq mirainauge ínaraq anehe mi ehwéh íre sehginaraqmé anetanibo ewe. Mi anínká iraréna, Titiré tahbéráq Maniká awe naneqka tagariéhtáq aiq pútaq mirainauge ínaraq anehe mi ehwéh íre sehginaraqmé we anotah ahbábárire ewe.

¹⁹ Ite íre ireq peh aura pira ké tahnsa móe. Titiré naneq kaweqtapéq kéhnsábé kaweq naneq úkire. Minayabe titiré tahbéga mitaq kéh náneq aiq kiotaiki mino.

²⁰ Minayabe wehukenínká iraréna, Titiré tahbéga tagariéhtáq aiq pútaq mirainauge ime wega íre peh morá mi tahbéyábé irarire. Wega moke tahberapeq kéh náneqsabéákáq irarire.

²¹ Wehukenínká iraréna, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhnká tagariéhtáq aiq pútaq mirainauge ime wega íre peh morá mi nahnsábé irarire. Manikánka mi nahtápéq mía míai puana wega irarime Manikánsabeákáq irarire.

²² Wehukenínká iraréna, Íonka tagariéhtáq aiq pútaq mirainauge ime íre peh morá íonsabe irarire. Manikánka mitaq íopeq tútuue ména wahnahni puana wega irarime wahnahni anínsábéákáq irarire úwe.

²³ Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopéráhpéro ke miáh púaq ite kamah ainawire. Moke itene sotápéqté мэnsáméhnsá saraqme abapete itaréitaré tahnsa matawéq peh morá Manikáne arambehri mirao ke mewe síéwe. Kawerowe. Pehgáriq naneqmári táwiomé, kímé, náwahbiamé, moq saraqme síéwe. Kawerowe. Mi sansámé sehgieq íre súáhiro. Peh kaweq sansámé mó keyábé irutaboirme Manikánsabe aiq pútare atáhmé mi sansámári ite íre sehgiówe. Íre sehgiónsábé Manikánka kamah ainehboq mi sansámárínkákáq moq sehgióro.

²⁴ Itega, Mó ke ah sokigi aritaneheéq aura pira ké tahnsa miáhwe. Itega múguwahgui aní tahnsa miáhwe. Abehq náneq ka múguwahgui aniné né wanípípéq kéhrana wega anotahtaq éhnehéna mi pehgáriq ká súéhre. Mi pehgáriq ká suena anotah ka wenáwíq kéhma wene né wanípípéq kéhrana mi anotah kiotaiki ka íre tagéna pehipi nehre. Itega mi aní tahnsa miáhwe úwe.*

²⁵ Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopéráhpéro ke miáh púana kamah ainawire. Itega káhpukákáq páréthakákáq pabeq paberotaq peh ábórapeq pabeq paberéq arupipeq íre pabeq paberowana peh náwiqkakaq mitaq kéhre. Mina onserah itene inonka pabeq paberowana itene irupipeqmé aebó iwíáhwé iteite iuwehbeh iwíáhwé peh mitaq kéhre.

²⁶ Péhrasi keo, ite peh aura pira ké tahnsa móe. Káhpú arupipeq kawerue pabeq paberirataq mókake ábórapeqkákáq náwíq íre kanae úwe.

²⁷ Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopéráhpéro ke miáh púana kamah ainawire. Wehuke maisaráhtáq mó

* **23:24:** Mi pabéqmé éhwéh áwahewé mahraue kéhre. Mi aní tahnsanéq múguwahguéq pehgáriq sansá sehgieq kiotaiki sansámári íre sehgiówe úwe.

kegá kaweraráhwana kaweq matábú kéhrana peh maisia máípépéq wehukene ayahnsankakaq kambaresa náneqkákák kéhre. Ite mina tahnsa ké miáhwe.

²⁸ Mó kegá ite tagéra, Kaweqtaq miáh ké wóe iwíáhowana peh itene irupipeq kopéráhpéq iwíáhákák ahabábáq iwíáhákák kéhre úwe.

²⁹ Sísaga mó mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kerero, kopéráhpéro ke miáh púana kamah ainawire. Itene igaqnarénga Manikáne ehweh iraru ke subiq súówe. Subiq suera maisarówaq itega se maisaróabeq ebah mitaq pentabaráhwé. Kaweqtaq mía míauro ke maisaróabeq itega awahriraráhwe.

³⁰ Itega mahraréq, Itene igaqnarénga míótaq ite moq miáhwanaq tahirímé sega Manikáne ehweh iraru ke subiq súótaq se íre subiq suahwána irino ewe.

³¹ Itega mi ehwé irareme Manikáne ehweh iraru ke subiq súó kene animárimúne ewe.

³² Sene animáriméq itene igaqnarénga áhwáro ahabábáq itega soru-parowana anotah úkire.

³³ Wehene animárimo, ite moq wehemarí móe. Manikánka ehweh aitena sainsuahna tanáhráq, Irapéqsábé iuwahriehre éq, Tabanagoneheqmúne iwíáho? Írakaumo. Mí tanáhráq ite íre tabanagorahowe.

³⁴ Minayabe teiníboq írátíáhiro. Manikáne ehweh irare kereq ahtebia kéreq iwáhnoro kereq iteba eqmaq suaní. Eqmaq suahnara iteba sirataq itega táhmaro subiq sueq mó tahmáro awankátaq táhpareq mó tahmáro itene momiwí nahtápéq sahtáté subiqmareq kaqsueq mó ke suwahpeqte mó ke suwahpeqtenu kaqsuagéhe.

³⁵ Mirairataq kaweqtaq mía míaira ke subiq súéhra puana Manikánka kamah ainawire. Naho mío wehukéní Ábéri kaweqtaq mía míáuwana subiq suowana pukúwe. Pérékiane ahninkáwá Sékáráíae. Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq titiré tahbé wahtotaq korabeq Sékáráia subiq súówana pukúwe. Téhwe Ábéri subiq suowara anehe áhnte mó ke subiq súówara sinehe Sékáráia subiq súówe. Moke mi ahabábáqmé iteba kagaire.

³⁶ Teiníboq írátíáhiro. Moke mi ahabábáq amahnága oga miáh kébá kagai puana minayabe kamah ainawire úwe.

Sísaga Sarúsarama suwahpeqte keyábé arutaboírú ehwehne.

(Árúka 13.34-35, 19.41-44)

³⁷ Sísaga mó mahraréna, Sarúsarama suwahpeqte kéó, itensabé nirutaboíraitóge. Itega Manikáne ehweh iraru ke subiq sueq Manikánka iteba eqmaro ke ebahnsatate subiq súówe. Kokórega wene áráhqmari arutaboíréna ahwirinserah áhnte tanáhráq ite wahnahnue séhréh aiteyabe nuwahbehraqme itega ahqáho aintáhwe.

³⁸ Írátíáhiro. Itega ahqáho aintáhnsábé Manikánka ite iuwena pokire. Iuwena poki puana iteruwahpeqme susa náh tahnsa kanae.

³⁹ Teiníboq írátíáhiro. Mókake itega íné pehipi íre tagagehe. Ebeqme mahraréq, Itene Wahnahne áwirue si anínsábé iwíáh iwíáh atone éq anehe íné tagagehe úwe. *(Buk Song 118.26)*

24

Sísaga, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh íre kaweraginawire ú ehwehne.

(Máhka 13.1-2; Árúka 21.5-6)

¹ Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtáqté wíráipéqté tueyokúwaq ite we kérahwána kegá weba séq wensabé, Mah kawéq náhmárí tagáhno ewane.

² Ewanana wega itensabé, Amahnága itega moke mah kawéq náhmárimé aiq tahgahoo? Teinúboq írátíáhro. Mi peréhnéhnia ébáhmárí miraue moráráq íre kagainae. Peh moke paentárara aruaneherawoe úwe.

Sísaga, Anehe tanahráq íre kaweq sunúq sínawire ú ehwehne.

(Máhka 13.3-13; Árúka 21.7-19)

³ Óríwi sawéhrápéq Sísá tútuue míowaq ite we kérahwána kegá itebataq weba séq wensabé, Arega metaq irarénawe ahkake miraoneherabo? Mi tanáhráq itega ahtebanehboq mah marákó marákó parabagina ínaraq arega kiwekinie inaraqme aneq ábóraraginabo kasenowane.

⁴ Kasenowanana Sísaga itensabé, Mi tanáhráqsábé mó kené péhe éhwéhnábé aiq pútare aritéhboq auráq matawéq tagaríáhro.

⁵ Mi tanáhráq áhnte kegá mótaq mótarue néníwíruue séra mahraréra, Manikánka wehuke merirena kaweraritankeheéna peh morá ání omaq atena eqmaq auwankéhe. Ínéwé mi aní múge irarirataq áhnte kegá sene péhe éhwéhnábé aiq pútare aritagéhe.

⁶ Mi tanáhráq ebeho ehwéh ireq mó ebéhowe sóiriq ehwéh iragéhe. Íréhrataq íre áhreoro. Téhwé teiú náneq uméh ebeq sínana anehe tanahráqmé íre apubúue sinae.

⁷ Mó kehinánseq mó kehinánseqka ebhoneherawoe. Mó wahnáhné awahrahreq mó wahnáhné awahrahreue ebhoneherawoe. Mitaq mahtaq ehwehranae. Máríinae.

⁸ Moke minawarinká uwo woiira tanáhráq áhwáranae úwe.

⁹ Sísaga mó mahraréna, Mi tanáhráq mó kegá ite táhtoque mó kegá subiq suagehéra meiqmera móitagéhe. Itega néne sánsá sehgió púara mah kehiná kéhinánká itensabé íre suwahbanae.

¹⁰ Mi tanáhráq áhnte kegá néne sánsá sinehepeq suera wensabé wensabé íre suwahbáhnaraq sene naruoba móruagéhe.

¹¹ Mi tanáhráq áhnte kegá, Íné Manikáne ehweh iraru aní múge éra péhenigehe. Péhe éhwéh irarirara áhnte kegá sene péhe éhwéhnábé aiq pútare aritagéhe.

¹² Miraue ahababáq sansanká anotah ukína puara áhnte kegá sirutaboíré sansa suagéhe.

¹³ Ite néne sánsá íre susa anehe tanahráqkákáq kawerue sehgirataq Manikánka ite meirena oga mérapeq móitankéhe.

¹⁴ Ebeqme Manikánka wahnah wahnahnirabeqte kaweq ehwéh mah kehiná kéhinánká iragehéera síwáhnorirana anehemé anehe tanahráq sinkehe úwe.

Íre kaweq sunúq sínaraqsábé éhwéhne.

(Máhka 13.14-23; Árúka 21.20-24)

¹⁵ Sísaga mó mahraréna, Naho Manikáne ehweh irarú ani Táníériga anotah íre kaweq naneq ábóraraginae teiuwe. *(Daniel 11.31)*

Anehe tanahráq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáhrabeq mi naneq ábóraragínaq tagagehe. Mah sehirá sáhnasawe tagah keo, iwíáhue tagahro.

¹⁶ Mi tanáhráq Súría marákórápéq míéhrataq sáwéhrapeq pehbeheráh pokoro.

17 Mi tanáhráq máhpeq miéhrataq itene ménsámehnsá kiweyaneheéq nahupeq kibekiyehboq pehbeheráh pokoro.

18 Sotápéq miéhrataq itene korósi koweyaneheéq itene nahtapeq kowekiyehboq pehbeheráh pokoro.

19 Mi tanáhráq kía miéhra inínsónseq inahunah inínsónseqka íre pehbeheráh pokorahi puag sensabé irutaboíro.

20 Ahrena ahrena wehekáhtáqkákáq ah karihínagakeakáq mi íré káwéq súnúq sínehboq púreroro.

21 Mi tanáhráq anotah íre kaweq sunúq sinawire. Manikánka mah marákó márákó mirarotaqkákáq amahnágaakáq mina tahnsa sunúq íre kéhre. Mókake mó mina tahnsa sunúq íre sinae.

22 Íre sinae éna, Manikánka aiq iwíáhéna, Íné túbáh agonaraq mi sunúqká ómi mah kehiná kéhíná subiq suahráhire. Ómi subipáhraruehneho éna mi tanáhráq wahtonaraníe iwíáhúwe. Mira iwíáhúnsabe wega omaq sitéh keyábé arutaboíri puana mi tanáhráq wahtonaruankéhe úwe.

23 Sísaga mó mahraréna, Mi tanáhráq mó kegá itensabé, Tagahro. Ite meirena kaweraintankeheéna Manikánka omaq ato anímé mahta q miéhre irara mó kegá itensabé, Isebeq miéhre ígehe. Sene péhe éhwéhsabé aiq pútare arítého.

24 Péhe éhwéh irare kegá séra mahraréra, Íné Manikánka omaq intárai aní múge ue seneherawoe. Mó péhe éhwéh irare kegá, Íné Manikáne ehweh iraru aní múge ue seneherawoe. Sirataq ótaq sansánkákáq anotah pagégé sánsánkákáq miraoneherawoe. Áhnte kegá sene ótaq sansá tagéra sensabé aiq pútare aritagehéra mi sansá miraígehe. Manikánka omaq sitéh kegá moq sene péhe éhwéhsabé aiq pútare aritagehéra miraígehe.

25 Moke teiú náneq mókake ábóraragínawire.

26 Ábóraragína puara mó kegá itensabé íné éhweh teiera, Abatapi miéhre irataq mitaq íre koragahro. Sega itensabé, Nahupeq miéhre irataq mi ehwéhsabé íre aiq pútare arítáho.

27 Sokaesúéhtáq apubúue mibeqté téhragu mahbeqté téhraguinserah íné wehukení úku anínká apubúue tuinauge.

28 Pusa káné anonka kéhrabeq kúqnumarinká ínsínsíowe úwe.

Anehe íné wehukení úku anínká tuinauge ú ehwehne.

(Máhka 13.24-27; Áruká 21.25-28)

29 Sísaga mó mahraréna, Íre kaweq sunúq sótaikínaraq pópoqnah íre patahinae. Inokáhpeq íre íónitanae. Wehyoqmarí íópeqté meginiae. Íópeqté págege naneqmarí moke kúrugúruinae. *(Aisaia 13.10, 34.4)*

30 Mi tanáhráq íné wehukení úku anínká tuinie onaraq íópeqté náneq ábóraragínara mah kehiná kéhínánká tagéra uwo uwo oneherawoe. Íné íópeqté piribirioyahnkakaq téhreh naneqkákáq págegeue írábúyápipeqté tuonara tagagehe.

31 Túónagake pembíahnka anotah ehwéhnínaraq Manikánka wene íópeqté ké eqmaq suankéhe. Eqmaq suahnararaq wega omaq sitéh ké moke mah marákó márákóípeqté mitaqté kéweriqme mahtaqté kéweriqme ue ue sígehe úwe.

Sísane ehweh íre parabagia peh ahriahri kagainawire i ehwéhne.

(Máhka 13.28-31; Áruká 21.29-33)

³² Sísaga mó mahraréna, Awankánsabe iwíáhue tagéq ahtebahro. Awanká ayahnawe anonkakaq kahnana ánáh aunínaraq itega iwíáhéq, Ópeq áhnbórá sire aig ahtebóne ewe.

³³ Mina onserah moke teiú náneq ábóraragínaq tagéq íné túóna tanáhráq aig wahtotarire. Íné onsaraq míéhre igehe.

³⁴ Teiníboq írátíáhro. Amahnága oga miáh kégá ómi pehipi íre pukigehe. Ebeqme moke teiú náneq ábóraragínaraq anehe pukigehe.

³⁵ Íópeqkákák mah marákó marákóákák parabagínana néne ehwehmé íre parabagia peh ahriahri kagainawire úwe.

Sísa tuina tanáhráqmé ómiga íre iahtebóna ehwéhne.

(Máhka 13.32-37; Áríka 17.26-30,34-36)

³⁶ Sísaga mó mahraréna, Íné túóna wehekáhnkákák áhwahakák ómiga íre ahtebahwe. Íópeqté kégá íre ahtebahwe. Íné Manikáne ahninkáwágá moq íre ahteboge. Peh morá Maniká Iteriboga webataq tagaríéhre.

³⁷ Naho naho Nóah mío tanáhráq wehukega ahbabárera miraunserah íné wehukení úku anínká tuinie onaraq mi tanáhráq oga míéhra kégá miraigehe.

³⁸ Anotah waní pianaú tanáhráq wehukega ahbabárera ahriahri miraunserahnéna táhutahuréra ábáhrera pahuiruwana Nóahga wene sípiipéq kibekúwana anotah ibónsúwana wání piowe.

³⁹ Sega mi tanáhráqsábé íre ahtebowana wání pewe subipáhraruowara pukuwe. Sega mi tanáhráq íre ahtebonserah íné wehukení úku anínká túónagake míéhra kégá monseráhnigehe.

⁴⁰ Mi tanáhráq téhranité sotápéq arambehirataq mó aní tumerena mó aní auwankéhe.

⁴¹ Téh initégá tópah karo karoirataq mó iní tumerena mó iní auwankéhe.

⁴² Íné itene Wahnah túóna tanáhráq íre tagaríáh púaq níwénunéq kawerue auráq matíáhro.

⁴³ Anotah wehgá aebó anínká sína tanáhráq ahtebehtaq tahirímé wega áwénunue wahnahnurawéna aebó anínká kibekina ínaraq tagéna kaqsúéh irino.

⁴⁴ Minayabe iwíáhue tagahro. Íné wehukení úku anínká ite íre iwíáhira tanáhráq kouwekinauge. Minayabe íwéh panantágínaq níwénunoro úwe.

Kaweq arámbéhri ánínseq íre kaweq arámbéhri ánínseqsábé pabeqme ehwéhne.

(Áríka 12.42-46)

⁴⁵ Sísaga mó mahraréna, Ahtebia aní tábúsoqme arámbéhri animé insebo? Wene wahnahnka mi anínsábé, Mó arámbéhri ke wahnahnarito atena táhutahuq tanáhráq tópah nário atéhre.

⁴⁶ Wene wahnahnka kouwekéna teawátái arámbéhri tábúsoqme mirainsabé tagéna wene arambehri anínsábé, Kaweróne atankéhe. Kaweróne atéhnsábé arambehri aniné aru eyoyóinkehe.

⁴⁷ Teiníboq írátíáhro. Wene arambehri anínká tábúsoqme arámbéhri puana wene wahnahnka, Moke néne ménsámehnsátaq wahnahnúno atanae.

⁴⁸ Ahbabáq arambéhri anínká iwíáhéna, Néne wahnahnka íre apubúue kouwekinae iwíáhire.

⁴⁹ Mira iwíáhínsabé áwáhu arámbéhri ke subiqmarena múguwahgu kereq táhutahuq néna piáh narúq narurire.

⁵⁰ Wega íre iwíáhue áwénunína tanáhráq wene wahnahnka séna mina tagéna

⁵¹ anotahtaq kamah awena ahababáq kopéráhpéro keba móatanae. Mitaqte kégá ibiséra uwo uwo oneherawoe úwe.

25

Inayáhnkú áhrárigábé pabeqme ehwéhne.

¹ Sísaga mó mahraréna, Mi tanáhráq íopeq Manikánka wahnah wahnah-nirabeqme teiú áhrárigáú tahsane. Inayáhnkú áhrárigáúnká o menáhwé taganeheéra sene árahmuwarí mewera pokurowe.

² Moberiáh áhrárigáúmé múguwahgu urowara mó mobériáh áhrárigáúmé peh ahtebia áhrári míarowe.

³ Múguwahgu áhrárigáúnká peh sene árahmu mewera káráhsíniakáq íre merowe.

⁴ Ahtebia áhrárigáúnká obenkisa káráhsíni ántéhiyánkákáq árahmuakáq mewera pokurowe.

⁵ Pokurowana o menáhwé íre apubúue surainsabé mi áhrárigáú múkúqmahkuréra sugarowe.

⁶ Inokáhnabubu mó anínká sawai sawaiéna, O menáhwénká áhnióbórá sire. Seragahro uraire.

⁷ Seragahro urairara moke mi áhrárigáúnká irigéra sene árahmu keq-marówe.

⁸ Múguwahgu áhrárigáúnká ahtebia áhrárigáúnsábé, Itene árahmu puinkinaire.

⁹ Káráhsíni náíero urowara, Ahqáho. Itene káráhsíni íre awehraq kéhre. Káráhsíni paiqmaráh kébá kobaiqmaráhró urowe.

¹⁰ Kobaiqmaráhró urowara múguwahgu áhrárigáúnká káráhsíni kobaiqmaraneheéra pokurowana o menáhwé aiq suraire. Wereq ahtebia áhrárigáúnsaq táhutahuroneheéra nahupeq kibekéra onsa paiqmatowe.

¹¹ Onsa paiqmatowara anehe mó áhrárigáúnká sure o menáhwénsábé, Onsa siito urowana

¹² o menáhwénká sensabé, Ahqáho éna, Ite íre tagaríoge uraire.

¹³ Mína uronserahniyehboq íné túóna wehekáhnkákáq áhwahakáq itega íre tagariáh púaq kawerue níwénunoro úwe.

Móne átárirainsabé pabeqme ehwéhne.

(Árúka 19.11-27)

¹⁴ Sísaga mó mahraréna, Íné túónawe teiú wéhgá miraurainserahne. We anotah wahnáh ánínéna mó ke suwahpeq pokina uraitaq wene arambehri ke síáhrabéna móne átáriageheéna siátáire.

¹⁵ Sene sánsánsábé iwiáhue tagéna siátáire. Mó aní 5 táhúséni (5,000) Kína awena mó aní 2 táhúséni (2,000) Kína awena mó aní 1 táhúséni (1,000) Kína awena se suena pokuraire.

¹⁶ Pokurairana 5 táhúséni Kína átárirai anínká apubúue mi monératé paiqmaq paiqmarurainsabé mó 5 táhúséni Kína meraire.

¹⁷ Mira urainserah 2 táhúséni Kína átárirai anínká mi monératé paiqmaq paiqmarurainsabé mó 2 táhúséni Kína meraire.

¹⁸ Merairana 1 táhúséni Kína átárirai anínká wene wahnahne móne mewena marakó ubuqme mi moné maisawe kopéq sutaire.

¹⁹ Íre wahto tanáhráq parabagurairana sene wahnahnka kouwekéna sega átáriaro moné kaweraranieéna síáhraburaire.

20 Síáhraburairana 5 táhúséni Kína merai anínká átárirarai monéákáq mó 5 táhúséni Kínaakáq mewena sure wene wahnahnsabé, Arene 5 táhúséni Kína átáriómé mi monératé paiqmaq paiqmaruraunsabé mó 5 táhúséni Kína matiógé urairana

21 wene wahnahnka wensabé, Kaweróne. Arewe kawerue tábúsoqme arámbéhrióna aní móne. Arega pehgáriq naneq tábúsoq marahnayabé, Áhntetaq wahnahnúno ataníe. Arereq ínereq moráráq iwíáh iwíáhyehe uraire.

22 Urairana 2 táhúséni Kína merai anínká átárirarai monéákáq mó 2 táhúséni Kínaakáq mewena sure wene wahnahnsabé, Arene 2 táhúséni Kína átáriómé mi monératé paiqmaq paiqmaruraunsabé mó 2 táhúséni Kína matiógé urairana

23 wene wahnahnka wensabé, Kaweróne. Arewe kawerue tábúsoqme arambéhrióna aní móne. Arega pehgáriq naneq tábúsoq marahnayabé áhntetaq wahnahnúno ataníe. Arereq ínereq moráráq iwíáh iwíáhyehe uraire.

24 Urairana 1 táhúséni (1,000) Kína merai anínká sinehe sure wene wahnahnsabé, Arewe págege wahnáh aní móne. Íre arega uqmarahna naneq mewe meweóne. Íre arega suitabarahna naneq mewe meweóne.

25 Arene sánsá tagaríó púana arene mónewe marakó ubuqme maisawe kopéq sutaugé. Umah. Arega níátóna moné meyo uraire.

26 Meyo urairana wene wahnahnka wensabé, Íre kaweróne. Arewe tao-raho íre kaweq arámbéhrióna aní móne. Arega ínénsabe, Íre arega uqmarahna naneq mewe meweóne. Íre arega suitabarahna naneq mewe meweóne eno?

27 Néne sánsá tagariahna puah aneqsábé néne íntárirarona moné pénkiipéq íre matono? Mirauronaraq tahirímé kouwekutaq mi monéákáq pénkíraq wahnahno kegá áwíra monéákáq náiena irino uraire.

28 Mi wahnáhnká wene arambéhri keyábé, 1 táhúséni (1,000) Kína matiéh aníné móne moke mewe 10 táhúséni (10,000) Kína matiéh aní náwéro.

29 Áhnte matiéh aní mónkakáq awenana íregáritaq matiankehe. Tabonah aniné matiéh náneq meyaníe.

30 Mah taoráhó árámbéhri anímé táhtoqme máhpeq sunkíkírirabeq átáhro. Mítaq moke miáh kegá íbiséra uwo uwo oneherawoe úwe.

Wehukení úku anínká mókake wehuke sainsue ehwehne.

31 Sisaga mó mahraréna, Ínéga wehukení úku anínká téhreh naneqkakáq ítoqéqté kéreq túónaraq wahnahnérapeq tútuue págegeue wahnahninie.

32 Tútuue wahnahnonarraq moke mah kehiná kéhíná niuranabiahtapeq seiriwe míagehe. Iriwe miéhrataq sainsuqme téhtaré túná araníe. Ménkámehnkáne abowágá wene ka saraqme sipisípiq mó tuiná arena mémewe mó tuiná áréhnserah mah kehiná kéhíná mina tahnsanue saraqmaraníe.

33 Sipisípiq wene ayah púpeq mó tuiná arena mémewe ayahnapeq mó tuiná áréhnserah mah kehiná kéhíná mina tahnsanue saraqmaraníe.

34 Saraqmarena íné anotah Wahnáh anínká nyah púpeq miéhra keyábé, Nániboga kawerowe aitéh kéó, wega wahnah wahnahnirabeq kaweq matábúrápéq sewíáhro. Mah marakó marakó íre mirarotaq ite míageheéna mah matábú kawerarowe.

35 Íné nirupibiuraitaq itega kirabo aintárowe. Íné tahbobóuraitaq itega wání náníátówe. Íné wáhnaupeqté aní míarautaq itene nahtapeq mehweh aintárowe.

36 Íné ninerineré naneq íre káráitaq itega náníátówe. Íné nuwahreurautaq itega soberurowe. Íné karábúsiipéq míarautaq itega íné seragarowe teinie.

37 Mina kaweqtaq miéhra kegá ínénsabe, Itene Wahnahno, are arupibiuraitaq árahtaq kirabourauano? Are tahbobóuraitaq árahtaq wání náwátáuno?

38 Are wáhnaupéqté ání míaronaraq itene nahtapeq árahtaq mehweh ataráuno? Are aneraneré naneq íre káráitaq árahtaq náwátáuno?

39 Are awahreuronaraq itega árahtaq soberurowe? Are karábúsiipéq míaronaraq itega árahtaq koragarauno éq kasenigehe.

40 Kasenirakake íné anotah Wahnáh ánínká mahrarinie. Teiníboq írátíáhro. Itega nánuwahrah aní pehgáriq aní mina tahnsa atárotaq itega íné moq mina tahnsa aintárówe inie úwe.

41 Sísaga mó mahraréna, Anehe tanahráq ínégá nyahnapeq miéhra keyábé, Nániboga íre kawerowe aitéh kéó, íné nueq ahriahri teh iráipéq kowíáhro. Owainawanseq we kэрáh íópeqté kéreq mitaq míageheéna Manikánka mi irá parearowe. Mitaq kowíáhro.

42 Íné nirupibiuraitaq itega íre kirabo aintárówe. Íné tahbobóuraitaq itega wání íre náníátówe.

43 Íné wáhnaupéqté ání míarautaq itene nahtapeq íre mehweh aintárówe. Íné inerineré náneq íre káráitaq itega íre náníátówe. Íné nuwahreurautaq itega íre soberurowe. Íné karábúsiipéq míarautaq itega íné íre seragarowe inie.

44 Sega ínénsabe, Itene Wahnahno, are arupibiuraitaqmé tahbobóuraitaqmé wáhnaupéqté ání míaronaraqmé aneraneré naneq tabonahuronaraqmé awahreuronaraqmé karábúsiipéq míaronaraqmé itega are tagéq árahtaq íre séhréh ataráuno éra kasenigehe.

45 Kasenirakake íné Wahnah anínká mahrarinie. Teiníboq írátíáhro. Itega nánuwahrah aní pehgáriq anínsábé ahqáho atárotaq itega íné moq ahqáho aintárówe terinie.

46 Terienara mi kegá ahriahri teh iráipéq pokirara kaweqtaq miáh kégá oga mérapeq awaq miagehe úwe.

26

Wahnah kegá Sísá subiq suaneheéra moráénu ehwéhne.

(Máhka 14.1-2; Áruká 22.1-2; Sóni 11.45-53)

1 Sísaga moke mah ehwéh síwáhnoraruena ite we kэрահwána keyábé,

2 Téhtaré wéhékáh sótaikúwana apahtároráq sótaikú iahreráq ko tánáhráq* sínae. Minayabe ahtebahwe. Mi tanáhráq íné wehukení úku aní awankátaq táhparageheéra móintagéhe úwe.

3 Mi tanáhráq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Asiu kené abowah wehreqka wahnah aní wenáwiq Káiyápásane nahtapeq momíwiuwe. Káiyápásawe Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahne.

4 Mi kegá sío síoéra, Sísawe árahue epéq táhtoqme mósubiq suanéhnkono íwíáhuwe.

5 Mira íwíáhéra, Áhnte wehekéqká táhutahurirataq ehwehéra tobehiehboq Sísá pehraganehe uwe.

* 26:2: Sótaikú siahreraq ko tanáhráqsábé éhwéhmé púku anehepeqte séhírámé “Manikáne Púkuipéq Kéh Áwaha Éhwéhne” ue kéhrabeq tagáhnno.

Peh morá ínínká Sísane ayahqnopeq wéri abaq ato ehwéhne.

(Máhka 14.3-9; Sóni 12.1-8)

⁶ Pétáni suwahpeqte áni Sáimóniwe anotah nao wagú anine. Minayabe mó kegá, Náonkakaq Sáimónie ue wéhuwehu áwirátówe. Sísaga Pétáni suwahpeq ména mi aniné nahtapeq

⁷ táhutahurúwana peh morá ínínká áhnte moné tahnsa wéri ano antéhyá mewe sure Sísane ayahqnotaq antiatowe.

⁸ Antiatowara ite Sísá kérahwána kegá mina tagéq abiahnsanéq iteite náhenéq, Aneqsabé pehipi antiatehro?

⁹ Íre pehipi antiatéhtáq tahirímé mi werí paiqme áhnte moné mewena tabonah ke nári irino ewane.

¹⁰ Ewanana Sísaga itene ehweh irena itensabé, Aneqsabé mi inínsabé awehgu ataho? Wega mira aintéh sánsámé kaweq sansáne.

¹¹ Tabonah kewe ahriahri iteba mía míowe. Ínéwé ahriahri iteba íre mía míainje.

¹² Iné maisaragehéna mi inínká ninonkataq wéri anti aintena kaweraintéhre.

¹³ Teiníboq írátíáhro. Kaweq ehwéh mah marákó marákó teri terinirataq wega amahnága mirai naneq ehwehnikákáq terigéhe. Terírataq íréhra kegá wéri abaq intéh ínínsabé iwíáhigehe úwe.

Súrásaga wahnah keyábé, Ite meiqmena Sísaba móitanie ú ehwehne.

(Máhka 14.10-11; Áruká 22.3-6)

¹⁴ Ite Sísá kérahwána ke airápété téhranité míahwane. Itebaté áni wenáwíqtare Súrása Ísikáriótie. Wega Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kébá pokue

¹⁵ sensabé, Sísá iteba méáúwáhnaraqmé aneq nánianéhbo úwara wega mirainkeheéra sega 30 ebáh móné we náuúwe.†

¹⁶ Náuúwana wega se Sísaba mórite tanahráqsabé iwíáhue kabarúwe.

Sísareq we kéro kereqka moráráq táhutahuru ehwéhne.

(Máhka 14.12-21; Áruká 22.7-14,21-23; Sóni 13.21-30)

¹⁷ Íre múi páretí né tanahráq súwe. Mi tanahráq ebeqte wéhékáh ite we kérahwána kegá Sísaba séq wensabé, Sótaikú tanahráq iahreraq kéh táhútáhúq nankehboq eheq kogaweratanéhnkono ue kasenowane.

¹⁸ Kasenowanana wega peh morá ánínsabé iwíáhéna itensabé, Sarúsarama suwahpeq teiátáú anipá pokue wensabé, Íwáhnori anínká mahraréna, Íné tanahráq aiq sire. Ínéreq íné séniráh kéreqka arene nahtapeq sótaikú tanahráq iahreraq kéh táhútáhúq nanehe ire koreawéro úwe.

¹⁹ Koreawéro úwaq itega mi ehwéh sehgieq mitaq sótaikú tanahráq iahreraq ko tahútáhúq kawerarahwáne.

²⁰ Ío tupekútaq Sísareq ite airápété téhranité we kérahwána kereqka tútuue táhutahurowane.

²¹ Táhutahurowanaraq Sísaga itensabé, Teiníboq írátíáhro. Ite míáhrabeqte ánínká néne naruo kowerirankéhe úwaq

²² ite we kérahwána kegá ireq irupipeq umeh agúwe. Umeh agúwaq ite morání moránínkáue Sísansabé, Néne Wahnahno, arega ínénsabe irareno ue kasenowane.

† 26:15: Mi 30 ebáh mónéwé árahue monébómo. Itega íre tagarione. Wehukega iwíáhéra ákáhtaq áhnte monéé iwíáhowe.

²³ Kasenowanana Sísaga itensabé, Ínéreq moráráq páréti wahba parétáhípeq pámbáhúya anínká néne naruo kowerirankéhe.

²⁴ Kowerirahnaraq Manikáne ehwehnka aiq irarinserah íné wehukení úku aní pukinie. Néne naruo kowerirahna aní anotahtaq kamah awinawire. Wenanoga we íre maqmiotaq tahirímé aiq kaweri irino úwana

²⁵ Súrása Sísane naruo koweriranaú anínká wensabé, Íwáhnoraníno, arega ínénsabe irareno úwana Sísaga wensabé, Arerega aiq iraréne úwe.

Sísaga párétiakáq sera ano ko kahpúakáq náriu ehwéhne.

(Máhka 14.22-26; Áruká 22.15-20; 1 Kórína 11.23-25)

²⁶ Itega táhutahuowanaraq Sísaga páréti mewena Manikánsabe kaweróne atena keqme ite we kérahwána ke náiena itensabé, Mahnawé niwaq mire. Nahro úwaq nahwane.

²⁷ Nahwanana náhniáq sera ano ko kahpú mewena Manikánsabe kaweróne atena náiena itensabé, Itega ómiga moke nahro.

²⁸ Néne korahq mire. Néne korahq tuinaga itereq áhnte mó kereq Manikánka insahwé aitená itene ahabábq kaweritankéhe.

²⁹ Teiniñoq írátíáhro. Náhniáq sera ano mahtaq mó íre nanie. Mókake Nániboga wahnah wahnahnirabeq itereq o será anó nanehe úwe.

³⁰ Itega Manikánsabe iwíáh iwíáh igonkónéq máhpeq tueyokéq Óríwi sawéhrápéq pokowane.

Sísaga Pítansabé, Íné nuwaniewóne ú ehwehne.

(Máhka 14.27-31; Áruká 22.31-34; Sóni 13.36-38)

³¹ Sísaga itensabé, Manikáne ehwehnka mahraréna, Ínéga sipisípiq Wahnáh subiq súáhnaraqmé moke sipisípiqmarínká kobeq séberigehe ire. *(Sekaraia 13.7)*

Mi ehwéhnká irarinserah ibora ínókáhpéq ite ómiga íné nueq kobeq séberigehe.

³² Manikánka íné oganúq intahnaraq Kehrari marakórápéq ebeq konaq inehe sigehe úwe.

³³ Úwana Pítaga Sísansabé, Ómiga are áúwéhrataqmé ínéga íre auwanauge úwana

³⁴ Sísaga wensabé, Teawiniñoq írátíahno. Iborá ínókáhpéq kokórega ehwehna inaraq arega íné íre tagarióge apahtáróráq irariniewóne úwe.

³⁵ Úwana Pítaga wensabé, Mó kegá arereq ínéreq iubi q íúwéhrataqmé ínéga, Are aiq tagarióge atanauge úwaq moke ite Sísá kérahwána kegá Pítaga irarú serahnowane.

Sísaga Késémáni matábúráq kobúrerú ehwehne.

(Máhka 14.32-42; Áruká 22.39-46)

³⁶ Sísareq ite we kérahwána kereqka mitaq sueq Késémáni matábúráq pokowane. Sísaga itensabé, Ite mahtaq tútuue míehrana íné móbeq kobúrerono éna

³⁷ Pítareq Sébérine ahninkáwáráre q móbeq móritowe. Móritena wene arupipeq anotah uméhue págege agúwana

³⁸ wega sensabé, Nirupipeq anotah uméhinka pukorahuge. Mahtaq tótuqméq tagariáhro éna

³⁹ se suena wahtotaq móbeq pokéna marakóraq káuqmunue ména púrerúwe. Púrerue mahraréna, Nániboo, are awahbáhnaraqmé nirupipeq umehi naneq menuwahráhone. Íre íné nuwahbeh sansá peh are awahbeh sansánúno ue púrerúwe.

40 Púreraruena we kéro anitóbá kouwekúwara sugówana tagówe. Wega Pítarehyabe, Pehgáriq tanáhráq árahinsabé íre tótuqméq tagariaho?

41 Iteiyuwanka kaweq sansánsábé suwahbehre. Peh itene inonka mare-qmareréq íre miraorahowe. Owainawanka ahababáq aitehnehboq tótuqméq púreroro úwe.

42 Púreroro éna mónkakáq se suena kobúrerúwe. Púreréna mahraréna, Nániboo, nirupipeq umehi naneq íre menuwahnayabé are awahbeh sansá sehginie úwe.

43 We kéro anitóbá mó kouwekúwara anotah mukúqmáhkúru puara se peh sugówe. Sugówana tagéna

44 Sísaga mónkakáq suena pokue apahtórórác monseráhnue púrerúwe.

45 Púreraruena seba kouwekúwara sensabé, Ite peh ahrenaneheéq sugaho? Írátíáhro. Íné wehukení úku anípá ahababáq ke kowerire tanáhráq aiq sire.

46 Pokonehboq irigoro. Tagahro. Néne naruo koweriréh ánínká aiq sire úwe.

Súrásaga Sísane naruo koweriro ehwéhne.

(Máhka 14.43-50; Árúka 22.47-53; Sóni 18.3-12)

47 Sísaga ehwehnútaq Súrása we kéro anínká súwe. Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Asiu kené abowah wehreqka áhnte mó ke eqmaq súówara sega pokamarinkákáq sahmárinkákáq Súrásareq morárác suwe.

48 Seneherautaq koweriro anínká su ke teriena, Ínéga nánkóqnahna anímé Sísá wire. We táhtoráhro úwe.

49 Minayabe Súrásaga Sísaba apubúue séna wensabé, Íwáhnoraníno, aiq míahno éna nánkóqnoúwe.

50 Nánkóqnoúwana Sísaga wensabé, Néne iyahnabo aníno, arega mirainie íwíáhóna naneq apubúue miraúno úwara wereq su kegá Sísá ambubuee táhtotíówe.

51 Táhtotíówana Sísareq mío anínká wene poka mewena Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh ániné arambehri aní apiwe wene ahre kiraq auwowe.

52 Kiraq auwowana Sísaga wensabé, Arene poka sabiruo. Itega ebeho naneq mewe ebehirataq mó kegá mi naneqtaté iubiq suagéhe.

53 Nánibonsabé, Séhréh ainto teawútác tahirímé séhréh aintanieéna áhnte íópeqté ké ínéba eqmaq súéh irino. Minayabe íre ahtebaho?

54 Ínéga mina tahnsanutaq tahirímé íné pukonayabé Manikáne ehwehnka árahue aiq pútaragi iripo úwe.

55 Sísaga weba su keyábé mahraréna, Aneqsabé aebó aní táhtoráhnserah pokankakaq sahnkákáq íné meniraneheéq seo? Mó wehekáh mó wehekáhnue Manikánsabe íwíáh íwíáh atáh náhtápéq tútuue íwáhnorurataq mi tanáhráq itega íné íre táhtotiarowe.

56 Manikáne ehweh iraru kegá sehiranu ehwéh aiq pútaraginkeheéq mi-raowe úwaq ite we kerahwána kegá Sísá auweq pehbeheráh pokowane.

Wahnah kegá Sísá ehweh ató ehwehne.

(Máhka 14.53-65; Árúka 22.54-55,63-71; Sóni 18.13-14,19-24)

57 Mi tanáhráq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahme wenáwíq Káiyápásae. Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Asiu kené abowah wehreqka Káiyápásane nahtapeq momiwíue míówe. Momiwíue míówara Sísá táhtoró kegá we meqmera Káiyápásane nahtapeq móátówe.

58 Se mótaq we mótarue Pítaga sinehe kaqme kure nahnoerápéqté mátabúrâq párisiwari máhpeq tútuue míórabeq kένα sega Sísá aneronehrabomo éna taganieéna tútuue míowe.

59 Sísá subiq suaneheéra Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq moke mó kaunsírí kéreqka Sísansabé péhe éhwéh atéhra keyábé kabaruwe.

60 Kabaruwara áhnte kegá iriwe méra péhe éhwéh teríúwe. Segá teríú ahabábâq Sísá íre subiq suahráhu ahabábâre. Sinehe mó anitégá iriwe méra mahraréra,

61 Mah anímé aiq mahraréna, Ínéga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh sokoruqme apahtáro wéhékáh mó pearahráhuge uraire uye.

62 Uyana Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnka iriwe ména Sísansabé, Mi anitégá iraréya ehwéhmé arega íre terieráhono? Sene ehweh aiq pútaq ehwéhpo úwana

63 Sísaga íre iraria peh ehiya míowana wega Sísansabé, Maniká oga mía míai anínká tagariéhtâq pahsuqme teio. Manikánka ite Asiu ke meirena kaweritankeheéna peh morá aní omaq atowe. Arewe mi anípo? Arewe Manikáne ahninkáwábo? Pahsuqme teio úwana

64 Sísaga wensabé, Arega aiq iraréne. Teiníboq írátíáhhro. Íné wehukení úku aní Manikáne ayah púpeq tútuue ména íopeq írábúyápipeqté tuonaq tagagehe úwe.

65 Úwana Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnka mi ehwéh irotaq abiahnsanú púana wene korósi subansuena mahraréna, Manikánsabe íre kaweq ehwéh atéhre. Minayabe mó keyábé móme íre kasenoro. Ahqáho. Wega Manikánsabe íre kaweq ehwéh atéhraq íráhwe.

66 Minayabe aneratanéhnkono úwara sega wensabé, Wega ahabábâq ehweh aiq irari puâq subiq suo atanéhe uwe.

67 Táhmaro kegá Sísane auranabiah tehqni atera siyahtate subiqmárówe. Táhmaro míó kega we siyahpóra subera wensabé,

68 Are Manikánka omaq ato aníninaraqmé are subiqmaréh aní insebo? Teio uwe.

Pítaga, Sísá íre tagarióge ú ehwehne.

(Máhka 14.66-72; Áruká 22.56-62; Sóni 18.15-18,25-27)

69 Pítawe máhpeq mátaburapeq tútuue míowana arambehri ahrárigá weba séna wensabé, Are Kehrari marákórápéqté aní Sísareq míarone úwe.

70 Sísareq míarone úwana ómiga írátíotáq Pítaga ahqáho atena mi ahráryábé, Arega iraréna ehwéhmé íre ahteboge éna

71 mitaq suena ogesáh ogesáh kowíowe.

Kowíowana mó arámbéhrí áhrárigá we tagéna wereq míó keyabé, Mah anímé Sísá Néhsara suwahpeqte anínseq míaraire úwe.

72 Úwana Pítaga mó ahqáho atena, Pópoqnahga tagariéhtâq aiq pútariahnsanuge éna, Arega iraréna anímé íre tagarióge úwe.

73 Mótaq tahnsa mitaq míó kega Pítaba séra wensabé, Arereq wereqne ehweh peh morá éhwéh púah are wenawahrah aní móne uwana

74 Pítaga ehbonéna mahraréra, Pópoqnahga tagariéhtâq itega irare anímé íné íre tagarióge. Ínéga péhe éhwéh teawénaraqmé Manikánka íné nubiq suankéhe úwana kokórega ehwehnúwe.

75 Kokórega ehwehnúwana Sísaga teawu ehwéh Píta ahrreraq konsabe iwíáhúwe. Mi ehwéhnúmé, Kokórega ehwehnina ínaraq arega íné íre tagarióge

apahtárórąq irariniewóne úwe. Kokórega ehwehnútaq Pítaga mi ehwéh iwíáhéna máhpeq tueagéna anotahtaq ibisówe.

27

Sísa meqmera Páhírátiba móátó ehwehne.

(Máhka 15.1; Árúka 23.1-2; Sóni 18.28-32)

¹ Ahbiahipeq moke Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Asiu kené aboawah wehreqka Sísa subiq súéhra ehwéh sío síoéra

² wene ayahnkaratąq nágąqtate táhru táhru meqmera anotah wahnáh ání Páhírátiba móátówe.

Súrása párikirio ehwehne.

(Eqmaro 1.18-19)

³ Súrása Sísame naruo koweriro anínká mina tagéna, Íre kaweruraage iwíáhéna wega meyo moné, 30 ebáh móné mewena Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq aboawah wehreqpa sure sensabé,

⁴ Kaweqtaq mía míai ání ahbabáratewóge úwe. Úwara sega wensabé, Íre itereq wehgaq míre. Arerene wíre uwana

⁵ Súrásaga mi moné Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq móruparuena tueyokue wewe móbárikiriowe.

⁶ Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kégá mi moné mewera mahraréra, Mah monéwé wehukení subiq sueyabe móné púaq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté mónéákąq morárąq íre maranéhe uwe.

⁷ Segá sío síoéra wáhnaupeqté ké maisaraneheéra téh marakóráté párétah mirao marákó mi monéráté paiqmarówe.

⁸ Segá paiqmárónsabe wehukega mi marákóyábé Korahq Marákóe ue áwírarówe. Amahnágaákąq mi awíq peh kéhre.

⁹ Manikáne ehweh irarú ani wenáwíq Sérémáíaga naho mahraréna, Ísara kegá wehukení paiqmaraneheéra 30 ebáh móné omaq matowe.

¹⁰ Maniká néne Wahnahmka tenínserah sega mi monéráté téh marakóráté párétah mirao marákó paiqmáráhwe úwe *(Jeremaia 11.12-13)*

Páhírátiga Sísansabé kasenú ehwehne.

(Máhka 15.2-5; Árúka 23.3-5; Sóni 18.33-38)

¹¹ Segá Sísa anotah wahnáh ání Páhírátiba móátówana wega wensabé kasenéna, Arewe Asiu kené Wahnahpo úwe. Úwana Sísaga wensabé, Arega aiq iraréne úwe.

¹² Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Asiu kené aboawah wehreqka Sísa ehweh atówana sene ehweh íre ayahqmarena peh ehiya míowe.

¹³ Peh ehiya míowana Páhírátiga wensabé, Segá ehweh atáh éhwéhmé íre irahno úwana

¹⁴ Sísaga Páhírátine ehweh moq íre ayahqme teawuwe. Íre ayahqme teawunsabe Páhírátiga áhtenéna iwíáh kikirúwe.

Páhírátiga, Sísa awankátaq táhparáhro ú ehwehne.

(Máhka 15.6-15; Árúka 23.13-25; Sóni 18.38-19.16)

¹⁵ Anotah tahutáhuro tanáhrąq mó opéq mó opére karábúsiipeqté ání Asiu kegá pugeqio teawú ani Páhírátiga pugesuaq pugesarúwe.

¹⁶ Mi tanáhrąq ahbabąq ani wenáwíq Páréhba karábúsiipeq míowe.

17 Áhnte Asiu kegá Páhirátiba suwana wega sensabé, Párehba pugeq auwanínkono? Sísá Manikánka omaq atena eqmaréhre e aní pugeq auwanínkono? Inse pugeq auwanínkono kasenúwe.

18 Kasenána iwíáhéna, Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kégá, Sísaga íte kiotaikíneho éra abiahnsa atáh púara ínéba meqme sewe iwíáhuwe. Mira iwíáhu púana wega sensabé, Inse pugeq auwanínkono úwe.

19 Páhirátiga kotiorabeq wahnahnúwana wene ahrega ehweh eqmarena mahraréna, Asiu kegá ehweh atáh ánínsábé inokáhpeq áónáhéna níruripeq áhnte uméhirana tagoge. Minayabe mina kaweqtaq mía míai aní pehragato úwe.

20 Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Asiu kené abowah wehreqka míó keyabé pagu pagunéra, Mah ehwéh Páhiráti koreawéro. Wensabé teaweq, Párehba pugeq auwe Sísá subiq suo ue koreawéro éra pagu pagunuwara míó kega, Párehba pugeq auwo uwe.

21 Uwana Páhirátiga mónkakáq sensabé, Mah anité inse pugeq auwanínkono úwara ómiga, Párehba pugeqio uwana

22 Páhirátiga sensabé, Sísá Manikánka eqmaréhre e anímé aneratanínkono úwe. Aneratanínkono úwara sega wensabé, Awankátaq táhpawe subiq suo uwana

23 Páhirátiga sensabé, Aneqsabébo? We aneq ahbabáriro úwara sega ehweh kikiréra, Awankátaq táhpawe subiq suo uwe.

24 Uwana Páhirátiga iwíáhéna, Mahtaq míáh kégá néne ehweh íre irah púana anotah tobéhiyehboq túbáh aginie. Túbáh aginie éna wehukega tagariótaq wání antehya mewo wene ayahnkara pabeq paberúwe. Pabeq paberaruena sensabé, Tagariáthro. Mah aní subiq sue iwíáh íre néne peh iteitene iwíáh wíre úwe.

25 Úwara moke míó kega mahraréra, We subiq súéhranka itereq itene animárínseq kamah ainawire uwe.

26 Minayabe Páhirátiga Párehba pugeq auwena Sísá áréti sahtáté subóro aritena sóntía kegá awankátaq táhpawe subiq suageheéna siuwe.

Sóntía kegá Sísansabé awiréh ató ehwehne.

(Máhka 15.16-20; Sóni 19.2-3)

27 Páhirátine sóntía kegá Sísá meqmera wahnah anínká ehwehúabeq kibekue móatera ómi mó sóntía ké síáhrabuware Sísaba momiwíuríówe.

28 Momiwíéra moke wene korósi ugurú auwera peh morá tautáúq korósi abaq atera

29 Ógaratáté keborarera wene ayahqnotaq suki atówe. Suki atera wiahnókara wene ayah púpeq atera wene auranabiahtapeq sirehunseraráq méra wensabé péhepehe iwíáh iwíáh atera awiréh atówe. Awiréh atera wensabé, Aiq míahno? Arewe Asiu kené Wahnah mone* éra

30 tehqni atera wiahnó sahtáté ayahqnotaq subiqmarera

31 awiréh atówe. Awiréh atera abaq ató korósi akai auwera wewene korósi suki atera awankátaq táhparanehéra meqmera pokuwe.

Sísá awankátaq níriraté táhparó ehwehne.

(Máhka 15.21-32; Áruká 23.26-43; Sóni 19.17-27)

* 27:29: Anotah wahnáh ánínká aneranerinserah Sísá aneraneratówe. Mi tanáhráq anotah wahnáh kégá tautáúq korósi sukiera wahnah ayáhúq sukiera sene síahraq tútuwe méra wiahnó kara tahnsa náneq siyah púpeq táhtotawéra wahnahnowe.

³² Söntía kegá Sísa meqmera awankátaq táhparanehera urabeq pokue Sáíríni marákórápéqté ání wenáwíq Sáímóni piehgiútaq saiqnatera, Sísa táhparéhra awánkámé abaqme kúno atónsabe abaq mena kíuwe.

³³ Segá pokue Kógóta sawéhrápéq kíúwe. Mi sawéh áwíqmé áwahewé we-
hukeni ayahqno tánúnsutapére.

³⁴ Mitaq sega íre érorahi kítahéq maráhsíní mewera náhníaq sera anopipéq sombirahue Sísa náuúwana nawe tagéna ahqáho éna íre nówe.

³⁵ Íre nówara sega we meqmera awankátaq níriraté wene ayahnkaratáq subiqmaq aigárátáq subiqmarue táhparera awanká pankeqme marakóipeq pearówe. Pearera, Wene korósi insega meyanabomo éra saraq mianeheéra káhsíue saraqme meyówe.

³⁶ Saraqme mewera tútuue méra Sísa awahnkanuwe.

³⁷ Ehweh átó ehweh kanehraq sehíranúwara wene ayahqno abobórahpeq awankátaq táhparówe. Mi sehíránká mahraréna, Mah anímé Sísa Asiu kené Wahnahne úwe.

³⁸ Sísa awankátaq táhparórabéq aebó ánité moq awankátareráq níri pewe táhparéra pankeqme ayehré ayehré pearówe.

³⁹ Pearówara mitaq sótaiku kegá Sísa tagéra awiréh atera sinuo kóbiq kóbíreá wensabé íre kaweq ehwéh atówe.

⁴⁰ Íre kaweq ehwéh atera mahraréra, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh sokoruqme apahtáróráq mó pearahráhóna aníno, arere séhréhúno. Oga míankehboq marakóipeq tueagúno. Arewé aiq pútaq Manikáne ahninkáwá inaraqmé maraipéq tueagúno éra awiréh atówe.

⁴¹ Awiréh atówara Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Asiu kené abowah wehreqka Sísansabé moq awiréh atówe.

⁴² Awiréh atera mahraréra, Wega mó ke kaweraritena peh wewe íre kawerorahire. Wega, Íné Asiu kené Wahnah muge iwíáhíre. Wega marakóipeq tueagínaq tagéq wensabé aiq pútare atanéhe.

⁴³ Wega, Íné Manikáne ahninkáwá úge éna Manikánka séhréh aintankéhe iwíáhíre. Manikánka wensabé arutaboirínarag seséhréh atanae éra awiréh atówe.

⁴⁴ Aebó ánité awankátaq táhparó anitégá moq íre kaweq ehwéhnéra Sísansabé awiréh atówe.

Sísa pukú ehwehne.

(Máhka 15.33-41; Áruká 23.44-49; Sóni 19.28-30)

⁴⁵ Wéhékáhnabubu moke mah marákó márákó sunkíkíragúwana ío tunsore-
rutaqkákáq peh sunkíkíratiowe.†

⁴⁶ Tunsorerutaq Sísa wewene ehwehtaq Wenabonsabé anotahtaq mahraréna, Írói, Írói, tahmah sabáhtahnie úwe. Mi ehwéhnúmé, Nániboo, Nániboo, aneqsabé íné nuwahno úwe.

⁴⁷ Úwara táhmaro iriwe mió kega irera mahraréra, Éráísansabé áhrabire uwe.

⁴⁸ Mibeqté ánínká pehbeheráh sehenáh tahnsa náneq mewena kítahéq nah nanepipéq pámbáhue sehikaratáq maqme pankeqme Sísa píbira nanke-
heéna awuwe.

† 27:45: Wéhékáhnabubume Písíni ehwéh 12 kíróku kéhre. Tunsorerutaq 3 kíróku kéhre.

49 Awutaq mó kegá, Peh áwé tagahro éra, Éráisaga segaweratanabiramó. Taganeheqmúne uwana wenawa kieyokúwana

50 Sísaga mónkakáq anotahtaq ehwehnéna wenawa Maniká awena putiowe.

51 Putiotaq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté páráhnekéq tahnsa ónsá senahpeqté subame tunse téhtaré úkúwe. Téhtaré úkúwana máriúwana ebahmari parebare awe.

52 Parebare agúwana maisaró oná sigúwe. Sigúwana Manikánsabe aiq pútare atera puku weh áhréné sinonka Manikánka iriritena oganúq sitowe.

53 Maisiapípeqté kie irigéra anehe Sísaga oganúkútaq mi kegá Sarúsarama suwahpeq pokuwara áhnte mó kegá tagowe.

54 Máriúwara sóntía kereq sene kíápéténireqka minaakaq moke mó naneqmarínkákáq tagéra anotah ahréera mahraréra, Mah animé aiq pútaq Manikáne ahninkáwá wíre uwe.

55 Sísaga íre putiotaq Kehrari marákórápéq suena pokuútaq áhnte mó inínsónká we séhréh ataneheéra kérowe. Sísaga putiotaq mi ahrérónká móbeq iriwe méra awahnkanuwe.

56 Mágára suwahpeqte íní wenáwíq Máhríae. Wenaogo Máhríawé Sémísireq Sósépareqne sinowae. Mi inítéreq Sébérine ahninkawáraréné sinowareqka moq iriwe méra awahnkanuwe.

Sísane anonka maisé onápípeq maisaro ehwehne.

(Máhka 15.42-47; Áruká 23.50-55; Sóni 19.38-42)

57 Árimátéa suwahpeqte aní wenáwíq Sósépa. We áhnte monéákákáq anínéna Sísansabé aiq pútare atowe.

58 Sísaga pukú wehekáh íó tupekútaq Sósépaga Páhrítiba pokéna wensabé, Sísane anonka mewena mómaisaranínkono úwana kowe atena sóntía keyábé, Sísane anonka mah aní áwéro úwe.

59 Áwéro úwara sega wene anonka áwúwana Sóséparehga Sísane anonka mewera íre wahto taberábe ambántáipéq úbiqme

60 Sósépane o ubusa onápípeq mómaisarówe. Maisarera anotah ebáh paentáwe kure maisaró mehpéh paiqmarera pokuwe.

61 Mágára suwahpeqte íní Máhríareq mó wenaogo Máhríareqka mitaq tútuue méra awahnkanuwe.

Sóntía kegá maisaróabeq wahnahnu ehwehne.

62 Sísaga maisaró wehekáhmé Asiu kene ahrena ahrena wehekáhné ménsámehnsá kawerare wehekáhné. Mi wehekáh parabagúwana mó wehekáh Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Péhrasi kereqka Páhrítiba kosoruparawéra

63 wensabé, Anotah aníno, péhepehenurai anínká oga míaraitaq mahraréna, Íné pukéna apahtároráq mó oganúkinauge uraire. Itega mi ehwehnmúé aiq iáhreraq kéhre.

64 We kétó kegá we maisatorabeqte wene anonka segiroqmera mó kopéq suera mó keyábé, We oganúkire teriyehboq arega sóntía keyábé mi maitaq apahtároráq kowahnahno arito. Arega íre mirainaraq anehete péhe éhwehnká ebeq piah péhe éhweh kiotaikinae uwe.

65 Uwana Páhrítiga wensabé, Sóntía ke meriqmeq we maisatorabeq pokue mitaq óna paiqme págege atawéq kawerue wahnahnarito úwe.

⁶⁶ Kawerue wahnahnarito úwara sega sóntía ke meriqmera pokue méhpeh paiqmáro ébáh ónsá perahsarera mó kegá sirúého éra sóntía keyábé kawerue wahnahno aritówe.

28

Sísa oganúkú ehwehne.

(*Máhka 16.1-10; Áruká 24.1-10; Sóni 20.1-18*)

¹ Ahrena ahrena wehekáh parabagúwana o wíki kowara ebeqte wéhékáh ahbiahipeq ío kiembogútaq Mágára suwahpeqte íní Máhriareq mó wenaogo Máhriareqka maisarorabeq tagayeheéra pokuye.

² Tagayeheéra pokuyana anotah mariúwana Manikáne íopeqte ánínká tunse méhpeh paiqmáro ébáh paentáwe móbeq marena mi ebáhtáq tútuue míowe.

³ Wene auranabiah sokeqsúéh tahnsa kúgú agúwana wene korósi anotah tabérábé píribiríoyáh tahnsane.*

⁴ Mitaq wahnahnuríó sontiá kégá we tagéra anotah ahrééra iransánéra pusa ké tahnsa úkuwe.

⁵ Íopeqte ánínká mi inítéyábé, Íre áhreotao. Íné tagaríomé itega Sísa awankátaq táhpato aní seragéhye.

⁶ We mahta q íre míehre. Wega irarurainserah oganúkire. Wene anonka matotaq seragahtao.

⁷ Tagéta peheráh pokue we kété ke koreriétao. We iriwe oganúkéna Kehrari marákórápéq ebeq kínaq we anehe kirataq Sísa mitaq tagagehe. Aiq teiúge. Koreriétao úwe.

⁸ Úwara mi initégá áhreéra peh sene sirupipeq iwíáh iwíáhéra apubúue mitaq suera pehbeheráhnue ite Sísa kérahwána ke teieyeheéra pokuye.

⁹ Pokue ahtapeq kuyataq Sísa req sereq piehgiúwe. Sísa sensabé, Pe-hwehrue miáhta úwara mi initégá weba kure wene aigará táhtoqme iwíáh iwíáh atóye.

¹⁰ Iwíáh iwíáh atóyana Sísa sensabé, Íre áhreotao. Nánuwahrahyabé korerieq, Kehrari marákórápéq pokoro. Mitaq íné tagagehe. Koreriétao éna eqmarowe.

Maisaróabeq sóntía ke teríú ehwehne.

¹¹ Eqmarowara mi initégá pokuyara maisaróabeqte sóntiá kégá Sarúsarama suwahpeq pokue Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh ké moke tago naneg teríúwe.

¹² Teríúwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Asiu kené aboawah wehreqka momiwíue sío síoéra moráénéra sóntiá kegá sene ehweh sehgiheheéra áhnite moné síúwe.

¹³ Móne siera mahraréra, Mó keyábé mahraue terieq, Inokáhpeq ite sugéwonayabé we kété kegá sure wene anonka mewera ehqpopoq morúáhwe teriéro uwe.

¹⁴ Teriéro éra, Anotah wahnáh ánínká ite sugéwara ehwéh irahnarag itega mi ehwéh tábúsoqme teawenéhe. Teawénarag wega ite íre kamahinae uwe.

¹⁵ Uwara sóntiá kegá móne mewera mi pehe éhwéh sehgiúwe. Asiu kegá mi ehwéh Súra marákórápéq mitaq teri mahtaq terinuwara abae agúwe. Miraunsabé mi tanáhráqkákáq amahnágaákáq Asiu kegá mi ehwéhnsabé, Aiq pútaq ehwehne atáhwe.

* **28:3:** Tók Písini ehwéhmé píribiríoyah tahnsane áwíqmé íre kéhre. "Olsem ais" kéhre.

Sísaga we kéro keyabé, Néne ehweh koreriéro ú ehwehne.

(Máhka 16.14-18; Áruká 24.36-49; Sóni 20.19-23)

¹⁶ Ite airápété morá ké Sísá kérairesána kegá pokue Kehrari marákórápéq Sísaga teiu sawéhrápéq kiowáne.

¹⁷ Mitaq Sísá tagéq wensabé iwíáh iwíáh atahwáne. Peh táhmaroga sirupipeq téhtaré iwíáhuwe.

¹⁸ Sísaga iteba wahtotaq séna itensabé, Maniká Nániboga íopeqkákáq mah marákó marákóákáq moke wahnahnúno aintena págege aintéhre.

¹⁹ Minayabe pokue mah kehiná kéhíná iné séniráh ké úkigehboq kosíwáhnororo. Nániboreq iné wenahninseq Manikáne Awanseq íwírué wání meriéro.

²⁰ Moke teiátáu ehwéh tábúsoqme sehigéhbo kawerue síwáhnororo. Kawerue írátíáhro. Amahnágaákáq mókakeakáq mah marákó marákó parabagína tanáhráqkákáq peh itereq mía míainaуге úwe.

Máhka Ebeq sáhnsahwe ahtebe ehwehne.

Máhkawe Sarúsarama suwahpeqte áninéna téhtaré áwíq kéhre. We mó awíqme Sóni Máhkae. Sísaga marakóipeq ména síwáhnorútaq Máhkawe peh mahbi móiwe. We Páhnábása awahrah aní ména Píta séhréh atena anehe Páhnábásareq Porareq séhréh aritowe. Aroma kegá págege sansánsábé suwahbó púana Sísaga págegeue miráú arámpéhríyábé Máhkaga sehiranúwe. Aroma kegá mah pukú sáhnsahwe Sísane ehweh kawerue siahtebéra Sísansabé aiq pútare atageheéna Máhkaga sehiranúwe.

Máhkaga mah kawéq éhwéh sehiranúwe.

Sóni wání meri merini anínká irarú ehwehne.

(Máttyu 3.1-12; Áruká 3.1-9,15-17; Sóni 1.19-28)

1 Sísá Karáhéwé Manikáne ahninkáwá wíre. Kawéq éhwéh áwahewé

2 Manikáne ehweh irarú ani wenáwíq Áísáíaga púkuipéq sehiranue mahraréna,

Íratíáhro. Néne ehweh korerie anímé ah kawerinkeheéna ebeq eqmaróge.

3 We abatapi ména sawai sawaiéna mahraréna, Itene Wahnah sína ahmé aborisahro. Wene ah kaweraráhro inkehe úwe. *(Aisaia 40.3)*

4 Mah sehíránká irarinserah wání meri merini aní wenáwíq Sóni uworapeq ména ehweh teri terinéna, Manikánka itene ahbabáqsabe kaweraitankéhboq ahbabáq sansa sueq kaweqtaq míáhro. Itene ahbabáq sansa sueq kaweqtaq míéh rataqmé wání meiníe úwe.

5 Súría marákórápéqté kéreq Sarúsarama suwahpeqte kéreqka ómiga weba suwe. Su kegá sene ahbabáqsabe Maniká teawúwana Sóniga Sorana aroipéq wání meriuwe.

6 Sóniga kéhmane áyórate kogahnia aneraneratiowe. Áú aréti wene ayahbataq konahnatiowe. Tábahnkákáq sehnáhrabahnkákáq nówe.

7 Sóniga mahraréna, Inehe si anímé anotah aní ména iné kiotaigme aní míre. We anotah aní púana ínégá nirehunseraraq ména wene súu nahníaq pugereyabe íre awehrari aní múge.*

8 Inéga peh wání mei meinonana wega Manikáne Awa náinkéhe úwe.

Sóniga Sísá wání meawu ehwehne.

(Máttyu 3.13-17; Áruká 3.21-22)

9 Mitaqkake Sísaga Néhsara suwahpeq Kehrari marakórápéqté súwana Sóniga Sorana aroipéq Sísá wání meawuwe.

10 Meawuwana Sísaga wánípeqté kiutaq tagówana sabonah sawekúwana Manikáne Awanka tunse kiboki tahnsanéna Sísaba márunsurahúwe.

11 Márunsurahúwana íopeqte éhwéhnká mahraréna, Are niruní nénáhní móne. Arensábé nirutaboíruge úwe.

Owainawanka Sísá áhwárawe tagó ehwehne.

(Máttyu 4.1-11; Áruká 4.1-13)

* **1:7:** Naho púkúwé “Manikáne O Ehwehne” ue púkuipéq mahraue karaire. Sóniga mahraréna, Inehe si anímé anotah aní ména iné kiotaigme aní púana wega ehweh irarínaraq iné ehíya míanie úwe.

12 Manikáne Awanka Sísá meqmena abatapi móatowe.

13 Áhnte wehekáh 40 wehekáh Sísá mitaq míowana owainawanka weba séna Sísaga ahababárinkeheéna áhwárawe tagéna áwíoqnówe. Sísá ménkámehnká míórabeq míowara íopeqté kéga weba séra séhréh atówe.

Sísaga Kehrari marákórápéq wene arambehri áhwáró ehwehne.

(Mátíyu 4.12-17; Áríka 4.14-15)

14 Mó kegá Sóni karábúsiipéq átówana Sísaga Kehrari marákórápéq pokéna Manikáne kaweq ehwéh teri terinúwe.

15 Teriena, Ibora awehraq tanáhráq míre. Manikánka wahnah wahnah-nime aiq wahtoni puaq itene ahababáq sueq kaweqtaq méq mah kawéq éhwéhnsábé aiq pútare aintáhro úwe.

Sísaga itaréitaré wéhyábé, Íné séniráhro ú ehwehne.

(Mátíyu 4.18-22; Áríka 5.1-11)

16 Sísaga Kehrari kawéhu ayehrápéq noguwara se ábárahre Ehntarureq Sáimónireq tagówe. Sáimóniwe mó awíq Pítáe. Se pah meyóya anité míóyansabé kahweraté wánípepeq uwe taga tagauyana tagówe.

17 Tagéna sensabé, Íné séniráhtao. Amahnága itega kahweraté uwe taga tagaéta pah meyhéye. Mina óyanserah wehuke ínéba meriqmeta sighehe. Minayabe íwáhnoriniboq séniráhtao úwe.

18 Séniráhtao úwara sene kahwe apubúue mitaq marera Sísá kéroýe.

19 Kéroýana Sísaga kure mó abárahre Sébérine ahninkáwáráre síwíqmé Sémísireq Sónireq sene sípiipéq méra kahwewari kaweq kaweruyana tagówe.

20 Tagéna Sísaga máhotao úwara mi abárahregá sibowáreq wereq arambehriu kereq sípiipéq suera Sísá kéroýe.

Sísaga owainawa kaqauwo ehwéhne.

(Áríka 4.31-37)

21 Segá Kápénéama suwahpeq tunse ahrena ahrena wehekáh Sísaga momiwí nahtápéq kibekéna síwáhnorúwe.

22 Síwáhnoréna Mósísiga sehgióro ú ehweh síwáhnoro kegá síwáhnorunserah Sísaga íre miraúwe. Ahqáho. Wega págegeue síwáhnorú púara wene ehweh író kega áhtenuwe.

23 Áhtenuwana owainawanka subiqmaq subiqmarú aní momiwí nahtápéq míowana owainawanka iwíáh atowana anotahtaq mahraréna

24 Sísao, are Néhsara suwahpeqte aní móne. Arega itewe aneraitaníbo? Iubiq iuanie seno? Are Maniká míéhrobeq kaweqtaq mía míaóna aní móne. Arewe aiq tagaríoge úwe.

25 Úwana Sísaga owainawansabé awehgu atena wensabé, Ehiya mé we auwe pokúno atowe.

26 Auwe pokúno atowana owainawanka mi aní kúrugúru atena kareéna we auwena pokúwe.

27 Pokúwara ómi míó kega anotah ahténéra ehmuníq éhmúníréra, Aneqpomo? O ehweh míre. Anotah wahnáh áninká síwáhnori serahnéna Sísaga págege ehwéhne owainawankákáqsábé, Miraoro i puara sega wene ehweh apubúue íráhwe uwe.

28 Moke Kehrari marákórápéq Sísá éhweh apubúue mitaq teri mahtaq terinuwara írówe.

Sísaga Pítane ahrahnawa kawerato ehwéhne.

(Máttyu 8.14-15; Áríuka 4.38-39)

²⁹ Sísareh Sémísireh Sónirehga Asiu kené momiwí nahtápéq suera kure Sáimónireq Ehntarureqne nahupeq kibekuwe.

³⁰ Sáimónine ahrahnawa osoro awahréena máhriqtaq míowara míó kega Sísapubúue teawúwe.

³¹ Teawúwana Sísaga weba séna ayahnkara táhtoqme iriatowana kaweragúwana táhutaquq tíwe náriuwe.

Sísaga áhnte awáhré ké kawerarito ehwéhne.

(Máttyu 8.16-17; Áríuka 4.40-41)

³² Mi wehekáh íó tupekútaq wehekeqká ómi awahre kereq owainawanka subiqmaq subiqmarú kereq meriqmera Sísaba mórítówe.

³³ Mi kehiná suwahpeqte kégá ómi méhpeh sahurítówe.

³⁴ Sísaga áhnte awahre ke kaweraritena áhnte owáinávámári kaqsuowe. Owainawamarínká Sísaga tagarío púana wega se ehiyansá aritowe.

Sísaga Kehrari marákórápéq kure kaweq ehwéh teriu ehwehne.

(Áríuka 4.42-44)

³⁵ Ahyahbinkerotaq Sísaga iriwe ména mitaq suena abatapi kowéna Manikánsabe púrérúwe.

³⁶ Sáimónireq wene iyahnaboreqka koanebahréra

³⁷ Sísaga tagéra wensabé, Ómi kega arensabé anebahrowe teawúwe.

³⁸ Teawúwana Sísaga wensabé, Mó ke suwahpeqkakák ehweh teriníboq pokonehe. Terinieéna tumíóge úwe.

³⁹ Sísaga moke Kehrari marákórápéq noginieéna pokéna Asiu kené momiwí nahmáritápéq ehweh teriena owainawamarí kaqsuowe.

Sísaga anotah naonkákák áni kawerato ehwéhne.

(Máttyu 8.1-4; Áríuka 5.12-16)

⁴⁰ Anotah naonkákák ánínká Sísaba séna áhtenú púana arehunseraráq ména Sísansabé pagu pagunéna, Are awahbáhnaraqmé kaweraintahráhone úwe.

⁴¹ Úwana Sísaga wensabé arutaboiratena ayahnkakahrue wenaneq táhtorena wensabé, Aiq mirainauge. Are awaho ani míahno atowana

⁴² mina irarútaq wene náonaba apubúue wagúwana kaweragúwana

⁴³ Sísaga eqmaranaútaq wensabé, Írátiahno.

⁴⁴ Mó ke teríneho. Írakaumo. Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ánípá pokue arene anonka móreawo. Are awaho ani úkire igehboq Mósísiga irarúnserahnue Manikánsabe titirúno éna apubúue eqmaq auwowe.

⁴⁵ Eqmaq auwowana kaweragú anínká pokéna kawerato ehweh mitaq teri mahtaq terinúwara áhnte kégá írówe. Áhnte kégá író púana Sísaga mó ke suwahpeq íre korahúwe. Írakaumo. Peh abatapi kowíowara mó marákórápéqté kéreq mó marákórápéqté kéreq áhnte kégá mitaq weba suwe.

2

Sísaga aiayah pukia áni kawerato ehwehne.

(Máttyu 9.1-8; Áríuka 5.17-26)

¹ Sísaga táhmaro wehekáh ména mitaq suena Kápénééma suwahpeq kouwekúwara wene nahtapeq míehre mitaq teri mahtaq terinuwara írówe.

² Irera áhnte kegá weba sáhatiówara kígíúnsabe mó kegá méhpeh íre miahrahuwana Sísaga kaweq ehwéh teriuwe.

³ Itaréitaré ánitógá aiayah pukia áni sehgiwera weba suwe.

⁴ Séra ahtapeq kutaq áhnte wehekéqká nahupeq kígíúnsabe sega Sísaba íre kioráhéra nahnsorapéq kire Sísane ayahqñonsoraq abogéh piruqmarera abahrabahrútaq aiayah pukia áni wene máhriqkákáq sehitapmaqme meqmera Sísá miorabeq márunátówe.

⁵ Segá iwíáhéra, Sísaga kaweratanawire íwíáhuwana wega sene iwíáh tagéna aiayah pukia ánínsábé, Náníbáq móne. Arene ahbabáq aiq kaweratóge úwe.

⁶ Úwara Mósísiga sehgióro ú ehweh síwáhnoro kegá tútuue méra sirupipeq iwíáhéra,

⁷ Mi ehwéhmé aneqsábé irariro? Manikánsabe íre kaweq ehwéh atéhre. Ahbabáqsabe insega kaweraritahráhiro? Manikánka webataq wehukene ahbabáqsabe kaweraritahráhire iwíáhuwe.

⁸ Sísaga sene sirupipeqté iwíáh wene arupipeq tagéna sensabé, Itewe aneqsábé mira iwíáho?

⁹ Aiayah pukia ánínsábé aneq ehwéh teawinínkono? Arene ahbabáqsabe kaweratóge teawinínkono? Are irigue arene máhriq mewe ah nogo teawinínkono? Íre págege ehwéhmé ahnabo?

¹⁰ Íné wehukení úku anínká mah marákó marákó wehukene ahbabáq kaweraritahráhuge. Sokigi ainíboq tagariáhiro éna aiayah pukia ánínsábé,

¹¹ Teawiníboq iro. Irigue arene máhriq mewe arene nahtapeq pokúno úwe.

¹² Pokúno úwana irigue wene máhriq apubúue mewena pokúwara ómi mío kega tagéra áhtenuwe Manikánsabe iwíáh iwíáh atera, Mahna tahnsa morá ibora tagóne uwe.

Sísaga Áriwáinsabé, Íné séniro ú ehwehne.

(Mátíyu 9.9-13; Áríka 5.27-32)

¹³ Sísaga Kehrari kawéhú ayehráq mó kúwara ómi mío kega weba sáhatiówana Manikáne ehweh síwáhnorúwe.

¹⁴ Sísaga mitaq suena ahtapeq nogutaq táhkisi moné meyo aní wenáwíq Áriwái tagówe.* Áriwáie Ápiásane ahninkáwá táhkisi moné meyo nahtápéq tútuue míwana Sísaga wensabé, Íné séniro úwana Áriwáiga irigue kérowe.

¹⁵ Áhnte táhkisi moné meyo kereq mó ahbabáq kereqka Sísá kérónsabe Sísaga Áriwáine nahtapeq táhutahurútaq mi kegá Sísareq we kéro kereq táhutahuruwe.

¹⁶ Táhutahuruwara Mósísine ehweh síwáhnoru Péhrasi kegá minayabe tagéra Sísá kéro keyabé kasenéra, Sísawe aneqsábé táhkisi moné meyáh kereq ahbabáq kereq moraráq táhutahuriro uwe.

¹⁷ Úwana Sísaga mi ehwéh irena sensabé, Sóteha awaho wehuké máráhsini íre náriasa peh morá awahre ke nárire. Mina inserah ínéwé kaweqtaq miáh ké séhréh aritanieéna íre suge. Peh ahbabáq ke kaweraritanieéna suge úwe.

Sísaga táhutahuq awehrio sansánsábé síwáhnorú ehwehne.

(Mátíyu 9.14-17; Áríka 5.33-39)

¹⁸ Sóni kéro kereq Péhrasi kereqka táhutahuq awehriutaq wehukega Sísaba séra kasenéra, Sóni kéráh kereq kériáh kereqka táhutahuq awehriowara aneqsábé are kériáh kegá íre awehriro uwe.

* **2:14:** Mátíyuwe mó awíq Áriwáie. Mátíyu 9.9 tagáhnó.

19 Uwana Sísaga sensabé pabeqme ehwéh teriena, Pahuwirotaqmé o menáhwé wene iyahnabo ba míéhtáqmé táhutahuq awehrioo? Írakaumo.

20 Mókake o menahwé seba íre míahnaraqmé mi tanáhráq wene iyahnaboga sirutaboírera táhutahuq awehrigehe úwe.†

21 Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Wehukeníká nahonáh sáhkéti kaweriniéna o ambántaráté íre párúwe kawerire. Miraitaq tahirímé nahonáh sáhkéti subanki irino.

22 Wehukeníká o nahniáq sera ano naho naho méméné áuyahwa antehyápipéq íre ahkíre. Miraitaq tahirímé sera anonka muinaraq nahonáh ántéhyá tapoagirana sera ano marakóraq antigi irino. Wehukeníká o será ano o antehyápipéq ahkíre. Wehukega ahkírataq mi tehtaré náneqme kawerue kanae. O será anome kawerue kanae. Antehyamé moq kawerue kanae úwe.‡

Sísaga ahrena ahrena wehekáhsábé arambehriéyabe irarú ehwehne.

(Mátíyu 12.1-8; Áríka 6.1-5)

23 Ahrena ahrena wehekáh Sísareq we kéro kereqka páréti mirao naneq será sotápéq kótaikutaq we kéro kega mi será késabariqme késabariqmeue kuwe.

24 Kuwara Péhrasi kegá Sísansabé, Are kéréh ké tagáhno. Ahrena ahrena wehekáh íre mirao sansámé sewe aneqsabé miraoo uwe.

25 Uwana Sísaga sensabé, Itewe Manikáne púkuipéqté séhírámé Tébitireq we kéro kereqka tabonahéra sirupibiútaq mirau sansámé íre sáhnsahwe ahtebaho?

26 Wehukení wenáwíq Ábíátawe Manikáne ehweh mibeq mahbeq arito aní míotaq Tébitiga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekéna Manikánka tagankeheéra máró paréti mewe néna we kéro ke náriuwara sega moq nowe. Mósísine ehweh irarunka mi parétiwé pehipéqté kegá íre nah nanere. Peh morá Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kegá nahrahowe íre. (1 Samuel 21.1-6)

tega mi sehírá íre sáhnsahwe ahtebaho úwe.

27 Sísaga Péhrasi keyabé mó mahraréna, Ahrena ahrena wehekáh ko púana Manikánka wehuke miraroo? Írakaumo. Wehuke míó púana ahrena ahrena wehekáh mirarowe.

28 Íné wehukení úku anínká ahrena ahrena wehekáhnkákáq wahnah wahnahnuge úwe.

3

Sísaga ahrena ahrena wehekáh sawenkahnia áyáhnkákáq aní kawerato ehwehne.

(Mátíyu 12.9-14; Áríka 6.6-11)

1 Sísaga Asiu kené momiwí nahtápéq mó kibekúwana sawenkahnia áyáhnkákáq aní míowe.

2 Míowara Péhrasi kegá Sísaga ehweh ataneheéra ahrena ahrena wehekáh Sísaga mi aní kaweratanabiramo éra ebitiówe.

3 Ebitiówana Sísaga sawenkahnia áyáhnkákáq ánínsabé, Ínéba sewíahno éna ebitió keyabé,

† 2:20: Mi ehwéh áwahewé aigárapéqté éhwéh Mátíyu 9.15 tagáhno. ‡ 2:22: Mi ehwéh áwahewé aigárapéqté éhwéh Mátíyu 9.17 tagáhno.

4 Mósísiga sehgióro ú ehwehnikáwé ahrena ahrena wehekáhnásabé anere teiro? Wehuke kaweraritanéhnkono? Íre kaweraritanéhnkono? Wehuke séhréh aritanéhnkono? Subiq suanéhnkono úwara se ehiya miówe.

5 Se sawenkahnia áyáhnkákák ánínsábé íre sirutaboiria sirupipeq págegeunsabe Sísane arupipeq umeh agúwe. Umeh agúwana wega se ebitáwéna abiahnsa aritena sawenkahnia áyáhnkákák ánínsábé, Arene ayahnkara obariro úwana wene ayah obarirowana kaweragúwe.

6 Kaweragúwara Péhrasi kegá tueague Érótime iyahnaboreqka momiwíue sío síoéra, Sísawe árahue subiq suanéhnkono uwe.

Káwehu ayehráq áhnte kegá momiwíu ehwéhne.

(Árúka 6.17-19)

7 Sísareq we kéro kereqka mitaq suera káwehu ayehráq pokuwara áhnte Kehrari marákórápéqté kegá we kérowe.

8 Kehrari marákórápéqté kéreq Súría marákórápéqté kéreq Sarúsarama suwahpeqte kéreq Írúméa marákórápéqté kéreq Táíya suwahpeqte kéreq Sáíróna suwahpeqte kéreq Sorana aroipéq seberaebéqté kereqka áhnte kehínánk Sísaga miraúnsabe irera weba suwe.

9 Áhnte kegá sunsabe Sísaga we kéro keyabé, Áhnte kegá pagunúéhboq sípi wahtotaq mewe sero úwe.

10 Áhnte awahre ke kaweraritionsabe moke mó awáhré kegá Sísá táhtoranehéra pehentáwe sunsabe Sísaga we kéro keyabé mi ehwéh teriuwe.

11 Owainawamarínk Sísá tagéra wensabé áhreu puara arehunseraráq méra anotahtaq mahraréra, Are Manikáne ahninkáwá wóne uwana

12 Sísaga sensabé abiah matawéna, Íné éhweh irariyehboq ehiya miáhro úwe.

Sísaga we kéro ke omaq sito ehwehne.

(Mátíyu 10.1-4; Árúka 6.12-16)

13 Sísaga sáwéhrapeq pokéna wega omaq siteyabe awahbó ke síáhrabúwara weba kíuwe.

14 Kíúwana airápété téhranité weba míageheéna omaq sitowe. Sensabé eqmaro kee síwíraritena mi kegá ehweh koreri terinigeheéna omaq sitowe.

15 Segá owainawamarí kaqsuageheéna págege atena omaq sitowe.

16 Wegá omaq sito kewe Sáimóniwe mó awíq Pítáe ue áwíratena

17 se ábárahre Sébérine ahninkáwáraré Sémísireq Sónireqsabé Póánégie ue síwíraritowe. Mi awíq áwahewé puruburu anité tahnsane ue síwíraritowe.

18 Ehntaru, Pírípi, Pátóromíyu, Mátíyu, Tómáhsi omaq sitena Sémísi Ápíásane ahninkáwá omaq atowe. Sáimóniwe we Kénáni marákórápéqté ánínseq Táriásareq omaq sitowe.

19 Súrása we mó awíq Ísikárióti Sísane naruo koweriranaú anínseq omaq sitowe.

Owainawanka Sísá séhréh atéhre éra péhe éhwéh iraru ehwéhne.

(Mátíyu 12.24-32; Árúka 11.14-23, 12.10)

20 Sísaga nahupeq kibekúwara áhnte wehekekqá weba mó kiranéhnatiówe. Mítáq kígiúnsabe Sísareq we kéro kereqka íre táhutahurorahuwe.

21 Sísá awahrahga minayabe írótaq, We uwoyansa aní úkire éra we koweranehéra suwe.

²² Sarúsarama suwahpeqte Mósísine ehweh síwáhnoro kegá seye náhenéra, Pésébúri, owainawane wahnahnka Sísá págege atena séhréh atéh púana Sísaga owainawa kaqsuahráhire éra ehmuníq éhmúníruwe.

²³ Ehmuniq éhmúníruwana Sísaga sensabé, Ínba sewiáhro éna pabeqme ehwéh mahraréna, Owainawanka wewe árahue kaqsuankéhbo?

²⁴ Wahba marákórápéqté kegá seye ebehirataq sainkoneherawoe. Minayabe se págegeue morá ké íre míahrahowe.

²⁵ Sensuwahraheq seye ebehirataq sainkoneherawoe. Minayabe se págegeue morá ké íre míahrahowe.

²⁶ Owainawanseq wenawahraheq ebehotaq tahirímé se sainkéra págegeue morá ké íre míahraho írino.

²⁷ Wehukénká ayahnsa kira wéhné ménsámehnsá meyanieéna wene nahupeq pehipi íre kibekorahire. Írakaumo. Ebeqme wega ayahnsa kira wéh táhtoqme táhru táhruarena anehe wene nahtapeqté ménsáméhnsá pehipi meyhárháhire úwe.

²⁸ Sísaga mó mahraréna, Teiníboq írátíáhro. Ahbabárára Manikánsabe abehq éhwéh atáh kéwé Manikánka mi ke kaweraritahráhéna mi ahabábáq íre ahreraq matiankehe.

²⁹ Peh morá Manikáne Awansabe abehq éhwéh atéh ánímé Manikánka mi aní íre insahwé atankéhe. Mi ahabábáq peh ahreraq matiankehe úwe.

³⁰ Sega, Owainawanka Sísá séhréh atéhre unsabe Sísaga mi ehwéh irarúwe.

Sísane anowaréh ábákawaréhwe inseréhbo i ehwéhne.

(Mátýu 12.46-50; Áruká 8.19-21)

³¹ Sísane anowareq ábákawaréhreqka séra máhpeq iriwe méra mó keyábé, Sísansabé, Mahpeq tuo tewéro uwe.

³² Uwara áhnte wehekéq weba sáhatawéra wensabé, Arenanoreq arenábáqmarinseq máhpeq méra arensabé áhrabowe uwe.

³³ Uwana Sísaga sensabé, Náinoreq náníbáqmarinseq inseréhbo éna

³⁴ weba sáhatió ke tagéna, Itewe náinoreq náníbáqmarinseq móe.

³⁵ Maniká awahbeh arámbéhrí mirao kewé náníbáqmari móe. Náinahnoreh wóe. Náinoréh wóe úwe.

4

Ayu suitabéyabe pabeqme ehwéhne.

(Mátýu 13.1-9; Áruká 8.4-8)

¹ Sísaga káwehu ayehráq tunse mó síwáhnorúwe. Síwáhnorúwara íregáritaq weba sáhatió púana wega wánípipeq ko sipíépéq kibekue tútuue míowe. Tútuue míowara moke mío kega arahwéraq míówana

² wega áhnte pabeqme ehwéh síwáhnorúwe.

³ Síwáhnoréna, Teiníboq írátíáhro. Ayu suitabé aninká ayu suitabanieéna pokire.

⁴ Suitabehtaq mó ayú ahtaq megirana kabaranka sésiq nehre.

⁵ Mó ayú kiruraq megirana pehgáriq marákó kéh púana mi ayú apubúue kiapoue kíréhre.

⁶ Anotah patáhitaq tamurupague ánúq piéh púana eh yatagire.

⁷ Mó ayú náwe tarúútáq megirana náwe kirena kárígariirana íre kawerue kíréhre. Minayabe sera íre iyéhre.

⁸ Mó ayú kaweq marákórác megirana kiapoue kirena áhnte será íyéhre. Mó ayú 30 íyéhrana mó ayú 60 íyéhrana mó ayú 100 íyéhre.

⁹ Íre parosa áhréákác kéó, kawerue íráhro úwe.

*Sísaga ayu pabeqme ehwéh áwahe pahsuo ehwéhne.
(Mátíyu 13.10-17; Áríka 8.9-10)*

¹⁰ Áhnte kegá íre míótaq airápété téhranité Sísá kéro kereq mitaq míó kereqka pabeqme ehwéhnsábé áwahe kasenuwe.

¹¹ Kasenuwana Sísaga sensabé, Manikánka wahnah wahnahnirabeqte ehwéhme áwahe ite sokigi aiena mó ke peh pabeqme ehwéh teri terinuge.

¹² Minayabe mó kegá siuranka tagéra sirupipeq íre tagariahrahowe. Sene siahrega írera sirupipeq íre írátiahrahowe. Minayabe sene ahbabác sansa peh kéhrana Manikánka sene ahbabác íre kaweraritena peh ahrraq matiankehe úwe. *(Aisaia 6.9-10)*

*Sísaga moke pabeqme ehwéh teriunsabe irarú ehwehne.
(Mátíyu 13.18-23; Áríka 8.11-15)*

¹³ Sísaga sensabé mó mahraréna, Ite mah pabéqmé éhwéh íre iraho? Mó pabeqme ehwéhme árahue íranéhbo?

¹⁴ Ayume Manikáne kaweq ehwéhne. Ayu suitabé anínká mi kawéq éhwéh teri terinire.

¹⁵ Ahtapeq megi ayúme wehukega Manikáne ehweh íráhwana owainawanka sirupipeqté mi ehwéh apubúue seaebóire.

¹⁶ Kiruraq megi ayúme apubúue kiapoinserah wehukega Manikáne ehweh írera sirupipeq eyoyóera apubúue kowe atáhwe.

¹⁷ Manikáne ehwehna sirupipeq íre ánú piéhnsábé pehgáriq tanáhrác sehgiówe. Manikáne ehweh sehgiónsábé mó kegá síwíoqnahwana íre kaweq sunúq sire. Mi tanáhrác sega apubúue túbáh agéra Maniká áúwáhwe.

¹⁸ Náwe tarúítác megi ayúme wehukega Manikáne kaweq ehwéh írera sehgiónehe íwíáhéra

¹⁹ mah marákó marákóipéqté náneqsabé iwíáh kikiréra sene áhnte matiáh ménsáméhnsánsábé sirutaboírowana mó ménsáméhnsánsábé aigará pabekire. Náwe soagirana sera íre íyéhmé mi kegá Maniká awahbeh sansá íre sehgiowe.

²⁰ Kaweq marákórác megi ayúme wehukega Manikáne ehweh írera sirupipeq tábúsoqme iwíáhowe. Kaweq marákórác kaweq será íyéhnserah sega mi ehwéh sehgiera Manikáne arambehri kawerue miraowe. Kawerue miraéna mó kegá 30 tahnsá árámbehriowara mó kegá áhnte 60 tahnsá kaweq arámbehriowara mó kegá peh íregáritaq 100 tahnsá áhnte kaweq arámbehriowe úwe.

*Sísaga téhreh naneq íre akariaráhnsábé pabeqme irarú ehwehne.
(Áríka 8.16-18)*

²¹ Sísaga sensabé mó mahraréna, Áráhmu mewe setaq eheq maraho? Antehyatáté áráhmu íre akariaráhwe. Máhriq tahbé tehnopéq íre maráhwe. Íraakaumo. Kaweruwe téhrankeheéq peh tahberapeq maráhwe.

²² Amahnága moke kopípéq kéh náneqme mókake ábóraq kanae. Moke akariuriéh náneq moq ábóraq kanae.

²³ Íre parosa íáhréákác kéó, kawerue íráhro úwe.

²⁴ Sísaga sensabé mó mahraréna, Itega íréhra ehwéh iwíáhue íráhro. Itega mó ke náríranserah Manikánka mina tahnsanue náinkéhe.

²⁵ Matíéh áni Manikánka mó náwinkéhe. Ire matíéh ánimé Manikánka wene pehgáriq naneq meyankéhe úwe.

Ayu kíréhnsábé pabeqme ehwéhne.

²⁶ Sísaga mó mahraréna, Manikánka wahnah wahnahnime wehukenínka ayu marakóipeq suitabehnserahne.

²⁷ Inokáhpeq sugayugaéna ahbiahipeq irigéna wene arambehirana ayume kiapoue kíréhre. Kiapoue kíréh sánsámé suitabeh anínka íre ahtebehre.

²⁸ Marakóga mirainka ménsámehnsá kirena íyéhre. Ebeq ánáh kiapoue kirena anehe sera iyena nera kéhre.

²⁹ Ménsámehnsá nera kéhtáq pokatate serame apiwe meyháwe. Nera kéh púra apiwe meyháwe úwe.

Pehgáriq ayúnsábé pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 13.31-32; Áríka 13.18-19)

³⁰ Sísaga mó mahraréna, Manikánka wahnah wahnahnime aneq tahnsáne teinínkono? Minayabe aneq pabeqme ehwéh teinínkono?

³¹ Manikánka wahnah wahnahnime sotápéq uqmaréh ayu tahnsane. Mi ayúme íre mó sotápéqté ayú tahnsane. Írakaumo. Mi ayúme pehgáriq ayúne.

³² Wehukenínka mi pehgáriq ayú wene sotápéq uqmatairana kirena anotah awánka úkéna moke mó ménsámehnsá kiotaikire. Awankánirana anotah ayáhnáwé kéhrara kabaramarínka ayahnaweraq surahéra sene nah mitaq áhpeq piáhwe úwe.

Sísaga peh pabeqme ehwéh teriu ehwéhne.

(Mátíyu 13.34-35)

³³ Sísaga áhnte mina tahnsa pabeqme ehwéhne Manikáne ehweh teriuwe. Sirupeq mi ehwéh iwíáhue írahráhunserahnue teriuwe.

³⁴ We kéro keyabé epéq moke pahsuqme síwáhnoréna peh mó keyabé pabeqme ehwéh teriuwe.

Sísaga irarúnka sóiriq táqnáigú ehwehne.

(Mátíyu 8.23-27; Áríka 8.22-25)

³⁵ Mi wehekáh tupekinaútaq Sísaga we kéro keyabé, Káwehu seberaebéq pokonehe úwara

³⁶ we kéro kega mibeq sáhurió ke suera Sísá mío sipí kéwewera Sísá meqmera kuwe. Mó sipíwárinkákáq moráraq kuwe.

³⁷ Anotah sóirírwana wáninka sipiipéq kiegambéh agu aguúwana sipiipéq wání obenkíkinaútaq

³⁸ Sísawe sipi ambarupéq ayahqno kunubaraq sugowe. Sugowara sega Sísá iriatera wensabé, Íwáhnoraníno, ite wánípipeq pukonehe únayabé anetaníbo iwíáhono uwe.

³⁹ Uwana Sísaga irigéna sóiriqsabé, Táqnáigúno éna wánínsabe, Pehwehrue mé túbáh agúno úwana sóiriqka táqnáigúwana wáninka moq túbáh agúwe.

⁴⁰ Túbáh agúwana wega sensabé, Aneqsabé áhreo? Aneqsabé ínénsabe íre aiq pútare aintaho úwara

⁴¹ sega anotahtaq áhreéra seye náhenéra, Mah anímé insebo? Sóiriqkakáq wáninkakáq wene ehweh íréhre uwe.

5

Sísaga owainawamarí kaqsuo ehwéhne.

(Mátíyu 8.28-34; Áríka 8.26-39)

1 Sísareq we kéro kereqka sípi kékewera kure Kehrari kawéhu seberaebéq Kérása kené marakórápéq kuwe.*

2 Sísá sípiipéqté tueagúwana mibeqté ánimé owainawanka subiqmaq subiqmarú anínká wehuke maisia ónámáripépéqté séna weba súwe.

3 Mi anínká maisia ónámáripépéq kaegaeuwara wehukega wene aigárátáq ayahnkaratáq séniraté táhru táhru aruqaruruwana suraqsu suraqsuru púara íre saiqnariahrahuwe.

4 Wene ayahpíte séni sabirue surasuq surasuréna wene aigárápité séni piteruq piteruruwe. Sega táhtorótaq íre ambubu atiahrahuwe.

5 Inokáhpeqkákáq wéhékáhnkakaq ahriahri we maisia ónámáripépéqté sáwéhrapeqté kare kareéna kenkawéhrate wene anonka amuruqme kirasuq kirasuruwe.

6 Sísaga sípiipéqté kiuwana mi anínká móbeqté we tagéna pehbeheráh weba sure wensabé áhtó púana arehunseraráq sewíowe.

7 Sewéna kareéna, Sísao, are íopeqté Manikáne ahninkáwá wóne. Anerain-taníbo? Íopeqté Manikánka tagariéhtáq níeraníneho úwe.

8 Sísaga wensabé, Owainawano, we auwe pokúno atonsabe mi ehwéhnsábé kareúwe.

9 Kareúwana Sísaga wensabé, Arenáwíq tenio úwana mi anínká, Ite áhnte míonayabé néníwíq íregáritare éna

10 Sísansabé, Ite mahtaqté kaqme íre wahto eqmaq iuwehneho úwe.

11 Wahtotaq sáwéhrapeq íregáritaq poeráhqká náwe sahtaqme nowara

12 owainawamarínká Sísansabé, Mi poeráhqmáripá eqmaq iuwo éra, Póeráhqne sirupipeq míanehboq ite pokoro aito éra pagu pagunuwe.

13 Pagu pagunuwana Sísaga kowe aritowara owainawamarínká wehukeni auwera póeráhqmariné sirupipeq kowíowara 2táhúséni (2,000) póeráhqmárinká sáwéhrapeqté pehbeheráh tunse mentúpipeq wánínkuwe pukuwe.

14 Póeráhqtaq wahnahnu kegá tagéra pehbeheráh pokue sotápéq míó kereq sene nahtapeq míó kereq koreríúwara seraganehéera suwe.

15 Sísaba suwana owainawamarí kaqauwo anínká kaweq iwíáhorahéna aneranerue tútuue míowara su kegá tagéra áhreuwe.

16 Áhreuwara tago kegá kawerato ehweh su ke teriera póeráhqmari puku ehwéh teríuwara

17 sega Sísansabé, Itene marakó sue pokúno éra pagu pagunuwe.

18 Sísá sípiipéq kiasague pokinaútaq owainawamarí kaqauwo anínká wensabé, Íné are kéraníe úwe.

19 Kéraníe úwana Sísaga ahqáho atena wensabé, Arenawahpeq pokue íné arene Wahnahka arensabé nirutaboírue kawerato éhwéh arenawahrah korerío úwe.

20 Úwana wega pokue Tékápórísa marakórápéq mó ke suwahpeq mó ke suwahperue Sísaga we kawerato ehweh koreri terinuwara moke író kega áhtenuwe.

* 5:1: Kérása marakó mó awíq kéhre. Mátíyuga sehíranu pukúipéq marakó áwíq Káráree kéhre. Mátíyu 8.28 tagáhno.

Sísaga awahre iní kaweratená ahrari oganúq ato ehwehne.

(Máttyu 9.18-26; Áríka 8.40-56)

²¹ Sísaga sípi kéwewena kure Kehrari kawéhu seberaebéq seuwekúwara áhnte wehekéq weba sáhuriówe. Káwehu ayehráq miówana

²² Asiu kené momiwí nahtápéqté wáhnáh aní Sáirusaga mitaq séna Sísá tagéna áhtó púana wene aigárápi káuqmunue arehunseraráq ména wensabé,

²³ Nániyahu pukinaire. Wenaneq koráhtoréhnana kaweraginkehboq máho. Oga míankehboq máho éna pagu pagunúwana

²⁴ Sísaga we kérowe.

We kérowara áhnte kegá moraráq kure Sísá kú ahtápéq we pehentáruq we pehentárurue kuwe.

²⁵ Awahre iní kure airápété téhtaré ópéq áhnte ópéq wene korahq íre taraqnágia peh tuerueúwe.

²⁶ Peh tuerueúwana wega áhnte sotéh kébá poku pokuúwara sega we áhnte érawúwana wene móne sinsinue parabaruowana íre kaweragúwe. Írakaumo. Anotah íroke awáhréúwe.

²⁷ Mi inínká Sísá éhweh irena áhnte kegá moraráq kutaq

²⁸ wewe náhenéna, Íné peh wene korósi koráhtoráhnaraqmé kawerain-tankéhe úwe.

²⁹ Áhnte wehekéqká kígiúwana awahre inínká Sísá anehepeq sure wene korósi koráhtorowe. Koráhtorowana wene korahq apubúue taraqnágúwana wene arupipeq iwíáhéna, Íné aiq kaweraintéhre úwe.

³⁰ Úwana Sísaga iwíáhéna, Ínéga inse kawerauwogo éna pabeqme, Néne korósi insega táhtorehro kasenúwe.

³¹ Kasenúwara we kéro kega Sísansabé, Áhnte kegá are paguno púah aneqsabé, Néne korósi insega táhtorehro eno uwe.

³² Úwana Sísaga táhtoro aní taganieéna aurankaúwe.

³³ Kawerato inínká, Íné aiq kaweraintéhre éna áhre iransánéna Sísaba sure arehunseraráq sewéna moke teawuwe.

³⁴ Teawuwana Sísaga wensabé, Náinahnoo, arega aiq pútare aintahnaga kaweratóge. Are awaho aní míaniewóne. Pehwehrue pokéwahno úwe.

³⁵ Pehwehrue pokéwahno úwara wahnah aniné nahtapeqté táhmaro kegá sure abowansabé mahraréra, Areniyahu aiq pukire. Aiq puki puah síwáhnori anínká sinsabé ahqáho ato uwana

³⁶ Sísaga sene ehwehnsabé íre iwíáhia abowansabé, Íre áhreúno. Peh aiq pútare ainto éna

³⁷ áhnte we kéro keyabé, Mahtaq miáhro aritena peh morá téhq abaráhré Sémísireq Sónireq mó aní Pítareq meriqmena pokúwe.

³⁸ Pokie mi wahnáhné nahtapeq sutaq irobibiu ke tagówara áhnte ibiséra anotah ibítúnátúnánuwe.

³⁹ Ibitunátúnánuwana Sísaga nahupeq kibekéna irobibiu keyabé, Aneqsabé áhnte ehwehnéq ibitunátúnánoo? Mah ahrári íre airaiq pukia peh sugéhre úwara

⁴⁰ sega awiréh atówe. Awiréh atówana Sísaga ómi mió ke máhpeq kaqsuena mi ahráriné anoiboreq we kéro kereq meriqmena ahrarine máhriqtápéq pokúwe.

⁴¹ Pokéna wene ayahnkara táhtotawéna wewene ehwehtaq mahraréna, Tarita kumie úwe. Tarita kumie úmé, Ahrario, ínéga teawúge. Irigúno úwe.

⁴² Irigúno úwana wega apubúue irigéna ah noguwe. Mi ahráriné ópeqme airápété téhtaré ópéq míotaq pukuwana Sísaga iriatowe. Iriatowara tago kegá áhtenuwana

⁴³ Sísaga sensabé, Mó kegá íréhboq íre teriéro éna wenanoibonsabé, Iteriyahu táhuthauq náwétáo úwe.

6

Néhsara suwahpeqte kegá Sísansabé suwahrió ehwehne.

(Mátíyu 13.53-58; Áruká 4.16-30)

¹ Sísaga mitaq suena wenawahpeq pokúwara we kéro kega kérowe.

² Ahrena ahrena wehekáh Sísaga Asiu kené momiwí nahtápéq síwáhnorúwara áhnte író kega áhtenuwe. Áhtenéra mahraréra, Wega irari ehwéhmé eheqte ehwéhpo? We árahue ahtebia aní úkurairo? Wega ótaq sansámári árahue mirairo?

³ We peh nah pe tagariéh aní míre. We Máhríane ahninkáwá wíre. We Sémisireh Sósépareh Súrásareh Sáimónirehne siwahwá wíre. Wenanahnoreh mahtaqté anímári móe éra wensabé abiahnsa atówe.

⁴ Abiahnsa atówana Sísaga sensabé, Manikáne ehweh irari anínsabé mó ke suwahpeqte kegá iwíáh iwíáh atáhwe. Peh morá wenawahpeqte kéreq wenawahrahreq wene nahtapeq kaegaeo kereqka wensabé íre iwíáh iwíáh atáhwe úwe.

⁵ Mibeqté kegá wensabé íre aiq pútare ató púana wega mitaq ótaq sansá íre áhnte miraorahúwe. Peh táhmaro awahré ké táhtorena kaweraritowe.

⁶ Wensabé íre aiq pútare atónsabe Sísaga áhtenúwe.

Sísaga we kéro ke arambehriraq eqmaq suo ehwehne.

(Mátíyu 10.5-15; Áruká 9.1-6)

Sísaga mó kehiná suwahpeq mó kehiná suwahperue kosíwáhnorúwe.

⁷ Wega we kéro ke airápété téhranítéyábé síáhrabéna mó mi anité mó mi anitéue eqmaq suowe. Eqmaq suanaútaq owainawamarí kaqsuageheéna wega págege aritena

⁸ sensabé, Ite ahtapeqsabé tópahme unahmé mónewe íre meyáhro. Peh morá pegiqnáhnkara meweq

⁹ súu sukiwe pokoro. Téhtaré síótí íre sukióro.

¹⁰ Ite mó ke suwahpeq kirataq peh morá aníné nahupeq kaegaeoro.

¹¹ Wehukega ite íre mehweh aitera itene ehwehnsabé iuwahriehre irataq sene nah sueq itene igárátáq kahna tanáhúq poruarueq pokoro úwe.

¹² Úwara eqmaq suo kega pokue mó kehinánsabé mahraréra, Kawerai-tankéhboq itene ahbabáq sansa sueq kaweqtaq míáhro teri terinuwe.

¹³ Segá áhnte owáináwámári kaqsuera awahre ke óríwi awánká sérá ano abaq sítera kaweraritówe.

Sóni wání meri merinú aní pukú ehwehne.

(Mátíyu 14.1-12; Áruká 3.19-20, 9.7-9)

¹⁴ Sísá ehweh mitaq teri mahtaq terinuwana anotah wahnáh aní Érótiga irowe. Táhmaro kegá íraréra, Sóni wání meri merini aní pukéna mó oga úkurai puana amahnága págege otáq sánsánire uwe.

¹⁵ Uwara mó kegá, We Éráisa wíre uwara mó kegá, We Manikáne ehweh irari anímé naho Manikáne ehweh iraru ke tahnsa aní míre uwe.

16 Úwana Érótiga Sísa éhweh irena mahraréna, Ínéga ayahqno kiraq áúwátáu animé Sóni we mó oga úkuraire úwe.

17-18 Sóni oga míotaq wega Érótingsabé ehweh atena mahraréna, Arenábáqne ahre meronawe Mósísiga sehgióro ú ehweh aiq anterutone úwe. Érótiga wenábáq Pírípine ahre Éróriása meyonsabe Sóniga wensabé ehweh atowana meyo inínká mi ehwéhnsábé ayehitónsabe Sóni abiahnsa atowe. Abiahnsa atowana Érótiga sóntía keyabé, Sóni táhtoqme karábúsiipéq móátáthro úwara táhtoqme karábúsiipéq móátówe.

19 Móátówana mi iní Éróriásaga Sóninsabé abiahnsa atataú púana Sóni subiq suanié iwíáhúmé ire miraorahúwe.

20 Érótiga Sóninsabé áhtenéna iwíáhéna, We íre ahbabáq ani peh kaweqtaq mía míai aní míre éna, Pehragahro únsabe mó kegá Sóni íre subiq suahráhuwe. Érótiga Sónine ehweh irotaq iwíáh kikiréna peh Sónine ehweh ireyabe awahbówe.

21 Érótime anowagá we maqmio ahreraq ko tanáhráq sútaq wega anotah tahutáhúq kawerarena wahnah wehwárínseq sóntía wahnáh wehwárínseq Kehrari marákórápéqté áhnte moné ko wehwárínseq kirabo aritowe.

22 Éróriásane ayahunkawagá seba séna ábáhrúwara Érótireq weba táhutahuru kereqka ábáhrúnsabe áhnte iwíáh iwíáhuwe. Minayabe Érótiga mi ahráryábé, Arega nánio ina naneq náwinie.

23 Pópoqnahga tagariéhtáq aiq pútariahnsanuge. Arega nánio ina naneq náwinie. Wahnahnu naneqsabé ákáhtaq nánio inaraqmé náwinie úwe.

24 Úwana ayahunkawagá tueyokue wenanonsabe, Aneq nánio ininkono úwana wenanoga, Sóni wání meri merini aniné ayahqno nánio úno úwe.

25 Úwana wega pehbeheráh kibekéna Érótingsabé, Íné Sóni wání meri merini aniné ayahqnsabe níre. Amahnága kunubaipéq maqme nánio úwe.

26 Nánio úwana Érótiga mi ehwéh irotaq wene arupipeq áhnte umeh agúwe. Pópoqnahga tagariéhtáq awinauge ú púana wene arupipeq iwíáh kikiruwe. Ínéreq táhutahuro kegá néne ehweh írah púana niyehitéhneho éna, Mi ahráryábé íre ahqáho atahráhuwe.

27 Minayabe wega sóntía anínsabé, Sónine ayahqno kogiraqme mewe súno éna apubúue eqmaq suowana tunse karábúsiipéq Sónine ayahqno kiraq suowe.

28 Kiraqme kunabaipéq maqme mewe séna mi ahráryá awuwana wenano móawuwe.

29 Sóni kéro kega we subiq súo ehweh irera sure wene anonka sesehgiwera maisia ónápípeq móárówe.

Sísaga 5 táhúséni (5,000) weh kiraboué ehwehne.

(Mátýu 14.13-21; Áríka 9.10-17; Sóni 6.1-13)

30 Sísaga eqmaq suo kega weba kouwekéra sega mirau ehwéhnkákáq síwáhnoru ehwéhnkákáq moke teawúwe.

31 Íregárita qéra séra unsabe Sísareq we kéro kereqka íre táhutahurorahu puana Sísaga sensabé, Máhoro. Ahrenagehboq itebataq abatapi pokonehe úwe.

32 Minayabe sípi kéwewera kure seбатаq abatapi pokuwe.

33 Pokuwara áhnte kegá sípi tagéra, Sísareq we kéro kereq aiq tagóne éra sensuwahpeq suera peh marakóipeq pehbeheráh kure Sísa kinaúrabeq kuwe.

34 Sísaga koráwégútaq áhnte wehekéq tagéna sensabé arutaboairaritowe. Íre wahnahnkakákq sípísípiq tahnsa míó púana sensabé arutaboairaritena áhntetaq síwáhnorúwe.

35 Íó tupekinaútaq we kéro kega Sísaba séra wensabé, Mótaq penkinae. Mahta q peh abatapi púah

36 mah kegá so kéh márakórácq wahtotaq kehiná suwahpeq táhutahuq kobaiqmaragéhboq eqmaq suo uwe.

37 Úwana Sísaga sensabé, Itega mah ke táhutahuq kirabooro úwara sega wensabé, Ité áhnte moné 200 Kína meweq páréti kobaiqmaqme kiraboonehknono uwe.

38 Úwana wega sensabé, Páréti árahue kehro? Koragahro úwara sega kosáhnsahera Sísansabé, Párétiwe moberíah kéhre. Pahme téhtaré kéhre uwe.

39 Úwana Sísaga míó keyabé, Narunarunitaq isepi kiria mahpi kiriaue tútuue míáhro úwara sega miraue tútuue míówe.

40 Áhnte ke 100 wehekéq morabí isepi tútuue mía 50 wehekéq morabí mahpi tútuue míauwe. Miraue kiranéhnue tútuue míówe.

41 Sísaga mi moberíah párétiákákq téhtaré páhnikákákq mewena íópeq tagéna Manikánsabe, Kaweróne atena páréti keqme we kéro kega kiraboigeheéna náriuwe.

42 Náriuware ómiga nowana siyahbankirowe.

43 Siyahbankirowara páréti arahqkakaq pah arahqkakaq airápété téhtaré páhsikéti úsawe obenkíq márówe.

44 Mí tahutáhúq no wehwé íregárita q 5táhúséni (5,000) weh wóe.

Sísaga káwehu wání abobóráhtaba nogu ehwéhne.

(Mátíyu 14.22-33; Sóni 6.16-21)

45 Míówana Sísaga we kéro keyabé, Sípiipéq kiasagoro. Seberaebéq ite nonótáh Pétásáira suwahpeq pokoro éna apubúwe eqmaq suena míó keyabé, Íteruwahpeq pokoro éna

46 mitaq suena púrerinieéna sáwéhrapeq kiuwe.

47 Penkútaq we kéro kega sípiipéq káwehu ákáhpi míówana Sísaga webataq marakóipeq míówe.

48 Míowara siuratapeqté anotah soirírúnsabe awankátate wání subame kéra ahyahyanuwana sóiriqka saiqnówana tagówe. Ahyahbinkerotaq Sísaga wání abobóráhtaba seba kure kótaikinaútaq

49 sega we tagéra, We wahnsa wire íwíáhéra kareuwe.

50 Ómiga we tagéra anotah ahrééra kareuwana Sísaga sensabé, Pehitaq míáhro. Iné úge. Íre áhreoro úwe.

51 Sísaga sípiipéq kiasagéna sereq kiwíowana sóiriq táqnáigúwara sega anotah ahténuwe.

52 Áhtenára páréti keqme kirabóúnsabe sirupipeq íre iwíáhia peh íre irasa míówe.

Sísaga áhnte awáhré ké kawerarito ehwéhne.

(Mátíyu 14.34-36)

53 Segá sípiipéq kure seberaebéq kэрáwégue Kénésáréti marakórápéq kure mitaq sípi arahwéraq móarówe.

54 Móarówara míó kega tagéra, Sísá wire éra

55 pehbeheráh sensuwahrahba pokue, Sísá míéhre mitaq teri mahta q terinuware awahre ke sene máhriqkakákq meriqmera weba móritówe.

⁵⁶ Sísaga moke mi ke suwahpeqkákáq moke táhúnipéqkákáq úpeqkákáq nogutaq sega awahre ke máhkétirapéq mórítówe. Móritera Sísansabé pa-gunera, Awahre ke arene korósi aiq táhtoragéhe uwara wene korósi táhtoró ke moke kaweragúwe.

7

Manikáne ehwehnta iteinahbúréhne sansá kiotaikire i ehwéhne.
(Máttyu 15.1-9)

¹ Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka Sarúsarama suwahpeqte sure Sísaba sáhatiówara

² we kéro kega siyahnkara íre pabeq paberia pehipi nowara tagowe.

³ Péhrasi kereq moke mó Asiu kereqka sinahbúwárehne sansá sehgiro puara ahriahri ebeq siyahnkara pabeq paberaruera anehe táhutahuq aruqaruruwe.

⁴ Máhkétirapéqté séyéutaq sega ebeq mósosuera anehe táhutahuruwe. Segá sinahbúwárehne sansá áhnte mó sansá miraéra káhpuwe antehyamé tíniwe pabeq pabeq aruqaruruwe.

⁵ Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka Sísansabé kasenéra, Iteinahbúréhne sansámé are kéráh kéga aneqsabé anteruera peh náwiqkakaq síyahnkárátáté táhutahuq naho uwe.

⁶ Uwana Sísaga sensabé, Itewe peh kopéráhpéro ke wóe. Manikáne ehweh irarú ani Áísáíaga naho Manikáne ehwehnta mahraréna, Mah kéga néniwíq síwéhrate pankerera peh sirupipeq ínénsabe íre suwah-behre.

⁷ Segá wehukega sehgióro e ehwéh síwáhnoréra, Mahnawé Manikáne sansáne ewe. Minayabe sega ínénsabe péhepehe iwíáh íwíáh aintáhwe úwe. (Aisaia 29.13)

Itega miraonsabé púkuipéqté éhwéhntá aiq irarire.

⁸ Itega Manikánka sehgióro ú ehweh sueq peh wehukene sánsá ambubu atawéq sehgirowe úwe.

⁹ Sísaga mó mahraréna, Iteitene sánsá sehgióneheéq Manikánka sehgióro ú ehwehnsabé anetaníbo éq anterúáhwe.

¹⁰ Mósísiga naho mahraréna,

Iteinoibone ehweh ireq se séhréh arítáthro úwe.

Wega mó mahraréna,

Wenanoibonsabé íre kaweq ehwéh arítéh ání subiq súáthro úwe. (Kisim Bek 20.12, 21.17)

¹¹ Manikáne púkuga miraue irariraq itega síwáhnoréq, Wehukéninká wenanoibo séhréh aritahráhi monéboq mó nanepopq matawéna wenanoibonsabé mahraréna, Mahnawé Maniká íre áwátáutaq tahirímé náíyú irino ire.

¹² Wehukéninká miraue irariraq itega, Mi anínká wenanoibonsabé anetaníbo ime aiq kawerire. Wega se íre séhréh aritéhmé aiq kawerire ewe.

¹³ Minayabe iteitene ehweh sehgiónsabé Manikánka sehgióro ú ehweh anterúáhwe. Mahna tahnsa sánsá áhntetaq mira aruqaruréq mó keyábé, Itene sánsá sehgióro arítáhwe úwe.

Sísaga, Wehukéniné arupipeqté íwíáhgá ahabáratahráhire ú ehwehne.
(Máttyu 15.10-20)

¹⁴ Sísaga mónkakáq mitaq míó keyabé, Ínéba sewíáthro. Ite ómiga néne ehweh ireq iwíáhue tagahro.

15 Wehukeníká táhutahurinka íre ahabáratéhre. Írakaumo. Peh morá wene arupipeqté íwiáhgá ahabáratáhráhire.

16 [Ahreakaq kéo, mah ehwéh írátíahro úwe.]

17 Sísaga weba sáhatiío ke suena nahupeq kibekúwara we kéro kega mi pabéqmé éhwéhnsábé kasenuwe.

18 Kasenuwana wega sensabé, Ite moq íre írátíaho? Wehukeníká táhutahurinka íre ahabáratéhre. Minayabe íre iraho?

19 Táhutahuqka wehukeníné íwiáhipeq íre túire. Peh ahmbiupipéq tunse tueagire úwe. Sísaga mah ehwéh irarúmé, Moke táhutahuq nah naneq mire úwe.

20 Sísaga mó mahraréna, Wehukeníné arupipeqté íwiáhgá ahabáratéhre.

21 Wehukeníné arupipeqté, wene íwiáhipeqté, ahabáq íwiáh áhwárehre. Íre kawéq íwiáhwé, mahbi ahrari abariéwé, aebówé, wehuke subiq suewé,

22 mó aniné ahre weh abariéwé, mó aniné ménsámehnsánsabe aigará pabekime, íre kawéq sansámé, péhepehenéwé, íre mirao naneq miraimé, mó anínsábé íre kawéq íwiáh atewé, éhruruéwé, píribahriéwé, saiyoéwé,

23 moke mah ahabáqmé, wehukeníné arupipeqté áhwárehre. Mah-nawarinká wehukení ahabáratéhre úwe.

Nahnso iníká Sísansabé kawerue aiq pútare ato ehwéhne.

(Mátíyu 15.21-28)

24 Sísaga mitaq suena Táíya suwahpeqte kéné marakórapeq pokúwe. Pokéna nahupeq kiena, Íné mahtaq míónsábé mó ke teríyeho úwanawe we kopípéq íre míahrahúwe. Írakaumo.

25 Owainawanka wene ayahunkawa subiqmaq subiqmarú iníká Sísá míéhe u irena apubúwe sure Sísansabé áhtó púana wene aigarátáq arehun-seraráq sewíowe.

26 We mitaqté náhnsó inínéna Káríki ehwéh iro iní míre. Wega Sísansabé, Nániyahu subiqmaq subiqmari owáínáwá segasuo teawuwe.

27 Teawuwana Sísaga wensabé, Ebeqme animárinká táhutahurigehe. Sené táhutahuq mewe iamáripá tuparuwéwé íre kawéq sansáne.

28 Úwana wega Sísansabé, Anotah aníno, arega irarénawe aiq pútaróne. Iamarinká animáriné siyahpíte megí apípí tahbe tehnopeqte mewe nahtaq sibowágá íre kaqsúehre úwe.

29 Úwana Sísaga wensabé, Arega irarénayabé seuwekúno. Owainawanka areniyahu aiq auwena pokire.

30 Aiq auwena pokire úwana wene nahtapeq pokue tagówana owainawa kaqauwo aní aiq auwuwana wene máhriqtaq awahoraq míowana tagówe.

Sísaga ahre parosa íre ehwehnorahi aní kawerato ehwehne.

31 Sísaga Táíya suwahpeq suena Sáíróna suwahpeq kótaikéna Tékápórísa marakórápéq tuena Kehrari kawéhútáq kúwe.

32 Mó kegá ahre parosa aní íre kawéq ehwéhnu ani Sísaba meqmera suwe. Siga Sísansabé, Kaweraginkehboq arene ayahnkaratáté táhtoro uwe.

33 Úwana Sísaga mi aní meqmena mipi sáhuríó ke suena móbeq pokue wene ayahnobeqtaté mi aniné ahreipeq paroqmatawéna anehe wene ayahnobeq-taq tehqniarena mi aniné anehbíraq marena

34 Íopeq tagéna ahyanahtawéna ahre parosa anínsábé mahraréna, Épátae úwe. Mi ehwéhnumé, Ahre sio úwana

³⁵ wene ahre siatowana wene anehbí kaweragúwana wega kaweq ehwehnúwe.

³⁶ Sísaga sensabé, Mó ke teríyeho úwara sega mó ke teriúnsabe wega teríyeho uge úwara sega áhnte mó ke teri terinuwe.

³⁷ Mi ehwéh író kega anotah ahténéra mahraréra, Wega moke kawerue miraire éra ahre parosa ání iro atéhre. Íre ehwehnorahi aní ehwehnuño atéhre uwe.

8

Sísaga 4 táhúséni (4,000) weh kiraboú ehwehne.

(Mátíyu 15.32-39)

¹ Mitaqkake áhnte kegá Sísaba sáhatiówana se táhutahuq íre konsabe Sísaga we kéro keyabé síáhrabéna sensabé,

² Mahtaq miáh kegá ínéba apahtáro wéhékáh miáhnábé amahnága se táhutahuq íre kéh púana sensabé nirutaboíruge. Íre kirabo aritasa pehipi eqmaq súáhnaraq ahtapeq siunúnkaq surahiyeho. Pehipi íre eqmaq suaníe.

³ Sene nahtapeq eqmaq súáhnaraqmé sirupibiyabé ahtapeq siunúnkaq márunsurahoneherawoe. Táhmaro miáh kegá íre wahtopeqte surowe úwe.

⁴ Úwara we kéro kega wensabé, Mahtaq peh abatapi mire. Mah ke awehraq tahutáhúq nagehboq árahue áhnte tahutáhúq meyahráhuño uwe.

⁵ Úwana Sísaga sensabé, Árahue paréti kehro úwara abapete téhtaré kéhre uwe.

⁶ Sísaga weba sáhurío keyabé, Marakóraq tútuoro éna mi abápété téhtaré paréti mewena Manikánsabe, Kaweróne atena paréti keqme we kéro kega mió ke kiraboigeheéna siuwara sega moke mió ke náriúwe.

⁷ Segá táhmaro káriq pah kowana Sísaga Manikánsabe kaweróne atena we kéro keyabé, Minaaqaq kirabooro úwe.

⁸ Kirabooro úwara mió kega nowana siyahbankirowe. Siyahbankirowara arahqmé abapete téhtaré páhskéti úsawe obenkíq márówe.

⁹ Peh íregáritaq wehuké 4 táhúséni (4,000) ke miówe.

Sísaga mi ke eqmaq suena

¹⁰ sípiipéq apubúue kiasagéna wereq we kéro kereq kure Tárámánúta marákórápéq pokuwe.

Sísansabé, Ótaq sansánúno u ehwéhne.

(Mátíyu 16.1-4)

¹¹ Péhrasi kegá Sísaba séra wensabé ehweh atera, Manikánka are séhréh atahna taganehboq íopeqte ótaq sansánúno uwe. Ótaq sansánúno éra we áhwárawe tagowe.

¹² Áhwárawe tagowana Sísane arupipeq págege agúwana wega mahraréna, Amahnága oga miáh kegá aneqsabé ótaq sansá tagéyabe suwahbehro? Teiníboq írátiáhro. Segá ótaq sansá íre tagagehe. Ahqáho. Írakaumo úwe.

¹³ Írakaumo éna Péhrasi ke suena sípi kéwewena kéráwégue seberaebéq pokuwe.

Paréti muoráhi naneqsabé pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 16.5-12)

¹⁴ We kéro kega paréti meweyabe sibitagúwara peh morá paréti sípiipéq kowe.

15 Sísaga sensabé págegeue mahraréna, Tagariáhro. Péhrasi kereq Érótireqne páréti muoráhi naneq pehragahro úwe.

16 Úwara sega seye náhenéra, Ite páréti íre kéhnsabé Sísaga mi ehwéh teire uwe.

17 Úwana Sísaga sene ehweh ahtebéna sensabé kasenéna, Ite páréti íre kéh éhwéhmé aneqsabé sio síoo? Amahnága teiú éhwéh íre iraho? Itene irupipeq íre ahtebaho?

18 Itene iurame kéhraq íre tagariaho? Itene iahrewé kéhraq íre íratíaho? Ínéga mirauraume ite íre iahrerag kehro?

19 Ínéga 5 táhúséni (5,000) weh moberíah páréti keqme kirabourataq arahqmé árahue unáh úsawe obenkíq matoo úwara sega wensabé, Airápété téhtarée uwe.

20 Úwana Sísaga sensabé, Mó ke 4 táhúséni (4,000) weh abapete téhtaré páréti keqme kirabourataq arahqmé árahue unáh úsawe obenkíq matoo úwara sega wensabé, Abapete téhtarée uwe.

21 Úwana wega sensabé, Minayabe ite amahnágaákák íre iraho úwe.

Sísaga aura pira áni kawerato ehwehne.

22 Sega Pétásáira suwahpeq suwara mó kegá aura pira áni Sísaba meqme séra wensabé, Mah aní kaweraginkehboq arene ayahnkaratáté táhtoro uwe.

23 Úwana Sísaga aura pira áni ayahta q ahmboqmena ahnansahrapeq pokéna wene aura tehqni atena ayahnkaratáté táhtorena wensabé, Aiq tagahno úwe.

24 Úwana wega tagéna, Ínéga nogó ké tagogana se awanká tahnsa nogówana tagoge úwe.

25 Úwana Sísaga ayahnkaratáté wene aurapi mó táhtorowana wega ebitáwéna wene aura kaweragúnsabe kawerue tagówe.

26 Kawerue tagówana Sísaga wensabé, Mah kehiná suwahpeq amahnága kouwekineho éna wene nahtapeq eqmaq auwowe.

Pítaga Sísansabé, Are Karáhé wóne ú ehwehne.

(Mátíyu 16.13-20; Áríka 9.18-21)

27 Sísaga we kéro kereq meriqmena Sésaría Pírípái suwahpeq mitaq wah-totaq mó kehiná suwahpeqtaq pokinaúwe. Ahtapeq kutaq wega sensabé kasenéna, Mó kegá ínensabe inse aintaho úwe.

28 Úwara, Arensabé mó kegá, Sóni wání meri merini aní míre ewara mó kegá arensabé, Éráisa wire ewara mó kegá arensabé, Manikáne ehweh irari aní míre ewe uwe.

29 Úwara Sísaga sensabé kasenéna, Itega ínensabe inse aintaho úwana Pítaga wensabé, Manikánka ite meirena kaweraitankehéna omaq ato aní móne úwana

30 Sísaga sensabé minayabe mó ke teríyeho úwe.

Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge ú ehwehne.

(Mátíyu 16.21-28; Áríka 9.22-27)

31 Sísaga we kéro ke síwáhnoréna, Íné wehukení úku aní níwíoqnaneherawoe. Asiu kené abowah wehreq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka ínensabe, Iuwahriehre éra nubiq suaneherawoe. Nubiq suehrana íné pukéna apahtáro wéhékáhtáq iriwe oga úkinauge úwe.

³² Sísaga mah ehwéh pahsuqme irarúwana Pítaga we meqmena móbeq móatena wensabé awehgu atena, Arega iraréna ehwéhme aiq pútaragineho úwe.

³³ Úwana Sísaga pabeqme we kéro ke tagéna Pítansabé awehgu atena wensabé, Owainawano, móbeq míahno atena, Arega iraréna ehwéhme Manikánka íre iwíáh atéhre. Minawé peh wehukene iwíáh wíre úwe.

³⁴ Sísaga we kéro kereq moke mío kereqsabé, Ínéba sewiáhro éna, Íné sénireyabe awahbeh aníno, arerene awahbeh iwíáh suo. Manikáne arambehri mira aruqarurunsabé sega íné awankátaq táhparagéhe. Ínéga miraunserah miraue séniro.

³⁵ Wewensabé arutaboíréna peh wewene awahbeh iwíáh mira aruqaruri animé oga mérapeq íre awaq miahrahíre. Néne kaweq ehwéh koreriena néne sánsá sehginieéna wewe awahbeh iwíáh susuri animé oga mérapeq awaq miankéhe.

³⁶ Wehukeníká moke mah marákóipéqté ménsáméhnsá matiéhtáq tahirimé oga mérapeq íre awaq miahnaraqmé mi mensáméhnsánká árahue séhréh atéh iripo?

³⁷ Oga mérapeq awaq meyabe aneqtaté paiqmarankéhbo? Ahqáho. Íraukamo. Íre paiqmarahráhíre.

³⁸ Amahnága oga míáh kéga Manikánsabe íre suwahbehrrara peh ahababáq aruqarurowe. Mah tanáhráq ínénsabeákáq néne ehwehnsabeákáq ayehiteh animé íné wehukení úku anínká túónagake mi anínsábé moq niyehitanawire. Nánibone patahga tahnsa téhreh naneqkakáq íné wehukení úku anínseq Manikáne íopeqté kéreqka túónagake mi anínsábé niyehitáhnana ahqáho ataníe úwe.

9

¹ Sísaga mó mahraréna, Teiníboq írátíáhro. Táhmaro iriwe míona ke pehipi íre pukigehe. Ebeqme Manikánka págegeue wahnah wahnahnínaq tagéq anehe pukigehe úwe.

Sísane auranabiah mó kugú agú ehwehne.

(Máttyu 17.1-13; Áríka 9.28-36)

² Sísaga síwáhnorúwana abapete morá wéhékáh parabagútaq wega Pítareh Sémísireh Sónireh sebataq meriqmena anotah sawéhrápéq kiuwe. Kiuwara mó kéga íre míowara sega tagotaq Sísane auranabiah mó kugú kaweq kugú agúwe.

³ Wene korósi patahga tahnsanue anotah tabérábé agúwe. Mina tahnsa tabérábéwé mah marákóipéqté ambanta pabeq paberí anínká íre mirao-rahíre.

⁴ Éráisareq Mósísireqka íopeqté tunse ábóraragéra Sísareq ehwehnuwe.

⁵ Ehwehnuwana Pítaga Sísansabé, Íwáhnoraníno, ite mahta q mionayabé aiq kawerire. Apahtáro úqná pearanéhe. Arene morá, Mósísine morá, Éráisane moráue pearanéhe úwe.

⁶ Se anotah ahréu puana Pítaga íre iwíáhia pehipi irarúwe.

⁷ Irarútaq írabúyánka seubítíowana mipéqté éhwéhnká mahraréna, Mah animé niruní nénáhní míre. Wene ehweh íráhro úwe.

⁸ Úwara Sísá kéro kega apubúue aurankahnkaue tagowara mi aníté íre míoyana peh morá Sísá sebataq sereq míowara tagowe.

9 Sávéhrapeqté tuegutaq Sísaga sensabé, Itega tagéq irewáh éhwéh amahnága mó ke teríyeho. Íné wehukení úku anínká pukéna oga úkonaraq terigéhe úwe.

10 Únsabe sega mó ke íre teriasa peh oga úkona ehwéhnsabé seyega iwíáhue kasenuwe.

11 Kasenéra, Mósísine ehweh síwáhnoro kegá, Éráisa ebeq sinaraq anehe Manikánka omaq ato aní anehe sinae eme aneqsabé irareo uwe.

12 Uwana Sísaga sensabé, Éráisaga moke kaweriniéena ebeq suraire. Mó kegá íné wehukení úku aní níwioqnéra niwiréh aintagéhe. Minayabe Manikáne púkuipéqté séhíránká aiq teí mino?

13 Ínéga teiníboq írátíáhro. Éráisa aiq suraire. Púkuipéqté séhíránká aiq irarinserah mó kegá seye suwahbarai sansánéra we íre kaweratárówe úwe.*

Sísaga owainawa kaqauwena animai kawerato ehwehne.

(Mátíyu 17.14-21; Árúka 9.37-43)

14 Sísareq apahránító we kéro kereqka mó Sísá tagariáh kébá túwara áhnte mó kegá seba sáhuríowara Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka se ehwehuwe.

15 Ómi mitaq sáhurío kega Sísá tagotaq áhtenéra pehbeheráh weba séra mehwehuwe.

16 Mehwehuwana Sísaga sensabé kasenéna, Itereq sereq aneq ehwéhnoo úwe.

17 Se míórabeqte wéhgá Sísansabé, Íwáhnoranáno, nénahni areba meqme suge. Owainawanka we subiqmaq subiqmarinsabé wega ehweh íre irahráhire.

18 Owainawanka we subiqmaq subiqmaritaq marakóraq tontehri-paréhrana arehya kiobinue áwéhraq nankiq nánkírana wene anonka tawiróbana atia atiaire. Are kэрáh keyábé, Owainawa kaqauwáhiro ugarawe sega íre miraorahowe úwe.

19 Íre miraorahowana Sísaga mío keyabé, Ite íre aiq pútare ainteq saiyo ke wóe. Iteba mía míaume ahkake awehraq kanabo? Itega miraonsabé nirupipeq umehime ahkake parabaginabo? Mi animái ínéba meqme sero úwara

20 meqmera móátówe. Meqmera móátówana owainawanka Sísá tagótaq mi animái kúrúguru atowana we marakóraq márunsurahéna tabenoráhbénoue arehya kiobinúwe.

21 Sísaga mi aníné abowánsabé kasenéna, Arenahnimé téhwe ahkake miraurairo úwe. Úwana abowágá, Pehgáriq aní míaraitaq mirauraire.

22 Owainawanka we subiq suanieéna iraipéq áhntetaq susuréna wánípipeq áhntetaq susurire. Arega miraorahónawe arutaboiraite miraúno úwana

23 Sísaga wensabé, Arega miraorahónawe ono? Manikánsabe aiq pútare atéh anínká moke miraorahire úwe.

24 Úwana abowágá apubúue mahraréna, Aiq pútare atóge. Arensabé aiq pútare atómé íre awehraq kéhnsabé séhréh ainto úwe.

25 Úwana áhnte mó ke weba peheráh sure mipi sewiówana Sísaga se tagéna owainawansabé awehgu atena wensabé, Íre ehwehnia ahre parosa owáínáwáno, mah aní auwe pokúno. Webá mó íre súno úwana

* 9:13: Éráisa suraime pabeqme ehwéhne. Mátíyu 17.12-13 tagáhnno.

²⁶ owainawanka ehwehnabaéna kúrugúru atena auwena pokúwe. Pokúwana mi animái pusa áni tahnsa míonsabe áhnte mió kega, We aig putiéhre uwana

²⁷ Sísaga wene ayahnkara táhtoqme iriatowana irigúwe.

²⁸ Irigúwana Sísaga nahupeq kibekúwara we kéro kega wensabé, Itewe árhinsabé owainawa íre kaqsuahráhuo kasenuwe.

²⁹ Kasenuwana Sísaga sensabé, Mina tahnsa pehipi íre kaqsuahráhowe. Peh púrerirataq kaqsuahráhowe úwe.

Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge mónkakák irarú ehwehne.

(Mátýu 17.22-23; Árúka 9.43-45)

³⁰ Sísareq we kéro kereqka mitaq suera Kehrari marákórápéq ákáhpi kíúwe. Kíúwana we kéro ke síwáhnorinieéna mó kegá íné míonsábé írého úwe.

³¹ We kéro ke síwáhnorú púana áhnte ke míórabeq íre pokúwe. We puké tanahráqsábé síwáhnoréna, Íné wehukení úku aní móintehrara nubiq suaneherawoe. Nubiq suehrana íné pukena apahtáro wéhékáhtaq oga úkinauge úwe.

³² Úwara sene sirupipeq wene ehweh íre irera kasenýyabe áhreuwe.

Anotah anímé insebo i ehwehne.

(Mátýu 18.1-5; Árúka 9.46-48)

³³ Sega Kápénéáma suwahpeq kure nahupeq kibekuwe. Sísaga sensabé kasenéna, Ahtaepqme aneq ehwéh sío síoéwaho úwara

³⁴ sega ehiya míówe. Ahtaepq nogútaq mó anínká mó anínkáue, Íné anotah aní ite kiotaqme aní múge iraréra ehwehu puara ehiya míówe.

³⁵ Sísaga tútuue ména airápété téhraníte we kéro keyabé, Ínéba sewiáthro éna anotah aní míanie íwiáhi anínká pehgáriq aní tahnsa míankehe. Wegá moke mó ke séhréh aritankéhe úwe.

³⁶ Séhréh aritankéhe éna káriq aní meqme se ákáhpi iriatena sawiwena sensabé,

³⁷ Ínénsabe arutaboiraentina mahna tahnsa káriq áni séhréh atéh anínká íné moq séhréh aintéhre. Íné séhréh aintéh anínká íre peh morá ínébataq séhréhre. Íné eqmaq núwéh áni moq séhréh atéhre úwe.

Íre itene naruo aní miéh anímé itene iyahnabo aní míre ú ehwehne.

(Árúka 9.49-50)

³⁸ Sóniga Sísansabé, Íwáhnoraníno, mó anínká arenáwírué owainawamarí kaqsúehraq tagéq ahqáho atone. Wegá ite íre séíréhnsábé ahqáho atone úwe.

³⁹ Úwana Sísaga wensabé, Íre ahqáho atáthro. Neníwírué irarinsabé ótaq sansá mirai anínká abehq éhwéh íre apubúue irare intahráhire.

⁴⁰ Íre itene naruo aní miéh anímé itene iyahnabo aní míre.

⁴¹ Teiníboq írátiáthro. Ite Manikánka eqmaq núwéh aníné animári miáhnsabé mó anínká ite né waní náinaraqmé mi aníné ápeqme íre tabanagia peh ahrreraq kanawire úwe. Manikánka mi aníné náwéna apéqmé ahrreraq kanawire úwe.

Ahbabáq sansanká aig pútare atona sansá saiqnaruhráhi ehwehne.

(Mátýu 18.6-9; Árúka 17.1-2)

⁴² Sísaga mó mahraréna, Wehukenínká ínénsabe aig pútare aintéh aní ahbabáq sansa áugi inaraqmé anotahtaq íre kawerire. Áugi anínká káriq aní

áugi inaraqmé wene anuopi anotah ebáh táhru táhruue púrúruia káwéhúpipéq tuparuahnana wánípipeq tupekitaq tahirímé aiq kaweri irino.

⁴³ Arene ayahnkaraká are ahbabáratana inaraq mina kirasuo. Are peh morá áyáhnkáránkákáq oga mérapeq pokinaraq aiq kawerinae. Are téhtaré áyáhnkáránkákáq ahriahri iraipéq kaqauwáhnaraqmé anotah íre kawerinawire.

⁴⁴ [Mitaq sene sinonka ahriahri ábe soinae. Mitaq íre puinkorahi iráíperé.]

⁴⁵ Arene aigáránká are ahbabáratana inaraq mina kirasuo. Are peh morá áigáránkákáq oga mérapeq pokinaraq aiq kawerinae. Are téhtaré áigáránkákáq ahriahri iraipéq kaqauwáhnaraqmé anotah íre kawerinawire.

⁴⁶ [Mitaq sene sinonka ahriahri ábe soinae. Mitaq íre puinkorahi iráíperé.]

⁴⁷ Arene auranka are ahbabáratana inaraq mina piruo. Peh morá áúránkákáq Manikánka wahnah wahnahnirabeq pokinaraq aiq kawerinae. Téhtaré áúránkákáq ahriahri iraipéq kaqauwáhnaraqmé anotah íre kawerinawire.

⁴⁸ Mitaq sene sinonka ahriahri ábe soinae. Mitaq íre puinkorahi iráíperé úwe. *(Aisaia 66.24)*

⁴⁹ Sísaga mó mahraréna, Wehukenínká táhutahuqtaq sóreq ahbiorahnanserah Manikánka ómi irobinataté ahbioqmarankéhe.

⁵⁰ Sóreq kaweq nanere. Sóreq auqmah naneq úkínaraqmé itega árahue kaweraranéhbo? Írakaumo. Sóreqka táhutahuq teorahi nanere. Mina inserah itene iyahnabo anímári míáhrabeq pehwehrue méq kaweq soréq tahnsanue míáhro úwe.

10

Sísaga wehga wene ahre kaqsueyabe irari ehwéhne.

(Mátíyu 19.1-12; Áruká 16.18)

¹ Sísaga mitaq suena Sorana aroipéq seberaebéq Súría marákórápéq pokúwara áhnte wehekéqká weba sáhatiówana wega ahriahri miraúnserahnue síwáhnorúwe.

² Péhrasi kegá Sísaba séra wega ahbabáq ehweh irarinkeheéra áhwárawe tagéra kasenéra, Wehga wene ahre suewé mirao sansápo uwana

³ Sísaga sensabé, Mósísine ehwehnka anereiro úwara

⁴ sega wensabé, Mósísine ehwehnka mahraréna,

Wehga wene ahre kaqsuanie inaraqmé pépahqtaq sehiranue móawena kaqsuankéhe ire uwe.

⁵ Uwana Sísaga sensabé, Ite saiyoéq itene irupipeq págege onsabé, Mósísiga mi ehwéh sehiranúwe.

⁶ Wene ehweh íráhro. Wene ehwehnka mahraréna,

Manikánka téh mah marákó marákó mirarotaq wega wehakaq ahreakáq mirarowe.

⁷ Minayabe wehga wenanoibone nah suena wene ahrereq moráráq mía míaiagehe ire. *(Stat 1.27, 2.24)*

⁸ Se peh morá ániné áú tahnsa úkigehe. Minayabe se íre mó aní mó aní tahnsa méra peh morá áni tahnsa míagehe.

⁹ Manikánka wehakaq wene ahreakáq moráráq mía míaotao aritonsabe wehga wene ahre súéhneho úwe.

¹⁰ Sísareq we kéro kereqka nahupeq kibekutaq sega mónkakáq ahre sue sansansabé kasenuwe.

11 Kasenuwana wega sensabé, Wehga wene ahre suena mó ahré meyah-naraqmé wega ebeq piah ahré ahbabáratena we íre kaweratéhre.

12 Ahrega wenawehq auwena mó anítáq wehkínaraq wega ebeq piah weh ahbabáratena we íre kaweratéhre.

Sísaga, Káriq anímárinká ínéba sewíagehboq ahqáho aritého ú ehwehne.

(Mátíyu 19.13-15; Áríka 18.15-17)

13 Sísaga káriq anímári táhtorankeheéra mó kegá meriqmera mórítówara we kéro kega mórító keyabé suwehgu aritera ahqáho arítówe.

14 Ahqáho arítówana Sísaga mína tagéna abiahnsa aritena sensabé, Mi káriq anímári ínéba sewíagehboq ahqáho aritého. Káriq anímárinká ínénsabe aiq pútare aintáh serahno kegá Manikánka wannah wahnahnirabeq awaq miagéhe.

15 Teiníboq írátíáthro. Káriq anímárinká Manikánka wannah wahnahnirabeqsabé sirutaboírowe. Peh morá sega onserahno kegá mibeq kioráhowe úwe.

16 Sísaga mí káriq anímári sawiwena wene ayahnkarataté táhtoqme Manikánsabe, Kawerarite séhréh arito ue púrerúwe.

Áhnte mensáméhnsánkákáq ánínsabé árahue oga mérapeq awaq mianabo i ehwehne.

(Mátíyu 19.16-30; Áríka 18.18-30)

17 Sísaga ahtapeq pokinaútaq wehga peheráh séna arehunseraráq ména wensabé kasenína, Íwáhnoraníno, arewe kaweq aní míahne. Oga mérapeq awaq mianíboq anerininkono úwe.

18 Úwana Sísaga wensabé, Aneqsabé kaweq aníne aintahno? Manikánka webataq kaweqtaq mía míaire.

19 Sehgióro ú ehwehmé aiq ahtebáhne. Mi ehwehmé mahraue kéhre. Mó aní subiq súého. Mó aníne ahre weh abariiyeho. Aebóiyeho. Mó keyabé péhe éhwéh aritého. Péhe éhwéhnue mó kené ménsámehnsá meyého. Iteinoibone ehweh ireq se séhréh arítáthro úwe.

20 Úwana wega Sísansabé, Íwáhnoraníno, Iné pehgáriq mahbi míarau tanáhráqkákáq amahnágaákáq moke mína kawerue sehgiúge úwe.

21 Úwana Sísaga we tagéna arutaboíratena wensabé, Peh morá náneq íre miraóne. Are pokue moke matiahna mensáméhnsá paiqmaqme móne mewe tabonah ke nário. Mirainaraqmé íopeq kaweq naneqmarí matiankehe.

22 Tabonah ke nárie íné séniro úwana mí anínká irena áhnte mensáméhnsá ko púana wene arupipeq umeh agúwana pokúwe.

23 Sísaga pabeqme we kéro ke tagéna sensabé, Áhnte mensáméhnsá matiáh kegá Manikánka wannah wahnahnirabeq kieyabe anotah pagégéue mirao naneq mire úwe.

24 Úwara we kéro kega mí ehwehnsabé áhtenuwana Sísaga mó mahraréna, Náníbáqmarino, ménsámehnsánsabe iwíáh íwíáho kegá Manikánka wannah wahnahnirabeq kíransabé anotah pagégéue mirao naneq mire.

25 Kéhna anotah kane. Mí kánká wai abahrabahpipéq kéagínayabé págegeue mirai naneq mire. Mína inserah áhnte mensáméhnsá matiéh ánínká Manikánka wannah wahnahnirabeq kinayabé anotah pagégéue mirai naneq mire úwe.

26 Úwara sega mi ehwéhnsábé anotah ahténéra Sísansabé, Minayabe insega oga mérapeq awaq miahráhiro uwe.

27 Uwana Sísaga se ebitáwéna sensabé, Wehukega íre miraorahowana Manikánka miraorahire. Peh morá Maniká wewega moke miraorahire úwe.

28 Úwana Pítaga wensabé, Itega moke mationa naneq sueq are kérone úwana

29 Sísaga mahraréna, Teiníboq írátíáhro. Ínénsabe sirutaboírera kaweq ehwéh teriera néne arambehri miraoneheéra sene nahme, sene marakówé súáhmé amahnága Manikánka áhnte mó 100 mó nárinkéhe. Nárinara sega áhnte nahmé, marakówé matiagehe. Néne arambehri miraoneheéra sinahnowarehwé siwahwarehwé sensibáqmarimé sensinoibowe sene animárimé súáhmé

30 amahnága áhnte mó kegá sensuwahrah úkigehe. Sibákawaréhwe, sinahnowaréhwe, sinowaréhwe, animárimé áhnte úkigehe. Mah tanáhráq kaweq ehwéhnsábé suwahriáhna kegá se síwíoqnagehe. Mókake oga mérapeq awaq miagéhe.

31 Amahnága áhnte ebeq se kegá mi tanáhráq sinehe kigehe. Sinehe se kegá ebeq kigehe úwe.

Náhmbáh 3 tanáhráq Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge ú ehwehne.

(Mátíyu 20.17-19; Árúka 18.31-34)

32 Sísareq we kéro kereqka ahtapeq méra Sarúsarama suwahpeq kure Sísaga ebeq kúwara sega áhtenuwe. Anehe ku kegá áhreuwe. Sísaga airápété téhranité we kéro keyabé síáhrabéna sensabé mó kegá we miraoneherau ehwéh mónkakák teriuwe.

33 Teriena, Írátíáhro. Ite Sarúsarama suwahpeq pokonaraq sega íné wehukení úku animé Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqqa mónuankéhe. Mónuwehrara sega íné, Subiq súáhro aritera nahso kebá mónuwehrara

34 sega niwiréh aintera tehqni aintera sehikarankákák árétí sáhtáté nubiq marera nubiq suagéhe. Nubiq súéhra íné pukéna apahtáro wéhékáhtáq oga úkinauge úwe.

Sémísireq Sónireq anotah anité úkényabe suwahbó ehwehne.

(Mátíyu 20.20-28)

35 Sémísireq Sónireq Sébérine ahninkáwárarégá Sísaba séra wensabé, Íwáhnoraníno, ite iuwahbeh naneq, itega teawéya naneq, miraúno uye.

36 Uyana wega sensabé, Aneq miraitanínkono úwe.

37 Úwara sega wensabé, Arega wahnah wahnahnónarabeq íópeq miéhnagake ite mó animé arene ayah púpeq mó animé arene ayahnaperue tútuue miágehe aito uye.

38 Uyana Sísaga mi abáráhréyábé, Itega tenieya ehwéhnsábé íre iwíáhóye. Íre iwíáhóye éna pabeqme ehwéh mahraréna, Ínéga no kahpúipéqté náneq itega moq nahrahoyo? Mó kegá íné núwéhrarabeq sénirahráhoyo úwara sega wensabé,

39 Itega miraorahúye uye.

Uyana Sísaga sensabé, Ínéga no kahpúipéqté náneq itega moq nayeheta-woye. Mó kegá íné núwéhranserah ite moq iuwaneherawoe.

40 Peh néne niyah púpeqkakák niyahnapeqkakák tútuue miéhra ke omaq sitewé íre néne arambehri wire. Manikánka omaq sitéh ánitégá mitaq tútuue miáyeherawoye úwe.

41 Úwara inayáhnkú we kéro kega mah ehwéh irera Sémísireq Sónireqsabé suwehgu arítówe.

42 Suwehgu arítówara Sísaga moke we kéro keyabé, Ínéba sewiáhiro éna sensabé, Mah marákóipéqté sánsámé mó kegá sene ehweh sehgegeheéra wahnah kegá wahnahnaritáhwe. Sene anotah wehwárinká, Itene ehweh ireq sehgióro éra págegeue wahnah aritáhwe. Mi sansá aiq tagariáhwe.

43 Itewe mi sansá ire oro. Ahqáho. Íné anotah aní míanie íwiáhi anínká wereq miáh ké séhréh aritankéhe.

44 Néne iyahnabone wahnah míanie íwiáhi anínká sene arambehriraq séhréh aritankéhe.

45 Íné wehukení úku animé mó kegá íné séhréh aintageheéna tutaugo? Írakaumo. Ínéga mó ke séhréh aritanieéna tutauga. Áhnte ke oga míagehboq se merirena kaweraritanieéna pukinie úwe.

Sísaga aura pira ání kawerato ehwehne.

(Mátíyu 20.29-34; Árúka 18.35-43)

46 Sísareq we kéro kereqka Séríko suwahpeq kuwe. Segá Séríko suwahpeq suaneherautaq áhnte mó kegá kérowe. Aura pira ání wenáwiq Pátíméúsi ahnayehráq tútuue ména ineh inehuwe. We Tíméúsiue ahninkáwáe.

47 Wega tútuue ména, Sísá Néhsara suwahpeqte anínká kouwekire u irena anotahtaq mahraréna, Sísao, Tébitine anahwao, ínénsabe arutaboiraínto úwe.

48 Úwara áhnte kegá wensabé awehgu atera, Ehiya míahno uwana wega ire túbáh agia peh anotahtaq mó mahraréna, Tébitine anahwao, ínénsabe arutaboiraínto úwe.

49 Úwana Sísaga mitaq kowéna, Mahbeq súno teawéro úwara sega aura pira ánínsabé áhrabéna, Iwiáh íwiáhé irigúno. Arensabé áhrabire uwana

50 wene káhq ambántá akairuena apubúue kie irigue Sísaba súwana

51 wega wensabé, Aneq mira atanínkono úwana aura pira ánínká wensabé, Íwáhnoraníno, íné taganiboq néne niura kawerainto úwana

52 Sísaga wensabé, Pehwehrue pokéwahno. Ínénsabe aiq pútare aintah-naga aiq kaweratóge úwana wene aura apubúue kaweragúwana ahtapeq Sísá kérowe.

11

Sísaga Sarúsarama suwahpeq kú ehwehne.

(Mátíyu 21.1-11; Árúka 19.28-40; Sóni 12.12-19)

1 Sísareq we kéro kereqka Sarúsarama suwahpeq wahtotaq kíútaq sega Óríwi sawéhrápéq kíúwe. Mi sawéhwé Páitápási suwahpeq Pétáni suwahpeq wahtotaq kéhre. Mi sawéhráq kíútaq Sísaga we kéroya anité eqmaq suanaútaq

2 sensabé, Isebeq wahtotaq ke suwahpeq pokotao. Mitaq kirataq iyaráh ká tónki áráhq wehuke ire áhkokóue nogi ká tagéta pugeqme meqme setao.

3 Pugeréhrataq mó anínká itensabé, Aneqsabé pugerehyo ínaraq wensabé, Itene Wahnah áhkokóue kinkeheéta meroye. Wega mótaq tónki eqmarahnana kéné sinkehe teawétao éna eqmaq suowe.

4 Eqmaq suowara pokue anotah ahtápéq onsa kéhrabeq iyaro tonkí áráhq tagéna pugeroye.

5 Pugeróyataq mitaq iriwe míó kega sensabé, Aneroyo? Tónkiwe aneqsabé pugerehyo uwara

⁶ sega Sísaga teriu ehweh teriúyara sega sensabé, Meyáhtao uwe.

⁷ Meyáhtao uwara tónki áráhɔ Sísaba seweqmera sene korósi mi kané abobiahtaɔ uwiɔ máróyana Sísaga mi tonkiné abobiahtaɔ kierútu agúwe.

⁸ Áhnte kegá Sísansabé iwíáh iwíáh ató púara sene korósi ahtapeɔ uwiɔme abaeue móárówara mó kegá uworapeɔté áwánká ánáhakaɔ áyáhnáwé apiwe ahtaɔpeɔ awahrirarówe.

⁹ Sísareɔ moráráɔ ebeɔ ku kereɔ anehe ku kereɔka anotahtaɔ mahraréra, Itene Wahnah áwirue si anínsabé iwíáh iwíáh atone.

¹⁰ Tébiti iteriboga naho wahnah wahnahnúnserah kawerue wahnah wahnahnína anínsabé iwíáh iwíáh atone. Maniká íopeɔ miéhraq wensabé iwíáh iwíáh atone uwe.

¹¹ Sísaga Sarúsarama suwahpeɔ kiena Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpeɔ kibekéna mitaɔ moke ko naneɔ aurankaue tagówe. Penkinaúnsabe wereɔ we kéro kereɔ airápéte téhranítégá mitaɔ suera Pétáni suwahpeɔ pokuwe.

Sísaga awankánsabe sera íre iyankéhe ú ehwehne.

(Mátíyu 21.18-19)

¹² Ahbiah tahnsá sega Pétáni suwahpeɔ suera ahtapeɔ sutaɔ Sísá arupibiúwe.

¹³ Arupibiúwana ánáhakaɔ áwánká móbeɔ tagéna awankánara sabátáhɔ ko-ragówana íre serankakáɔ peh ánáh kowe. Sera íre iyo tanahráɔ púana sera íraukanúwe.

¹⁴ Íraukanúwana Sísaga mi awánkánsabé ehweh teawena, Mókake sera íre iyéhna puara mó kegá arene sera íre íséwe naneherawoe úwara we kéro kega wene ehweh írówe.

Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéte wírápeɔ paiɔnanánu ke máhpeɔ kaqsuo ehwéhne.

(Mátíyu 21.12-17; Áruka 19.45-48; Sóni 2.13-22)

¹⁵ Sísareɔ we kéro kereɔka Sarúsarama suwahpeɔ kíútaɔ Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéte wírápeɔ kibekéna mitaɔ paiɔnanánu ke máhpeɔ kaqsuowe. Kaqsuena móne paiɔnanánu kené wéhuwehu tahbéwári pioruena kiboki paiɔnanánu kené síahwári pioruena paetárara aruowe.

¹⁶ Paetarúena sensabé, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéte wírápeɔme ítene ménsámehnsá íre mewe nógoro aritowe.

¹⁷ Íre mewe nógoro aritena síwáhnoréna, Manikáne ehwehnka mahraréna, Néne nahme mah kehiná kéhínánká púreré nahne áwiratagéhe íre. *(Aisaia 56.7)*

Itaga miraonka mah nahmé aebó kegá mehwatiáhnserah nah úkire úwe.

¹⁸ Úwara ómi mitaɔ sáhurió kega Sísane ehwehnsabe áhtenu puara Manikáne ehweh míbeɔ mahbeɔ aritáh kéreɔ Mósisine ehweh síwáhnoro kereɔka tagéra Sísansabé áhreéra, We árahue subiq suanéhnkono éra sío síouwe.

¹⁹ Ío tupekútaɔ Sísareɔ we kéro kereɔka Sarúsarama suwahpeɔ suera pokuwe.

Púrerínaraq aiɔ pútaɔ náninawire iwíáhi anínká meyankéhe ú ehwehne.

(Mátíyu 21.20-22)

²⁰ Ahbiahipeɔ sega Sarúsarama suwahpeɔ kouwekoneherautaɔ ehyatagú awánká tagowana aiɔ moke ehyatagúwe.

21 Ehyatagúwana Sísaga mi awánká teawu ehwéhmé Pítaga ahreraq matawéna Sísansabé, Íwáhnoraníno, tagáhno. Inokáh arega ehweh teawátóna awánká aiq ehyatagire úwana

22 Sísaga sensabé, Manikánsabe aiq pútare atáhiro.

23 Teiníboq írátíáhiro. Wehukenínká sáwéhyabe teawena, Sáwého, arega mitaq sue anotah kawéhúpipéq kogahno teawínaraqmé mirainawire. Wega teawína ehwéhnsábé árahinabomo íwíáh íre inaraq peh ínega iraru ehwéh aiq pútaraginawire íwíáh ínaraqmé mirainawire.

24 Teiníboq írátíáhiro. Ite púrerirataq aiq pútaq náinawire íwíáhirataq náinawire úwe.

25 Sísaga mó mahraréna, Are iriwe púrerina tanáhráq mó anínsabé abiahnsa atéhnaraq wene ahababáqsabe íre iwíáhue ahreraq matiahno.

26 [Íópípeq miéh Ítéribógá arene ahababáqsabe íre iwíáhinkeheé abiahnsa atéh aníné ahababáqsabe íre iwíáhue ahreraq matiahno úwe.]

Sísansabé, Insega miraúno atáráiro u ehwéhne.

(Máttyu 21.23-27; Áruká 20.1-8)

27 Segá Sarúsarama suwahpeq mó sure Sísaga Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéqté wiráipéq nogutáq Manikáne ehweh míbeq mahbeq aritáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Asiu kené aboawah wehreqka weba séra

28 kasenéra, Arega miraóna naneqme árahinie miraono? Insega miraúno atéhnsábé miraono? Teio uwe.

29 Teio uwana Sísaga sensabé, Ínéga itensabé moq kaseninie. Kasenona ehweh teníratáqmé ínénsabe miraúno aintárái aní teiníe.

30 Teiníe éna Sóniga wání meri merinikeheéna insega eqmaq áuwátáiro? Manikánka eqmaq áuwátáiro? Peh wehukega eqmaq áuwátóo? Teniéro úwe.

31 Teniéro éna, Teníratáqmé ínénsabe miraúno aintárái aní teiníe úwara sega epéq sío síoéra, Anere teawenéhknono? Manikánka eqmaq áuwátáire teawénaraqmé wega itensabé, Aneqsabé wene ehwehnsabé íre aiq pútare atáro inae.

32 Ite wehukega Sóni eqmaq áuwátówe moq íre teaweráhúne uwe. Ómi mó kegá, Sóni aiq pútaq Manikáne ehweh irari aní míre íwíáhunsabé sega mi keyábé áhreu puara

33 Sísansabé, Sóniwe insega eqmaq áuwátáiramo. Ite íre tagarione uwana Sísaga sensabé, Itega íné íre teniéwe. Minayabe ínega moq ínénsabe miraúno aintárái aní íre teiníe úwe.

12

Sotáq wahnahnuro ahabábáq keyábé pabeqme ehwéhne.

(Máttyu 21.33-46; Áruká 20.9-19)

1 Sísaga Asiu keyábé pabeqme ehwéh mahraréna, Wehga sonsoqme náhniáq sera ayu uqmarena wirarena wahnahnína ugná peataire. Pearena náhniáq sera ano kunubaipéq sarerankeheéna mata ubuqmarena mó keyábé, Néne sotáq wahnahnue náwe soqintewáhiro aritena mitaq suena íre wahto wáhaupéqté ké suwahpeq pokuraire.

2 Náhniáq sera irai tanáhráq ákáhtaq koweankeheéna wene arambhiri aní sotáq wahnahnuro kebá eqmataire.

3 Eqmatairara sotáq wahnahnuro kegá we táhtoqme sera íre náwasa subiq-marera kaqsúowe.

⁴ Kaqsúówana so aboga mó arámbéhrí ání seba eqmatairara sega wene ayahqnotaq subiq marera íre kaweq sansá atárówe.

⁵ Íre kaweq sansá atárówana so aboga mó aní eqmatairara sega we subiq sutowana mó wene arambéhrí ke eqmaq sutairara sega mó tahmáró subiqme kaqsuera mó tahmáró subiq sutowe.

⁶ Subiq sutowana peh morá mó aní míaraire. Mi wehné arunáwí áhnínkáwá míarairana wega iwíáhéna, Nénahni púara sega wensabé áhtená wene ehweh iragéhe éna anehe wenahni eqmataire.

⁷ Eqmatairara wahto kuraitaq sotáq wahnahnuro kegá we tagéra seye náhenéra, So abone ahnínkáwá aiq sire. Mah so awaq mianéhboq we subiq suanéhe iwíáhéra

⁸ we táhtoqme sopipéq subiq suera wene anonka máhpeq tuparutowe.

⁹ Wenahni subiq sutosabé so aboga mi ke anere aritankéhbo? Teiníboq írátíáthro. So aboga wene sotápéq séna wahnahnuro ke subiq suanawire. Subiq suena wene so mó ke kawerue wahnahnigeheéna eqsitankéhe.

¹⁰ Eqsitankéhe éna, Minayabe Manikáne ehwehnka iné éhweh mahraréna, Nah piáh kegá suto wahqká moke nahwiahsanse kiotaikire.*

¹¹ Itene Wahnahnka mirainsabé itega, Kaweq sansáne iwíáhúne ire. *(Buk Song 118.22-23)*

Itewe mi sehirá íre ahtebaho úwe.

¹² Úwara wene ehweh irera seye náhenéra, Sísaga mah pabéqmé éhwéhnue itepi parobehre iwíáhuwe. Mira iwíáhu puara sío síoéra, We táhtoqme karábúsiipéq móatanéhe éra peh mitaq sáhuríó keyabé áhreunsabe mó iwíáhéra Sísá auwera pokuwe.

Sega Sísansabé, Táhkísi moné awenéhknono kasenu ehwéhne.

(Mátíyu 22.15-22; Áruká 20.20-26)

¹³ Asiu wahnah kegá táhmaro Péhrasi kereq táhmaro Érótime iyahnaboresqabé, Sísaga áhwára áhwára ehwéh irarinkehboq áhwárawe tagéq pokue págegeue kogasenoro éra eqmaq súówe.

¹⁴ Eqmaq súówara kure Sísansabé, Íwáhnoraníno, ite tagarionawe arewe aiq pútaq ehwéh iraréna aní móne. Arega anotah kereq pehgáriq kereqsabé peh monseráh iwíáhóne. Arega wehuke íre ehnenia peh Manikáne sansá tábúsoqme pahsuqme íwáhnoróne. Minayabe teio. Aneq iwíáhono? Itega Aroma kené wahnahme Sísáhri táhkísi moné awenéhknono? Árahonehnkono uwe.

¹⁵ Árahonehnkono uwana Sísaga sene epéráhpéru iwíáh tagéna sensabé, Aneqsabé iné áhwárawe tagéq níwíoqnaho? Ebah moné taganiboq mewe sero úwara

¹⁶ sega peh morá ébáh moné ábóraq márówe. Ábóraq márówana wega sensabé, Mah monéráq insene pikísahakáq áwiqkakaq kehro úwara sega wensabé, Aroma kené wahnah aní Sísáhrine uwe.

¹⁷ Uwana wega sensabé, Aroma kené wahnahme náneq wewe náwéro. Manikáne naneq wewe Maniká náwéro úwara sega wene ehwehnsabé áhtenuwe.

Manikánka pukia ké iriwe oganúq sitankéhe ú ehwehne.

(Mátíyu 22.23-33; Áruká 20.27-40)

* **12:10:** Aigarápéqté éhwéh Mátíyu 21.42 tagáhnno.

18 Sáyúsi kewé pusa ké íre iriwe oganúq sitankéhe íwíáhu kee. Táhmaro mi kegá Sísaba séra wensabé,

19 Íwáhnoraníno, Mósísine sehiranka maharéna, íre aninkákáq wéh pukínaq wenábáqka kéweini meyan kéhe. Mi inínka maqmarahna anímári wenawahne animári míageheéna meyan kéhe íre. (Lo 25.5)

20 Minayabe abapete téhraníte se ábárahnahnah míarowe. Siwahwágá ahre mewena íre aninkákáq uraitaq pukuraire.

21 Pukurairana náhmbáh 2 abaqkágá awahwáné kéweini mewena íre aninkákáq uraitaq pukurairana náhmbáh 3 abaqkágá moq monseráhnuraire. Moke mi abárahnáhnahnka mi iní mótaq mótarue mewera íre aninkákáq urotaq orah animári pukurowe.

22 Moke mi abápéqté téhraníte se ábárahnahnah mótaq mótarue mi kewéini mewera íre aninkákáq urotaq orah animárinká pukurowana sinehemé mi iní moq pukuraire.

23 Moke mi abárahnáhnahnka mi iní meronsabé iriwe oganúq sitahnaq insene ahre míanabo kasenuwe.

24 Kasenuwana Sísaga sensabé, Itewe Manikáne púkuipéqté sehíránkákáq wega págegeue miraorahi sansánkákáq íre ahtebah puaq áhwára áhwára ahbabáq íwíáhowe.

25 Manikánka pusa ké iriwe oganúq sitahnaq se peh íópeqté ké tahnsa mía míagehe. Mi tanáhráq wehga ahre íre meyagéhe. Ahrega íre wehkigehe.

26 Pusa ké oganúq sitahnayabé Mósísiga sehgióro ú sehira íre sáhsahoo? Uworapeqté káriq awanká irarehnsabé sehirame Manikánka Mósísinsabé mahraréna,

Íné Ébárahmane Maniká múge. Íné Áhísáhkine Maniká múge. Íné Sékópáne Maniká múge úwe. (Kisim Bek 3.2,6)

27 Manikámé íre pusa kéné Manikáne. Írakaumo. We peh oga miáh kéné Maniká míre. Minayabe itega íre tábúsoqme íwíáhowe úwe.

*Manikáne kiotaiki sansánsabé éhwéhne.
(Mátíyu 22.34-40; Áríka 10.25-28)*

28 Mósísiga sehgióro ú ehweh síwáhnori aní mitaq súwara Péhrasi kegá ehwehuwana irowe. Sísaga Sáyúsi kené kase ehwehnsabé tábúsoqme teriu púana wega Sísansabé kasenéna, Sehgióro ú ehwehmé aneq ehwehnká mó ehwéh kiotaikiro úwe.

29 Úwana Sísaga wensabé, Kiotaiki ehwéh teaweníboq iro.

Ísara keo, írátiáhro.

Maniká itene Wahnah peh morá aní míehre.

30 Maniká itene Wahnahnsabé irutaboíro.

Moke itene irupipeqkákáq

moke iteiwankakákáq

moke itene íwíáhopipéqkákáq

moke itene págege inónkánkákáq

Manikánsabe irutaboíro.

Mah ehwehmé moke mó sehgióro ú ehweh aiq kiotaikire.

31 Mó kiotaiki ehwéh iro.

Arerensabé arutaboírónserah

mó anínsabé moq arutaboírúno.

Mó sehgióro ú ehwehnká mah ehwehtaré íre kiotaikire úwe. (Lo 6.4-5; Wok Pris 19.18)

³² Úwana síwáhnori anínká Sísansabé, Íwáhnoraníno, arega aiq tábúsoqme iraréne. Manikámé peh morá ánine. Peh morá webatare. Arega aiq pútaróne.

³³ Itega Manikánsabe moke itene irupipeqmé, moke itene iwíáhipeqmé, moke itene págege inónkámé irutaboírúnawe, anotah kawéq sánsáne. Iteitensabé irutaboírúnanserah mó anínsábé moq irutaboírúnawe anotah kawéq sánsáne. Wehukega ménkámehnká subiqme agewe Manikánsabe titiraruqaruowe. Arutaboíré sansanká moke titiré sansa kiotaikire úwe.

³⁴ Úwana Sísaga we ahtebeh ehwéh irena wensabé, Manikánka wahnah wahnahnirabeq arewe wahtotaq míahne úwara mío ke síáhtónsabe mó ehwéh íre kasenuwe.

Manikánka omaq ato aní ehweh Sísaga kasenu ehwehne.

(Mátíyu 22.41-46; Áruká 20.41-44)

³⁵ Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wiráípéq síwáhnoréna mío keyabé, Mósísine ehweh síwáhnoro kegá, Manikánka omaq ato aní kow-eriréh ánimé we peh Tébitine anahwa wíre ewe. Mi ehwéhmé aneqsábé irareo kasenána

³⁶ Manikáne Awanka Tébiti iwíáh atowana igonkó pukúípéq sehiranúwana mi ehwéhnká mahraréna, Maniká itene Wahnahnka néne Wahnahnsabé, Niyah púpeq tútuue míéhnaraq arene naruo saiqnariankehe atóge úwe ire. *(Buk Song 110.1)*

³⁷ Tébitiga mi anínsábé, Néne Wahnahne ato puana we árahue wene anahwa míanabo kasenuwe.

Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka ahabárowe ú ehwehne.

(Mátíyu 23.1-36; Áruká 11.37-54, 20.45-47)

Kasenuwara áhnte wehukégá wene ehweh irera anotahtaq iwíáh iwíáhowe.

³⁸ Sísaga síwáhnorútaq mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro kegá mira onserahníyeho. Mó kegá se tagéra sensíwiq pankerageheéra íre wahto korósi úbíkmera nogówe. Sega máhkétirapéq nogótáq mó kegá se mehweh ariteyabe suwahbehre.

³⁹ Momiwí nahtápéq pokotaq peh kaweqtaqéq tútuue méyabe suwahbehre. Táhutahurorabeq aboawah wehwári tútuue míáhrabeq méyabe suwahbehre.

⁴⁰ Sega kéweinínsónsábé péhe éhwéh teriera sene ménsámehnsánkakaq sene nahnkakaq mewe mewe. Mó kegá ite kaweqtaq míáh ké wóe igeheéq wehuke míáhtáq íre wahtotaq púreq aruqaruowe. Mirao puana Manikánka ehweh aritahna tanáhráq se anotahtaq kamah arinkéhe úwe.

Tabonah inínká Maniká náwu monéyábé éhwéhne.

(Áruká 21.1-4)

⁴¹ Wehukega Maniká mone náuwrabeq Sísaga wahtotaq tútuue míowara áhnte kegá séra sene mone mitaq náuwana tagówe. Tagówara áhnte monéákáq kegá áhnte moné náuwuwe.

⁴² Náuwana tabonah kewéinínká séna káriq moneráre náuwe. Mi moneráre peh morá ákáhtaq pabusa mone tahnsane.

⁴³ Sísaga we kéro keyabé, Inéba sewíáhiro éna teiníboq írátíáhiro. Mah tabónáh kewéinínká náwí monégá moke mó kegá náwé mone kiotaikire.

⁴⁴ Sega sene pehipi matiáh mone náuwéwana mah tabónáh kewéinínká moke wene matiéh monéwé aiq náwíre. Aiq náwí puana amahnága táhutahuq

paiqmarahna moné íre kéhre. Minayabe wega náwí mónégá moke mó kegá náwé móné kiotaikire úwe.

13

Sísaga, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh íre kaweraginawire ú ehwehne.

(Máttyu 24.1-2; Áríka 21.5-6)

¹ Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtáqté wíráípeqté tueyokútaq we kéro anínká wensabé, Íwáhnoraníno, tagáhno. Nah kéh ébáhmé áhnte kaweq ebáhne. Áhnte kaweq ebáh náhmári tagáhno úwe.

² Úwana Sísaga wensabé, Amahnága mi anótáh náhmári aiq tagahno? Mi peréhnéhnia ébáhmári miraue íre moráráq kagainae. Peh moke paentárara aruaneherawoe úwe.

Sísaga anehe tanahráq íre kaweq sunúq sínawire ú ehwehne.

(Máttyu 24.3-14; Áríka 21.7-19)

³ Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh korabeq seberiopéq Óríwi sawéhrápéq Sísá tútuue míowara Pítareh Sémísireh Sónireh Ehntarurehga weba séra kasenuwe.

⁴ Kasenára, Arega métáq irarénawe ahkake miraoneherabo? Miraonehera irataq aneq ábóraraginabo uwe.

⁵ Úwana Sísaga wensabé, Mi tanáhráqsábé mó kené péhe éhwéhnsábé aiq pútare aritéhboq auráq matawéq tagaríáho.

⁶ Áhnte kegá mótaq mótarue néníwíruwe séra, Ínéwé Manikánka eqmaq núwéh aní múge irarirataq áhnte kegá sene péhe éhwéhnsábé aiq pútare aritagéhe.

⁷ Mi tanáhráq ebehowe ira ehwéh ireq mó ebehowe sóriq ehwéh íréhrataqmé íre áhreoro. Téhwé teiú náneq ebeq síbana anehe tanahráq íre apubúwe sinae.

⁸ Mó kehinánseq mó kehinánseqka ebehoneherawoe. Mó wahnáhné awahrahreq mó wahnáhné awahrahreue ebehoneherawoe. Mitaq mahtaq máriinae. Ehwehranae. Minawarinká uwo uwoira tanáhráq áhwáranae úwe.

⁹ Sísaga mó mahraréna, Kawerue auráq matiáho. Segá ite kaunsíri ke kotiorarabeq móitera sene momiwí nahtápéq áréti sahtáté iubigéhe. Néne sánsá sehgiónsábé ákáhtaq wahnáh kéreq anotah wahnáh kéreqka ehweh aitagheéra seba móitagéhe. Mi tanáhráq néne ehweh terigéhe.

¹⁰ Téhwé kaweq ehwéh moke mah kehiná kéhíná teri terinigehe.

¹¹ Segá ehweh aitagheéra táhtqme meiqmera móiúwéhrataq itega irarira ehwéhnsábé iwíáh kikiriyeho. Írakaumo. Mi tanáhráq Manikáne Awanka iwíáh aitahna ehwéh irarero. Mi tanáhráq íre iteitene ehweh irarigehe. Manikáne Awanka iwíáh aitahna ehwéh irarigehe.

¹² Subiq suagehéera siwahwárehga síbákawaréh móruehrara síbákawaréhga siwahwáreh móruagéhe. Subiq súáho aritagéhe. Sibowárehga monseráhnue sene animári móruagéhe. Animarínká sinoibonsabé abiahnsa aritera subiq súáho aritagéhe.

¹³ Néne sánsá sehgió púara ómi kegá itensabé íre suwahbanae. Néne sánsá íre susa anehe tanáhráqkákáq peh kawerue sehgirataq Manikánka ite meirena oga mérapeq móitankéhe úwe.

Sísaga íre kaweq sunúq sínaraqsábé teriu ehwéhne.

(Máttyu 24.15-28; Áríka 21.20-24)

14 Sísaga mó mahraréna, Íre kaweq ahbábárorahi naneq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáhrabeq maragéhe. Mitaq órira kahnara tagagehe. Mah sehirá tagah keo, iwíáhue tagahro. Mi tanáhráq Súría marakórápéq miéhrataq sawéhrapeq pehbeheráh pokoro.

15 Mi tanáhráq máhpeq miéhrataq itene ménsámehnsá kiweyaneheéq nahupeq kibekiyehboq pehbeheráh pokoro.

16 Sotápéq miéhrataq itene korósi koweyaneheéq itene nahtapeq kouwekiyehboq pehbeheráh pokoro.

17 Mi tanáhráq kía miéhra inínsónseq inahunah inínsónseqka íre pehbeheráh pokorahi puag sensabé irutaboiroro.

18 Ah áhnte kariéhínagake mi iré káwéq sunúq sínehboq púreroro.

19 Mitaqkake anotah íre kaweq sunúq sinawire. Manikánka mah marákó marákó mirarotaqkákáq amahnágaákáq mina tahnsa sunúq íre kéhre. Mókake mó mina tahnsa sunúq íre sinae.

20 Íre sinae éna, Manikánka aiq iwíáhéna, Íné túbáh agonaraq mi sunúqká ómi mah kehiná kéhíná subiq suahráhire. Ómi subipáhraruehneho éna mi tanáhráq wahtonaraníe iwíáhúwe. Mira iwíáhúnsabe wega omaq sitéh keyábé arutaboiri puana mi tanáhráq wahtonaruankéhe úwe.

21 Sísaga mó mahraréna, Mi tanáhráq mó kegá itensabé, Tagahro. Ite meirena kaweraintankeheéna Manikánka omaq ato anímé mahtaq miéhre irara mó kegá itensabé, We isebeq miéhre igehe. Sene péhe éhwéhnsábé aiq pútare arítého.

22 Íné Manikánka omaq intárai aní múge irarira kereq íné Manikáne ehweh iraru aní múge irarira kereq péhepehe ehwéhne seneherawoe. Segá sirataq ótaq sansánkákáq anotah pagégé sánsánkákáq miraigehe. Áhnte kegá sene ótaq sansá tagéra sensabé aiq pútare aritageheéra mi sansá miraigehe. Manikánka omaq sitéh kegá moq sene péhe éhwéhnsábé aiq pútare aritageheéra miraigehe.

23 Moke teiú náneq mókake ábóraragína puag auráq matawéq tagariáhro úwe.

Anehe íné wehukení úku anínká tuinauge ú ehwehne.

(Mátíyu 24.29-31; Árúka 21.25-28)

24 Sísaga mó mahraréna, Mitaqkake íre kaweq sunúq sótaikínaraq pópoqnah íre patahinae. Inokáhpeq íre íónitanae.

25 Wehyoqmari íópeqté meginiae. Íópeqté págege naneqmari moke kúrugúruinae. *(Aisaia 13.10, 34.4)*

26 Mi tanáhráq íné wehukení úku anínká piribirioyahnkakaq téhreh naneqkákáq págegeue tuonara tagagehe.

27 Túónagake pemiáhnka anotah ehwéhínaraq Manikánka wene íópeqté ké eqmaq suankéhe. Eqmaq suena wega omaq sitéh keyábé, Moke mah marákó marákórápéqté mitaqté kéweriqme mahtaqté kéweriqme ue ue meriqme sero inkehe úwe.

Sísane ehweh íre parabagia peh ahriahri kagainawire i ehwéhne.

(Mátíyu 24.32-35; Árúka 21.29-33)

28 Sísaga mó mahraréna, Awankánsabe iwíáhue tagéq iahtebahro. Awanká ayahnawe anonkakaq kahnana ánáh aunínaraq itega iwíáhéq, Ópeq áhnbórá sire aiq ahtebóne ewe.

²⁹ Mina onserah moke teiú náneq ábóraragínaq tagéq íné túóna tanáhráq aiq wahtotarire igehe.

³⁰ Teiniboq írátíáhro. Amahnága oga miáh kégá ómi pehipi íre pukigehe. Ebeqme moke teiú náneq ábóraragínaq tagéq anehe pukigehe.

³¹ Íópeqkákák mah marákó marákóákák parabagínana ínéga teiú éhwéhmé íre parabagia peh ahriahri kaginawire.

Sísa tuina tanáhráqmé ómiga íre iahteboña ehwéhne.

(Máttyu 24.36-44)

³² Sísağa mó mahraréna, Íné túóna wehekáhnkákák áhwahakák ómiga íre ahteabahwe. Íópeqté kégá íre ahteabahwe. Íné Manikáne ahninkáwágá moq íre ahteaboge. Peh morá Maniká Iteriboga webataq mi wehekáh tagariéhre.

³³ Túóna tanáhráq ite íre tagariáh púaq níwénunéq kawerue auráq matiáhro.

³⁴ Íné túónaraqmé wehga íre wahto ah nóginserahne. Wega wene nahtapeq suena pokinaitaq wene arambehri ke wahnah arámbéhriráq sítéhre. Mó aní mó arámbéhriráq mó aní mó arámbéhrirárue sítéhre. Ahnansahraq wahnah atéh ánínsábé, Kawerue auráq matiahno éna pokire.

³⁵ Mina inserah íné anotah Wahnáh túóna tanáhráq íre tagariáh púaq kawerue auráq matiáhro. Íó tupekínaraqpópoq inokáhnabubopopoq kokórega téh ehwehnínaraqpópoq ahbiahipeqpópoq tuinauge.

³⁶ Apubúue túónaraq ite sugéhboq peh kawerue auráq matiáhro.

³⁷ Itensabé teiú éhwéh ómi mah kehiná kéhíná teriúge. Níwénunéq kawerue auráq matiáhro úwe.

14

Wahnah kegá Sísa subiq suaneheéra moraénu ehwéhne.

(Máttyu 26.1-5; Áruká 22.1-2; Sóni 11.45-53)

¹ Ahriña tahnsá sótaikú iahrreraq ko tanáhráq íre múi páréti né tanáhráq wahtonútaq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Mósisine ehweh síwáhnoro kereqka sío síoéra, Sísave árahue epéq táhtoqme mósubiq suanéhnkono íwiáhúwe.

² Mira íwiáhéra, Ahnte wehekéqkák táhutahurirataq ehwehéra tobehiyehboq Sísa pehraganehe uwe.

Peh morá ínínká Sísave ayahnopeq wéri abaq ato ehwehne.

(Máttyu 26.6-13; Sóni 12.1-8)

³ Pétáni suwahpeqte ání Sáimóniwe anotah nao wagú anine. Minayabe mó kegá, Náonkakaq Sáimónie ue wéhuwehu áwiratówe. Sísağa Pétáni suwahpeq ména mi aníné nahtapeq táhutahurúwana peh morá ínínká áhnte moné tahnsa wéri antéhyá mewe síwe. Mewe séna mi antéhyá piteruqme Sísave ayahnopeq wéri antiatowe.

⁴ Antiatowara táhmaro mió kega abiahnasnéra seye náhenéra, Mi weríwé aneqsabé pehipi antiatehro?

⁵ Íre pehipi antiatéhtáq tahirímé mi werí paiqmarena 300 moné mewena mi moné tabonah ke nári irino éra mi ínínsábé awehgu atówe.

⁶ Awehgu atówana Sísağa sensabé, Mi iní pehragatáhro. Aneqsabé awehgu ataho? Wega mira aintéh sánsámé kaweq sansáne.

⁷ Tabonah kewe ahriahri iteba mía míaowaq ite iuwahbáhnagake séhréh aritahráhowe. Ínéwé ahriahri iteba íre mía míainie.

⁸ Mi inínká aiq miraorahi sansá aiq miraire. Íné maisarageheéna mi inínká ninonka abaq intéhre.

⁹ Teiniboq írátiáhro. Mah marákó marákó kaweq ehwéh teri terinirataq wega amahnága mirai naneq ehwehnkákák terigéhe. Terírataq íréhra kegá wéri abaq intéh íninsábé iwíáhigehé úwe.

Súrásaga wahnah keyábé, Ite meiqmena Sísaba móitanie ú ehwehne.

(Mátíyu 26.14-16; Árúka 22.3-6)

¹⁰ Sísá kéro ke airápété téhranité míówe. Sebaté áni wenáwiqtare Súrása Ísikáriótie. Wega Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kébá pokue sensabé, Sísá iteba méauwanie úwe.

¹¹ Méauwanie teriuwara iwíáh iwíáhéra móne awenéhboq miraúno uwana Súrásaga kowe aritena se Sísaba móríte tanáhráqsábé iwíáhue kabarúwe.

Sísareq we kéro kereqka moráráq táhutahuru ehwéhne.

(Mátíyu 26.17-25; Árúka 22.7-14,21-23; Sóni 13.21-30)

¹² Íre múi páréti né tanahráq ebeqte wéhékáh sótaikú iahreráq ko tanahráq sítáq Asiu kegá sipisipi q áráh subiqme titiru tanahráq súwe. Mi tanáhráq we kéro kega Sísaba séra wensabé, Sótaikú tanahráq iahreráq kéh táhútáhúq nankehboq ehq kogaweratanéhnkono ue kasenuwe.

¹³ Kasenuwana Sísaga we kéroya anité eqmaq suanaútaq sensabé, Wah-totaq kehíná suwahpeq pokotao. Obenkisa wání ántéhíyánkákák áninseq piehgírataq kéréhta.

¹⁴ We kibekína nahtápéqté ábówánsábé mahraréta, Íwáhnori anínká mahraréna, Ínéreq iné seníráh kéreqka sótaikú tanahráq iahreráq kéh táhútáhúq nanehboq mi paqnáhípeq teio ire teawetao.

¹⁵ Teawírataqmé wega ménsámehnsá aiq kaweria páqnáhípeq teinkéhe. Mitaq itene táhutahuq kaweraráhta éna eqmaq suowe.

¹⁶ Eqmaq suowara mi anitégá mi ke suwahpeq pokue Sísaga teriunserah tagéra mitaq sótaikú tanahráq iahreráq ko tahútáhúq kaweraróye.

¹⁷ Ío tupekútaq Sísareq airápété téhranité we kéro kereqka mitaq séra

¹⁸ tútuue táhutahurutaq Sísaga sensabé, Teiniboq írátiáhro. Ite míáhrabeqte áni ínéreq moráráq nóya anínká néne naruo kowerirankéhe úwe.

¹⁹ Úwara sene sirupipeq umeh agúwara morá áni morá ánínkáue Sísansabé, Arega ínensabe irareno ue kasenuwe.

²⁰ Kasenuwana Sísaga sensabé, Airápété téhranité omaq sitórabeqte anínká ínéreq morá párétáhípeq páréti pámbáhúya animé we wire.

²¹ Manikáne ehwehnka aiq irarinserah iné wehukení úku aní pukinie. Néne naruo kowerirahna aní anotahtaq kamah awinawire. Wenanoga we íre maqmíotaq tahirímé aiq kaweri irino úwe.

Sísaga párétiakáq sera ano ko kahpúakáq náriu ehwéhne.

(Mátíyu 26.26-30; Árúka 22.15-20; 1 Kórína 11.23-25)

²² Segá táhutahurutaq Sísaga páréti mewena Manikánsabe kaweróne atena keqme náriena sensabé, Mahnawé niwaq mire. Náhro úwara nowe.

²³ Nowana wega náhniáq sera ano kahpú mewena Manikánsabe kaweróne atena náriuwara ómiga nowe.

²⁴ Sísaga sensabé, Mahnawé néne korahq mire. Néne korahq tuinaga itereq áhnte mó kereq Manikánka insahwé aitená itene ahbabáq kaweráitankéhe.

²⁵ Teiníboq írátíáhro. Náhníáq sera ano mahtaḡ mó íre nanie. Mókake Manikánka wahnah wahnahnínarabeḡ miáhnaraḡ o sera ano nanie úwe.

²⁶ Sega Manikánsabe iwíáh iwíáh igonkónéra máhpeḡ tuesday Óríwi sawéhrápéḡ pokuwe.

Sísaga Pítansabé, Íné nuwaniewóne ú ehwehne.

(Máttyu 26.31-35; Áríka 22.31-34; Sóni 13.36-38)

²⁷ Sísaga sensabé, Manikáne ehwehnka mahraréna,

Ínéga sipisípiḡ Wahnáh subiq súáhnaraḡmé moke sipisípiḡmarínká kobeq séberigehe ire. *(Sekaraia 13.7)*

Mi ehwehnká irarinserah ite ómiga íné nuweḡ kobeq séberigehe.

²⁸ Manikánka íné oganúḡ intahnaraḡ Kehrari marákórápéḡ ebeḡ konaḡ inehe sighehe úwe.

²⁹ Úwana Pítaga Sísansabé, Ómiga are áúwéhraḡmé ínéga íre auwanauge úwana

³⁰ Sísaga wensabé, Teawiníboq írátíahno. Ibora inókáhpéḡ kokórega téhtaréráḡ ehwehnina inaraḡ arega íné íre tagaríóḡ apahtáróráḡ irariniewóne úwe.

³¹ Úwana Pítaga mi ehwéhnsabé anotahtaḡ ahḡáho éna Sísansabé, Mó kegá arereḡ ínéreḡ iubiḡ súéhraḡmé ínéga are aiḡ tagaríóḡ atanauge úwara sega moke wega irarúnserahnuwe.

Sísaga Késémáni matábúráḡ kobúrerú ehwehne.

(Máttyu 26.36-46; Áríka 22.39-46)

³² Sísareḡ we kéro kereḡka mitaḡ suera mátabu áwíḡ Késémáni pokuwe. Sísaga sensabé, Ite mahtaḡ tútuue miéhraña íné kobúrerono éna

³³ Pítareh Sémísireh Sónireh móbeḡ móritowe. Móritena wene arupipeḡ anotah uméhue págege agúwana

³⁴ wega sensabé, Nirupipeḡ anotah uméhinka pukorahuge. Mahtaḡ tútuḡméḡ tagaríáhro éna

³⁵ se suena wahtotaḡ móbeḡ pokéna marakóraḡ káuḡmunue ména púrerúwe. Púreréna íre kaweq sunúḡ weba sínehoéna púrerúwe.

³⁶ Púrerue mahraréna, Nániboo, arega moke miraorahóne. Mah íré káwéḡ sunúḡ móruo. Íre íné nuwahbeh sansá peh are awahbáhna sansánúno ue púrerúwe.

³⁷ Púreraruena wega Pítarehba kouwekéna tagówara sugówe. Sugówana wega Pítansabé, Sáimónio, aneqsabé sugahno? Pehgáriḡ tanahráḡ arahinsabé íre tútuḡmé níwénunorahoo?

³⁸ Iteiyuwanka kaweq sansánéyabe iuwahbehre. Peh itene inonka mareḡ-marero puaq íre miraorahowe. Minayabe owainawanka ahababáḡ aitehne-hboḡ tútuḡméḡ púreroro éna

³⁹ mónkakáḡ kobúrerúwe. Métáḡ púrerúnserahnuwe mó púreréna

⁴⁰ Pítarehba mó kouwekéna tagówara se anotah mukúḡmáhkúru puara se peh sugówe. Sugówana Sísaga iriritowara siyehitónsabe ehiya míówe.

⁴¹ Sísaga apahtáróráḡ kéna séna ú púana sensabé, Ite peh ahrenaneheéḡ sugahno? Aiḡ míre. Íné wehukení úku aní ahababáḡ ke kowerire tanahráḡ aiḡ sire.

⁴² Pokonehboḡ irigoro. Tagahro. Néne naruo koweriréh ánínká aiḡ sire úwe.

Súrásaga Sísane naruo koweriro ehwéhne.

(Mátítyu 26.47-56; Áruká 22.47-53; Sóni 18.3-12)

⁴³ Sísaga mi ehwéh irarútaq Súrása we kéro anínká apubúue súwe. Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Mósísiga miraoro ú ehweh síwáhnoro kereq Asiu kené aboawah wehreqka áhnte mó ke eqmaq súówara sega pokamarinkákáq sahmárinkákáq Súrásareq moráráq suwe.

⁴⁴ Seneherautaq koweriro anínká su ke teriena, Ínéga nánkóqnahna anímé Sísá wire. Táhtoqme kawerue meqme móáúwáhro úwe.

⁴⁵ Minayabe Súrásaga sútaq Sísaba apubúue séna pewsabé, Íwáhnoraníno éna nánkóqnoúwe.

⁴⁶ Nánkóqnoúwara sega Sísá táhtoqme ambubúue táhtotíówe.

⁴⁷ Táhtotíówana mó anínká wene poka mewena Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh ániné arambehri aní apiwe wene ahre kiraq auwowe.

⁴⁸ Kiraq auwowana Sísaga sensabé, Aneqsabé aebó aní táhtoráhnserah pokankákáq sahnkákáq iné meniraneheéq seo?

⁴⁹ Mó wehekáh mó wehekáhnue Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq áhnte wehekáh itereq ména íwáhnorurautaq mi tanáhráq itega iné íre táhtotiarowe. Manikáne ehwehnka irarinserah aiq pútaraginkeheéq miraowe úwara

⁵⁰ we kéro kega Sísá auwera pehbeheráh pokuwe.

⁵¹ Pokuwana káriq mahbíq peh taberábe ambántá úbíqmena Sísá anehe kaqmena kérowe. Kérowara míó kega we táhtorówana

⁵² wene ambanta kesuena pehrákora pehbeheráh pokuwe.

Wahnah kegá aboawah weh míorabeq Sísá ehweh ató ehwehne.

(Mátítyu 26.57-68; Áruká 22.54-55,63-71; Sóni 18.13-14,19-24)

⁵³ Segá Sísá meqmera Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahpa pokuwara moke Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Asiu kené aboawah wehreqka mitaq momiwíuwe.

⁵⁴ Se mótaq we mótarue Pítaga sinehe kaqme kure Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahne nahnoerápéqté mátábúrác kúwe. Kure mitaqté párisíréhreq tútuue méra iraraq totoruwe.

⁵⁵ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq moke mó kaunsírí kéreqka Sísá subíq suanéhboq wega ahabáruraime insega tagarairo éra kabaruwara íre pahsúówe.

⁵⁶ Sísaga miraúnsabe áhnte kegá péhe éhwéhnéra íre morá éhwéh iraruwe.

⁵⁷ Táhmaro kegá irigue péhe éhwéh atera mahraréra,

⁵⁸ Itega wene ehweh írátáúne. Wega iraréna, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh wehukega pearó nah sokoruqme apahtáro wéhékáh mó nah pearaníe. Íre niyahnkaratáté pearaníe uraire éra

⁵⁹ sene ehwehme peh úbíráhbíq ehwehnéra íre morá éhwéh iraruwe.

⁶⁰ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnka irigue ákáhpi kowéna Sísansabé kasenéna, Mah kegá arensabé irare éhwéhmé arega íre terieráhono? Sene ehweh aiq pútaq éhwéhpo úwana

⁶¹ Sísaga íre iraria peh ehíya míowe.

Peh ehíya míowana wega Sísansabé, Manikánka ite Asiu ke meirena kawerai-tankeheéna peh morá aní omaq atowe. Arewe mi anípo? Arewe Manikáne ahninkáwábo kasenúwana

⁶² Sísaga wensabé, Íné we uge. Íné wehukení úku anínká Manikáne ayah púpeq tútuue ména íopeq írabúyápipeqté tuonaq tagagehe úwe.

⁶³ Úwana Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahnka mi ehwéh irotaq abiahnsanú púana wene korósi subansuena mahraréna, Wega aiq irarinsabé mó keyábé móme íre kasenoro. Ahqáho.

⁶⁴ Wega Manikánsabe íre kaweq ehwéh atéhraq íráhwe. Minayabe aneratanéhnkono úwara sega moke mahraréra, Wega ahababáq ehweh aiq irari puaq subiq suo atanéhe uwe.

⁶⁵ Táhmaro kegá Sísá tehqni atera wene auranabiah ambantaraté akariatawéra subiqmarera, Insega are subiqmarehro? Teio uwara párísirehga Sísá meqmera mósubúwe.

Pítaga, Sísá íre tagaríóge ú ehwehne.

(Mátíyu 26.69-75; Áruká 22.56-62; Sóni 18.15-18,25-27)

⁶⁶ Pítaga nahnoerápéqté mátábúrácq tumíowana Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítéh áníné arambehri ahrárigá súwe.

⁶⁷ Súwana Pítaga iraraq totorúwana mi ahrárigá we tagéna ebitáwéna wensabé, Are Sísá Néhsara suwahpeqté ánínseq míarone úwe.

⁶⁸ Úwana Pítaga ahqáho atena, Arega iraréna ehwéhme íre ahteboge. Aneq ehwéhnono éna mitaq suena méhpehpeq pokúwana kokórega téh ehwehnúwe.

⁶⁹ Mi ahrárigá méhpehpeq Píta mó tagéna míó keyabé, Mah anímé Sísá awahrahní míre úwe.

⁷⁰ Úwana Pítaga mó ahqáho atowe.

Pehgáriq motácq tahnsa mitaq míó kega Pítansabé, Are Kehrari marákórápéqté áni púah are wenawahrahní móne uwe.

⁷¹ Uwana Pítaga ehbonéna mahraréna, Manikánka tagaríéhtácq aiq pútariahnsanuge. Itega irare anímé íné íre tagaríóge. Ínéga péhe éhwéh teawénaraqmé Manikánka íné nubiq suankéhe úwana

⁷² kokórega mó ehwéhnuwe. Mó ehwéhnútaq Sísaga teawu ehwéh Píta ahreraq kowe. Mina teawu ehwéhme, Kokórega téhtarérácq ehwehnina ínaracq arega apahrtárorácq íné íre tagaríóge irariniewóne úwe. Pítaga mi ehwéh ahreraq kowana wene arupipeq umehúwana anotahtaq ibisówe.

15

Sísá meqmera Páhírátiba móátó ehwehne.

(Mátíyu 27.1-2,11-14; Áruká 23.1-5; Sóni 18.28-38)

¹ Ahbiahipeq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Asiu kené aboawah wehreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereq moke mó kaunsírí kéreqka momiwíue Sísá subiq súéhra ehwéh sío síóera wene ayahnkaratácq nágáqtate táhru táhrue meqmera anotah wahnáh áni Páhírátiba móátówe.

² Móátówana Páhírátiga wensabé, Arewe Asiu kené wahnahpo kasenúwana wega wensabé, Arega aiq iraréne úwe.

³ Úwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kegá Sísá áhnte ehwéh atówe.

⁴ Ehweh atówana Páhírátiga Sísansabé, Sega arensabé áhnte ehwéh atáhwe. Minayabe arega ehweh íre terieráhono kasenúwana wega peh ehiya míowe.

⁵ Peh ehiya mío púana Páhírátiga iwíáhue tagéna áhtenúwe.

Páhirátiga, Sísá awankátaq táhparáhiro ú ehwehne.

(Mátíyu 27.15-26; Áruká 23.13-25; Sóni 18.38-19.16)

⁶ Anotah tahutáhúro tanáhráq mó opéq mó opérue karábúsiipéqté ání Asiu kegá pugeqio teawú ani Páhirátiga pugesuaq pugesarúwe.

⁷ Wehukení wenáwíq Páréhbae. Wereq mó kereq ebehutaq Páréhbagá wehukení subiq suonsabe karábúsiipéq míowe.

⁸ Karábúsiipéq míowara áhnte kegá kire Páhirátinsabé, Are ahriahri mira aruqarurona serahnúno uwe.

⁹ Úwana Páhirátiga sensabé, Asiu kené anotah Wahnáh pugeq inínkono kasenúwe.

¹⁰ Kasenána iwíáhéna, Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kégá, Sísaga ite kiotaikíneho éra abiahnsa atáh púara ínéba meqme sewe iwíáhúwe. Mira iwíáhú púana wega sensabé, Asiu kené anotah Wahnáh pugeq inínkono kasenúwe.

¹¹ Kasenúwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kégá míó keyabé pagu pagunéra, Mah ehwéh Páhiráti koreawéro. Wensabé teaweq, Párehba pugeqauwe Sísá subiq súáhiro arito koreawéro éra pagu pagunuwara míó kega, Párehba pugeqio uwe.

¹² Úwana Páhirátiga sensabé mó kasenána, Itega ite Asiu kené Wahnahne ue áwiratáh ánimé aneratanínkono úwe.

¹³ Aneratanínkono úwara sega ehweh kikiréra, Awankátaq táhpawe subiq suo uwana

¹⁴ Páhirátiga sensabé, Aneqsabébo? We aneq ahababáriro kasenúwara sega mó anotah ehwéhnaabera, Awankátaq táhpawe subiq suo uwe.

¹⁵ Úwana Páhirátiga míó kene sirupipeq eyoyóigeheéna Párehba pugeq auwena Sísá árėti sahtáté subóro aritena sóntía kegá awankátaq táhpawe subiq suageheéna siuwe.

Sóntía kegá Sísansabé awiréh ató ehwehne.

(Mátíyu 27.27-31; Sóni 19.2-3)

¹⁶ Sóntía kegá Sísá meqmera wahnah anínká ehwehúrabeq kibekue móatera ómi mó sóntía ké síáhrabuwara momiwíuriówe.

¹⁷ Momiwíera peh morá tautáúq korósi abaq atera ógaratáté keborarera wene ayahqnotaq suki atówe.

¹⁸ Suki atera wensabé, Aiq míahno? Arewe Asiu kené Wahnah mone éra

¹⁹ wiahno sahtáté ayahqnotaq subiqmarera tehqni atera sirehunseraráq méra Sísansabé péhepehe iwíáh iwíáh atera

²⁰ awiréh atówe. Awiréh atera abaq ató korósi akai auwera wewene korósi suki atera awankátaq táhparaneheéra meqmera pokuwe.

Sísá awankátaq níriraté táhparó ehwehne.

(Mátíyu 27.32-44; Áruká 23.26-43; Sóni 19.17-27)

²¹ Sóntía kegá Sísá meqmera pokuwana Sáiríni marákórápéqté ání wenáwíq Sáimóni ahtapeq sure Sarúsarama suwahpeq pokinieéna sótaikinaúwe. We Árekásántareq Árúpareqne sibowá míowe. Sóntía kegá we saiqnatera, Sísá táhparéhra awánkámé abaqme kúno atónsabe abaqmena kúwe.

²² Sísá meqmera Kógóta sawéhrápéq kíúwe. Mi sawéh áwíqmé áwahewé wehukení ayahqno tánúnsutapére.

²³ Mítaq sega íre érorahi kítabeh maráhsíní mewera náhniáq sera anopipéq sombirahue Sísá náuúwana ahqáho éna íre nowe.

24 Íre nowara sega we meqmera awankátaq níriraté wene ayahnkaratáq subiqmaq aigarátaq subiqmarue táhparera awanká pankeqme marakóipeq pearówe. Pearera, Wene korósi insega meyanabomo éra saraqmianeheéra káhsue saraqme meyówe.

25 Wéhékáh íó ákáhtaq kiutaq awankátaq táhparówe.

26 Ehweh átó ehweh kanehraq sehiranúwara wene ayahqno abobórahpeq awankátaq táhparówe. Mi sheíránká mahraréna, Asiu kené Wahnahne úwe.

27-28 Sísá awankátaq táhparóbeq aebó ánité moq awankátareráq níri pewe táhparéra pankeqme ayehré ayehré pearówe.

29 Pearówara mitaq sótaiku kegá Sísá tagéra awiréh atera sinuo kóbíq kóbiréra wensabé íre kaweq ehwéh atówe. Íre kaweq ehwéh atera mahraréra, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh nah sokoruqme apahtórórąq mó pearahráhóna aníno,

30 arere séhréhúno. Oga míankehboq marakóipeq tueagúno éra awiréh atówe.

31 Awiréh atówara Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Mósisine ehweh síwáhnoro kereqka moq awiréh atera mahraréra, Wega mó ke kawer-aritena peh wewe íre kawerorahire éra

32 wega, Íné áhnte wehuké merirena kaweraritankeheéna Manikánka omaq intowe iwíáhire. Íné Ísara kené Wahnah aní múge iwíáhire. Wega maraipéq tueagínaq tagéq wensabé aiq pútare atanéhe éra awiréh atówe. Awankátaq táhparó anitégá moq íre kaweq ehwehnéra Sísansabé awiréh atóye.

Sísá pukú ehwehne.

(Mátíyu 27.45-56; Áríka 23.44-49; Sóni 19.28-30)

33 Wéhékáhnabubu moke mah marákó márákó sunkíkíragúwana íó tunsore-rutaqkakáq peh sunkíkíratíowe.

34 Tunsorerutaq Sísaga wewene ehwehtaq Wenabonsabé anotahtaq mahraréna, Írói, Írói, tahmah sabáhtahnie úwe. Mi ehwehnúmé, Nániboo, Nániboo, aneqsabé íné nuwahno úwe.

35 Úwara táhmaro iriwe míó kega irera mahraréra, Íráhro. Éráisansabé áhrabire uwe.

36 Mibeqté ánínká pehbeheráh sehenáh tahnsa náneq mewena kítabelah nah naneqpípeq pámbáhue sehikaratáq maqme pankeqme Sísaga píbira nankeheéna awuwe. Awena mahraréna, Éráisaga marakóipeq atanabiramo. Taganeheqmúne úwe.

37 Úwana Sísaga anotahtaq ehwehnéna putíowe.

38 Putiotaq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté páráhnekéq tahnsa ónsá senahpeqté subame tunse téhtaré úkúwe.

39 Sóntía kené kíápéténiga Sísane auranabíahapeq ména we putionsabe tagarawéna mahraréna, Mah animé aiq pútaq Manikáne ahninkáwá wíre úwe.

40 Sísá putiotaq ahreronká mobeq iriwe méra awahnkanuwe. Mágára suwahpeqte íní wenáwíq Máhriáe. Sémisi anehe piah anínseq wenawah Sósépareqne sínowa wenáwíq moq Máhriáe. Mó íní wenáwíq Sárómie.

41 Sísaga Kehrari marákórápéq síwáhnorútaq mi ínítógá we kéreera wene táhutahuq tíátówe. Mi ínítároréq mó Sarúsarama suwahpeqte su ahrérónseqka mobeq iriwe méra awahnkanuwe.

Sísane anonka maisé onápíépéq maisaró ehwehne.

(Mátíyu 27.57-61; Áruká 23.50-55; Sóni 19.38-42)

⁴² Ahbiah tahnsá ahrena ahrena wehekáh ibora táhnsá táhutahuq kaweq kaweré wehekáh ío tupekútaq Sósépağa Páhírátiba pokúwe.

⁴³ Sósépawe Árimátéa suwahpeqte ánínúwara mó kegá, We kaweq abóawáh wéh wíre íwíáhuwe. We Maníkánka wahnah wahnahni tanáhráq áwénunue taga tagaú aní míre. We íre áhrea Páhírátiba pokéna wensabé, Sísane anonka mewena mómaisaranínkono úwe.

⁴⁴ Úwana Páhírátiga, We putiehramo íwíáhéna kíápéténine wahnah áhrabéna, Aiq putiehro éna kasenúwe.

⁴⁵ Kasenúwana, Aiq putíéhre úwana Páhírátiga Sósépansabé, Wene anonka meyo úwe.

⁴⁶ Úwara Sóséparehga íre wahto taberábe ambántá paiqmarera Sísane anonka kiwewe marakóraq márumarera ambantaipéq úbíqme mewera ubusa onápíépéq mómaisarówe. Maisarera ebah ubusa onápíépéq marera anotah ebáh paentáwe kure maisiaró mehpeh paiqmarera pokuwe.

⁴⁷ Mágára suwahpeqte ínínseq mó wenaogo Máhría Sósépane anowareqka Sísá maisarórabeq tagoye.

16

Sísá oganúkú ehwehne.

(Mátíyu 28.1-8; Áruká 24.1-12; Sóni 20.1-10)

¹ Ahrena ahrena wehekáh parabagúwara Mágára suwahpeqte íní Máhrireq Sárómireq Sémísine anowa mó Mahriáreqka Sísane anonka abağ ataneheéra kaweq kunkúni werí paiqmárowe.

² Paiqmárowana o wíki kowara ebeqte wéhékáh ahbiahipeq ío kiembogútaq mí ínínónká maisiaró onápíépéq pokéra ahtapeq kure

³ seye náhenéra, Méhpeh paiqmárah ébáhmé insega paentáwe méreitanabomo uwe.

⁴ Úwana anotah ebáhnaba kowara sega tagowana méhpehtağ íre paisa peh móbeq kowara tagowe.

⁵ Tagéra maisiaró onápíépéq kibekuwana íre wahto taberábe korósiákáq máhbí éberiopeğ tútuue míowara tagéra áhtenuwe.

⁶ Áhtenuwana wega sensabé, Íre áhtenoro. Ite Sísá Néhsara suwahpeqte ání awankátağ táhpato aní seragahwe. We oganúkéna mahtağ íre míéhre. We maisatotağ tagahro.

⁷ We kéro kereq Pítareq korerieğ, Wegá Kehrari marákórápéq ebeq kínağ itega mitağ kiratağ tagagehe. Wegá teiatáinserah itega mitağ we tagagehe koreriéro úwe.

⁸ Úwana mí ínínónká tueyokéra iransánue áhtenunsabe pehbeheráh kure áhreu puara ahtapeğ sótaiku ke íre teriasa peh ehiya méra pehbeheráh kótaikuwe.

Mágára suwahpeqte íní Máhriaga Sísá tagó ehwehne.

(Mátíyu 28.9-10; Sóni 20.11-18)

⁹ [Ebeqte wehekáh o wíki ahbiahipeq Sísá oganúkéna wega Mágára suwahpeqte íní Máhriaba ebeq súwe. Wegá mó tanáhráq abapete téhtaré ówáínáwánsabé, Máhría auweq pokoro arito íní míre.

¹⁰ Sísaga mi iníba ebeq súwana mi inínká pokue Sísá kéro keba pokúwara Sísá pukúnsabe wensabé sirutaboírera íbisowana Máhriaga koreriena,

¹¹ Sísá oga míéhra tagoge úwe. Úwara wene ehwehnsabé íre aiq pútare atówe.

Sísá kéroya ánitégá ahtapeq Sísá tagoya ehwéhne.

(Árúka 24.13-35)

¹² Anehe téhranítégá uworapeqté áhtápéq nogúyataq Sísaga mó aní tahnsa úkue seba súwe.

¹³ Súwara sega kouwekéra moke Sísá kéro ke koreriúyara sene ehwehnsabé moq íre aiq pútare arítówe.

Sísaga we kéro keyabé, Néne ehweh koreriéro ú ehwehne.

(Máttyu 28.16-20; Árúka 24.36-49; Sóni 20.19-23)

¹⁴ Anehe we kéro ke peh abapete morá ké méra táhutahurutaq Sísaga seba súwe. Sirupipeq págege éra we oganúkú ehwehnsabé íre aiq pútare aritónsabe sensabé siwehguúwe.

¹⁵ Sensabé, Moke mah marákó marákó pokue mah kehiná kéhíná kaweq ehwéh koreriéro.

¹⁶ Ínénsabe aiq pútare aintera wání meyhra kewé Manikánka oganúq si-tankéhe. Ínénsabe íre aiq pútare aintéhra kewé ehweh aritankéhe.

¹⁷ Ínénsabe aiq pútare aintéhra kegá teiéna otáq sánsá miraigehe. Néníwíruwe owainawamarí kaqsuagéhe. Kambare ehwéhniagehe.

¹⁸ Ayahtate wehe táhtoragéhe. Pukorahi naneq nehrataq íre pukigehe. Siyahnkaratáté awahre ke táhtoréhrataq kaweraginkehe úwe.

Manikánka Sísá íopeq tumero ehwehne.

(Árúka 24.50-53; Eqmaro 1.9-11)

¹⁹ Sísá itene Wahnahnka aiq teriuwana Manikánka we íopeq tumerowana wene ayah púpeq tútuue míowe.

²⁰ We kéro kega pokue mah marákó marákó áhnte kehiná kaweq ehwéh teri terinuwe. Itene Wahnahnka se séhréh aritonsabe sega ótaq sánsá mirauwara író kega tagéra, Mah ehwéhme aiq pútaq Manikáne ehwéhne uwe.]

Árúka

Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Árúkawe íre Asiu anínéna we nahnso aní míowe. Wega téh sóteh arámbehriéna anehe Pora kérena séhréh atowe. Árúkaga Sísane arambehri wene auranka íre tagéna peh Sísá tago keyábé kasenéna kawerue ahtebéna mah pukú sehiranúwe. Nahnso kegá mah pukú sáhnsahwe Sísane ehweh kawerue siahtebéra wensabé aiq pútare atageheéna sehiranúwe. Anehe Árúkaga Eqmaro Kene ehweh pukú sehiranúwe.

Árúkaga mah kawéq éhwéh sehiranúwe.

Árúkaga Tíópírása ebeq sehiranú ehwehne.

¹ Tíópírása anotah wahnáh ánino, ite míraunarabeq áhnte kegá Manikánka miraurai naneqsabé iwíáhéra sehiranurowe.

² Sehiranuro kegá Manikáne ehweh teri terinera wega miraurai naneq tagaro kené ehweh irera teniátowe.

³ Téhwe tago kereq sehiranuro kereqsabé kasenéna sene ehweh iwíáhue tagarauge. Anehe ínégá moq mi ehwéhnsábé tábúsoqme sehiranéna areba eqmarahnah sáhnsahinkéhe. Tíópírása kawéq anino,

⁴ arega aiq pútaq éhwéh irankeheéna sehiranue teawúge.

Íopeqté ánínká Sóni éhweh pahsuo éhwéhne.

⁵ Súría marákórápéq wahnahnú aní Érótiga wahnahnútaq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh aní wenáwíq Sékáráia ména we Ábíya kahnáh mibeq mahbeq arito ani míowe. Wene ahre Áróni kahnáh íni ména wenáwíqmé Érisábétie.

⁶ Mi akéqká kaweqtaq méra Manikánka sehgióro ú ehwehnikákák wene sánsánkáq moke tábúsoqme sehgiúye.

⁷ Se oreni akéq méra Érisábéti orahini puara se íre aninkákák míoye.

⁸ We kahnáhnká arambehriutaq Sékáráíaga Manikáne ehweh mibeq mahbeq arito ani ména arambehriúwe.

⁹ We kahnáhnká sene sánsánéra Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéq kawéq kunkúni naneq pariankeheéra Sékáráia eqmarówe.

¹⁰ Pare tanahráq áhnte kegá máhpeq méra púruwana Sékáráíaga webataq nahupeq kibekéna mi kawéq kunkúni naneq tahberapeq pariowe.

¹¹ Pariowana Maniká míéhrapeq íopeqté ánínká ábóraragéna tahbe ayehrápéq iriwe míowana

¹² Sékáráíaga we tagéna kurináhnéna iwíáh kikiréna áhreúwe.

¹³ Áhreúwana íopeqté ánínká wensabé, Sékáráiao, íre áhreúno. Manikánka arega púreróna ehwéhme aiq íréhnsábé arene ahre Érisábétiga animai maqmi-ankéhe. Maqmiahnaraq arenahninsábé Sónie ue áwírato.

¹⁴ Maqmiahnaraqmé arene arupipeq eyoyóue iwíáh íwíáhinkehe. Áhnte mó kegá moq iwíáh íwíáhigehe úwe.

15 Iwiáh iwíáhigehé éna, Maniká itene Wahnahmka wensabé, Are anotah aní miáhno atanawire. Ahriahri we náhniáq sera anonkakaq piahakáq awehri-inkehe. Wenanone arupipeq miáhnaraq ahriahri Manikáne Awanka wereq mía miáinkehe.

16 Wereq mía miáirana wega Manikáne ehweh teri terinínaraq áhnte Ísara kegá Maniká itene Wahnahne sánsá kawerue sehigéhe.

17 Éráisa Manikáne ehweh irarú ani marakóipeq míotaq anotah aní ména págegeue síwáhnorúnserah itene Wahnahmka sinaitaq arenahninká ebeq séna síwáhnorinkehe. Minayabe sibowárehreq sene animárinseq insahwé aritankéhe. Itene Wahnah sína tanáhráq áwénunigehboq ahbabáq kega arenah-niné ehweh irera sene ahbabáq suera kaweqtaq míagehe teawuwe.

Íopeqté ániné ehwehnsabé íre aiq pútare ató ehwehne.

18 Íopeqté áninká mi ehwéh Sékáráia teawuwana Sékáráia wensabé, Íné ore úkugana néne ahre moq orení miéhre. Minayabe arega iraréna ehwéhmé árahue aiq pútaraginabo úwe.

19 Úwana Íopeqté áninká wensabé, Neníwíq Kébárie. Íné Manikáne auranabi-ahtapeq iriwe mía míau aní múge. Mah kawéq éhwéh teawinkeheéna wega, Koreawo éna eqmaq núwéhre éna,

20 Írátiahno. Arewe néne ehweh íre aiq pútare aintahne. Minayabe mókake are ehweh íre irarerahóne. Ínéga teawú éhwéh aiq pútaraginaraq arega ehweh irarerahóne úwe.

21 Máhpeq míó kega Sékáráia áwénunéra iwíáhéra, We aneqsabé íre wahto tanáhráq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq peh miéhro uwe.

22 Úwana wega tueyokútaq we ehweh íre irarerahúwe. Ehweh íre irarerahéna wene ayahnkaratáté áwíqme teriena ehwehnurá íre irarerahúwe. Máhpeq míó kega miraú tagéra, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq míéhtáq wenawanka tagehre iwíáhuwe.

23 Iwíáhuwana we ehweh íre irarerahéna wene arambehri tanáhráq parabagútaq wene nahtapeq pokúwe.

24 Mi tanáhráq parabagúwana wene ahre Érisábéti kía ména moberiáh íó wene nahtapeq peh míowe.

25 Mitaq ména mahraréna, Íné orahini míarautaq áhnte niyehitairaire. Manikánka ínénsabe arutaboairaintena séhréh aintarái puana amahnága íné íre niyehitehre úwe.

Íopeqté áninká Máhriánsabé, Sísa maqmarankéhe ú ehwehne.

26 Érisábéti abapete morá íó kía míowana Manikánka íopeqté áni wenáwíq Kébári Kehrari marákórápéq Néhsara suwahpeq eqmarowe.

27 Eqmarowana wega Máhriá Néhsara suwahpeqte áhráribá tuwe. Máhriawe mó weh mahbíreq íre nogu ahrári wíre. Tébiti kahnáh máhbi wenáwíq Sósépa míowana Máhriaga we kéranaútaq Kébáriga weba tuwe.

28 Weba tuena wensabé, Ai q miáhno éna Maniká itene Wahnahmka arensabé anotahtaq arutaboiratena arereq miéhre úwe.

29 Úwana Máhriaga mi ehwéh iwíáhue tagéna wewe náhenéna, Aneq ehwéhpómo. Íre niahteboge éna iwíáh kikirúwe.

30 Iwíáh kikirúwana íopeqté áninká wensabé, Máhriáo, íre áhreúno. Manikánka arensabé anotah arútábóiratéhre.

31 Minayabe are kía míaniewóne. Are kía mé animai maqmíéhnaq Sísae ue áwírató.

32 We anotah aní míahnara áhnte kegá wensabé, Maniká Iteribone ahninkáwá wíre ataneherawoe. Maniká itene Wahnahnka wensabé, Tébiti arene aigaqnaga Ísara ke wahnahnúnserah arega moq se wahnahniniewóne atánkéhe.

33 We Sékópa kahnáh ánimáři ahriahri wahnahnaritena wene wahnahné tanáhráq íre parabaginawire úwe.

34 Íópeqté ánínká teawuwana Máhríaga wensabé, Íné íre wehreq nogú aní púana árahue kía míaninkono úwe.

35 Úwana íópeqté ánínká wensabé, Manikáne Awanka areba tuena nonahwega marakó akariuríéhnserah areba moq akariuriankehe. Manikánka págege atena kawerue auráq matiankehe. Minayabe mó kegá arega maqmíéhna anínsabé, Kaweqtaq mía míai aní míre éra we Manikáne ahninkáwá wíre ataneherawoe úwe.

36 Íópeqté ánínká mó mahraréna, Mó kegá arenawahrah iní wenáwíq Érisábétinsabé, Orahinine atárówana we oreníéna amahnága kía míéhre. We abapete morá íó kía ména animai maqmiankéhe.

37 Manikánka moke miraorahi mino úwe.

38 Úwana Máhríaga wensabé, Íné Manikáne arambehriu ahráriuége. Arega aiq irarénanserah Manikánka mirainkehe úwana íópeqté ánínká we auwena pokúwe.

Máhríaga Érisábéti koragó ehwehne.

39 Mi tanáhráq Máhríaga Érisábéti koraganieéna apubúue sokahuena pokue Súría marakórápéq áhnte sawéh korabeq kiuwe.

40 Kiena Sékáráiane nahupeq kibekéna Érisábéti mehweh atowe.

41 Mehweh atowana irotaq wene arupipeq mío anínká anotah kabau kabauúwe. Kabau kabauúwana Manikáne Awanka Érisábétiba séna iwíáh atowe.

42 Iwíáh atowana Érisábétiga anotahtaq mahraréna, Máhríao, Manikánka mó inínsónsábé arutaboireéna peh arerensabé anotahtaq arutaboiratéhre. Manikánka arega maqmíéhna anínsabé anotahtaq arutaboiratéhre.

43 Íné pehgáriq iní múge. Néne Wahnahne anowagá aneqsabé ínéba seno?

44 Írátíahno. Amahnága arene ehweh írótaq ínéga maqmíáhna aniné arupipeq eyoyói puana nirupipeq kabau kabauire.

45 Arega Manikánka eqmatai aniné ehwehnsabé aiq pútaraginawire iwíáhuronayabé Manikánka arensabé, Kaweróne atéhre úwe.

Máhríaga igonkónú ehwehne.

46 Máhríaga mahraréna,

Néniwanka itene Wahnahnsabé iwíáh iwíáh atéhre.

47 Manikánka íné kaweraintéh anínsabé iwíáh iwíáh atóge.

48 Ínéwé pehgáriq ininéna Manikáne arambehriu iní míóganawe wega íné tagéna Ínénsabe arutaboiraintéhre. Mókake ómi kehinánká Ínénsabe iraréra, Manikánka Ínénsabe anotahtaq arutaboiratéhre igehe.

49 Maniká peh anotah pagégé anínéna íné áhnte séhréh aintáráirara sega mirarue irarigehe. Manikámé anotah kawéq áwiqkakaq aní míéhre.

⁵⁰ Manikánka mó tanáhráq mó tanáhrárué ahriahri wensabé áhteno keyábé arutaboairarítéhre.

⁵¹ Wewene ayahtate págege sansánue sokigi aíre. Mó kegá, Itewe anotah anímári múne íwíáhéra píribahriowana Manikánka mi ke kaqsúéhrra kobeq séberagowe.

⁵² Wega anotah wahnáh anímári wahnahnorabeqte kaqsuena pehrápeqte anímárinísabé wahnahnoro arítéhre.

⁵³ Wega sirupibii ke kaweq naneqmarí náriena áhnte kéh ké íre náriasa pehipi kaqsúéhre.

⁵⁴⁻⁵⁵ Manikánka Ébárahmareq wene anahwareq itene igaqnaréhreqsabé, Ahriahri nirutaboairaitanauge ire. Wega mi ehwéh ahrreraq matawéna wene arambehri anímári Ísara keyábé arutaboairaritena séhréh arítéhre úwe.

⁵⁶ Máhriaga mi ehwéh iraréna apahtáro íótáq kaegaeéna Érisábétine nah suena wene nahtapeq pokúwe.

Sóni maqmaro ehwéhne.

⁵⁷ Wene maqmare tanáhráq sútaq Érisábétiga animai maqmarowe.

⁵⁸ Manikánka wensabé anotahtaq arutaboairatéhre éhwéhnuwara wene iyahnaboreq wenawahrahreqka irera wereq moraráq iwíáh íwíáhuwe.

⁵⁹ Iwíáh íwíáhéra mi aní abapete apahtáro wéhékáh míotaq sega wene áú amurúruanehéera séra mahraréra, Wenabo áwíq Sékáráia wíre. Mah kariq anínsabé moq abowá áwíq Sékáráiae atanéhe uwana

⁶⁰ wenanoga, Ahqáho aritena, Sónie ue áwíratayehetauye úwe.

⁶¹ Úwara sega wensabé, Mi awíqme íre arenawahrah síwíq míre éra

⁶² wenabonsabé siyahnkaratáté áwíqme kasenéra, Arenahninsabé arega inse ataníbo uwe.

⁶³ Úwana Sékáráiaga ayahnkaratáté awirena, Pépahq menio úwara pépahq áwúwana wega sehíranéna, Wenáwíq Sónie ue sehíranúwara áhtenuwe.

⁶⁴ Áhtenuwana Sékáráiane áwéh kaweragúwana wega apubúue irarerahéna Manikánsabe pahsuqme iwíáh iwíáh atowe.

⁶⁵ Mibeqté kégá mi otáq sánsá tagéra áhre aguwara Súría marákórápéqté kégá sáwéhrapeqté mitaq teri mahtaq terinuwara moke írówe.

⁶⁶ Mi ehwéh író kega sirupipeq iwíáhue tagéra, Mah aní mókake aneq mirainkehbo éra Manikánka we págegeue séhréh atanawire iwíáhuwe.

Sékáráiaga irarú ehwehne.

⁶⁷ Manikáne Awanka mi aníné abowá Sékáráiabá sure iwíáh atowana wega kahna naneqsabé mahraréna,

⁶⁸ Maniká itene Wahnahnka Ísara ke meirena kaweraitanieéna si puaq iwíáh iwíáh atone.

⁶⁹ Wega anotah aní ite kaweraitahna aní omaq atéhre. Mi anímé Tébiti kahnáh ánine.

⁷⁰ Minayabe Manikánka wene ehweh iraru ke naho iwíáh aritowara teiúwe.

⁷¹ Itensabé iuwahrieh ke itene naruoga ite saiqnaríahnsabé sega iubíyehoéna wega meirena kaweraitankéhe.

⁷² Manikánka omasa éhwéh aiq ahrreraq matawéna itene igaqnaréhyabe arutaboairaritena séhréh aritowe.

⁷³ Wega itene igaqna Ébárahma mirainauge ú ehweh teawena,

⁷⁴ Itene naruoga saiqnaríáhtáq koweiraníe úwe. Minayabe íre áhreia peh wene arambehri miraonehqmúne.

⁷⁵ Moke itene ogamé tanahráq Maniká awahbeh sansánéq kaweqtaq méq wene arambehri tábúsoqme miraoneheqmúne úwe.

⁷⁶ Manikáne Awanka mó iwíáhatowana Sékáráíaga wenahni Sóninsabé mahraréna, Nénahnino, mó kegá arensabé, Maniká itene kiotaiqme Wahnáhné ehweh iraréna aní móne ataneherawoe. Itene Wahnahne ah kawerankéhboq arega ebeq pokinkehe.

⁷⁷ Manikánsabe áwiahraqso ke oganúq sitankéhboq se merirena sene ahbabáqsabe kaweraritankéhe ue terinkéhe.

⁷⁸ Manikámé áhnthe arútábóiraitéh aní mía míaire. Pópoqnahga áhníbórá kiembogina inserah Manikánka ite áhníbórá kaweraitanaire.

⁷⁹ Sunkíkirirabeq pukoraho ke tagagehboq Manikánka ahtapeq téhraitankéhe. Minyabe wega iahnkahrínaq ite iru ukiq ítéh áhtápéq nogoráhnúne úwe.

⁸⁰ Manikáne Awanka iwíáh atowana Sékáráíaga mi ehwéh wenahni Sóni teawuwe. Mi aní anonurena Maniká awahbeh sansánsabé arutaboirena sehgiuwe. Wega Ísara ke ehweh terie tanahráq íre suriotaq peh abatapi úpeq kaegaeúwe.

2

Máhríaga Sísá maqmaro ehwéhne. (Mátíyu 1.18-25)

¹ Mi tanahráq anotah wahnáh aní wenáwíqtare Sísáhri Ógáhsátu moke Aroma keráq wahnahnatiowe. Wega moke wehuke síwíqmari púkuipeq sehiranoro aritowe.

² Mi tanahráqmé Aroma kegá ebeq síwíq sehiranu tanáhráre. Wehukeni wenáwíq Kúwíríníáhsi Síría marákórápéqté kéné wahnah míotaq sehiranue meyowe.

³ Aroma wahnáh kegá moke síwíqmari meyaneheéra ómiga sensuwahpeq pokuwe.

⁴ Sósépawe Tébiti kahnáh aní ména Néhsara suwahpeq Kehrari marákórápéq suena Súría marákórápéq Pétáríema suwahpeq Tébiti kahnáh suwahpeq kíuwe.

⁵ Sensiwíq terieyeheéra Sósépareq wene ahre ararí Máhríareq Néhsara suwahpeq kíuye. Máhríawe anotah kia míowe.

⁶ Sega Néhsara suwahpeq kíuyataq we ani maqme tanahráq wahtonúwe.

⁷ Páhsintía nahmári máhriq íre ko púara sega káhone nahtapeq káuye. Mitaq Máhríaga wene ebeq piah animái maqmarena ambanta ánáhnkiwe mi kané táhutahuq kunúbáipéq suge atowe.

Ílopeqté ánínká sipisípiq wahnahnu ke teriu ehwéhne.

⁸ Mi ke suwahpeqte áhnánsáhrápéq sipisípiq wahnáh ánímári uworapeq méra sene kamarítáq wahnahnuwe.

⁹ Wahnahnuwana ílopeqté ánínká ábóraragúwana Maniká itene Wahnahne téhreh naneqka anotahtaq téhrówara sega anotah ahré aguwe.

¹⁰ Ílopeqté ánínká sensabé, Íre áhreoro. Írátíáhro. Mah kawéq éhwéh teinieéna suge. Teiú éhwéhnká ómi kehínáné sirupipeq anotahtaq eyoyó aritankéhe.

¹¹ Tébiti kahnáh suwahpeq ite meirena kaweraitahna aní inokáhpéq maqmíehre. Manikánka we omaq atowana we anotah Wahnáh aní ména ite meirena kaweraitahna aní míre.

¹² Aniné ambanta ánáhnkiwe káhone táhutahuq kunúbáipéq míéhre tagéq we wire ue ahtebagehe úwe.

¹³ Úwara peh íregáritaq íópeqté kégá ábóraragéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atera mahraréra,

¹⁴ Maniká kiotaíqme aníniraq wensabé iwíáh iwíáh atone. Mah marákó márákóipéq Maniká awahbeh sansá sehgíra ke siru ukiqisitankéhe uwe.

Sipisípiqtaq wahnahnu kegá Sísá korago ehwéhne.

¹⁵ Íópeqté kégá se suera íópipeq tuekutaq sipisípiqtaq wahnahnu kegá seye náhenéra, Manikánka teí ánínsábé Pétárléna suwahpeq koraganehboq pokonehe uwe.

¹⁶ Pokonehe éra pehbeheráh pokue anebahruwana mi aní káhone táhutahuq kunúbáipéq sugowara Máhriareq Sósépareq míóya tagowe.

¹⁷ Tagéra pokue íópeqté ániné ehweh mitaq teri mahtaq terinuwe.

¹⁸ Terinuwara író kegá sipisípiq wahnáhmárlné ehwehnsabé iwíáhue tagéra, Aneq ehwéhópómo iwíáhéra áhtenuwe.

¹⁹ Máhriaga moke mi ehwéh ahreraq matawéna wene arupipeq iwíáh atawéna tagówe.

²⁰ Sipisípiq wahnáh kégá kouwekéra sega író ehwéhnikákáq tago naneqs-abéákáq Manikánsabe iwíáh iwíáh atówe. Iwíáh iwíáh atera, Íópeqté ánínka teínserah aiq pútaragire uwe.

Sega Sísae ue áwírató ehwehne.

²¹ Máhria íre kía míotaq íópeqté ánínka wensabé, Are ani maqmíéhnaaq Sísae ue áwírató úwe. Minayabe mi aní maqmarowara abapete apahtáro wéhékáh míotaq sega wene áú amurúruera Sísae ue áwíratówe.

Símióniga Sísá tagéna pahsuo ehwéhne.

²² Mósísiga sehgióro ú ehwehniká irarinserah sene wánítapeq mósosue tanahráq parabagútaq Sósépareq Máhriareqka Sísá Sarúsarama suwahpeq meqmera Manikánsabe, Arene ani míankehe uye.

²³ Minayabe itene Wahnahne ehwehniká mahraréna, Itene ebeq piah anímáigáú ómi meriqme Maniká ménáwéro ire. *(Wok Pris 12.1-8)*

²⁴ Itene Wahnahne ehwehniká mó mahraréna, Téhtaré kibókíraré náwétao. Kiboki írakaunínaaq téhtaré píná áráhqtaré náwétao ire. *(Wok Pris 12.8)*

Sega mi ehwéh sehgioyeheéra Sísá meqmera kíúye.
²⁵ Sarúsarama suwahpeqte kóré wenáwíq Símiónie. Wegá Maniká awahbeh sansánsábé arutaboirena kaweqtaq mía míaéna Ísara ke kawerarite tanáhráqsábé áwénunúwe. Áwénunúwana Manikáne Awanka wereq mía míaéna

²⁶ ehweh teawena, Arewe pehipi íre pukiniewóne. Írakaumo. Ebeqme ite meirena kaweraitankeheéna itene Wahnahniká omaq ato aní tagé anehe púkinkehe úwe.

²⁷ Manikáne Awanka mi kóré iwíáh atowana wegá Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekúwara Sísane anoibo akéká Mósísiga sehgióro ú ehweh sehgioyeheéra Sísá meqmera mitaq kíúye.

²⁸ Kíúyana Símióniga tagéna Sísá sawiwena Manikánsabe iwíáh iwíáh atena mahraréna,

29-30 Néne Wahnahno, arene arambehri aní míoge. Arega eqmarahna animé ite meirena kawaraitahna animé néne niuranka amahnága aiq tagoge. Minayabe arega aiq teniátóna ehwéh aiq pútaraginkehboq niru ukiq in-tehnana pukono.

31 Ómi kehiná miáhrabeq arega kaweraitahna aní eqmarahne.

32 Wega téhrehnka inserahninaraq nahnsónka kaweq ah tagagehe. We miéhnsábé Ísara ke arenawahrahga iwíáh iwíáhigehe úwe.

33 Símióniga Sísa éhweh mahrarúwara Sísa anoibo akéqká mi ehwéhnsábé áhtená áhnte iwíáhuyé.

34 Iwíáhuyana Símióniga sensabé, Pehwehrué miáhtaó éna wenano Máhriánsabé mahraréna, Mah anínká áhnte Isará ké séhréh aitankeheéna Manikánka we omaq atéhre. Séhréh aitanharaq mó kegá we sinehepeq suehrara mó kegá wensabé aiq pútare atagéhe. Wega Manikáne sansá sokigi ínarag áhnte tagehra kegá wensabé éhruru atehrana

35 sirupipeqté áhbábáq ábóraq aginawire. Minayabe sogiqka agaréq áwítáq anotah erinserah arene arupipeq anotah eragínah pukorahuge iwíáhiniewóne úwe.

Áhna korenínká miraúnsabe ehwéhne.

36 Manikáne ehweh irarú iní wenáwíq Áhna mitaq míowe. We Pánúérine ayahunkawa ména Áséra kahnáh iní ména naho kóréní míowe. We wehkútaq abapete téhtaré ópéq wenawehqseq míowana

37 wenawehq pukúwana íregárita q ópéq peh kéweiní ména we 84 ópéq míowe. Wega Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq íre suena peh mitaq mía míaéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atotaq wega táhutahuq awehriéna púreq aruqarurúwe. Wega mitaq wéhékáhnkakaq inokáhpeqkakaq Manikánsabe iwíáh iwíáh atowe.

38 Mí tanáhráq wega Sísa tagéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atena Sarúsarama suwahpeqte ké merirena kaweraritahna anínsábé áwénunu ke Sísa éhweh teriuwe.

Sósépa akéqká Sísa meqmera Néhsara suwahpeq kouwekuya ehwéhne.

39 Wenanoibo akéqká moke Mósísine ehweh sehgiara mitaq suera sensuwahpeq Kehrari marákórápéq Néhsara suwahpeq kouwekuye.

40 Kouwekuyana mitaq Sísa anonurena págege ahtébiá aní úkúwana Manikánka wensabé arutaboirena séhréh ata ataúwe.

Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekú ehwehne.

41 Sísa anoibo akéqká mó ópéq mó opérué sótaikú siahreraq ko tánáhráq Sarúsarama suwahpeq táhutahuroyeheéra poku pokuye.

42 Sísa anotah animáí úkútaq airápété téhtaré ópéq míotaq wereq wenanoibo akéqseqka Sarúsarama suwahpeq pokuwe. Segá Asiu kené sansá sehgi-oneheéra pokuwe.

43 Táhutahuq tanáhráq parabagúwara mi akéqká mitaq suera sensuwahpeq kouwekuyana Sísa Sarúsarama suwahpeq kowiowara wenanoibo akéqká minayabe íre íróye. Segá íre irera, We itene iyahnabo animárinseq nogíre iwíáhéra peh morá wéhékáh nogúye.

44 Wega seba íre súwara wensabé anebahréra sensuwahraheq sene iyahnabo animárinseqsabé, Sísa tagaho ue kasenuye.

45 Anebahrüyana we íre ábóraq míonsabe sega Sarúsarama suwahpeq anebahroyeheéra kiwekuye.

46 Sega anebahréra téhtaré wéhékáh íre ábóraqmarera apahtáróráq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq anebahréra Sísá mitaq tagoye. Tagoyana Sísaga íwáhnoru kené ehweh iraníeéna sereq tútuue ména wega iwíáhú ehweh kasenúwe.

47 Kasenúwana moke wene ehweh író kega iwíáhéra, Mah anímé áhnte ahtébiá áníne. Wega peh ahtebia éhwéh pahsúéhre íwíáhuwara

48 wenanoibo akéqká mina tagéra áhtenuye. Wenanoga wensabé, Nénahnino, arenaboreq ínereqka are áhnte anébáhréta irupipeq anotahta q págegeúye. Aneqsabé itensabé íre iwíáhia miraono úwe.

49 Úwana Sísaga sensabé, Aneqsabé ninebahroyo? Nánibone nahtapeq míahrahume íre tagariehyo úwe.

50 Úwara sega mi ehwéh áwahewé íre ahteboye.

51 Sísaga Néhsara suwahpeq se kérérena sene ehweh kawerue sehgiuwana wenanoga minayabe moke ahrreraq matawéna iwíáhúwe.

52 Sísá mó anonurena anotah aní ahtebia ání míowara Manikánka wensabé arutaboírúwara wehukega wensabé iwíáh iwíáhuwe.

3

*Sóni wání meri merinú anínká teriu ehwehne.
(Mátýu 3.1-12; Máhka 1.2-8; Sóni 1.19-28)*

1 Anotah wahnáh aní wenáwíqtare Sísáhri Táibériúsa míowe. Wega 15 opéq wahnahnúwana mó wahnáh aní wenáwíqtare Póntiása Páhiráti ména Súría marákórápéq wahnahnúwe. Mi tanáhráq Érótiga Kehrari marákórápéq wahnahnúwana wenábáq wenáwíq Pírípi ména Ítúria marákóákáq Tárakóniti marákóákáq wahnahnúwe. Wahnahnúwana mó wahnáh aní wenáwíq Árisánia ména Ábíréní marákórápéq wahnahnúwe.

2 Wahnahnúwara Ánásareq Káiyápásareqka Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéréq wahnahnuye. Mi tanáhráq Sékaráiane ahninkáwá wenáwíq Sóni abatapi míowana Manikánka terie arámbéhrí atowe.

3 Terie arámbéhrí atowana Sóniga moke Sorana aroipéq wahtotaq ko marákórápéq kure ehweh teriuwe. Teriena, Manikánka itene ahbabáqsabe kaweraitankéhboq ahbabáq sansa sueq kaweqtaq míáhró. Itene ahbabáq sansa sueq kaweqtaq míéhrataqmé wání meiníe úwe.

4 Minayabe Manikáne ehweh irarú ani wenáwíq Áísáiaga naho púkuipéq sehiranue mahraréna, We uworaqéqté sawai sawaiéna mahraréna, Itene Wahnah sína ahmé aborisáhró. Wene ah kaweraráhró.

5 Mi ah obarirankeheéq nonsuwewarí akariaruqme anotah sawéhwárinkákáq káriq sawéhwárinkákáq apansuqme mi ah tábúsoq maráhró. Aesa áh obariqme sabahro. Ebaq masahpawe kaweroro.

6 Manikánka kaweraitahna arámbéhrí mah kehiná kéhínánká tagagehe ire úwe. *(Aisaia 40.3-5)*

7 Áhnte wehekéqká wání meyanehéera Sóniba suwana wega sensabé, Itewe wehene animári móe. Manikánka anotahta q kamah ainehboq pehbeheráh pokoro insega teiro?

8 Itene ahbabáqmari sueq kaweq sansánoro. Mirairataq Manikánka tagéna ite amahnága mó sansánowe iwíáhinkehe. Ébárahma itene igaqna míéh

púaq itewe kaweq ke míone éq iteitensabé irariyeho. Manikánka mah ebáhmáritáté Ébárahmane anahwaréh mirarahráhire.

⁹ Wehukenínká awanká áwaheraq tehsúme maréhrana kaweq será íre íyéh áwánká moke apiwe ira pariankéhe úwe.*

¹⁰ Sóniba su kegá wene ehweh irera wensabé, Aneronehnikono uwe.

¹¹ Aneronehnikono uwana wega sensabé, Téhtaré síotí matíéh ánínká íre síotíakáq ání peh morá síotí náwo. Áhnte topáh matíéh ánínká tabonah ke wehwehúno úwe.

¹² Táhkísi moné meyháh kégá wání meyaneheéra Sóniba séra wensabé, Íwáhnoraníno, ite aneronehnikono uwe.

¹³ Aneronehnikono uwana sensabé, Wehukene móné pehipi meyhéboq peh morá táhkísi móné meyháho úwe.

¹⁴ Sónítia kegá wensabé, Itewe aneronehnikono kasenuwana wega sensabé, Mó kené ménsámehnsá meyaneheéq wehuke subiqmareq pehipi meyhé. Sensabé péhe éhwéh ariteq sene ménsámehnsá pehipi meyhé. Itene aram-behriyabé meyhána apéq awehraq kéhre íwíáho úwe.

¹⁵ Manikánka Asiu ke merirena kaweriritankeheéna peh morá ání omaq atowara Asiu kegá we áwénunuwe. Asiu kegá Sónine ehweh irera éhnehéna íwíáhéra, Sóniwe itega áwénunuwana anípómo uwe.

¹⁶ Uwana Sóniga sensabé ayahqme teriena, Inehe si anímé anotah aní ména íné kiotaíqme aní míre. We anotah aní púana ínega wene súu nahniáq pugereyabe íre awehrari aní múge. Wega Manikáne Awa iteba eqmarankéhe. Wehukenínká uworaqeq kékiaréhrana anotah írárehnserah Manikáne Awanka iteba tuinkéhe.

¹⁷ Wehukega ayu siqmíáhtáq sega kaweq ayú sene nahtapeq sáharera íre kaweq ayú iraipéq súáhwe. Mira onserah Manikánka eqmaréh ánínká kaweqtaq míáh kéyábé, Néne mátaburapeq kiwíáho aritena ahababáq keyabé, Íre puinkorahi iráipéq mía míaooro aritankéhe úwe.

¹⁸ Sónine ehweh író kega íwíáhígeheéna wega áhnte mó mina tahnsa éhwéh pahsuena oga mé ehweh teri terinúwe.

Érótiga Sóni karabúsiipéq móato ehwéhne.

(Mátíyu 14.3-4; Máhka 6.17-18)

¹⁹ Érótiga wenábáqne ahre Éróríasa meyowana Sóniga minaakaq wene mó ahabábáqkákáqsábé abiahnsa atena íre kaweróne atowe.

²⁰ Íre kaweróne atowana Érótiga sóntia keyábé, Sóni táhtoqme karabúsiipéq móatáho úwara táhtoqme karabúsiipéq móatówe. Minayabe Érótime ahababáq áhnte agúwe.

Érótiga Sóni karabúsiipéq íre móatotaq Sóniga Sísá wání meawu ehwéhne.

(Mátíyu 3.13-17; Máhka 1.9-11)

²¹ Sóniga áhnte ke wání meriena Sísá moq wání meyawuwana púrerútaq sabona sawekúwana

²² Manikáne Awanka tunse kiboki tahnsanéna Sísaba márunsurahúwe. Marunsurahúwana íópeqté éhwéhnká mahraréna, Are niruní nénáhní móné. Arensabé nirutaboíruge úwe.

* 3:9: Mi ehwéh áwahewé aigárapéqté éhwéh Mátíyu 3.10 tagáhno.

Sísane aigaqnaréh síwíqmarí kéh éhwéhne.

(Máttyu 1.1-17)

²³ Sísaga wene arambehri áhwárótaq we 30 opéq marakóipeq míowe. Wehukega iwíahéra, Sísawe Sósépane ahninkáwáe uwe.

Sósépawe Érine ahninkáwáe.

²⁴ Ériwe Mátátine ahninkáwáe.

Mátátiwe Áriwáine ahninkáwáe.

Áriwáiwe Mékine ahninkáwáe.

Mékiwe Sánáine ahninkáwáe.

Sánáiwe mó Sosépáne ahninkáwáe.

²⁵ Sósépawe Mátátíásane ahninkáwáe.

Mátátíásawe Émósine ahninkáwáe.

Émósiwe Náhúmane ahninkáwáe.

Náhúmawe Ésárine ahninkáwáe.

Ésáriwe Nágáine ahninkáwáe.

²⁶ Nágáiwe Matane ahninkáwáe.

Matawe Mátátíásane ahninkáwáe.

Mátátíásawe Séménane ahninkáwáe.

Séménawe Sósékane ahninkáwáe.

Sósékawe Sórane ahninkáwáe.

²⁷ Sórawe Sóánánane ahninkáwáe.

Sóánánawe Árésane ahninkáwáe.

Árésawe Sérúbábérane ahninkáwáe.

Sérúbábérawe Séátíérane ahninkáwáe.

Séátíérawe Néríne ahninkáwáe.

²⁸ Nériwe Mékine ahninkáwáe.

Mékiwe Éráine ahninkáwáe.

Éráiwe Kósámmane ahninkáwáe.

Kósámawe Émáramane ahninkáwáe.

Émáramawe Éane ahninkáwáe.

²⁹ Éawe Sósúane ahninkáwáe.

Sósúawe Ériésárane ahninkáwáe.

Ériésárawe Sórímmane ahninkáwáe.

Sórímawe Mátátine ahninkáwáe.

Mátátiwe Áriwáine ahninkáwáe.

³⁰ Áriwáiwe Símiónine ahninkáwáe.

Símióniwe Súrane ahninkáwáe.

Súrawe Sósépane ahninkáwáe.

Sósépawe Sónámune ahninkáwáe.

Sónámuwe Ériákímane ahninkáwáe.

³¹ Ériákímane Mériane ahninkáwáe.

Mériawe Ménane ahninkáwáe.

Ménawe Mátátane ahninkáwáe.

Mátátawe Nétánine ahninkáwáe.

Nétániwe Tébitine ahninkáwáe.

³² Tébitiwe Sésine ahninkáwáe.

Sésiwe Obétine ahninkáwáe.

Obétiwe Póásine ahninkáwáe.

Póásiwe Sámónine ahninkáwáe.

Sámóniwe Násónine ahninkáwáe.

³³ Násóniwe Áminárápane ahninkáwáe.

Áminárápawe Átínine ahninkáwáe.

Átíniwe Áránine ahninkáwáe.
 Áráníwe Ésárónine ahninkáwáe.
 Ésáróniwe Pérésane ahninkáwáe.
 Pérésawe Súrane ahninkáwáe.
³⁴ Súrawe Sékópáne ahninkáwáe.
 Sékópawe Áhísáhkine ahninkáwáe.
 Áhísáhkiwe Ēbáráhmane ahninkáwáe.
 Ēbáráhmawe Térane ahninkáwáe.
 Térawe Náhórane ahninkáwáe.
³⁵ Náhórawe Sérúkane ahninkáwáe.
 Sérúkawe Áréune ahninkáwáe.
 Áréuwe Pérékane ahninkáwáe.
 Pérékawe Ēbérane ahninkáwáe.
 Ēbérawe Sérane ahninkáwáe.
³⁶ Sérawe Káínane ahninkáwáe.
 Káínawe Ápásátine ahninkáwáe.
 Ápásátiwe Síémane ahninkáwáe.
 Síémawe Nóahne ahninkáwáe.
 Nóahwe Arámékane ahninkáwáe.
³⁷ Arámékawe Métúsárane ahninkáwáe.
 Métúsárawe Inókune ahninkáwáe.
 Inókuwe Sárétane ahninkáwáe.
 Sárétawe Máhrárárine ahninkáwáe.
 Máhráráriwe Káínánane ahninkáwáe.
³⁸ Káínánawe Ēnósane ahninkáwáe.
 Ēnósawe Sétine ahninkáwáe.
 Sétawe Ehrámáne ahninkáwáe.
 Ehrámawe Manikáne ahninkáwáe.

4

Owainawanka Sísa áhwárawe tagó ehwehne.
(Mátíyu 4.1-11; Máhka 1.12-13)

¹ Manikáne Awanka Sísa req mía míaúwana Sísa Sorana aroipéq suena pokúwana Manikáne Awanka abatapi móatowe.

² Móatowana abatapi ména áhnte wehekáh 40 wehekáh mitaq míowana owainawanka weba séna Sísa ahababárinkeheéna áhwárawe tagéna áwíoqnówe.

Mi tanáhráq Sísa táhutaqu awehriéna 40 wehekáh parabagútaq anotah arúpíbíúwe.

³ Anotah arúpíbíúwana owainawanka wensabé, Are Manikáne ahninkáwá miahna puah mah ebáhmáránsábé tópah úkúno ato úwe.

⁴ Úwana Sísa wensabé, Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, (Lo 8.3)
 Tópahnka wehuke íre oganúq sitahráhi nanere ire úwe.

⁵ Úwana owainawanka Sísa meqmena moke mah marákó marákóipéqté wáhnáhné arambhiri apubúwe sokiq atena

⁶ wensabé, Ínéwé iwíáhue omaq atáhna anínká moke tagáhna ke wahnahninkehe. Mina omaq ate arábéhrí peh ínénéne arambhiri wire.

⁷ Arega ínénsabe arehunseraráq mé iwíáh iwíáh aintehnana arega moke tagáhna ke wahnahnúno ataníe úwana

⁸ Sísa wensabé, Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Maniká itene Wahnahnsabé iwíáh iwíáh ateq webataq we awahbeh arámbéhrí miraoro ire úwe. *(Lo 6.13, 10.20)*

⁹ Úwana owainawanka Sísa meqmena Sarúsarama suwahpeq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh nahnsorapéq móatena wensabé, Are Manikáne ahninkáwá míahna puah maraipéq ahkuagúno úwe.

¹⁰ Ahkuagúno éna wega minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Manikánka wene íópeqté káyábé are wahnahnatíáhro aritankéhe.

¹¹ Ebahtaq arene aigará pera q míéhneho éra sene siyahnkaratáté are panker-agéhe ire úwe. *(Buk Song 91.11-12)*

¹² Úwana Sísa a hqáho atena wensabé, Manikáne ehwehnka mó mahraréna, Maniká arene anotah Wahnáh áhwárawe tagé áwíoqnéhneho ire úwe. *(Lo 6.16)*

¹³ Úwana owainawanka mi tanáhráq mó íre áhwárawe tagéna peh túbáh agúwe. Sísa anotahtaq ahqáho atonsabe owainawanka iwíáhéna, Mó tanáhráq kouwekinie éna we auwena pokúwe.

Sísaga Kehrari marákórápéq wene arambehri áhwáro ehwehne. (Máttyu 4.12-17; Máhka 1.14-15)

¹⁴ Manikáne Awanka Sísa págege atowana wega Kehrari marákórápéq kouwekúwara we éhweh mitaq teri mahtaq terinuwe.

¹⁵ Mirauwana we Asiu kené momiwí nahmáritápéq síwáhnorúwara ómiga wensabé iwíáh iwíáh atówe.

Néhsara suwahpeqte kégá Sísansabé anotah abíáhnsá ató ehwehne. (Máttyu 13.53-58; Máhka 6.1-6)

¹⁶ Sísa wenawahpeq Néhsara pokéna ahrena ahrena wehekáh wene sánsánéna Asiu kené momiwí nahtápéq kibekúwe. Kibekéna Manikáne ehweh sáhsahinieéna iriwe míowe. Iriwe míowara

¹⁷ mitaqté kégá Áisáíaga sehiranú pukú Sísa áwúwana mi pukúípéq kabarue mah ehwéh kotalq sáhsahuwe.

¹⁸ Wega sáhsahwe mahraréna, Manikáne Awanka ínéba ména págege aintena, Tabonah ke néne kaweq ehwéh korerio éna eqmaq núwéhre. Saíqnariéh káyábé sabirue ehweh korerio. Aura pira káyábé siura ebioráho ehwéh korerio. Síwíoqnahwara sirupipeq umehi keyábé sabirue ehwéh korerio.

¹⁹ Manikánka kaweritahna tanáhráqsábé korerio éna eqmaq núwéhre úwe. *(Aisaia 61.1-2)*

²⁰ Sísa aiq sáhsahwe parabarúena mi pukú wahnah aní awena tútuue míowara moke mitaq míó kega we ebitiówe.

²¹ Ebitiówana wega sensabé, Ínéga sáhsáhú éhwéh íráhtáq íbora mi ehwéh aiq pútaragire úwe.

²² Úwara moke míó kega wene ehwehnsabé iwíáh iwíáhéra seye náhenéra, Kaweq ehwéhne éra áhtenuwe. Áhtenéra árahue mi kawéq éhwéh irarerahiro éra mah anímé peh Sósépane ahninkáwá míéh mino uwe.

²³ Uwana Sísa sensabé, Iteriborehga mah pabéqmé éhwéh iraréna, Are sóteh aní míahna puah arerene awahre kawerúno ewe. Itéga ínénsabe, Arega Kápénééma marákórápéq ótaq sansá miraónaq irone iwíáhéq arega mitaq miraunanserah mahtaq arenawahpeqkakák moq miraúno iwíáhoo?

24 Teiníboq írátíáhro éna, Wenawahraha Manikáne ehweh irari anínsábé, Are íre Manikáne ehweh iraréna aní móne ata ataowe.

25 Aiq pútaq ehwéh teinie. Naho Manikáne ehweh irarú ani Éráisa marakóipeq míowana apahtáro ópéq mó opéq ákáhtaq íre ibonsúnsabe moke mi marákórát anotah ehwehrówe. Mi tanáhrát áhnte kewéinínsó Ísara kené marakórapeq míowana

26 Manikánka Éráisa seba eqmaroo? Írakaumo. Manikánka we nahnsó kewéini Sárépata suwahpeq Sáiróna marákórápéqté ínípá eqmarowe.

27 Manikáne ehweh irarú aní Érisa oga míotaq áhnte Ísara ke anotah naonkákát ké míowe. Manikánka Érisa séhréh atehrana wega áhnte kawerari-too? Írakaumo. Peh morá Síria marákórápéqté náhnsó wéh aní wenáwíq Néama anotah naonkákát míowana kaweratowe úwe.

28 Úwara moke mitaq momiwú kegá irera anotah abíáhnsá atówe.

29 Abiahnsa atónsabe iriwe méra Sísa táhtoqme sensuwahpeqte áhnánsáhrápéq abariwe móátówe. Mitaq mentú kowara sega Sísa mentúpipeq pagunsuanehéera móátówana

30 wega mi wehekéq ákáhpitaq kure pokúwe.

Sísaga owainawa kaqauwo ehwéhne.

(Máhka 1.21-28)

31 Sísaga pokéna Kehrari marákórápéq Kápénéama suwahpeq tunse ahrena ahrena wehekáh Asiu kené momiwí nahtápéq síwáhnorúwe.

32 Págegeue síwáhnorú púara sega áhtenuwe.

33 Áhtenuwana owainawanka subiqmaq subiqmarú aní Asiu kené momiwí nahtápéq míowana owainawanka iwíáh atowana anotahtaq mahraréna,

34 Sísa, are Néhsara suwahpeqte aní móne. Arega itewe aneraitaníbo? Iubi q iuanie seno? Arewe Maniká míéhrabeq kaweqtaq mía míáóna aní móne. Arewe aiq tagaríóge úwe.

35 Úwana Sísaga owainawansabé awehgu atena, Ehiya mé we auwe pokúno atowana owainawanka wehekeq ákáhpi mi aní aunúnkaq márunsurahúwana íre subisa pehipi auwena pokúwe.

36 Pokúwara ómi míó kega anotah ahténéra seye náhenéra, Aneq pagégé éhwéhpo? Anotah wahnáh ánínká síwáhnorinserahnéna Sísaga pokúno éhwéh págegeue teriuwara owainawamarínká mi aní auwera pokowe uwe.

37 Sísa éhweh mitaq teri mahtaq terinuwara ómi mi marákórápéqté kegá írówe.

Sísaga Pítane ahrahnawa kawerato ehwéhne.

(Mátíyu 8.14-15; Máhka 1.29-31)

38 Sísaga Asiu kené momiwí nahtápéq suena Sáimónine nahtapeq pokúwana Sáimónine ahrahnawa osoro awáhréúwara míó kega Sísansabé, Kawerato uwe.

39 Uwana Sísaga awahre inípá kure wene máhriqtaq iriwe ména iraró awáhréyábé, Túbáh agúno atowana kaweragúwana mi inínká apubúue irigéna táhuthuq tíwe náriuwe.

Sísaga áhnte awáhré ké kawerarito ehwéhne.

(Mátíyu 8.16-17; Máhka 1.32-34)

40 Íó tupekútaq awahre kené iyahnabo animárínká se sehgiwera Sísaba mórítówe. Mórítówana Sísaga wene ayahnkaratáté moke awahre ke moraní moranínue táhtorowana sene awahre kaweragúwe.

41 Kaweragúwara owainawamarínká mó ke suanaútaq ehwehnabaéra Sísansabé, Are Manikáne ahninkáwá wóne éra mi ke suera pokuwe. Poku-taq Sísaga sensabé, Ehiya míahro aritowe. Owainawamarínká, Sísawe Manikánka wehuke kaweritankeheéna omaq ato aní míre éra sirupipeq we tagariónsabe Sísaga ehiyansá aritowe.

Sísaga mó ke suwahpeq kure kaweq ehwéh teriu ehwéhne.

(Máhka 1.35-39)

42 Ahyahbinkerotaq Sísaga mitaq suena abatapi pokúwe. Mibeqté kéga we anebahrue kure tagéra wensabé, Pokinehboq iteba sewíahno atówe.

43 Atówana Sísaga sensabé, Ínéwé mó kehiná suwahpeqkakák Manikánka wahnahnirabeqte éhwéh wene kaweq ehwéh koreriníe. Manikánka, Korerio éna eqmaq núwátáire úwe.

44 Sísaga Súría marákórápéq Asiu kené momiwí nahmáritápéq mi ehwéh koreri terinúwe.

5

Sísaga sípiipéq tútuue síwáhnorú ehwehne.

1 Sísaga Kénésáréti kawéhu* áhnopeq iriwe ména síwáhnorútaq su kegá Manikáne ehweh iraneheéra weba kowíórabeq áhnte ke soruparió puana mitaq kígíúwe.

2 Pahnsábátáhrú kegá sene sípiraré áhnopeq marera arahwéraq sene kahwe-warí pabeq paberuwana Sísaga mi sipíraré tagówe.

3 Su kegá pagu pagununsabé Sísaga Sáimónine sípiipéq kie irigue wensabé, Mahtaq sue móbeq móatiahno úwe. Úwara sípiipéqté kéga wene ehweh se-ghíúwana wega mi sipíipéq tútuue ména áhnopeq míó keyabé síwáhnorúwe.

Pítarehga sene sípiakák suera Sísá kéro ehwehne.

(Mátýu 4.18-22; Máhka 1.16-20)

4 Síwáhnorú ehweh parabagútaq wega Sáimónirehyabe, Pah meyangéhboq púrúrúia káwéhútápéq pokue kahwe tuparuqme uwe tagahro úwe.

5 Úwana Sáimóniga Sísansabé, Anotah aní móne. Itega inokáhpeq uwe taga tagaéwonana írakaunire. Peh arega tenienayabé mó uwe taganie úwe.

6 Segá sene kahwevari tuparuqme uwerá áhnte pah maqmíówe. Peh íregáritaq pah maqmíówana sene kahwevari surakinaúnsabe

7 sega mó sipíipéq míó iyáhnábó ánimárinísabé siyah sahnupéra seséhréh aítáhró uwara sure mi sipíraráipéq pah márówana umehúnsabe sípiraré wáninkorahúwe.

8 Sáimóniwe we mó awíq Pítáe. Wega mina tagéna Sísane auranabiahtapeq arehunseraráq ména wensabé, Néne Wahnahno, ínéwé áhnte ahbábáq áni míó púah arega nue pokúno úwe.

9 Se áhnte pah maqmíónsabe Pítareq wereq míó kereqka anotah ahténuwe.

10 Pítane iyahnabo anité sensíwíq Sémísireq Sónireqme Sébérine ahninkáwáráre míóye. Pítarehga iwíáhunserah sega moq mira iwíáhuye. Sísaga Pítansabé, Íre áhreúno. Iborá arega kahweipéq pah maqmiahnanserah mókake wehuke ínéba meriqme sinkehe úwe.

11 Úwara sega sene sípi áhnopeq arahwéraq abariue marera moke suera Sísá kéroúwe.

* 5:1 Kehrari kawéhúme mó awíq Kénésáréti kawéhúne.

Sísaga anotah naonkákáq ání kawerato ehwéhne.

(Mátíyu 8.1-4; Máhka 1.40-45)

¹² Sísaga mó ke suwahpeq míotaq anotah naonkákáq ánínká we tagéna áhtenú púana arehunserarárue wene ayahqno káuqmunurawéna Sísansabé pagu pagunéna, Anotah aní móne. Are awahbáhnaraqmé kaweraintahráhone úwe.

¹³ Úwana Sísaga ayahnkahkahrué wenaneq táhtorena wensabé, Aiq mi-rauge. Are awaho ani míahno atowana mina irarútaq wene náonaba apubúue wagúwana kaweragúwe.

¹⁴ Kaweragúwana Sísaga wensabé, Are kaweratónsábé mó ke teríneho. Írakaumo. Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ánípá pokue arene anonka móreawo. Are awaho ani úkire ighboq Mósísiga irarúnserahnue Manikánsabe titirúno úwe.

¹⁵ Úwara Sísaga miráú ehweh mitaq teri mahtaq terinuwará áhnte kegá wene ehweh iraneheéra suwe. Awahre kegá, Sísaga kaweraitankéhe íwíáhéra weba suwe. Áhnte kegá weba suwana

¹⁶ wega ahriahri miráúnserahnéna púrerinieéna abatapi pokúwe.

Sísaga aiayah pukia ání kawerato ehwehne.

(Mátíyu 9.1-8; Máhka 2.1-12)

¹⁷ Sísaga síwáhnorútaq Péhrasi† kereq Mósísine ehweh síwáhnoru kereqka mitaq tútuue méra írówe. Sega sensuwahpeqme Sarúsarama suwahpeqkakákáq moke Kehrari marákórápéqté ké suwahpeqkakákáq Súría marákórápéqté ké suwahpeqkakákáq sensuwahpeq suera Sípane ehweh iraneheéra suwe. Manikánka Sísá págege atena séhréh atowana wega awahre ke kaweraritowe.

¹⁸ Mó kegá aiayah pukia ání wene sehitaq Sísaba móataneheéra sehgiwera suwe. Sísá míéh náhtápéq móatanehe íwíáhéra

¹⁹ áhnte wehekéq nahupeq kígiunsabe sega íre kioráhuwe. Íre kioráhéra nahnsorapéq kire abogéh píruqmarera abahrabahrútaq aiayah pukia ání wene máhriqkakákáq sehitaqmaqme wehuke míópi Sípane auranabiahtapeq márúnátówe.

²⁰ Sega íwíáhéra, Sísaga kaweratanawire íwíáhuwana Sísaga sene íwíáh tagéna aiayah pukia ánínsábé, Náníbáq móne. Arene ahbabáq aiq kaweratóge úwe.

²¹ Úwara Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoru kereqka seye náhenéra, Mah animé Manikánsabe íre kaweq ehwéh atéhre. Ahbabáqsabe ínsega kaweraritahráhiro? Manikánka webataq wehukene ahbabáq kaweraritahráhire uwe.

²² Úwana Sísaga sene íwíáh irena sensabé, Itene irupipeqmé aneqsabé mira íwíáho?

²³ Aiayah pukia ánínsábé aneq ehwéh teawinínkono? Arene ahbabáqsabe kaweratóge teawinínkono? Are irigue ah nogo teawinínkono? Íre págege ehwéhme ahnabo?

²⁴ Íné wehukení úku anínká mah marákó marákó wehukene ahbabáq kaweraritahráhuge. Sokigi ainíboq tagaríáhro éna aiayah pukia ánínsábé, Teawiníboq iro. Irigue arene máhriq mewe arene nahtapeq pokúno úwe.

²⁵ Úwana ómi ke míótaq mi anínká apubúue irigéna wene máhriq mewena Manikánsabe anotahtaq íwíáh íwíáh atena wene nahtapeq pokúwe.

† 5:17: Aigarápéqté éhwéh Mátíyu 3.7 tagáhno.

26 Pokúwara tago kegá anotahtaq áhtenára Manikánsabe iwíáh iwíáh atera seye náhenéra, Iboramé ótaq sansá tagóne uwe.

*Sísaga Mátíyunsabé, Íné séniro ú ehwehne.
(Mátíyu 9.9-13; Máhka 2.13-17)*

27 Sísaga tuekúwana táhkísi moné meyo ani wenáwíq Áríwái[‡] tagówana wega táhkísi moné meyorabeq tútuue míowana tagéna Sísaga wensabé, Íné séniro úwana

28 wega irigue moke mitaq ko naneq suena Sísá kérowe.

29 Áríwáiga wene nahtapeq Sísá kirabouwara áhnte táhkísi moné meyo kereq mó kereqka Sísarehreq táhutahuruwe.

30 Táhutahuruwara Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoru kereqka mina tagéra Sísá kéro keyabé kasenára, Táhkísi moné meyhá kéréq mó ahbabáq kéreqme itewe aneqsabé moráráq naho éra abiahnsa arítówe.

31 Sísaga sene ehweh irena sensabé, Sótehga awaho ke máráhsíni íre náriasa peh morá awahre ke nárire.

32 Mina inserah ínéwé kaweqtaq miáh ké séhréh aritanieéna íre suge. Peh ahbabáq ke kaweraritanieéna suge úwe.

*Sísaga táhutahuq awehrio sansánsabé síwáhnorú ehwehne.
(Mátíyu 9.14-17; Máhka 2.18-22)*

33 Wehukega Sísansabé, Sóni kéréh kéga mó wehekáh mó wehekáhnue kawerue púreroneheéra táhutahuq awehriowe. Awehriowara Péhrasi ke kériháh kéga moq mira aruqaruowe. Peh are kéréh kéga íre awehriéra pehipi nahwe uwana

34 Sísaga pabeqme ehwéh teriena, Pahuwirotaqmé o menáhwé miéhtáqmé itega wene iyahnaboyabé, Táhutahuq awehrioro terieráho? Írakaumo.

35 Mókake o menáhwé seba íre míahnaraqmé mi tanáhráq wene iyahnaboga táhutahuq awehrigehe úwe. §

36 Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Wehukeníká nahonáh sáhkétí kaweriniéna o sahketí subansuqmaqme mi subánsátáté páruwe nahonáh sáhkétí kawerinabo? Írakaumo. Miraitaq tahirimé nahonáh sáhkétí mó subanki irino.

37 Wehukeníká o nahníaq sera ano naho naho méméné áuyahwa antéhyápípeq íre ahkíre. Miraitaq tahirimé sera anonka muinaraq nahonáh antéhyá tapoagirana sera ano marakóraq antigi irino.

38 Wehukeníká o será ano o antéhyápípeq ahkíre. Wehukega ahkírataq mi tehtaré náneqme kawerue kanae. O será anome kawerue kanae. Antehyamé moq kawerue kanae úwe. **

39 Naho será ano neh anínká iwíáhime, Naho será ano áhnte tei puana mi anónká o será ano kiotaikire iwíáhire úwe.

6

*Sísaga ahrena ahrena wehekáh arambehriéyabe irarú ehwehne.
(Mátíyu 12.1-8; Máhka 2.23-28)*

‡ 5:27: Mátíyuwe mó awíq Áríwáie. Mátíyu 9.9 tagáho. § 5:35: Mi ehwéh áwahewé aigarápeqté éhwéh Mátíyu 9.15 tagáho. ** 5:38: Mi ehwéh áwahewé aigarápeqté éhwéh Mátíyu 9.17 tagáho.

¹ Ahrena ahrena wehekáh Sísareq we kéro kereqka páréti mirao naneq será sotápéq kótaikutaq we kéro kega mi será késabariqme késabariqmeue kure ayahnué ái poruwe nowe.

² Nowara Péhrasi kegá sensabé, Ahrena ahrena wehekáh íre mirao naneq sansá míre. Aneqsabé mirao uwe.

³ Uwana Sísaga sensabé, Itewe Manikáne púkuipéqté séhírámé Tébitireq we kéro kereqka sirupibiútaq mirau sansámé íre sáhnsahwe ahtebaho?

⁴ Wega Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhúpéq kibekue Manikánka taganke-heéra máró paréti mewe néna we kéro ke náriuware sega moq nowe. Mósísine ehweh irarunka mi parétiwé pehipéqté kegá íre nah nanere. Peh morá Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kegá nahrahowe ire. *(1 Samuel 21.1-6)*

⁵ Sísaga sensabé, Íné wehukení úku anínká ahrena ahrena wehekáh wahnahn nuge úwe.

Sísaga ahrena ahrena wehekáh sawenkahnia áyáhnkákák ání kawerato ehwehne.

(Mátíyu 12.9-14; Máhka 3.1-6)

⁶ Mó ahrena ahrena wehekáh Sísaga Asiu kené momiwí nahtápéq kibekue síwáhnorúwana mitaq sawenkahnia áyáhnkákák ání míowe.

⁷ Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kereqka mitaq méra Sísaga ehweh ataneheéra ahrena ahrena wehekáh wehukení kaweratanabiramo éra ebitiówe.

⁸ Ebitiówana Sísaga sene sirupipeqté iwíáh aiq tagéna ómi kegá tagotaq sawenkahnia áyáhnkákák ánínsábé, Iriwe míahno úwana we irigue míowe.

⁹ Irigue míowana Sísaga míó keyabé, Itensabé kaseninie. Mósísine ehwehnikawé ahrena ahrena wehekáhn-sábé anere teiro? Kaweq sansá miraonehnikono? Íre kaweq sansá miraonehnikono? Wehuke kaweritanehéq séhréh aritanehnikono? Íre kaweratanehnikono éna

¹⁰ míó ke aurankaue tagéna sawenkahnia áyáhnkákák ánínsábé, Arene ayahnkara obaríu úwana wene ayah obarírowana kaweragúwe.

¹¹ Kaweragúwara mi kegá tagéra anotah abíáhn-sánéra sío síoéra, Sísawe aneronehnikono uwe.

Sísaga we kéro ke omaq sito ehwehne.

(Mátíyu 10.1-4; Máhka 3.13-19)

¹² Mitaqkake Sísaga púrerinieéna sáwéhrapeq kiwéna moke mi inókáhpéq mitaq púrerúwe.

¹³ Púreréna ahbiahipeq we kéro ke síáhrabéna airápété téhraníte omaq sitowe. Sensabé eqmaro kee ue síwíraritowe.

¹⁴ Omaq sito ke síwíqmarimé mahraue Sáimóninsabé Pítæ atowe. Pítæne ábákawawé Ehntarue. Mó anímári síwíqmarimé mahraue Sémísi, Sóni, Pírípi, Pátórómíyu,

¹⁵ Mátíyu, Tómáhsi, Ápíásane ahninkáwá Sémísi, Sáimóni Séróti kahnáh ání,

¹⁶ mó Sémísine aní Súrása, mó aní téhtaré áwíqkákák ání Súrása Ísíkárióti miraue omaq sitowe. Súrása Ísíkáriótiwe anehe Sísane naruo koweriro aníne.

Sísaga áhnte awáhré ké kawerarito ehwehne.

(Mátíyu 4.24-25; Máhka 3.7-12)

17 Sega sáwéhrapeqté tútaq ukisatáq míówara áhnte we kéro kereq mó kereq míówe. Súría marákórápéqté kéreq Sarúsarama suwahpeqte kéreq nahmbísi marákórápéq Táíya suwahpeq Sáíróna suwahpeq mibeqté kéreq suwe.

18 Mi kegá Sísane ehweh iraneheéra séra sene awahre kaweraitankeheéra weba suwe. Owainawanka subiqmaq subiqmarú kega moq weba suwana Sísaga kaweraritowe.

19 Sísane anepeqte págege arítéh náneqka wereq wahtotaq míó ke kawerari-tonsabe ómiga we táhtoqnaneheéra suwe.

Sísaga iwíáh iwíáhoró ú ehwehne.

(Mátýu 5.1-12)

20 Sísaga we kéro ke tagéna síwáhnoréna, Tabonah keo, Manikánka wahnah wahnahnirabeq awaq miahráhonsabé iwíáh iwíáhoró.

21 Amahnága irupibii keo, mókake iyahbankiranae. Minayabe iwíáh iwíáhoró.

Amahnága umehiraq ibisah keo, mókake wíréh wíréhigehe. Minayabe iwíáh iwíáhoró.

22 Íné wehukení úku aní séníráhnsábé mó kegá itensabé suwahrianae. Ite kaqiuwaneherawoe. Ite íéhruruoneherawoe. Ite íre kaweq animárí móe aitanerawoe. Íné séníráhnsábé mina tahnsa sánsámárí mirairataq iwíáh iwíáhoró.

23 Sega mirairanka íópeq itene ápeq anotah úkinae. Minayabe sega mirairataq ábáhrue iru eyoyóeq iwíáh iwíáhoró. Sega ite iwíóqnehranserah sene sigaqnarénga Manikáne ehweh iraru ke moq naho síwíóqnowe.

24 Amahnága áhnte mensáméhnsá matiáh kéó, kamah ainawire. Itega iuwahbeh naneq aiq merowe.

25 Amahnága iyahbankiréh kéó, mókake irupi kamah ainawire. Amahnága wíréh wírého keo, mókake ibitunátúnánue ibisagehe.

26 Ómi kegá ite kaweq ke wóe irataq iwíáhue kawerurero. Irare kené sigaqnarénga mina unserahnéra péhe éhwéh teríú keyabé kaweq ke wóe arítówe úwe.

Itene naruoyabé irutaboíroro ú ehwehne.

(Mátýu 5.38-48)

27 Sísaga mó mahraréna, Néne ehweh íráh kéó, teiníboq írátíáthro. Itene naruoyabé irutaboíroro. Itensabé suwahrieh ke kawerarítáthro.

28 Íéhruruo keyábé Manikánsabe teaweq, Mi ke kawerarito ue teawéro. Íwíóqnah keyábé púrerarítáthro.

29 Mó anínká are ahsuehinahwe éberiopeq pabeq suehnana ahsuehino. Arene sáhkéti meyahnarag síóti meyaníe ínaraq íre ahqáho ato.

30 Mó anínká arensabé aneqpopoq nánio ínahwe náwo. Mó anínká arene ménsáméhnsá meyehtaq wensabé, Néne meyahna naneq apubúue menio íre irarúno.

31 Mó kegá ite iuwahbeh sansánue ite kaweraitáhnserah itega moq mina tahnsanue se kawerarítáthro úwe.

32 Sísaga mó mahraréna, Itega peh morá itensabé sirutaboíro keyábé irutaboírirataqmé inserénga, Ite kaweq ke wóe iwíáhígehbo? Írakaumo. Ah-babáq kega moq sensabé sirutaboíro keyábé sirutaboíro mino.

33 Itega peh morá ite kaweritáh ké kaweraritáh sánsánirataq inseréhga, Ite kaweq ke wóe íwiáhigehbo? Írakaumo. Ahbabáq kega moq mina tahnsa mirao mino.

34 Itega peh morá ite náieráho ke nárírataq inseréhga, Ite kaweq ke wóe íwiáhigehbo? Írakaumo. Ahbabáq kega iwíáhéra, Meyáh kégá mókake ite moq náigéhe éra sene ahbabáq iyahnabo náríeráho mino?

35 Itene naruoyabé irutaboirue kaweraritáthro. Nárírataqmé mókake náigéhe íwiáhiyehboq pehipi náirió. Mirairataqmé Maniká Iteriboga anotah apéq inkéhe. Itega wene animarí míagehe. Maniká Iteribo anotah aní mía míaéna íre peh morá we kaweritáh keyábé arutaboíraráitéhre. Wensabé íre iwíáh iwíáhia peh ahbabáq keyabé moq arutaboírare.

36 Maniká Iteriboga ómi keyábé arutaboírinsertah itega moq irutaboíraráitáthro úwe.

Mó kené sánsá íre saraq sitáthro ú ehwehne.

(Mátíyu 7.1-5)

37 Sísaga mó mahraréna, Mó kené sánsá saraq siteq ahbabáq ke woe aritého. Mirairataq Manikánka moq itene sánsá saraq itena ahbabáq ke woe aitanawire. Mó kegá ahbabáraitó iwíáh íre íahreraq mareq súáthro. Súéhrrataqmé Manikánka moq itene ahbabáq íre ahrreraq marena suankéhe.

38 Nárírataq Maniká Iteriboga moq náinawire. Wega tasu tasue obenkíqme náinkéhe. Itega saraqme náríranserah wega moq mina tahnsanue náinkéhe úwe.

39 Sísaga mah pabéqmé éhwéh mahraréna, Aura pira ánínká mó aurá pírá aní ahmboqme ah sokigi atahráhiro? Írakaumo. Miraóyataq tahirímé mi anitégá mataipéq inahnsuoyá irino.

40 Áwáhnorirana íréh ánínká we áwáhnori aní íre kiotaikorahire. Moke ahtebohiahnaraq we áwáhnori aní tahnsa míankehe úwe.

41 Sísaga mó pabéqmé éhwéh mahraréna, Arenawahrah aniné aurapi pehgáriq atútú tagé arerene aurapi anotah sehikará kéhnsábé aneqsabé arerene auransabé íre iwíáho?

42 Arene aurapi anotah sehikará kéhrahwe arega íre tagahne. Minayabe aneqsabé arenawahrah anínsábé, Arene aurapite átútú meuwanínkono eno? Are ahbabáq kopéráhpéróna aní móne. Téhwe arerene aurapite sehikará merue anehemé arenawahrah aniné aurapite átútú kawerue tagé meuwahrahóne úwe.

Íre kaweq awánkánká abehq sérá iyanae i ehwéhne.

(Mátíyu 7.16-20, 12.33-35)

43 Sísaga mó mahraréna, Kaweq awánkánká abehq sérá íre íyéhe. Abehq awánkánká kaweq sérá íre íyéhe.

44 Wehukenínká awánká sera tagéna mi awánká ahtebehre. Wehukenínká wisuraqte pópo íre isioráhéna káránkáránsáhtaqte kombahatóq íre isioráhire.

45 Kaweq anínká wene arupipeq kaweq iwíáh kéh púana kaweq sansánire. Ahbabáq anínká wene arupipeq ahbabáq iwíáh kéh púana ahbabáq sansánire. Wehukeníné arupipeq iwíáh obenkítíéh púana wene áwéhga mi iwíáh irarerahire úwe.

Nah piehya anitéyábé pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 7.24-27)

⁴⁶ Sísaga mó mahraréna, Néne ehweh íre sehgironsabé aneqsabé néne Wahnah mone aintaho?

⁴⁷ Ínéba séna néne ehweh irena sehgi ánimé aneq tahnsa anípo? Teiníe.

⁴⁸ Néne ehweh irena sehgi ánimé nah piéh ánínká marakó íre wahto ubuqme nahwiahnsane págege marakórâq pearéh ání tahnsane. Págege marakórâq kawerue pearéh púana anotah íbónsirana wání piéhtâq wene nah íre kúrugúruue sokogia peh págegeue kéhre.

⁴⁹ Néne ehweh irena íre sehgi ánimé aneq tahnsá anípo? Teiníe. Néne ehweh irena íre sehgi ánimé págege marakó íre ubuqme pehipi wene nah pearéh ání tahnsane. Anotah íbónsirana wání piéhtâq mi nah kúrugúruue sokogire. Sokogirana moke íre kaweragire úwe.

7

Kiápéténine arambehri aní kawerato ehwéhne.

(Mátýu 8.5-13)

¹ Sísaga mah ehwéh síwáhnoréna mitaq suena Kápénééama suwahpeq mátabuipeq kéagúwe.

² Mítâq 100 Aroma sontiá kéné kiápéténiga ména wene arambehri aní anotah arútábóiratowana mi aní anotah awáhréena pukinaúwe.

³ Sísâ iteruwahpeq miéhre u irena kiápéténiga Asiu kené aboawah wehyábé, Néne arambehri aní segawerato koreawéro ue eqmaq suowe.

⁴ Eqmaq suowara Sísaba séra, Máho ue pagu pagunéra Sísansabé, Kiápéténiwe áhnte kawéq ání púah awahre aní segawerato.

⁵ Kiápéténiga ite Asiu keyábé áhnte arútábóiraitena itene momiwí nah pearena eqitáráire éra pagu pagunuwe.

⁶ Pagu pagunuwana Sísaga se kériqme mi aniné nah wahtotaq kútaq kiápéténiga mó eqmaro kereq piehgiúwe. Segâ Sísansabé, Anotah aníno, kiápéténiga teí éhwéhmé iro. Wega arensabé mahraréna, Íné pehgáriq aní mío púah néne nahupeq íre súno.

⁷ Are anotah aní míahna puana areba íre koragoge. Arega peh ehweh irarinana néne arambehri aní kaweragíno.

⁸ Íné moq wahnah sansá tagarióge. Néne wahnah aiq miéhрана íné moq wahnah aní ména sóntiá ke wahnahnuge. Ínéga mó sontiá ánínsábé, Pokúno atótâq wega apubúue pokire. Mó sontiá ánínsábé, Mahbeq súno atótâq wega apubúue ínéba sire. Néne arambehri anínsábé, Miraúno atótâq wega apubúue miraire. Kiápéténiga aiq irarire uwana

⁹ Sísaga mi ehwéh irena áhtenána pabeqme weba mío keyabé, Teiníboq irátíáhro. Mi anínká ínénsabe anotahtaq aiq pútare aintéhre. Nánuwahrah Asíú kéga mina tahnsanue íre aiq pútare aintáhwe úwe.

¹⁰ Úwara eqmaq suo kega kiápéténine nahtaapeq kouwekue sutaq mi awáhré aní kaweragúwana awaho aní miowara kéragowe.

Sísaga pukú mahbí iriwe oganúq ato ehwéhne.

¹¹ Mó tanáhrâq Sísareq we kéro kereq áhnte mó kereqka Náini suwahpeq pokuwe.

¹² Kuriraq wahtotaq sutaq mibeqté kéga pusa ání mómaisanehéera sehgiwera suwe. Pukú aniné anowagáwé peh morá mi aní maqmarena kéweini míowara áhnte wenawahrahreq suwe.

13 Sísaga pukú aníné anowa tagéna wensabé arutaboiratena mahraréna, Íre ibisáhno éna

14 sehíq koráhtorowara sehgiwe su kegá mitaq iriwe míówe. Sísaga pusa áninsábé mahraréna, Káriq mahbíó, irigúno úwe.

15 Irigúno úwana pusa ánínká iriwe tútuue ména ehwehnúwe. Ehwehnúwana Sísaga mi aní anowabá atowara

16 tago kegá áhtenéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atówe. Iwíáh iwíáhatera mahraréra, Manikáne ehweh irari anínká iteba sire. Manikánka wene anímáí séhréh aitanieéna aiq sire uwe.

17 Súría marákórápéqté kéreq móberiopeqté kéreq Sísaga mirau ehweh mitaq teri mahtaq terinuwara írówe.

*Sóniga we kéroya anité Sísaba eqmaq suo ehwehne.
(Mátíyu 11.2-19)*

18 Sóni kéro kega moke mi ehwéh teawúwana Sóniga téhranité omaq sitena

19 Sísansabé ehweh kasenigeheéna eqmaq suowe. Eqmaq suanaútaq mi anitéyábé, Sísansabé kogasenéta, Arewe Manikánka eqmaraníé ú anípo? Ite mó anínsabé áwénunonehnikono kogasenotao úwe.

20 Úwara sega Sísaba kéra wensabé, Wání meri merini aní Sóniga eqmaq iúwéhrrata súye. Wegá ite eqmaq iuwanauraitaq mahraréna, Arewe Manikánka eqmaraníé ú anípo? Ite mó anínsabé áwénunonehnikono uraire uye.

21 Mí tanáhráq Sísaga áhnte awáhré kéreq owainawanka subiqmaq subiqmarú kereq aura pira kéreq kaweraritena

22 Sóniga eqmaq suo anitéyábé, Irehya ehwehnikákák tagéhya naneqkakák Sóni koreawétao. Ínéga miraunka aura pira kegá tagahwara aigará soriqnah kega ah nogowara náonkakák kéné náo wagirara ahre parosa kegá ehweh íráhwe. Pusa ké iriwe oganúq sitena Manikáne kaweq ehwéh tabonah ke siwáhnoruge.

23 Ínénsabe árahinabomo iwíáh íre iwíáhia peh ínénsabe kawerue aiq pútare aintéh ánímé aru ukiqme aní míéhre. Mah ehwéh Sóni koreawétao úwe.

24 Sóniga eqmaq suo anité pokuyataq Sísaga weba sáhurió ke Sóni éhweh teriuwe. Wegá mahraréna, Sóniga uworapeq iwáhnoruraitaq koraganeheraurotaqmé we inse wíre iwíáhéq koragaroo? Sóiririrana onega míu míu inserah Sóni mó iwíáh mó iwíáhi aní míre iwíáhéq koragaroo? Sóniwe íre mina tahnsa aní mire. Írakaumo.

25 We inse wíre iwíáhéq koragaroo? Kaweq korósí aneraneria aní koragaroo? Írakaumo. We íre mina tahnsa aní míarairara ménsámehnsá áhnte kéh ké siwahriria kéwé uworapeq íre mia peh wahnah kené nahtapeq mia míaoe.

26 We inse wíre iwíáhéq koragaroo? We Manikáne ehweh irari aníne iwíáhuroo? Aiq pútaq iwíáhowe. Írátíáhro. We Manikáne ehweh irari anínéna moke mó áwáhu ke kiotaikuraire.

27 Sóni éhwehme Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Néne ehweh korerina anímé ebeq eqmarahnana are sina ah kawerarankehe íre úwe. *(Malakai 3.1)*

28 Sísaga mó mahraréna, Teiníboq írátíáhro. Sóniwe anotah anínirara moke mó kegá we íre kiotaikowe. Íre kiotaikowana Manikánka wahnah wahnah-nirabeq íópipeq kibeki aní pehgáriq anínká Sóni kiotaikire úwe.

29 Úwara táhkísi moné mewe mewe kereq áhnte mó kereqka mi ehwéh irera iwíáhéra, Manikáne sansá aiq kaweq sansáne uwe. Sóniga se wání merinie únsabe mira iwíáhuwe.

30 Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka Sónine wání íre meyónsabe Manikáne kaweq sansánsábé iwahriehre iwíáhuwe.

31 Sísaga mó mahraréna, Amahnága oga miáh kéwé ite aneq tahnsá kée teinínkono?

32 Itewe káriq anímárínká máhkétirapéq ogi ogionserah tahnsá ké wóe. Mó anímárínká mó anímárínsábé abiahnsa aritera sensabé, Igonkónúnaraq itega íre ábáhrowe. Ibitunátúnánúnaraq itega íre ibisahwe ewe.

33 Wání meri merini aní Sóniga suraitaq wega táhutahuq awehriéna náhniáq sera ano íre narainsabé itega abiahnsa ateq, Owainawanka wene arupipeq miéh aní míre atárowe.

34 Íné wehukení úku anínká surautaq táhutahuqkakáq náhniáq sera anonkakaq pehipi nogaq itega ínénsabe abiahnsa ainteq mahraréq, Tagariáhro. We uwoyansa kobuq kahburi aní áhnte nahniáq sera anonkakaq pehipi neh aní míre. We táhkísi moné aebó kéreq mó ahabábáq kéreqne iyahnabo aní míre aintáhuwe.

35 Itega ínénsabe mi ehwéh irarewara Maniká tagariáh kégá ahtebé sansánirataq mó kégá tagéra, Se aiq pútaq sansánowe ewe úwe.

Sísane aigárátáq wéri abaq ato ehwéhne.

36 Peh morá Péhrásí anínká Sísansabé, Ínéreq táhutahuroyehboq máho úwana Sísaga kérena wene nahtapeq ména táhutahuruwe.

37 Mi ke suwahpeqte íní we ahabábáq ini míowe. Mi inínká Sísá mitaq miéhre u irena áhnte kawéq kúnkúni werí motóreipéq mewe súwana

38 Sísá míowana mi inínká wene anehepeq sure wene aigárátáq tútuue ména we áhnte ibisó púana wene aqnu Sísane aigárátáq tabagu tabaguúwe. Miraúnsabe mi inínká wene íre wahto áyáhrátáté Sísane aigárátáq sorahruena wene aigárátáq nánkóqnéna wéri abaq atowe.

39 Abaq atowana Sísansabé máho ú Pehrásí anínká miraú tagéna wene arupipeq iwíáhéna, Mi inímé ahabábáq ini puana Sísá Manikáne ehweh irari aní miéhtáq tahirímé we táhtoréh íní peh ahabábáq ini míre iwíáh irino úwe.

40 Sísaga wene iwíáh irena wensabé, Sáímónio, pehgáriq ehwéh teawiníboq íratíahno úwana, Íwáhnoraníno, tenio úwe.

41 Úwana Sísaga mahraréna, Peh morá anínká téhraníté móne siátáire. Mó aní 100 Kína mó aní peh 10 Kína ue átáriagehéna siátáire.

42 Anehe mi anínká sensabé, Ínéga iátáu moné náníétao urairara mi anitégá móne tabonahuroya puara íre aweráhuroye. Íre aweráhuroyansabé móne siátái anínká sensabé, Ínéga iátáu monéwé mó náníyehboq anetaníbo. Túbáhagotao teriátáire. Minayabe aneq iwíáhono? Móne siátái anínsabé ah anínká anotahtaq arutaboírre iwíáhono úwe.

43 Úwana Sáímóniga Sísansabé, Áhnte moné merai anínká áwátái anínsabé anotahtaq arutaboírre. Áwátái anínká wéhuwa nániewé anetaníbo atarái puana anotahtaq arutaboírre úwe. Úwana Sísaga, Arega aiq iraréne éna

44 pabeqme mi íní tagéna Sáímóninsabé, Arewe mi íní aiq tagahno? Arene nahtapeq sutaq nigará pabeq paberé waní íre náníene. Mi inínká wene aqnuraté nigará pabeq paberaintena wene ayahrataté sobaruqnúehre.

⁴⁵ Arega íné íre nánkóqnáhne. Mi inínká áhntetaq nigará nánkóq nánkórire.

⁴⁶ Arega nyahqnopeq wéri íre abaq intahne. Mi inínká nigarátáq kaweq kunkúni weri abaq intéhre.

⁴⁷ Mínayabe teawiníboq írátiahno. Mi inínká inénsabe áhnte arútábóiraintéh púana wene áhnte ahbábáq kaweratóge. Peh táhmaro ahbábábirana Manikánka kawerato anínká wensabé pehgáritaq arutaboiratéhre éna

⁴⁸ mi inínsábé, Arene ahbabáq aiq kaweratóge úwe.

⁴⁹ Úwara mó táhutihuru kegá seye náhenéra, Arene ahbabáq aiq kaweratóge irari anímé árahue mirainkehbo uwana

⁵⁰ Sísaga mi inínsábé arega inénsabe aiq pútare aintahnaga arene ahbabáqmari aiq kaweratóge. Pehwehrue pokéwahno úwe.

8

Táhmaro inínsónká Sísá kéro ehwehne.

¹ Mó tanáhráq Sísaga anotah matábúrápéqkákáq mó kehiná mó kehiná suwahpeqkákáq ah nogena Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh mi kawéq éhwéh síwáhnorúwe. Airápété téhranité we kéro ke kérowara

² kawerarito inínsónseqka moq kérowe. Menah se awahreuwara owainawamarinká se síwioqnówana Sísaga sene awahre kaweraritena owainawamari kaqsuowe. Mi inínsó síwíqmarimé mó iní wenáwíq Máhriáe. Wene iyahnaboga wensabé Mágára iníne ue áwíratówe. Menah Sísaga mi ininé arupeqte airápété téhtaré ówáínáwá kaqauwowe.

³ Mó iní Kúsane ahre wenáwíq Sóánae. Wenawehqka Érótime arambhiri keraq wahnahnú aníne. Mó iní wenáwíq Súsánae. Sereq áhnte mó inínsónseqka Sísareq we kéro kereq séhréh aritera kirabo arítówe. Sísaga ehweh síwáhnorinieéna ah noguwara mi inínsónká séhréh aritaneheéra kérowe.

Ayu suitabéyabe pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 13.1-9; Máhka 4.1-9)

⁴ Mó tahunírápéqté ké mó tahunírápéqté kéue íregáritaq kegá séra Sísaba sáhuriówe. Áhnte kegá momiwíuriótaq Sísaga mah pabéqmé éhwéh mahraréna,

⁵ Ayu suitabeh anínká ayu suitabanieéna pokire. Suitabehtaq mó ayú ahtapeq megirana wehekeqká abasaráhwana kabaranka sésiq nehre.

⁶ Mó ayú kiruraq megirana kiapoue kirena mi marákó íre tantani puana eh yatagire.

⁷ Mó ayú náwerarúítáq megirana náwe kirena kárigariirana íre kawerue kirena sera íre iyéhre.

⁸ Mó ayú kaweq marákóráq megirana kiapoue kirena áhnte será iratanire úwe. Sísaga mah pabéqmé éhwéh teriena anehe mi keyábé, Íre parosa áhréákáq kéó, kawerue íráhro úwe.

Sísaga moke pabeqme ehwéh teriu ehwéhne.

(Mátíyu 13.10-17; Máhka 4.10-12)

⁹ Sísá kéro kega wensabé, Mah pabéqmé éhwéhmé áwahe teio uwe.

¹⁰ Uwana Sísaga sensabé, Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéhmé áwahe ite sokigi aiena mó peh pabeqme ehwéh teri terinuge. Mínayabe inéga pabeqme ehwéh irarutáq mó kegá siuranka tagéra peh morá sirupipeq íre tagariahrahowe. Sene siahrega irera peh morá sirupipeq íre írátiahrahowe úwe.

(Aisaia 6.9-10)

Sísaga ayunsabe éhwéh áwahe pahsuo ehwéhne.

(Mátíyu 13.18-23; Máhka 4.13-20)

11 Sísaga mó mahraréna, Mah pabéqmé éhwéh áwahe ahtebagehboq teiníe. Ayume Manikáne kaweq ehwéhne.

12 Ahtapeq megi ayúme wehukega Manikáne ehweh íráhwana owainawanka sirupipeqté mi kawéq éhwéh seaebóire. Segá mi ehwéhnsábé aig pútare atehrana kaweraritéhneho éna aebóire.

13 Kiruraq megi ayú kiapoinserah wehukega Manikáne ehweh irera sirupipeq eyoyóera apubúue kowe atáhwe. Manikáne ehwehnka sirupipeq íre ánú piéhnsábé pehgáriq tanáhráq sehgiówe. Áhwárawe tageh tanáhráq sega túbáh agéra Maniká áuwáhwe.

14 Náwe tarúttáq megi ayúme wehukega Manikáne ehweh irera, Sehgonehe iwíáhéra mó tanáhráqmé sene arambenhriyabé iwíáh kikiréra ménsámehnsánsabe sirutaboírera seyega sirutaboiro naneqmarínsábé iwíáh iwíáhowe. Náwe soaginserah minawarinká saiqnaríéh púana sega Manikáne arambehri íre miraorahowe.

15 Kaweq marákórát megi ayúme wehukega Manikáne ehweh irera sirupipeq ambubu atawéra tábúsoqme iwíáhowe. Kaweq marákórát kaweq será iyéhnserah sega Manikáne arambehri kawerue miraowe úwe.

Wehukega áráhmú keqmaráhtáq íre akariaráhnsábé pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 5.14-16; Máhka 4.21-25)

16 Sísaga mó pabeqme ehwéh síwáhnoréna, Wehukega áráhmú keqmaráhtáq párétahraté íre akariaráhwe. Máhriq tahbé tehnopeq íre máráhwe. Írakaumo. Nahupeq kira kegá kawerue tagageheéra tahberapeq máráhwe.

17 Moke kopípéq keh náneqme mókake ábóraq kanae. Kopípéq mirao sansá mókake téhráhnarabeq ábóraraginara tagagehe.

18 Matíéh ání Manikánka mó náwinkéhe. Íre matíéh ánímé Manikánka wene pehgáriq naneq meyankéhe úwe.*

Sísane anowaréh ábákawaréhwe inserého i ehwéhne.

(Mátíyu 12.46-50; Máhka 3.31-35)

19 Sísane anowareq ábákawaréhreqka weba séra nah kígiunsabe íre kioráhuwe.

20 Minayabe mó anínká Sísansabé, Arenanoreq arenábáqmarinseq máhpeq méra are tagéyabe suwahbehre úwe.

21 Úwana Sísaga mitaq mió keyabé, Manikáne ehweh irera sehgió kéwé náninoreq nánibáqmarinseq móe úwe.

Sísaga irarúnka anotah soiríq táqnáigú ehwehne.

(Mátíyu 8.23-27; Máhka 4.35-41)

22 Mó wehekáh Sísaga we kéro keyabé, Seberaebéq pokonehe úwara sípi kéwewera pokuwe.

23 Sísá sípiipéq sugowana anotah soirírúwe. Anotah soirírúwana nonaburóúwana wánínka sípiipéq kiegambéh agu aguúwana sípi wánípipeq tupekinaúwe.

* **8:18:** Manikáne sansá kawerue sehgi ánímé Manikánka séhréh atahnana wega wene sánsá mó ahtebahrahire. Wene sánsá íre kawerue sehgi ání Manikánka we ahtebéh naneq meyankéhe.

24 Minayabe we kéro kega Sísa iriatera wensabé, Itene Wahnahno, ite pukoneheúne uwana Sísa irigéna sóiriqsabé, Táqnáigúno éna wánínsabe, Túbáh agúno úwana sóiriqka táqnáigúwana wánínka túbáh agúwe.

25 Túbáh agúwana Sísa we kéro keyabé, Aneqsabé íre aiq pútare aintaho úwara sega áhtenue áhreéra seye náhenéra, Mah aní insebo? Wega sóiriqkákáq wánínkakaqsabé ehweh atéhra wene ehweh írêhre uwe.

Sísaga owainawamarí kaqsuo ehwéhne.

(Mátíyu 8.28-34; Máhka 5.1-20)

26 Sísarehga sípi kéwewera kure Kehrari kawéhú seberaebéq Kérása kené marakórápéq kuwe.†

27 Sísaga áhnopeq kútaq mibeqté aní owainawanka subiqmaq subiqmarú anínseq piehgiúye. Íre wahto tanáhráq pehrákora mía míaéna nahtapeq íre kaena peh wehuke maisia ónápíépéq kaegaeúwe.

28 Mí anínká Sísa tagotaq kareéna arehunseraráq ména ehwehnabaéna, Sísaó, are íópeqté Manikáne ahninkáwá wóne. Aneraintaníbo éna kamah aníneho úwe.

29 Úwana Sísaga owainawansabé, Auwe pokúno atonsabe wega aneraintaníbo úwe. Ahriahri owainawanka mí aní subiqmaq subiqmarúnsabe uwoyansa aní úkúwara wehukega táhtoqme séniraté wene ayahnkaratáq aigárátáq táhru táhruarówe. Táhru táhruarówana sení suraqsuq suraqsuruwana owainawanka mí aní abatapi kaqsuq kaqsuruwe.

30 Anehe Sísaga wensabé, Arenáwíq insebo úwana néníwíqmé Íregáritare úwe. Áhnte owáínáwámárinká wene arupipeq míónsabe mí ehwéh irarúwe.

31 Owainawamarínká Sísansabé, Íre ambarúnkákáq mátáípéq eqmaq iuwehneho éra pagu pagunuwe.

32 Íregáritaq poeráhqmárinká wahtotaq sáwéhrapeq náwe sahtaqme nowara owainawamarínká Sísansabé, Póeráhqmariné sirupipeq eqmaq iuwo éra pagu pagunuwana kowe aritowe.

33 Kowe aritowara owainawamarínká mí aní auwera póeráhqmariné sirupipeq kowiówara moke mí kamári sáwéhrapeqté pehbeheráh tunse mentúpipeq wánínkue pukuwe.

34 Póeráhqtaq wahnahnu kegá tagéra pehbeheráh pokue sotápéq míó kereq sene nahtapeq míó kereq koreríwara

35 seraganehéra suwe. Sísaba suwana owainawamarí kaquawo anínká kaweq iwiáhorahéna aneranerue Sísane aigárátáq tútuue míowara su kegá tagéra áhreuwe.

36 Áhreuwara tago kegá kawerato ehweh su ke teríúwe.

37 Teríúwara moke Kérása marakórápéqté kegá Sísaga miraúnsabe áhreu puara wensabé itene marakórapeq sue pokúno atówe. Atówana Sísaga sípiépéq kiasague pokinaútaq

38 owainawamarí kaquawo anínká wensabé, Are kéraníe úwana Sísaga ahqáho atowe.

39 Ahqáho atena wensabé, Arenawahpeq pokue Manikánka kaweratéh éhwéh moke korerio úwana wega pokue moke wenawahpeqte ké Sísaga kawerato ehwéh koreriuwe.

† 8:26: Kérása marakó mó awíq kéhre. Mátíyuga sehiranú pukúípéq marakó awíq Kárárae kéhre. Mátíyu 8.28 tagáhno.

*Sísaga awahre iní kaweratená ahrari oganúq ato ehwehne.
(Mátíyu 9.18-26; Máhka 5.21-43)*

40 Sísaga mó seberaebéq seuwekúwara mitaq míó kega we áwénunu puara wega súnsabe iwíáh iwíáhuwe.

41 Asiu kené momiwí nahtápéqté wáhnáh ání Sáírúsaga Sísaba séna Sísane aigarápí káuqmunue arehunseraráq ména wensabé, Nányahu pukinainsabé néne nahtapeq segawerato éna pagu pagunúwe.

42 Mi ahráriwé wene peh morá áninéna anotah ahrári airápété téhtaré ópéq ména pukinaúwe.

Pukinaúwana Sísaga abowá kérowara áhnte mó kegá kígiue moraráq ahtapeq kuwe.

43 Ahtapeq kuwana awahre iní airápété téhtaré ópéq wene korahq íre taraqnágia peh tuerueúwe. Sóteh kegá íre kawerarahráhu puana mi awáhré peh kowe.

44 Wega Sísá anehepeq sure wene korósi ayehrápéq koráhtorotaq wene korahq apubúue taraqnágúwe.

45 Sísaga, Néne korósi insega táhtorehro úwara ómi míó kega, Írakaumo uwana Pítaga wensabé, Néne Wahnahno, áhnte kegá are pagume se mino úwe.

46 Úwana Sísaga, Íné tagaríomé mó anínká iné táhtoréhre. Néne págege mó anípá pokirana tagoge úwe.

47 Úwana kawerato inínká, We aiq tagaríéhre éna weba sure iransánéna káuqmunurawéna Sísaga apubúue kawerato ehwéh irarúwara ómi kegá írówe.

48 Írówana Sísaga wensabé, Arega aiq pútare aintahnaga kaweratóge. Pehwehrue pokéwahnó úwe.

49 Pehwehrue pokéwahnó teawutaq wahnah aniné nahtapeqté anínká sure abowánsabé, Areniyahu aiq pukinsabé síwáhnori aní mó íre pagu pagunúno teawuwe.

50 Teawuwana Sísaga sene ehweh irena wahnah ánínsabé, Íre áhreúno. Peh aiq pútare aintehnana we kaweraginawire éna

51 wahnah aniné nahtapeq kútaq ómi mó keyábé, Máhpeq míáhro aritowe. Peh morá Pítareq Sónireq Sémisireq ahrarine anoiboreq meriqmena nahupeq kibekuwe.

52 Áhnte kegá mi ahráriyábé ibiséra ibitunátúnánuwana Sísaga wensabé, Íre ibisahro. We íre airaiq pukia peh súdehre úwara,

53 we airaiq pukire iwíáhu puara Sísasabé awiréh atówe.

54 Awiréh atówana Sísaga wene ayahnkara táhtotawéna wensabé, Ahrario, irigúno atowana

55 oga úkéna apubúue iriwe míowe. Apubúue iriwe míowana Sísaga wenanoi-bonsabé, Táhutahuq náwétao aritowara

56 sega áhtenuyana Sísaga wensabé págegeue teriena, Mahnayabe mó ke teriyeho úwe.

9

*Sísaga we kéro ke arambehriraq eqmaq suo ehwehne.
(Mátíyu 10.5-15; Máhka 6.7-13)*

1 Sísaga we kéro ke airápété téhranítyábé síáhrabéna sega owainawamari kaqsuera awahre ke kaweraritageheéna págege aritena mi arámbéhrí miraro aritowe.

² Miraoro aritena sensabé, Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh síwáhnoréq awahre ke kawerarítáhiro aritowe.

³ Wega mó mahraréna, Ah nogoneheéq mewe nógó náneq íre meyáhiro. Pegiqnáh karamé unahmé táhutahuqme mónewe mó sioítiwé íre meyáhiro.

⁴ Itega Manikáne ehweh síwáhnoroneheéq mó ke suwahpeq kirataq peh morá áníné nahupeq kaegaéq arambehri parabaruéhrataqmé mitaq sueq mó ke suwahpeq pokigehe.

⁵ Mó kehiná suwahpeqte kégá íre mehweh aitéhrataq sega íre kaweq sansá miraonsabé ahtebageheéq sega tagehrataq igárátáq kahna tanáhúq poruarúáhiro úwe.

⁶ Úwara we kéro kega pokue mó kehiná suwahpeq mó kehiná suwahperue síwáhnoroneheéra poké aguwe. Sega moke mi kehiná kéhíná suwahpeq Manikáne kaweq éhwéh teri terinéra awahre ke kawerarítówe.

*Érótiga Sísa éhweh irena we insebo ue kasenu ehwehne.
(Mátíyu 14.1-2; Máhka 6.14-16)*

⁷ Anotah wahnáh aní Érótiga Sísa éhweh irena áhnte iwíáhúwe. Áhnte iwíáhúwara mó kegá Sísansabé, We wání meri merini aní Sónie. Sóni pukéna oga úkéna amahnága míéhre uwara

⁸ mó kegá, We Éráisae. Éráisa amahnága ábóragaire uwara mó kegá, We Manikáne ehweh irarú anine. We naho pukú aní iriwe oganúkuraire uwe.

⁹ Uwana Érótiga sene ehweh irena wega mahraréna, Sóni ínégá ayahqno kiraq áwátáu aní aiq pukuraire. Minayabe amahnága sega mó arámbéhri mó arámbéhriue miraire e animé insebo úwe. Insebo éna Sísa taganie iwíáhúwe.

*Sísaga 5 táhúséni (5,000) weh kiraboú ehwehne.
(Mátíyu 14.13-21; Máhka 6.30-44; Sóni 6.1-13)*

¹⁰ Sísa kéro kega weba kouwekéra moke mirau arámbéhri teawúwe. Teawúwana Sísaga Pétásáira suwahpeq sebataq míanehéna se meriqmena pokúwe.

¹¹ Áhnte mó kegá, Sísa Pétásáira suwahpeq pokire uwara irera we anehe kaqmera pokuwe. Pokéra weba suwana Sísaga se mehweh aritena Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh teriena awahre ke kawerari-towe.

¹² Ío tupekinaútaq Sísa kéro kega weba séra wensabé, Mahtaq abatapi púah mah ke kaweqtapéq kogaera táhutahuq meyageheé wahtotaq kehiná suwahpeq eqmaq suo uwe.

¹³ Uwana Sísaga sensabé, Itewe mi ke kirabooro úwe. Kirabooro úwara wensabé, Ite peh moberiáh párétiákák téhtaré páhnikákák mationa puaq moke mah kegá nehrensabé táhutahuq kobaiqmaranéhnkono uwe.

¹⁴ Áhnte 5 táhúséni (5,000) weh míónsabe sega mi éhwéh iraruwe.

Sísaga we kéro keyabé, Saimé mó ke mópi tútuue míehrara mó ke mópi tútuue míáhiro arítáhiro úwara

¹⁵ sega mirauwara moke míó kega tútuue míówe.

¹⁶ Sísaga mi moberiáh párétiákák téhtaré páhnikákák mewena íópeq tagéna Manikánsabe, Kaweróne atena mi tahutáhúq keqme we kéro kega kiraboige-heéna náriuwe.

¹⁷ Náriuúwara ómiga nowana siyahbankirowe. Siyahbankirowara arahqmé airápété téhtaré páhskéti úsawe obenkíq márówe.

Pítaga Sísansabé, Are Karáhé wóne ú ehwehne.

(Máttyu 16.13-19; Máhka 8.27-29)

18 Mó tanáhráq Sísaga webataq púrerúwara we kéro kega weba suwana wega sensabé kasenéna, Mó kegá ínénsabe inse aintaho úwe.

19 Úwara, Arensabé mó kegá, Sóni wání meri merini aní míre ewe. Mó kegá arensabé, Éráisa wire ewe. Mó kegá arensabé, Manikáne ehweh naho iraré oga úkurona aní móne ewe uwe.

20 Úwana Sísaga sensabé, Itega ínénsabe inse aintaho úwana Pítaga wensabé, Arewe Manikánka ite meirena kaweraitankeheéna omaq ato aní móne úwe.

Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge ú ehwehne.

(Máttyu 16.20-28; Máhka 8.30-9.1)

21 Sísaga we kéro keyabé, Ínéwé Manikánka omaq ato aní míre mó ke teríyeho úwe.

22 Teríyeho éna mó mahraréna, Íné wehukení úku aní níwioqnaneherawoe. Asiu kené aboawah wehreq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka ínénsabe, Iuwahriehre éra nubiq suaneherawoe. Nubiq suehrana íné pukéna apahtáro wéhékáhtaq iriwe oga úkinauge úwe.

23 Sísaga mó ite we kerahwána keyabé mahraréna, Íné sénireyabe awahbeh aníno, arerene awahbeh iwíáh suo. Manikáne arambehri mira aruqarurun-sabé sega íné awankátaq táhparagéhe. Ínéga miraunserah miraue séniro.

24 Wewensabé arutaboíréna peh wewene awahbeh iwíáh mira aruqaruri anímé oga mérapeq íre awaq miahráhire. Néne sánsá sehginieéna wewe awahbeh iwíáh susuri anímé oga mérapeq awaq miankéhe.

25 Wehukenínká moke mah marákóipéqté ménsáméhnsá matiéhtaq tahirímé oga mérapeq íre awaq miahnaraqmé mi ménsáméhnsánká árahue séhréh atéh iripo?

26 Ínénsabeakáq néne ehwehnsabéakáq ayeहितeh aní íné wehukení úku anínká túónagake wensabé moq niyehitanawire. Íópeqté kéreq Nániboreq ínéreqne patahga tahnsa téhreh naneqkákáq túónagake mi anínsabé niyehitanawire.

27 Teiníboq írátíáhro. Táhmaro ite iriwe míona ke pehipi íre pukigehe. Ebeqme Manikánka wahnah wahnahní tagéq anehe pukigehe úwe.

Sísane auranabiah mó kugú agú ehwehne.

(Máttyu 17.1-13; Máhka 9.2-13)

28 Sísaga síwáhnorúwana abapete morá wéhékáh parabagúwana wega sáwéhrapeq púrerinieéna Pítareh Sónireh Sémisireh meriqmena kiuwe.

29 Wega púrerútaq wene auranabiah mó kugú, kaweq kugú agúwana wene korósi téhreh naneq tahnsánue anotah tabérábé agúwe.

30 Anotah tabérábé agúwara Mósísireq Éráisareqka íópeqté tunse ábóraragéra Sísareq ehwehnuwe.

31 Mi anitégá Manikáne téhreh naneqtaté awahirirue méra Sísá Sarúsarama suwahpeq pukináú ehwéh iraruye.

32 Irarayara Pítarehga surahpeq méra irigéra Sísane patahga tahnsani naneq tagéra Sísareq míóya anité tagowe.

33 Mi anitégá Sísá auwera pokoyeherauyataq Pítaga Sísansabé, Íwáhnoraníno, ite mahta q mionayabé aiq kawerire. Apahtáro úqná pearanéhe. Arene morá

Mósísine morá Éráísane moráue pearanéhe úwe. Pítaga mi ehwéhnsábé íre iwíáhia pehipi irarúwe.

³⁴ Irarútaq írabúyánka seúbitáwéna Sísá kéro anító akariuriowara sega áhreuwe.

³⁵ Áhreuwana írabúyápipeqté éhwéhnká mahraréna,

Mah anímé nénahni míre. We omaq atóge. Wene ehweh íráhro úwe.

³⁶ Wene ehweh íráhro úwana Sísá webataq míowara tagowe. Sísá kéro anítóga minayabe ehiya méra mi tanáhráq se tago naneq mó ke íre teríúwe.

Sísaga owainawa kaqauwena animai kawerato ehwehne.

(Mátíyu 17.14-21; Máhka 9.14-29)

³⁷ Ahbiah tahnsá sega sáwéhrapeq suera túwara áhnte kegá Sísareq piehgiúwe.

³⁸ Se míorabeqte wéhgá anotah ehwéhnuwe mahraréna, Íwáhnoraníno, nénahnímé peh morá aní miéhre. We tagáhno.

³⁹ Owainawanka we subiqmaréhtáq kare aruqarurire. Owainawanka áwíoqneh puana iransá iransánéna wene áwéhipeqté arehya kíobi aruqarurire. Wega áhnte subiqmaq subiqmaréna íre apubúue soraq áúwéhre.

⁴⁰ Are kéréh keyábé, Kaqauwáhro éna pagu pagunugarawe sega íre miraorahowe úwe.

⁴¹ Íre miraorahowe úwana Sísaga mío keyabé, Ite íre aiq pútare ainteq saiyo ke wóe. Iteba mía míauwe ahkake awehraq kanabo? Itega miraonsabé nirupipeq umehime ahkake parabaginabo éna abowansabé, Arenahni ínéba meqme súno úwe.

⁴² Úwana abowágá wenahni meqme sútaq owainawanka we subiqmarena kúrugúru atowana Sísaga owainawansabé, Auwe pokúno atena mi aní kaweratenawenaboba atowe.

⁴³ Manikánka Sísá págegeue séhréh atowara tago kegá minayabe áhtenuwe.

Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge mónkakáq irarú ehwehne.

(Mátíyu 17.22-23; Máhka 9.30-32)

Sísaga moke mirau naneqsabé tago kegá áhtenutaq wega we kéro keyabé,

⁴⁴ Ínéga teiéna ehwéh iwíáhue tagahro. Íné wehukení úku aní móintagéhe úwara

⁴⁵ sega mi ehwéh íre ahtebowe. Mi tanáhráq mi ehwéh áwahewé sirupipeq íre iwíáhuwe. Minayabe se íre ahtebéra kasenéyabe áhreuwe.

Anotah anímé insebo i ehwéhne.

(Mátíyu 18.1-5; Máhka 9.33-37)

⁴⁶ Sísá kéro kega mó anínká mó anínkáue, Íné anotah aní ite kiotaiqme aní múge iraréra ehwehuwe.

⁴⁷ Sísawe sene sirupipeqté iwíáh tagéna káriq aní meqmena we míorabeq iriwe atena

⁴⁸ sensabé, Ínénsabe arutaboiraintena mahna tahnsa káriq aní séhréh atéh anínká íné moq séhréh aintéhre. Íné séhréh aintéh anínká íné eqmaq núwéh anínseq séhréh atéhre. Íné pehgáriq aní múge iwíáhi anínká anotah aní ména mó ke kiotaikire úwe.

Íre itene naruo aní miéh anímé itene iyahnabo aní míre ú ehwehne.

(Máhka 9.38-40)

⁴⁹ Sóniga Sísansabé, Íwáhnoraníno, mó anínká arenáwírue owainawamari kaqsúéhraq tagéq ahqáho atone. Wega ite íre séiréhnsábé ahqáho atone úwe.

⁵⁰ Úwana Sísaga wensabé, Íre ahqáho atáthro. Íre itene naruo aní míéh ánímé itene iyahnabo aní mire úwe.

Sámária kegá Sísansabé ahqáho ató ehwehne.

⁵¹ Manikánka Sísaga íópeq tumeranaína tanáhráq wahtonúnsabe Sísaga, Sarúsarama suwahpeq pokinauge íwíáhúwe.

⁵² Segá káénarabeq kaweraitageheéna Sísaga wehuke Sámária suwahpeq eqmaq suowara sega kaweraritaneheéra mibeq pokuwe.

⁵³ Mibeqté kégá, Sísaga Sarúsarama suwahpeq pokinawire u író púara wensabé íre mehweh atówe.

⁵⁴ Íre mehweh atówara Sémisireq Sónireqka minayabe irera Sísansabé, Itene Wahnahno, íopeqté sokaeqsuahnaga mah ke tabipáhrue anehinsagigeheéq tabipáhraru irareyehnkoyo uye.

⁵⁵ Uyana Sísaga ebeq kéna pabeqme se tagéna, Ahqáho. Íre kaweq ehwéhnóye úwe.

⁵⁶ Segá mitaq suera mó kehíná suwahpeq pokuwe.

Sísaga we kéreyabe irarú ehwehne.

(Mátíyu 8.19-22)

⁵⁷ Segá ahtapeq pokue mó anínká Sísansabé, Are pokónarabeq kéraníe úwana

⁵⁸ Sísaga wensabé, Úrinsi iáné nahme ebahnarahpipeq kéhre. Kabarane nahme sehwerapeq kéhre. Íné wehukení úku anímé néne nahme íre kéhre úwe.

⁵⁹ Sísaga mó anínsabé, Séniro úwana, Ebeqme nánibo pukinana komaisarena anehe kéraníe úwe.

⁶⁰ Úwana Sísaga wensabé, Pusa kégá pukira ke maisaragéhboq arewe Manikánka wannah wahnahnirabeqte éhwéh kosíwáhnorúno úwe.*

⁶¹ Mó anínká Sísansabé, Anotah aníno, íné are kéraníe éna téhwe nánuwahrahyabé iroro koaritanínkono úwana

⁶² Sísaga wensabé, Soberi anínká anehepeq pabeqme taga tagainaraqmé Manikánka wannah wahnahnirabeqte árámbehri íre miraorahire úwe.

10

Sísaga 72 wehekéq eqmaranaútaq teriu ehwéhne.

¹ Mó tanáhráq Sísaga 72 wehekéq omaq sitena téhraníté téhranítéue moke mó kehíná suwahpeqkakáq sene marakóakaq we mótaq pokinaúrabeq eqmaq suowe.

² Eqmaq suanaútaq wega pabeqme ehwéh mahraréna, Sotápéqté ménsáméhsá moke nera kéhrara íre áhnte kegá koawaqmiانههéra pokowe. Minayabe sotápéqté wáhnáhsabé, Arene nera kéh ménsáméhsá arambehri kegá koawaqmiageheéq eqmaq sueq púreroro.

³ Sípisiqíq áráhqmarinká úrinsi iámárinká nogórabeq nogónserah ite subiq suahráho ke míáhrabeq eqmaq suaníe.

⁴ Móne unáhmé unahnúramé súwe íre meyháho. Ahtapeq mó ke piehgírataq íre mehweh aritáthro.

⁵ Nahupeq kibekirataq mibeqté káyábé pehwehrué míáthro arito.

* **9:60:** Sísaga pusa káyábé irarúme áwahewé sene sirupipeqté síwá pusa ké tahnsa míáh káyábé irarúwe.

⁶ Uwaresa ání nahupeq miéhnaraq itene ehweh irankéhe. Uwaresa ání íre miéhraq itene kaweq ehwéhnká iteba kowekinkehe.

⁷ Manikáne arambehri mirao puaq itega kibekira nahtápéq kaereq sega náira tahutáhúq pehipi nahro. Peh morá mi nahupéq kaegaeoro. Séhréh aritéh kégá arambehri aní awehraq apéq náwigéhe. Minayabe ite íre matíéhra naneq náigéhe úwe.

⁸ Náigéhe éna, Itega mó ke suwahpeq kirara mehweh aitera náira tahutáhúq pehipi nahro.

⁹ Mitaqté áwáhré ké kawerariteq sensabé, Manikánka wannah wannah-nirabeq iteba wahtotaragire.

¹⁰ Mó ke suwahpeq kirara sega íre mehweh aitéhraq mibeqté wahba áhtápéqmé iriwe méq mahraréq,

¹¹ Itewe ahtebageheéq mahtaqté tánáhúq, igárátáq kéh tánáhúq poruaru-anehe oro. Manikánka wannah wannah-nirabeq iteba wahtotarire. Minayabe iahreraq matíáhro teriéro.

¹² Teiníboq írátíáhro. Manikánka ehweh aritahna tanáhráq Sóróma suwahpeqte áhbábáq kéwé ákáhtaq kamah arinkéhe. Itega tanahuq poruarueq mi ehwéh terié kéwé anotahtaq kamah arinkéhe úwe.

*Sísaga, Kamah ainehboq kawerurero ú ehwehne.
(Mátíyu 11.20-24)*

¹³ Sísaga mó mahraréna, Kórásini suwahpeqte kéreq Pétásáira suwahpeqte kéreoro, kamah ainehboq kawerurero. Iteruwahpeq áhnte otáq sánsá miraurauge. Táíya suwahpeqte kéreq Sáíróna suwahpeqte kéreqka mina tagotaq tahirimé sene ahbabáq naho suera kaweqtaq mió irino. Sega mina tagotaq tahirimé sene ahbabáq aiq súónsabe Manikánka tagankeheéra nahonáh kórósi aneranerue tanah abaq marera sene ahbabáqsabe tútuue ibiso irino.

¹⁴ Minayabe Manikánka ehweh aitahna tanáhráq mi keyabé peh ákáhtaq kamah arinkéhe. Mi tanáhráq ite Kórásini suwahpeqte kéreq Pétásáira suwahpeqte kéreqme anotahtaq kamah ainawire.

¹⁵ Kápénéama suwahpeqte kéro, ite kaweq ke míone éq minayabe íopeqté mátábúrápéq kioneheqmúne íwíáhoo? Írakaumo. Mibeq íre kioneheqmóe. Peh iraipéq kowíáhro aitanawire úwe.

¹⁶ Sísaga eqmaq suanaú keyabé mó mahraréna, Itene ehweh íráh kéwé néne ehweh moq íráhwe. Itensabé ahqáho aítáh kéwé ínénsabe moq ahqáho aintáhwe. Ínénsabe ahqáho aintáh kéwé íné eqmaq núwéh ánínsabé moq ahqáho atáhwe úwe.

Sísaga eqmaq suo kega kouweku ehwéhne.

¹⁷ Sísaga omaq sitena eqmaq suo kega sirupipeq eyoyóue weba kouwekéra wensabé, Itene Wannahno, arenáwirue owainawamarínsabé pokurero aritonara apubúue poku pokuowe uwe.

¹⁸ Uwana Sísaga sensabé, Sokaeqsúéhnká téhrehnserahnue owainawamariné wannah wenáwíq Séténi íopeqté tunse inahsubuwana tagahwae.

¹⁹ Írátíáhro. Ínéga págege aitó púaq itega wehenkakáq tobinahránkakaq abasawe itene naruo aní owainawa kiotaikigehe. Mó naneqka ite íre ahbabáraitáhire.

²⁰ Itega owainawamarínsabé miraoro e ehwéh íráhnsabé íre iwíáh iwíáhororo. Peh íopeq Manikánka iteíwíq wene púkuipéq aiq sehiranurainsabé iwíáh iwíáhororo úwe.

*Sísaga iwíáh íwíáhéna Maniká Iteribonsabé kaweróne ato ehwéhne.
(Máttyu 11.25-27, 13.16-17)*

²¹ Mi tanáhráq Manikáne Awanka Sísane arupipeq eyoyó atowana mahraréna, Nániboo, arega íopeqkákáq mah marákó marákóákáq wahnahnóne. Wehukene sánsá ahtebah kewé arene sánsá íre sokigi ariasa peh morá káriq aní tahnsa ké arene sánsá aiq sokigi ariene. Minayabe arensabé iwíáh íwíáh atóge. Nániboo, arerega iwíáhue aiq miraóne.

²² Ai q miraóne éna mitaq míáh keyabé, Nániboga moke aiq náníre. Mó kegá íné Manikáne ahninkáwá íre tábúsoqme tagariáhwana Nániboga webataq íné wenahni tagariéhre. Mó kegá Nánibo íre tagariáhwana ínébataq wenahninká we tagarióge. Íné wenahninká we sokigi aiéna kegá moq Maniká Nánibo tagariagehe úwe.

²³ Sísaga pabeqme we kéro keyabé epéq teriena, Itene iuranka áhntetaq tagahnsabe iwíáh íwíáhoró.

²⁴ Teiníboq írátíáhoró. Áhnte Manikáne ehweh iraru kereq anotah wahnáh kéreqka itega tagah naneq tagéyabe suwahbówara íre tagowe. Segá itega íráh éhwéhnsabé ireyabe suwahbówara íre írówe úwe.

Sísaga, Wáhnaupéqté keyábé moq irutaboiroro ú ehwehne.

²⁵ Mósísine ehweh síwáhnori anínká séna Sísaga ahababáq ehweh irarinkeheéna áhwárawe tagéna kasenuwe. Kasenéna, Íwáhnoraníno, oga mérapeq awaq mianíboq anerininkono úwana

²⁶ Sísaga wensabé, Mósísiga sehgióro ú ehwehniká aneiro? Minawé arene arupipeq aiq ahtebahno úwana

²⁷ mi anínká mahraréna, Maniká itene Wahnahnsabé anotahtaq arutaboirúno. Moke arene arupipeqkákáq moke arenawankakáq moke arene iwíáhónaipéqkákáq Manikánsabe arutaboirúno. Arerensabé arutaboirónanserah arene iyahnabo anínsabé moq arutaboirúno íre úwana

²⁸ Sísaga wensabé, Arega aiq tábúsoqme iraréne. Tenienanserah mirainaraqmé oga mía míainiewóne úwe.

²⁹ Mi anínká iwíáhéna, Sísaga íné Mósísine ehweh íre kawerue íréhre iwíáhineho éna wega Sísansabé, Néne iyahnabo aní insebo kasenuwe.

³⁰ Kasenuwana Sísaga wensabé, Wehga Sarúsarama suwahpeq suena Séríko suwahpeqte áhtápéq tutairara aebó kegá mehwaterawéra táhtoqme subiqmarera wene ménsámehnsá moke sabiwera pokurowe. Anotahtaq subiqmato puana pukinauraitaq we íre nogoráhéna peh ahnayehráq tahperurairaire.

³¹ Tahperurairairana Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh ánínká tunse mi aní tagéna ébeq ayéhrápéqtáq sótaikue pokuraire.

³² Mina urainserah Asiu kené sánsá mirai aní we Áriwái kahnáh ánínká kire mi aní tagéna we moq ébeq ayéhrápéqtáq sótaikue pokuraire.

³³ Sámária suwahpeqte ánínká kire Asiu weh tagéna we ahnayehráq tahperurairainsabé arutaboiréna

³⁴ weba sure mayawenkakáq náhniáq sera anonkakaqtaté puramburanútaq abaq atena airí atena mi weh pankeqmaqme wene tónkine abobíahataq tútu atowana mi kanká áhkokóuwena pokuraire. Sámária suwahpeqte ánínká mi weh meqmena páhsintía nahtápéq móatena mitaq wahnahnurairaire.

³⁵ Ahbiahra q mi nahtápéqté wáhnáh téhtaré móné náwena wensabé, Subiqmato aní kawerue wahnahnatawéwahno éna, Íné kouwekonaraq áwú móné íre awehra q kahnaraq mó awiníe uraire úwe.

³⁶ Sísaga mi ehwéh aiq teawena Mósísine ehweh síwáhnori anínsábé, Apahránítógá ahnayehráq subiqmato aní tagaronsabé wene iyahnabo aní insebo kasenúwe.

³⁷ Kasenúwana mi anínká Sísansabé, Wene iyahnabo anímé wensabé arutaboiratena séhréh atéh áníne úwana Sísaga wensabé, Arega pokue séhréh atárai anínká miraurai serahnúno úwe.

Sísaga Máhtareq Máhriareqne nahtapeq mío ehwéhne.

³⁸ Sísareq we kéro kereqka pokue mó ke suwahpeq kuwana mibeqté íní wenáwíq Máhtaga Sísá mehweh atena wene nahtapeq meqmena móatowe.

³⁹ Máhtane ónánahwá wenáwíq Máhriáe. Máhriaga Sísane ehweh iraníeéna wene aigárápi tútuue míowe.

⁴⁰ Tútuue míowana Máhtaga táhutahuq kaweriníeéna áhnte ahwímínú púana wene arupipeq iwíáh kikirúwe. Iwíáh kikiréna Sísaba séna wensabé, Néne Wahnahno, nénónánahga núwéhraha áhnte ahwímínunsabé arega anetaníbo iwíáhono? Íné séhréh ato teawo úwe.

⁴¹ Teawo úwana Sísaga wensabé, Máhtao, arega áhnte ahwímínónayabé arene arupipeq iwíáh kikiróne.

⁴² Peh morá náneqsabé iwíáhúno. Máhriaga mina kiotaiki naneqsabé arutaboíréná aiq omaq maréhraq itega we íre saiqnariayehe úwe.

11

Púrerirataq mahrarero ú ehwehne.

(Mátíyu 6.9-15, 7.7-11)

¹ Mó tanáhráq Sísaga móbeq ména púreréna parabagúwana we kéro anínká wensabé, Itene Wahnahno, Sóniga we kéréh keyábé púreq ehwéh síwáhnorurainserah íwáhnorúno úwe.

² Úwana Sísaga sensabé, Púrerirataq mahrarero.

Iteriboo, arenáwíq pankerone.

Arega mah kehíná kéhíná wahnah wahnah aritahna tanáhráq apubúue ábóraragúno ato.

³ Mó wehekáh mó wehekáhnue itene táhutahuq awehraq kirabo aito.

⁴ Mó kegá ahbabáraitáhmé itega minayabe íre ahrreraq masa peh suone.

Itega miraúnanserah itene ahbabáq moq íre ahrreraq matiahno.

Ahhabáqka ite saiqnariahrahirabeq íre móito.

Miraue púreroro úwe.

⁵ Sísaga we kéro keyabé mó mahraréna, Mó kehíná suwahpeqte arene iyahnabo anínká inokáhnabubu sínah are tópah tabonahinaraqmé anerinibo? Mí tanáhráq arenawahrah aníné nahtapeq pokue áhrabé, Irigue tópah nánio ue ineh inehinkehe. Ineh inehéé,

⁶ Néne iyahnabo anínká amahnága íre wahtopeqte sirana tópah tabonahunsabé iriwe tópah náninana kiraboona teawinkéhe.

⁷ Teawinana arenawahrah anínká wene máhriqpeqté iraréna, Ahqáho. Onsa aiq paiqmarena néne animárínseq sugonayabé túbáh agúno éna, Íre iriwe aweráhuge teawinkéhe.

⁸ Teawena, Inehi anímé nánuwahrah aní míéhsábé anetaníbo. Inokáhpeq puana íre náwiníe iwíáhínaraqmé túbáh agineho. Túbáh aginehboq peh píribahriue, Nánio. Nánio úno. Nánio inaraqmé arenawahrah anínká mó

iwíáhéna are íre kéh náneqmarí irigue náwinkéhe. Mina inserah púrerirataqmé apubúue túbáh agiyehboq peh mótaq mótarue teawéro.

⁹ Teiníboq írátíáhro. Itega púrerirataqmé náiyó ira naneq náinkéhe. Págegeue kabarirataq ábórarínaq taganeheqmóe. Onsarag pakobakoirataq siitankéhe.

¹⁰ Nánio í anínká meyankéhe. Kabari anínká ábóraq marankéhe. Onsarag pakobakoi anímé Manikánka siatahnana nahupeq kibekinkehe úwe.

¹¹ Sísaga mó mahraréna, Arenahninká arensabé, Paseh nánio ínaraqmé arega wehe náwiníbo? Írakaumo.

¹² Wega, Iyah oyérá nánio ínaraqmé tobinahrá náwiníbo? Írakaumo.

¹³ Ite sibowáreh ahabároraho keéqmé itene animári peh kaweq naneq nári nárino mino. Íopeqté Ítéribógá íre ahabárorahi aní ména Wenawa eqmaranae. Minayabe wensabé, Arenawa ínéba eqmaro írarinaraq areba eqmaranawire úwe.

Owainawanka Sísaga séhréh atéhre éra péhe éhwéh íraru ehwéhne.

(Mátíyu 12.22-30; Máhka 3.20-27)

¹⁴ Owainawanka wehukení subiqmaq subiqmarú púana we ahriahri íre ehwehnorahúwe. Íre ehwehnorahúwana Sísaga mi owáináwánsabé pokúno atowana pokúwana mi anínká ehwehnúwara áhnte tago kegá áhtenuwe.

¹⁵ Áhtenuwara mó kegá mahraréna, Owainawamariné wahnah wenáwíq Pésébúríga Sísaga págege atena séhréh atéh púana wega owainawamarí kaqsuárháhire éra seye náhenéra ehmuníq éhmúníruwe.

¹⁶ Ehmuniq éhmúníruwara mó kegá Sísaga ahabárinkeheéra áhwárawe tagéna sega wensabé, Manikánka séhréh atahnaraqmé íopeqté íre tagariona naneq sokígi aio uwe.

¹⁷ Uwana Sísaga sirupipeqté iwíáh tagéna sensabé, Wahba márakórápéqté kegá seye ebahirataq sainkoneherawoe. Minayabe se sainkéra págegeue morá ké íre míahrahowe. Sensuwahrahreq seye ebahirataq sainkoneherawoe. Minayabe se moq págegeue morá ké íre míahrahowe.

¹⁸ Owainawanseq wenawahrahreq ebhotaq tahirímé se sainkéra árahue págegeue míagehbo? Írakaumo. Íre págegeue míahrahowe. Itega péhe éhwéh mahraréq, Owainawamariné wahnahnka íné séhréh aintéh púana owainawamarí kaqsuahráhuge ewe.

¹⁹ Ínéga owainawa kaqsúótáq owainawane wahnahnka séhréh aintéhtáq tahirímé ite kéiráh kegá owainawa kaqsúáhtáq insega séhréh aritéh iripo? Ite kéiráh kegá itene ehwehnsabé íre tábúsoréhre aítáhwe.

²⁰ Manikáne Awanka págege aintena séhréh aintéh púana owainawamarí kaqsuq kaqsuruge. Mina tagéq Manikánka wahnah wahnahni sansá iteba aiq sire éq tagaríahwe úwe.

Ayahnsa kira wéhyábé pabeqme ehwéhne.

²¹ Sísaga mó mahraréna, Ayahnsa kira wehgá wene pokankakaq iqkakaq sokah sokah atawéna wene nahtapeq wahnahnínaraq wene ménsámehnsá peh kaweqtaq kanae.

²² Mó ayahnsa kira wehgá weba séna wahnahni weh subiqme kaqsuena wene ebeh naneqmarí mewena wene ménsámehnsá saraqme meyankéhe úwe.

²³ Sísaga mó mahraréna, Wehukéníká íre néne iyahnabo aní miéhmé néne naruo aní míre. Wehukéníká ínéreq íre soruparítéhraqmé wega wehuke karegaráh aruqarurire úwe.

Owainawanka kouwekinsabé éhwéhne.
(Mátíyu 12.43-45)

²⁴ Sísaga mó mahraréna, Owainawanka wehukení auwena pokitaq wání íre kéhrabeq nogena ahrenahrahiraqéq kabarire. Kabarirana írakauninsabé iwíáhéna, Ínéga súo náhtápéq seuwekinauge éna

²⁵ áuwátái wehukénípa kouwekire. Kouwekéna wene nah tagehrana aiq kabantáhwe parabaruenta aiq kaweraréhre.

²⁶ Kawerarena mó abapete téhraníté áhnte ahbábáq ówáínáwámári koweriréhre. Moke mi ówáínáwámári mi anípa kowíáhwe. Téhwe morá ówáínáwánká mi anípa miéhtáq íre kawerire. Anehemé áhnte ówáínáwámárínká weba miáhnsabé anotahtaq íre kawerire úwe.

Manikánka wene ehweh sehgió keyábé kawerowe arítéhre ú ehwehne.

²⁷ Sísaga mahrarútaq wene ehweh iro inínká anotahtaq mahraréna, Arenanoga are maqmarena náh náuwsabe Manikánka wensabé kaweróne atéhre úwana

²⁸ Sísaga wensabé, Náinoga maqintonsabe Manikánka kaweróne atena peh wene ehweh irera sehgió keyábé anotahtaq kawerowe arítéhre úwe.

Sísansabé, Ótaq sansánúno u ehwéhne.
(Mátíyu 12.38-42; Máhka 8.12)

²⁹ Áhnte wehukégá Sísaba sáhuriówana wega sensabé, Ite amahnága oga miáh kéwé áhnte ahbábáq kée. Itega iraréq, Manikánka are aiq pútaq séhréh atéhre tagarianeheéq ótaq sansánúno teni teninowe. Sónaga sóreq wanípípeq tupekútaq Manikánka ótaq sansá miraúwe. Peh morá mi sansá teienaq iwíáhue tagagehe. Ínéga ótaq sansá mó íre sokigi ainíe.

³⁰ Nínibe suwahpeqte kégá Sóna tagéra Manikánka miraú otáq sánsá tagowe. Amahnága oga miáh kégá íné wehukení úku aní tagéra Manikánka miraína otáq sánsá tagagehe.

³¹ Sórómóniga Ísara keráq wahnahnútaq wahnaupeqte kéné wahnah inínká wene ahtebia éhwéh iraníeéna íre wahtopeqte weba súwe. Teiníboq írátíáhro. Amahnága iteba mió ánimé Sórómóni kiotaiku aní múge. Mi inínká Sórómónine ahtebia éhwéh ironserahme árahinsabé néne ehweh íre iraho? Minayabe Manikánka ehweh aitahna tanáhráq mi inínká iriwe ména itensabé ehweh aitankéhe.

³² Nínibe suwahpeqte kégá ahbabáruwana Sónaga ehweh koreriutaq wene ehweh irera sene ahbabáq sansa suera kaweqtaq miówe. Minayabe Manikánka ehweh aitahna tanáhráq Nínibe suwahpeqte kégá iriwe méra ite amahnága oga miáh keyábé, Íre kawerowe éra ehweh aitagéhe. Amahnága iteba mió ánimé Sóna kiotaiku aní múge. Nínibe suwahpeqte kégá Sónane ehweh írónserahme árahinsabé néne ehweh íre iraho?

Itene iurame itene inonkane áráhmu tahsane i ehwéhne.
(Mátíyu 5.15, 6.22-23)

³³ Sísaga mó mahraréna, Wehukéníká áráhmu keqmaréhtáq kopípéq tahbe tehnopeq íre máréhre. Páhkétiraté íre akariaréhre. Írakaumo. Nahupeq kibeko kégá kawerue tagageheéna áráhmu tahberapeq máréhre.

³⁴ Arene aurame arene anonkataq kéh áráhmú tahnsáne. Arene auranka kaweq naneq tagehnaq arene arupipeq téhranae. Arene auranka ahbabárorahi naneq tagehnaq arene arupipeq sunkíkírinae.

³⁵ Arene arupipeqté téhrehme sunkíkírínehboq áwéh panantágínaq tagariáhro.

³⁶ Itene iwíáhópipéq íre sunkíkíría peh moke téhráhnaraq áráhmuga moke nahupeq téhrehnserah itene iwíáhópipéqté téhrehnka itene inonka moke téhranae úwe.

Péhrasi kegá ahabárunsabé Sísaga ehweh arito ehwéhne.

(Mátýu 23.1-36; Máhka 12.38-40; Árúka 20.45-47)

³⁷ Sísane ehweh parabagúwana Péhrasi anínká wensabé, Néne nahtapeq táhutahuroyehboq máho úwana Sísaga we kérena táhutahuq nanaúwe.

³⁸ Sísaga wene ayahnkara íre pabeq paberia pehipi nónsabe mi anínká áhtenúwe.

³⁹ Áhtenúwana Sísaga wensabé, Itega káhpuaqák párétahakák pabeq pabero-taq peh ábórapeq pabeq paberéq arupipeq íre pabeq paberowana peh náwíqkakaq mitaq kéhre. Mína onserah itene inonka pabeq paberowana itene irupipeqmé aebó iwíáhwé áhnte ahabábák iwíáhwé mitaq kéhre.

⁴⁰ Ite múguwahgu saiyo animári móe. Manikánka íre peh morá ábóraq kéh náneq miraia kopipéqté náneqmarínkákák miraro mino.

⁴¹ Ite matiáh náneq mó ke wehwehue nárieq séhréh arítáhro. Mirairataqmé moke matiáh náneq peh kaweqtaq kanae úwe.

⁴² Sísaga mó mahraréna, Péhrasi keo, moke itene sotápéqté ménsáméhnás saraqme abapete itaréitaré matawéq peh morá mewe Manikáne arambehri mirao ke síwe. Kawerowe. Pehgáriq naneqmarí táwíomé kímé náwahbiame moq saraqme síwe. Kawerowe. Mi sansá sehgieq íre súáhro. Peh kaweq-taq mé sansamé Manikánsabe irutaboioime mi sansátaré íre sehgiówe. Íre kawerowe. Mi sansánkákák sehgióro. Íre miraonsabé Manikánka kamah ainehboq tábúsoqme sansánoro úwe.

⁴³ Sísaga mó mahraréna, Péhrasi keo, ite Asiu kené momiwí nahtápéq kaweqtapéq méyabe iuwahbeh ke wóe. Ite máhkétirapéq nogóták mó kegá ite mehweh aiteyabe iuwahbeh ke wóe. Minayabe Manikánka kamah ainehboq tábúsoqme sansánoro.

⁴⁴ Pusa ké maisia máiq kéhrabeq mó kegá íre tagia mitaq pehipi nogówe. Mína inserah itene iwíáhipeq kambaresa náneq tahnsá kéhrara mó kegá íre tagahwe. Minayabe itewe pusa ké maisia máiq tahnsa móe. Manikánka kamah ainehboq tábúsoqme sansánoro úwe.

Mósísine ehweh síwáhnoru kegá ahabárunsabé Sísaga ehweh arito ehwéhne.

⁴⁵ Mósísiga sehgióro ú ehweh síwáhnorú anínká Sísansabé, Arega irarénawe itensabé moq ehweh aitahne úwe.

⁴⁶ Úwana Sísaga mahraréna, Mósísine ehweh síwáhnoro keo, Manikánka ite moq kamah ainehboq tábúsoqme sansánoro. Mósísine ehweh áhnte pagégé éhwéh púaq itega síwáhnorowara iráh kégá íre sehgiórahowe. Segá íre sehgiórahonsabé itega mi ke pehgárita q íre séhréh arítáhre.

⁴⁷ Itene igaqnaréhga Manikáne ehweh iraru ke subiq súówe. Subiq suera maisarówaq ite maisarórabeq itega ebah pentabaráhwe.

48 Itega miraome aneq sansánoo? Itene igaqnaréhga kaweq ke subiq súonsabe itega sene ahabábáqsabe, Kaweq sansáne éq anehe mi kawéq ké maisaróabeq ebah pentabaráhwe.

49 Minayabe Manikánka tábúsoqme iwíáhéna mahraréna, Néne ehweh irare kereq síwáhnoro kereq seba eqmaq suanauge. Eqmaq suahnara sega táhmaro síwíoqnéra mó táhmaro subiq suaneherawoe úwe.

50 Sísaga mó mahraréna, Sega Manikáne ehweh iraru ke subiq súowe. Manikánka mah marákó marákó mirarotaq téh subiq súótaqte mi ahabábáq amahnága oga miáh kéné ahabábáq úkire. Minayabe Manikánka kamah ainawire.

51 Sega wehukení wenáwíq Ábéri ebeq subiq súowe. Anehemé wehukeni wenáwíq Sékáraía Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq míowara subiq súowe. Mi anítéreq moke ákáhpi subiq súo kereqne korahq tunsabe Manikánka amahnága oga miáh ké kamah ainawire.

52 Mósisine ehweh síwáhnoro keo, itega ahtebah onsárápété kí kopéq súáhwe. Itewe mibeq ire kibekia mibeq kibekonehe e keyábé ahqáho arítáhwe. Minayabe Manikánka kamah ainehboq tábúsoqme sansánoro úwe.

53 Sísaga mitaq suena máhpeq tuegúwara Mósisine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kereqka wensabé abiahnsa atera áhnte ehwéh kasenuwe.

54 Sísaga ahabábáq ehweh irarinkeheéra sega mó ehwéh mó ehwéhnie kasenéra áhwárawe tagowe.

12

Péhrasi kegá kopéráhpéro sansá pehragahro ú ehwehne. (Mátíyu 10.26-27)

1 Peh íregáritaq kegá sáhurió púara mó kené sigará músúriówana Sísaga ebeq we kéro keyabé síwáhnoréna, Péhrasi kegá kopéráhpéro sansá pehragahro.

2 Amahnága moke kopípéq kéh náneq mókake ábóraraginae. Moke epéqté ehwéh ábóraraginae.

3 Itega sunkíkírirabeq iraruro ehwéh mó kegá téhrehrabeq iragéhe. Itega nahupeq ehmuniq éhmúnírué irarira ehwéhme mó kegá irera nahnsorapéqté sawai sawaíue irarigehe úwe.

Peh Manikánsabe áhreoro ú ehwehne. (Mátíyu 10.28-31)

4 Sísaga mó mahraréna, Néne iyahnabo anímárinó, teiníboq írátíáthro. Peh itene inonka subiq suahráho keyábé íre áhreoro. Mi kegá iteyuwa íre subiq suahráhowe. Írakaumo. Minayabe sensabé íre áhreoro.

5 Teiníboq írátíáthro. Peh morá Manikánsabe áhreoro. Wegá ebeq itene inonka subiqmarena anehe iteyuwa iraipéq suahráhi puáq wensabé anotah-taq áhreoro.

6 Káriq kabará máhkétirapéq téhtaré pabusa monératé moberíáh kábará paiqmarahráhire. Mina tahnsa káriq kábará Maniká Iteriboga íre abitarúéhre.

7 Maniká Iteriboga moke itene iyahqnopeqte iyáhrámé sáhnahwe tagaríéhre. Wegá ite aiq moke tagaríéh puáq íre áhreoro. Itega kabaramarí kiotaiko puana Manikánka ite íre abitarúéhre úwe.

Íné Sísane ani muge iraréyabe ayehitéhneho i ehwéhne.

(Mátíyu 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

⁸ Sísaga mó mahraréna, Teiníboq írátíáhiro. Wehukeníká mó keyabé, Sísane ani múge terinaraq mókake íné wehukení úku anínká íopeqté ké miéhrrataq Maniká Íteribonsabé, Néne ani míre teawíníe.

⁹ Arega mó ke miáhtáq ínénsabe, Ahqáho. Íné íre tagaríóge aintéhrraraq mókake Maniká Íteribo míéhrrabeq ínégá arensabé ahqáho atena are íre tagaríóge atanauge úwe.

¹⁰ Sísaga mó mahraréna, Íné wehukení úku anínsabé níéhrruru aintéh ánímé Manikánka insahwé atena íre ahrraraq matianawire. Peh morá Manikáne Awansabé éhrrurui animé Manikánka íre insahwé atanawire. Ahqáho. Peh ahrraraq matiankehe úwe.

¹¹ Sísaga mó mahraréna, Mó kegá ite táhtoqme ehweh aitanehera irataq itene irupipeq iwíáh kikiriyehe. Segá ite meiqmera Asiu kené momíwí nahtápéqté wáhnáhpápópoq wahba wáhnáhpápópoq mó anotah anípápópo móítéhrrataq itega, Aneq ehwéhnonehknono éq áhreiyehe.

¹² Mi tanáhráq Manikáne Awanka irarína ehwéh sokigi ainkéhe úwe.

Ménsámehnsánsabe arutaboiri anínká múguwahgu sansá miraurai ehwéhne.

¹³ Peh íregárritaq kegá sáhuríówana mitaqté ánínká Sísansabé, Íwáhnoraníno, nániboga pukurairana wene мэnsámehnsá nánuwahga moke meraire. Mí мэnsámehnsá ákáhtaq náninkéhboq nánuwahnsabé ákáhnsaime náwo teawo úwana

¹⁴ Sísaga wensabé, Íné мэnsámehnsá saraqme nári nárinkeheéna insega omaq intáráiro?

¹⁵ Insega omaq intáráiro éna mitaq mío keyabé mahraréna, Ménsámehnsánsabe igará pabekínehboq kawerurero. Íre sene áhnte kék мэnsámehnsánsabé wehuke oga míahrahowe úwe.

¹⁶ Sísaga mah pabéqmé éhwéh mahraréna, Anotah wehné so áhnte мэnsámehnsá iráirana

¹⁷ wewe náhenéna, Áhnte мэnsámehnsá matíónsabé eheq saharanínkono uraire.

¹⁸ Eheq saharanínkono íwíáhéna, Íné mahrainie éna néne мэnsámehnsá kék náhmári sokoruqme mó anotah nahmári pearena néne áhnte мэnsámehnsá mípéq sáharaníe.

¹⁹ Mípeq sáharáhnaraq mahra íwíáhinie. Néne matío мэnsámehnsá áhnte opéq awehraq kanae. Minayabe amahnága túbáh aginie. Táhutahurinie. Iwíáh íwíáhéna ábáhrinie íwíáhuraire.

²⁰ Iwíáhurairana Manikánka wensabé, Múguwahgu saiyo aní móne. Iborá pe-nahrraraq are pukiniewóne. Minayabe are áhnte matiahna мэnsámehnsámé inseréhga awaq miagéhbo uraire.

²¹ Maniká Íteribonsabé íre sirutaboiria peh sene мэnsámehnsánsabe sirutaboiro kewé teawú aní tahnsa ké wóe úwe.

Itene irupipeq iwíáh kikiriyehe ú ehwehne.

(Mátíyu 6.25-34)

²² Sísaga we kéro keyabé mahraréna, Teiníboq írátíáhiro. Mah marákóipéq mé tanahráqsabé itene irupipeq iwíáh kikiriyehe. Aneq naninkono? Aneq korósi sukiwianínkono íre iwíáhoró.

²³ Oga méwé íre peh morá tópah nahnagae. Itene inonkame íre peh morá aneraneré naneq mire.

²⁴ Kúqnu tagéq ahtebahro. Mi kanká ménsúmehnsú íre uqmaréhre. Sene táhutahuq tahbé íre kéhre. Minayabe nera kéhtáq íre koawaqmena méaréhre. Manikánka mi kansábé iwíáhéna pehipi kiraboire. Itewe wehuke puana Maniká Iteriboga itensabé anotah iwíáhéna kawerue kirabo aitéhre.

²⁵ Arega arene oga mé tanahráqsábé iwíáh kikirinaraqmé ábátáq mérearahráhiro? Ahqáho. Írakaumo.

²⁶ Itene oga mé tanahráq ábátáq mérearahráh íre únayabé mó naneq-marínsábé aneqsábé iwíáh kikironehbo?

²⁷ Uworapeqté náneq kirena kaweq ará íyéh tagéq ahtebahro. Uworapeqté náneqka íre arambehrire. Korósi íre kogahnire. Anotah wahnáh áni wenáwíq Sórómóni naho ména we áhnte mensáméhnsá matawéna anotah kawéq áwáhríq kórósi matiowe. Uworapeqté kaweq ará íyéh náneqka Sórómónine kaweq awahriq naneq kiotaikire.

²⁸ Uworapeqté náneq íre kagai naneq mire. Iborá íyéhrana ahbiah tahnsá kekírataq taginae. Manikánsabe pehgárita q aiq pútare átáh kéó, Manikánka mi kawéq ará sukiwíéhnsábé wega ite moq sukitaahráhi mino.

²⁹ Aneq nanehnkono iwíáhéq irupipeq áhnte iwíáh kikiriyeho.

³⁰ Maniká íre tagaríáh kégá minayabe iwíáh iwíáhéra sene sirupipeq iwíáh kikirowe. Iteriboga ite íre mationa naneq aiq tagaríéhre.

³¹ Minayabe Manikánka wahnah wahnahnirabeqte sánsánsábé irutaboireq sehgióro. Sehgiáratáq wega ite íre mationa naneq náinkéhe úwe.

Sísaga kaweq naneq morábi sáhonsabé teriu ehwehne.

(Mátíyu 6.19-21)

³² Sísaga mó mahraréna, Ite sipisípiq nansó táhnsá kéó, íre áhreoro. Maniká Iteriboga wahnah wahnahnirabeq awaq miageheéna aiq omaq itéhre.

³³ Itene ménsámehnsá paiqmaqme mi moné tabonah ke náriéro. Mirairataqmé kagaorahi mensáméhnsá íópeq mitaq sáharagéhe. Mitaq aebó ánínká íre aebóorahire. Mitaq wenuqka íre nahrahi puana itene kagaorahi mensáméhnsá peh mitaq kagainawire.

³⁴ Itene kaweq naneq morábi sáharáhrabeqsabé irutaboironeheqmóe úwe.

Sísaga, Kouwekonaraqsábé níwénunoro ú ehwehne.

(Mátíyu 24.42-44)

³⁵ Sísaga pabeqme ehwéh mahraréna, Itene korósi sukiareq árėti konahnareq áráhmu keqme tagaríáhiro.

³⁶ Sene wahnahnka pahuwirorabeq suena sína tanáhráqsábé wene arambehri animári áwénuno serahnoro. Wega sure onsa pakobakoína q sega apubúue onsa sioneherawoe.

³⁷ Se tótuqméra sene wahnahnsabé áwénuno animárisábé, Kawerowe aritankéhe. Teiníboq írátíáhiro. Sene wahnahnka we áwénuno keyábé iwíáh iwíáhéna árėti konahnuwena sensabé, Tútuoro aritena kirabo aritankéhe.

³⁸ Wega inokáhnabubupopoq tueina ínaraqpópoq sínaraqmé íre sugia peh wensabé áwénuno keyábé anotahtaq, Kawerowe aritankéhe.

³⁹ Anotah wehgá aebó ánínká sína tanáhráq ahtebehtaq tahirímé wega áwénunue wahnahnurawéna aebó ánínká kibekina ínaraq tagéna kaqsúéh irino.

40 Minayabe iwíáhue tagahro. Íné wehukení úku anínká ite íre iwíáhira tanáhráq kouwekinauge. Minayabe íwéh panantáginga nówénunoro úwe.

Kaweq arámbéhrí ánínseq íre kaweq arámbéhrí ánínseqsábé ehwehne.
(Mátíyu 24.45-51)

41 Pitaga Sísansabé, Itene Wahnahno, arega mah pabéqme éhwéhmé peh morá itensabé teieno? Mó keyábéákáq terieno kasenúwe.

42 Kasenúwana Sísaga mahraréna, Ahtebia aní tábúsoqme arámbéhrí anímé insebo? Wene wahnahnka mi anínsábé, Mó arámbéhrío keráq wahnahnarito atena táhutahuq tanáhráq tópah nário atéhre.

43 Wene wahnahnka kouwekéna teawátái arámbéhrí tábúsoqme mirainsabé tagéna wene arambehri anínsábé, Kaweróne atankéhe. Kaweróne atéhnsábé arambehri aniné aru eyoyóinkehe.

44 Teiníboq írátíáhro. Wene arambehri anínká tábúsoqme arámbéhrí puana wene wahnahnka, Moke néne ménsámehnsátaq wahnahnúno atanae.

45 Ahababáq arámbéhrí ánínká iwíáhéna, Néne wahnahnka íre apubúue kouwekinae iwíáhíre. Mira iwíáhínsabé mó arámbéhrí wéh áhré subiqmarena múguwahgu kereq táhutahuq néna piáh naruq narurire.

46 Wega íre iwíáhue awénunína tanáhráq wene wahnahnka séna mina tagéna anotahtaq kamah awena ehweh íre íráh ké miáhrabeq móatankehe úwe.

47 Sísaga mó mahraréna, Arambehri anínká wene wahnahne iwíáh irena íre miráinaraq wene wahnahnka anotahtaq kamah awinkéhe.

48 Arambehri anínká wene wahnahne iwíáh íre ahtebéna mina ahbabárinana wene wahnahnka pehgárita qkamah awinkéhe. Wehukenínká anotah apéq meyahnaratq anotah apéq awinanao. Mina inserah Maniká Iteriboga wehukení áhnte awena págege atena séhréhínaratq mi anínká Sísane arambehri anotahtaq mirainanao úwe.

Sísaga, Íné wehuke saraq iuwanieéna tutaugé ú ehwehne.
(Mátíyu 10.34-36)

49 Sísaga mó mahraréna, Abe kekinai anínká téh kekiaréhra tawe abae agire. Mina inserah néne ehwehnka abae aginkeheéna marakóipeq tumíaraugé. Ira abae aginserah néne ehwehme apubúue abae agéyabe nuwahbehre.

50 Segá mótaq íné íre kaweraintéhra puana amahnága nirupipeq áhnte uméhime mókake kaweraginae.

51 Ínéwé sainkue miáh ké insahwé aitanieéna marakóipeq tutaire iwíáhoo? Íra kaumo. Peh sainsuanieéna tutaugé.

52 Mó karíronání moberíáh méra apahránítógá néne ehweh sehgiówara mó téhránítégá íre sehgioya puara sainkue miáhwe.

53 Mó mapéq abowáreq wenahnínseq sainkue miéhye. Mó mapéqme anowareq ayahunkawareq sainkue miéhye. Mó mapéqme ahrahawareq anahbukawareq sainkue miéhye úwe.

Wehukega néne arambehri íre ahtebahrahowe ú ehwehne.
(Mátíyu 16.2-3)

54 Sísaga weba mió keyabé mó mahraréna, Ibonuqna kéhtáq ibonsinae irarewana ibonsire.

55 Áunorahntáh kéhtáq patahinae irarewana patahire.

⁵⁶ Kopéráhpéro keo, itega ibonuqnankákáq áúnorahntáhnkakaq ahtebeqmé aneqsabé ínéga amahnága mirau arámbéhrí íre ahtebahrahoo úwe.

Apubúue insahwé ato ú ehwehne.

(Mátíyu 5.25-26)

⁵⁷ Sísaga mó mahraréna, Kaweq sansámé aneqsabé íre iwíáhue mirao?

⁵⁸ Mó anínká are ehweh atanieéna anotah wahnáhbá meqme kinaraq ahtapeq kirataq we insahwé ato. Ehwehorabeq kirataq wega are anotah sahsí móatahnaq wega párisiba móatahnana sega are karábúsiipéq móatéhboq insahwé ato.

⁵⁹ Teiníboq írátíáhro. Karábúsiipéq móatahnana íre apubúue soraq auwaneherawoe. Ebeqme anotah apéq paiqmarenaraqmé anehe soraq auwagéhe úwe.

13

Ahbabáq sansa íre súéhraqmé pukoneheqmóe ú ehwehne.

¹ Mi tanáhráq táhmaro míó kega Páhirátiga mirau ehweh Sísaga teawúwe. Kehrari marákórápéqté kégá Sarúsarama suwahpeq Manikánsabe titiruwana Páhirátiga se subiq súáhro aritowe. Subiq súáhro aritowara subiqmárowara pukutaq sene korahqkákáq titiro naneq kané korahqkákáq moráráq mitaq kowe.

² Páhirátiga mirau ehweh Sísaga teawúwana wega sensabé, Pukuro kené ahbabáq moke mó Kehrari marákórápéqté kéné ahbabáq aiq kiotaiki puara mína tahnsa pukurowe íwíáhoo?

³ Írakaumo. Teiníboq írátíáhro. Iteitene ahbabáq sansa íre súéhraqmé ite moq moke pukoneheqmóe.

⁴ Síróama marákóráq íre wahto íópeq pewe kiría ébáh náh sokoguraitaq 18 wehuké pukurowe. Pukuro kené ahbabáq moke mó Sarúsarama suwahpeqte kéné ahbabáq aiq kiotaiki puara mína tahnsa pukurowe íwíáhoo?

⁵ Írakaumo. Teiníboq írátíáhro. Iteitene ahbabáq sansa íre súéhraqmé ite moq moke pukoneheqmóe úwe.

Sera íre íyéh áwánkánsábé pabeqme ehwéhne.

⁶ Sísaga mah pabéqmé éhwéh mahraréna, Wehne sotápéq nah naneq será íyéh áwánká kíréhrana wega sera sabátáhrurairana írakaunuraire.

⁷ Írakaunurairana wene sotáq arambéhrí anínsábé, Apahtáro ópéq ínéga mah awánká sera sabátáhruraugana írakaunuraire. Apiruo. Aneqsabé néne marakóraq pehipi kehro urairana

⁸ sotáq arambéhrí anínká wensabé, Amahnága pehragéna sera iyankéhboq ínéga áwahipeq ubuqme káhone seq maisarahnana

⁹ mó opéq iyahnaraqmé kawerinae. Íre iyahnaraqmé apiruankéhe uraire úwe.

Ahrena ahrena wehekáh Sísaga owainawanka áwíoqnó iní kawerato ehwéhne.

¹⁰ Ahrena ahrena wehekáh Sísaga Asiu kené momiwí nahtápéq síwáhnorúwana

¹¹ abobia káuqmunia iní mitaq míowe. Owainawanka 18 opéq mi iní áwíoqnó púana we taebewe nogena íre iriwe nogoráhú iní míowe.

¹² Sísaga mi iní tagéna wensabé, Mahbeq súno éna arene awahre kaweratóge éna

13 wene ayahnkaratáté táhtoqnówana apubúue irigéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atowe.

14 Sísaga mi iní ahrena ahrena wehekáh kaweratsabe mibeqté wáhnáh ánínká abiahnsanéna míó keyabé, Arambehri wehekáhmé abapete morá wéhékáh míre. Mó anínká arene awahre kawerateyabe awinaraqmé arambehrié wehekáh sero. Ahrena ahrena wehekáh awahre kaweraiteyabewé íre sero úwana

15 Sísaga mina tahnsa íwíáho keyábé, Kopéráhpéro keo, ahrena ahrena wehekáh itene kamari wání nageheéq wiraipeqté meriqmeq wánitapeq mórítáh mino?

16 Mah inímé Ébaráhma kahnáh ínínirana owainawanka íregárita q opéq 18 opéq áwíoqnehrana ínéga ahrena ahrena wehekáh kaweratómé aiq kaweq sansánu mino úwe.

17 Úwara mi ehwéhnúnka sene sirupipeq pó púara wene naruo anotah siyehitówara áhnte mó kegá Sísaga miráú arámbéhrí tagéra iwíáh íwíáhuwe.

Pehgáriq ayúnsábé pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 13.31-32; Máhka 4.30-32)

18 Sísaga mah pabéqmé éhwéh mahraréna, Manikánka wahnah wahnahnime aneq tahnsáne ue teinínkono? Anere pábéqmé éhwéh teinínkono?

19 Manikánka wahnah wahnahnime awanká ayu pehgáriq ayú tahnsane. Wehukénínká mi pehgáriq ayú wene sotápéq uqmatairana kirena anotah úkéna moke mó mensáméhnásá kiotaikire. Awankánirana kabaramarínká séra ayahnaweraq sene nah piáhwe úwe.

Muoráhi naneqsabé pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 13.33)

20 Sísaga mó mahraréna, Manikánka wahnah wahnahnime anere pábéqmé éhwéh teinínkono?

21 Tírí ínínká muoráhi naneq páráhwaipéq maqme ayahnrana moke múíre. Manikánka íópeq wahnah wahnahnime mina páréti muoráhi naneq tahnsáne úwe.

Sobuya méhpéhpéq kibekoro ú ehwehne.

(Mátíyu 7.13-14,21-23)

22 Sísaga Sarúsarama suwahpeq pokinie íwíáhéna pokue moke táhúnipéqkákáq anotah matábúrápéqkákáq síwáhnorinieéna pokúwe. Pokéna síwáhnorue kure kure Sarúsarama suwahpeq koragúwe.

23 Koragúwana mó anínká wensabé, Wahnah aníno, oga mérapeq awaq míéhra kewé peh táhmaroga awaq mianeherabo kasenúwe.

Kasenúwana Sísaga míó keyabé,

24 Tauntahunue sobuya méhpéhpéq kibekoro. Teiníboq írátíáhro. Áhnte kegá nahupeq kibekonehe iwíáhéra íre kioráhowe.

25 Mibeqté Wáhnáhnká onsa paiqmarahnarag itega méhpeh iriwe méq onsaraq subírataq wensabé, Itene Wahnahno, onsa siito igehe. Onsa siito irana wega itensabé, Ite eheqte kébo? Ínéga ite íre tagaríóge inawire.

26 Ite íre tagaríóge ínaq itega wensabé, Arereq moráráq táhutahururauna wino. Arega iteruwahpeq íwáhnorurona wino irana

27 wega itensabé, Itewe íre tagaríóge. Ite eheqte kébo? Ite moke ahbabáq ke puaq íné nueq pokoro aitanawire.

²⁸ Ébáráhmareq Áhísáhkireq Sékópáreq moke Manikáne ehweh iraru kereqka Manikánka wahnah wahnahnirabeq miéhraq tagéq peh máhpeq miéhra puag uwo uwo éq abuyoraneheqmóe.

²⁹ Ío kiembogirabeqte kéreq ío tupekirabeqte kéreq ébeq ayópéqté mó ébeq ayópéqté kéreqka sure Manikánka wahnah wahnahnirabeq tútuue méra táhutahurigehe.

³⁰ Írátíáhiro. Amahnága anotah ke ebeq miáh kéwé mókake Manikánka wahnah wahnahnirabeq anehepeq pehgáriq ke úkoneherawoe. Amahnága anehepeqte kégá ebeq anotah ke úkigehe.

Sísaga Sarúsarama suwahpeqte kényábé arutaboírú ehwehne.
(Mátíyu 23.37-39)

³¹ Mí tanáhráq Péhrasi kegá Sísaba séra wensabé, Érótiga are subiq suaníe íwíáhinsabé mahta q sue pokúno uwana

³² Sísaga sensabé, Mí urínsí íá táhnsá ánínsábé koreaweq mahrarero. Ibo-rankákáq ahbiahakákáq owainawamarí kaqsuena awahre ke kaweraritaníe. Apahtáróráq néne arambehri parabaruaníe.

³³ Manikáne ehweh iraru ke peh morá Sarúsarama suwahpeq miówara subiqmaq subiqmaruwara puku pukuuwe. Íné moq Manikáne ehweh iraru aninéna íborankákákáq ahbiahakákáq ahrinaakákáq ínégá iwíáhu ahtápéq pokue arambehrinauge.

³⁴ Sarúsarama suwahpeqte kéó, itensabé nirutaboíraitóge. Itega Manikáne ehweh iraru ke subiq sueq Manikánka iteba eqmaro ke ebahnsatate subiq súówe. Kokórega wene áráhqmari arutaboíréná ahwirinserah áhnte tanáhráq ite wahnahnue séhréh aiteyabe nuwahbehra qme itega ahqáho aintá hwe.

³⁵ Írátíáhiro. Ahqáho aintá hnsábé iteruwahpeqme mókake íre kaweraitah-nana peh susa náh kanae. Teiníboq írátíáhiro. Mókake itega íné pehipi íre tagagehe. Ebeqme mahraréq,

Itene Wahnahne áwírue sína anínsábé iwíáh iwíáh atone éq anehe íné tagagehe úwe.

(Buk Song 118.26)

14

Sísaga wene aiayah mu aní kawerato ehwéhne.

¹ Ahrena ahrena wehekáh Sísaga Péhrasi wahnáh áníné nahta qpeq táhutahuriníeéna pokúwara mibeqté kégá we awahnkanuwe.

² Wene aiayah mu anínká weba miówana

³ Sísaga mí aní tagéna Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kereqsabé kasenéna, Ahrena ahrena wehekáh awahre ke kaweraritewé kaweq sansápo úwe.

⁴ Úwara íre ehwehnia peh ehiya miówana Sísaga mí awáhré aní kaweratená eqmarowe.

⁵ Eqmarena míó keyabé mahraréna, Ahrena ahrena wehekáh itene anipópoq póéráhqpópoq mataipéq tupetiahnaraqmé mí wehekáh pankeqme meruaneherabo kasenúwe.

⁶ Kasenúwara íre teawasa peh ehiya míówe.

Íné pehgáriq aní tahnsa míanie íwíáhúno ú ehwehne.

⁷ Tá hmaro táhutahuroneherao kegá kabaréra kaweqtapéq ehq tútuue míanehnkono uwana Sísaga mína tagéna mah pabéqmé éhwéh teriuwe.

⁸ Teriena mó anínká arensabé, Máho ínahwe arega anotah tahutáhúrirarabeq pokirataq anotah weh tútuue miéhrarabeq íre tútuue míaño. Arensabé máho urai anínká mó aní are kiotaigme anínsábé máho urairamo.

⁹ Anotah anínká sínaraq máho urai anínká arensabé, Móbeq míaño. Mó anínká mahta q tútuue míankehe ínarraq are anotah ayéhítanawire.

¹⁰ Arensabé máho ínarraq ayehrápéq korútuue míaño. Míraínaraq arensabé máho urai anínká tagéna arensabé, Irigue mahbeq kaweqtapéq serútuue míaño atanae. Wega miraínaraq tagehra kegá arensabé iwíáh iwíáh atagéhe.

¹¹ Wewega, Íné anotah aní múge iwíáhínaraqmé Maniká Íteriboga wensabé, Pehgáriq aní míaño atankéhe. Wewega, Íné pehgáriq aní tahnsa míanie iwíáhínaraqmé Maniká Íteriboga wensabé, Anotah aní míaño atankéhe úwe.

Sísaga, Tabonah ke kawerarito ú ehwehne.

¹² Sísaga máho ato anínsábé mahraréna, Arega anotah tahutáhúq kawer-aréhna tanáhráq peh morá arene iyahnabo arenawahrah áhnte monéákáq keyábé máhoro íre úno. Mó tanáhráq sega arensabé, Máho atera táhutahuq náwigéhe. Mina tahnsanue arene ápeq meyankehe.

¹³ Arega anotah tahutáhúq kaweraréhna tanáhráq tabonah kereq sawenkahnia kéreq aigará soriqnah kereq aura pira kéreqsabé máhoro arito.

¹⁴ Segá are mó naneq íre náweráho puara Manikánka kaweróne atankéhe. Mókake wega kaweqtaq miáh ké iriritahna tanáhráq ápeq awinkéhe úwe.

Táhutahuronehboq máhoro únsabe pabeqme ehwéhne.
(Mátíyu 22.1-10)

¹⁵ Sísareq moráráq táhutahurú anínká mi ehwéh irena wensabé, Manikánka wannah wannahirabeq táhutahurira kewé sirupipeq áhnte eyóyó aginkehe úwana

¹⁶ Sísaga wensabé pabeqme ehwéh mahraréna, Wehga íregárita q wehekéq kiraboiniéna áhnte tahutáhúq kawerataire. Kaweraréna mi keyábé, Máhoro uraire.

¹⁷ Awehra q tanahráqmé wene arambehri aní teawena máhoro urau keyábé, Táhutahuq tanáhráqmé aiq awehra q mire. Amahnága máhoro korerio éna eqmataire.

¹⁸ Eqmatairana, Máhoro urairara íre serahúne éhwéh mó anínká mó anínkáue teawátówe. Mó anínká wensabé, Marakó paiqmataunsabé mina koraganau puana íre korahuge urairana

¹⁹ mó anínká wensabé, Íné arambehriéyabe inayáhnkú káho paiqmataunsabé mi kamári áhwárawe taganau puana íre korahuge urairana

²⁰ mó anínká wensabé, Íné ahre meyó púana íre korahuge uraire.

²¹ Mi arámbéhrí anínká kouwekue sene ehweh wene wannah teawátáirana anotah abíáhnsánuraira. Anotah abíáhnsánéna wensabé, Anotah ahtápéqkákáq pehgáriq ahtápéqkákáq peheráh pokue tabonah kereq sawenkahnia kéreq aura pira kéreq soriqnah kereq koweriqme súno uraire.

²² Urairana wene arambehri anínká miraéna kouwekéna wene wannahns-abé, Aiq miraugarawe sira kewé íre awehra q miáhwe urairana

²³ wene wannahnka wensabé, Néne táhutahuq áhnte nagehboq sotápéqkákáq tanahraipéqkákáq wehuke kogabarue koweriqme súno.

²⁴ Teiníboq írátíáhro. Téh máhoro urau kegá néne táhutahuq pehgáriq naneq íre naneherawoe uraire úwe.

Sísaga, Ebeq kawerue iwíáhé anehe íné séniro ú ehwehne.
(Mátíyu 10.37-38)

²⁵ Sísaga pokúwara peh íregáritaq kegá kérowana wega pabeqme sensabé,

²⁶ Wehukega íné pehipi íre séniragéhe. Wenanoiboreq wene ahrereq wene animárínseq wenábáqmarínseq wenanahnorehreq suahnaragmé íné sénirankéhe. Wewe awahbeh iwíáh suahnaragmé íné séniréh ání míankehe.

²⁷ Nánibone arambhiri miraunsabé íné awankátaq táhpawe nubiq suagéhe. Ínéga miraunserah miraue séniráthro. Minayabe néne arambehriraq túbáh agéna peh we awahbeh arámbéhrí sehgi ánimé né séniréh ání íre míahrahire.

²⁸ Nah pianaina anínká ebeqme iwíáhue tagankehe. Nah pe naneqmarínkáq wene móneakáq awehraq kahnaragmé anehe pearankéhe.

²⁹ Ebeq íre iwíáhi anínká nahwiahnsanse pearena anehe néne móneakáq íre awehraq kéhre éna mi nah íre pera suankéhe. Tagehra kegá susa náhwíahnsánsé tagéra mi anínsabé awiréh atera,

³⁰ Wega áhwáreh arámbéhrí íre parabaruahráhire oneherawoe.

³¹ Wahnah anínká mó wahnáh ánínseq wene ebeh kereq ebehue subiq suanéhe iwíáhéna ebeq tútuue ména kawerue iwíáhinkehe. We peh 10 táhúséni (10,000) ebehira ke míéhrataq wene naruo peh íregáritaq 20 táhúséni (20,000) ebehira ke míéhrataq kaweq iwíáhi wahnáhnká íre apubúue koebhinkehe.

³² Itene naruo íre subipáhraruahráhúne iwíáhinaraqmé sene naruo míéhrataq ahnsaní eqmarankéhe. Itega íre ebhoneheqmúne. Kaweqtaq míanehboq póqsuanéhe terio éna eqmarankéhe.

³³ Mina inserah íné séniraníe iwíáhóna anínká ebeqme iwíáhue tagankehe. Peh morá wewene matiéh náneqsabé, Anetaníbo moke suaníe iwíáhi anínká íné séniréh ání míankehe úwe.

Sísaga auqmah soréqsabé pabeqme ehwéh teriu ehwéhne.
(Mátíyu 5.13; Máhka 9.50)

³⁴ Sísaga mó mahraréna, Sóreqme kaweq nanere. Sóreq auqmah úkínaq arahue kaweraranéhnkono? Írakaumo.

³⁵ Auqmah soréqmé peh abehq úki puag sotápéq kíreh náneq íre séhréh atahráhire. Sotápéq kawerue kirankéhboq seqkákáq auqmah soréq ayahne sotápéq maranéhnkono? Írakaumo. Auqmah soréq peh máhpeq suanehqmúne. Minayabe iahreakaq ké kawerue íráthro úwe.

15

Sipísípiq tabanaginsabé pabeqme ehwéhne.
(Mátíyu 18.12-14)

¹ Táhkísi moné meyáh kéreq ahabábq kereqka Sísane ehweh iranehéera weba suwara

² Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka ehmuníq éhmúníréra, Mah anínká ahabábq sansano ke mehweh aritena sereq moráráq táhutahurire uwe.

³ Uwana Sísaga mi ehwéh irena mah pabéqmé éhwéh mahraréna,

⁴ Iteruwahrah anínká áhnte ka 100 sipísípiq wahnahnirana peh morá ká tabanagínaq wega anerinabo? Wega íre tabanago kamári 99 sipísípiq uwaruntú sahtaqme nahrabeq sitena tabanagi ka kogabarue ábóraq marankéhe.

⁵ Ábóraq marahneyabé iwíáh iwíáhéna mi ka sawiwena

6 wene nahtapeq pokue wenawahraheq wene iyahnaboreqsabé síáhrabue sensabé, Néne tabanagi ka ábóraq marónsábé iwíáh iwíáhonehe inkehe.

7 Mina inserah íopeqté kégá 99 kaweqtaq miáh keyábé peh ákáhtaq iwíáh iwíáhowe. Peh morá áhbábáq ánínká wene ahababáq suena Manikáne ani ukítaq íopeqté kégá anotahtaq iwíáh iwíáhowe úwe.

Tabanagi monéyábé pabeqme ehwéhne.

8 Sísaga mó pabeqme ehwéh mahraréna, Mó inínká nayáhnkú móné matíéhra na peh morá móné tabanaginaraq wega anerinabo? Wega áráhmu keqmarena nahupeq kabantáhinkéhe. Kawerue kabarué ábóraq marankéhe.

9 Ábóraq marena wenawahraheq wene iyahnaboreqsabé síáhrabue sensabé, Tabanagi moné ábóraq marónsábé iwíáh iwíáhonehe inkehe.

10 Mina inserah peh morá áhbábáq ánínká wene ahababáq suena Manikáne ani ukínaraq Maniká miéhraheqte íopeqté kégá ahababáq súéh ánínsábé anotahtaq iwíáh iwíáhigehé úwe.

Ábákawa kouwekuraitaq wenaboga iwíáh iwíáhúnsabe pabeqme ehwéhne.

11 Sísaga mó mahraréna, Peh morá wéhreq wene ahninkáwáráre q miárowe.

12 Ábákawagá wenabonsabé, Nániboo, amahnága arene ménsámehnsá saraqme náio urairana sibowágá wene ménsámehnsá saraqme náriátáire.

13 Náriátáirana ábákawagá táhmararaq mitaq ména wene ménsámehnsá sokah sokahue íre wahto wáhnaupeqté ké suwahpeq pokéna mitaq miáraitaq wega ahababáq sansa mira aruqarurainsabé wene móné apubúue parabaguraire.

14 We tabonah ani ukurairana mitaq anotah ehwéhrrairana we arupibiurairaire.

15 Arupibiurainsabé wega mibeqté áníné arambehri aní úkurairana wene wahnahnka, Uworapeq néne póéráhqtaq kowahnahnúno atáráire.

16 We áhnte arupíburairana póéráhqka narotaq sene táhutahuq nahrahurairara mó kegá we íre náwátówe.

17 Minayabe wene múguwahgu iwíáh suena tábúsoqme iwíáhéna, Nánibone arambehrio ke áhnte topáh kéhranawe íné mahta q nirupinsabé pukorahuge.

18 Íné mahta q suena nánuwahpeq pokue nánibonsabé mahrarinie. Nániboo, ahabáburautaq arereq Manikánseq ahabáraitárage.

19 Ahabáraitáráunsabé mókakewe ínensabe, Nénahnine íre ainto. Peh arene arambehri aní míankeheé arambehriúno ainto teawiníe éna

20 mitaq suena wenaboba pokuraire.

We áhnibórá suraitaq wenaboga tagéna arutaboire pehbeheráh weba kure kogáhkoue nánkóqnairana

21 wenahnínká wensabé, Nániboo, ahabáburautaq arereq Manikánseq ahabáraitárage. Mókakewe ínensabe, Nénahnine íre ainto uraire.

22 Urairana abowágá wene arambehrio keyábé síáhrabéna sensabé, Kaweq káhq ambántá apubúue mewe suki atáhro. Wene ayahnkrapí kera suki ateq wene aigárápí súu suki atáhro.

23 Kaweq kaho áráhq subiqme moráráq táhutahuréq iwíáh iwíáhonehe.

24 Nénahni pukuraime amahnága oga miéhre. We taqnobaguraime amahnága ábóraq miéh púaq iwíáh iwíáhonehe uraire. Segá táhutahuq kawerara iwíáh iwíáhuwe.

25 Iwíáh iwíáhurowana awahwágá wene sotápéqté séna ábáhruro irena

26 arambehri anínsábé, Aneroo kasenuraire.

²⁷ Kasenurairana, Arenábáq séna awaho ani miéhnsábé arenaboga káho áráhq subiqme nanehe uraire.

²⁸ Urairana awahwágá anotah abíahnsánéna nahupeq íre kibekurairana wenaboga tueyokue wensabé, Máho ue áhrabéna, Aru ukiqmewé kiinsahwé aito uraire.

²⁹ Urairana awahwágá wenabonsabé, Ínéwé áhnte opéq arene arambehri mira aruqaruruge. Arene ehweh íre anterutaugé. Ínéreq néne iyahnaboreqka ábáhrigeheé arega méme áráhqmé íre níátóne.

³⁰ Arenahninká ahbabáq ininsónseq arene ménsámehnsá parabaruenta sirah arega káho áráhq subiqme náwene uraire.

³¹ Urairana abowágá wensabé, Are nénahni móne. Arereq ínéreq moraráq mía miáúye. Moke matió ménsámehnsámé areneákáq matioye.

³² Arenábáq pukuraime amahnága oga miéhre. We taqnobaguraime amahnága ábóraq miéh púaq itega iwíáh iwíáhue ábáhrúnawe ábérehre uraire úwe.

16

Ménsámehnsá tínáhuue mirai anínká miraurainsabé pabeqme ehwéhne.

¹ Sísaga we kéro keyabé mó pabéqmé éhwéh mahraréna, Áhnte monéákáq wéhne ménsámehnsátaq arambehri anínká auráq átáriraire. Átárirairara mó kegá wene wahnahnsabé, Arene arambehri anínká íre kawerue wahnahnire urowe. Urowana wene wahnahnka irena

² mi anínsábé áhrabue kasenéna, Arene áhwára áhwára sansánsábé teniémé aiq pútaq ehwéhpó? Tenio. Arega néne ménsámehnsá moke kawerue mókake minawari íre wahnahninkehe uraire.

³ Urairana mi anínká wewe náhenéna, Néne wahnahnka kaqnuahnaqmqé aneq arámbéhrí ininkono? Íné nonáwehq ube arámbéhrí íre miraorahuge. Móneyabé ineh inehyabé áhnte nyehítehre.

⁴ Íné iwíáhume tínáhuakáq kegá néne iyahnabo úkigehboq sene tínáhu maratarinie. Miraonaraqmqé mókake néne arambehri íre kahnaraq sega íné mehweh aintera sene nahtapeq máho aintera kirabo aintagéhe iwíáhuuraire.

⁵ Wega mira iwíáhéna tínáhuakáq ké síáhrabéna ebeq surai anínsábé, Néne wahnahne tínáhuue árahue kehro uraire.

⁶ Árahue kehro urairana, Obenkisa óéri antéhyá* 100 antéhyá merauge urairana, Mah pepáhqtáq mahraue sehiraúno éna ínéga 50 obenkisa óéri antéhyá awinauge ue sehiraúno teawátáire.

⁷ Anehe surai anínsábé, Néne wahnahne tínáhuue árahue kehro urairana, Wítiwe 100 ambéki merauge urairana, Mah pepáhqtáq mahraue sehiraúno éna ínéga wítiwe 80 ambéki awinauge ue sehiraúno teawátáire.

⁸ Wega mina tahnsa urainsabé wene wahnahnka wensabé iwíáh iwíáhéna, We ahtebia áníne uraire.

Mah marákóipéqté kegá mah marákóipéqté sánsá aiq ahtebahwe. Minayabe ménsámehnsá paiqmaráhnsábé sene sánsánká téhrehrebeq nogó kéné sánsá kiotaikowe.

⁹ Teiniboq írátíáhro. Áhnte ke itene iyahnabo míagehboq mah marákóipéqté ménsámehnsá náriéro. Mina parabagina tanáhráq oga mérapeq sega mitaq mehweh aitagéhe úwe.

* **16:6:** Óéri anome óriwi awankátápéqté sérá anone. Óriwi awánkánsábé éhwéhme púku anehepeqte séhíráme “Manikáne Púkuipéq Kéh Áwahe Éhwéhne” ue kéhrabeq tagáhno.

¹⁰ Sísaga we kéro keyabé mó mahraréna, Pehgáriq arámbéhrí kawerue mirai anínká anotah arámbéhrí moq kawerue mirainkehe. Pehgáriq naneq pehipi meyéh ánínká anotah naneq moq aebóorahire.

¹¹ Arega mah marákóipéqté ménsáméhnásá íre kawerue wahnahninaraqmé árahue oga mía mía arámbéhrí mirainibo?

¹² Mó aníné ménsáméhnásá íre kawerue wahnahninaraqmé arega wahnahninkeheéna insega ménsáméhnásá airaiq awinkéhbo úwe.

*Téhtaré wáhnáhné arambehri morárq íre sehgióráhi ehwéhne.
(Mátíyu 6.24)*

¹³ Sísaga mó mahraréna, Arambehri anínká téhtaré wáhnáhné arambehri íre morárq sehgióráhire. Wega mó wahnáhnásábé awahbéna mó wahnáhnásábé íre awahbanae. Wega mó wahnáhné arambehri kawerue sehgiena mó wahnáhné arambehri áhwára áhwárainae. Mina inserah itega Manikánsabe irutaboiro sansánkákákq móneyabé irutaboiro sansánkákákq íre morárq sehgióráhowe úwe.

Sísaga Manikánka wahnah wahnahnirabeqsabé teriu ehwéhne.

¹⁴ Sísaga mah ehwéh mahrarúwara Péhrasi kegá irera móneyabé sirutaboiro puara wensabé awiréh atáhwe.

¹⁵ Awiréh atáhwana wega sensabé, Mó kegá, Ite kaweq ke wóe aitageheéra arambehriowe. Manikánka itene kopipéq irupipeqté íwiáh tagariéhre. Wehukega iwíáh iwíáh atáh náneqme Manikánka mi naneqsabé abehq náneq mire atéhre.

¹⁶ Wání meri merini aní Sóniga íre sútaq Mósínsine ehwehnikakákq Manikáne ehweh iraru kené ehwehnikakákq kowe. Kowana Sóniga suraitaq Manikánka wahnah wahnahnirabeqte kaweq ehwéh tei teinúne. Teinúnara ómi kegá págegeue mitaq kioráhúne íwiáhowe.

¹⁷ Íopeqkákákq mah marákó márakóákákq mókake tabanaginae. Peh Manikánka sehgioro i ehwéhmé mi ehwéh pehgáriq íre tabanagorahire.

*Sísaga wehga wene ahre kaqsueyabe irarú ehwehne.
(Mátíyu 5.31-32, 19.9; Máhka 10.11-12)*

¹⁸ Wene ahre kaqsuena mó ahré meyéh ánínká aiq ahbabárire. Sutai ahré meyéh ánínká moq ahbabárire úwe.

Áhnte monéákákq wéh iraipéq míarainsabé ehwéhne.

¹⁹ Sísaga Péhrasi keyabé mó mahraréna, Menah áhnte ménsáméhnásánkákákq wéhgá kaweq ambántámári aneranerue ména ahriahri kaweq tahutáhúq naruq narururaire.

²⁰ Wega miraurairana tabonah náonkakákq aní wenáwíq Árásárúsi áhnte ménsáméhnásánkákákq wéhné ogesáh ogesáhrapeq tútuue ména

²¹ mi wehné táhutahuq apipi nanieéna mitaq míarairana iamárínká séra wene náo wana wananurowe.

²² Tabonah aní pukurairara íopeqté kegá wenawa meqmera Maniká míhrabeqte aní Ébáráhmaba móátárowana áhnte ménsáméhnásánkákákq wéh moq pukurairara maisiarówe.

²³ Maisarówana wenawanka iraipéq ména anotah erurairana kamahuraire. Wega senahpeq tagarairara íre wahtopeq irerebeq Ébáráhmareq Árásárúsireq morárq míaroyana tagaraire.

24 Tagéna Ébárahmansabé áwíahraqséna, Ébárahma nániboo, ínénsabe arutaboiraite Árásárúsi eqmarehnana wene ayahnkara wánípipeq pámbáhue ninehbíraq tabaintahnana titiríno. Mah iráípeq anotahtaq níerire uraire.

25 Níerire urairana Ébárahmaga wensabé, Nánibáre. Are oga míarona tanáhráqmé áhnte kawéq náneqkakáq míaronana Árásárúsi tabonah ani míaraire. Minayabe iwíáhue tagáhnno. Amahnága we mahta qaweqtáq míéhrah arewe mitaq kamahóne.

26 Móme ite ákáhpi mentú kéhnsabé mahbeqté kégá mibeq íre tuoráhúnara mibeqté kégá mahbeq íre kioráhowe uraire.

27 Urairana wega Ébárahmansabé, Nániboo, Árásárúsi nánibone nahtapec eqmaro.

28 Mitaq nánibáqmari moberíah míáhwe. Mah iráípeq anotah érirabeq se moq siyehboq Árásárúsiga sensabé, Itene ahbabáq sansa sueq kaweqtaq mía míaoro korerinkéhe uraire.

29 Urairana Ébárahmaga wensabé, Segá Mósísireq Manikáne ehweh iraru kereqne ehweh matiáhwe. Mina iragéhe uraire.

30 Urairana, Ahqáho. Segá mina íre iragéhe. Pukia anínká oganúkéna korerinaraqmé se írera sene ahbabáq sansa suaneherawoe uraire.

31 Urairana Ébárahmaga wensabé, Segá Mósísireq Manikáne ehweh iraru kereqne ehweh anetaníbo iwíáhirataqmé pukia anínká oganúkéna terinaraq sega wene ehwehnsabé moq anetaníbo iwíáhéra kaweq ké íre ukoneherawoe uraire úwe.

17

Ahbabáq sansanká aiq pútare atona sansá saiqnaruahráhi ehwéhne.
(Mátíyu 18.6-7,21-22; Máhka 9.42)

1 Sísaga we kéro keyabé mahraréna, Síúgio kewé anotah ahbabárowe. Mah marákó marákóípeq ahbabárorahi sansá peh kagaire. Áúgii anímé ahbabáq áhwáreh puana Manikánka anotahtaq kamah awinawire.

2 Wehukenínká ínénsabe aiq pútare aintéh aní ahbabáq sansa áúgi ínaraqmé anotahtaq íre kawerire. Áúgii anínká káriq aní áúgi ínaraqmé wene anuopi anotah ebáh táhru táhruue púrúruia káwéhúpípeq tuparuahnana wánípipeq tupekitaq tahirímé aiq kaweri irino. Iteite kawerurero úwe.

3 Sísaga mó mahraréna, Arene iyahnabo anínká ahbabárinaraq ehweh ato. Ehweh atéhnaq wega arensabé, Íre kaweruge. Móme íre mirainie ínaraqmé insahwé ate wene ahbabáqsabe mó íre iwíáhúno.

4 Wegá peh morá wéhékáh abapete téhtaré tánáhráq are ahbabárué ue anehe wega, Íre kaweruge. Mi ahbabáq suanie ínaraqmé wene ehwehnsabé aiq pútare ate wene ahbabáqsabe íre iwíáhúno úwe.

Sísaga aiq pútare atéh sánsánsabé teriu ehwéhne.

5 We kéro kega Sísansabé, Itega kaweqtaq aiq pútare atanéhboq séhréh aito uwe.

6 Séhréh aito uwana wega sensabé, Arene iwíáhwé awanká ayu pehgáriq ayú tahsa kahnaq itega anotah awánkánsabé, Are sawikue móbeq sóreq waní káwehupípeq kogahno irataq mi awánkánká itene ehweh sehginawire úwe.

Sísaga kaweq arámbéhrí ániné sánsánsábé irarú ehwehne.

⁷ Sísaga mó mahraréna, Wahnah korégá wene arambehri anínsábé, Néne sipisípiqtaq wahnahnúno anehe néne sotápéq koarambehriúno atéhрана tupekinaínara wega sotápéqté arámbéhrí suena wene wahnahne nahtapeq sinae. Wene wahnahnka wensabé, Aiq míre. Sewe náhno inabo?

⁸ Írakaumo. Wahnah korégá wensabé, Néne táhutahuq tíare tahberapeq mewe ménánio éna ínégá nawe parabarúáhnaq arene táhutahuq nankehe inae.

⁹ Minawé peh arambehri aniné arambehri puana wega miraitaq wahnah korégá kaweróne inabo? Írakaumo.

¹⁰ Mina inserah Maniká itene Wahnahne ehweh sehgióro. Kawerue sehgieq parabarueq iwíáhéq ite íre kaweq arámbéhríúna animárimúne. Itega miraúnawe peh itene arambehri wire oro úwe.

Sísaga kawerato anínká kouwekue kaweróne ato ehwéhne.

¹¹ Sísaga Sarúsarama suwahpeq pokinaútaq wega Sámária marákóákáq kótaikue Kehrari marákóákáq kótaikue

¹² mó ke suwahpeq kúwara inayáhnkú ké anotah naonkákáq kégá weba suwe. Mó ke insoq sitéhneho éra sega móbeq iriwe méra

¹³ áhrabéra, Sísao, are anotah aní móne. Arutaboiraito uwana

¹⁴ Sísaga se tagéna sensabé, Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kébá pokue itene náo kaweraginsabé sokigi ariéro úwara pokue ahtapeq kutaq sene náo kaweragúwe.

¹⁵ Peh morá anínká wene náo kaweragú tagéna kouwekue Manikánsabe anotahtaq iwíáh iwíáh atena

¹⁶ Sísane aigárápí abiah maraipérue káúqmunue iwíáh iwíáh atena kaweróne atowe. Mi animé íre Asiu aníne. We Sámária marákórápéqté ánine.

¹⁷ Sísaga we kasenána, Inayáhnkú kaweraitóge. Mó abapete itaréitaré animárimúne eheq míaho?

¹⁸ Aneqsabé peh morá wáhnaupeqté anínká kouwekéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atehro éna

¹⁹ wensabé, Irigue pokúno. Aiq pútare aintahnaga kaweratéhre úwe.

Sísaga tuina tanáhráqsábé éhwéhne.

(Máttyu 24.23-28,37-41)

²⁰ Péhrasi kégá Sísaba séra wensabé, Manikánka wahnah wahnahnína tanáhráq ahkake sinabo uwana wega sensabé, Manikánka wahnah wahnahnína tanáhráq wehukega siuratate íre tagahrahowe.

²¹ Wehukega, Mahtaq kéhre. Mitaq kéhre íre irarerahowe. Manikánka wahnah wahnahnime amahnága ite míáhraqe ábórarire úwe.

²² Sísaga we kéro keyabé mó mahraréna, Mókake itega íné wehukení úku aní túóna tanáhráq níwénunue irutaboiréq íre tagagehe.

²³ Mi tanáhráq sinaínaraq mó kégá, Mitaq koragahro. Mahtaq seragahro teírataq sene ehweh íre aiq pútare arítáthro.

²⁴ Sokeqsúéhra apubúue moke íópeq téhrehnserah íné wehukení úku aní túóna tanáhráq tuinauge.

²⁵ Téhwe mah tanáhráq wahnahno kégá ínénsabe, Iuwahriehre aintera kamah aniera nubi q suagéhe.

²⁶ Naho naho Nóah mío tanáhráq wehukega ahababéra miraunserah íné wehukení úku anínká tuinie onaraq mi tanáhráq oga miéhra kégá miraigehe.

27 Anotah waní pianaú tanahráq wehukega ahabárára ahriahri mi-raunserahnéra táhutahuréra ábáhréra pahuiruwana Nóahga wene sípiipéq kibekúwana anotah ibónsúwana wání pionka moke subipáhraruowe.

28 Mó aní wenáwiq Árótae. We wáhnaupeqté ké suwahpeq Sóróma suwah-peq míotaq mi kegá íre írasa ké méra táhutahuréra paiqnanánéra ayu uqmar-
era nah pearówana

29 wega mitaq suena pokútaq íópeqté irobina tuwara mi ke moke tabikue pukuwe.

30 Mina unserah íné wehukení úku anínká tuinaona tanáhráq wehukega táhutahuréra seyene arambehri miraéra ahwiminirataq tuinauge.

31 Mi tanáhráq sinaraq máhpeq míéhrataq itene ménsámehnsá meyanehéq nahupeq kibekiyeho. Mina inserah sotápéq míéhrataq itene nahtapeq kouwekiyeho.

32 Manikánka Árótae ahre kamah awunsabe ahrreraq matíáhro. (Stat 19.26)

33 Wehukeníká peh wewensabé arutaboírëna peh wewe awahbeh iwíáh mira aruqaruri anímé oga mérapeq íre awaq miahráhire. We awahbeh iwíáh sugsure anímé oga mérapeq awaq miankéhe úwe.

34 Sísaga mó mahraréna, Íne wehukení úku anínká túónaraq mi tanáhráq inokáhpeq téhraníté morá máhríqtáq sugéhrataq Manikánka mó aní merena mó aní mitaq auwanae.

35 Téhrinítégá aboyanirataq mó iní merena mó iní mitaq auwanae.

36 [Téhtaré wéhgá sotapéq aramphehrirataq mó weh merena mó weh mitaq auwanae úwe.]

37 Úwara we kéro kega wene ehweh irera Sísansabé, Itene Wahnahno, ehéqpo uwana wega sensabé, Pusa káné anonka kéhrabeq kúqnumarínká ínsínsíowe úwe.

18

Sísaga pagu paguni kewéinínsábé pabeqme ehwéhne.

1 Sísaga we kéro kega púreré sansansabé anetaníbo iwíáhéq túbáh agiyehboq peh ahriahri púrerigeheéna mah pabéqmé éhwéhmé teriwe.

2 Mó kené koti ehwéh iwíáhue irena sene koti kawerarítéh wéhgá we-nawahpeq ména Manikánsabe íre áhrea mó keyábé íre iwíáh iwíáhuiraire.

3 Mi ke suwahpeq kéweiní ména mi wehbá séyééna wensabé, Níwíoqneh aní túbáh aginkehboq ehweh ato teawa teawanurairaire.

4 Téh séyéuraitaq mi weh ánínká wene ehweh íre irena ahqáho atáráire. Anehémé wega mó iwíáhéna, Ínéwé Manikánsabe íre áhrea wehukeybé íre iwíáh iwíáhuge.

5 Peh mi inínká ínéba séyééna pagu pagu aintéhnábé wene ehweh sehginíe. Íre sehgiónaraq wega mó séyééna pagu pagu aintahnararaq nuwahqsoreqnae uraire úwe.

6 Sísaga mó mahraréna, Mi wehgá íre kaweqtaq ména mi iwíáhuiraimé íráhro.

7 Wegá miraurainsabé Maniká tagariáh kégá ahriahri púreq aruqaruri-rataq Manikánka íre séhréh aritanabo? Wegá íre wahto tanáhráq peh túbáh aginabo? Íraukaumo.

⁸ Teiníboq írátíáhiro. Wega se apubúue séhréh aritanae. Íné wehukení úku anínká mah marakóipéq kiwekona tanahráq mah kegá ínésabe aiq pútare aintaneherabomo úwe.

Téhq anitégá púreruya sansátaréyábé pabeqme ehwéhne.

⁹ Mó kegá iwíáhéra, Itebataq kaweq ke míone éq, Mó keyábé iuwahriehre uwana Sísaga mah pabéqmé éhwéh mi ke teriuwe.

¹⁰ Péhrasi anínká púrerinieéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq ki-rairana táhkísi moné merai anínká moq púrerinieéna mitaq kiraire.

¹¹ Péhrasi anínká iriwe ména wewensabé iwíáh iwíáhéna mahraréna, Manikáno, íné mó ke tahnsa ání íre míónsábé arensabé iwíáh iwíáh atóge. Ínéga aebówé, ahababáqmé, mó kené ahre abariéwé íre mirau aní múge. Íné íre mahna táhkísi moné meyéh ání tahnsa ání múge.

¹² Ínéga mó wikíráq mó wikírárué arensabé iwíáhéna téhtaré wéhékáh táhutahuq awehriuge. Moke meyo náneqme saraqme abapete itaréitaré matakéna mó morá are náwa náwanuge uraire.

¹³ Péhrasi anínká mahna tahnsa púrerurairana táhkísi moné meyéh anínká móbeq iriwe ména wene ahababáqsabe ayehitarairana íbiséna aura marakóiperurawéna púreréna, Manikáno, íné ahababáq ani míónsábé arutaboiraite kawerainto uraire.

¹⁴ Sísaga mó mahraréna, Teiníboq írátíáhiro. Manikánka táhkísi moné merai aní kaweratáráirana wene nahtapeq pokéna kaweqtaq mívarairana Manikánka mó aní peh áwé tagarairana wene ahababáqkakaq mewena pokuraire. Aneqs-abébo? Wewensabé iwíáh iwíáhi anímé Manikánka mi anínsábé, Pehgáriq aní míahno atankéhe. Íné pehgáriq aní múge iwíáhi anímé Manikánka mi anínsábé, Anotah aní míahno atankéhe úwe.

Sísaga, Káriq anímáriníká ínéba sewíagehboq ahqáho aritého ú ehwehne.

(Mátíyu 19.13-15; Máhka 10.13-16)

¹⁵ Sísaga káriq anímáriní táhtorankehéera mó kegá meriqmera mórítówara we kéro kega mórító keyabé suwehgu aritera ahqáho arítówe.

¹⁶ Ahqáho arítówana Sísaga mi káriq anímáriní, Máhoro éna we kéro keyabé, Mah káriq anímáriní ínéba sewíagehboq ahqáho aritého. Segá mira onserahno kegá Manikánka wahnah wahnahnirabeq awaq miagéhe.

¹⁷ Teiníboq írátíáhiro. Mah káriq anímáriní Manikánka wahnah wahnahnirabeqsabé sirutaboirowe. Peh morá segá mira onserahno kegá mibeq kioráhowe úwe.

Áhnte mensáméhnsánkákáq anínsábé árahue oga mérapeq awaq mianabo i ehwéhne.

(Mátíyu 19.16-30; Máhka 10.17-31)

¹⁸ Wahnah anínká Sísansabé, Íwáhnoraníno, arewe kaweq aní míahne. Oga mérapeq awaq mianíboq anerininkono úwana

¹⁹ Sísaga wensabé, Aneqsabé kaweq aníne aintahno? Maniká webataq kaweqtaq mía míaire.

²⁰ Sehgióro ú ehwehmé aiq ahtebáhne. Mi ehwéhniká mahraréna, Mó aníne ahre weh abariiyeho. Mó aní subiq súého. Aebóiyeho. Mó keyábé péhe éhwéh aritého. Itenoibone ehweh ireq se séhréh arítáhiro íre úwe.

(Kisim Bek 20.12-16; Lo 5.16-20)

²¹ Úwana mi anínká Sísansabé, Káriq aní mívarautaqkákáq amahnágaákáq mi ehwéh sehgiúge úwana

22 Sísaga mi ehwéh irena wensabé, Peh morá náneq íre miraóne. Moke matiahna mensáméhnásá paiqmaqme móne mewe tabonah ke nário. Mirainaraqmé íopeq kaweq naneqmarí matiankehe. Tabonah ke moke nárie íné séniro úwana

23 mi anínká irena áhnte mensáméhnásá ko púana wene arupipeq umeh agúwe.

24 Sísaga mi weh tagéna mahraréna, Áhnte mensáméhnásá matiáh kégá Manikánka wahnah wahnahnirabeq kiejabe anotah pagégéue mirao naneq mire.

25 Kéhma anotah kane. Mi kanká wai abahrabahpipéq kéagínayabé págegeue mirai naneq mire. Mina inserah áhnte mensáméhnásá matiéh anínká Manikánka wahnah wahnahnirabeq kinayabé anotah pagégéue mirai naneq mire úwe.

26 Úwara író kega kasenéra, Minayabe insega oga mérapeq awaq miahráhiro ue kasenuwana

27 Sísaga sensabé, Wehukega íre miraoraho naneq Manikánka miraorahire úwe.

28 Pítaga wensabé, Iteruwahpeqkákáq moke mationa naneqkákáq sueq kérone úwana

29 Sísaga sensabé, Teiníboq írátíáhiro. Manikánka wahnah wahnahnirabeqte árámbéhrí miraoneheéra sene nah súáhmé amahnága áhnte mó nahmári awaq miagéhe. Mi arámbéhrí miraoneheéra sene ahheromé, sensinóibowe, sene animárimé súáhmé

30 áhnte mó kégá sensuwahrah úkigehe. Mókake oga mérapeq moq awaq miagéhe úwe.

*Náhbáh 3 tanáhráq Sísaga, Íné pukéna oga úkinauge ú ehwehne.
(Mátíyu 20.17-19; Máhka 10.32-34)*

31 Sísaga moke we kéro ke móbeq sitena sensabé, Íráhro. Manikáne ehweh íraru kégá íné wehukení úku anínsábé naho sehiranuwe. Itega Sarúsarama suwahpeq pokonaraq sega sehiranunserahnue mó kégá miraigehe.

32 Nánuwahrah Asíú kégá nahnso kebá móintagéhe. Segá niwiréh aintera abehq éhwéh aintera tehqni aintera

33 nubiq marera nubiq suagéhe. Nubiq suehrana íné pukéna apahtáro wéhékáhtáq oga úkinauge úwara

34 we kéro kega mi ehwéh íre ahtebowe. Mi ehwéh áwahe kopípeq ko púara sirupipeq íre írówe.

*Sísaga aura pira áni kawerato ehwéhne.
(Mátíyu 20.29-34; Máhka 10.46-52)*

35 Sísaga Séríko suwahpeq wahto kútaq aura pira anínká ahnayehráq tútuue mená ineh inehúwe.

36 Áhnte kégá sotákuwana mi anínká irena sensabé, Aneroo úwara

37 sega wensabé, Néhsara suwahpeqte áni Sísá sotaikire teawúwe.

38 Teawúwana wega anotahtaq mahraréna, Sísao, Tébitine anahwao, ínénsabe arutaboirainto úwara

39 ebeq ku kégá wensabé awehgu atera, Ehiya míahno atówana wega íre túbáh agia peh anotahtaq mó mahraréna, Tébitine anahwao, ínénsabe arutaboirainto úwe.

40 Arutaboirainto úwana Sísaga mitaq kowéna, Niyáhrabi aní meqme sero úwara meqmera suwe. Suwana Sísaga wensabé,

⁴¹ Aneratanínkono úwana wega, Néne Wahnahno, íné tagéyabe nuwahbehre úwana

⁴² Sísaga wensabé, Arega aiq pútare aintahnaga aiq kaweratóge. Tagážno úwe.

⁴³ Tagážno úwana apubúue tagéna Sísá kérena Manikánsabe iwíáh iwíáh atowara mina tago kegá moq iwíáh iwíáh atówe.

19

Sísaga táhkisi moné meyo aniné nahtapeq pokú ehwehne.

¹ Sísaga Séríko suwahpeq kure kótaikinaúwana

² táhkisi moné meyo kene wahnah wenáwíq Sákíási míowe. We áhnte monéákáq áninéna,

³ Sísá taganie iwíáhéna áhnte kegá kígíunsabe we egahq aní púana Sísá íre tagahrahúwe.

⁴ Minayabe wega pehbeheráh wehuke kótaikue Sísá taganieéna we sína ahtápéqté áwánkátápéq kire kirútuue míowe.

⁵ Tútuue míowana Sísaga wahtotaq séna aura pankeqme Sákíási tagéna wensabé, Sákíásio, arene nahtapeq kowíaniboq are apubúue maraipéq tueagúno úwe.

⁶ Tueagúno úwana Sákíásiga apubúue tueague aru eyoyóéna Sísá mehweh atena wene nahtapeq móatowe.

⁷ Mina tago ke ómiga abiahnsanéra áhnte ahabábáq aniné nahtapeq pokinsabé íre kawerire uwe.

⁸ Sákíásiga wene nahtapeq iriwe ména Sísansabé, Néne Wahnahno, néne ménsámehnsá saraqme tabonah ke ákáhtaq náríníe. Menahmé ínégá mó keyábé péhe éhwéh teriena sene móne pehipi merauge. Amahnága merau moné itaréitaréráq meraunserahnue mi ke náríníe úwe.

⁹ Úwana míó kega írótaq Sísaga wensabé, Arene ahabábáq sansa suahnayabé iboramé ite mi karírónání kaweraitóge. Arewe amahnága aiq pútaq Ébárahma kahnáh aní míahne.

¹⁰ Íné wehukení úku anínká ahabábáq ke kabarue kawerinieéna tumióge úwe.

Sítárirai monéyábé pabeqme ehwéhne.

(Mátýu 25.14-30)

¹¹ Sega ahtapeq kure Sarúsarama suwahpeq wahto kutaq wereq nogú kega iwíáhéra, Manikánka wahnah wahnahnirabeq ábóraq aginaire unsabe Sísaga mah pabéqmé éhwéh teriuwe.

¹² Teriena, Anotah wehgá íre wahto wáhnauapéqté kéné marakóraq pokinauraire. Mi wehgá iwíáhéna, Pokinauraibeqte wáhnáh anínká ínénsabe, Arenawahpeq pokue arenawahrah kowahnahnúno teninkeheéna pokinauge iwíáhurairaire.

¹³ Pokinauraitaq wene arambehri ke nayáhnkú ké síáhrabéna 20 Kína 20 Kína ue sitáráwéna wensabé, Íné pokona tanáhráq mah moné matawéq paiqme arambehriéwehrana kouwekono éna pokuraire.

¹⁴ Pokurairara wenawahrahga wensabé íre suwabhéna wáhnauapéqté wáhnáh ánínsabé, Areba ki anínká itetaq wahnahnéyabe iuwahriehre koreawéro éra mó ke we anehe eqmaq súátówe.

¹⁵ Pokurai wehgá mi wahnáh árámbehri mewena wenawahpeq kouwekéna wene arambehri ke móne átáriaro keyábé síáhraburaire. Síáhrabéna sensabé, Íátáu moné árámbehri árahuroo kasenuraire.

¹⁶ Árahuroo kasenurairana ebeq surai anínká wensabé, Anotah weh wóne. Arega níátóna moné mi 20 Kínáráté áhnte paiqmaqme amahnága arene móne íregáritaq Kíná 200 Kína úkire urairana

¹⁷ wahnah korégá wensabé, Kaweróne. Are kaweq arámbehrióna aní móne. Pehgáriq arámbehri tábúsoq marahna puah mókakewe arega nayáhnkú kéhíná suwahpeq wahnahninkehe uraire.

¹⁸ Mó arámbehri ánínká séna wensabé, Anotah weh wóne. Arega níátóna moné mi 20 Kínáráté paiqmaqme amahnága arene móne 100 Kína úkire urairana

¹⁹ wahnah korégá wensabé, Arewé moberíáh kéhíná suwahpeq wahnahninkehe uraire.

²⁰ Urairana mó arámbehri ánínká séna wensabé, Anotah weh wóne. Arega níátóna moné meyo. Ínéga ambantaraté úbíqme kopéq matauge.

²¹ Íre arega arambehrióna naneq mewe meweóne. Íre arega uqmatona naneq naruq naruróne. Are págege wahnáh aní míahnayabé áhreéna arene móne kopéqmarena pehipi áwúge uraire.

²² Urairana wahnah korégá wensabé, Arewé íre kaweq arámbehrióna aní móne. Arega iraréna ehwéhnsábé ehweh atanauge. Íre ínéga arambehriu naneq mewe meweuge éna wino. Íre ínéga uqmatau naneq naruq naruruge éna wino. Íné págege wahnáh aní míó púah

²³ aneqsabé néne móne pénkiipéq íre matono? Mirauronaraq tahirímé amahnága áwátáu monéákáq pénkiipéqté mónéákáq meyo irino éna

²⁴ mitaq míaro keyábé, Túbáh agurai aniné móne meweq áhnte kíná 200 Kína matíéh aní náwéro uraire.

²⁵ Urairara sega wensabé, We amahnága 200 Kína matíéh mino urowana

²⁶ wahnah korégá sensabé, Teiníboq írátíáhro. Áhnte matíéh aní mónkakáq awiníe. Pehgáriq matíéh aní mina meyahnana we tabonah ani míankehe uraire.

²⁷ Wahnah korégá mó mahraréna, Néne naruowe ínénsabe itene wahnah aní méyabe iuwahriehre uro kewé meriqme sure ínéga tagahnaq subiq súáhro uraire úwe.

Sísaga Sarúsarama suwahpeq kú ehwehne.

(Máttyu 21.1-11; Máhka 11.1-11; Sóni 12.12-19)

²⁸ Sísaga mah pabéqmé éhwéh teriena ahtapeq ebeq kure Sarúsarama suwahpeq pokinaúwe.

²⁹ Wega Páitápási suwahpeq Pétáni suwahpeq wahtotaq kútaq Óriwi sawéhrápéq kiuwe. Sísaga we kéroya anité eqmaq suanaútaq

³⁰ sensabé, Isebeq wahtotaq kehiná suwahpeq pokotao. Mitaq kirataq iyaráh ká tónki aráhq wehuke íre áhkokóue nogí ká tagéta pugeqme meqme setao.

³¹ Pugeréhrataq mó anínká itensabé, Aneqsabé pugerehyo ínaq wensabé, Itene Wahnah áhkokóue kinkeheéta meroye teawétao éna eqmaq suowe.

³² Eqmaq suowara pokue Sísaga teriunserah iyaro tonkí aráhq tagéra pugeroýe.

³³ Pugeróyataq mi kané sibowárehga, Aneqsabé pugerehyo uwara

³⁴ sega sensabé, Itene Wahnah áhkokóue kinkeheéta meroye uyana sega, Meqme pokotao uwara

³⁵ mi ka meqme Sisaba seweqmera sene korósi mi kané abobiahtaq uwiq máróyana Sísaga mi tonkíné ahbobiahtaq kierútu agúwe.

³⁶ Tónkiga Sísá áhkokóue pokútaq wereq ku kegá Sísansabé iwíáh iwíáh ató púara sene korósi ahtapeq uwiqme awahrirarówe.

³⁷ Mí ah Óríwi sawéhrápéqté tutaq Sarúsarama suwahpeqsabé wahtotaq kútaq áhnte we kéro kega Sísaga págegeue miráu otáq sánsámárinábé iwíáhue tagéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atówe.

³⁸ Segá anotahtaq mahraréra,
Itene Wahnah áwírue si aní anotah anínsábé iwíáh iwíáh atone. Manikánka iru pehwéhue aitena we íopeq miéhraq wensabé iwíáh iwíáh atone
(Buk Song 118.26)

³⁹ Uwara Péhrasi kegá Sísansabé, Are kéréh kegá túbáh agiyehboq ehweh arito uwana

⁴⁰ Sísaga sensabé, Teinúboq Irátíáhro. Segá túbáh agotaq tahirímé ebah-marínká anotahtaq iwíáh iwíáh aintáh irino úwe.

Sísaga Sarúsarama suwahpeqte keyábé ibisó ehwehne.

⁴¹ Sísaga Sarúsarama suwahpeq wahtotaq kútaq mitaq tagéna mibeqté keyábé arutaboiréna ibisówe.

⁴² Ibiséna mahraréna, Ibora itewe Manikánka insahwé aitéh sánsá ahtebah-taq tahirímé niruپیeq eyoyó irino. Amahnágawé itega íre tagariahrahowe.

⁴³ Mókakewe itene naruoga iteba séra ite abugéqnáhnue moke itene ahmari paitáwéra wahnahnigehe.

⁴⁴ Segá itene nahmari sokoruera itereq itene animárinseq subipáhraruagéhe. Segá moke perehnehnia ebáhtáté miraia naneq sokoruagéhe. Manikánka ite kaweraite tanahráq íre ahtebónayabé mókake itene naruoga miraigehe éna arutaboairaritowe.

Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté paiqnanánu ke máhpeq kaqsuo ehwehne.

(Mátýu 21.12-17; Máhka 11.15-19; Sóni 2.13-22)

⁴⁵ Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wíráipéq kibekéna mitaq paiqnanánu ke máhpeq kaqsuena

⁴⁶ sensabé, Manikáne ehwehnka mahraréna,
Néne nahme púreré nahne ue áwíratagéhe íre. (Aisaia 56.7)

Ítega miraonka mah nahmé aebó kegá mehwatíáhnsERAH nah úkire úwe.

⁴⁷ Sísaga mó wehekáh mó wehekáhnue mitaq síwáhnorúwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereq mibeqté wáhnáhmárinseqka Sísá subiq suanéhboq aneq ehwéh atanéhnkono éra sío síouwe.

⁴⁸ Sísaga síwáhnorútaq áhnte mó kegá wene ehweh ireyabe suwahbó púara we subiq suanehe iwíáhu kegá íre suboráhuwe.

20

Sísansabé, Insega miráúno atáráiro u ehwehne.

(Mátýu 21.23-27; Máhka 11.27-33)

¹ Sísaga mó wehekáh Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wíráipéq síwáhnoréna kaweq ehwéh teriuwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh

kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereq mibeqté Asiu kené ábóáwáh wéhreqka weba séra

² kasenéra, Arega miraóna naneqme árahinie miraono? Insega miraúno atáráinsabé miraono? Teio úwe.

³ Teio uwana Sísaga sensabé, Ínéga moq itensabé kaseninie.

⁴ Sóniga wání meri merininkeheéna insega eqmaq áúwátairo? Manikánka eqmaq áúwátairo? Peh wehukega eqmaq áúwátáo? Teniéro úwe.

⁵ Teniéro úwara sega epéq sío síoéra, Anere teawenéhknono? Manikánka Sóni eqmaq áúwátaire teawénaraqmé wega itensabé, Aneqsabé wene ehwehnsabé íre aiq pútare atároo inae.

⁶ Wehukega Sóni eqmaq áúwátówe teawénaraqmé mahtaq sáhuriáh kégá, Sóniwe Manikáne ehweh irarurai aní míre íwiáho puara ebahnsa tuparuqme iubíyeho éra sío síouwe.

⁷ Sío Síoéra Sísansabé, Sóniwe insega eqmaq áúwátairamo. Ite íre tagarione uwana

⁸ Sísaga sensabé, Itega íné íre teniéwe. Minayabe ínéga moq ínénsabe, Miraúno aintárái aní íre teinie úwe.

Sotáq wahnahnuro ahbábáq káyábé pabeqme ehwéhne.

(Mátíyu 21.33-46; Máhka 12.1-12)

⁹ Sísaga mi keyábé mah pabéqmé éhwéh mahraréna, Wehga sonsoqme náhniáq sera ayu uqmarena mó keyábé, Néne sotáq wahnahnue náwe soqin-tewáho aritena mitaq suena íre wahto wáhnaupeqté ké suwahpeq kowéna íre wahto tanáhráq mitaq míaraire.

¹⁰ Náhniáq sera írái tanáhráq wene arambehri anínsabé, Ákáhtaq koweyo éna sotáq wahnahnuro kebá eqmatairara sotáq wahnahnuro kegá náhniáq sera íre náwasa subiqmarera kaqsutowe.

¹¹ Kaqsutowana so aboga mó arámbéhrí aní eqmatairara sega we moq subiqmarera íre kaweq sansá atera sera íre náwasa kaqsutowe.

¹² Kaqsutowana so aboga mó aní eqmatairara sega we anotahtaq subiqmarera so wírá máhpeq tuparutowana

¹³ so aboga wewe náhenéna, Anerininkono éna niruní nénáhní eqmaraníe. Nénahni púara sega wensabé áhtenéra wene ehweh iragéhe éna wenahni anehe eqmataire.

¹⁴ Eqmatairara we wahto kuraitaq sotáq wahnahnuro kegá we tagéra seye náhenéra, So abone ahninkáwá aiq sire. Mah so awaq mianéhboq subiq suanéhe íwiáhéra

¹⁵ táhtoqme máhpeq móatera subiq sutowe.

Sega mirauronsabé so aboga mi ke anere aritankéhbo? Teiníboq írátíáhro.

¹⁶ So aboga wene sotápéq séna wahnahno ke subiq suanawire. Wene sotáq mó kegá kawerue wahnahnigeheéna eqsítankéhe úwe.

Eqsítankéhe úwara sega wene ehweh irera mahraréra, Éhneh. Sotáq wahnahnuro kegá miraurome íre kawerurowe uwe.

¹⁷ Uwana Sísaga se ebitáwéna sensabé, Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Nah piáh kégá suto wahqká moke nahwiahnsanse kiotaikire ire.* *(Buk Song 118.22)*

Mah ehwéh áwahewé aiq ahtebaho kasenuwe.

* 20:17: Mátíyu 21.42 aigarápéqté éhwéh tagáho.

18 Kasenúwana mó mahraréna, Mi wahqtáq inahnsúbira kené siyahnsamé piteginae. Mi wahqká megue wehukení subinaraq wene ayahnsamé abiro abiro aginawire úwe.

19 Úwara Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreqka seye náhenéra, Sísaga mi pabéqmé éhwéhnue itepi parobehre íwiáhuwe. Mira íwiáhu puara sío síoéra, We táhtoque karábúsiipéq móatanéhe éra peh mitaq sáhurió keyabé áhreu puara íre miraorahuwe.

Sega Sísansabé, Táhkísi moné inse awenéhknono kasenu ehwéhne.

(Mátýu 22.15-22; Máhka 12.13-17)

20 Mósísine ehweh síwáhnoro kereq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreqka Sísá táhtore tanáhráqsábé áwénunowara mó keyabé, Sísaba pokue péhe éhwéh teaweq, Arene ehweh ireyabe iwahbehre oro. Wega ahbabáq ehweh irarinkehboq págegeue kasenéq áhwárawe tagahro. Ahbabáq ehwehnínaraq táhtoque anotah wahnáhpá móatanéhe éra péheno ke eqmaq súówe.

21 Eqmaq súówara kure Sísansabé, Íwáhnoraníno, ite tagarionawe arega iraréna ehwéhme tábúsoqme ehwéhnoé. Arega anotah kereq pehgáriq kereqsabé peh monseráh íwiáhé peh Manikáne sansá ahriahri tábúsoqme pahsuqme íwáhnoroé.

22 Minayabe teio. Aneq íwiáhono? Itega Aroma kené wahnah aní Sísáhri táhkísi moné awenéhknono? Árahonehknono uwe.

23 Uwana Sísaga sega epéráhpéru íwiáh tagéna sensabé,

24 Ebah moné taganiboq ábóraq maro éna, Mah monéráq pikísahakáq áwíqkakaq insene kehro úwara

25 sega wensabé, Aroma kené wahnah anímé Sísáhrinee uwe. Uwana Sísaga sensabé, Aroma kené wahnahne náneq wewe náwéro. Manikáne naneq wewé Maniká náwéro úwe.

26 Úwara Sísane ehwehnsábé áhtenéra wehuke míopi Sísaga áhwára áhwára ehwéh íre irarúnsabe túbáh agéra ehiya míówe.

Sísaga pusa ké iriwe oganúq sitankéhe ú ehwehne.

(Mátýu 22.23-33; Máhka 12.18-27)

27 Sáyúsi kewé pusa ké íre iriwe oganúq sitankéhe íwiáhu kee. Táhmaro mi kegá Sísaba séra wensabé,

28 Íwáhnoraníno, Mósísine sehiranka maharéna,

Íre aninkákáq wéh pukínaraq wenábáqka kéweini meyan kéhe. Mi inínka maqmarahna animári wenawahne animári miageheéna meyan kéhe
(Lo 25.5)

29 Minayabe abapete téhranité se ábárahnahnah míarowe. Siwahwágá ahre mewena íre aninkákáq uraitaq pukuraire.

30 Pukurairana náhmbáh 2 abakáwágá awahwáné kéweini mewena íre aninkákáq uraitaq pukurairana

31 náhmbáh 3 abakáwága moq monseráhnuraire. Moke mi abáráhnáhnahnka mi iní mótaq mótarue mewera íre aninkákáq urotaq orah animári pukurawana

32 sinehemé mi iní moq pukuraire.

33 Moke mi abáráhnáhnahnka mi iní meronsabé iriwe oganúq sitahnaraq insene ahre míanabo kasenuwe.

34 Kasenuwana Sísaga sensabé, Mah marákó marákóipéqté wéhgá ahre meyháwara ahrronká wehkowe.

³⁵ Manikánka iriwe oganúq sitahna kegá ahre íre meyangéhe. Ahrega íre wehkigehe.

³⁶ Se íopeqté kégá mía mía onserah puara mó íre pukigehe. Manikánka se iriwe oganúq sitahna puara peh wene animárí mía míaiagehe.

³⁷ Pusa ké iriwe oganúq site ehweh Mósísine sehiranka teíre. Uworapeqté káriq awánkansábé íre tagia peh téhrówana irobinapípeqté éhwéhnká mahraréna,

Íné Ébárahmane Maniká múge. Íné Áhísáhkine Maniká múge. Íné Sékópane
Maniká múge úwe. *(Kísim Bek 3.6)*

³⁸ Mi éhwéhnká sokigi aiímé Manikámé íre pusa kéné Manikáne. Írakaumo. We peh oga miáh kéné Maniká míre. Wega tagehme ómi oga miáhwe úwara

³⁹ táhmaro Mósísine ehweh síwáhnoro kegá Sísansabé, Íwáhnoraníno, arega tabúsoqme iraréne éra

⁴⁰ áhtenéra mó íre kasenuwe.

Manikánka omaq ato aní éhweh Sísaga kasenú ehwehne.

(Mátíyu 22.41-46; Máhka 12.35-37)

⁴¹ Sísaga sensabé kasenéna, Manikánka merirankeheéna omaq ato aní we Tébitine anahwa wíre ewe. Mi éhwéhmé aneqsabé irarewo? Maniká itene Wahnahka néne Wahnahsabé, Niyah púpeq tútuue míéhnaraq arene naruo wahnahnaritárahno íre.

⁴² Manikáne Awanka Tébiti iwíah atowana igonkó pukúípéq sehiranúwana mi éhwéhnká mahraréna, Maniká itene Wahnahka néne Wahnahsabé, Niyah púpeq tútuue míéhnaraq

⁴³ arene naruo saiqnariankehe atóge úwe íre. *(Buk Song 110.1)*

⁴⁴ Írátíáhro. Tébitiga mi anínsábé, Néne Wahnahne ato puana we árahue wene anahwa míanabo úwe.

Péhrasi kereq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka ahbabárowe ú ehwehne.

(Mátíyu 23.1-36; Máhka 12.38-40; Árúka 11.37-54)

⁴⁵ Ómi mió kega írótaq Sísaga we kéro ke teriena,

⁴⁶ Mósísine ehweh síwáhnoro kegá mirao serahníyeho. Mó kegá se tagéra sensíwíq pankerageheéra íre wahto korósi úbíqmera nógówe. Sega máhkétirapéq nógótáq mó kegá se mehweh ariteyabe suwahbehre. Momiwí nahtápéq pokotaq kaweqtapéq tútuue méyabe suwahbehre. Táhutahurorabeq abowah wehwári tútuue miáhrabeq méyabe suwahbehre.

⁴⁷ Sega kéweinínsónsábé péhe éhwéh teriera sene ménsámehnsánkakaq sene nahnkakaq mewe meweowe. Ite kaweqtaq miáh ké wóe igeheéq wehuke miáhtáq íre wahtotaq púreq aruqaruowe. Mirao puana Manikánka ehweh aritahna tanáhráq se anotahtaq kamah arinkéhe úwe.

21

Tabonah inínká Maniká náwu monéyábé éhwéhne.

(Máhka 12.41-44)

¹ Wehukega séra Maniká mone náwúrabéq áhnte monéákáq kegá mitaq mone náwúwana Sísaga tagówe.

² Tabonah kewéinínká séna káriq pabúsá mone náwuwana tagéna

³ mahraréna, Teiníboq írátíáhro. Mi tabónáh kewéinínká náwí monégá moke mó kegá náwé mone kiotaikire.

⁴ Segá sene pehipi matíáh móné nówéwana mah tabónáh kéwéíninká moke wene matíéh mónéwé aiq nówíre. Aiq nówí púana amahnága táhutahuq paiqmarahna moné íre kéhre. Minayabe wega nówí mónégá moke mó kegá nówé móné kiotaikire úwe.

Sísaga, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh íre kaweraginawire ú ehwehne.
(Mátíyu 24.1-2; Máhka 13.1-2)

⁵ Táhmaro kegá Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq tagéra mahraréra, Mah nahtáqmé áhnte kawéq ébáhmári awahriq naneqmarí kéhre uwana Sísaga minayabe mahraréna,

⁶ Itega tagah naneqme mókake paentárara aruaneherawoe. Mi peréhnéhnia ébáhmári miraue moráráq íre kagainae. Peh moke paentárara aruaneherawoe úwe.

Sísaga anehe tanahráq íre kaweq sunúq sinawire ú ehwehne.
(Mátíyu 24.3-14; Máhka 13.3-13)

⁷ Segá Sísansabé, Íwáhnoraníno, arega irarénawe ahkake miraoneherabo? Miraonehera irataq aneq ábóraraginabo? Miraonehera irataq itega ahtebanehboq ebeqme aneq ábóraragínaq taganehnkono kasenuwe.

⁸ Kasenuwana Sísaga mahraréna, Mi tanáhráqsábé mó kené péhe éhwéhnsábé aiq pútare aritéhboq auráq matawéq tagaríáhro. Mi tanáhráq áhnte kegá mótaq mótarue néníwírue séra péhenéra, Íné Manikánka eqmaq núwéh ání múge éra, Anehe tanahráq aiq wahtonire ighe. Mina tahnsanira ke íre kériráhro.

⁹ Mi tanáhráq mah marákó marákó ebehowe ira ehwéh ireq íre ahreoro. Íre iransánoro. Téhwe teiú náneq ebeq sínana anehe tanahráq íre apubúue sinae úwe.

¹⁰ Sísaga anehe tanahráqsábé mó mahraréna, Mó kehinánseq mó kehinánseqka ebhoneherawoe. Mó wahnáhné awahrahreq mó wahnáhné awahrahreue ebhoneherawoe.

¹¹ Mi tanáhráq anotah mariinae. Mitaq mahtaq ehwehrahnara áhnte ke awahreoneherawoe. Mi tanáhráq íopeqté náneqmarí tagéq anotahtaq áhreoraho naneqmarí tagagehe.

¹² Mi tanáhráq itensabé suwahrieh kegá ite táhtoqme íwíoqnéra momiwí nahtápéq ehweh aitera karábúsiipéq móitagéhe. Itega néne sánsá segiónsábé anotah wahnáh kéreq ákáhtaq wahnáh kéreqka ehweh aitagéheéra seba móitagéhe.

¹³ Mirairataq íné ehweh terigéhe.

¹⁴ Mi tanáhráq, Aneq ehwéh irarenehnkono ue iwíáh kikiriyeho.

¹⁵ Ínéga kaweq iwíáh aitahnáq ahtebia éhwéh irarirataq itene naruoga mi ehwehnsábé íre ahqáho aitahráhowe.

¹⁶ Iteinoiboreq iteribáqmarinseq iteruwahrahreq itene iyahnabo anímárinseqka ite wahnah kebá móitehrara sega ite táhmaro iubiúq iuagéhe.

¹⁷ Néne sánsá sehgió púara ómi kegá itensabé iuwahriehre aitagéhe.

¹⁸ Itene iyahqnopeqte peh morá íyáhrá íre sáúqkinae.

¹⁹ Néne sánsá íre susa anehe tanahráqkákáq kawerue sehgirataq oga mérapeq awaq miagéhe úwe.

Sísaga Sarúsarama suwahpeq kekigahki aruaneherawoe ú ehwehne.
(Mátíyu 24.15-21; Máhka 13.14-19)

²⁰ Sísaga anehe tanahráqsábé mó mahraréna, Ebehira kegá Sarúsarama suwahpeq abugéqnáhnuriehra tagehrataq áhníbórá mi ke aipáhrue subiq suera nahmarí kekigahki aruaneherawoe tagariagehe.

²¹ Mi tanáhráq Súría marákórápéq miéhrataq sáwéhrapeq pehbeheráh pokoro. Sarúsarama suwahpeq miéhrataq mitaq sueq móbeq pokoro. Ahpeq nogirataq Sarúsarama suwahpeq kouwekiyeho.

²² Mi tanáhráqmé anotah kamáh aina tanáhráre. Manikáne ehwehnka kamah ainawire ime aiq pútaraginawire.

²³ Mi tanáhráq kía miéhra ininsónseq inahunahnínkákáq ínínsónseqka íre pehbeheráh pokorahi puaq sensabé irutaboiroro. Manikánka mi ke anotahtaq kamah arínkéhe.

²⁴ Nahnso kegá mó ke pokatate kiraqme subiq suera mó ke meriqmera moke wáhnaupeqté ké suwahpeq móruagéhe. Nahnso kegá Sarúsarama suwahpeq áhnte opéq wahnahnigehe. Nahnso kegá wahnahné tanáhráq parabagínaraq sega mitaq mó íre wahnahnigehe.

Anehe íné wehukení úku anínká tuinauge ú ehwehne.

(Mátíyu 24.29-31; Máhka 13.24-27)

²⁵ Sísaga mi tanáhráqsábé mó mahraréna, Mi tanáhráqmé pópoqnahwe, íomé, wehyoqmarímé ótaq sansánagínaq tagagehe. Sóreq wanínká mueq muerue sóyáh agína puara moke wehukene sirupipeq umeh agínara anotahtaq áhreoneherawoe.

²⁶ Íopeqté náneqmarínká kúrugúruínaraq wehukega, Anerirapómo éra iwíáh kikiréra anotahtaq áhreoneherawoe.

²⁷ Mi tanáhráq íné íopeqté piribirioyahnkakaq téhreh naneqkákáq págegeue írabúyápipeqté tuonara tagagehe.

²⁸ Teiú náneqmarí tagehrataq iriwe méq íwéh panantágínaq taganeheqmóe. Manikánka tumeirahna tanáhráq aiq wahtonire úwe.

Sísane ehweh íre parabagia peh ahriahri kagainawire i ehwéhne.

(Mátíyu 24.32-35; Máhka 13.28-31)

²⁹ Sísaga mah pabéqmé éhwéh mahraréna, Éntuankakáq mó awánkánkákáqsábé iwíáhue tagéq ahtebahro.

³⁰ Awanká ánáh aunínaraq itega iwíáhéq, Ópeq áhníbórá sire aiq ahtebóne ewe.

³¹ Mina onserah teiú náneq ábóraragínaq tagéq Manikánka wahnah wahnahni tanáhráq aiq wahtotarire igehe.

³² Teiníboq írátíáhro. Amahnága oga míah kegá ómi pehipi íre pukigehe. Ebeqme moke teiú náneq ábóraragína tagéq anehe pukigehe.

³³ Íopeqkákáq mah marákó marákóákáq parabagínana ínégá teiú éhwéhmé íre parabagia peh ahriahri kagainawire úwe.

Sísaga, Ahriahri kawerue tagariáhro ú ehwehne.

³⁴ Sísaga mi tanáhráqsábé mó mahraréna, Kaweqtaq méq kawerurero. Itega abehq wání néq múguwahguiyeho. Ménsámehnsánsabe iwíáh kikiriyehe. Mirairataq ite íre iwíáhirataq mi tanáhráq apubúe sinae. Kahnkapi wah paríéhnserah

³⁵ mi tanáhráq moke mah marákó marákóípéq míah ké parianeherawoe.

³⁶ Ahriahri níwénunéq kawerue auráq matiáhro. Mi tanáhráq sínaraq teiú náneqmarínká kamah ainehoéq Manikánsabe, Págege ainte séhréh ainto ue

púrero. Mirairataq íné wehukení úku aniné niuranabiahtapeq seiriwe míagehe úwe.

³⁷ Moke wéhékáh Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq síwáhnoréna tupekinaútaq mitaq suena Óriwi sawéhrápéq kigaegaeúwe.

³⁸ Ahbiahipeq áhnte kegá wene ehweh iranhehéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq séyéúwe.

22

Súrásaga wahnah keyábé, Ite meiqmena Sísaba móitané ú ehwehne.

(Máttyu 26.1-5,14-16; Máhka 14.1-2,10-11; Sóni 11.45-53)

¹ Asiu kené sótaikú siahrreraq ko tanahráq íre múi páréti no tanahráq wahtonútaq

² Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósisine ehweh síwáhnoro kereqka sío síóera, Sísawe árahue subiq suanéhnkono uwe. Segá mó keyábé áhreu puara ábóraq íre táhtoráhráhuwe.

³ Sísá kéro ke airápéte téhranité míówe. Sebaté áni Súrása Ísikáriótie. Owainawanka Súrásane arupipeq kowena iwíáh atowana

⁴ pokue Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wáhnáh kéreqpa kure sensabé, Sísá owinahwinonaq subóro úwe.

⁵ Úwara iwíáh iwíáhéra móne awenéhboq miraúno uwana

⁶ Súrásaga kowe aritena wehuke íre míéhrataq se Sísaba mórite tanáhráqsábé iwíáhue kabarúwe.

Téhtaré ántégá táhutahuq kawerare ehwéhne.

(Máttyu 26.17-25; Máhka 14.12-21; Sóni 13.21-30)

⁷ Asiu kené sótaikú siahrreraq ko tanahráq íre múi páréti né tanahráq súaq Asiu kegá sipisípiq áráhq subiqme titiru tanahráq súwe.

⁸ Mí tanáhráq Sísaga Pítareq Sónireqsabé, Sótaikú tanahráq ahrreraq kéh táhútáhúq nanehboq kogaweraráhtao úwara

⁹ sega wensabé, Eheq kogawerarayéhnkoyo ue kasenuyana

¹⁰ Sísaga sensabé, Íráhtao. Wahto kehiná suwahpeq pokue obenkisa wáni ántéhyánkákáq ánínseq piehgírataq we kéanehenotao. We pokína nahtápéq kieráhtao.

¹¹ Mibeqté ábóawáh wéhyábé, Íwáhnori anínká mahraréna, Ínéreq íné séníráh kéreqka sótaikú iahrreraq kéh tánáhráq táhútáhúq nanehboq mi paqnáhípeq sokigi aio ire etao.

¹² Wega ménsámehnsá aiq kaweria anotah paqnáhípeq sokigi ínaraq mitaq itene táhutahuq kaweraráhtao éna eqmaq suowe.

¹³ Eqmaq suowara pokue Sísaga teriunserah tagéra mitaq sótaikú tanahráq siahrreraq ko tahutáhúq kaweraróye.

Sísaga párétiakákq sera ano ko kahpúákákq náriu ehwéhne.

(Máttyu 26.26-30; Máhka 14.22-26; 1 Kórína 11.23-25)

¹⁴ Táhutahuq tanahráq sinaútaq Sísareq we kéro kereqka táhutahuq nanehéra pokue tútuue míówe.

¹⁵ Sísaga sensabé, Níeraníra tanáhráq aiq wahtonire. Ebeqme mina sótaikú tanahráq iahrreraq kéh táhútáhúq itereq moráraq nanehéna iwíáh iwíáhuge.

16 Teiniḃoq írátíáhro. Mah tahutáhúq nahnaraq mah marákóipéq mío tánáhráq mó íre nanie. Manikánka wahnah wahnahnirabeq miáhnaraq mitaq nanauge úwe.

17 Wega náhniáq sera anonkakaq káhpú mewena Manikánsabe, Kaweróne atena sensabé, Umah. Moranínká moranínkáue nahro.

18 Íné mah marákóipéq mío tánáhráq náhniáq sera ano mó íre nanie. Manikánka wahnah wahnahnirabeq miáhnaraq mitaq nanie éna

19 páréti mewena Manikánsabe kaweróne atena keqme náriena sensabé, Mahnawé niwaq mire. [Nehrataqmé ínénsabe iahreráq matíáhro éna ite séhréh aitanieéna pukinie úwe.

20 Segá mi tahutáhúq parabagútaq Sísaga náhniáq sera ano mónkakáq mewe páréti náriunserahnue siena sensabé, Mahnawé néne korahq mire. Ite séhréh aitanieéna néne korahqka tuinawire úwe.]

21 Sísaga mó mahraréna, Tagahro. Néne naruo koweriranai ani itereq moraráq miéhre.

22 Manikánka aiq irarinserah íné wehukení úku aní pukinie. Néne naruo koweriranai animé anotahtaq kamah awinawire úwe.

23 Úwara we kéro kega sío síoéra, Insega mirainabo ue kasenuwe.

Sísaga we séhréh atéhoró ú ehwehne.

(Mátíyu 20.25-28; Máhka 10.42-45)

24 Sísá kéro kega seye ehwehéra, Ínéga ite kiotaiku aní múge éra mó anínká mó anínkáue mira íwíáhéra ehwehuwe.

25 Ehwehunsabe Sísaga sensabé, Mah marákóipéqté kéréq págege wahnáhno ke miáhwe. Págege wahnáhno ke méra sensuwahrahaq wahnáhnera, Ite kawerue séhréh aítáh wáhnáhne ewe.

26 Itega mína tahnsa íre oro. Ite miáhrabeqte aní anotah animé iteribáq tahnsa miáhno. Wahnah aní míanie íwíáhina animé arambehri aní méq we séhréh atehoro.

27 Tútuue táhutahuri animé anotah aníne íwíáhowe. Wene arambehri aní wene táhutahuq kaweraréh animé pehgáriq aníne íwíáhowe. Íné iteba mío animé arambehri aní tahnsanéna séhréh aita aitaugé.

28 Níwioqnah tanáhráq itega íné íre nuwasa ínéba mía míaconsabé

29 Nániboga ínénsabe wahnahnúno aintéhserah ínéga itensabé moq wahnah-noro aitóge.

30 Ínéga wahnah wahnahnonarabeq itega mitaq tútuue méq táhutahurigehe. Ísara kahnáh airápété téhtaré miáhwe. Itega wahnah kené tahberaq tútuue méq mi kahnáhné ehweh íwíáhue tagéq tábúsoq sitagéhe úwe.

Sísaga Pítansabé, Íné nuwaniewóne ú ehwehne.

(Mátíyu 26.31-35; Máhka 14.27-31; Sóni 13.36-38)

31 Sísaga Pítansabé mahraréna, Sáimónio, Sáimónio, Írátíahno. Owainawanka íwíáhéna, Ahreronká námúq sibinsibinonserahnue ite abehq náneq tahnsá úkigeheéna íwioqnanie ire.*

32 Amahnága arega ínénsabe aiq pútare ainte néne sánsá ambubu atiahne. Néne sánsá súéhneho éna arensabé púreratóge. Arene ahababáq sue íné séranie íwíáhinaraqmé arereq morá árámbéhrí ké séhréh arito úwe.

* 22:31: Kárikí ehwehmé íre námúqtaq pabeqme peh wítiraq pabeqme ehwéh mirarire.

³³ Úwana Pítaga Sísansabé, Néne Wahnahno, are kérońsábé karábúsiipéq móintaneherabomo nubiq suaneherabomo. Anetaníbo. Kéraníe úwe.

³⁴ Úwana Sísaga wensabé, Teawiníboq írátíahno. Iborá kokórega ehwehnina ínařaq arega íné íre tagarıóge apahtáróráq írariniewóne úwe.

Sísaga we kéro keyabé, Poka paiqmaráħro ú ehwehne.

³⁵ Sísaga sensabé, Mónewe, unahmé, súwe meyéħo ue eqmaq íúwátáutaq íte aneq tabonahuroo kasenúwara sega wensabé, Ířakaumo uwana

³⁶ wega sensabé, Amahnága móneakáq unahnkákáq matíéhřataqmé mina mewe nogóro. Poka íre matíéhřataq sáħkétiraté móne meweř mi monéráté poka paiqmaráħro.

³⁷ Aneqsabé teiugo? Manikáne ehwehnka aiq mahřaréna, Wereq aħbabáq kereq morábí sáħaritagéħe íre. *(Aisaia 53.12)* Teiníboq írátíáħro. Segá íné mirairansabé mi ehwehnká aiq pútaraginawire úwara

³⁸ we kéro kega wensabé, Itene Wahnahno, tagáħno. Ite téhtaré pókánkákáq míone uwana wega sensabé, Mina aiq aweħřare úwe.

Sísaga Óříwi sawéħřápéqté mátábúřápéq kobúřerú ehwehne.
(Máttyu 26.36-46; Máħka 14.32-42)

³⁹ Sísaga mitaq suena Óříwi sawéħřápéq poku pokuńserahnue pokúwara we kéro kega kérowe.

⁴⁰ Sísaga mitaq kána sensabé, Aħbabáq aitehnehboq púřeroro éna

⁴¹ se suena waħtotaq móbeq pokéna marakóraq káuqmunue ména púřerúwe.

⁴² Púřerue mahřaréna, Nániboo, are awahbáħnaraqmé nirupipeq umehi naneq menuahráħone. Íre íné nuwahbeh sansá peħ are awahbáħna sansánúno ue púřerúwe.

⁴³ [Púřerúwana íopeqté ánínká weba tuena págege atowe.

⁴⁴ Págege atowana wene arupipeq áħnte umehúwana mónkakáq págegeue púřerúwe. Págegeue púřerú púana áħnte munsínsínká tuwe. Munsínsínka korahq tahnsánue marakóipeq tabagúwe.]

⁴⁵ Púřerúřabeqte irigue we kéro ke koragówara sirupipeq umehúnsabe sugówe.

⁴⁶ Wega sensabé, Aneqsabé sugaho? Owainawanka aħbabáq aitehnehboq iriwe púřeroro úwara áħnte weħuké weba suwe.

Súřásaga Sísane naruo koweriro ehwehne.

(Máttyu 26.47-56; Máħka 14.43-50; Sóni 18.3-11)

⁴⁷ Sísaga ehwehnútaq we kéro aní Súřásareq áħnte mó kereq weba suwe. Súřásaga ebeq séna weba waħtotaq sewéna we nánkóqnanaútaq

⁴⁸ Sísaga wensabé, Súřásao, íné weħukení úku aní mónuwanieé nánkóqnaniĸo úwe.

⁴⁹ Su keřá Sísá táħtoraneħřautař we kéro kega tagéra wensabé, Itene Wahnahno, pokatate apiaranéħnkono uwe.

⁵⁰ Úwana peħ morá kéro anínká wene pokatate Manikáne ehweħ mibeq mahbeq arítéħ aniné arambehri aní apiwe wene púpeqte áħré kirař auwowe.

⁵¹ Aħre kirař auwowana Sísaga sensabé, Aiř míře. Túbáħ agoro éna kirař auwo aniné aħre táħtoqme kawerátowe.

⁵² Manikáne ehweħ mibeq mahbeq arítáħ kéreq Manikánsabe iwíáħ iwíáħ atáħ náħtápéqté wáħnáħ kéreq Sarúsarama suwahpeqte ábóawáħ

wéhreqka táhtoranehera utaq wega sensabé, Aneqsabé aebó ání táhtoráhnserah pokankakaq sahnkákákq íné meniraneheéq seo?

⁵³ Mó wehekáh mó wehekáhnue Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq iteba míarautaq itega íné íre táhtotiarowe. Amahnága iteitene tánáhrárirana sunkíkírirabeqte sánsánká aiq kiotaikire úwe.

Pítaga, Íné Sísá íre tagaríóge ú ehwehne.

(Mátíyu 26.69-75; Máhka 14.66-72; Sóni 18.25-27)

⁵⁴ Sega Sísá táhtoqme meqmera kure se mótaq we mótarue Pítaga sinehe kaqme kure sega Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahne nahtapeq kuwe.

⁵⁵ Mí matábúráq ira parewe tútuue míówana Pítaga mitaq kowéna tútuue míowe.

⁵⁶ Tútuue míowana ira kawerue téhrówana mibeqte árámbéhrí áhrárigá Píta ebitáwéna mahraréna, Mah anímé Sísaba mía míai aníne úwana

⁵⁷ Pítaga ahqáho éna wensabé, We íre tagaríóge úwe.

⁵⁸ Úwana mótaq tahnsa mó wehgá Píta tagéna wensabé, Are moq mi kahnáh ání móne úwana Pítaga, Íné írakaumo úwe.

⁵⁹ Anehe mó wehgá págegeue mahraréna, Mah aní Kehrari marákórápéqte ání púana wereq mía míai aní míre úwana

⁶⁰ Pítaga wensabé, Arega irarénawe íné íre tagaríóge úwe. Pítaga mi ehwéh irarútaq kokórega ehwehnúwana

⁶¹ Sísaga pabeqme Píta tagówe. Tagówana Sísane ehweh ahrreraq matawéna iwíáhúwe. Mi ehwehnúmé, Kokórega ehwehnina ínaraq arega íné íre tagaríóge apahátórórúq irariniewóne únsabe Pítaga iwíáhéna

⁶² kéirigue móbeq pokéna anotahtaq íbisówe.

Sega Sísá áwíoqno ehwéhne.

(Mátíyu 26.67-68; Máhka 14.65)

⁶³ Sísá auráq matióte kega wensabé awiréh atera subiqmarówe.

⁶⁴ Sega ambantatáté wene aura akariue táhrarera we subiqmarera kasenára, Insega subiq marehro? Teio uwe.

⁶⁵ Teio éra sega wensabé áhnte íre kaweq ehwehnatówe.

Wahnah kegá aboawah weh míórabéq Sísá ehweh ató ehwehne.

(Mátíyu 26.59-66; Máhka 14.55-64; Sóni 18.19-24)

⁶⁶ Ahbiahipeq Asiu kené aboawah wehwárinseq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Mósísine ehweh síwáhnoro kereqka momiwíuríówara Sísá meqmera mi kaunsírí kébá móátówe.

⁶⁷ Móátówara sega wensabé, Manikánka ite meirena kaweraitankeheéna peh morá ání omaq atowe. Arewe mi anípo? Pahsuqme teio uwana Sísaga wensabé, Ínéga teiénaraqmé itega íre aiq pútare aintaneheqmóe.

⁶⁸ Ínéga itensabé kasenonaraqmé íre tenieneheqmóe.

⁶⁹ Wahtotaq tanáhráq íné wehukení úku anínká Maniká Iteribone ayah púpeq tútuue mía míainaúge úwe.

⁷⁰ Úwara sega wensabé, Are Manikáne ahninkáwábo kasenuwana wega wensabé, Itega aiq irarewe. Íné werahu mino úwara

⁷¹ seye náhenéra, Iteitega wene ehweh aiq ironayabé mó kegá kasenáyabe anetaníbo uwe.

23

Páhírátiga wahnahnútaq sega Sísansabé ehweh ató ehwehne.

(Mátítyu 27.1-2,11-14; Máhka 15.1-5; Sóni 18.28-38)

¹ Minayabe Sísansabé ehweh ató kega we meqmera Páhírátiba kure

² mitaq mó ehwéh atera mahraréra, Iteruwahrah moke íre kaweraru-
anieéna péhe éhwéh síwáhnorire. Wega, Aroma kené wahnah aní Sísáhri
táhkísi moné íre náwéro aítaráire. Wega, Íné Asiu ke kaweraranieéna su aní
múge uraire. Íné anotah Wahnáh aní múge uraire ue ehweh atówe.

³ Ehweh atówana Páhírátiga Sísansabé, Arewe Asiu kené wahnahpo
kasenúwana wega wensabé, Arega aiq iraréne úwana

⁴ Páhírátiga Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq momiwíuríó
kereqsabé, Mah aniné ahabábq íre ahteboqe úwe.

⁵ Úwara sega págegeue mahraréra, Mi anínká síwáhnoréna pagu pa-
guninsabé wene ehweh íráh kégá ahabáborahi iwíáhowe. Téhwe Kehrari
marákórápéq síwáhnoréna moke Súría marákórápéq síwáhnoréna amahnága
mahtaq síwáhnorire uwe.

Sega Érótiga wahnahnútaq Sísansabé ehweh ató ehwehne.

⁶ Páhírátiga mi ehwéh irena sensabé, Mah aní Kehrari marákórápéqté ánípo
kasenúwara,

⁷ Ee. We mibeqté áníne teawúwe. Páhírátiga mi ehwéh irena, Érótiwe
mibeqté wáhnáhne iwíáhéna mi tanáhráq we moq Sarúsarama suwahpeq
míonsabe Sísareq we ehweh ató kereq Érótiba eqmaq suowe.

⁸ Érótiga Sísá éhweh mó tanáhráq mó tanáhrárué irena, Wega ótaq sansá
miráina tagéyabe níre iwíáhéna íre wahto tanáhráq Sísá tagéyabe awahbéna
sega Sísá meqmera sutaq wene arupipeq anotahtaq eyoyóúwe.

⁹ Wega Sísá áhntetaq kasenúwana íre ehwehnia peh ehiya míowe.

¹⁰ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Mósisine ehweh síwáhnoro
kereqka mitaq iriwe méra Sísansabé págegeue ehweh atówe.

¹¹ Érótiweq wene sóntía kereqka Sísansabé awiréh atera abehq éhwéh atówe.
Sega kaweq karósí Sísá suki atera eqmarówara Sísá meqmera Páhírátiba
kouwekuwe.

¹² Nahomé Érótiweq Páhírátireqka seye abiahnsa aruqaruruye. Anehemé mi
wehékáh insahwé ue míóye.

Páhírátiga, Sísá awankátaq táhparáthro ú ehwehne.

(Mátítyu 27.15-26; Máhka 15.6-15; Sóni 18.38-19.16)

¹³ Páhírátiga Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq mibeqté
aboawah wehwárinseq míó kereqsabé, Íráhro éna

¹⁴ sensabé, Ínéba méatáh ánínsabé ehweh ateq mahraréq, Wega péhe éhwéh
síwáhnorire ewe. Itega irare atáh éhwéhnsabé ite miáhtáq kasenéna we íre
ahbabáq anine iwíáhuge.

¹⁵ Érótiga moq wene ahabábqasabe kasenué tagéna ahabábq íre kéhre
iwíáhíre. Mah anímé itega we subiq suahráhuína ahabábq íre kéhre.

¹⁶ Minayabe áréti sahtáté subóro aritena anehe pugeq iníe úwe.

¹⁷ [Asiu kené sótaikú siahreraq ko tánáhráq Páhírátiga mó opéq mó opérué
karábúsiipeqté peh morá aní pugeq suaq pugeq suarúwe.]

18 Páhirátiga Sísa pugeqinié úwara ómi mío kega ehweh kikiréra, Ahqáho. Sísa subiq sue Párehba pugeqio uwe.

19 Párehbareq Aroma kereq ebehutaq wega mó aní subiq suonsabe Aroma kegá we karábúsiipéq móátówe.

20 Páhirátiga, Sísa pugeq auwanuage iwíáhéna mío keyabé, Párehba íre pugeqinié. Sísa pugeqinié úwara

21 sega anotah ehwehnabaéra, Ahqáho. Awankátaq táhpawe subiq suo. Awankátaq táhpawe subiq suo uwana

22 Páhirátiga sensabé anehe mó kasenína, Aneqsabébo? We aneq ahbabáiro? We subiq suahráhuína ahbábáq íre kéhre. Íre kéh púaq áréti sahtáté subóro aritena anehe pugeq iníe úwe.

23 Úwara sega mi ehwehnsabé anotahtaq ahqáho atera anotah ehwehnéra, Awankátaq táhpawe subiq suo uwe. Sene ehwehnka Páhirátine ehweh kio-taikúwe.

24 Minayabe Páhirátiga sensabé, Itega irarenserah mirainie úwe.

25 Aroma kereq ebéhu anínká mó aní subiq suonsabe sóntía kegá karábúsiipéq móátó ani pugeq auwowe. Pugeq auwena Sísa awankátaq táhpawe subiq suo írare kegá sene iwíáh sansa miraigeheéna sóntía keba móatowe.

Sísa awankátaq níriraté táhparó ehwehne.

(Mátíyu 27.32-44; Máhka 15.21-32; Sóni 19.17-27)

26 Sóntía kegá Sísa meqmera pokuwana ahtapeq piehgiú ani, Sáirini marákórápéqté aní wenáwíq Sáimóni, sure Sarúsarama suwahpeq pokinaúwe. Pokinaúwara sega we saiqnatera Sísa táhparéhra awánká we abaq atera, Sísa kéro atówe.

27 Áhnte kegá sinehe kure mibeqté íninsónká Sísansabé arutaboiréra ibisowe.

28 Minayabe Sísa pabeqme sensabé, Ínénsabe íre ibisahro. Itereq itene anímárinseqsabé ibisahro.

29 Mókake Sarúsarama suwahpeqte ké kamah ariéna tanáhráq sega mahraréra, Orahinínsómé, inahunahní íre maqmíáh ínínsómé, náh íre nárié ínínsómé, sega iwíáh iwíáhigehe irarigehe.

30 Mi tanáhráq, Mi kegá anotah sawéhwárinkákákáq pehgáriq sawéhwárinkákáqsabé, Ite apubúue pukonehboq me mewe ite akariúno igehe. *(Hosea 10.8)*

31 Íné o awánká tahnsa míahnara sega íné miraonehera onsabé mókakewe ite ehvatia awánká tahnsa míéhra puara mó kegá aneq miraoneherabo úwe.

32 Sóntía kegá ahbabáq anité Sísa subiq suaneheéra meriqmera kuwe.

33 Segá sáwéh áwíq Ayahqno Tánúnsutapéq kíútaq mitaq Sísa awankátaq níriraté wene ayahnkaratáq subiqmaq aigarátaq subiqmarue táhparera awanká pankeqme marakóipeq pearówe. Ahbabáq anité moq awankátareráq níri pewe táhparéra pankeqme ayehré ayehré pearówe.

34 Pearówana Sísa púrerue mahraréna, Nániboo, mah kegá mirao naneq sega íre ahtebahwe. Minayabe mi ahbábáqsabé íre iwíáhuúno úwe.

Sóntía kegá, Wene korósi insega meyanabomo éra saraqmianeheéra káhsíue saraqme meyówe.

³⁵ Mitaq momiwíu kegá iriwe awahnkanuwara Asiu kené wahnahmarínká Sísansabé awiréh atera mahraréra, Wega mó ke kaweraritáaire. We wehuke merirena Manikáne arambehri mirainkeheéna omaq atéh aníninaraqmé wewe moq kawerarahráhire uwe.

³⁶ Sóntía kegá moq awiréh atera weba séra kítাবেh nahniáq sérá ano pankeqme awera, Náhno éra

³⁷ arewe aiq pútaq Asiu kené Wahnah aníninaraqmé arerene anonka kawerúno uwe.

³⁸ Kanehraq sehiranúwara wene ayahqno abobórahpeq awankátaq táhparówe. Mí sehiránká mahraréna, Mah anímé Asiu kené Wahnahne úwe.

³⁹ Awankátaq táhparó ahabábáq ánínká moq Sísansabé awiréh atena, Arewe Manikánka omaq ato anípo? We inaraqmé arere séhréhé ite moq séhréh aito úwe.

⁴⁰ Séhréh aito úwana mó ahabábáq ánínká ebeq irarú aninsabé ehweh atena, Arewe Manikánsabe íre áhreono? Segá ite awankátaq táhpawe subiq súáhro aítáhwe.

⁴¹ Arereq ínereqme ahabábáq anité púara iubówe. Mí anímé we íre ahabábáq aninirarawe pehipi subiq súáhwe éna

⁴² Sísansabé, Sísao, arega wahnahninagake ínénsabe ahrreraq matiahno úwe.

⁴³ Úwana Sísaga wensabé, Teawiníboq írátiahno. Iboramé Manikáne kaweq matábúrápéq ínereq míankehe úwe.

Sísa pukú ehwehne.

(Mátýu 27.45-56; Máhka 15.33-41; Sóni 19.28-30)

⁴⁴ Wéhékáhnabubu moke mah marákó marákó sunkíkíragúwana ío tunsore-rutaqkakáq peh sunkíkíratíowana

⁴⁵ pópoqnah mí tanáhráq íre téhrówe. Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté páráhnkéq tahnsa ónsá senahpeqté subame tunse téhtaré úkúwe.

⁴⁶ Sísaga anotahtaq mahraréna, Nániboo, néniwa arene ayahpi máróge éna putiowe.

⁴⁷ Putiowana sóntía kené kíápéténiga tagéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atena mahraréna, Mah anímé íre ahabábária peh kaweqtaq míéh ánine úwe.

⁴⁸ Úwara mitaq taganeheéra awahnkanu kegá we putio tagéra sene sirupipeq umeh agúwara mitaq suera sene nahtapeq abae aguwe.

⁴⁹ Moke Sísane iyahnaboreq Kehrari marákórápéqté we kéro ininsónseqka moberue iriwe méra moke minawari tagowe.

Sísane anonka maisé onápipéq maisaró ehwehne.

(Mátýu 27.57-61; Máhka 15.42-47; Sóni 19.38-42)

⁵⁰ Súría marákórápéq Árimátéa suwahpeqte wéh wenáwíq Sósépa míowe. We abowah wehéna kaweqtaq mía míauwe.

⁵¹ Mó abóawáh wéhwárínká, Sísa subiq suo atótaq wega íre kowe aritowe. Manikánka wahnah wahnahni tanáhráq áwénunue taga tagaúwe.

⁵² Wega Páhirátiba kure wensabé, Sísane anonka mewena mómaisaranínkono úwana kowe atowana

⁵³ Sóséparehga Sísane anonka kiwewe marakóraq márumarera íre wahto taberábe ambántáipéq úbíqme mewera ubusa onápipéq mómaisarówe. Mitaq mó aní íre maisia peh o oná kowe.

⁵⁴ Táhutahuq kaweré tanáhráq pehnkinaútaq Asiu kené ahrena ahrena wehekáh sinaútaq maisarówe.

⁵⁵ Kehrari marákórápéqté Sísareq su inínsónká Sósépareh kérirera mi oná tagéra Sísá mitaq maisaró tagowe.

⁵⁶ Tagéra mitaq suera se káúrabeq kure kaweq kunkúni naneqkakáká wériakáká kawerarówe. Mósísine ehwehka irarúnserah sega ahrena ahrena wehekáh túbáh aqwe.

24

(Mátíyu 28.1-10; Máhka 16.1-8; Sóni 20.1-10)

¹ Ahrena ahrena wehekáh parabagúwara ahbiahipeq ío kiembogútaq mi inínsónká kaweq kunkúni naneq mewera Sísá maisarórabeq pokuwe.

² Wahtotaq kutaq óna méhpeh paiqmáro ebáh móbeq kowara tagéra

³ ónapipéq kibekue tagowana sene Wahnah Sísane anonka íre kowara tagowe.

⁴ Tagéra sirupipeq iwíáh kikiruwara anotah tehró ambántánkákáká ánité ábóraragéra mitaq iriwe míóyara tagowe.

⁵ Tagéra mi inínsónká anotah ahréera marakóipeq káuqmunuríowara ábóraraguya anitégá sensabé, Pusa aní matorabeqme aneqsabé oga miéh ánínsábé kabaroo?

⁶ We irigi puana mahtaq íre miéhre. We Kehrari marákórápéq míaraitaq teiátái ehwéh iwíáhue tagahro.

⁷ Wegá mitaq ména mahraréna, Segá íné wehukení úku aní ahbabák keba móintehrara awankátaq táhpawe nubiq suehrana apahtárórák iriwe oganúq intankéhe uraire uye.

⁸ Uyara mi inínsónká wene ehweh siahreraq matawéra

⁹ maisarórabeqte kouwekue airápété morá we kéro kereq mó kereqsabé moke koreríúwe.

¹⁰ Mi inínsómé, apahq ínitó síwíqmé Sóánawe, Mágára suwahpeqte íni wenáwíq Máhriawe, mó Máhria we Sémísine anowae. Sereq mó inínsónseqka mi ehwéh eqmaro ke teríúwara

¹¹ sega iwíáhéra, Mi inínsónká irare ehwéhmé peh múguwahgu ehwéhne éra íre aiq pútare aritówe.

¹² [Pítaga mi ehwéh irena pehbeheráh maisarórabeq pokue káuqmunue mitaq tagówana peh maisaró ambántámári mitaq kowana tagéna kaurabeq kouwekue wene arupipeq iwíáh kikirue tagówe.]

Sísá kéroya ánitégá ahtapeq Sísá tagoya ehwéhne.

(Máhka 16.12-13)

¹³ Mi inínsónká maisarórabeq pokuro wehekáhmé mó weh anitégá Sarúsarama suwahpeq suera íre wahtotaq 11kírómíta Éméása suwahpeq koyehe éra

¹⁴ Sísá pukú ehwehnsábé iwíáhéra iraruye.

¹⁵ Mi anitégá ahtapeq nogera ehweh iraruyataq Sísaga sinehe kure morárák nogúwe.

¹⁶ Segá we tagéra sirupipeq Sísá wire iwíáh íre orahuye.

¹⁷ Íre orahuyana wega sensabé, Aneq ehwéh mirareyo úwara sega mitaq kowéra sirupipeq umehúnsabe abiah máróye.

18 Mó morá ání wenáwíq Kíópaga Sísansabé, Mah tanáhráq áhnte kegá Sarúsarama suwahpeq sure míahnah arebataq mirauro naneq íre ahtebahno kasenúwana

19 Sísaga sensabé, Aneq mirauro naneqpo úwe.

Úwara sega wensabé, Sísá Néhsara suwahpeqte ání éhwehne éra we Manikáne ehweh irarurai aní ména págege sansánéna págegeue íwáhnorurai puag Manikánseq íte Asiu kereqka págege aní mire atárúne.

20 Iteribo iteruwah wehwárínseq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreqka subiq súáhro arito uowara awankátaq táhpawe subiq sutowe.

21 Íre subiq sutotaq itega iwíáhéq, Wega íte Ísara ke kaweraitankéhe iwíáhuraune. Subiq sutotaqte íbora apahsoq kire.

22 Iteruwahrah inínsónká miraonsabé áhtenéwone. Segá ahbiahipeq we maisatorabeq koragéra,

23 Wene anonka mitaq íre kéhre ewe. Segá iteba kouweéwótaq mahraréra, Maisatotaq iteyuwanka tagehtaq íópeqté ánité tagóne. Mi anitégá itensabé, We aiq oga míéhre teieye ewe.

24 Minayabe mó iteruwahrah kegá koragéra mi inínsónká irarenserah tagéra pusa ániné anonka íre tagahwe uye.

25 Mi anitégá mi ehwéh teawúyana Sísaga sensabé, Itewe múguwahgu iwíáhóye. Manikáne ehweh iraru kegá teié éhwéhnsábé íre apubúue aiq pútare aritoye.

26 Manikáne ehweh iraru kegá mahraréra, Wehuke merirena kawerar-itankeheéna Manikánka omaq ato aní ebeq anotah érué pukéna anehemé téhráhnarabeq kinkéhe uwe. Minayabe íte íre ahtebehyo? Íre ahtebehyo éna Manikáne púkuipéqté éhwéh síwáhnorúwe.

27 We pukú ehwehnsábé Mósísiga sehgióro ú ehwehnikákáq Manikáne ehweh iraru kegá sehiranu ehwehnikákáq ebeq síwáhnoréna anehe moke mó púkúipéqté éhwéh síwáhnorue teriuwe.

28 Mi anitégá pokoyeherauya ke suwahpeq wahtotaq kuyataq Sísaga mi anité suena móbeq pokinaútaq

29 sega we saiqnatera wensabé, Penkinainsabé itereq kaenéhe. Itereq kaenéhe uyana wega kowe éna nahtapeq kérirowe.

30 Segá táhutahuroneheéra moráráq tútuue miówe. Sísaga páréti mewena Manikánsabe kaweróne atena páréti keqme náriuwe.

31 Náriuwara sega, We Sísá wire íwíáhuwana Sísawe tabanagúwe.

32 Tabanagúwara seye náhenéra, Itega ahtapeq súnaraq wega Manikáne ehweh teiena íwáhnoritaq itene irupipeq áhnte eyóyóéwéhre uye.

33 Segá apubúue irigue Sarúsarama suwahpeq kouwekéra airápété morá we kéro kereq momiwirió kereq tagoyara

34 sega mi anitéyábé, Itene Wahnah aiq pútaq iriwe oganúkire. Oganúkirana Sáimóniga aiq tagehre uwe.

35 Aiq tagehre uwara mi anitégá ahtapeq kutaq irarú ehweh teriúye. Teriéra, Páréti keqme náriutaq itega, Sísá wire úye teriúye.

Sísaga ábóraragúwara we kéro kega we tago ehwéhne.

(Mátíyu 28.16-20; Máhka 16.14-18; Sóni 20.19-23)

36 We kéro kega mi ehwéhnsábé ehwehnutaq Sísaga seba ákáhpi seiriwe ména [sensabé, Pehwehribeq míáhro úwara]

37 sega anotah ahréera, We wahnsa wire íwíáhuwana

38 wega sensabé, Aneqsabé áhreo? Irupipeqmé aneqsabé iwíáh kikiroo?

39 Íné wíre ahtebagehboq niyahnkarakákáq nigáránkákáq tagahro. Wahn-sawé íre anonkankakáq ayahnsankakáq áníne.

40 [Íné wíre ahtebagehboq íné sosanoro éna wene ayahnkarakákáq aigáránkákáq sokigi ariuwe.]

41 Sokigi ariuwara áhtenéra iwíáh iwíáhéra Sísá oga míonsabe íre aiq pútare atahráhuwana wega sensabé, Táhtuhauq mahtaq kehro úwara

42 sega tira páh áwúwana

43 mewena sega tagotaq nówe.

Manikáne Awanka iteba tuinkéhe ú ehwehne.

44 Sísaga we kéro keyabé, Mósísine ehwehnikakáq Manikáne ehweh iraru kegá sehiranu ehwehnikakáq púkuipéqté ígónkónkákáq íné éhwehme aiq pútaraginawire. Menah iteba mía míaurautaq mina teiátáuge úwe.

45 Teiátáuge éna Manikáne ehweh kawerue iragehéna ahtebé iwíáh aritena

46 sensabé, Manikáne ehwehniká mahraréna, Manikánka wehuke merirena kaweriniéna omaq ato anímé ebeq anotahtaq érué pukínana apahtároráq iriwe oganúq atankéhe íre úwe.

47 Sísaga mó mahraréna, Wene púkuga mó mahraréna, Wenáwírué Manikánka kaweritéh éhwéh ebeq Sarúsarama suwahpeq koreriera anehe mah kehíná kehíná korerigéhe. Mi ehwéh irera sene ahababáq súáh kéwé Manikánka kaweriritankéhe íre úwe.

48 Sísaga mó mahraréna, Mi sehiránká aiq pútaragínaq tagagehe.

49 Manikánka itensabé, Néniwa eqmaraníe uraire. Ínéga kieqmarahnana iteba tuinkéhe. Mahtaq iteruwahpeq méq áwénunoro. Wega iteba tuena págege aitankéhe úwe.

Manikánka Sísá íópeq tumeró ehwehne.

(Máhka 16.19-20; Eqmaro 1.9-12)

50 Sísaga we kéro ke meriqmena Sarúsarama suwahpeq suena wahtotaq Pétáni suwahpeq kiuwe. Mítaq kowéna wene ayahnkara pankeqme Manikánsabe, Mah ke kawerarito úwe.

51 Kawerarito éna se suowana Manikánka we íópeq tumerowe.

52 [Íópipeq móatowara tago kegá Sísansabé sirehunseraráq méra iwíáh iwíáh atera] sirupipeq anotahtaq eyoyóúwara Sarúsarama suwahpeq kouwekuwe.

53 Kouwekéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq kibekéra mitaq Manikánsabe iwíáh iwíáh ata atauwe.

Sóni

Ebeq sáhnshawe ahtebe ehwehne.

Sóniwe téh pah meyo arámbéhríuwana anehe Sísaga we omaq atowana wega pah mewe arámbéhrí suena Sísá kérowe. Mátíyureh Máhkareh Árukarehga sene púku ebeq sehiranuwana anehe Sóniga mah pukú sehiranúwe. Sísaga miraú arámbéhríyábé Sóniga peh ákáhtaq sehiranéna peh Sísaga síwáhnorú ehwéhnsábé áhnthe sehiranúwe. Itega mah pukú sáhnsháhirataq Sísaga ite kaweraitankeheéna Maniká Wenaboga we marakóipeq eqmarowe ue ahtebagehe. Sísawe Maniká miéhrabeqte áhne webataq wega ite oganúq itahráhi aníne ue ahtebagehe. Mah kehíná kéhínánká mah pukú sáhnshawe Sísane ehweh kawerue siahtebéra wensabé aiq pútare atageheéna Sóniga sehiranúwe.

Sóniga mah kawéq éhwéh sehiranúwe.

Manikáne Ehwehnka wehukení úku ehwehne.

¹ Áwahewé Manikáne Ehweh* ména we Maniká Iteriboba ména Maniká míowe.

² Naho naho téhwe wereq Maniká Iteriboreq moráráq míóye.

³ Mah Ehwehnká moke ménsámehnsánkakaq ménkámehnkánkakaq wehukeakáq mirarowe. Pehipi íre kowe. Mó anínká íre mirarowana peh webataq wega moke mirarowe.

⁴ We oga mía míai aní púana we wehuke miáhrabeq téhrehnka inserahni aní míre.

⁵ Sunkíkírirabeq kánéqka téhrehnserah wega wehukega ahababárorabeq kaweqtaq mía míaire. Sunkíkírinka kánéq íre puinsuahráhire. Mina inserah sene ahababáronka wene kaweq arámbéhrí íre sabiruahráhowe.

⁶ Manikánka wehukení wenáwíq Sóni eqmarowe.†

⁷ Mó ke ehweh terinkeheéna eqmarowe. Kaweq arámbéhrí aní téhrehnka inserahni anínsábé terinkeheéna eqmarowe. Téhrehnka inserahni anínsábé ómiga aiq pútare atageheéna teriúwe.

⁸ Sóniwe we íre mi aní míowe. Téhrehnka inserahni anínsábé terinieéna Sóniga súwe.

⁹ Ómi kegá tagageheéna téhrehnka inserahni aní marakóipeq tumíowe.

¹⁰ Mah marákó marákó miraro anínká mah marakóipéq tumíowara míó kega we íre tagaríowe.

¹¹ Wenawahrahba súwara sega we íre semehwehue kaweria peh áwé tagarúowe.

¹² Peh morá Sísansabé aiq pútare atera áhrabo kegá Manikáne animarí úku úkuowe.

¹³ Íre iteinoibone korahq itene inonkapipéq kéh púaq Manikáne animarí míone. Íre iteitene iwíáhga Manikáne animarí míone. Íre iteriborehga maqmaranéhe iwíáhonka Manikáne animarí míone. Írakaumo. Peh morá Manikánka oganúq ítéhraq wene animarí míone.

* **1:1:** Ehwehme Sísá Karáhé. † **1:6:** Mah Soníwé we íre mah pukú sehiranú aníne. We wání meri merinú aní míowana mah pukú sehiranú animé we mó Soní wíre.

14 Manikáne Ehwehnka wehukení úkue iteba tumíowe. We aiq pútari aní ména itensabé anotah arútábóirire. Wenaboga webataq wenahni téhreh naneqkakákáq págegeakákáq atowaq tagaraune.

15 Sóniga Sísá sinaú ehweh teiena, Itensabé teiewómé mah anínsabé teiewóge. Íné íre míáhwataq we mía míaú ani púana inehe si anímé íné kiotaiqme aní mía míaire úwe.

16 Wene arupipeq peh kaweq iwíáhi aní púana itensabé arutaboírèna itene irupipeq eyoyó aitéhre.

17 Manikánka sehgióro ú ehweh Mósísiga teiuwana Sísá Karáhé tuména itensabé arutaboírèna aiq pútaq ehwéh teíre.

18 Iuranka Maniká Iteribo íre tagahrahune. Peh morá wenahni abowáreq mía míai anínká abowáné sánsá tei teinire.

Sóni wání meri merinú aniné ehwehne.
(Mátíyu 3.1-12; Máhka 1.7-8; Arúka 3.15-17)

19 Sarúsarama suwahpeqte Asiu kegá Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Áríwái kereqsabé, Sóni kogasenoro éra eqmaq súówe. Eqmaq súowara Sóniba séra kasenéra, Are insebo uwe.

20 Are insebo ue kasuwana Sóniga pahsuqme teriuwe. Pahsuqme teriena, Manikánka ite meirena kaweraitankehéna peh morá ání omaq atowe. Ínéwé íre mi aní úge úwe.

21 Úwara sega wensabé, Árahinsabébo? Are insebo? Are Manikáne ehweh irarú ani wenáwíq Éráisabo uwana Sóniga, Írakaumo úwe. Írakaumo úwara, Are áwénunúna aní, Manikáne ehweh iraréna anípo uwana, Írakaumo úwe.

22 Írakaumo úwara sega wensabé mó kasenéra, Are insebo? Ite eqmaq íuwéh narabeq ehweh terienéhboq teio. Arewe aneq aní múge iwíáhono uwe.

23 Uwana Sóniga sensabé, Áísáíaga naho mirarúnserah íné uworapeqte sawai sawaiu aní múge. Wahnah sína ahmé obariráhro u aní múge úwe. (Aisaia 40.3)

24 Péhrasi kegá eqmaq súowara su kegá Sóninsabé mó kasenéra,

25 Manikánka ite meirena kaweraitankehéna peh morá ání omaq atowe. Arewe íre mi aní móne. Arewe íre Éráisa wone. Arewe íre áwénunúna aní, Manikáne ehweh irari aní móne. Minayabe árahinsabé wání meri merinono uwe.

26 Uwana Sóniga sensabé, Ínéga peh wání meriú aní múge. Inehe si aní, itega íre tagariáh anímé ite míáhpi ákáhpi iriwe miéhre.

27 Inehe si anímé anotah anínéna íné kiotaiqme aní míre. Minayabe íné inehe si aní súa nahniáq pugereyabe íre awehrari aní múge.‡

28 Marakó áwíq Pétánie. Mi marákórác Sorana aroipéq seberaebéq kéhrana Sóniga mitaq wání meriena mi ehwéh teriuwe.

Sísawe Manikáne Sipisípiq Áráhqa tahnsa aní míre i ehwéhne.

29 Ahbiah tahnsá Sísaga Sóniba súwana tagéna mahraréna, Tagariáhro. Manikáne Sipisípiq Áráhqa mah kehiná kéhínané ahbabác meyankéhe.

30 Mah anínsabé teiewarauge. Íné íre míáhwataq we mía míaú aní púana inehe si aní íné kiotaiqme aní mía míaire.

‡ 1:27: Máhka 1.7 aigárápéqte éhwéh tagáhno.

³¹ Ínéwé we mía míai aníne ue íre tagariarauge. Ísara kegá we mía míai aníne ue tagariageheéna wání meri merinuge úwe.

³² Sóniga mó mahraréna, Manikáne Awanka tunse kiboki táhnsánuena weba márunsurahurairana tagarauge.

³³ Téhwe ínégá we íre niahtebarauge. Ínéga wání meri merininkeheéna eqmaq núwátái anínká teniena, Manikáne Awanka weba tumíarai anínká wegewa Manikáne Awa inkéhe uraire.

³⁴ Íné mina aiq tagéna teiúge. We Manikáne ahninkáwá wíre úwe.

Apahránitógá Sísá kéro ehwehne.

³⁵ Ahrina tahnsá Sónireq we kéroya anitéreq mó iriwe míówe.

³⁶ Sísá noguwana Sóniga tagéna mahraréna, Tagaríáhtao. We Manikáne Sipisípiq Áráhq míre úwe.

³⁷ Úwara Sóni kéroya anitégá wene ehweh irera Sóni auwera Sísá kéroye.

³⁸ Sísá kéroya wega pabeqme se tagéna sensabé, Aneq sahroyo úwe. Aneq sahroyo úwara sega wensabé Árábáio, are ahbeq kaegaeono uye. Mi áwíq Árábáiwé áwahewé Íwáhnoraníne.

³⁹ Uyana wega sensabé, Seragahao úwara sega we kéréra Sísá kaegaeúrabeq tagoye. Ío tunsorerutaq sega weba mitaq míóye.

⁴⁰ Sónine ehweh irera se Sísá kéroya anité mó aní áwíq Ehntarue. We Sáimóni Pítane ábákawae.

⁴¹ Ehntaruga mitaq auwena wenawah Píta anebahréna tagéna wensabé, Manikánka omaq ato animé Mésáíá miéhrana aiq tagoge úwe. Mésáíawe áwahewé ite meirena kaweraitankeheéna Manikánka omaq ato aní míre. §

⁴² Aiq tagoge éna wenawah meqmena Sísaba móatowe. Sísaga Píta ebitáwéna wensabé, Are Sáimónie. Are Sónine ahninkáwá wóne. Mó kegá mó awíq Sípásie áwíratagéhe úwe. Sípásiwe Pítawe peh morá éhwéhnéna áwahewé ebah míre.

Sísaga Pírípireq Nátáníéreq síáhrabú ehwehne.

⁴³ Mó ahrina tahnsá Sísaga iwíáhéna, Íné Kehrari marákórápéq pokinie iwíáhéna wehukení wenáwíq Pírípi tagéna wensabé, Séniro úwe.

⁴⁴ Pírípiwe Pétásáira suwahpeqte áníne. Ehntarureq Pítareq moq mibeqteqte ánitée.

⁴⁵ Pírípiga Nátáníéri koragéna wensabé, Mósísiga sehgióro ú ehwehnká tei teinu animé Manikáne ehweh iraru kega sehiranue tei teinu animé miéhraq tagóne. We Sósépane ahninkáwáe. We Néhsara suwahpeqte aní wenáwíq Sísae úwe.

⁴⁶ Úwana Nátáníériga wensabé kasenéna, Néhsara suwahpeqte kaweq animé serahiro úwana Pírípiga wensabé, Seragáhno úwe.

⁴⁷ Nátáníériga Sísaba súwana we tagéna mahraréna, We aiq pútaq kaweq Ísara aníne. Wene arupipeq íre péhe íwíáhi aníne úwe.

⁴⁸ Úwana Nátáníériga Sísansabé, Arewe árahue íné tagariahno úwana Sísaga wensabé, Pírípiga arensabé íre áhrabirana tagoge. Are awanká nona míahnana tagoge úwe.

§ 1:41: Mésáíawe Karáhéwé morá áwíq míre. Karáhénsabe éhwéhmé púku anehepeqte sehíráme “Manikáne Púkuipeq Kéh Áwahe Éhwéhne” ue kéhrabeq tagáhno.

49 Úwana Nátáníériga Sísansabé, Íwáhnoraníno, are Manikáne ahninkáwá wóne. Are Ísara kené anotah wahnáh ání móne úwe.

50 Úwana Sísaga wensabé, Are awanká nona míahnana tagoge teawu púah aiq pútare aintahno? Pehgáriq otáq sánsá amahnága mirauge. Mókake anotah otáq sánsá tagankehe úwe.

51 Sísaga wensabé mó mahraréna, Kawerue írátiahno. Mókake íopeq sawekínaraq tagankehe. Íopeq sawekínaraq Maniká miéhrabeq íopeqté kégá íné wehukení úku anipá we kiotaíq we tuotairira tagankehe úwe.

2

Wáninka náhniáq sera ano úkú ehwehne.

1 Ahrina tahnsá Kéána suwahpeq Kehrari marákórápéq pahuwiraritórabéq taganieéna Sísane anowa mitaq míowe.

2 Sísareq ite we kérahwána kereqsabé, Pauarítáhrabéq tagagehboq máhoro úwaq sewane.

3 Mibeqté náhniáq sera ano parabagútaq Sísane anowagá wensabé, Sera ano aiq parabagire úwe.

4 Úwana Sísaga wensabé, Minawé íre itereq wehgaq mire. Ínéga ótaq sánsá mirau tanáhráq íre suriéhre úwe.

5 Úwana Sísane anowagá arambehri keyábé, Wega miraoro ína ehwéh kawerue sehgióro úwe.

6 Abapete morá wání antéhyá mitaq kowe. Anotah antéhyámári kéna Asiu kégá sene pabeq pabeq sansa miraigeheéna mitaq kowe.

7 Sísaga sensabé, Antehyamáripipéq wání obenkíq maráhro úwara obenkíq márówe.

8 Obenkíq márówana Sísaga sensabé, Uwe táhutahuq wahnáh mewe móáwéro úwana wáninka náhniáq sera ano úkúwe.

9 Sega uwera mewera móáwúwana táhutahuq wahnáhnká mi será ano nawe tagéna áhtenúwe. Wání antéhyá obenkíq márótaq táhutahuq wahnáhnká íre tagariowara peh morá arambehri kégá tagariówe.

Táhutahuq wahnáhnká náhniáq sera ano nawe tagéna o menáhwé áhrabúwe.

10 Áhrabéna wensabé, Kiraboo kene sánsámé sene kaweq nahniáq sera ano ebeq nárigéhe. Nehra kégá siyahbankirahnaq íre tei será ano nárigéhe. Arega mina onserah íre miraóne. Arega áhnte tei será ano matawé anehe náiene úwe.

11 Minawé Sísaga ebeqte otáq sánsá Kéána suwahpeq Kehrari marákórápéq miraúwe. Wega ótaq sánsá miraúwara míó kega tagéra áhtenuwe. Mitaq ite we kérahwána kégá wensabé aiq pútare atahwáne.

12 Sísareq wenanoreq wenábáqmarinseq ite we kérahwána kereqka mitaq sueq Kápénéama suwahpeq pokue táhmaro wehekáh mitaq kowíahwane.

Sísaga Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéqté paiqnanánu ke máhpeq kaq-suo ehwehne.

(Mátíyu 21.12-13; Máhka 11.15-17; Áruká 19.45-46)

13 Ite Asiu kené sótaikú iahrreraq ko tánáhráq wahtotarútaq Sísaga Sarúsarama suwahpeq kiuwe.

14 Kiena Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéqté wiráipéq kibekúwara sipisipiqaqakáq káhoakáq kibokiakaq móneakáq paiqnanánu ke tútuue míowe.

¹⁵ Tútúue míówana Sísaga susa náhgáqtáté pawa kíráwe mi nahgáqtáté moke paiqmáro keakáq sene ménkámehnkánkakaq máhpeq kaqsuowe. Kaqsuena móne paiqnanánu kené móne paentáruena sene wéhuwehu tahbéwári pi-
orouwe.

¹⁶ Pioruena pina paiqmáro keyabé, Minawari mewe móaráhro éna Nánibone nahtapeqte mátábúrápéq paiqnanániyeho úwe.

¹⁷ Úwaq ite we kérahwana kegá minawari tagéq Manikáne sehira iahrreraq kowe. Mí sehiránká mahraréna,
Arene nahnsabe anotahtaq iwíáh iwíáhéna peh kawetaq kankehééna págege
sansá mirauge ire. *(Buk Song 69.9)*

Apahtároráq mó pearaníe ú ehwehne.

¹⁸ Asiu kegá Sísansabé, Árahinsabé kaqsuahno? Arega kaqsuahnayabé ótaq sansá sokigi aio uwe.

¹⁹ Uwana Sísaga sensabé, Mah nah Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh sokoruehrana inéga apahtároráq mó pearaníe úwe.

²⁰ Úwara Asiu kegá wensabé, Mah nah pe arámbéhríwé áhnte opéq 48 opéq arambehriue pearówe. Arega peh apahtáro wéhékáhmé árahue pearanibo uwe.

²¹ Sísaga íre nahnuransabé peh wene anonkansabé irarúwe.

²² Sísá pukúwana oganúq atotaq ite we kérahwana kegá mi ehwéh iahrreraq matiahwane. Iahrreraq matiahwanayabé itega Manikáne sehirankakaq Sísaga teiu ehwéhnkákásábé aiq pútare aritahwane.

Sísaga ómi kené iwíáh tagariéhre i ehwéhne.

²³ Ite Asiu kené sótaikú iahrreraq ko táhútáhúq tánáhráq Sísaga Sarúsarama suwahpeq míowe. Míotaq wega ótaq sansá miraúnsabe áhnte kegá wensabé aiq pútare atówe.

²⁴ Sísaga ómi mi kehinané sirupipeq tagario púana sensabé íre aiq pútare aritowe.

²⁵ Mó kegá Sísá íre teawúwana peh wewega wehukene sirupipeq tagariowe.

3

Manikáne Awanka maqmaréhsábé ehwéhne.

¹ Péhrasi aní wenáwíq Níkóríma anotah Asiu aní ména

² inokáhpeq Sísaba séna wensabé, Íwáhnoraníno, are Maniká miéhrabeqte aní móne. Aiq tagarióge. Arereq Manikánseq moráráq mía míaóya puah arega ótaq sansá miraóne úwe.

³ Úwana Sísaga wensabé, Kawerue írátiahno. Peh morá wenanoga maqmaréhsábé íre awehraq kéhre. Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráhi aní mónkakáq maqmarankéhe úwe.

⁴ Úwana Níkórímaga Sísansabé, Árahiro? Anonusa ániné anowaqá mónkakáq íre maqmarahráhire. Wenanoga árahue mónkakáq maqmarankéhbo úwe.

⁵ Úwana Sísaga wensabé, Kawerue írátiahno. Arenanoga maqatáráinsabé íre awehraq kéhre. Peh morá Manikáne Awanka maqmaréh ánínká Manikánka wahnah wahnahnirabeq kioráhire.

⁶ Wehukenínká peh mó áwáhu wehukéní maqmarahráhire. Manikáne Awanka webataq o awá maqmarahráhire. Maqmarena inkéhe.

7 Arenanoga maqatáráinsabé íre awehraç kéhre. Peh morá Manikáne Awanka maqmaréh ánínká Manikánka wahnah wahnahnirabeç kioráhire teawúnsabé íre áhtenúno.

8 Sóiriçka pehipi sirah tagáhne. Sóiriç eheçte sirapómo? Eheç pokirapómo? Are íre tagariahne. Mina inserah Manikáne Awanka o awá maqmarena inkéhe úwe.

9 Úwana Níkórímaga Sísansabé, Minayabe árahiro

10 úwana Sísaga wensabé, Are Asiu ke síwáhnoróna aní móne. Minawé árahinsabé íre irahnó?

11 Kawerue írátiahno. Íné író éhwéh iraréna íné tagonsabé teawúgah arega néne ehwehnsabé íre aiç pútare aintahne.

12 Marakóipeçté teawú náneçmarí arega íre aiç pútare aintahnayabé Maniká míéhrebeçté éhwéh teawenah árahue aiç pútare aintaníbo?

13 Mó anínká Maniká míéhrebeç íre kíre. Peh morá wehukení úku anínká ínébataç mitaç mía míaéna marakóipeç tumíaraue.

14 Mósísiga káhpahraté miraro wehe uworapec awankátaç táhparena pankeçme pearonserah sega íné wehukení úku aní pankeragéhe.

15 Ínénsabe aiç pútare aintáh kéçá oga mérapec aiç awaç míáhwe úwe.

Sísansabé aiç pútare atáh kéyábé éhwéhne.

16 Manikánka mah kehiná kéhínánsabé anotah arútábóiri puana webataç wenahni eqmarowe. Wenahninsabé aiç pútare atáh ké íre toráh agia peh oga mérapec awaç mianehrawoe.

17 Wenahnínká mah kehiná kéhíná ehweh aritankeheéna eqmaroo? Írkaumo. Mah kehiná kéhíná kaweraritankeheéna eqmarowe.

18a Manikánka wenahninsabé aiç pútare atáh ké íre ehweh aritéhre. Manikánka wenahninsabé íre aiç pútare atáh ké ehweh aritéhre. Webataç wenahninsabé íre aiç pútare atáh púana ehweh aritena anotah abíáhnsá arita aritaire.

19 Térehnka inserahni anínká marakóipeç tumíowe. Mahbeçté kéçá ahababáç aruçaruronsabé sunkíkírirabeçsabé suwahbéna téhrehrebeçsabé íre suwahbówe. Minayabe ehweh aritéhre.

20 Ómi ahababáç kega téhrehrebeçsabé suwahriehnsabé mitaç íre séyéowe. Mó kéçá sene ahababáçqamari tagehoéra téhrehrebeç íre séyéowe.

21 Peh kaweqtaç mía míao kéçá téhrehrebeç séyéowe. Manikánka págege aritéhrara mirao arámbéhrí mó kéçá tagageheéra téhrehrebeç séyéowe.

Sóniga Sísá sína éhwéh pahsuo éhwéhne.

22 Sísareç ite we kérahwána kereçka Sarúsarama suwahpeç sueç Súría marakórápéç pokowane. Sísaga iteba mitaç ména mó ke wání meriuwe.

23 Sóniga Serima suwahpeç wahtotaç Inona arahno korabeç míowara áhnte waní ko púara mó kéçá mitaç suwana Sóniga wání meriuwe.

24 Mí tanáhráç mó kéçá Sóni íre karábúsiipéç móátówe.

25 Asiu anínseq Sóni kéro kereçka wání sosue sansánsabé ehwehéra Sóniba suwe.

26 Sóniba séra wensabé, Íwáhnoraníno, arereç Sorana aroipéç seberaebéç mitaç teiátóna anímé wega mahtaç ména wání merírara ómiga are auwera weba pokowe uwe.

27 Uwana Sóniga sensabé, Manikánka webataç itene arambehri tei teinire.

²⁸ Manikánka ite meirena kaweraitankeheéna peh morá ání omaq atowe. Ínéwé íre mi aní úge teiátáu mino. Manikánka íné ebeq eqmaq núwátáire teiátáu mino.

²⁹ Ibehinínká wenawehqpa pokinserah amahnága ómiga Sísaba poku pokuowe. O menáhwéné iyahnabo anínká mitaq ména wene ehweh irena wene arupipeq eyoyóinserah amahnága ómiga íné nuera weba pokonsabé níruipeq eyoyóire.

³⁰ We anotah aní úkínana íné pehgáriq aní úkono úwe.

³¹ Maniká míehrebeqte tutai aní peh anotah aní ména moke mó ke kiotaikire. Marakóipeqté aní peh mahtaqté aní púana peh mahtaqté sánsánéna mahtaqté éhwéh tei teinire. Maniká míehrebeqte tutai aní peh anotah aní ména moke mó ke kiotaikire.

³² We anotah aní ména wega tagariéh náneq írátiéh náneq ehwéh teíraq itega íre íráhwe.

³³ Wene ehweh kawerue íráh kégá, Maniká aiq pútaq aní míre atáhwe.

³⁴ Manikánka eqmaro aninká Manikáne ehweh kawerue tei teinire. Manikáne Awanka weba mía míai puana peh kawerue tei teinire.

³⁵ Manikánka wenahninsábé arutaboíréna moke auráq matiahno atéhre.

³⁶ Wenahninsábé aiq pútare atáh kégá oga mérapeq aiq awaq míahwe. Wenahniné sánsánsábé suwahrieh ke oga mérapeq íre awaq miowana Manikánka anotah abíáhnsá arita aritaire úwe.

4

Sísareq Sámária marákórápéqté ínínseq ehwehnuya ehwéhne.

¹ Mó kégá Péhrasi keyábé, Peh táhmaro kégá Sóniba suwana wání meriátáire. Áhnte kégá Sísaba suwana wání meriátáire uwe.

² Írakaumo. Sísaga wání íre meriuwaq peh morá ite we kérahwána kégá meriewáne.

³ Sísaga mi ehwéh irotaq wereq itereq Súría marákórápéq sueq Kehrari marákórápéq mónkakáq kouwekowane.

⁴ Itega Sámária marákó kótaikoneheowane.

⁵ Sámária marákó kótaikowanaraq Sáika suwahpeq koneheowane. Koneheowanaraq Sékópaga wenahni Sósépa awu marákórápéq kowane.

⁶ Sékópaga ubuqmaro mataípeqté wání mitaq kowe. Kowana Sísaga íre wahto nogu púana tawa tawanéna wéhékáhnabubu mitaq tútuue míowe.

⁷⁻⁸ Ite Sísá kérahwána kégá Sáika suwahpeq tópah sahq kowanaraq Sámária inínká wání sabatáhq súwe. Sísaga wensabé, Wání nánio úwana

⁹ Sámária inínká wensabé, Íné Sámária iní múge. Are Asiu aní míahna puah aneqsabé wání nánio eno úwe. Sámária kégá néu antéhyápíté Asiu kégá íre néunsabe kasenúwe.

¹⁰ Sísaga wensabé, Arega Manikánka aweráhi naneq íre tagariahne. Wání nánio teawú aní íre tagariahne. Arega tagariahnaraq tahirí oga mé wání nánio énana nágú irino úwe.

¹¹ Úwana mi inínká wensabé, Mi mataípeqté wání íre wahto mire. Are antehya íre matiahne. Oga mé wanímé eheqte uwe nániníbo?

¹² Iteinahbú Sékópaga mi mataípeqté wání iuwe. Sékópareh karírónánínseq wene ménkámehnkámarínseqka mitaq nowe. Arega ínénsabe, Íné oga mé wání aweráhu aní múge ényabé arewe Sékópa kiotaíqme míahna anípo úwe.

13 Úwana Sísaga wensabé, Mipéqté wání nehra ke mótaq mó tahbobóoneherawoe.

14 Návéna waní nehnaq mó íre tahbobóinawire. Írakaumo. Návéna waní nehnaq arupipeq oga mía mía aráhnó tahnsa tuerueinae úwe.

15 Úwana mi inínká peh mataipéqté wánínsabé wíre iwíáhéna wensabé, Mahtaq séyéyabe nuwahriehre. Mó tahbobóinehboq teniena waní nánio úwe.

16 Úwana Sísaga wensabé, Arenawehq koweqme setao úwe.

17 Úwana, Íné íre nánuwehqkakaq ání múge úwana Sísaga wensabé, Íné íre nánuwehqkakaq ání múge tenienayabé aiq pútaróne.

18 Arega mó weh mewe mipinsuq mó weh mewe mipinsurue moberíáh wéh mewe sutona wino. Amahnága kérahna wehwé íre arenawehrurá míre. Minayabe aiq pútaróne úwe.

19 Úwana mi inínká wensabé, Are moke íné éhweh írátíahna puah íné iwíáhume are Manikáne ehweh iraréna aní móne.

20 Itene igaqnarénga mah sawéhráq Manikánsabe iwíáh iwíáh ata atauwe. Arenanahbúrénga iwíáhéra, Sarúsarama suwahpeq Manikánsabe iwíáh iwíáh ata ataoro ewe. Manikánsabe ahbeq iwíáh iwíáh atanéhnkono úwe.

21 Úwana Sísaga wensabé, Ai q pútare ainto. Mókakewe íre peh mi sawéhrépéqkákáq Sarúsarama suwahpeqkákáq wehukega Manikánsabe iwíáh iwíáh ataneherawoe.

22 Ite Sámária kegá iwíáh iwíáh atáh náneq íre írátíahwe. Ite kaweritahna aní Asiu aní púaq Asiu kegá iwíáh iwíáh aintáh aní tagaríahwe.

23 Mókakeakáq amahnágaákáq Manikáne Awanka págege aritéh kegá aiq pútaq sansánéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atéhrataq sebataq Iteribonsabé kawerue iwíáh iwíáh atáhwe. Iteriboga mina tahnsa ké wensabé iwíáh iwíáh atáhsábé awahbehre.

24 Maniká íre áúakaq anínéna peh Wenawanka mía míaire. Minayabe kawerue iwíáh iwíáh atagéhboq iteiuwanka Manikánsabe iwíáh iwíáh ateq aiq pútaq sansánoro úwe.

25 Úwana mi inínká wensabé, Íné írátíomé ite meirena kaweritankeheéna Mésáia, Manikánka omaq ato anínká sinawire. We sínagake moke teinkéhe úwe.

26 Úwana Sísaga wensabé, Arega iraréna anímé íné úge úwe.

27 Úwaq ite Sísá kérahwána kegá kouwekowane. Sísareq mi inínseqka ehwehnyansabé áhtenowane. Áhtenéq Sísansabé, Árahono? Aneqsabé ehwehnoyo íre iraria peh ehiya míahwane.

28 Mi inínká wene wání antehya mitaq marena wenawahpeq pokéna wenawahrahyabé,

29 Máhoro. Peh morá aní íné íre tagarai anínká moke ínéga mirau naneqmari pahqnúehre. We seragahro. We Manikánka omaq ato anípómo. Seragahro úwe.

30 Úwara sega sensuwahpeq suera Sísaba suwe.

31 Sámária kegá áhníbórá sutaq ite Sísá kérahwána kegá wensabé, Íwáhnoraníno, táhutahurúno ewanana

32 wega itensabé, Íné itega íre tagaríáh táhútáhúq kéhre úwe.

33 Úwaq iteite náhenéq, Mó anínká táhutahuq awirápómo ehmuníq éhmúníqtaq irarewane.

34 Sísaga itensabé, Íné eqmaq núwátái aniné arambehriwe néne táhutahuq mire. Mina mirainauge.

35 Itaréitaré ió parabagínaraq onkiyonsá nera kéh tánáhráre iyeho. Amahnága tagariáhro. Onkiyonsá áhnte nera kéhnserah Maniká Iteribo íre tagariáh ké áhnte miáhwe.

36 Onkiyonsá nera kéhrara mirauwíáhnserah oga mérapeq wehuke mórítáhro. Móríteq oga mía mía apéq meyagehe. Manikáne ehweh teri terino kereq wehuke mórítáh kéreqne irupipeq eyoyóinkehboq mórítáhro.

37 Iteinahbúréhga mahraréra, Mó kegá ayu uqmatowara mó kegá onkiyonsá mirauwíáhwe uwe. Mina unserah mó kegá Manikáne ehweh teri terinowara mó kegá wehuke meriqmera mórítáhwe. Segá mahraru ehwéh aiq pútagaire.

38 Ínéreq mó kereqka Manikáne ehweh teri terinonaq ite wehuke meriqmeq Iteriboba mórítageheéna eqmaq íúwóge. Teri terinúnayabé ite áhnte meriqmeq mórítagehe úwe.

39 Mi inínká, Moke miráu naneqmarí teníre únsabe áhnte Sáika suwahpeqte Sámária kegá Sísansabé aiq pútare atówe.

40 Aiq pútare atera Sísaba séra wensabé, Máho. Iteruwahpeq sewiáhno uwana Sísaga téhtaréráq sensuwahpeq kowíowe.

41 Sísaga mitaq síwáhnorúnsabe áhnte mó kegá aiq pútare atówe.

42 Aiq pútare atera mi inínsabé, Íre peh morá arega teienayabé aiq pútare atone. Ite wene ehweh kawerue ironayabé wensabé aiq pútare atone. We aiq pútaq mah kehíná kéhíná meirena kaweraitéh ání mire atone uwe.

Sísaga anotah wahnáhné ahninkáwá kawerato ehwéhne.

43 Sísaga mitaq téhtaréráq ména suena Kehrari marákórápéq pokúwe.

44 Sísaga naho mahraréna, Manikáne ehweh irari aní mó ke suwahpeqte kégá iwíáh iwíáh atáhwe. Peh morá wenawahraha wensabé íre iwíáh iwíáh atáhwe úwe.

45 Sísaga Kehrari marákórápéq pokútaq mibeqte kégá eyoyóue mehweh atówe. Segá Sarúsarama suwahpeq táhutahuq notaq Sísaga miráu arámbéhrí aiq tagariówe. Menah miráu arambehri tagarió púra eyoyóue mehweh atówe.

46 Sísaga Kéána suwahpeq Kehrari marákórápéq wánitate náhníaq sera ano mirarorabeq mónkakáq pokúwe. Kápénéáma suwahpeqte wáhnáh wenawahpeq míowana wenahni anotah awáhréúwe.

47 Mi wahnáh ánínká Sísaga Súría marákó suena Kehrari marákórápéq sire u ehwéh irena Sísaba pokue wensabé, Nénahni pukinaire. Arega nánuwahpeq segawerato éna pagu pagunúwe.

48 Sísaga wensabé, Arega ótaq sansá tagéyabe awahbehre. Pehipi íre aiq pútare aintahne úwe.

49 Úwana wega Sísansabé, Nénahni pukínehboq peheráh súno úwana

50 Sísaga wensabé, Pokúno. Arenahni oga míanawire úwana mi wehgá Sísane ehwehnsabé aiq pútare atena pokúwe.

51 Ahbiah tahnsá wene nahtapeqsabé séwotaq wene arambehri kereq ahtapeq piehgíúwe. Segá wensabé, Arenahni kaweragirana oga miéhre teawúwe.

52 Teawúwana wega wensabé, Aneq tanáhráq kaweragirowa sega wensabé, Inokáh tunsoreráitaq kaweraguiru uwe.

⁵³ Uwana abowágá iwíáhéna, Sísaga, Arenahni oga míanawire teniátái tanáhráq peh monseráh tánáhráre úwe. Minayabe moke mi karíronánínká Sísansabé aiq pútare atówe.

⁵⁴ Sísaga menah Súría marákó suena Kehrari marákórápéq séna anehe mi otáq sánsá Kéána suwahpeq miraúwe.

5

Sísaga káwehu ayehráq awahre aní kawerato ehwéhme.

¹ Mó tanáhráq Asiu kegá Sarúsarama suwahpeq táhutahuq norabeq Sísaga koraganieéna pokúwe.

² Sarúsarama suwahpeq kurirapéqté ónsá áwíq Sipisípiq Ónsáe. Onsarapéqté kégéu ah ayehrápéq wání káwehu kowe. Íbaru ehwéh, Asiu kené ehwehme mi kawéhu áwíqmé Pétésárae. Mi kawéhu ayehrápéq moberíáh atataia náhmári kowe.

³ Mitaq áhnte awáhré ké íre sugia peh surahpeq míówe. Aigará soriqnahnu kereq aura pira kéreq ah íre nogoráhu kereq mitaq míówe.

⁴ [Maniká míehrabeqte íopeqté ánínká mó tanáhráq mó tanáhráruwe mi waní áwíoq áwíorúwe. Áwíoq áwíorútaq ebeq tu awáhré áníné anepeq wánínka tabagúwana wene awahre suansúá kaweragúwe. Minayabe áhnte awáhré kégá kaweraginkeheéra káwehu ahtáq sáhuriówe.]

⁵ Peh morá ánínká peh íregáritaq opéq 38 opéq awahreúwe.

⁶ We surahpeq míowana tagéna we áhnte opéq awahreúmé Sísaga tagariowe. Tagarawéna wensabé, Awaho ani méyabe awiro úwe.

⁷ Úwana mi anínká Sísansabé, Wánínka aroroitaq mó anínká wánípipeq íre meniǵmena márúnintéhre. Íné tue tueutaq mó anínká ebeq tubaiǵme tubaiǵmeowe úwe.

⁸ Úwana Sísaga wensabé, Irigúno. Arene máhriq mewe pokúno úwana

⁹ we suansúá kaweragúwana kie irigue wene máhriq mewena pokúwe.

¹⁰ Minayabe Asiu kegá kawerato aninsabé, Iboramé ahrena ahrena wehekáh míre. Arene máhriq mewe nogíneho uwe.

¹¹ Uwana wega wensabé, Íné kaweraintéh ánínká, Arene máhriq mewe pokúno teníre úwe.

¹² Úwara sega wensabé, Arene máhriq mewe pokúno teawí ánimé inseboue kasenuwe.

¹³ Áhnte wehekéqká paitió púana Sísá íre ábóraq míówe. Íre ábóraq míonsabe kawerato anínká wensabé, Kaweraintéh ánimé íre tagarióge úwe.

¹⁴ Anehetaq Sísá Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté mátábúrápéq ména kawerato aní tagéna wensabé, Amahnága awaho ani miahne. Mó awahreurona serahninehboq móme íre ahababáruúno úwe.

¹⁵ Kawerato anínká pokue Asiu ke tagéna wensabé, Íné kaweraintéh ánimé Sísae teriuwe.

¹⁶ Sísaga ahrena ahrena wehekáh mi aní kaweratonsabe Asiu kegá Sísá áwíoqnowe.

¹⁷ Áwíoqnowana Sísaga Asiu keyábé, Nániboga ahriahri arambehrii puana ínégaakáq arambehriuge úwe.

¹⁸ Sísaga ahrena ahrena wehekáh arambehriúnsabe Asiu kegá abiahsanéra subiq suanéhe iwíáhuwe. Sísaga Manikánsabe, Nániboe atowe. Manikánsabe, Nániboe atonsabe Asiu kegá mahraréra, Wega,

Ínéreq Manikánseq monseráh ánité úye irarime anotahtaq íre kawerire éra suboneheq múne íwíáhuwe.

Sísaga ehweh ariteyabe éhwéhne.

¹⁹ Sísaga sensabé, Kawerue írátíáhro. Íné wenahninká pehipi íre mirao-rahuge. Nánibone arambehri tagéna wega mirainserah íné wenahninká mirauge.

²⁰ Nániboga íné wenahninsábé arutaboairaintena wene sánsá moke teni teninire. Wega mó kiota iqme arámbéhriákáq sokigi aintankéhe. Minayabe itega áhtenigehe.

²¹ Nániboga puko ke iriwe oganúq sítéhnserah íné wenahninká iwíáhu ke oganúq sitahráhuwe.

²² Nániboga mah kehiná kéhíná íre ehweh aritéhre. Ehweh arámbéhriwé moke íné wenahninsábé, Ehweh arito aintéhre.

²³ Nánibo áwíq pankerera iwíáh iwíáhonserah íné wenahni níwíq ómiga pankerera iwíáh iwíáh aintageheéna ehweh arito aintéhre. Íné wenahninsábé suwahrieh kegá eqmaq núwéh aní Nánibonsabé íre iwíáh iwíáh atáhuwe.

²⁴ Kawerue írátíáhro. Néne ehweh irera íné eqmaq núwéh áninsábé aiq pútare atáh ké oga mérapeq aiq awaq míáhuwe. Ínéga se íre ehweh aritanie. Pukia ánimári tahnsa méra oganúkue mía míaoowe.

Sísaga wehuke sainsuahna éhwéhne.

²⁵ Kawerue írátíáhro. Amahnágaákáq mókakeakáq pusa kegá íné Manikáne ahninkáwáne ehweh iragéhe. Irera oga mía míaiagehe.

²⁶ Nániboga oganúq itahráhserah íné wenahninká moq oganúq itahráhuwe. Nániboga oganúq sito aintéhre.

²⁷ Nániboga ínénsabe, Are wehukeni úkóna aní míahna puah ahbabáq keyabé ehweh arito aintéhre.

²⁸⁻²⁹ Mókake ómi pukia ké maisaráhrabeqte kegá néne ehweh iragéhe. Íréhrataq kie irigigehe. Kaweqtaq mía míao keyábé, Oga mérapeq pokoro aritanie. Ahbabáq aruqaruro keyábé ehweh aritena, Iraipéq pokoro aritanie. Ínéga iraru éhwéhnsábé íre áhtenoro úwe.

³⁰ Sísaga mó mahraréna, Ínébataq íre miraorahuge. Íre peh morá inénéne iwíáhu. Íné eqmaq núwéh ániné iwíáh írátíó púana kawerue wahnahnaritóge.

³¹ Néne sánsánsábé ínébataq teiútáq tahirímé íre aiq pútare aintáhu teiú irino. (Lo 19.15)

³² Néne arambehriyabé Nániboga teire. Néne sánsánsábé irari éhwéh aiq pútaq éhwéhne. Mina aiq írátíóge.

³³ Itega wehuke Sóniba eqmaq sutowana wega aiq pútaq éhwéh iraréna néne sánsánsábé teriátáire.

³⁴ Íre peh wehukene ehweh írátíóge. Ite oga mía míaiageheéna mah éhwéh teiúge.

³⁵ Ah tagageheéna áráhmuga téhrehnserah itega íné tagariageheéna Sóniga kaweq éhwéh teiátáire. Mi tanáhráq wene ehwehnka itene irupipeq eyoyó aítááire.

³⁶ Nániboga miraúno i arámbéhri mira aruqaruruge. Minayabe Nániboga eqmaq núwéhraq tagariáhuwe. Néne arambehriga Sóniga teí éhwéh kiotaikire.

³⁷ Íné eqmaq núwéh aní Nániboga néne sánsánsábé aiq teiátáire. Wene ehweh ite íre írátíáhwe. Wene auranabiahtapeq íre tagariáhuwe.

38 Itega íné eqmaq núwéh ánínsábé íre aiq pútare aintáh púana wene ehweh itene irupipeq íre kagaire.

39 Ite oga mérapeq awaq mianeheéq Manikáne sehira sáhnsahwe taga tagowe. Mi sehiránká íné éhweh aiq teíre.

40 Aiq teíraq itega ínéba íre séyéonsabé árahue oga mérapeq awaq mianéhbo?

41 Íné anotah niwíq wehukebate íre meanieéna iraruge.

42 Itega Manikánsabe íre irutaboiratáhwe. Minawé aiq tagaríóge.

43 Nániboga íné eqmaq núwéhraha sugaqme ite íre mehweh aintáhwe. Mó aní peh wenáwíqtaq si aní mehweh atáhwe.

44 Mó kegá itensabé iwíáh íwíáh aítáhn sábé iuwahbehre. Manikánka kaweróne aítahnayabé íre arutaboiro puaq árahue ínénsabe aiq pútare aintánéhbo?

45 Ínéga Maniká míéhraheq ite ehweh aítanae iwíáhiyeho. Mósísiga ite séhréh aítankéhe iwíáhiyeho. Írakaumo. Wene ehwehnka ehweh aítankéhe.

46 Mósísiga néne sánsánsábé sehiranue teiuwe. Minayabe itega wensabé aiq pútare atáhtáq tahirímé ínénsabe aiq pútare aintáh irino.

47 Mósísiga teiu sehiránsábé íre aiq pútare atáhnábé ínéga teíú éhwéh árahue aiq pútare aintánéhbo úwe.

6

Sísaga 5 táhúséni (5,000) weh kirabou ehwehne.

(Mátíyu 14.13-21; Máhka 6.30-44; Áriúka 9.10-17)

1 Mó tanáhráq Sísaga Kehrari kawéhútáq sípi kéwewena kure seberaebéq pokúwe. Kehrari kawéhúmé mó awíq Táíbería kawéhúne.

2 Mitaq Sísaga awahre ke kawerarito púara áhnte kegá tagéra ótaq sansáne éra we kérowe.

3 Sísareq ite we kérahwána kereqka sáwéhrapeq kire mi sawéhráq tútuue míahwane.

4 Ite Asiu kené sótaikú iahrerarq ko tánáhráq táhutahuq né tanáhráq wah-tonúwe.

5 Áhnte kegá Sísaba kíuwana tagéna Sísaga Pírípínsabé, Sira kegá tópah nehransabé árahue paiqmaranéhnkono úwe.

6 Sísaga miráina arámpéhri aiq iwíáhéna peh Pírípínsabé áhwárawe tagéna wensabé, Árahue paiqmaranéhnkono éna kasenuwe.

7 Pírípiga wensabé, Áhnte monératé 200 Kína tópah paiqme pehgáritarue sararáhna íre awehraq kanawire úwe.

8 Sísá kéro aní awíq Ehntaru, Pítane ábákawagá Sísansabé,

9 Mahtaqté ánimái we moberíáh párétiákáq téhtaré páhnikákáq matiéhre. Áhnte ke míah púana mina abehq náneq tahnsáne úwe.

10 Sísaga ite we kérahwána keyábé, Tútuoro teriéro úwe. Mitaq áhnte ahpépáhq kotaq tútuue míówe. Se peh íregáritaq wehuké 5 táhúséni (5,000) wehuké míówe.

11 Sísaga mi paréti mewena Manikánsabe, Kaweróne atena keqme tútuue míó ke náriuwe. Páréti náriunserahnue pahnkákáq moq náriuwe. Sega táhutahuqsabé suwahbónserahnue náriuwe.

12 Ómiga siyahbankirowana Sísaga ite we kérahwána keyábé, Arahq súéhboq morábi sáharáho úwe.

13 Úwaq itega moberíáh páréti arahqmé airápété téhtaré páhsikéti úsawe obenkíq marahwáne.

14 Míó kega mi otáq sánsá tagéra mahraréra, Marakóipeq tuména Manikánka naho néne ehweh irarína aní eqmaraníe ú anímé Sísá wire uwe.

15 Sísaga iwíáhéna, Segá Iné táhtorera ínénsabe, Amahnága itene anotah wahnáh aní míahno ainteho éna taqnobague webataq sáwéhrapeq pokúwe.

Sísaga káwehu wání abobóráhtaba nogu ehwéhne.

(Mátíyu 14.22-33; Máhka 6.45-52)

16 Íó tupekútaq ite Sísá kérahwána kegá káwehu waní áhkórapeq tunse

17 sípi kéwewe q kure seberaebéq Kápénéáma suwahpeq koneheowane. Penorabeq Sísaga iteba íre súwe.

18 Anotah soirírúnka nonaburóróúwe.

19 Sípiipéq kéq awanká karatáté wání subame kure peh ákáhta q wahtó kowanana Sísaga iteba wání abobóráhtaba súwaq tagéq áhreowane.

20 Áhreowanana Sísaga itensabé, Iné úge. Íre áhreoro úwe.

21 Itene irupipeq eyoyóéq wensabé, Máho ewanana Sísaga sípiipéq kiasague kirútuue míowe. Kirútuue míotaq ite pokonehe owanarabeq sípiipéq apubúue kowane.

Sísansabé anebahru ehwéhne.

22 Ahbiah tahnsá seberaebéqté kegá iwíáhéra, Inokáh peh morá sípi karáirana Sísá mipéq íre pokuraire. We kéro kega sebataq mewera pokurowe uwe.

23 Táibéria marakórápéqté sipiwári kéwewera suwe. Tópah norabeq Sísaga Manikánsabe kaweróne atorabeq mi sipiwári wahtotaq kéwewera suwe.

24 Suwara míó kega Sísansabé anebahréra wereq ite we kérahwána kereq íre míahwanayabé sega Sísá koraganehéera mi sipiwári kéwewera Kápénéáma suwahpeq pokuwe.

Oga mía mía tahutáhúqsábé éhwéhne.

25 Segá seberaebéq Sísá tagéra wensabé, Íwáhnoraníno, arahta q seno uwe.

26 Uwana Sísaga sensabé, Kawerue írátíáthro. Ótaq sansánuraunsabé íre sewe. Peh tóph náíátáugana iyahbankítáinsabé sewe.

27 Karekorahi tahutáhúqsábé íre arambehrioro. Peh oga mía mía tahutáhúqsábé arambehrioro. Mí tahutáhúqmé iné wehukeni úku anínka náinie. Maniká Nániboga omaq intena kaweróne aintéhre úwara

28 sega wensabé, Manikáne arambehriwe aneq miraonehknono uwe.

29 Uwana Sísaga sensabé, Nániboga iné eqmaq núwéh ánínsabé aiq pútare aintáhmé minawé Manikáne arambehri wire úwe.

30 Úwara sega wensabé, Itega arensabé aiq pútare atanéhboq aneq otáq sánsá mirainibo?

31 Manikáne ehwehnka mahraréna, Segá nagehéena wega íópeqté tóph náriuwe íre.

(Kisim Bek 16.4)

Mína únserah iteinahbúréhga uworapeq pehipi ko topáh nowe. Minayabe arega aneq otáq sánsá mirainibo uwe.

32 Uwana Sísaga sensabé, Kawerue írátíáthro. Mósísiga íópeqté tóph íre náriuwe. Nániboga aiq pútaq íópeqté tóph náire.

33 Manikáne tóph, íópeqté tóph márunáíúnká mah kehiná kéhiná oga míahrahowe úwe.

34 Úwara sega wensabé, Mí topáh náí náinúno uwe.

35 Uwana Sísaga sensabé, Iné oga mía mía topáh múge. Inéba sira kewé mó íre sirupibiinawire. Inénsabe aiq pútare aintáh kewé mó íre tahbobóneherawoe.

36 Itega íné tagéq ínénsabe íre aiq pútare aintáhwe teiewóge.

37 Nániboga nánina kegá ómi ínéba sighehe. Ínéba sira kewé íre kaqsuaníe.

38 Íre ínénéne iwíáh peh íné eqmaq núwéh áníné awahbeh árámbéhri mi-rainieéna íópeqté tumíóge.

39 Íné eqmaq núwéh ánínká teniena, Návéna ke taqnobagiyehboq kawerue wahnahnatawéwahnó. Anehe tanahráqmé návéna ke iriwe oganúq sito ire.

40 Nániboga teniena, Are nénahni tagéra aiq pútare atáh kéwé oga mérapeq awaq miagéhe ire. Tenínsábé mi kewé anehe tanahráq iriwe oganúq sitanauge úwe.

41 Sísaga, Íné íópeqté tumió tópáh múge únsabe Asiu kegá sibiahnsa atera seye ehmuniq éhmúníruwe.

42 Ehmuniq éhmúníréra, Ehweh teí ání wenáwíq Sísá wire. We Sósépane ahninkáwá wíre. Wenanoibo tagariona akéq móye. Amahnága wega, Íné íópeqté tumíóge irarime árahinsabébo uwe.

43 Uwana Sísaga sensabé, Iteite abiahnsanue ehmuniq éhmúníríyeho.

44 Wehukega pehipi ínéba íre sighehe. Peh Nánibo íné eqmaq núwéh ánínká sabiri kegá ínéba sighehe. Mi kewé anehe tanahráq iriwe oganúq sitaníe.

45 Manikáne ehweh iraru kene sehíranka mahraréna, (Aisaia 54.13)
Manikánka ómi síwáhnorinkehe ire.
Nániboga síwáhnori ehwéh íráh kégá ómi ínéba sewe.

46 Mah kehiná kéhínánká Nánibo íre tagahwe. Íné, Maniká míéhrabeqte ánínká ínébataq Nánibo tagarauge.

47 Kawerue írátíáhro. Ínénsabe aiq pútare aintáh ké oga mérapeq aiq awaq míáhwe.

48 Íné oga mía mía topáh múge.

49 Pehipi ko topáhmé iteinahbúréhga uworapeq méra naruera íre oga mía pehipi pukuwe.

50 Íópeqté tópáh tumiónsábé nehra kegá íre pukigehe.

51 Íné íópeqté oga mía mía topáh múge. Íné nehra kegá oga mía míaiagehe. Mah kehiná kéhíná oga mía míaiageheéna íné pukinie. Minayabe náíéna topáhmé néne niwaq mire úwe.

Sísaga wene korahqkakáq awaqkakaqsábé irarú ehwehne.

52 Asiu kegá seyensabé ehwehéra, Mah aniné awaqme árahue náinkéhbo uwana

53 Sísaga sensabé, Kawerue írátíáhro. Íné wehukení úku aniné korahqkakáq niwaqkakáq peh áwé tagah kegá oga mérapeq íre awaq míáhwe.

54 Néne korahqkakáq niwaqkakáq nah kegá oga mérapeq aiq awaq míáhwe. Mi kewé anehe tanahráq iriwe oganúq sitaníe.

55 Oga mía mía tahutáhúqmé néne korahqkakáq niwaqkakáq míre.

56 Néne korahqkakáq niwaqkakáq nah kegá ínéba mía míaoowe. Ínéga seba mía míauge.

57 Íné eqmaq núwéh ání, Nánibo oga mía míai puana íné moq oga mía míauge. Íné oga mía míaunderah íné nehra kegá oga mía míaiagehe.

58 Íné íópeqté tú tópáh íre iteinahbúréhga no naneq tahnsáne. Segá pehipi ko topáh naruera íre oga mía míaoowe. Íópeqté tú tópáh nehra kegá oga mía míaiagehe úwe.

⁵⁹ Sísaga mi ehwéh Kápénéáma suwahpeq Asiu kené momiwí nahtápéq síwáhnorúwe.

Sísawe oganúq itahráhi ehwéhkákákáq áníne.

⁶⁰ Áhnte we kéro kega mi ehwéh irera seye náhenéra, Minawé anotah pagégé éhwéh míre. Inseréhga iragéhbo uwe. Inseréhga iragéhbo éra ehmuniq éhmúníruwana

⁶¹ Sísaga wene arupipeq sene ehweh irena sensabé, Amahnága teiú éhwéhnsábé iuwahriehro?

⁶² Íné wehukeni úku anínká túrabeq mó kionaq tagéq aneq iwíáhonehbo?

⁶³ Manikáne Awanka oganúq ítéhre. Peh wehukega íre miraorahowe. Teiú éhwéhnsábé Manikáne Awanka oganúq ítéhre.

⁶⁴ Ite mó kegá aiq pútare aintáhwaqme mó kegá íre aiq pútare aintáhwe úwe.

Sísaga wene arupipeq wensabé íre aiq pútare átó kereq wene naruo kowiranaú anínseq tagario púana mi ehwéh irarúwe.

⁶⁵ Sísaga sensabé, Minayabe mah ehwéh teiwómé wehukega pehipi ínéba íre sighe. Peh Nániboga sabiri kegá ínéba sighe úwe.

⁶⁶ Úwara áhnte we kéro kega Sísaga auwera mó íre kéroúwe.

⁶⁷ Sísaga ite airápété téhranité kérahwána keyábé, Ite moq nuweq pokonehbo úwe.

⁶⁸ Úwana Sáímóni Pítaga wensabé, Itene Wahnahno, inseba pokonehknono? Arene ehwehnka oganúq itahráhire.

⁶⁹ Are Maniká miéhrabeqte kaweqtaq mía míaóna aní móne. Aiq tagarione. Minayabe aiq pútare atone úwe.

⁷⁰ Úwana Sísaga itensabé, Ite airápété téhranité omaq itaráuge. Ite miáhrabeqte aní owainawane anine úwe.

⁷¹ We Sáímóni Ísíkáríótine ahninkáwá Súrásansabé irarúwe. We airápété téhranité míórabeqte ánínká Sísane naruo weba kowiranaúwe.

7

Sísaga mó ke táhutahurabeq koragó ehwehne.

¹ Asiu kegá Sísaga subíyehoéna wega Súría marákórápéq íre kuriá peh Kehrari marákórápéq mó ke suwahpeq mó ke suwahperue ah noguwe.

² Asiu kegá saqmaq saqmaq nahmarí pearera táhutahuru tanáhráq áhníbóránúwe.

³ Wenábáqmarinká Sísansabé, Ómi are kéráh kegá arene arambehri taganehboq mahta q sue Súría marákórápéq pokúno.

⁴ Arega anotah aní míankehboq kopípéq arambehriinehboq ábóra q arambehriúno. Arega óta q sansá mirainaraq mah kehiná kéhíná kosokigiúno uwe.

⁵ Wenábáqmarinká Sísansabé íre aiq pútare ató púara mi ehwéh iraruwe.

⁶ Sísaga sensabé, Amahnága íné anotah aní míó tánáhráq íre suriéhre. Ahriahriwe itene tanáhráre.

⁷ Ahbabáq kehinánká itensabé suwahbehre. Sene ahbabáqsabe teriu púana ínénsabe suwahriehre.

⁸ Iteite táhutahurabeq pokurero. Íné anotah aní mé tanáhráq íre suriéh púana táhutahurabeq amahnága íre pokinie

⁹ éna Kehrari marákórá q peh mitaq míowe.

¹⁰ Táhutahurabeq wenábáqmarinká kuwana Sísaga epéráhpérue mitaq suena Sarúsarama suwahpeq táhutahurabeq pokúwe.

11 Sísansabé anebahréra Asiu kegá táhutahururabeq mó kebá mó kebánue kasenéra, Sísá eheq míehro éra kasenuwe.

12 Míó kega Sísane sánsánsábé ehmuniq éhmúniréra mó kegá, We kaweq aní míre uwara mó kegá, Írakaumo. We péhe aní míre uwe.

13 Se Asiu kené wahnahmarínsábé áhreu puara Sísá éhweh íre pahsúówe.

14 Táhutahuru tanáhráq ákáhtaq parabagútaq Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wíráipéq kibekéna síwáhnorúwe.

15 Síwáhnorúwara Asiu kegá áhtenéra mahraréra, Íre sigarue tagariéh aní míre. Árahue ahte bia aní úkúrairo uwe.

16 Uwana Sísaga sensabé, Ínéga íwáhnoru ehwéhmé íre ínébataq néne iwíáhe. Mina íné eqmaq núwéh aniné iwíáh wíre.

17 Ínéga íwáhnoru ehwéhmé Manikáne iwíáhbópoq peh ínébataq néne iwíáhbópoq teiúge iwíáho? Manikáne arambehriyabé arutaboíréná mirain-auge iwíáhi anínká néne ehwehme íre peh ínénéne iwíáh peh Manikáne iwíáh wíre ue tagariankehe.

18 Wewene ehweh síwáhnori anínká wewensabé iwíáh iwíáhire. Eqmaq núwéh ánínsábé iwíáh iwíáh atónsábé íre péhenia peh aiq pútariahnsanuge.

19 Manikánka sehgióro ú ehweh Mósísiga naho teiu mino. Mi ehwéh ite íre íráhwe. Amahnága íné nubiq sueyabe ite aneqsábé iuwahbehro úwe.

20 Úwara míó kega wensabé, Owainawanka arene arupipeq míéh púah wega inserahni iwíáhóne. Are subiq suaneheme inserénga irareo uwe.

21 Uwana Sísaga sensabé, Ahrena ahrena wehekáhtáq íné peh morá ótaq sansánunsabé ite iwíáh kikirowe.

22 Mósísiga naho káriq anímáigáúné síú amurúruwe sansa teiuwe. Íre Mósísiga peh iteinahbúréhga mi sansá áhwárárówe. Ite ahrena ahrena wehekáh mi sansámé mira aruqaruowe.

23 Mósísiga sehgióro ú ehweh anterúéhneho éq itega mi sansá ahrena ahrena wehekáhnkákáq mira aruqaruowe. Mira aruqaruome ínéga ahrena ahrena wehekáh wehukení kaweratáráunsabé árahinsabé abiahnsa aintaho.

24 Apubúue tagéq íre kaweq iwíáhéq ehweh aintaho. Peh tábúsoqme iwíáhue tagéq irarero úwe.

Sísá inseboue kabaru ehwéhne.

25 Táhmaro Sarúsarama suwahpeqte kegá kasenéra, Sega subiq suaneherao anímé mah anípo?

26 Wega mahta qábóraq síwáhnorirara wahnah kegá peh túbáh agowe. Túbáh agonsabé mah anímé wehuke merirena kaweraritankeheéna Manikánka omaq ato aní míre iwíáhowapómo.

27 Mi aní wenawahpeq aiq tagarione. Manikánka omaq ato anínká sínaraq wenawahpeq ómiga íre tagariagehe uwe.

28 Uwana Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh tápéqté mātábúrápéq Sísaga síwáhnorena anotahta q mahraréna, Itega íné tagarione éq nánuwahpeq tagariáhwe. Íné tutaume íre ínébataq néne iwíáhga tutaugé. Íné eqmaq núwéh aní we aiq pútaq aní miéhraq itega we íre tagariáhwe.

29 We míéhraheqte tutaugana wega íné eqmaq núwéh púana ínéga we aiq tagarióge úwe.

30 Uwara sega wene ehweh irera iwíáhéra, We táhtoranéhe uwe. Sísá pukú tanáhráq íre surio púara sega peh áwé tagowe.

31 Áhnte míó kega, Sísansabé aiq pútare atówe atera mahraréra, Sísaga áhnte otáq sánsá mirai puana Manikánka omaq ato anínká sínaraq wega miraina sansánká Sísaga miraurai otáq sánsá kiotaikinabo uwe.

Sís táhtoraneheéra párisiwarí eqmaq súó ehwehne.

32 Soruparió kega Sísane arambehriyabé ehmuniq éhmúníruwara Péhrasi kegá írówe. Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Péhrasi kereqka Sísá táhtoraneheéra sene párisiwarí eqmaq súówe.

33 Sísaga mahraréna, Iteba wahto tanahráq ména anehe íné eqmaq núwéh ánípá pokinie.

34 Itega íné ninebahrirataqmé íre taganeheq móe. Íné pokonarabeq ite íre kioráhowe úwe.

35 Úwara Asiu kegá seye mahraréra, We eheq pokinabo? Ite anebahréq we íre tagahrahúnarabeq eheqpo? Mó nahnsó suwahpeqte Asiu kébá pokinabo? Kárika ehwéhno ke suwahpeq pokue síwáhnorinabo?

36 Ite íné ninebahrirataqmé íre taganeheq móe íre. Wegá irarime íre iahtebóna ehwéhne. Íné pokonarabeq ite íre kioráhowe íre. Wegá irarime íre iahtebóna ehwéhne. Mí ehwéh mé aneq ehwéhpómo uwe.

Oga mía mía aráhnónsábé éhwéhne.

37 Mí tahutáhúré tanahráq anehete wehekáh tánahráq anotah tanáhráre. Mí wehekáh Sísaga iriwe ména anotahtaq mahraréna, Ite tahbobóinaraq ínéba sure sewe nahro.

38 Ínénsabe aiq pútare aintáh kéné sirupipeq oga mía mía aráhnó tueru-enawire. Manikáne ehwehnka irarinserah sirupipeq oga mía mía aráhnó tueru-enawire úwe.

39 Mah ehwéhnúmé Sísaga Manikáne Awansabé irarúwe. Sísaga Maniká míorabeq íre kirio púana Manikáne Awa íre eqmarowe. Sísaga iwíáhéna, Nániboba pokonaraq ínénsabe aiq pútare aintáh kébá Manikáne Awa kieq-maranie íwíáhuwe.

Sísansabé íre peh morá íwíáhunsabé éhwéhne.

40 Míó kega wene ehweh irera táhmaroga mahraréra, Manikánka naho néne ehweh irarína aní eqmaraní ú anímé we wire uwe.

41 Mó kegá mahraréra, Manikánka ite meirena kaweritankeheéna peh morá aní omaq atowe. We mí aní míre uwara mó táhmaroga mahraréra, Manikánka omaq ato aní íre Kehrari marákórápéqté aní míre.

42 Manikáne ehwehnka mahraréna, Manikánka omaq ato anímé Tébiti kahnáh aní míre. We Tébitine marakórapeqté Pétáríéma suwahpeqte aní míre íre. *(Buk Song 132.11; Maika 5.2)*

Manikáne sehiranka aiq mahrari mino uwe.

43 Sísansabé mó kegá mó iwíáhuwara mó kegá mó iwíáhuwe.

44 Táhmaro kegá táhtoranéhe iwíáhéra íre táhtosa pehragowe.

Wahnah kereqka íre aiq pútare atáh éhwéhne.

45 Eqmaq súó paríswarínká Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Péhrasi kereqpa kouwekuwe. Kouwekuwara sega sensabé, Aneqsabé Sísá íre meqmeq seo uwe.

46 Uwara párisiwarínká sensabé, Wegá irari éhwéhnká moke mó kené ehweh kiotaikire uwe.

47 Uwara Péhrasi kegá párisiwarínsabé, Itega moq wene péhe éhwéhnsabé aiq pútare ataho?

48 Wahnah kereq ite Péhrasi kereqka wensabé íre aiq pútare atona wino.

49 Manikáne sansá íre írátíáh kégá sebataq Sísansabé aiq pútare atáhwe. Mi ke iraipéq pokoneherao ke wóe uwe.

50 Níkóríma, menah tanahráq Sísaba sú aninká we Péhrasi anínéna we-nawahrah Péhrasi keyábé mahraréna,

51 Manikánka sehgióro ú ehwehnká anereiro? Wehukení pehipi ehweh ato iro? Írakaumo. Ebeqme wehukeníne ehweh ireq wene arambehri tagariáhro. We ahbabárinaraq anehemé ehweh ato ire úwe.

52 Úwara sega wensabé, Are moq Kehrari marákórápéqté ánipo? Manikáne ehweh púkuipéq kabarue tagáhnó. Manikáne ehweh irare kegá Kehrari marákórápéqté íre séyéowe

53 [éra sene nahtapeq abae aguwe.

8

Ahbabáq ini Sísaba meqme ku ehwéhne.

1 Sísaga Óríwi sawéhrápéq pokúwe.

2 Ahbiahipeq Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekúwe. Kibekúwara ómi míó kega weba suwana wega tútuue ména síwáhnorúwe.

3 Mósísiga sehgióro ú ehweh síwáhnoro kereq Péhrasi kereqka ahbabáq ini sabiruera meqmera wehekeq ákáhpi móátówe.

4 Móátéra Sísansabé, Íwáhnoraníno, mah iní mó wehgá abariaraq tagéq táhtoqme meqme súne.

5 Mósísiga sehgióro ú ehwehnká mina tahnsa ahbabáq ininsó ebahtaté tuparuqme subiq súáhro ire. Arewe aneq iwíáhnóno uwe.

6 Sísaga íre tábúsoqme irarinaraqmé wensabé ehweh ataneheéra áhwárawe tagéra kasenuwe.

Kasenuwana Sísaga taebewe ayahnkaratáté obe marákóráq sehiranúwe.

7 Segá mó kasenag mó kasenaruwana Sísaga iriwe ména sensabé, Íre ahbabári aninká ebeqte ébáh mewé tuparuankéhe

8 éna mó taebewe ayahnkaratáté marakóraq sehiranúwe.

9 Mitaq míó kega wene ehweh irera aboawah weh ebeq mótaq mótarue pokuwe. Ómiga Sísá auwera pokuwana Sísaga tútuue míorabeq peh morá mi ininká iriwe míowe.

10 Sísaga iriwe ména mi inínsabé, Are meqmera se ke eheq míaño? Segá íre ehweh ataho úwana,

11 Írakaumo úwe. Írakaumo úwana Sísaga wensabé, Ínéga moq íre ehweh ataníe. Pokéwahnó. Mó ahbabárinehboq kaweqtaq míaño úwe.]

Sísa téhrehnka inserahni anínsabé éhwéhne.

12 Sísaga sensabé mó mahraréna, Mah kehíná kéhíná míáhrabeq téhrehnka inserahnú aní múge. Íné séníreh anínká íre sunkíkírirabeq nogena peh kaweqtaq téhrehrabeq noginkéhe úwe.

13 Úwara Péhrasi kegá wene ehweh irera wensabé, Arerensabé iraréne. Arene ehweh íre aiq pútaq ehwéhne uwana

14 Sísaga sensabé, Néne sánsánsabé irarume aiq pútaq ehwéhnuqe. Íné tutau-rabeqkakáq iné pokinieurbekakáq tagarió púana aiq pútaq ehwéhnuqe. Íné tutaurbekakáq iné pokinieurbekakáq íre tagariáhwe.

15 Wehukeníká iwíáhínserah iwíáhéq ehweh aintáhwe. Ínéga amahnága moke wehukeyabé íre ehweh aitóge.

16 Ínéga ehweh aítáhnaraq tábúsoqme ehwéh aitaníe. Nánibo íné eqmaq núwéh ánínká ínéba mía míai puana íné íre ahbabáq iwíáhorahéna peh tábúsoqme ehweh aitaníe.

17 Itega, Manikáne ehweh sehgiune eme mi ehwéhnká mahraréna, Téhranítegá morá éhwéhnóyana sene ehweh aiq pútaq ehwéhne íre.

18 Néne sánsánsábé teiúgana Nánibo, íné eqmaq núwéh ánínká moq néne sánsánsábé teíre úwe.

19 Úwara sega wensabé, Arenabo eheq míehro uwana Sísaga sensabé, Ínéreq Nániboreq íre tagariáhwe. Íné tagariáhtáq tahirímé Nánibonkakáq tagariáh irino úwe.

20 Mi ehwéh Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq sene móne maqmaru paqná wahtotaq Sísaga síwáhnorúwe. Íre we puké tanahráq púara mó kegá we íre táhtoqmera móátówe.

Sísaga, Íné pokinieurabeq ite íre kioráhowe ú ehwehne.

21 Sísaga Péhrasi keyabé mó mahraréna, Íné pokinie. Itega íné ninebahréq itene ahbabáqkakaq pukoneheqmóe. Íné pokinieurabeq itega íre kioráhowe úwe.

22 Úwara Asiu kegá seye náhenéra, Íné pokinieurabeq itega íre kioráhowe íre. Árahinsabé mi ehwéh irariro? Wewega wewe subiqmena pukinabirapómo uwe.

23 Uwana Sísaga sensabé, Ite mahtaqté ké wóe. Íné íópeqté ání múge. Ite mah marákóipéqté ké wóe. Íné íre mah marákóipéqté ání múge.

24 Itene ahbabáqkakaq pukoneheqmóe teiúge. Ínénsabe áwahe aní míreue íre aiq pútare aintéhrataq itene ahbabáqkakaq pukoneheqmóe úwe.

25 Úwara sega wensabé, Are insebo uwe. Are insebo uwana Sísaga sensabé, Íné tei teinu aní múge.

26 Itega miraonsabé áhnte ehwéh kéhre. Áhnte ehwéh aítahráhuge. Íné eqmaq núwéh ání aiq pútaq aní mía míai puana mah kehíná kéhíná wega teni tenini ehwéh teiúge úwe.

27 Sísaga Maniká Wenabonsabé teriuwara míó ke íre írówe.

28 Sísaga sensabé, Itega íné wehukení úku aní awankátaq táhpawe pankeréhataq íné wenahni míre éq ahtebagehe. Íre ínénéga iwíáhéna iraruge. Peh Nániboga teninsabé teiúge. Mínaakaq ahtebagehe.

29 Íné eqmaq núwéh ánínká ínéba mía míaire. Ínéga we awahbeh arámbéhrí kawerue mira aruqarurunsabé wega íre nuwena pokire úwe.

30 Mi ehwéh irarúnsabe áhnte míó kega wensabé aiq pútare atówe.

Aiq pútaq ehwéhnká soraq iuwankéhe i ehwéhne.

31 Wene ehwehnsabé, Aiq pútaq ehwéhne atówana Sísaga sensabé, Itega néne ehweh págegeue ambubu atíéhraqmé peh mi tanáhráq aiq pútaq íné séniráh ké míagehe.

32 Íné séniréhataq aiq pútaq ehwéh ahtebehra mi ehwéhnká soraq iuwankéhe úwe.

33 Úwara sega wensabé, Ite Ébaráhma kahnáh míonara mó kegá náhgáqtate íre iyarówe. Minayabe ite soraq iuwankéhe irarenawe árahinsabé irareno uwe.

34 Uwana Sísaga sensabé, Kawerue írátíáhro. Ahbabáq aruqaruro ke sene ahbabáqka iyaréhre.

35 Ahbabáqka iyaréh kégá Nánibone nahtapeq íre míahrahowe. Írakaumo. Peh morá wene animárínká mía míaoewe.

36 Íné Manikáne ahninkáwágá pugeq iuwáhnaraq ahbabáqka mó íre iyarahráhire.

37 Íné tagaríomé ite Ébáráhma kahnáh míáhwe. We kahnáh méq itene irupipeq néne ehwehnka íre kagai puaq itega íné nubonehe íwíáhowe.

38 Nániboga íné sokigi anínsábé teiúge. Itewe iteriboga íwáhnori sansá mira aruqarurowe úwe.

Owainawane sánsánsábé éhwéhne.

39 Péhrasi kégá Sísansabé, Ébáráhma iteribo wire uwe. Uwana Sísaga sensabé, Ite Ébáráhmane animá míáhtáq tahirí wene sánsá mirao irino.

40 Aiq pútaq ehwéh Nániboga teni tenini ehwéh teiúgaq itega íné nubonehe íwíáhowe. Itega mira onserah Ébáráhmaga íre miráúwe.

41 Iteriboga mira aruqarurinserah miraoewe úwara sega wensabé, Iteinoréh ahbabáq ininsó míáhwe íwíáhono? Iteribo íre áhnte, peh morá Manikáne uwana

42 Sísaga sensabé, Maniká Iteribo iraq tahirímé ínénsabe irutaboiraintáh irino. Maniká miéhrebeqte tumióge. Íre néne íwíáhga tumióge. Manikánka eqmaq núwátáirana tumióge.

43 Néne ehweh árahinsabé íre iraho? Itega néne ehweh iuwahrieh puaq íre íráhwe.

44 Ite owainawane animá míe. Owainawanka ahbabáq sansansabé awahbehserah itega wene sánsá miraéyabe iuwahbehre. Áwahewé we mó ke subiq suo ani míowe. We íre aiq pútari aní míéh púana péhe éhwéh tei teinire. Wega péhe aní ména péhe sánsá áhwáro púana péhe éhwéh tei teinire. Wene sánsáne.

45 Íné aiq pútaq ehwéh teiúnsábé itewe íre aiq pútare aintáhwe.

46 Íné ahbabáq ani míre irarénawe insega irariro? Íné aiq pútaq ehwéh teiúme aneqsabé íre aiq pútare aintaho?

47 Manikáne animárínká wene ehweh íráhwe. Ite íre wene animá míáh púaq wene ehweh íre íráhwe úwe.

Sísaga, Ébáráhma íre míotaq míáhwa aní múge ú ehwehne.

48 Asiu kégá wensabé, Are Sámária marákórápéqte aní míahnana owainawanka arene arupipeq miéhre. Aiq pútaq ehwéh irarúne uwana

49 Sísaga sensabé, Nirupipeq owainawa íre miéhre. Nánibonsabé iwíáh íwíáhugaq itega ínénsabe íre kaweq ehwéh aintáhwe.

50 Anotah aní míómé íre ínénene iwíáhe. Nánibo mah kehíná kehíná saraqmarahna anínká wewega anotah aní míahno aintéhre.

51 Kawerue írátíáhro. Néne ehweh irera néne sánsá sehgíra kewé íre pukigehe úwe.

52 Úwara Asiu kégá wensabé, Owainawanka arene arupipeq miéhraq amahnága aiq tagarione. Néne ehweh irera néne sánsá sehgíra kewé íre pukigehe eno? Ébáráhmaraq Manikáne ehweh iraru kereq ómi puku mino.

53 Ébáráhma iteribo pukúnsabe arega, Íné Ébáráhma kiotaíqme aní míóge íwíáhono? Are iwíáhónawe inseúge íwíáhono uwe.

⁵⁴ Uwana Sísaga sensabé, Ínéga ínénénsabe iwíáh iwíáhutaq tahirímé mina abehq náneq úki irino. Nániboga ínénsabe iwíáh iwíáh aintéhre. Nánibo itene Manikáne eme

⁵⁵ itega we íre tagariáhwe. Ínéga we tagarióge. Ínéga we íre tagarióge teiútáq tahirímé íné ite tahnsá péhe aní míó irino. Ínéwé we aiq tagarióge. Wene ehweh irena wene sánsá mira aruqaruruge.

⁵⁶ Iteinahbú Ébáráhmaga íné tanáhráqsabé iwíáhue níwénunéna iwíáh iwíáhúwe. Anehe íné tagéna wene arupipeq eyoyóúwe úwara

⁵⁷ Asiu kegá wensabé, Are íre aboawah weh míahna puah Ébáráhmawe árahue tagariahno uwe.

⁵⁸ Uwana Sísaga sensabé, Kawerue írátíáhro. Ébáráhmawe íre míotaq míáhwa aní múge úwe.

⁵⁹ Mi ehwéh irera sega ebahtaté tuparuqme subiq suaneheéra mi ebáh kabarue meyówe. Meyówana Sísaga taqnobague Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté tueyokúwe.

9

Aura pira aní kawerato ehwehne.

¹ Sísaga ah nogutaq aura pira aní, ítaq mahbí tagówe.

² Wenanoga maqmíotaq aura pira aní maqmarowe. Ite we kérahwána kegá Sísansabé, Íwáhnoraníno, wenanoga aura pira aní maqmaronsabe insega ahabárúo? Aura pira anínká ahabárúo? Wenanoiboga ahabáruyao? Insega ahabárúo kasenowane.

³ Kasenowanana Sísaga itensabé, Íre wereq wenanoiboreqne ahabáqsabe aura pira aní míehre. Itega Manikáne arambehri tagageheéna we aura pira aní míehre.

⁴ Íné eqmaq núwéh aniné arambehri téhrehtaq miraonehe. Penkínaaraq ómiga íre arambehriorahúne.

⁵ Ínéwé mah marákó marákó mé tanahráqmé mah kehíná kéhíná míáhrabeq téhrehnka inserahnu aní múge úwe.

⁶ Miraréna marakóraq tehqniarena wene ayahnkarataté marakó abiróuwana seraweh úkúwe. Mi seráwéhraté aura pira aniné aurátaq abaq arena

⁷ wensabé, Síróama kawéhúpípéq móbabeq paberúno úwe. Sene ehwehme Síróamawe eqmaréh aní míre. Móbabeq paberúno úwana wega pokue móbabeq paberúwana wene aura kaweragúwana kouwekúwe.

⁸ We aura pira aní míotaq ineh inehúwara wenawahraheq mó kereqka taga tagauwe. Wega kouwekútaq mi kegá aura kaweragú aní tagéra mahraréra, Mi anímé tútuue ména ineh inehi anímé webo kasenuwe.

⁹ Mó kegá, We wire uwara mó kegá, Írakaumo. Peh we tahnsá aní míre uwe. Uwana mi anínká mahraréna, Ite irare anímé íné úge úwe.

¹⁰ Úwara sega wensabé, Arene aura árahue kaweragirowana

¹¹ wega sensabé, Sísae ue áwirató anínká serawehtaté niurapi abaq intena ínénsabe, Síróama kawéhúpípéq móbabeq paberúno tenírana móbabeq paberugana niura kaweragire úwe.

¹² Úwara sega wensabé, We eheq míehro uwana, Íné íre tagarióge úwe.

Sísaga kaweratonsabe Péhrasi kegá ehwehu ehwéhne.

13 Sega aura kaweragú aní meqmera Péhrasi keba móátówe.

14 Sísaga seraweh mirarena wene aura kawerato tanáhráq ahrena ahrena wehekáhne.

15 Péhrasi kegá aura kaweragú anínsábé kasenéra, Arene aura árahue kaweragiro uwana wega sensabé, Serawehraté niurapi abaq intéhra pabeq paberugana amahnága niura kaweragire úwe.

16 Úwara mó Péhrasi kegá mahraréra, We ahrena ahrena wehekáhté sánsá anetaníbo íwíáhi puana we íre Manikánka eqmaréh aní míre uwe. Uwara mó kegá mahraréra, We ahbabáq ani tahirímé mina tahnsa ótáq sánsá árahue mirai iripo uwe. Mó kegá mó iwíáhuwara mó kegá mó iwíáhuwe.

17 Sega aura kaweragú anínsábé mó kasenéra, Arene aura kaweratéh anínsábé, Arega aneq iwíáhono uwana, We Manikáne ehweh irari aní míre úwe.

18 Sísaga aura pira aní kaweratonsabe Asiu kegá íre aiq pútare ató púara wenanoibo akéqsábé síáhrabue kasenuwe.

19 Kasenéra, Mah aní itenahnipo? Maqmiónaraq aura pigúo? Amahnága wene aura árahue kaweragiro uwe.

20 Uwara wenanoiboga sensabé, We itenahni míre. Teh maqmarahwáyataq aura pira aní maqatahwáye. Mina aiq tagarioye.

21 Amahnága we tagahrahinsabé íre tagarioye. Wene aura kaweratéh aní íre tagarioye. Wensabé kaseniranao. We anonani púana irarerahire uye.

22 Wenanoibo akéqká Asiu keyábé áhreuya puara mi ehwéh iraruye. Wene aura íre kaweragútaq Asiu kegá sío síoéra, Sísawe aiq pútaq ite meirena kaweraitankeheéna Manikánka omaq ato aní míre atáh ké momiwí nahtápéqté kaqsuanéhe uwe.

23 Minayabe wenanoibo akéqká Asiu keyábé, We anonani míre. Kaseniranao uye.

24 Asiu kegá aura kawerato anínsábé mó áhrabéra wensabé, Peh morá Manikánsabe iwíáh iwíáh ato. Ite tagarionawe arega iraréna anímé ahbabáq ani míre uwe.

25 Uwana wega sensabé, We ahbabáq anipómo. Íné íre tagaríoge. Íné aura pira aní mía míaugana amahnága néne niura kaweraintéhre. Peh mina aiq tagaríoge úwe.

26 Úwara sega wensabé, Wega aneq miratehro? Arene aura árahue kaweratehro uwe.

27 Uwana wega sensabé, Métáq teiúgaqme íre íráhwe. Mónkakáq aneqsábé teinínkono? Ite moq we kэрanéhbo úwe.

28 Úwara wensabé ehweh atera, Are we kэрahna aní míaahnaq ite Mósisi kérona anímári múne.

29 Manikánka Mósisi ehweh teawuwaq aiq írátíone. Arega iraréna anímé ehqte anipómo. Ite íre tagarione uwe.

30 Uwana wega sensabé, Wenawahpeq íre tagaríáh anínká niura kaweraintéhnsábé áhtené sansane.

31 Manikánka ahbabáq kene ehweh íre íréhre. Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh kéwé Maniká awahbeh arámbéhrí sehgió kéwé Manikánka mi kené ehweh íréhre. Mina aiq tagarione.

32 Naho mó kegá aura pira aníné aura íre kaweratowe.

33 Néne niura kaweraintéh aní Manikánka eqmaréh aníne. We peh wehukení tahirímé niura íre kaweraintahráhi irino úwe.

³⁴ Úwana sega wensabé, Are ahabárorabeqte ání móne. Árahue íwáhnorinibo éra we momiwí nahtápéqté kaqsúowe.

Kaweragú anínká Sísansabé aiq pútare ato ehwehne.

³⁵ Sísaga we kaqsue ehweh irena mi aní tagéna wensabé, Wehukení úku anínsabé aiq pútare aintahno úwana

³⁶ wega Sísansabé, Are wehukení úkóna anípo? Arensabé aiq pútare ataníboq tenio úwe.

³⁷ Úwana Sísaga wensabé, Arega íné wehukení úkurau aní aiq tagáhne. Amahnága ehweh teawú ání íné úge úwe.

³⁸ Íné úge úwana wega Sísansabé, Néne Wahnah mone. Arensabé aiq pútare atóge éna iwíáh iwíáh atowe.

³⁹ Sísaga mahraréna, Wehuke saraqmaranieéna marakóipeq tumíarauge. Tumíaraunsabé aura pira kégá tagariagehe. Ite aiq tagarione íwíáho ke íre tagariahraho ke úkigehe úwe.

⁴⁰ Úwara Sísareq míó Péhrasi kégá wene ehweh irera wensabé, Ite moq íre tagariahrahúna keabuno úwe.

⁴¹ Úwana Sísaga sensabé ite aura pira ké miáhtáq tahirímé itene ahabábáq íre kaga irino. Itega tagarione ensabé itene ahabábáq peh kagaire úwe.

10

Sipisípiqsabé pabeqme ehwehne.

¹ Sísaga mó mahraréna, Kawerue írátíáhro. Sipisípiqmarí kaegaeorabeqte ónsárápéq íre ségia móbeq séogesáhago kewé se aebó kéera subónehboq náio e ke wóe.

² Onsarapéq séyéi anímé we sipisípiqmaríné wahnah mire.

³ Sipisípiqmarínká wene ehweh íráhwana méhpehte wáhnáhnká onsa siaréhre. Sene wahnahnka wene sipisípiqmarínsabé sensíwíruwe síáhrabéna ebeq túirara anehe tueráhwe.

⁴ Wene sipisípiqmarí máhpeq moke tuegue we ebeq pokirara wene ehweh íráh púara anehe kaqme kéráhwe.

⁵ Se mó aní íre kéráhwe. Wene ehweh íre íráh púara áhreéra kobeq séberowe úwe.

⁶ Sísaga mi pabéqmé éhwéh síwáhnorúwara míó kega mi ehwéhnsabé íre ahtebowe.

⁷ Sísaga mó mahraréna, Kawerue írátíáhro. Íné sipisípiqmarí kaegae-orabeqte ónsá uge.

⁸ Íné mahta q íre miáhwataq su kewé se aebó ké éra subónehboq náio e ke wóe. Sipisípiqmarínká sene ehweh íre írówe.

⁹ Íné onsa uge. Manikánka ínébansabé kira ke kaweraritankéhe. Kawerari-tahnara méhpehpeq kierueue táhutahuq nagehe.

¹⁰ Aebó kégá aebóoneheéra sewe. Subiq suaneheéra sewe. Moke íre kaweraruaneheéra sewe. Ínéwé ite oga mía míaiagehéna tumíarauge. Oga mía mía sansánká itene irupipeq obenkítiankeheéna tumíarauge.

¹¹ Íné sipisípiqmaríné kaweq Wahnáh múge. Kaweq wahnáhnká sipisípiqmarí séhréh aritankehéna pukorahire.

¹² Mó anínká íre sene wahnahnurá peh arambhiri aní púana sipisípiqmarítáq íre kaweq wahnáhnarítéhre. Wega wahnahnirana úrinsi íá sirana tagéna we péhnehoéna áhre pehbeheráh pokire. Íre wene sipisípiqmarí

púana suena pokire. Pokirana úrinsi iánká sipisípiqmarí subipáhqnahpahrirara kobeq séberowe.

¹³ We peh arambehri ání miéh púana sipisípiqmarínsábé anetaníbo íwiáhéna suena pokire úwe.

¹⁴⁻¹⁵ Sísaga mó mahraréna, Ínéga Nánibo tagaríógana wega íné tagaríéhre. Itega tagaríoyanserah néne sipisípiqmarí tagaríógara sega íné tagaríáhwe. Íné sipisípiqmaríné kaweq Wahnáh múge. Sipisípiqmarí oga mía míagehéna pukinie.

¹⁶ Íre peh morá mahtaqté sísípiq wahnahnatióge. Mó sipisípiqkákáq wahnahninauge. Sega néne ehweh iragéhe. Mi tanáhráq sipisípiqmarí moke peh morá sísípiq nansó tahnsa míagehe. Ínébataq sene Wahnáh míanauge.

¹⁷ Íné mó oga úkinieéna pukinie. Minayabe Nániboga ínensabe arutaboairantéhre.

¹⁸ Íre mó kegá iwíáhue nubié suagéhe. Peh ínénéga iwíáhue pukinie. Íné iwíáhu tanáhráq pukéna mó oga úkinauge. Minayabe Nániboga, miraúno aintáráire úwe.

¹⁹ Sísane ehwehnsabé mó Asiu kegá mó iwíáhuwara mó Asiu kegá mó iwíáhuwe.

²⁰ Íregáritaéq míó kega iraréna, Owainawanka wene arupipeq miéhnsabé we uwoyansa aní úkire. Wene ehweh aneqsabé iraho uwe.

²¹ Uwara mó kegá iraréna, Owainawanka wene arupipeq miéh ánínká mahna tahnsa éhwéh íre íwáhnororahi mino. Owainawanka aura pira ání íre kaweratahráhi mino uwe.

Mó kegá ite Manikáne ayahpíte íre meirahráhowe i ehwéhne.

²² Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq onsa sie iahreráq ko táhútáhúq tánáhráq Sísá Sarúsarama suwahpeq míowe. Mi tanáhráq ehbiehbeq tanáhráre.

²³ Sísaga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wíráípéq noguwe. Mi mapéq Sórómóni, anoth wahnáh ánínká pearowe. Sísaga mitaq noguwara

²⁴ Asiu kegá weba sáhatawéra wensabé, Págege ehwéh iuwahriehre. Árahtaé pahsuaníbo? Ite meirena kaweraitankehéna Manikánka omaq ato animé arewe webo? Pahsuqme teio uwe.

²⁵ Uwana Sísaga sensabé, Teiátáugaqme ite íre aiq pútare aintáhwe. Nánibo awahbeh arámbéhriunka néne sánsá tei teinire.

²⁶ Íte íre néne sipisípiqmarí míáh púaéq ínensabe íre aiq pútare aintáhwe.

²⁷ Néne sipisípiqmarínká néne ehweh irera séniráhwe. Séniráhwana se tagarawéna oganúq sítóge.

²⁸ Oganúq sítógara se ahriahri íre taqnobagia niuráq matió púara mó kegá se néne niyahpíte íre merirahráhowe.

²⁹ Nániboga ínéba sewiáhhro arítéhrara ínéba sewiáhwe. Nániboga moke kio-taiqme aní miéh púana wega auráq matíéh púara mó kegá se wene ayahpíte íre merirahráhowe.

³⁰ Nániboreq ínereq monseráh ánité úye úwe.

Sísaga Asiu ke teriu ehwehne.

³¹ Asiu kegá Sísá subiq suanehéera ebahmarí mónkákáq sirówe.

³² Sísaga sensabé, Nániboga kaweq arámbéhriúno tenínsabé, Wehuke kawerinieéna kaweq arámbéhriugaq tagahwe. Ah arámbéhriunsabé ebahnsatate nubonehe ewo úwe.

³³ Úwara Asiu kegá wensabé, Are kaweq arámbéhríónayabé íre subiq suanéhe. Arega Manikánsabe éhruruónayabé subiq suanéhe. Are peh wehukení méwé Maniká múge ényabé suboneheqmúne uwe.

³⁴ Uwana wega sensabé, Manikáne ehwehuka mahraréna, Ínéga itensabé, Ite manikámari móe atoge ire. *(Buk Song 82.6)*

³⁵ Wene ehweh író keyabé, manikámari móe aritowe. Ite tagarionawe Manikáne ehweh ahriahri aiq pútaq ehwéhne.

³⁶ Manikánka omaq intena mah marákó marákóipéq eqmaq núwátáire. Íné Manikáne ahninkáwá úge irarunsabé aneqsabé abiahnsa ainteq Manikánsabe éhruru atahne irareo?

³⁷ Íné Nánibone arambehri íre mirautaq tahirímé néne ehwehnsabé anetaníbo íwíáhonsabé aiq kaweri irino.

³⁸ Ínénsabe íre aiq pútare aintáhwe. Kaweq arámbéhríu puag mi arámbéhríyábé aiq pútare atáhro. Nániboga ínéba mía míairana ínéga Nániboba mía míauge. Minayabe itega kawerue iragéhboq néne arambehriyabé aiq pútare aintáhro úwe.

³⁹ Segawé mó táhtoranehéera uwana Sísaga se suena pokúwe.

⁴⁰ Sísaga Sorana aroipéq seberaebéq Sóniga wání meriurabeq mó pokue kowíowe.

⁴¹ Kowíowara áhnte kegá weba séra seye náhenéra, Sóniga ótaq sansá íre miraire. Minayabe anetaníbo. Mah anínsábé Sóniga moke irarurai ehwéh aiq pútaq ehwéhne uwe.

⁴² Mitaq áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atówe.

11

Árásárúsi pukú ehwehne.

¹ Wehukení wenáwíq Árásárúsi awahreúwe. Wene anahnowáraré sensíwíq Máhriareq Máhtarere. Se Pétáni suwahpeqte se ayobioqnáhnahne.

² Mó tanáhráq Máhriawe Sísane aigárátáq wéri abaq marena wene ayahrataté abearowe. Weniyoq Árásárúsi awahreúwe.

³ Árásárúsi awahreú púara wenanahnoraréga mó aní Sísaba eqmaróye. Eqmaróya anínká Sísansabé, Arega arutaboiratahná animé anotah awáhréire teawuwe.

⁴ Sísaga mi ehwéh irena mahraréna, Íre puké awáhré wíre. Mókake Manikánseq íné wenahninseqsabé iwíáh íwíáh aitageheéna amahnága we awahreire úwe.

⁵ Sísaga se ayobioqnáhnahnsabé arutaboiritena

⁶ Árásárúsi awahreire ú irena téhtaréráq mitaq míowe.

⁷ Téhtaréráq ména ite we kérahwána keyabé, Súría marákórápéq mó pokonehe úwe.

⁸ Úwaq itega wensabé, Íwáhnoraníno, menah Asiu kegá ebahnsatate are subonehe íwíáhurowe. Arega mitaq mó pokinibo ewane.

⁹ Ewanana Sísaga itensabé, Pópoqnah kiembogi tanáhráqmé, wéhékáh tanáhráqmé, tunsorerí tánáhráqmé, mína moke téhreh tanáhráre. Mí tanáhráq nogó ké íre inahnsabówe. Téhreh puara ah nogómé íre inahnsabówe.

¹⁰ Inokáhpeq tanáhráqmé sunkíkiri puara ah nogómé inahnsabówe úwe.

¹¹ Sísaga itensabé mó mahraréna, Itene iyahnabo aní Árásárúsi aiq sugéhre. Sugéh púana koiri auwaníe úwaq

12 itega wensabé, Itene Wahnahno, amahnága we sugéhnsábé mókake kaweraginae ewane.

13 Sísaga wewene arupipeq tagariomé Árásárúsi aiq pukire íwíáhúwe. Íwíáhéna Árásárúsi sugéhre teiuwe. Ite we kérahwána kegá mi ehwéh ireq Árásárúsi peh sugéhre íwíáhowane.

14 Sísaga itensabé pahsuqme teiena, Árásárúsiwe aiq pukire.

15 Itega aiq pútare aintageheéna íné íre míónsábé pukime aiq kawerire. Puki aní koraganehboq máhoro úwe.

16 Tó máhsi wene wéhuwehu áwíqmé Tírímásie. Wega itensabé, Sísaga subiq súéhrrataq ite moq subiq suagéhboq kéranéhe úwe.

Sísaga, Oganúq sitahráhu aní múge ú ehwehne.

17 Sísaga Pétáni suwahpeq áhnbórá súwana mó anínká weba séna wensabé, Árásárúsi maisatówana itaréitaréráq kéhre úwe.

18 Pétáni suwahpeq Sarúsarama suwahpeq wahto kowara

19 áhnte Asiu kegá Máhtareq Máhriareqne siyoqkawa aiq pukire u irera se ónanahne siru ukiq sitaneheéna Pétáni suwahpeq seba suwe.

20 Máhriawe nahtapeq míowana Máhtaga Sísaga áhnbórá sire u irena Máhriá auwena Sísaga koweranieéna ahtapeq pokúwe.

21 Pokéna Sísaga séna wensabé, Néne Wahnahno, are mahtaq míaronaraq tahirímé iteriyoy íre pukurai irino.

22 Íné iwíáhume amahnágaákáq arega Manikánsabe miraúno inaraqmé mirainkehe úwe.

23 Úwana Sísaga Máhtansabé, Iteriyoy mó kieiriginkehe úwana

24 Máhtaga wensabé, Íné iwíáhume anehe tanahráq we mó kie iriginkehe úwana

25 Sísaga wensabé, Íné pusa ké irigoro aritahráhu aní múge. Íné oganúq sitahráhu aní múge. Ínénsabe aiq pútare aintáh kegá pukéra mó oga úkuwe mía míaiagehe.

26 Ínénsabe aiq pútare aintáh kegá oga méra íre airaiq pukigehe. Minayabe aiq pútare aintahno úwe.

27 Úwana Máhtaga Sísansabé kowe atena, Are Manikáne ahninkáwá wóne. Arewe ite meirena kaweraitankeheéna Manikánka omaq ato aní móne. Minayabe aiq pútare atóge úwe.

Sísaga Árásárúsinsabé arutaboíréná íbisó ehwéhne.

28 Aiq pútare atóge éna Máhtaga pokue Máhriába kéna epéráhpéréna, Íwáhnori aní séna arensabé áhnbire úwe.

29 Arensabé áhnbire ú irena Máhriága apubúue kie irigue Sísaga pokúwe.

30 Sísaga se ónanahne nahtapeq íre séna Máhtaga kowerorabeq míowe.

31 Asiu kegá Máhriane aru ukiq ataneheéna wene nahtapeq míowe. Míowana Máhriága apubúue kieirigue pokúwara tagéra kérowe. Árásárúsi maisaróabeq íbisanieéna pokire íwíáhéra kérowe.

32 Máhriága Sísaga míorabeq séna we tagéna wene aigárátáq arehunseraráq sewéna wensabé, Are mahtaq míaronaraq tahirímé iteriyoy íre pukurai irino úwe.

33 Máhriareq we kéro Asiu kereqka íbisowana Sísaga tagéna sensabé anotah arútábóirarítana wene arupipeq págegeúwe.

³⁴ Sísaga sensabé, Eheq maisatoo úwara sega wensabé, Itene Wahnahno, seragáhno uwe.

³⁵ Úwana Sísaga ibisówe.

³⁶ Wega ibisónsabe Asiu kegá iraréra, Tagahro. Pukurai anínsábé anotah arútábóiratéhre uwe.

³⁷ Táhmaro míó kega mahraréra, Aura pira áni kaweratárái puana Árásárúsi pukinauraitaq wega aneqsabé íre segaweratáráiro uwe.

Sísaga Árásárúsi oganúq ato ehwehne.

³⁸ Sísane arupipeq anotahtaq umeh aguwana maisarórabeq pokéna Árásárúsi maisia máíqtáq ebah kowana tagéna

³⁹ sensabé, Ebah meruáhro úwe. Úwana Máhta pukú aniné anahnowágá wensabé, Itene Wahnahno, itaréitaré wéhékáh kéh púana amahnága anotah karésá kúnkúninawire úwe.

⁴⁰ Úwana Sísaga wensabé, Arega aiq pútare ainte Maniká míéhrebeqte ótáq sánsá tagankehe teawú mino úwe.

⁴¹ Úwara sega ebah merúwana Sísaga íopeq tagéna Manikánsabe, Nániboo, néne ehweh irahnayabé kaweróne atóge.

⁴² Íné irátíomé néne ehweh ahriahri aiq irahne. Arega eqmaq núwátónayabé moke mahtaq iriwe miáh kégá aiq pútare atagehéna mah ehwéh teawúge úwe.

⁴³ Teawúge éna Sísaga anotahtaq áhrabéna, Árásárúsio, máhpeq tueyokúno úwe.

⁴⁴ Úwana pukú anínká tueyokúwe. Maisarówana wene aigará ayahnkara úbíqmáró ambántánkákáq tueyokúwe. Moke wene auranabiahnkakaq ambantataté úbíqme maisarówana minawarinkákáq tueyokúwe. Sísaga sensabé, Ambantamarí pugeq áuwáhro úwe.

Wahnah kegá Sísá subiq suaneheéra moraénu ehwéhne.

(Mátíyu 26.1-5; Máhka 14.1-2; Árúka 22.1-2)

⁴⁵ Áhnte Asiu kegá Máhriareq siru ukiqsitaneheéra oganúq atonsabe tagéra Sísansabé aiq pútare atówe.

⁴⁶ Peh táhmaro tago kegá Péhrasi kebá pokue Sísaga miraúnsabe teríuwe.

⁴⁷ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Péhrasi kereqka mó kaunsírí ké síáhrabéra momiwíue sío síoéra, Aneronehnikono? Mi anínká áhnte ótáq sánsá mira aruqarurire.

⁴⁸ Itega pehragahnaq wega mó mina inserahninawire. Minayabe ómiga wensabé aiq pútare atagéhe. Mirairataq Aroma kegá séra itega Manikánsabe iwíáh iwíáh atona nah sokoruera itereq iteruwahraheq íre kaweritagéhe.

⁴⁹ Mi tanáhráq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnah wenáwíq Káiyápásaga sensabé, Ite íre írah ké wóe.

⁵⁰ Iteruwahrah ómi pukiyeboq peh morá anínká iteruwahrah kawerai-tanieéna pukinkehe. Mina aiq kawerire. Árahinsabé íre iraho úwe.

⁵¹ Káiyápásaga wewega íre iwíáhue irarúwe. Mi tanáhráq we Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnah mío púana Manikáne Awanka wene arupipeq iwíáh atowana mi ehwéh irarúwe.

⁵² Íre peh morá Asiu ke kaweraritanieéna pukinkehe. Moke Manikáne animárí peh mahnana miáhnsabé morábí míagehéna pukinkehe.

⁵³ Mi tanáhráqté sío síoéra, Sísawe árahue subiq suanéhnkono iwíáhuwe.

⁵⁴ Minayabe Sísaga Asiu ke míorabeq íre ábóraq noguwe. Wega mitaq suena Épáráima suwahpeq anotah uwórápéq wahto kowana mitaq pokúwe. Wereq íte we kérahwána kereqka mitaq kowíahwane.

⁵⁵ Íte Asiu kené sótaikú iahrerag ko tánáhráq wahtotarútaq áhnte Asiu kegá Sarúsarama suwahpeq mósosuanehéera pokuwe.

⁵⁶ Sega Sísansabé anebahréra Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq míótaq seyensabé, Aneq iwíáho? Mah tahutáhúrúnarabeq Sísá íre sinawire iwíáho uwe.

⁵⁷ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Péhrasi kereqka ómiyabé, Sísá karábúsi aranéhboq tagehrataq sereiéro uwe.

12

Máhríaga Sísane aigárátáq wéri abaq ato ehwehne.
(Mátíyu 26.6-13; Máhka 14.3-9)

¹ Íte Asiu kené sótaikú iahrerag ko tánáhráq áhníbóránútaq abapete morá wéhékáh kotalq Sísaga Pétáni suwahpeq Árásárúsi, iriato ani nawahpeq kúwe.

² Sega penahnarabeqsabé táhútáhúq áwúwe. Máhtaga tíwe náriuwara Árásárúsi req mó kereq Sísarerue moráráq táhutahuruwe.

³ Máhríaga kaweq wéri áhnte moné tahnsa wéri Sísane aigárátáq antiarena wene íre wahto ayáhrátáté sobarúq auwowe. Mi wéri kaweq kunkúni wéri púana nahupeq moke kaweq kungúnúwe.

⁴ Sísá kéro aní, wene naruo koweriranaú aní wenáwíq Súrásae. We mó awíq Ísíkáriótie.

⁵ Wega Sísansabé, Mi wéri áhnte moné tahnsa wérie. Aneqsabé mi wéri 300 móne paiqmarena mi moné tabonah ke íre náriro úwe.

⁶ Mi ehwéhmé Súrásaga tabonah keyabé íre arutaboiraritasá pehipi irarúwe. We aebó aní púana irarúwe. Itene morábí moné únáhtáq wahnáhnéna mi moné aebó mewe paiqna paiqnaúwe.

⁷ Sísaga sensabé, Mi iní pehragatáthro. Íné maisaréhtrataqsabé mi wéri abaq íntéhre.

⁸ Tabonah kewe ahriahri iteba mía míowe. Ínéwé ahriahri iteba íre mía míainie úwe.

Árásárúsi subiq suanehe u ehwéhne.

⁹ Áhnte Asiu kegá Pétáni suwahpeq Sísá míéhre u irera mitaq suwe. Íre peh morá Sísá tagéyabe suwe. Árásárúsi Sísaga oganúq ato aninseq taganehéera suwe.

¹⁰ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kegá Árásárúsi moq subiq suanehe éra sío síouwe.

¹¹ Árásárúsi oganúq atonsabe tagéra áhnte Asiu kegá Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh ké suera Sísansabé aiq pútare ató púara Árásárúsi moq subiq suanehe iwíáhuwe.

Sísaga Sarúsarama suwahpeq kú ehwehne.

(Mátíyu 21.1-11; Máhka 11.1-11; Árúka 19.28-40)

¹² Ahbiah tahnsá táhutahururabeqsabé su ke áhnte kegá Sísá Sarúsarama suwahpeq sinawire u irera

13 ahtapeq koáwénunuwe. Áwénunéra awanká ayahnawe mewera anotah-taq mahraréra, Manikánsabe iwíáh iwíáh atone. Maniká áwirue si anínsábé iwíáh iwíáh atone. Ísara kené Wahnahnsabé iwíáh iwíáh atone uwe.

14 Manikáne ehwehnka irarinserah Sísaga tónki meqme mi kane abobiah-taq kierútu agúwe.

15 Mi ehwéhnká mahraréna,

Sáióna* suwahpeqte kéó, íre áhreeq tagaríáhiro. Itene Wahnahnka iteba sirana tónki áráhqka áhkokóuwena sire ire. *(Sekaraia 9.9)*

16 Minayabe mi tanáhráq ite we kérahwána kegá íre iahtebahwane. Sísaga oganúkéna Maniká míorabeq pokútaq ite mi ehwéh iahrerah matawéq iwíáhéq, Mi ehwéhnká irarinserah aiq miraurowe ewane.

17 Menah tahnsa Sísaga Árásárúsi maisarórabeqte áhrabue oganúq atowara tago kegá mitaq teri mahtaq terinuwe.

18 Tago kegá mi otáq sánsá mitaq teri mahtaq terinu puara áhnte kegá irera ahtapeq Sísaga koáwénunuwe.

19 Péhrasi kegá abiahnsanéra seye náhenéra, Ai q tagaho? Ite iuwahbeh arábéhrí íre miraorahúne. Ómi mah kehinánká we kérá hwe uwe.

Oga mérapeq awaq meyabe ehwéhne.

20 Káríki ehwéhnkákáq kéreq Manikánsabe iwíáh iwíáh ataneheéra táhutahururabeq kowíówe.

21 Sega Pírípi, we Pétásáira suwahpeq Kehrari marákórápéqté ánípá séra wensabé, Ite Sísaga taganeheeq súné uwana

22 Pírípiga Ehntaru koreawuwe. Mi anitégá Sísaga teawúyana

23 Sísaga sensabé, Íné wehukení úku anímé anotah aní úké tanáhráq awehraq tanáhráre.

24 Kawerue írátíáhtao. Ayu pehipi kahnarah íre iyanae. Mi ayú marakóipeq megue mugurúqme kirahnarag áhnte mó será iyanae.

25 Seyene iwíáh yabe sirutaboiro kewé oga mérapeq íre awaq miáhwe. Mah marákóipéq mé tanáhráq seyene iwíáh yabe suwahrieh kewé oga mérapeq awaq miáhwe.

26 Néne arambehri miraéyabe inaraqmé séníráhiro. Íné miáhnarabeq néne arambehrira kereq mía míaohe. Néne arambehrira keyábé Nániboga kawerowe aritankéhe úwe.

Sísaga pukínayabé ehwéhne.

27 Sísaga mó mahraréna, Niruripeq anotah uméhínsábé Nánibonsabé aneq ehwéh teawínkono? Nániboo, mi tanáhráq sineho teawínkono? Írakaumo. Wehukene ahabáqqsabe pukinieéna tumíaraugé.

28 Nániboo, áhnte kegá arenáwíq pankeráhiro arito úwe. Úwana íópeqté ehwéhnká mahraréna, Néníwíq aiq pankeráhiro arítóge. Mónkakáq mirainaugé úwe.

29 Soruparíó kega mi ehwéh írówe. Mó kegá, Puruburuire uwara mó kegá, Íópeqté ánínká ehweh teawíre uwe.

30 Uwana Sísaga sensabé, Íre ínénsabe peh itega irageheéna mi ehwéh irarire.

* 12:15: Sáiónawe Sarúsarama suwahpeqsabé mó awíre.

31 Ahbabáq kehiná kéhínánsábé ehweh arite tanáhráq amahnága awehrraire. Ahbabáq kehiná kéhínáné wannah kaqsue tanáhráq amahnága awehrraire.

32 Segá íné marakóipeqté pankeréhrrataq ómi ínéba sabirinie úwe.

33 We pukína sansá sokigi ariena we pankeréhrransabé irarúwe.

34 Soruparió kega Sísansabé, Ite írátionawe Manikáne ehwehnka mahraréna, Ite meirena kaweraitankeheéna Manikánka omaq ato aní ahriahri mía míainkehe ire. Minayabe sega wehukení úki aní awankátaq táhparera panker-ageheénawe árahinsabé irareno? Wehukení úki anímé insebo uwe.

35 Uwana Sísaga sensabé, Íné téhrehnka inserahnu aní iteba wahto tanáhráq míanie. Sunkikírabeq miáh kégá ah íre tagahrahéna aiq nogunapómo íwiáhowe. Minayabe amahnága íné téhrehnka inserahnu anípá miáthro. Sunkikírabeq miéhboq ínéba miáthro.

36 Iteba miótáq téhrehnka inserahninkehboq íné téhrehnka inserahnu anínsabé aiq pútare aintáthro úwe. Sísaga mah ehwéh iraréna mitaq suena kopéragúwe. *(Buk Song 89.4, 36; Aisaia 9.7; Daniel 2.44, 7.14)*

Sísansabé íre aiq pútare atónsabe éhwéhne.

37 Sísaga áhnte otáq sánsámárínúwara tago kegá wensabé íre aiq pútare atera peh anetaníbo uwe.

38 Minayabe Manikáne ehweh irarú ani Áísáiaga irarú ehwehmé aiq pútaragúwe. Wega mahraréna, Itene Wannahno, itega teriuna ehwéhme sega íre aiq pútare aítáh mino. Itene Wannahne ótaq sánsámárimé tagéq anetaníbo íwiáho mino úwe. *(Aisaia 53.1)*

39 Minayabe sega íre aiq pútare atahráhowe ire. Áísáiaga mó mahraréna,

40 Manikánka siura mütúritena sirupipeq págege aritéhre. Minayabe sene siura íre ebioráhowe. Peh mütúrawéra sirupipeq íre ahtebowe. Segá ínéba íre sewe. Minayabe sene ahbabáq íre kaweraritóge úwe. *(Aisaia 6.10)*

41 Áísáiaga Sísansabé íwiáhéna anotah aní miéhre éna ahtebéna mi ehwéh irarúwe.

42 Áísáiaga irarúnserah áhnte Asiu kegá Sísansabé íre aiq pútare atówara mó áhnte Asiu kereq sene wannahmarínseqka Sísansabé aiq pútare atera Péhresi keyabé áhreu puara mó ke íre teriúwe. Momiwíu nahtápéq Péhresi kegá kaqíúwéhoéra mó ke íre teriúwe.

43 Manikánka kawerowe aritonsabe peh ákáhtaq sirútábóiréra wehukega kawerowe aritónsabe anotah sirútábóirúnsabe mó ke íre teriúwe.

Sísaga wehuke ehweh arite ehwehne.

44 Sísaga anotahtaq mahraréna, Ínénsabe aiq pútare aintáh ké íre ínébataq ínénsabe aiq pútare aintáhowe. Íné eqmaq núwéh ánínsabéákák aiq pútare atáhowe.

45 Íné tagah kewé íné eqmaq núwéh ánínkákák tagahwe.

46 Mah kehiná kéhíná miáhrabeq téhrehnka inserahnuge. Ínénsabe aiq pútare aintáh kégá sunkikírabeq íre mía miáigeheéna tumíaraue.

47 Néne ehweh siahrega irera anetaníbo íwiáho keyabé íre ehweh aritoge. Mah kehiná kéhínánsabé ehweh aritanieéna íre tumíaraue. Peh sene ahbabáqsabe kaweraritanieéna tumíaraue.

48 Ínénsabe suwahrieh kewé néne ehweh íre íráh kéwé néne ehwehnta anehe tanahráq ehweh aritankéhe.

49 Íre ínénéne iwíáh ehweh irare irareuge. Nánibo íné eqmaq núwéh ánínká iwíáh aintena mahrarúno éna niahrreraq intéh éhwéh tei teinuge.

50 Íné írátíómé wene ehweh sehgironka oganúq sitankéhe. Minayabe Nániboga terio i ehwéh tei teinuge úwe.

13

Sísaga we kéro kene sigára pabeq pabeq arito ehwehne.

1 Ite Asiu kené sótaikú íahreraq ko tánáhráq ahbiah tahnsá Sísaga iwíáhéna, Amahnága íné mah marákó suena Nániboba poké tanáhráq awehrraire úwe. Sísaga mah marákó marákóipéqté we tagariáh keyábé ahriahri arutaboiritena pukinaú tanahráqkákáq anotahtaq arutaboiritowe.

2 Owainawanka Sáimóni, Ísíkáríótine ahninkáwá Súrásane arupipeq Sísane naruo koweriro iwíáh atowe. Iwíáh atowaq ite we kérahwána kegá penorabeq Sísareq moráráq táhuhawowane.

3 Sísaga iwíáhéna, Íné niahtebome Nániboga moke náníre éna Maniká míhrrabeqte tuena mébeq tuekinauge éna

4 táhuhaturabeqte irigéna wene káhq ambántá akairuena táhúri úbíqmíowe.

5 Táhúri úbíqména wání antehyapíépéq ahkiwena peh nahupeqte árámbehri aní tahnsanéna ite we kérahwána kené ígáráráq pabeq paberaitena úbíqmatio tahuríráté sobarúq iuwowe.

6 Sobarúq iuwena Pítaba súwana Pítaga wensabé, Néne Wahnahno, nigára pabeq paberaintanibo úwe.

7 Úwana Sísaga wensabé, Amahnága miraunsabé are íre tagariahne. Mókake tagariankehe úwe.

8 Úwana Pítaga wensabé, Amahnágaákáq mókakeakáq arega nigára pabeq paberaintanie énowe ahqáho ataníe úwana Sísaga wensabé, Ínéga íre pabeq paberatáhnaraqme arega íné íre sénirahráhone úwe.

9 Úwana Pítaga wensabé, Néne Wahnahno, minayabe íre peh morá nigára pabeq paberainto. Moke niyahnkakaq niyahqnonkakaq pabeq paberainto úwe.

10 Úwana Sísaga wensabé, Sinonka pabeq pabero ke peh morá nábíbagi sigára pabeq paberowe. Sinonka íre nábíbagi puara mó íre pabeq paberigehe. Ite íre nábíbagiraq míáhwanawe peh morá aní nábíbagire úwe.

11 Sísaga wene naruo koweriranaú aní tagario púana mahraréna, Ite íre nábíbagiraq míáhwanawe peh morá aní nábíbagire úwe.

Séhréh atéhoru ú ehwehne.

12 Sísaga sigára pabeq paberarito parabagúwana wene káhq ambántá abaqme tútuue ména sensabé, Ínéga miraitónsábé iahtebaho?

13 Itega ínénsabe, Íwáhnoraníne aintáhwe. Itega moq itene Wahnahne aintáhwe. Itega irare intáhwana aiq míóge.

14 Íné itene Wahnah, ite íwáhnoru anínká itene ígára pabeq paberaitónsábé itega wene wene aigára pabeq paberatéhoru.

15 Ínéga sokigi aiú serahnoro.

16 Kawerue írátíáhro. Arambehri anínká wene wahnah íre kiotaikire. Poki anínká we eqmaq áuwéh ánimé íre kiotaikire.

17 Minayabe ite tagariáh púaq irupipeq eyoyóinkehboq we séhréh atéhoró.

18 Íre ite ómiyabé mi ehwéh iraruge. Ínéga omaq itáráu animárí tagarióge. Manikáne ehwehnka mahraréna, Moráráq táhutahururauya anínká néne naruo aní úkire ire. *(Buk Song 41.9)*
Mi sehirá aiq pútaraginawire.

19 Mirainie insabé teiúge. Mótaq mirainkehe. Mi tanáhráq sehiranka ínensabe irarime aiq pútare atageheéna amahnága teiúge.

20 Kawerue írátiáhro. Mó kegá ínégá eqmaq sutau ke mehweh aritáhtáq ínénkakaq mehweh aintáhwe. Íné mehweh aintáh kegá ínégá eqmaq núwéh ánínkákáq mehweh atáhwe úwe.

*Sísane naruo koweriranaú ani éhwehne.
(Mátíyu 26.20-25; Máhka 14.17-21; Áruká 22.21-23)*

21 Sísaga mi ehwéh iraréna wene arupipeq págegeúnsabe mahraréna, Teiníboq írátiáhro. Ite miáhrameqte ánínká néne naruo kowerirankéhe úwe.

22 Kowerirankéhe únsabe ite we kérahwana kegá wenku ebigsúsheéq irupipeq iwiáhéq insensabebómo ewane.

23 Íné Sísaga arutaboairantéh ánímé wereq ínereq moráráq tútuue míahwaye.

24 Pítaga ínensabe aonáh sabiq suena, Wega irari aní insensabebo kasenianaó úwana

25 Ínéga Sísane anepeq mósaqmaqme ména, Néne Wahnahno, we inseboue kasenowae.

26 Kasenowana Sísaga ínensabe, Ínéga táhutahuq pámbáhue náwéna aní we wire éna táhutahuq pámbáhue Súrásawe, Sáimóni Ísikáriótine ahninkáwá náuwe.

27 Súrásaga mi tahutáhúq meyoatq owainawanka wene arupipeq ahababáq iwiáh atowe. Sísaga Súrásansabé, Arega mirainie inaraq amahnága komirauúno úwe.

28 Úwaq ómi ite táhutahurowanarabeqte kegá mi ehwéh ireq iwiáhéq, Árahinsabé irariro ewane.

29 Súrásaga itene morábí matiahwana moné únáhtáq wahnahnú púaq táhmaro ite iwiáhéq mó tahutáhúq kobaiqmaro íwiáhénabopoq eqmaréhre. Tabonah ke nário íwiáhénabopoq eqmaréhre íwiáhowane.

30 Súrásaga mi tahutáhúq mewena máhpeq tueyokúwe. Máhpeq tueyokúmé inokáhpere.

Wensabé wensabé irutaboiratéhoró ú ehwehne.

31 Súrásaga máhpeq tueyokúwana Sísaga mahraréna, Amahnága ínégá we-hukení úku aní néníwíq pankeragéhe. Ínensabe iwiáhéra Maniká áwíq pankeragéhe.

32 Maniká áwíq pankeráhwana wega néníwíq pankerankéhe. Wega amahnága pankerankéhe.

33 Néne animárinó, Pehgáriq tanáhráq iteba míanie. Pokonaraq itega ínégá ninebahrigehe. Ínéga Asiu ke teriátáunserah teiníe. Ínéga pokonarabeq itega amahnága íre kioráhowe.

34 Néne o sansa miraigehboq teiníe. Itega wensabé wensabé irutaboiratéhoró. Ínéga itensabé nirutaboirunserah itega wensabé wensabé irutaboiratéhoró.

35 Itega wensabé wensabé irutaboiratéh irataqmé ómi kegá ínégá séniráh ké wóe aitagéhe úwe.

Sísaga Pítansabé, Íné nuwaniewóne ú ehwehne.

(Máttyu 26.31-35; Máhka 14.27-31; Áruká 22.31-34)

³⁶ Sáimóni Pítaga Sísansabé, Néne Wahnahno, eheq kinibo úwana Sísaga wensabé, Íné pokinieurabeq amahnága íre sénirankéhe. Mókake sénirankéhe úwe.

³⁷ Úwana Pítaga wensabé, Néne Wahnahno, amahnága aneqsabé íre kéraninkono? Segá nubiq suaneherabomo. Anetaníbo. Are éhnehinauge úwe.

³⁸ Úwana Sísaga wensabé, Arega níéhnehinkehboq ínéreq pukoyehe íwíáhono? Teawiníboq írátíahno. Kokórega ehwehnina ínaraq arega íné íre tagaríóge apahtárórág írariniewóne úwe.

14

Sísaga, Íné Maniká míéhrebeqte áhne ú ehwehne.

¹ Sísaga mó mahraréna, Itene irupipeq iwíáh kikiriyeho. Manikánsabe aiq pútare ateq ínensabeákák aiq pútare aintáhro.

² Nánibone nahtapeq áhnte paqnáh kéhre. Íre kéhtáq tahirímé métáq teiú irino. Itene máhriq kigawerinieéna pokinauge.

³ Kawerarena kiwekue tumeiranauge. Íné míórabeq mía míaiageheéna tumeiranauge.

⁴ Íné pokinieurabeqte áh tagaríáhwe úwe.

⁵ Úwana Tómáhsiga wensabé, Itene Wahnahno, are pokinie énarabeqme íre tagarione. Mi ah árahue tagarianehnkono úwe.

⁶ Úwana Sísaga wensabé, Íné Maniká míéhrebeqte áhne. Íné aiq pútaq ehwéh áwahe aní múge. Íné oganúq itahráhu aní múge. Nánibo míéhrebeqte áh múge. Íre mó ahnkákák ínébataq ah múge.

⁷ Itega íné tagaríáhmé Nánibonkakák tagaríáhwe. Amahnágaákák mókakeakák Nánibonsabé itene irupipeq iwíáhue tagarawéq itene iuranka tagahwe úwe.

Sísaga íné tagah kegá Nánibo moq tagahwe ú ehwehne.

⁸ Úwana Pírípiga Sísansabé, Itene Wahnahno, Iteribo taganehboq sokigi aio. Sokigi aínaraq aiq awehraq kanae úwe.

⁹ Úwana Sísaga wensabé, Pírípigo, ínéga itereq íre wahto tanáhráq míarauge. Árahinsabé íné íre tagaríahno? Íné tagah kegá Nánibo moq tagahwe. Iteribo taganehboq sokigi aio énaue árahinsabé irareno?

¹⁰ Ínéga Nániboba mía míaugana wega ínéba mía míaire. Minayabe íre aiq pútare aintáhno? Íné teiú éhwéh íre ínénéga iwíáhugana Nániboga ínéba mía míaeéna wewega arambehrire.

¹¹ Ínéga Nániboba mía míaugana wega ínéba mía míaire teienaq mi ehwéhnsabé aiq pútare aintáhro. Mi ehwéhnsabé itega íre aiq pútare atéhrame ínéga sokigiona arámbéhríyábé aiq pútare aintáhro.

¹² Kawerue írátíahro. Ínensabe aiq pútare aintáh kegá ínéga miraona arámbéhrí miraiagehe. Nániboba pokinau puana sene arambehriga néne arambehri kiotaigme kanae.

¹³ Néníwírue tenírataq mirainie. Íné wenahninká mirau arámbéhrí Nánibo áwíq pankerageheéna mirainie.

¹⁴ Néníwírue teníra ehwéhme moke mirainie úwe.

Sísaga Manikáne Awa eqmarinie ú ehwehne.

15 Sísaga mó mahraréna, Itega ínénsabe iuwahbáhnraqmé néne sánsá sehigéhe.

16 Nánibo teawenana wega mó séhréhína aní iteba mía míainkeheéna eqmarankéhe.

17 Aiq pútari aní Manikáne Awa iteba mía míainkeheéna eqmarankéhe. Ahabábq kehinánká Manikáne Awa íre tagéra sirupipeq íre tagaríáh púara wereq íre mía míaorahowe. Itega we tagaríáhwana iteba mía míaéna irupipeq mía míainkehe.

18 Ite íre airaiq iuwaníe. Ite íre ehneranimári tahnsa míageheéna mókake iteba kiwekinauge.

19 Mótaq ahabábq kehinánká íné mó íre tagagehe. Itega íné tagagehe. Íné oga mía míau puaq íte moq oga mía míaiagehe.

20 Mí tanáhráq sínaraqmé ínéga Nániboba mía míaonaq tagariagehe. Itega ínéba mía míairana ínéga iteba mía míaonaq tagariagehe.

21 Néne ehweh irena kawerue sehgi ánimé ínénsabe awahbehre. Ínénsabe awahbeh anímé Nániboga wensabé arutaboiratankéhe. Ínéga wensabé nirutaboiratena néne sánsá sokigi awinauge úwe.

22 Íre Súrása Ísikárióti peh mó Suráságá Sísansabé, Itene Wahnahno, árahinsabé ahabábq ke íre sokigi ariasa peh morá ite arene sánsá sokigi aieno úwe.

23 Úwana Sísaga wensabé, Ínénsabe awahbeh anínká néne sánsá mirainkehe. Néne sánsá miráinaraq Nániboga wensabé arutaboiratankéhe. Nániboreq ínéreqka weba séta wereq mía míaoyehetauye.

24 Ínénsabe suwahrieh kegá néne ehweh íre sehigéhe. Ínéga teiú éhwéhmé íre ínébataq néne ehwehne. Minawé Nánibo íné eqmaq núwéh aníné ehwehne.

25 Iteba mía míauta q mah ehwéh teiúge.

26 Nániboga séhréhi aní Manikáne Awa néníwíruw eqmarahnana ite moke íwáhnorinkehe. Ínéga moke teiéna ehwéh Manikáne Awanka ahrreraq itankéhe.

27 Íné niru ukiqme miónserah ite moq iru ukiqme míáhiro aitóge. Ínéga aitónserah ahabábq kehinánká íre miraorahowe. Itene irupipeq iwíáh kikiréq áhreiyehe.

28 Iuwena pokéna iteba kiwekinie teiewógaq íráh mino. Itega ínénsabe irutaboiraíntáhmé itene irupipeq eyoyóire. Nániboga íné kiotaigme míéh aní míre. Ínéga weba pokinaunsabé itene irupipeq eyoyóoro.

29 Mótaq sína tanáhráqsabé teiúge. Mí tanáhráq sínaraq itega néne ehwehnsabé aiq pútare aintageheéna amahnága teiúge.

30 Amahnága ahabábq kehiná kéhínáné wahnahnka sínana íre áhntetaq teiníe. Wega íné íre saiqnaríehre.

31 Nánibonsabé nirutaboirume mah kehiná kéhínánká tagariageheéna wega tení áráméhrí mirauge éna ite we kérahwána keyábé, Pokonehboq irigoro úwe.

15

Sera kawerue íyéhnsabé pabeqme ehwéhne.

1 Sísaga mó mahraréna, Íné náhniáq tahnsanugana Nániboga náhniáq sera sotaq wahnahni aní míéhre.

² Néne niyahnawe sera íre íyéhmé Nániboga apirúéhre. Sera íyéh níyáhnáwéwé áhnte mó será iyankeheéna apiruqme kaweq kaweraréhrena áhnte será íyéhre.

³ Mina inserah ínéga teiú éhwéhnká itene irupipeq kaweraitéhre.

⁴ Itega ínéba mía míairana ínéga iteba mía míaono. Pehipi kéh áyáhnáwéwé sera íre iyahráhire. Mina inserah itega móbeq miéhrataqmé íre serankakák míaneheqmóe.

⁵ Íné náhniáq tahnsanugaq ite náhniáq ayahnawe tahnsá móe. Itega ínéba mía míairana ínéga iteba mía míainie. Ínéba mía míaira kewé áhnte serankakák mía míaoneheqmóe. Peh itebataq mía míairataq iteriahriáh mó naneq íre miraorahowe.

⁶ Antegi áyáhnáwé súéhrena ehyataginsERAH ínéba íre mía míaó kewé mina tahnsanowe. Mí ayáhnáwé sorupawe mewena iraipéq móruahnana tagi-nawire.

⁷ Itega ínéba mía míaéq ínéga teiú éhwéh íréhrataqmé iwíáhue teniéro. Tenirana mirainie.

⁸ Ite áhnte será íyéhrara tagah kegá Maniká áwíq pankeráhwe. Áhnte será íyéh púaq ite íné séniráh ké miáhwe.

⁹ Nániboga ínénsabe arutaboirinsERAH ínéwé itensabé nirutaboiruge. Ínéga itensabé nirutaboiru puag ínéba mía míaoro.

¹⁰ Ínéga Nánibone sánsá sehgiúnsábé wega ínénsabe arutaboiraintéhrena weba mía míauge. Webá mía míausERAH itega néne ehweh sehgirataq ínéga itensabé nirutaboiraitahnaq itega ínéba mía míaighehe.

¹¹ Irupipeq eyoyó aitanieéna mah ehwéh teiúge. Peh irupipeq anotah eyóyoinkeheéna mah ehwéh teiúge úwe.

¹² Sísaga mó mahraréna, Néne sánsámé ínéga itensabé nirutaboirunSERAH itega wensabé wensabé irutaboiratéhoró.

¹³ Wene iyahnabo kaweraritanieéna minayabe pukinaína anímé anotah arútábóiri aní míre. Moke mó sirutaboiro kegá mí aní íre kiotaikorahowe.

¹⁴ Néne ehweh sehgió kéwé néne iyahnabo woe.

¹⁵ Arambehri anímáí íre úqitaníe. Arambehri aní wene wahnahne náneq íre ahtebeh púana itensabé arambehri anímáí íre úqitaníe. Nániboga teni éhwéh moke teiú púana néne iyahnabo anímáí úqítóge.

¹⁶ Itega íné íre omaq intárówana ínéga ite omaq itáráuge. Náhniáq ayahnawe áhnte será íyéhnSERAH ite néne niyahnawe méq áhnte será iwe kagainkeheéna omaq itáráuge. Áhnte será kéhnsábé itega néníwírué Nánibonsabé teawírataqmé wega mirainkehe.

¹⁷ Ínéga teiúmé wensabé wensabé irutaboiratéhoró úwe.

Sísa kéréh ké moq íwíoqnagehe i ehwéhne.

¹⁸ Sísaga mó mahraréna, Ahababáq kehiná kéhínánká itensabé suwahriáhnaraq téhwe ínénsabe suwahriehre íwíáhoró.

¹⁹ Ite ahababáq kehiná miáhtáq tahirimé mó ahababáq kéhínánká sen-suwahrahyabé sirutaboironsERAH itensabé moq sirutaboiro irino. Ínéga ite omaq itáráugaq ahababáq sansa sueq kaweq ke úkuro puara ahababáq kega itensabé suwahriehre.

²⁰ Arambehri anínká wene wahnah íre kiotaikire teiewónsábé ahrreraq matiáthro. Ahababáq kega íné níwíoqnah puara itenkakák moq íwíoqnagehe. Segá néne ehweh íráhtáq tahirimé itene ehwehnikakák írah irino.

²¹ Ite néne animárí míáh púara sega ite íwíoqnagehe. Segá íné eqmaq núwéh ání íre tagaríáhnsábé íwíoqnagehe.

²² Íné íre sena ehweh íre teriútáq tahirímé sene ahababáq peh kopípéq kéh irino. Ínéga teriúnsábé sene ahababáq amahnága ábóraq kéhrra sega, Itega árahúe ahababáruno íre irarerahowe.

²³ Ínénsabe suwahrieh kegá Nánibonsabé moq suwahriehre.

²⁴ Néne ótaq sansámárí se íre sokigi ariútáq tahirímé sene ahababáq peh kopípéq kéh irino. Néne ótaq sansámárí tagahnsabé sene ahababáq ábóraq kéhrra ínéreq Nániboreqsabé suwahriehre.

²⁵ Manikáne ehwehnka mahraréna,
Sega ínénsabe pehipi suwahriehre íre.

(Buk Song 35.19)

Mi sehiránká aiq pútaragire.

²⁶ Ínéga Nánibo míéhrabeqte séhréhi aní, aiq pútari aní, Manikáne Awa iteba eqmaraní. Wega tuinaraq néne arambhriakákáq néne sánsánkákákáq pahsuankéhe.

²⁷ Téhwe itega séniráh púaq itega moq néne ehweh terigéhe úwe.

16

Sísaga, Íwíoqnéra iubiq suaneherawoe ú ehwehne.

¹ Sísaga mó mahraréna, Mókake itega ínénsabe anetaníbo éq nuwanéhe íwíáhiyeho éna amahnága mah ehwéh teiúge.

² Segá ite momiwío nahtápéqté kaqiuwagéhe. Mó tanáhráq ite iubiq suaneherao kegá iwíáhéra, Ínénsabe aiq pútare atáh ké subiq suonawe mina Manikáne arambhriehre ígehe.

³ Segá Nániboreq ínéreq íre tagaríáh púara mina tahnsa oneherawoe.

⁴ Segá miraira tanáhráq sínaraq itega néne ehweh ahrraraq matiageheéna mah ehwéh teiúge úwe.

Sísaga Manikáne Awane arambhriyabé irarú ehwehne.

Sísaga mó mahraréna, Iteba mía míau puana mah ehwéh íre teiátáuge.

⁵ Íné eqmaq núwéh ánípá pokinie puana amahnága teiúge. Itebaté mó morá ánínká ínénsabe, Eheq pokono ue íre kasenire.

⁶ Ínéga mah ehwéh teiúnká itene irupipeq anotah uméhire.

⁷ Teiníboq írátíáthro. Íné pokinie ume aiq kawerire. Ite séhréh aitanieéna pokinie. Íné mahtaq míáhnaraqmé ite séhréhína anínká iteba íre tuoráhire. Íné pokonaraq iteba we eqmaq auwaníe.

⁸ Eqmaq auwáhnaraq Manikáne Awanka iteba tuinagake ite mah kehiná kéhínáné ahababáqsabe kaweqtaq méyabe íwáhnorinkehe. Manikánka ehweh aritahnayabé moq íwáhnorinkehe.

⁹ Segá ínénsabe íre aiq pútare aintáhnsábé minawé ahababáq míre éna íwáhnorinkehe.

¹⁰ Nániboba pokonaq íné íre tagehra puana kaweqtaq méyabe íwáhnorinkehe.

¹¹ Manikánka ahababáq kehiná kéhínáné wahnah aiq ehweh atéh púana ehweh aritahnayabé íwáhnorinkehe.

¹² Ehweh teiénawe áhnte kéhraqme ite amahnága íre irahráhowe.

¹³ Aiq pútari aní Manikáne Awanka tuinaraq ite moke íwáhnorinkehe. Íre wewene iwíáh iraréna peh wega írátíéh éhwéh teinkéhe. Mókake sína tanáhráqkákáqsábé teinkéhe.

14 Néne ehweh íwáhnorína puara áhnte kegá néníwíq pankeragéhe.

15 Moke Nánibone sánsámárimé wereq ínereqne sánsáne. Minayabe ínéga teiú éhwéhmé Manikáne Awanka íwáhnorinkehe teiúge úwe.

Itene irupipeq umehúna naneq mótaq iwíáh iwíáh naneq ukina ehwehne.

16 Sísaga mó mahraréna, Pehgáriq tanáhráqmé itega íné mó íre tagagehe. Anehe pehgáriq mó tanáhráqmé itega íné tagagehe úwe.

17 Úwara táhmaro we kéro kega seye náhenéra, Mi ehwéhmé íre irone. Aneq ehwéhpó? Wega teiena, Pehgáriq mó tanáhráqmé itega íné mó íre tagagehe. Anehe pehgáriq mó tanáhráqmé itega íné tagagehe íre. Wega mó teiena, Nániboba pokinieú puaq itega íné íre tagagehe íre.

18 Anehe pehgáriq tanáhráre ime aneq ehwéhpómo? Minawé ite íre irone éra seye náhenuwe.

19 Seye náhenuwana Sísaga iwíáhéna, Segá ínénsabe kasenonehe éna wega sensabé, Ínéga métáq mahraréwóge. Pehgáriq tanáhráqmé itega íné mó íre tagagehe. Anehe pehgáriq mó tanáhráqmé itega íné mó tagagehe éwóge. Minayabe itene irupipeq iwíáhéq kasenoo?

20 Teiníboq írátíáhro. Itene irupipeq anotah uméhínaq ibisagehe. Ibisehrra ahbabáq kega sene sirupipeq eyoyóinara wíréh wíréhigehe. Ebeqme itene irupipeq umehue págege ínana anehepeqme itene irupipeq eyoyó aginawire.

21 Ani maqmianaitaq uwo uwoinsabé mi ininé arupipeq éri puana anotah uméhire. Maqsuena wene ani míéh púana wene arupipeq eyoyóirana éréwéhsabé mó íre iwíáhíre.

22 Mina inserah amahnága itene irupipeq umehirana ínéga ite mó tagah-nagake itene irupipeq eyoyóinkehe. Itene irupipeq eyoyóinara mó kegá mina íre kaqiuwahráhowe.

23 Mi tanáhráqmé itega ínénsabe mó ehwéh íre tenigéhe. Teiníboq írátíáhro. Nánibonsabé néníwírue iwíáhíue teawírataq wega mirainkehe.

24 Menahmé itega íre néníwírue teawátówe. Itene irupipeq anotah eyoyóinkehboq Manikánsabe teawéro. Teawírataq wega mirainkehe úwe.

Sísaga íre kaweq sunúq kiotaikuge ú ehwehne.

25 Sísaga mó mahraréna, Pabeqme ehwéhnue tei teinurauge. Mi tanáhráq pabeqme ehwéh mó íre teiasa peh Nánibo éhweh pahsuqme teinie.

26 Mi tanáhráq itega néníwírue wensabé teawigéhe. Nánibonsabé, Ite séhréh arito ue íre teawinie.

27 Ahqáho. Iteitega we teawigéhe. Maniká wewega itensabé arutaboíraitéhre. Itega ínénsabe irutaboíraitáh púana Nániboga itensabé arutaboíraitéhre. Maniká míéhrabeqte tumíaraunsabé aiq pútare ainteq ínénsabe irutaboíraitáh púana Nániboga itensabé arutaboíraitéhre.

28 Nánibo míéhrabeqte mah marákó marákóipéq tumíarauge. Tuména amahnága mah marákóipéq suena Nániboba tuekinie úwe.

29 Úwaq ite we kerahwána kegá Sísansabé, Aiq irone. Arega amahnága íre pabeqme ehwéhnua peh tábúsoqme pahsuqme teiene.

30 Itega amahnága tagónawe arega moke ahteabawe tagariahne. Minayabe arega Maniká míéhrabeqte túnayabé aiq pútare atone. Arensabé mó kasenýabe anetaníbo. Aiq pútare atone ewane.

31 Ewanana Sísaga itensabé, Amahnága aiq pútare aintaho?

³² Aiq pútare aintáhmé mótaqmé amahnága itega íné nuweq iteruwahpeq kobeq séberoneheqmóe. Íné nuwehrana ínébataq míanie. Nániboga ínéba mía míai puana íre ínébataq míanie.

³³ Ite ínéba mía míaconsabé iru ukiq itanieéna mah ehwéh teiúge. Mah marákóipéqmé mó tanáhráq mó tanáhrárué íre kaweq sunúq sinae. Ínéwé íre kaweq sunúqmé aiq kiotaigme míó púaq iwiáh íwiáhoró úwe.

17

Sísaga we kéro ke séhréh aritanieéna púrerú ehwehne.

¹ Sísaga mi ehwéh irareruena íopeq tagéna Manikánsabe, Nániboo, íné pukona tanáhráq aiq awehrarire. Íné arenahninká arenáwiq pankeraníboq arega néníwiq pankero.

² Arega moke mah kehiná kéhíná wahnahnúno aintároné. Arega ínéba eqmaq suahna ke oganúq sito aintahne.

³ Arebataq aiq pútaq Manikáne. Arega íné Sísá Karáhé eqmaq núwátóne. Arereq ínéreqsabé aiq pútare aítáh kégá oga mérapeq aiq awaq miáhwe.

⁴ Arega teniena arámbéhrí miraue parabarúónsabé are págege aní mé anotah aní miáhnara mah marákóipéqté kégá tagahwe.

⁵ Naho mah marákó márákó íre kotaq ínéga areba miáhwataq arereq ínéreq anotah anité miáhwaye. Nániboo, naho ite miáhwayanserah amahnága mirainto.

⁶ Arega mah marákóipéqté ké ínéba eqmaq suahne. Mi kewé arene sánsá sokigi aritóge. Téhwe mi ke arene animárimé ínéba eqmaq súátóne. Sega arene ehweh írera sehgiówe.

⁷ Arega moke níátóna naneqme peh arerenee. Minawé ínéba eqmaq suahna kégá aiq tagariáhwe.

⁸ Arega teniátóna ehwéhmé moke teriátáugara íráhwe. Ínéwé are miáhnarabeqte áninugara aiq pútaq tagariáhwe. Arega íné eqmaq núwátónayabé aiq pútare atáhwe.

⁹ Arega eqmaq suahna keyábé púreraritóge. Amahnága moke mah marákóipéqté keyábé íre púreraritóge. Peh ínéba eqmaq suahna keyábé arene animárimé púana púreraritóge.

¹⁰ Moke arene animárimé néne animárimé. Moke néne animárimé arene animárimé. Mó kégá eqmaq suahna ke tagéna néníwiq pankeráhwe.

¹¹ Amahnága areba kinie. Íné mah marákó márákóipéq íre miáhnaraq eqmaq suahna kégá mahtaq míagehe. Nániboo, kaweqtaq mía miáóne. Arene págege awíq níátóne. Arega ínéba eqmaq suahna ke arene págege awíqtaq wahnahnarito. Arereq ínéreqka moráráq mía míauyanserahnigehboq kawerue wahnahnarito.

¹² Ínéba eqmaq suahna kebabé mía míaurataq arenáwirue kawerue wahnahnaritáruge. Kawerue wahnahnaritáruagara se íre taqnobagowe. Peh morá aní iraipeq tabikinai aní taqnobagire. Manikáne ehweh aiq pútaraginkeheéna taqnobagire.

¹³ Amahnága areba kinie. Ínéba eqmaq suahna kené sirupipeq eyoyó aritanieéna mah marákóipéq ména mah ehwéh iraruge.

¹⁴ Arene ehweh aiq teriúge. Ahbabáq kehiná kéhínánká ínéba eqmaq suahna keyábé suwahriehre. Íné ahbabáq kene sánsá íre miraanserah

ínéba mía míaog kegá moq peh miáhwe. Minayabe ahababáq kega sensabé suwahriehre.

¹⁵ Se mah marákó marákóipéqté meriqme mórítáhro íre teawúge. Peh owainawanka se ahababáq aritehnehboq kawerue wahnahnarito teawúge.

¹⁶ Íné ahababáq kene sánsá íre miraugara ínéba eqmaq suahna kegá moq ínéga unsarahnéra ahababáq sánsabé suwahriehre.

¹⁷ Arene ehwehne aiq pútaq ehwéhne. Se kaweqtaq mía míaigehboq arene aiq pútaq ehwéhntaté sirupipeq págege arito.

¹⁸ Arega íné mah marákóipéq eqmaq núwátónanserah ínéga se mah kehiná kéhiná suwahpeq eqmaq suanie.

¹⁹ Sega aiq pútaq arene animári mía míaigehéena íné arereq mía míainauge.

²⁰ Ínéba eqmaq suahna kewé íre sebatagsabé púrerarítóge. Sega mó ke terirara irera ínénsabe aiq pútare aintagehéena mi keyábéákq púrerarítóge.

²¹ Sereq ínéba eqmaq suahna kereq peh morá íwiáhigeheéna púrerarítóge. Nániboo, arereq ínéreqka moráénúyanserah se ómi peh morá íwiáhigeheéna púrerarítóge. Arega íné eqmaq núwátónayabé mah kehiná kéhinánká aiq pútare atagéhboq peh morá íwiáh arito.

²² Arega íné págege ainte néníwiq pankerahnanserah ínéga se págege aritena sensíwiq pankeróge. Arereq ínéreqka moráénúyanserah sega morá íwiáhigeheéna sensíwiq pankeróge.

²³ Eqmaq suahna ke moráénigeheéna sereq míóge. Are ínéreq miáhne. Minayabe sega peh moráénirataq mah kehiná kéhinánká arega íné eqmaq nuwahna ehwéhnsábé aiq pútare atagéhe. Arega ínénsabe arutaboairaintahnanserah sensabé moq arutaboairaritahne. Wega peh morá íwiáhirataq mah kehiná kéhinánká mina tagéra arega arutaboairaritahna ehwéhnsábé aiq pútare atagéhe.

²⁴ Nániboo, ínéba eqmaq suahna kegá íné miáhnarabeq ínéreq sereq méyabe nuwahbehre. Mah marákó marákó íre kotaq ínénsabe arutaboiré néníwiq pankeróne. Are néníwiq pankerónayabé sega minaakaq anotahtaq téhreh naneqkakák tagagehéena ínéreq méyabe nuwahbehre.

²⁵ Nániboo, ínéga are aiq tagarióge. Kaweqtaq mía míaóne. Ahababáq kehiná kéhinánká are íre tagariáhwe. Arega íné eqmaq nuwahnana sunsabé eqmaq suahna kegá aiq tagariáhwe.

²⁶ Ínéga arene sánsánsábé se sokigi arítóge. Mó sokigi arita aritainie. Arega ínénsabe arutaboairaintahnanserah sega mó keyábé sirutaboirigeheéna sokigi arítóge. Íné sereq mía míainieéna sokigi arita aritaugé úwe.

18

Súrásaga Sísane naruo koweriro ehwehne.

(Mátýu 26.47-56; Máhka 14.43-50; Áruká 22.47-53)

¹ Sísaga Manikánsabe mi ehwéh teawena pokúwe. Wereq ite we kérahwána kereqka Kirona aroipéq seberaebéq pokowane. Mitaq kaweq matábú kowaq itega mitaq kowíahwane.

² Súrása, Sísane naruo koweriranaú anínká moq mi matábú tagariowe. Sísareq ite we kérahwána kereqka mitaq áhnte tanáhráq momiwíowanayabé tagariówe.

³ Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Péhrasi kereqka Manikánsabe iwiáh íwiáh atáh náhtápéqté párisíwárinseq sóntia kereq eqmaq

súowe. Eqmaq súo kereq Súrásaga meriqmena mi matábúráq súwe. Segá sahmárinkákáq áráhmuakáq kánéqkakaq mewera suwe.

⁴ Sísaga sega miraoneherau naneq wene arupipeq moke tagarawéna su ke taganiééna pehrápeq kowíowe. Kowéna sensabé, Insensabe anebahroo úwe.

⁵ Insensabe anebahroo úwara sega wensabé, Sísá Néhsara suwahpeqte ánínsabé anebahrúne uwana Sísaga sensabé, Íné we uge úwe. Súrása, Sísane naruo koweriro anínseq mitaq iriwe míowe.

⁶ Iriwe míowana Sísaga, Íné we uge teriutaq sega sinehepeqte atárué inahsubúwe.

⁷ Sísaga mónkakáq kasenéna, Insensabe anebahroo úwara sega, Sísá Néhsara suwahpeqte ánínsabé anebahrúne uwe.

⁸ Uwana Sísaga sensabé, Íné we uge teiú mino. Ínénsabe ninebahrirataq mah anímári pehgarariteq pokoro aritáhro úwe.

⁹ Sísaga métáq tahnsa Manikánsabe maharána, Kawerue wahnahnarítáragara se íre taqno bagowe úwe. Mi ehwéh aiq pútaraginkehéna mah anímári pehgarariteq pokoro aritáhro úwe.

¹⁰ Sáimóni Pítaga wene poka matawéna Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahne arambehri aní wenáwíq Mákúsa apiwe wene púpeqte áhré kiraq auwowe.

¹¹ Kiraq auwowana Sísaga Pítansabé, Poka unahpí úsaro éna, Nánibone níerorahi arámbéhrí nirupipeq umehorahi arámbéhrí mirainau mino úwe.

Sísá Anásaba móátó ehwehne.

¹² Úwara sóntía kereq sene wahnah anínseq párisiwarínseqka Sísá táhtoqme táhru táhruwe.

¹³ Téhwe sega Sísá meqmera wehukení áwíq Anásaba móátówe. Anásawe Káiyápásane awarénawae. Sísá pukinaú opéq Káiyápásawe Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnah míowe.

¹⁴ Káiyápásaga menah tahnsa Asiu ke teriena, Iteruwahrah ómi pukiye-hboq peh morá ánínká kawerairitankéhboq pukinkehe. Mina aiq kawerire úwe.

Pítaga Sísá íre tagaríoge ú ehwehne.

(Mátíyu 26.69-70; Máhka 14.66-68; Árúka 22.55-57)

¹⁵ Ite Sísá kérahwáya anité Sáimóni Pítareq ínereqka Sísá kérahwáye. Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnka íné tagariowe. Wega íné tagarionsabe wene nahtapeqte mátábúrápéq Sísá kérahwae.

¹⁶ Pítaga méhpehpeqte ónsaráq kowíowe. Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnka íné tagario púana ínéga onsarapéqte wáhnáh áhráryábé, Onsa sio koreawéwae. Onsa sio teawena Píta meqmena mátaburaq móátáhwe.

¹⁷ Mi ahrárigá Pítansabé, Are moq mah aní kérahna anípo úwana, Írakaumo. We íre kéroge úwe.

¹⁸ Titirúnsabe arambehri kereq párisiwarínseqka ira parewe totorue míowana Píta moq iriwe ména totorúwe.

Wahnah anínká Sísansabé ehweh ato ehwéhne.

(Mátíyu 26.59-66; Máhka 14.55-64; Árúka 22.66-71)

¹⁹ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnka Sísansabé we kéro keakq wega siwáhnorú ehwehnikákáqsabé kasenúwe.

²⁰ Sísaga wensabé, Íné íre epéráhpéria ahriahri peh ábóraq áhnte wehekéq miáhrabeq teri terinuge. Itene momiwío nahtápéqkákáq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté wiráipéqkákáq síwáhnoruge. Íre epéráhpéria síwáhnoruge.

²¹ Ínénsabe aneqsábé kasenaintaho? Néne ehweh teríú ké írátiáhwe. Seba kogaseninanao úwe.

²² Úwana mibeqté iriwe mío anínká ayahpóra Sísá subiqmarena wensabé, Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnsabé mina tahnsa éhwéh atéhneho úwe.

²³ Úwana Sísaga wensabé, Íné ahababáq ehweh teawénaraqmé tenio. Íre ahababáq ehweh teawúge. Árahinsabé nubono úwe.

²⁴ Úwana Ánásaga Sísá íre pugeq auwasa Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnah Káiyápásaba eqmaq auwowe.

Pítaga mónkakáq Sísansabé ahqáho ato ehwehne.

(Mátíyu 26.71-75; Máhka 14.69-72; Áríuka 22.58-62)

²⁵ Pítaga íraraq ména pabesúq tehesurue totorúwara mío kega wensabé, Are moq we kérahna anípo uwana Pítaga sensabé, Ahqáho. We íre kéroge úwe.

²⁶ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahne arambehri anínká Pítansabé, Sísareq arereq mátaburapeq míehyana tagéwó mino úwe. Mi ehwéh írarú animé we Pítaga ahre apiaro aní awahrah aníne.

²⁷ Tagéwó mino úwana Pítaga mónkakáq ahqáho úwana kokórega ehwehnúwe.

Páhirátiga Sísansabé kasenu ehwehne.

(Mátíyu 27.1-2,11-14; Máhka 15.1-5; Áríuka 23.1-5)

²⁸ Ahbiahíperura sega Sísá meqmera Káiyápásane nahtapeq suera anotah nahtápéq ehweh aruqaruro nahtápéq Sísá móátówe. Sótaikú tanahráq no tahutáhúq wéhékáh mi nahtápéq kiewé órira púra Asiu kegá íre kíúwe.

²⁹ Mibeqté wáhnáh ání áwíq Páhirátiga máhpeq tueyokéna sensabé, Itega méáúwáh ánimé aneq ahababáriro úwe.

³⁰ Úwara sega wensabé, Mah aní íre ahababáq ani tahirí túbáh agúna irino uwe.

³¹ Uwana Páhirátiga sensabé, Iteitega we meqmeq iteitene sánsánue iwíáhue ehweh atáthro úwe. Úwara sega wensabé, Wehukení subiq sueyabe ite Aroma kegá ahqáho aitarówe uwe.*

³² Menah Sísaga, Sega íné pankeragéhe írarúmé amahnága aiq pútaq aginkeheéra mi ehwéh teawúwe.

³³ Páhirátiga nahupeq kibekéna Sísá meqme seroue wensabé, Arewé Asiu kené wahnahpo úwana

³⁴ Sísaga wensabé, Arega írarénawe arerene iwíáhbo? Íné éhweh mó anínká teawíro úwana

³⁵ Páhirátiga wensabé, Íné Asiu anínabugo? Arenawahraheq itene wahnahmarínseqka are meqmera ínéba méáúwáhwe. Aneq ahababáruono úwe.

³⁶ Úwana Sísaga wensabé, Íné wahnah wahnahnurabeqme íre mah marákó márakóipére. Mah marákó márakóipéq wahnahnutaq tahirímé Asiu kegá íné

* **18:31:** Mi tanáhráq Aroma kegá Asiu kené marákó págegeue wahnahnéra Asiu keyábé, Ite wehukení ehwehotaq we subiq súáho arite ehweh órirane éra peh morá ite Aroma kegá mi sansánoneheqmúne uwe. Wehukení awankátaq táhpare sansamé Aroma kené sánsáne.

táhtoráhtáq íné séniráh kégá ebeho irino. Íné wahnah wahnahnurabeqme íre mah marákó márakóipére úwana

³⁷ Páhirátiga Sísansabé, Are anotah Wahnáh ání míahno kasenúwana Sísaga wensabé, Arega aiq iraréne. Aiq pútaq ehwéhnsábé síwáhnorinieéna mah marákóipéq tuména wehukení úkurauge. Aiq pútaq ehwéhnsábé suwahbeh kegá néne ehweh íráhwe úwana

³⁸ Páhirátiga wensabé, Aiq pútaq ehwéhmé aneqpomo úwe.

Páhirátiga, Sísá awankátaq táhparáhro ú ehwehne.

(Mátíyu 27.15-31; Máhka 15.6-20; Áríka 23.13-25)

Páhirátiga wensabé, Aiq pútaq ehwéhmé aneqpomo éna máhpeq tueyokéna Asiu keyábé, Íné iwíáhume we íre ahababáq ani míre.

³⁹ Sótaiquí iahreráq ko tanáhráq ahriahri peh morá karábúsiipéqté ání pugeq íúwóge. Mi sansá mira aruqaruruge. Minayabe Asiu ke itene Wahnah pugeqíninkono úwe.

⁴⁰ Úwara sega anotah ehwéhnaabéera, Mi anímé pehragé Párehba pugeqio uwe. Párehbawe wehukení subena aebó ání míowe.

19

¹ Páhirátiga sóntía keyábé, Sísá meqmeq áréti sahtáté subóro aritowara sega meqmera mósubúwe.

² Mósubera ógaratáté keborarera wene ayahqnotaq suki atera peh morá táutáúq kórósi abaq atówe.

³ Mó anínká mó anínkáue Sísaba séra wensabé, Are Asiu kené wahnahpo éra awiréh atera siyahpóra subúwe.

⁴ Páhirátiga máhpeq mó tueyokéna soruparió keyábé, Írátiáhro. Íné iwíáhume we íre ahababáq anine. Minayabe tagariageheéna iteba máhpeq atanje úwe.

⁵ Úwana Sísaga ógaratáté keboria náneqkakák tautáúq korósiákák máhpeq tueyokúwe. Tueyokúwana Páhirátiga wensabé, Mah aní tagahro úwe.

⁶ Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq wahnah kereqka Sísá tagéra áhnte ehwéh kikiréra, Awankátaq táhpawe subiq súáhro éra pagu pagunuwe. Pagu pagunuwana Páhirátiga wensabé, We íre ahababáq anine íwíáhúnsabe iteitega meqmeq awankátaq táhpawe subiq súáhro úwe.

⁷ Úwara Asiu kegá wensabé mahraréra, Wega, Íné Manikáne ahninkáwá úge urainsabé itene sánsá sabiúéhre. Sabiúéhmé puko nanere uwe.

⁸ Úwana Páhirátiga mi ehwéh irena anotah ahré agúwe.

⁹ Wega koti nahtápéq mó kibekéna Sísansabé, Arewé eheqte anípo úwana Sísaga ehweh íre iraría peh ehiya míowe.

¹⁰ Páhirátiga Sísansabé, Aneqsabé ehweh íre tenieno? Ínéga are soraq auwahráhuge. Ínéga are awankátaq táhparahráhuge. Mahnawé aiq irahno úwe.

¹¹ Úwana Sísaga wensabé, Peh morá Manikánka arega wahnahnúno ataránsabé arega íné awankátaq táhparahráhone. Minayabe areba móintéh ániné ahababáqka arene ahababáq kiotaikire úwe.

¹² Páhirátiga mi ehwéh irena, Pugeq auwané iwíáhúwe. Iwíáhúwara Asiu kegá anotahtaq mahraréra, Arega we pugeq auwéhnaaqme are íre Sísáhri, Aroma kené wahnahne iyahnabo aní móne. Íné Asiu kené Wahnah muge iraréna anímé Sísáhrine naruo aní míre uwe.

13 Páhírátiga mi ehwéh irena Sísa máhpeq márunatena wahnah anínká ehweh atorabeq tútuue míowe. Mibeq áwíq Ebah Ahtápére. Íbaru ehwéhmé mitaq Kábátae ue áwíratówe.

14 Ahbhiah tahnsá ite Asiu kené sótaikú iahrerraq ko tánáhráre. Iborá tahnsa wéhékáhnabubu wahtotarútaq Páhírátiga Asiu keyábé, Itene Wahnah tagahro úwe.

15 Úwara sega ehwehnabaéra, We meqme mósubiқ suo. Awankátaq táhpawe subiq suo pagu pagunuwe. Pagu pagunuwana Páhírátiga sensabé, Itene anotáh Wahnáh awankátaq táhparáhro ininkono úwe. Úwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kégá wensabé, Aroma kené wahnahme webataq itene wahnahne uwe.

16 Uwana Sísa awankátaq táhparageheéna Páhírátiga móatowara sega Sísa meqmera pokuwe.

Sísa awankátaq níriraté táhparó ehwehne.

(Máttyu 27.32-44; Máhka 15.21-32; Áruká 23.26-43)

17 Segá Sísa meqmera pokuwana Sísaга wewe táhparéhra awánká abaq-mena kúwe. Kire kire sáwéh áwíq Ayahqno Tánúnsutapéq pokuwe. Íbaru ehwéhmé mí sawéh áwíq Kógótae ue áwíratówe.

18 Segá Sísa awankátaq níriraté wene ayahnkaratáq subiqmaq aigarátaq subiqmarue táhparera awánká pankeqme marakóipeq pearówe. Pearera mó anité mó awánkátáréráq táhparera pankeqme pearówe. Sísa ákáhpi pearera mi anité ayehré ayehré pearówe.

19 Páhírátiga, Kanehraq sehíranue táhparáh awánkátáq táhparáhro aritowara táhparówe. Kanehraté sehíránká mahraréna, Néhsara suwahpeqte áni Sísaue Asiu kené Wahnahne úwe.

20 Mí kanéhráq sehírania apahtáro kéhínáné ehwehraq sehíranéna Íbaru ehwéh Asiu kené ehwehnikakáq Aroma kené ehwehnikakáq Kárikí kené ehwehnikakáq sehíranúwe. Sísa táhparótaq Sarúsarama suwahpeq wahtotaq puara áhnte Asiu kegá tagéra mi sehírá sáhnsáhuwe.

21 Asiu kené Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kégá Páhírátinsabé, Asiu kené wahnahne íre sehíranúno. Peh mí anínká, Íné Asiu kené Wahnah muge íre. Mínawé sehíranúno uwe.

22 Uwana Páhírátiga sensabé, Íné sehíranéwó náneq aiq sehíranue parabarúoge úwe.

23 Sónτία kegá Sísa awankátaq táhparera wene korósi mewera itaréitaréráq saraqmarera meyówe. Wene káhq ambántá anehe mewera íre parura peh táránkaq kowe.

24 Peh táránkaq konsabe subansúéhneho íwíáhéra, Insega meyanabomo éra káhsiuwana peh morá anínká meyowe. Miraunsabé Manikáne ehwehme aiq pútaragúwe. Mí ehwéhnká mahraréna, Segá néne korósi saraqmera káhq ambántá káhsie meagehe íre. *(Buk Song 22.18)*

25 Káropáne ahre áwíq Máhriae. Mágára suwahpeqte mó iní wenáwíq moq Máhriae. Sereq Sísane anowareq wene ónánahwáreq awankátaq táhparóabeq wahtotaq kowíowe.

26 Kowíówana Sísaга íné, we kэрáhwa anínsabé arutaboiraintéh ánínseq we-nanoreq míahwayana wega ite tagéna wenanonsabe, Areba míéh áni arenahni míankehe éna

²⁷ wega ínénsabe, Náinowé arenano míankehe úwe. Teniunsabe wenanoga néne nahtapeq kaegaeúwana kirabo atáhwaē.

Sísa pukú ehwehne.

(Mátíyu 27.45-46; Máhka 15.33-41; Áríka 23.44-49)

²⁸ Sísa iwiáhéna, Néne arambehri aiq moke parabagire éna Manikáne ehwehnka aiq pútaraginkeheéna wega, Íné tahbobóire úwe.

²⁹ Kítাবেh nahniáq sérá ano obenkisa ántéhyá mitaq kowara sehenáh tahnsa náneqtaté antehyapípeq pámbáhue sehikaratáq marera wene áwéhipeq atówe.

³⁰ Atówana Sísa néna, Ai q parabagire úwe. Ai q parabagire éna wene anuo píntéráhéna wenawa soraq suena putiowe.

Sísa sehsabio ehwehne.

³¹ Ahbiah tahnsá ite Asiu kené ahrena ahrena wehekáhne. Mi tanáhráq itene sótaikú iahreraq kéh tánáhráq púara Asiu wahnáh kéga iwiáhéra, Putianeherao kené sinonka ahrena ahrena wehekáh awankátaq kehneho uwe. Minayabe sega Páhirátiba pokéra wensabé, Putianeherao ke apubúue pukigeheé siwiah anteruo úno. Putiéhrataq awanká soriwe mewe maisaragéhe uwe.

³² Sóniá kéga pokue Sísa req awankátaq táhparó aniténé siwiah anterúowe.

³³ Sega Sísa séra tagowana aiq putio púara sega wene awiah íre anterúowe.

³⁴ Peh morá sóntiá ánínká wene sehsabe karatáté Sísa ne aroganabí sehsabiowe. Sehsabioaq korahqkákáq wánínkakaq súwe.

³⁵ Nénéne niuranka tagahwaē. Íné ai q pútarahnsanuge. Itega ai q pútare atageheéna teiúge.

³⁶ Manikáne ehwehnka mahraréna,
Wene ayahnsa íre anterigéhe íre.

(Buk Song 34.20)

³⁷ Manikáne ehwehnka mó mahraréna,
Sehsabearáh ání tagagehe íre.

(Sekaraia 12.10)

Miraue mi ehwéhtaré ai q pútaragúwe.

Sísane anonka maisé onápípeq maisaró ehwehne.

(Mátíyu 27.57-61; Máhka 15.42-47; Áríka 23.50-56)

³⁸ Árimátéa suwahpeqte ání Sósépa Sísansabé ai q pútare atena Asiu keyabé áhreú púana Sísa oga miotaqme we íre ábóra q kérowe. Sósépa Páhirátinsabé, Sísa anonka mewena mómaisaranínkono úwana Páhirátiga wensabé kowe atowana máhpeq tueyokue Níkorímareqka tumeyóye.

³⁹ Níkorímawe menah tahnsa Sísa ba inokáhpeq sena niginka tahnsa kaweq kunkúni nanegmarí áhnte 30 kíro mewena súwe.

⁴⁰ Sósépareq Níkorímareqka Sísa ne anonka mewera kaweq kunkúni nanegmarínkákáq wene anonkankakáq kaweq íre wahto ambántátáté úbíq máróye. Mi sansámé Asiu kené wehukení maisare sansane.

⁴¹ Sísa táhparówana maisaró matábú wahto kowe. Mi matábúráq o ubuqmaró oná kowe. Mipéq mó aní íre maisaróye.

⁴² Ahbiah tahnsá Asiu kené ahrena ahrena wehekáh púara mó oná kabareyabe íre miraorahuye. Minayabe mi oná wahto ko púara sega Sísa mitaq maisaróye.

20

Sísa oga úkú ehwehne.

(Mátíyu 28.1-8; Máhka 16.1-8; Áruká 24.1-12)

¹ Mó wikíné ebeqte wéhékáh tanahráq tuekinaútaq Máhría, Mágára suwahpeqte ínínká Sísa maisarórabeq úwe. Méhpehtaq paiqmáro ebáh íre paisa peh móbeq kowana tagówe.

² Tagéna we Sáimóni Pítareq íné, Sísaga arutaboiraintéh áninseqpa pehbeheráh séna itensabé, Itene Wahnahne anonka ónapípeqté mewera eheqpopoq mărăhwe úwe.

³ Úwata Pítareq ínereqka Sísa maisaróyarabeq koragayehéeta pehbeheráh pokowaye.

⁴ Pehbeheráh ínégá Píta kótaikue Sísa maisaróyarabeq ebeq kowae.

⁵ Mitaq ebeq kéné taebewe maisia ónapípeq tagahwana Sísane anonka úbíqme maisaróya ambántá mitaq kowana tagahwae. Íné mibeq íre tuegia peh taebewe tagahwae.

⁶ Peh tagahwana Sáimóni Pítaga mitaq séna maisaróyarabeq kobekue tagówe. Taberábe maisaróya ambántá mitaq kowana tagówe.

⁷ Sísane ayahqno úbíq mároya ambántá móbeq kowe. Ayahqno úbíq mároya ambántámé maisia ámbántá korabeq íre kowe. Peh sabaráwe móbeq kowana tagówe.

⁸ Tagówana íné maisaróyarabeq ebeq kowa anínká moq kobekue tagahwae. Tagéna, Sísa aiq irigire éna aiq pútare atáhvae.

⁹ Manikáne ehwehme, We pukéna iriginkehe séhírá kowata mi tanáhráq mah sehírá íre iahtebahwaye.

¹⁰ Tagéta ite kaegaeowayarabeq kouwekowaye.

Máhría, Mágára suwahpeqte ínínká Sísa tagó ehwehne.

(Mátíyu 28.9-10; Máhka 16.9-11)

¹¹ Kouwekawayana Máhriaga maisaróyarabeq mó séna máhpeq iriwe ména ibisówe. Ibiséna wega maisia ónapípeq taebewe tagówe.

¹² Íre wahto taberábe ambántánkákák ánité íopeqté ánité Sísane anonka kéworabeq tútuue míóyana Máhriaga tagówe. Mó aní Sísane ayahqno kéworabeq mó aní wene aigará kéworaberue tútuue míóyana tagówe.

¹³ Tagówara sega mi ínínabé, Aneqsabé ibisahno uye. Uyana wega sensabé, Néne Wahnah ínégá íre tagarírabeq mórúáhnsabé ibisoge éna

¹⁴ wega pabeqme tagówana Sísa iriwe míowe. Míowana mi íníné arupipeq Sísa wire ue íre iwíáhue tagówe.

¹⁵ Íre iwíáhue tagówana Sísaga wensabé, Are aneqsabé ibisahno? Insensabe anebahrono úwana mi ínínká iwíáhéna, Kaseni aní we mah matábúráq wahnahni aníne iwíáhéna wensabé, Wene anonka mearáhnawe eheq marahno? Koweaníboq tenio úwana

¹⁶ Sísaga wensabé, Máhriao úwana mi ínínká weba pabeqme tagéna Asiu kené ehwehtaq, Árábónaio úwe. Mi ehwéh áwahewé Íwáhnoranáo úwe.

¹⁷ Úwana Sísaga wensabé, Nániboba íre pokurio puah ninonkataq táhtoréhnehboq néne iyahnabo korerio. Maniká Nániboba tuekinauge. Mí ehwéh korerio úwe.

¹⁸ Úwana Máhría, Mágára suwahpeqte ínínká ite Sísa kérahwána kebá séna itensabé, Ínéga Sísa aiq tagoge éna Sísaga teawu ehwéh teiwe.

Sísa kéro kega we tago ehwéhne.

(Mátíyu 28.16-20; Máhka 16.14-18; Áríka 24.36-49)

¹⁹ Penorabeqte mó wikíné ebeqte wéhékáh tanahráq ite Sísa kérahwána kegá soruparawéq Asiu keyábé áhreowana puaq itene nahupeqte ónsá paiq-mareq miahwane. Miahwanana Sísa ákáhpi seiriwe ména itensabé, Pehwehrué iru ukiqme miáhro úwe.

²⁰ Iru ukiqme miáhro éna wene ayahnkarakákáq wene aroganabínkákáq sokigi aiuwaq itega we tagéq itene irupipeq anotah eyóyóúwe.

²¹ Sísa mónkákáq itensabé, Pehwehrué iru ukiqme miáhro. Nániboga eqmaq nūwátáinserah ínégá moq ite eqmaq iúwóge úwe.

²² Eqmaq iúwóge éna wene euq ahusaiena, Manikáne Awa iúge úwe.

²³ Manikáne Awa iúge éna wehukéníné ahbabáq soraq súéhrrataq íre kagainae. Wehukéníné ahbabáq íre soraq súéhrrataq sene ahbabáq seba kagainae úwe.

Tómáhsiga Sísa tago ehwehne.

²⁴ Sísa iteba sú tanahráq peh morá aní, Tó máhsiga íre míowe. Tó máhsine wéhuwehu áwíq Tírímásie.

²⁵ Sísa mó kérahwána kegá Tó máhsinsabé, Itene Wahnah oga míéhraq tagóne teawewáne. Teawewánana Tó máhsiga itensabé, Pehipi íre aiq pútare aitaníe. Sísa ne ayahnawarutaq níri subisa ábí tagéna niyahnkaratáté wene aroganabí sehsaberapí táhtoráhnraqmé aiq pútare aitaníe úwe.

²⁶ Abapete téhtaré wéhékáh sótaikúwaq Tó máhsireq ite Sísa kérahwána kereq nahupeq miahwane. Onawári áróki pareq miahwanana Sísa ákáhpi seiriwe ména itensabé, Pehwehrué iru ukiqme miáhro úwe.

²⁷ Iru ukiqme miáhro éna Tó máhsinsabé, Néne niyahnkara sosanue tagáhno. Ayahnkahkahrué néne niroganabí táhtoro. Íre aiq pútare aintéhnehboq aiq pútare ainto úwana

²⁸ Tó máhsiga Sísansabé, Néne Wahnah mone. Néne Maniká móne atowe.

²⁹ Atowana Sísa wensabé, Arega íné tagáhnayabé aiq pútare aintahno? Sene siuratare íné íre tagéra pehipi ínénsabe aiq pútare aintáh kégá iwíáh iwíáhigehe úwe.

Sóniga áwahe ehwéh teí éhwéhne.

³⁰ Mah pukúpéqté séhírá moke Sísa ne ótaq sansánsabé íre teiúge. Wega áhnte mó miraúwaq ite we kérahwána kegá tagahwane.

³¹ Sísa ne meirena kaweraitankeheéna Manikána omaq ato aninéna we Manikáne ahninkáwá wire. Minayabe aiq pútare atageheéna mah ehwéh sehiranue teiúge. Sísansabé aiq pútare atéhrrataqmé wenáwírue oga mía míaiagehe.

21

Sísa we kéro kebá ábórarú ehwehne.

¹ Peh morá káwéhúnsabé téhtaré áwíq kéhre. Kehrari kawéhúne. Mó awíqmé Táibéria kawéhúne. Mó tanahráq mi kawéhú ayehráq Sísa ite we kérahwána kebá ábórarúwe. Wega mahraue ábórarúwe.

² Ite abapete téhranité kérahwána ke sesorupawe miahwane. Tó máhsiwe wene wéhuwehu awíq Tírímásie. Wereh Sáimóni Pítareh Kéána suwahpeq Kehrari marákórápéqté aní Nátáníérireh ite Sébérine ahninkáwáráréreq téhranité mó keróya anitéreq sesorupawe miahwane.

³ Sáimóni Pítaga itensabé, Íné pah sábatáhrinauge úwaq itega wensabé, Ite moq are kéranéhe ewane. Itega sípi kéweweq pokue moke penkútaq uwe taga tagaowane. Pah íre maqmera pehipi uwe taga tagaowane.

⁴ Ahbiahipeq Sísaga káwehu áhnopeq súwaq itega we íre tagariahwane.

⁵ Sísaga itensabé, Nanuwahraho, pahmé aiq maqmiaho úwaq, Írakaumo ewane.

⁶ Ewanana Sísaga itensabé, Sípiipéqté éberiopeq uwe tagéq meyangéhe úwaq itega itene kahwe éberiopeq uwe tagéq áhnte pah meyahwáne. Áhnte pah meyahwánayabé kahwe íre pankerahráhowane.

⁷ Íné, Sísaga arutaboiraítéh ánínká Pítansabé, Áhnopeq miéh ání itene Wahnahne teawéwae. Sáimóni Pítaga pehrákora ména arambehriúnsabe, Ítene Wahnahne teawéwana apubúue wene ambanta úbíq mena káwehupípéq ahkuagúwe.

⁸ Pah kahweipéq kowaq mó ite Sísá kérahwána kegá kahwe sabirue meweq sípi kéweweq áhnopeq pokowane. Áhnopeq wahtotaq ko púaq itega kahwe sabirue meweq pokowane.

⁹ Ite áhnopeq kowanaraq ira paríówana taigowaq tagahwane. Tairáq pahnkákáq párétiakáq kowe.

¹⁰ Sísaga itensabé, Ite matiáh páh táhmaro mewera sero úwana

¹¹ Sáimóni Pítaga sípiipéq kire pahnkákáq káhwé sabirue áhnopeq méarowe. Kahweipéq anotah pahmáí íregáritaq 153 pahmáí míówana kahwe íre surakúwe.

¹² Sísaga itensabé, Sewe nahro úwe. Itene Wahnah tagariahwanayabé itega, Are inseboue íre kasenowane.

¹³ Sísaga párétiakáq pahnkákáq mewena ménáiuwe.

¹⁴ Sísá oganúq atowana wega ite we kérahwána kebá apahtárórác ábórarúwe. Teiúme apahtáro tánáhráre.

Néne sipisípiqmarí kirabo ainto ú pabéqmé éhwéhne.

¹⁵ Táhutahuq nahwanana parabagútaq Sísaga Sáimóni Pítansabé kasenána, Sáimóni, Sónine ahninkáwáo, Arega mah keyábé ákáhtaq arutaboiraírte ínénsabe anotah arútábóiraíntahno úwe. Úwana Pítaga wensabé, Kowe. Are tagariahnawe arensabé nirutaboíruge úwana Sísaga wensabé, Néne sipisípiq áráhqmari kirabo ainto úwe.

¹⁶ Sísaga we mó kasenána, Sáimóni, Sónine ahninkáwáo, ínénsabe arutaboiraíntahno úwana Pítaga wensabé, Kowe. Are tagariahnawe arensabé nirutaboíruge úwana Sísaga wensabé, Néne sipisípiqmarímé wahnahnainto úwe.

¹⁷ Sísaga anehe mó kasenána, Sáimóni, Sónine ahninkáwáo, ínénsabe arutaboiraíntahno úwe. Apahtárórác kasenú púana Pítane arupipeq umeh agúwana Pítaga wensabé, Néne Wahnahno, arega moke tagariahne. Are tagariahnawe ínega arensabé nirutaboíruge úwana Sísaga wensabé, Néne sipisípiq kirabo ainto.

¹⁸ Kawerue írátíahno. Are mahbi míaronaraq arene áréti sabirare arega awahbarairabeq pokurone. Are ore úkínaraq arene ayahnkara pankeréhnaq mó kegá ahmboqme meqmera are íre awahbáhnarabeq móatagéhe úwe.

¹⁹ Mah ehwéhme Sísaga Píta pukína ehwéh teawuwe. We pukína tanáhráq Píta íre áhreinayabé tagehra kegá Maniká áwíq pankeragéhe. Mah ehwéh teawena Sísaga Pítansabé, Séniro úwe.

²⁰ Pítaga pabeqme íné, Sísaga arutaboiraínto aní tagówe. Sísaga pukinaúwara táhuta hurowanaraq ínéga Sísane anepeq mósaqmaqme ména wensabé, Néne Wahnahno, arene naruo kowerirahna anímé insebo kasenowae.

²¹ Pítaga íné tagéna Sísansabé, Néne wahnahno, mah aní anerinkehbo úwana

²² Sísaga wensabé, Íné nuwahbéhnaraqmé kiwekona tanáhráq we peh oga míanawire íwíáhinabugamo. Arereq wehgaqpo? Arerega séniro únsabe

²³ mi ehwéh író kega mó Sísaga kéro keyabé, Íné Sóni íre pukinkehe mitaq teri mahtaq terinuwe. Sísaga Pítansabé, Íné Sóni peh mía míankehe íre irarúwe. Wega Pítansabé peh miraue teawena, Íné kiwekonaraq we peh oga míanae íwíáhinabugamo. Arereq wehgaqpo úwe.

Sísane áhnte mó arámbéhríwárínsabé éhwéhne.

²⁴ Íné Sísaga kérá hwa anínká mah ehwéh iraruge. Mah ehwéh aiq pútaq ehwéh púana sehiranue teiúge.

²⁵ Sísaga íre peh morá teiú arámbéhrí mirauwe. Wega áhnte mó arámbéhríúwe. Wehukega wene ehwehnikakáq wene arambéhriakáq moke sáhnshawe sehiranutaq tahirímé púkuwarínká mah marákó marákó kígi agirana marakó íre awehra q kéh irino.

Eqmaro Ke Ebeq sáhnshawe ahtebé ehwehne.

Árúkaga ebeq sóthe arámbéhríena anehe wega Pora kérena séhréh atena púku áwíg Árúkae ue sehiranúwe. Anehenura mah pukú Eqmaro Ke pukúe ue sehiranúwe. Sísaga miraéna irarú ehwehnsábé ebeqte pukúgá teire. Manikáne Awanka mirau arámbéhrí Eqmaro Ke pukúgá teire. Sísaga eqmaro kega pokue mó kehiná suwahpeq mó kehiná suwahperue Sísá éhweh korériúwe. Teriútaq Manikáne Awanka se págege aritena séhréh aritowara áhnte kegá sene ehweh irera Sísansabé aiq pútare atówe. Mi ehwéhkná abae agúwara Sísá tagariáh ké áhnte úkuwe. Mah pukúípéqte éhwéhkná minayabeákáq eqmaro kega mirau arámbéhríákáqsábé teire.

Eqmaro kega miraunsabé éhwéhne.

Sísaga, Manikáne Awa eqmaraníe ú ehwehne.

¹ Tiópirásao, néne sehiramé kawerue sáhnshawe iro. Menah tanáhráq mó pahsi sehiranue áwátáuge. Mi pahsiúpeq moke Sísaga miraúnsabe sehiranue teawena wega iwáhnorúnsabeakáq teawátáuge.

² Wene arambehri áhwárótaqkákáq íópeq kiu tanáhráqsábéakáq teawátáuge. Wegá marakóipeq míotaq wehuke eqmaq suanieéna omaq sitowe. Manikáne Awanka Sísá iwíáh atowana wega íópeq kinaútaq omaq sito ke síwáhnorúwe.

³ Téhwe Sísá awankátaq táhpague pukéna anehe oga úkéna mó wehekáh mó wehekáhnue omaq sito keba séyééna wewe sokigi aritowara tagowe. Tagowana 40 wehekáh miraéna Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh teriuwe.

⁴ Mi tanáhráq sega momiwíuriótaq Sísaga mahraréna, Sarúsarama suwahpeq apubúue sueq pokiyehboq Nániboga eqmarahna aní tuinayabé wensabé áwénunoro. Menah Nániboga eqmarahna aní éhweh teiyátáuge.*

⁵ Naho Sóniga wání meriuwana Manikáne Awanka áhníbórá tunse iteba mía míainkehe úwe.

⁶ Mó tanáhráq eqmaro kega momiwíuriótaq sega Sísansabé kasená, Ísara ke iteitene marakóraq amahnága wahnahnoro aitaníbo uwe.†

⁷ Uwana Sísaga sensabé, Nániboga moke mi tanáhráqkákáq wéhékáhnkakaq wahnahnire. Minawé íre iteitene arambehri puaq itega mi tanáhráqkákáq wéhékáhnkakaq íre tagariáhwe.

⁸ Minawé íre tagarawéq mahraue tagariagehe. Manikáne Awanka iteba tuinaraq ite págege aithaqaq itega iné éhweh mah kehiná kéhiná korerigéhe. Sarúsarama suwahpeqte kéreq moke mó Súría marakórápéqte kéreq Sámária marakórápéqte kéreq moke mah kehiná kéhiná korerigéhe úwe.

Sísá íópeq kibekú ehwehne.

(Máhka 16.19-20; Árúka 24.50-53)

⁹ Mah kehiná kéhiná korerigéhe úwana eqmaro kega tagotaq Sísá tumerowana íópeq kire írabúyápipeq kibekúwe.

* **1:4:** Sísaga eqmarahna anímé Manikáne Awa mire. Árúka 24.49, Sóni 14.16-17, Eqmaro 2.33 tagáho.

† **1:6:** Sísá marakóipeq tutaq Aroma kegá Ísara kené marakó págegeue wahnahnuwara áhnte kegá iwíáhéra, Wegá Aroma ke kaqsuena iteitensabé, Wahnahnoro aitaníkehe iwíáhuwe.

10 Kibekúwara sega íópeq awahnkanue tagaríowara taberábe korósíákák anítégá iriwe míóye.

11 Iriwe méra sensabé, Kehrari marákórápéqté kéo, aneqsabé iriwe méq íópeq ebitiaho? Sísaga ite iuwena íópeq pokiraq tagahwe. We amahnága pokinserah mókake tuinawire uye.

Súrásane arambehri awaq mio ehwehne.

12 Uyara eqmaro kega Óríwi sawéhrápéqté tunse Sarúsarama suwahpeq wahtotaq tueaguwe.

13 Tueagéra sega kaegaeu nah abobóráhpeq kíúwe. Sensíwíqmarimé mahraue Píta, Sóni, Sémisi, Ehtararu, Pírípi, Tómáhsi, Pátórómíyu, Mátiyu, Ápiásane ahninkáwá wenáwíq Sémisi, ebeh ehwéh iriaréh áni wenáwíq Sáimóni, mó Sémisine ani wenáwíq Súrása mirauega kíúwe.

14 Sereq Sísane ábákawaréhreq wenanoreq mó inínsónseqka sirupipeq peh morá íwiáhue moráráq púreq aruqaruruwe.

15 Mó wehekáh sega mirautaq 120 ke áhnte Sísá tagariáh kégá momiwíuríówe. Pítaga iriwe ména mahraréna,

16 Nánuwahraho, naho Manikáne Awanka Tébiti iwíáh atowana Súrása éhweh sehiranúwe. Súrásaga Sísane naruo kowerironsabe mi sehirá aiq pútaraguraire.

17 Sísaga Súrása omaq atowaq Súrásareq itereqka moráráq arambehriuraune úwe.

18 Súrásaga Sísane naruo kowerironsabe móne meyowara mi monératé marakó paiqmárowe. Súrásaga sáwéhrapeqté ayahqno maraipérué surahúwana wene ayahba tapoagúwe. Wene ayahba tapoague wene ayamári pehrápeq sahaqúwe.

19 Wega miraúnsabe moke Sarúsarama suwahpeqte kégá irera mi marakóyábé áwírume sene ehweh Ákérámae atówe. Mi awíqmé Korahq Marakóe atówe.

20 Pítaga Súrása éhweh mó mahraréna, Buk Songipeqté éhwéhnká aiq mahraréna,

Wene mátabu susa matábú kanae. Mó kégá mitaq íre míáhro arito ire. *(Buk Song 69.25)*

Mi ehwéhnká mó mahraréna,

Mó anínká wene arambehri awaq miankéhe ire. *(Buk Song 109.8)*

21-22 Sóniga Sísá wání meawátáitaiq táhmaro kégá Sísá kétówe. Segá kékérué Sísaga oga úkuraitaqkákák íópeq kiraitaqkákák tagarowe. Mó ke Sísá éhweh terigeheéq mina tahnsa Sísá kékéri aní iwíáhue omaq atanéhe úwe.

23 Pítaga mi ehwéh teriuwara sega téhranité omaq sitówe. Mó aní wenáwíq Máhtiásae. Mó aní wenáwíq Sósépae. Sósépawe we mó awíq Pásábae. We mó awíq Sásátae.

24-25 Segá mahrarue púreréra, Itene Wahnahno, arega ómi kehináné sirupipeqté iwíáhwé aiq tagariahne. Arega eqmatona arámbéhrí Súrásaga aiq suena ahbabárorabeq pokuraire. Wene arambehri mirainkeheé arega omaq atahna aní sokigi aio éra púruwe.

26 Manikánka omaq ató aní taganeheéra sega káriq ebáh tuparuqme tagéra Máhtiásawe Súrásane arambehri mirainkehe atówara we Sísá kéro ke, airápéte morá kéreq arambehriúno atówe.

2

Manikáne Awanka tu ehwehne.

1 Asiu kené siahrreraq ko tanahráq áwíq Péntikósie.* Ebeqte wehekáh sutaq Sísa tagariáh kégá moke peh morábí sáhuriówe.

2 Sáhuriówana íopeqte éhwéhnká anotah soiríqká uu inserahnúwara ómi nahupeq tútuue míó kega apubúue írówana

3 anehbí irobina tahnsá náneqmarí ábóraragúwara tagowe. Tagowara irobina abae ague mó anípá mó anípánue abae agúwe.

4 Manikáne Awanka sirupipeq tuména iwíáh arito púara sega mó kehináné kambare ehweh iraruwe.

5 Mí tanáhráq áhnte Asiu ke mó kehiná mó kehiná suwahpeqte Sarúsarama suwahpeq sewiówe. Mí ke Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh ké wóe.

6 Segá mí ehwéh irera sega morábí sáhurawéra írówarawe Sísa tagariáh kégá mó kehiná mó kehináné ehweh iraruwe.

7 Iraruwara seyene ehweh irarunsabé író kega áhtenéra, Árahue irareo éra iwíáhue tagowe. Segá áhtenéra mahraréra, Iteitene ehweh irare kewé se peh morá Kehrari marákórápéqté ké wóe.

8 Segá iteitene ehwehmarí irarewaq irone. Segá itene ehweh árahue irareo?

9 Ite Pátia kewé Míría kewé Érámi kewé Mésópótémia marákórápéqté kéwé Súría marákórápéqté kéwé Kápárosia marákórápéqté kéwé Póntúsa marákórápéqté kéwé Esia marákórápéqté kéwé itene ehweh irarewaq irone.

10 Párigía marákórápéqté kéwé Pámbíría marákórápéqté kéwé Ísipi marákórápéqté kéwé Áribía marákórápéqté kéwé Sáírini suwahpeq wahtotaq mí kewé Aroma suwahpeqte náhnsó kéwé itene ehweh irarewaq irone.

11 Mí kewé Aroma suwahpeqte náhnsó kéwé táhmaro Asiu keúra míahwe. Mó mitaqté ké Asiu kené sánsá mero ke míahwe. Kíríti marákórápéqté kéwé Árébia marákórápéqté kéwé moke mí kega itene ehweh irarewaq irone. Manikánka págege arámbéhrínsabé sega irarewaq irone. Moke iteruwahraha irarewanserah itene ehwehmarí irarewaq irone uwe.

12 Segá áhtenéra sene sirupipeq iwíáh kikiréra, Itene ehwehmarí árahue irarewapómo? Aneq sansápómo uwara

13 mó kega siwiréh aritera, Segá peh píah nah puara múguwahgu ehwéh irarewe uwe.

Pítaga pahsuo ehwehne.

14 Uwara Pítareq airápété moráue eqmaro kereqka iriwe míówe. Pítaga mipi sáhurió keyabé anotahtaq teriena, Sarúsarama suwahpeq kaegaeo kereq moke mó Asiu kerero, ehweh teiníboq írátiáthro.

15 Abehq wání nah puara múguwahgu ehwéh irarewe eme írakaumo. Amahnága pópoqnah peh ákáhtaq kéhrana íre píah né tanahráre.

16 Mó kené ehweh irarensabé Manikáne ehweh irarú ani, Sóeriga mahraréna,

17 Manikánka iraréna, Anehe tanahráq Néniwa mah kehiná kéhínápá eqmaq auwaníe. Néniwanka néne ehweh iwíáh aritahnara itenahnimáhqsonseq iteriyahumáhqsonseqka ehwéh irarigehe. Itene mahbi-gauné siwanka tagagehe. Orerónká áónáh tagagehe.

* 2:1 Péntikósíyabé éhwéhmé púku anehepeqte séhírámé "Manikáne Púkuipéq Kéh Áwahe Éhwéhne" ue kéhrabeq tagáhno.

18 Mi tanáhráq néne arambehri mirao weh áhréba néniwa eqmaq auwanie. Néniwanka néne ehweh iwíáh aritahnara ehweh irarigehe.

19 Íópeqté íre tagariáh náneq sokigi ainie. Marakóipeqté moq págege sansá sokigi ainie. Korahqkakáq irakákáq áúnínaakákáq tagagehe.

20 Pópoqnah sunkíkiraginae. Íótaq korahq tahnasa tautáuraginae. Mirainagake anotah Wahnáh ánínka págegeue wahnahnína tanáhráq áhnbóránire.

21 Are néne Wahnah míahno ue níáhrabira kewé kaweraritanauge ire úwe. *(Joel 2.28-32)*

22 Pítaga mó mahraréna, Ísara keo, mó ehwéh kawerue irátíáthro. Sísá Néhsara suwahpeqte ání éhweh teiúge. Wegá Manikáne arambehri mirainkeheéna Manikánka Sísá omaq atowe. Minayabe tagariageheéna Manikánka págege atáráire. Págege atáráirana wega íre tagariáh náneqkakáq págege arambéhriákákáq sokigi aítáráire. Itene iuranka tagahnsabé aiq ahtebahwe.

23 Naho Manikánka iwíáhue tagarionserah menah itega Sísá táhtoqme ahbabáq ke móriátówara sega awankátaq táhpatowana putiaraire.

24 Sísá íre airaiq pusa ání míahrahurai puana Manikánka érorahirabeqte iriatena oganúq atáráire.

25 Naho naho Tébiti, Sísane aigaqnaga íre wewensabé irarena peh Sísansabé teiena,

Néne Wahnahnka ínéreq mía míaime tagaríoge. We néne niyah púpeq mía míai puana íre áhreúge.

26 Minayabe nirupipeq eyoyóire. Néne níwéhrate iwíáh iwíáh atóge. Íné pukonaraq arega oganúq intaniewóne iwíáhuge.

27 Íné pukonarabeq arega néniwa íre nuwankéhe. Peh oganúq intankéhe. Arene kaweq aniné ninonka íre karekinawire.

28 Arega oga mía mía ahtápéq sokigi aniátóne. Arereq mía míaúya puana nirupipeq eyoyóinawire úwe. *(Buk Song 16.8-11)*

Mí ehwéhmé Tébitiga teiuwe.

29 Pítaga mó mahraréna, Nánuwahraho, itene igaqna Tébiti éhweh pahsuqme teinie. We naho putiowara maisarówana wene kárékú anónká amahnága maisia máiq mahtaq kéhre. Minayabe íre wewensabé iraréna peh Sísansabé irarúwe.

30 Tébitiwe Manikáne ehweh irarú ani ména Manikánka mirainauge ú ehweh irátíowe. Manikánka naho Tébiti teawena, Amahnága arega wahnahnónanserah mókake arenanahga wahnahninkehe. Peh aiq pútariahnsanuge únsabe

31 Manikánka miraináu arambéhriyábé Tébitiga ahtebówe. Ahtebéna we aiq tagariomé Manikánka ite meirena kaweraitankeheéna omaq ato aní oganúq atanawire. We pukirabeq íre auwanawire. Wene anonka íre karekinawire. Peh oganúq atanawire tagariowe úwe.

32 Pítaga mó mahraréna, Manikánka Sísá iriatena oganúq atowaq ite moke tagarawéq teiune.

33 Manikánka Sísá wene ayah púpeq atowana anotah Wahnáh ání míaraire. Míairana Manikánka teawátáinserah Wenawa Sísaba eqmatairana Sísaga Manikáne Awa iteba eqmaréhre. Minayabe itega amahnága aiq tagariáhwe. Itega íráh éhwéhmé Manikáne Awanka iwíáh aitéh éhwéhne.

34 Tébiti pukútaq wene anonka íópeq íre kiuwe. Minayabe íre wewene anonkansabé peh Sísá íópeq kiunsabe irarúwe. Wegá mahraréna,

Itene anotah Wahnáhnká néne Wahnahnsabé, Niyah púpeq kiwiahno.

³⁵ Mókake arene naruoakáq wahnahnarito ataníe irarire úwe. *(Buk Song 110.1)*

³⁶ Pítaga mó mahraréna, Ísara keo, ite ómi kawerue iragéhboq írátíáhro. Itega Sísa awankátaq táhpapeq subiq sutowe. Manikánka mi anínsabé, Are ínégá omaq ató ání móne. Anotah Wahnáh ání míahno atáráuge úwe.

Áhnte wehekéqká Manikánsabe aiq pútare atera wání meyo ehwehne.

³⁷ Morábí kiranéhnuríó kega írówana mi ehwéhnká sirupipeq pówe. Sirupipeq pówara sega Pítareq mó eqmaro kereqsabé kasenéra, Iteruwahraho, aneq miraonehnikono

³⁸ úwana Pítaga sensabé, Itene ahbabáq kaqiuwankéhboq itene ahbabáq sansa sueq Sísansabé áhramoro. Sísansabé áhrahéq wání meyháhro. Mirairataq Manikánka itene ahbabáq kaweraitena Wenawa iteba eqmarankéhe.

³⁹ Itereq itene animárinseq íre wahtopeqte kéreq ómi mirairataq Wenawa iteba eqmarankéhe. Maniká itene Wahnahnka ómi omaq sito kega mirairataq Manikánka Wenawa iteba eqmarankéhe úwe.

⁴⁰ Pítaga mi keyábé áhnte mó págege ehwéh pahsuqme teriena, Manikánka kaweraitankéhboq mó kegá ahbabárorabeq sueq kaweqtaq míáhro úwe.

⁴¹ Áhnte író kega wene ehwehnsabé aiq pútare atówara wání meríúwe. Wání meríúwara mi wehekáh sega Pítarehba kobaritawe míówe. Peh íregáritaq wehekéq 3 táhúséni (3,000) wehekéqká kobaritawe míówe.

Peh morá íwíáhuríó ehwehne.

⁴² Seba méra Pítareq mó eqmaro kereqka síwáhnuru ehwéh irera peh morá íwíáhuwe. Peh morá íwíáhéra sene tópah mewe moráráq néra moráráq púreq aruqaruruwe.

⁴³ Manikánka págege aritowara Pítarehga áhnte otáq sánsá mirauwe. Mirauwara moke tago kegá áhtenuwe.

⁴⁴ Moke Sísansabé aiq pútare ató kega moráráq méra sene ménsámehnsánsabe peh morá íwíáhuríówe.

⁴⁵ Segá sene ménsámehnsátate méyo moné mewera Sísa tagaríáh tabónáh ké náriúwe.

⁴⁶ Mó wehekáh mó wehekáhnue sega Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq séyéuwe. Séyééra pokue sene nahmarítápéq táhutahuq moráráq narúq naruwe. Sirupipeq eyoyóúwara táhutahuq moráráq narúq naruwe.

⁴⁷ Segá Manikánsabe iwíáh iwíáhuwara moke tago kegá iwíáhéra, Kaweq kee uwe. Mó wehekáh mó wehekáhnue áhnte mó kegá Sísansabé aiq pútare atówe. Ai q pútare atówana Manikánka se kaweraritowara Sísansabé aiq pútare ató ke áhnte aguwe.

3

Soriqnah ani kawerato ehwehne.

¹ Tunsorerutaq Asiu kegá púreq aruqarurotaq Pítareq Sónireq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq seyeherauye.

² Mi nah méhpeh áwiq Kaweq Mehpéhne. Mitaq soriqnah ani tútuue míówe. Wenanoga maqmarotaq soriqnah ani maqmarowe. Mó wehekáh mó wehekáhnue wene iyahnabo animárinká meqmera mi mehpéh móata móatauwe. Nahupeq kára keyábé ineh inehinkehéera meqmera móátówe.

³ Wega Pítareq Sónireq nahupeq kibekoyehera uyataq tagéna, Náníétao úwe.

⁴ Náníétao úwana Pítaga we ebitáwéna wensabé, Ite tagáhno úwe.

⁵ Úwana wega se tagéna iwíáhéna, Aneqpopoq nánigéhe iwíáhuwe.

⁶ Iwíáhuwana Pítaga wensabé, Íné íre mónekákq aní múge. Mirainieu naneq teawiníe. Néhsara suwahpeqte aní Sísá Karáhé áwirue teawúge. Iriwe nogo atóge úwe.

⁷ Miraréna wene púpeqte áyáhnkárátáq táhtoqme iriatowe. Iriatowana wene aiaurankakaq aigáránkákáq apubúue págege agúwe.

⁸ Págege agúwana mi anínká suansúá keirígue nogena nahupeq kierirowe. Kierirena wega nogena ahkuagu ahkuaguéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atowe.

⁹ Manikánsabe iwíáh iwíáh atowara ómi nahupeq mío kega we tagéra,

¹⁰ we Kaweq Mehpéhtáq tútuue ineh inehéwéh aní mire uwe. Wene aigará kaweragúnsabe, Éhneh. Aiq kaweragire éra áhtenuwe.

Pítaga mitaq mío ke teriu ehwehne.

¹¹ Kaweragú anínká Pítareq Sónireq táhtorowara ómi tago kegá áhtenéra pehbeheráh seba suwe. Anotah wahnáh wenáwiq Sórómóni Asiu kené wahnah míotaq pearó owewéhpéhtápéq suwe.

¹² Suwana Pítaga tagéna sensabé, Ísara keo, we kaweraginsabé aneqsabé áhtenoo? Itewe aneqsabé ebitiaho? Ite págege anité méta kaweratehye iwíáho? Manikánka itensabé, Kaweq anité wóye aitéhnsábé kaweratehye iwíáho? Írakaumo. Íre itegae.

¹³ Manikámé we Ébáráhmareh Áhísáhkireh Sékópáreh itene igaqnaráhne Maniká ména wewega mah aní kaweratéhre. Áhnte kegá wene arambéhi awahbeh ani Sísawe, Anotah aní miéhre atagehéna kaweratéhre. Sísá marakóipeq míaraitaq sega we subigeheéq itega táhtoqme naruo kebá meqmeq móátárowe. Wahnah aní wenáwiq Páhirátiga, Sísá íre ahbabáq ani púana pugeq auwaníe iwíáhurairaq itega ahqáho atárowe.

¹⁴ Manikánsabe arutaboiri anímé kaweqtaq mía míaurai anímé itega ahqáho atárowe. Peh mó ke subiq sutai aní pugeqio urowe.

¹⁵ Oganúq itahráhi aní subiq sutowe. Itega Sísá subiq sutowana Manikánka iriatáráire. Minayabe Sónireq ínereqka itene iuranka tagéta teiuye.

¹⁶ Sísansabé aiq pútare ateta wenáwirue áhrabúya puana wega mi aní kaweratéhre. We awaho ani miéhraq tagahwe. Sísansabé aiq pútare atoyanka mi aní kaweratéhraq tagahwe úwe.

¹⁷ Pítaga mó mahraréna, Nánuwahraho, itereq itene wahnahmarínseqka Sísá subiq sutotaq we Manikáne ahninkáwá miéhnsábé itega íre ahtebarowe. Íre ahtebéq pehipi subiq sutowe. Minayabe aiq tagaríóge.

¹⁸ Manikánka wene ehweh iraru ke iwíáh aritowara ómiga mahraréna, Manikánka omaq ato anínká pukina ínaraq anotah érinawire uwe. (*Aisaia 50.6, 53.5*)

¹⁹ Minayabe Manikánka itene ahbabáq kaqiuwankéhboq itene ahbabáq sansa sueq wensabé áhraboro.

²⁰ Mirairataq Manikánka itene irupipeq eyoyó aitankéhe. Sísá Karáhé itene Wahnah míankeheéna Manikánka omaq atowe.

²¹ Amahnága Sísá íópeq mía míaire. Manikánka wene ehweh iraru ke iwíáh aritowara naho mahraréna, Mókake Manikánka moke kawerinkehe uwe. Amahnága Sísá íópeq ména mi tanáhráqsábé áwénunire.

²² Mósísiga itene igaqnsabe naho mahraréna, Maniká itene Wahnahnka wene ehweh irarinkeheéna itereq mionarabeqte áni eqmarankéhe. Ínéga mirauraunserah eqmarahna anínká mirainkehe. We sínaraq irarína ehwéh moke kawerue íráhro.

²³ Wega irarína ehwéh íre íréhra kewé pukigehe. Manikáne animáí míéhrarabeqte kaqsuahnaraq pukigehe úwe. (Lo 18.15-19)

²⁴ Manikáne ehweh irarú ani Sáhmuériga Sísa tutai tanáhráqsábé irarúwe. Moke we anehe su animáí, Manikáne ehweh iraru animáínséqka moq amahnága tánáhráq, Sísa tutai tanáhráqsábé iraruwe.

²⁵ Manikáne ehweh iraru kewé itene igaqnaréh wóe. Íre peh morá itene igaqnaréhyabe iraruwe. Moke itensabéákáq iraruwe.

Manikánka itene igaqna Ébárahmansabé naho teawena, Arenahninká mah marákó márakóipéq mó kahnáh mó kahnáhnue kaweraritankéhe teawuwe éna

²⁶ Manikánka wenahni wene arambehri awahbeh aní iriatena ebeq ite Asiu keba eqmataire. Itene ahbabáq kaqiuwankeheéna wenahni eqmataire úwe.

4

Pítararé karábúsiipéq mórító ehwehne.

¹ Pítareq Sónireqka Manikánsabe iwíáh atáh náhúpéq míó keyabé síwáhnoruye. Síwáhnoruyataq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqte wáhnáh párisíreq Sáyúsi kéreqka suwe.

² Pítararéga síwáhnoréra, Sísa oga úkurainsabé mókake pukira ke mó oga úkoneherawoe uyara mína su kegá írówe.

Irrera sene ehwehnsabé anotah abíáhnánéra

³ Pítararéba sure táhtoqme meriqmera karábúsiipéq mórítówe. Íó tupekútaq puara ahbiahipeq kotiigeheéra mórítówe.

⁴ Mí wehékáh áhnte író kega Sísansabé aiq pútare atówe. Peh íregáritaq wéh 5 táhúséni (5,000) wehgá aiq pútare atówe.

Sega Pítararéyábé ehweh arító ehwehne.

⁵ Ahbiahipeq Asiu wahnáh kéreq Asiu kené aboawah wehreq Mósísine ehweh síwáhnoru kereq Sarúsarama suwahpeq sáhuriówe.

⁶ Sáhuriówana Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnah wenáwíq Ánása míowe. Ánása wenawahrah sensíwíq Káiyápásareh Sónireh Árékásántareh mó wenáwáhráhreqka moráráq sáhuriówe.

⁷ Mítaq sáhurawéra, Meriqme sero uwana Pítareq Sónireq meriqmera seba mórítówe. Mórítówara mipi sáhurió kega kasenéra, Insega págege aítáráiraq mí soriqnáh áni kaweratároyo? Inse áwírué kaweratároyo uwe.

⁸ Úwana Manikáne Awanka Píta págege atena iwíáh atowana Pítaga sensabé, Wahnah kereq aboawah wehrero, Írátíáhro.

⁹ Soriqnah ani séhréh atáráuyansabé inse áwírué kaweratároyo kasenoo?

¹⁰ Itereq moke Ísara kereq iragéhboq írátíáhro. Itega Sísa Karáhé Néhsara suwahpeqte áni awankátaq táhpatowana putiaraire. Putiarairana Manikánka írúwe oganúq atáráire. Sísa Karáhé págege aní míéh púana wénáwíq áhraburayansabé soriqnah ani kaweratáráire. Kaweratáráirana ite míáhrabeq we amahnága awaho ani míéhre.

11 Nah pearáh kégá wahq awanká tagéra, Iroke awankáne éra sutowana anehe mi wahq anotah kawéq wáhq úkire.* (*Buk Song 118.22; Aisaia 28.16*)
Mina inserah itega Sísansabé ahqáho atárówana we anotah Wahnáh áni úkuraire.

12 Peh morá Sísaga webataq itene ahbabáq kaweraitahráhire. Peh morá Sísá áwirue ahrabo ke wega kaweraritankéhe. Mah marákó márakóipéqmé mó morá ánínká itene ahbabáq íre kaweraitahráhire úwe.

13 Pítareq Sónireqka míó keyabé íre áhreja ehweh pahsúóyansabé wahnah kereq aboawah wehreqka író kega áhtenuwe. Áhtenéra iwíáhéra, Se íre sigaruuroya anité peh wahba arámbéhríráte anité wóye iwíáhuwe. Iwíáhéra, Sewe Sísá kétóya anité wóye uwe.

14 Wene aigará kawerato aninká Pítararéba míowara tagéra mó ehwéh mi tanáhráq íre irarerahuwe.

15 Íre irarerahunsabe wahnah kereq aboawah wehreqka Pítararé kaunsíri kegá momiwíurabeqte máhpeq sitera sío síouwe.

16 Síó síoéra, Mi anité aneraruanéhnkono? Segá ótaq sansá aiq pútaq mi-rauroyara moke Sarúsarama suwahpeqte kégá tagariáhwe. Segá kaweratóya ehwéh itega íre epéq suahráhuwe.

17 Mí ehwéh abae agínehboq págegeue ehiya míáhtao aritanéhe. Mó ke Sísá áwirue síwáhnoriyeho ue terianéhe uwe.

18 Terianeheéra Pítararé síáhrabéra sensabé, Sísá áwirue mónkakáq síwáhnoréta teriyehboq túbáh agotao ue teriúwe.

19 Teriúwara Pítareq Sónireqka sensabé, Manikáne ehweh sueta itene ehweh íréhyataq Manikánka itensabé kaweróye aitankéhbo? Írakaumo. Minayabe iteitaga iwíáhue tagahro.

20 Itega tagéta írátáuya ehwéh íre ehiya míahrahúye. Peh teri terinoye-hetauye uye.

21 Soriqnah ani kaweratonsabe ómi kegá Manikánsabe iwíáh iwíáh atówe. Minayabe wahnah kegá iwíáhéra, Mó kegá itensabé sibiahnsa aitehboq Pítararé pehragaritanehe uwe. Segá Pítararéyábé, Subónehboq Sísane ehweh mónkakáq íre teriétáo éra kaqsúówe.

22 Kaweragú aní 40 opéq peh soriqnah ani míowe.

Sísá ehweh terigeheéra págege aito ue púreru ehwéhne.

23 Kaqsúówara Pítararéga sensuwahrahba pokuye. Pokéra Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahseq Asiu kené aboawah wehreqne ehweh teriúye.

24 Teriúyara írera Manikánsabe moraráq púreréra mahraréra, Itene anotah Wahnáhno, arega íopeqkákáq mah marákó márakóákáq sóreq wanínkákáq miraróne. Moke mahnana kéh náneqkákáq miraróne.

25 Arene arambehriú ani, itene ígaqna Tébiti Arenawanka iwíáh atowana sehiranue mahraréna,
Nahnso kewé aneqsabé anotah abíáhnsánoo? Aneqsabé ehweh pehipi moraenoo?

26 Mah marákó márakóipéqte wáhnáhmárinseq anotah anímárinseq ebehone-heéra sokah sokahowe. Manikánseq wega wehuke merinkeheéna omaq ato anínseqsabé kotioneheéra morábí sáhuríáhwe úwe éra púreruwe. (*Buk Song 2.1-2*)

* 4:11: Mátíyu 21.42 aigarápéqte éhwéh tagáhno.

²⁷ Segá mó púreréra, Tébitiga naho sehíranúmé amahnága iteruwahpeq Sísa suboneheéra sorupariarowe. Kaweq arénáhní arega eqmarahna aní Sísa suboneheéra sorupariarowe. Érótireq Póntiása Páhrátireq wáhnaupeqté kéreq Ísara kereqka Sísa suboneheéra sorupariarowe.

²⁸ Arega naho págege iwíáhue miraóna iwíáh anehe kaqme miraurowe. Arerega mina iwíáhóna puara sega menah miraurowe.

²⁹ Anotah aníno, amahnága sega itensabé, Subónehboq túbáh agotao eme aiq irahne. Ite arene arambehriúna anímári múne. Minayabe ite íre áhreia peh arene ehweh págegeue irarenehboq séhréh aito.

³⁰ Arene ehweh irarenaraq awahre ke kaweragigehboq arene ayahtate táhtoro. Sísa arene arambehriyabé awahbeh aní áwirue áhrabonaraq ótaq sansámári miraúno éra púreruwe.

³¹ Púreruwana momiwí nah míu míuúwana Manikáne Awanka sene sirupipeq tunse séhréh arito púara moke sega íre áhreia Manikáne ehweh págegeue iraruwe.

Ménsámehnsá morábí matawéra tabonah ke náriú ehwehne.

³² Moke Sísansabé aiq pútare atáh kégá peh morá iwíáhéra sene ménsámehnsá morábí matiówe. Mahna peh morá néne wíre íre iraria peh morábí matiówe.

³³ Eqmaro kega Sísa oga úkú ehweh anotah pagégéue irare irareuwana Manikánka séhréh aritowe.

³⁴ Sísa tagariáh kébáté mó morá tabonah ani íre míowe. Segá iwíáhutaq sene ménsámehnsá paimaq paiqmaréra meyó moné mewera

³⁵ eqmaro ke náriúwara eqmaro kega tabonah ke saraqme náriúwe. Minayabe tabonah ke íre míowe.

³⁶ Wehukení wenáwíq Sósépa míowara eqmaro kega mó awíq Páhnábásae átówe. Mi awíq Páhnábásawe áwahewé séhréhi aníne awíq míre. We Sáipára marákórápéqté ánínéna Áriwái káhnáh ánine.

³⁷ Wene marakó peh ákáhtaq éberiopeq paiqmarena meyó moné mewe eqmaro ke siuwe. Segá tabonah ke saraq miageheéna Páhnábásaga siuwe.

5

Ánáníásireq wene ahrereqka Manikáne Awa áhwárawe tagoya ehwehne.

¹ Mó akéqká iwíáhue mó sansánuye. Wehukení wenáwíq Ánáníási wene ahre awíq Sapairae. Sene marakó peh ákáhtaq éberiopeq paiqmarera móne meyoé.

² Ánáníásiga mi moné saime ebeqtaq kopéqmarowana wene ahrega tagówe. Tagówana wega mó akáhtáq mewe eqmaro keyabé péhenue peh ákáhtaq moné náriuwe.

³ Náriuwana Pítaga wensabé, Ánáníásio, owainawanka iwíáh atéhrah aneqsabé mira iwíáhono? Arene marakó paiqmarahna moné ákáhtaq kopéqsuahnayabé Manikáne Awansabé péhe éhwéh teawene.

⁴ Arene marakó íre paiqmarahnaraq tahirí peh arerene kagai iripo? Arene marakórate paiqmatona moné peh arerene matiarona wino. Arega, Móne ákáhtaq kopéqsue péhe éhwéh teriníe iwíáhóna wino. Arene arupipeq aneqsabé ahabábq iwíáhono? Íre peh wehukéyabé Manikánsabe moq péhe éhwéh teawene úwe.

⁵ Úwana Ánáníásiga mi ehwéh irena aunúnkaq márunsurahue putiowe. Putionsabe író kega anotah ahténéra áhre aguwe.

⁶ Mibeqté máhbigáúnká séra pukú aniné anonka ambantataté úbíqme sehgiwera mómaisarówe.

⁷ Ánáhkawagá wenawehq putiéhre u ehwéh íre irena apahtáro áhwáh sótaikúwana suwana

⁸ Pítaga wensabé, Marakó paiqmarehyame mahraue moné meyeoyo úwana kowe miraue meyoje úwe.

⁹ Úwana Pítaga wensabé, Itega iwíáhétawe Manikáne Awa áhwárawe tagayehe iwíáhewoyo? Arenawehq maisaráh máhbigáúnká amahnága kouwekue méhpehsah seuríáhe. Segá arenkakáq sehgiwera pokigehe úwe.

¹⁰ Sehgiwera pokigehe útaq mi iní aunúnkaq Pítane aigárátáq márunsurahue putiowe. Putiowara mahbigaunká nahupeq kire putio iní tagéra sehgiwera awehkawa maisarórabeq mómaisarówe.

¹¹ Moke Sísa tagariáh kéreq mó kereqka putióya ehwéh irera anotah ahténéra áhreuwe.

Ótaq sansámárinunsabe éhwéhne.

¹² Eqmaro kega wehuke míopi áhnte otáq sánsámári mirauwe. Asiu kené wahnah aní Sórómóni míotaq pearó oewéhpéhpéq Sísa tagariáh kéga mítaq sáhuria uríauwe.

¹³ Sáhuríowara mó kegá iwíáhéra, Sísa tagariáh kéwé peh kaweqtaq míáh ké wíre iwíáhéra áhténéra mibeq seba íre suwe.

¹⁴ Áhnte weh áhrégá mó wehekáh mó wehekáhnue Sísansabé aig pútare atera mó Sísa tagariáh kébá sáharuqaruowe.

¹⁵ Eqmaro kega áhnte otáq sánsá miraunsabé awahre kegá iwíáhéra, Pítane mánkánahnka iteba sótaikínaraq itene awahre kaweraginkehe iwíáhuwe. Mira iwíáhunsabé sene iyahnaboga meriqmera ahtapeq máhriqtaq mórítówe.

¹⁶ Sarúsarama suwahpeq wahtote kereqka awahre kereq owainawanka síwíoqnó kereq meriqmera mórítówara moke kaweragúwe.

Íopeqté ánínká karábúsiipéq míó ke máhpeq sito ehwehne.

¹⁷ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnseq wreqq míó ke, Sáyúsi kereqka iwíáhéra, Ótaq sansá mirao kegá ite kiotaikiyehboq aneraritanéhnkono uwe. Aneraritanéhnkono éra eqmaro keyabé anotah abíáhnsánéra

¹⁸ se táhtoqme wahba karábúsiipéq mórítówe.

¹⁹ Inokáhpeq Maniká míéhrabeqte íopeqté ánínká karábúsiipéqté ónsá siwe eqmaro ke máhpeq sitowe.

²⁰ Máhpeq sitena sensabé, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq kowéq moke náneqmarí oga mía mía ehwéh koreriéro úwe.

²¹ Úwara sega ahbiahíperura pokue íopeqté ánínká inokáhpeq koreriéro aritonserah Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq kosíwáhnorowe.

Kosíwáhnorowara Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnseq wreqq míó kereqka Asiu kené aboawah wehreq mó kaunsírí kéreqsabé síáhrabuwe. Síáhrabuwara sure morábí méra párisiwarínsábé, Karábúsiipéq mórítáráu ke koweriráhro uwe.

²² Uwara párisiwarínká pokue karábúsiipéq koragowara eqmaro ke íre míówe. Íre míówara kouwekue sene wahnahnsabé,

23 Itega tagónawe karábúsiipéqté ónsá paisa tagóne. Karábúsiipéqté wáhnáhmárínká onsarapéq máhpeq iriwe wahnahnatiáhwaq tagóne. Segá wahnahnatiáhwaq onsa siunaraq kabarána ke íre miáhwe uwe.

24 Uwara Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéqté párisíwáriné wahnahnseq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnmarínseqka mi ehwéh irera áhtená, Árahiro? Se eheragowamo íwíáhuwe.

25 Se eheragowamo íwíáhuwana sú aninká sensabé, Itega karábúsiipéq sítáro kegá Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéq amahnága iriwe síwáhnorowe teriuwe.

26 Teriuwara Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéqté párisíwárinseq sene wahnahnseqka pokue Pítareh kowerirera áhreéra, Mó kegá ebahtaté subíyeho éra pehwehrue kowerirówe.

Pítarehga sene ehweh ayahqme teríu ehwehne.

27 Koweriqmera kaunsíri kebá mórítówe. Mórítówana Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahnka Pítarehyabe ehweh aritowe.

28 Ehweh aritena, Sípane ehweh mónkakák síwáhnoriyeho teiátáu mino. Teiátáume íre ireq síwáhnoronsabé áhnte Sarúsarama suwahpeqte kegá Sípane ehweh íráhwe. Itega Sísa subitáúna ehwéh aneqsabé teri terinoo úwe.

29 Aneqsabé teri terinoo úwara Pítarehga maharára, Manikáne ehweh anterúéhnehboq wehukene ehwehme árahue iranéhnkono?

30 Itega Sísa awankátaq táhpareq subiq sutowe. Subiq sutowana itereq itene igaqnaréhne Manikánka iriatena oganúq atáráire.

31 Oganúq atena wensabé, Niyah púpeq miáhno atena wehuke kawerarito urairana Sísa mitaq ména ite Ísara ke kaweritéh aní míéhre. Itene ahababák súéhrrataq wega kaweraitankéhe.

32 Manikánka miraurai naneq tagarionayabé teiune. Íre itebataq teiasa Manikáne Awanka mó teíre. Manikáne sansá mirao kebá Wenawa eq-maréhre uwe.

Pítarehyabe pehragarítáhro ú ehwehne.

33 Uwara anotah Asíú wéhwárinká Pítarehne ehweh irera sensabé anotah abíáhnsánéra, Subiq suanehe íwíáhuwe.

34 Iwíáhuwana mibeqté káúnsírí aní wenáwíq Kámária we Péhrasi aní míowe. We Mósísiga sehgióro ú ehweh síwáhnorú ani míowara mó kegá, We ahtebia aní míre íwíáhuwe. Wega iriwe ména, Mi ke wéhuwa máhpeq sito úwara máhpeq sítówe.

35 Máhpeq sítówana wega momiwíu keyabé, Ísara keo, mi kegá miraira naneq irareneheqmé kawerue iwíáh atawéq irarero.

36 Menah wehukení wenáwíq Téúrása ména, Íné anotah aní múge urairara áhnte wehuké 400 wehuké we kétówe. Kétówana mó kegá we subiq sutowara we kété kega wene arambehri auwera abae ague sene nahtapeq sáh poké agurowe. Poké agurowana wene arambehri parabaguraire.

37 We subiq sutowara anehe Kehrari marákórápéqté aní wenáwíq Súrása míaraire. Wahnáh kegá wehuke síwíq merotaq mi tanáhráq Súrásareq we kété kereqka kámáhni wahnáh ké subiq suanehe éra ite kámáhni wahnáh ké míaneheqmúne urowara kámáhni wahnáh kegá Súrása subiq sutowana pukuraire. Pukurairara we kété kegá moq abae ague sene nahtapeq sáh poké agurowe.

³⁸ Minayabe teiníboq írátíáhiro. Pehwehrue miáhiro. Máhpeq miáh ké pehragaritáhiro. Mi ehwéh peh seyene iwíáh wé pehipi túbáh agoneherawoe.

³⁹ Manikánka sene sirupipeq mi iwíáh aritéhmé itega íre ahqáho aritahráhué. Manikánka itene naruo aní úkínehboq pehwehrue miáhiro úwe.

⁴⁰ Úwara momiwíu kegá Kámáriane ehweh irera Pítareh síáhrabuware suwe. Suwara sega subiqmaro atowara wiahno karatáté subiqmarowara, Sísane ehweh mónkakáq síwáhnoriyehe teriera kaqsúówe.

⁴¹ Kaqsúówara Pítarehga kaunsíri ke suera máhpeq pokuwe. Sísane arambhiri miraunsabé wahnah kegá subiqmáró púara sene sirupipeq eyoyóuware pokuwe.

⁴² Segá mó wehekáh mó wehekáhnue Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqkákáq wehukene nahtapeqkákáq mahrarue síwáhnoréra, Manikánka eqmaraní ú aní, ite kaweritahráhi animé we Sísá wire ue síwáhno aruqaruruwe.

6

Sítibénireh omaq sitó ehwehne.

¹ Mi tanáhráq Sísansabé aiq pútare ató ke áhnte úkuwe. Kárika ehwéh iraru Asiu kegá peh morá Asiu kené ehweh író keyabé abiahsnanuwe. Abiahsnanéra ehmuniq éhmúniréra, Wahnah kegá táhutahuq mó wehekáh mó wehekáhnue saraqmaráhtáq peh morá Asiu kené ehweh író kene kéweinínsó áhnte náriera itene kéweinínsó pehgáriq nári nárinowe uwe.

² Úwara mi airápété téhranité eqmaro kega mó Sísá tagariáh keyabé momiwíoneheqmúne ue síáhrabuware suwe. Suwara sensabé, Táhutahuq kawerue sararaneheéq ite Manikáne ehweh síwáhnoré arámbéhrí suwé anotah íre kawerire.

³ Minayabe íráhiro. Iteruwahraho, mi arámbéhrí miraigehboq itega ite mionarabeqte abapete téhranité omaq sitáhiro. Mó kegá, Kaweqtaq mía míowe e ke omaq sitáhiro. Manikáne Awanka sereq mía míai ke méra kaweq iwíáho ke omaq sitáhiro.

⁴ Ite eqmaq íuwátái kegá peh púrerue Manikáne ehweh íwáhnoroneheqmúne uwe.

⁵ Úwara moke író kega, Mi ehwéhmé kaweq ehwéhne iwíáhéra wehukeni wenáwíq Sítibéni omaq atówe. Sítibéniga Sísansabé kawerue aiq pútare ato aní míowana Manikáne Awanka wene arupipeq mía míána séhréh atowe. Mó ke sensíwíq Pírípi, Pókóra, Níkánóri, Tímóni, Páménása, Níkóra miraue omaq sitowe. Níkórawe we Ántióka suwahpeqte ánine. Téhwe we wáhnaupeqte áni ména anehemé we Asiu kené sánsá miraúwe.

⁶ Mi ke omaq sitera eqmaro kene siuranabiahtapeq mórítówe. Mórítówara táhutahuq saraqme arámbéhrí miraigeheéra eqmaro kega siyahnkaratáté táhtoque púrerarítówe.

⁷ Manikáne ehweh áhnte síwáhnoru puara Sarúsarama suwahpeq íregáritaq kegá irera Sísansabé aiq pútare atówe. Áhnte Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreqka mi ehwéh irera Sísansabé aiq pútare atówana Manikáne ehwehnka abae agúwe.

Sítibéninsabé ehweh ató ehwehne.

⁸ Manikánka Sítibéni séhréh atena págege ato púana wehuke míórabeq anotah otáq sánsámári miraúwe.

⁹ Miraúwara Sáíríni suwahpeqte Asiu kereq Árékásántaría suwahpeqte Asiu kereqka Sarúsarama suwahpeq momiwíuwe. Sene momiwí nahtápéqsábé Pugeq Súó Kene Nahne ue áwíratówe. Mi kereq Sírisia marákórápéqté kéreq Esia marákórápéqté kéreqka Sítíbéniba pokue ehwehuwe.

¹⁰ Ehwehuwana Manikáne Awanka Sítíbéni págege ato púana wega ahtebia éhwéh irarúnsabe mi kegá íre ehweh atahráhuwe.

¹¹ Íre ehweh atahráhunsabé sega mó keyábé eperáhpérera, Sítíbéni péhe éhwéh átéhrataq móne náienéhe. Péhe éhwéh mahrarero. Sítíbéniga Mósísireq Manikánseqsabé síéhuru arítaráiraq írátáune ero uwara sega móne mewera mi pehe éhwéh teriúwe.

¹² Mi pehe éhwéh teriúnsabe író kereq Asiu kené abowah wehreq Asiu kené sánsá síwáhnoru kereqne sirupipeq págegeue abiahnsanuwe. Sega Sítíbéniba pokue táhtoqme kaunsíri kebá móátówe.

¹³ Móatera péhe kegá mahraréra, Mi anínká Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqkákáq Mósísine sánsánkákáqsábé abehq éhwéhne arítáaire.

¹⁴ Sisa Néhsara suwahpeqte ánínká Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh sokoruankéhe uraire. Mósísiga teiu sansamé Sísaga sabi iuaníe urairaq írátáune uwe.

¹⁵ Uwara moke kaunsíri ke tútuue méra Sítíbéni tagowana wene aru ukiqme míonsabe wene auranabiah íopeqté áníné auranabiah tahnsa ágúwe.

7

Sítíbéniga teriu éhwéhne.

¹ Manikáne ehweh mibeq mahbeq arító kene wahnahnka Sítibéninsabé kasenána, Sega irare éhwéhmé aiq pútaqpo úwe.

² Úwana Sítíbéniga mahraréna, Nánuwahraho, kawerue írátíáhro. Naho naho itene igaqna Ébárahmaga Áráni suwahpeq íre pokútaq Mésópótémia marákórápéq míowana Maniká anotah pagégé ánínká íopeq auwena Ébárahmaba séna

³ wensabé ehweh teawena, Arene marakówe arenawahrahwe sue teawéna marakórápéq pokúno teawuwe.

⁴ Teawuwana Ébárahmaga Kária kené marakórapeq suena pokue Áráni suwahpeq kowíowana mitaq wenabo pukúwe. Pukúwana Manikánka íte amahnága míona marákórápéq Ébárahma eqmarowe.

⁵ Eqmarowana súwana Manikánka Ébárahma mahtaqté márakó íre eqatowe. Pehgáriq marakó íre eqatasa peh teawena, Mókake arereq arenanahréhreq iníe úwe. Mi éhwéh teawu tanahráq Ébárahma íre wenahninkákáq áni míowe.

⁶ Manikánka we mó teawena, Arenanahréh mókake wáhnaupeqté kéné marakórapeq míagehe. Mi kegá arambéhriraq saiqnaritera subiqmarera áhnte opéq 400 opéq síwíoqnagehe.

⁷ Síwíoqnehra ke kamah arinauge. Kamah ariénaraq arenanahréhga mitaq suera mahtaqté márakóraraq ínénsabe iwíáh iwíáh aintagéhe teawuwe.

⁸ Teawu éhwéh ahreraq kankeheéna Manikánka Ébárahmansabé, Áú amurúwe sansa miraúno úwe. Úwana Ébárahmaga animai wenáwíq Áhísáhki maqatowana abapete apahtáro wéhékáh ména wenahniné áú amurú auwowe. Áhísáhki weh úkéna animai wenáwíq Sékópa maqatowe. Maqatowana

Sékópaga airápété téhtaré animáí masitowara wene ahninkáwáréh itene igaqnaréh úkuwe úwe.

⁹ Sítibéniga mó mahraréna, Sékópane ahninkáwáréh airápété téhranité méra se ábárahnahnká sensibáq Sósépa abiahnsanéra wáhnaupéqté ké eqsitera móne meyówe. Wáhnaupéqté kégá Sósépa meqmera Ísípi marákórápéq móátówana Manikánka wereq mía míaéna

¹⁰ mó kegá we íre kawerató tanahráq séhréh atowe. Ísípi marákórápéqté wáhnáhnká Sósépa áhrabútaq Manikánka kaweq iwíáh atowana Sósépaga ahte bia éhwéh irarúwe. Ahte bia éhwéh irarúwana Ísípi wáhnáhnká, Mah animé kaweq iwíáhíre éna Sósépansabé, Arega moke Ísípi marákóákáq néne nahtapeqté ménsáméhnsánkákáq wáhnahnúno atowe.

¹¹ Mi tanáhráq Ísípi marákórápéqkákáq Kénáni marákórápéqkákáq anotah ehwéh rótaq áhnte kene sirupipeq umeh aguwara moq itene igaqnaréh táhutahuq íre kowe.

¹² Íre kowana Sékópaga Ísípi marákórápéq táhutahuq kéhre u ehwéh irena wenahnimáhq táhutahuq saba táhq Ísípi marákórápéq téh eqmaq suowe.

¹³ Eqmaq suowara Ísípi marákórápéq pokéra táhutahuq mewera sene nahtapeq kouwekuwe. Mi tahutáhúq parabagúwara se Ísípi marákórápéq mó pokutaq Sósépaga wenawahrehyabe, Íné iteribáq múge ue pahsuqme teri uwe. Pahsuqme teri uwana Ísípi wáhnáhnká moq Sósépane awahwáréh ahte bówe.

¹⁴ Ahte bówana Sósépaga wene awahwáréhyabe, Nánibo Sékópa meqmeq sero éna eqmaq suowe. Eqmaq suowara awahwárénga sensibo kowe qmera áhnte wehekéq 75 wehekéq weba suwe.

¹⁵ Sékópaga Ísípi marákórápéq tuména mitaq pukúwara anehe itene igaqnaréh moq mibeq pukuwe.

¹⁶ Ébárahmaga naho maisaró marakó áwíq Sékéma ebah monératé paiqmarowe. Amórine ahninkáwárénga, Maisia marakó meyo atówana paiqmarowe. Itene igaqnarénga pukuwara sene animárínká sene ayahnsa mewera mina maisaró marakórápéq ónapipéq móárówe úwe.

¹⁷ Sítibéniga mó mahraréna, Itene igaqnarénga Ísípi marákórápéq mía míaéra peh íregárita q aguwe. Manikánka Ébárahmansabé marakó iníe teawu ehwéh áhnibórá mirainaútaq itene igaqnarénga íregárita q aguwe. (*Stat 15.5; Buk Song 105.24*)

¹⁸ Íregárita q aguwana Sósépa pukúwana Ísípi marákórápéq we íre tagario anínká wáhnah aní úkúwe.

¹⁹ Mi anínká wáhnahnéna itene igaqnaréhyabe péhe aritena síwioqno we. Sene animárínká pukigeheéna wega sensabé, Ani maqmaréhrata q mewe máhpeq súáho aritowe.

²⁰ Mi tanáhráq wenanoga Mósísi maqmarowana Manikánka, Aiq kaweq aníne iwíáh atowe. Apahtáro ío sega wenabone nahtapeq kopípéq kirabo atówe.

²¹ Apahtáro ío parabagúta q subíyeho éra máhpeq kopípéq áúwówe. Kopípéq áúwówana Ísípi marákórápéqté wáhnáhné ayahunkawagá we tagéna, Kaweq aníne iwíáhéna meqmena wewene ani tahnsa kirabo atowe.

²² Kirabo atowara Ísípi kegá Mósísi áwáhnoruwana we moke Ísípi kené sánsá ahtebówe. Ahtebéna we págege ahtébiá ání úkéna wene ehwehnikakáq wene arambehriakáq págegeue miraúwe úwe.

²³ Sítibéniga mó mahraréna, Mósísi 40 opéq ména, Nánuwahrah Ísara kebá koraganie íwiáhéna koragówe.

²⁴ Peh morá Ísípi anínká Ísara aní subutaq Mósísi tagéna wenawahrah aní éhnehéna mi Isípi ání subiq suowe.

²⁵ Subiq suena iwíáhéna, Manikánka ínénsabe, Arenawahrah séhréh arito éna omaq intowé. Omaq intonsabé nánuwahrahga aiq tagariáhwe íwiáhuwara wenawahrahga íre tagariówe.

²⁶ Mó wehekáh wenawahrah anité tobehuyataq Mósísi tagéna ayositanieéna sensabé, Ite morá káhnáh móye. Aneqsabé tobehoyo úwe.

²⁷ Úwana ahabaráto anínká Mósísi pagunsuena wensabé, Insega wahnahnarito teawátairo?

²⁸ Inokáh Ísípi aní subiq sutonanserah íné moq nubi q suaníbo úwe.

²⁹ Úwana Mósísi mitaq suena pehbeheráh pokue wáhnaupeqté kéné marakó áwíq Míríána marákórápéq kowiowe. Nahnso aní kowéna mibeqté áhré meyowana téhtaré ánimáíréré maqmarowe úwe.

³⁰ Sítibéniga mó mahraréna, Mósísi mitaq 40 opéq míowe. Sáwéh áwíq Sáináí wega mitaq wahtotaq abataq marákórápéq noguwe. Mitaq noguwana káriq awánká irarówana íopeqte ánínká mi iráípeqté ábóraragúwe.

³¹ Ábóraragúwana Mósísi tagéna áhtenéna, Wahtotaq koraganie íwiáhéna sútaq Manikánka teawena,

³² Íné arene aigaqnaréhne Maniká múge. Íné Ébáráhmareh Áhisáhkireh Sékóparehne Maniká múge úwe. Úwana Mósísi iransánéna áhreu púana aura íre pankeqme tagówe.

³³ Íre pankeqme tagówana Manikánka wensabé, Íné míó púah arega órira marákórápéq íríwe míahne. Minayabe arene súu ugurúruqme pehipi íríwe míahno.

³⁴ Ísípi marákórápéqté kegá Ísara ke néne animári síwíoqnahtaq tagarióge. Sega uwo uwo aruqarurotaq íróge. Ínéga mibeqté meriqmena móbeq móritanieéna tumióge. Mósísi, are Ísípi marákórápéq eqmaróge. Pokúno teawuwe úwe.

³⁵ Sítibéniga mó mahraréna, Mósísi itaq mahbí míotaq Ísara kegá wensabé ahqáho atera, Insega wahnahnarito teawátairo uwe. Mina ahqáho ató ánimé Manikánka arenawahrah amahnága Ísípi marakórág míowah kowahnahnue meriqme mérito atena eqmarowe. Mósísi abatapi míowana káriq awánká irarowana íopeqte ánínká mi iráípeqté ábóraragútaq Manikánka Mósísi eqmarowe.

³⁶ Eqmarowana Mósísi Ísípi marákórápéq ótaq sánsá miraéna mi marakó suena wání aroipéq áwíq Káhtore Waní ayehráq móritowe. Móritena mitaq mó otáq sánsá miraéna abatapi móritena mitaq mó otáq sánsá miraúwara 40 opéq míowe.

³⁷ Mósísi Ísara keyábé, Manikánka ínénsabe, Néne ehweh korerio éna eqmaq nuwonserah mókake mó wene ehweh terí ání iteruwahrahni eqmarankéhe teniátáire úwe.

38 Mirarena mi tanáhráq Ísara ke abatapi míówana Mósísi seba míowana íópeqté ánínká Sáínái sawéhráq Mósísi ehweh teawuwe. Teawuwana Mósísiga itene igaqnaréh mi ogá mé ehweh teriuwe úwe.

39 Sítíbéniga mó mahraréna, Itene igaqnaréhga Mósísine ehweh anteruera wensabé íre íuwahbehre éra Ísípi marákórápéqsábé sirutaboiruwe.

40 Ísara kegá Mósísine awahwá Árónsabé, Arenábáq Mósísi ite Ísípi marákórápéqté meítái aní aiq taqnobagire. We eheq míehrapómo. Ite ebeq itáh máníkámári míagehboq arene ayahnkaratáté maniká tahnsa náneqmarí míraúno uwe.

41 Míraúno éra itene igaqnaréhga káho áráhq tahnsa náneq mirarówe. Mirarera minayabe titirarera sene siyahtate miraró naneqsabé iwíáh iwíáh atówe.

42 Iwíáh iwíáh atówana minayabe Manikánka se suowara sega íópeqté náneqmarínsabé iwíáh iwíáh atówe. Minayabe Manikáne ehweh irarú aninká naho sehíranúwana wene ehwehnka mahraréna,

Ísara keo, itega 40 opéq abatapi méq itega ménkámehnká subiqmareq titirurowe. Íre ínénsabe iwíáhéq subiqme titiraintarówe.

43 Péhepéhe maniká Móríkine sérirate pearó wehuwéhú nahtapéq móateq mi nahnkákáq sehgieq poku pokurowe. Itega wehyoq tahnsá náneq mirareq wenáwíq Árépánie ateq itene manikáne atarówe. Iwíáh iwíáh honeheéq itega mi pehepéhé máníkámári mirarurowe. Mirarurónsabé Pábíróni marákórápéq seberaebéq eqmaq íuwanauge ire úwe. *(Amos 5.25-27)*

44 Sítíbéniga mó mahraréna, Itene igaqnaréhga abatapi míótaq Manikánka Mósínsabé, Ínénsabe iwíáh iwíáh aintéhna sérirate wéhuwehu nah mahraue pearo úwe. Manikánka Mósísi sokigiúnserah itene igaqnaréhga mirarówe.

45 Itene igaqnaréh pukuwara sene animárínká mi sériráté pearó wehuwéhú náh sehgiwera wehukení wenáwíq Sósúa kérowe.

Manikánka itene igaqnaréh séhréh aritena sene naruo kaqsuowe. Kaqsuowara itene igaqnaréhga sene naruone marakó meyówe. Mewera mi sériráté pearó wehuwéhú náh sehgiwera kowíówe. Mi nah áhnte opéq kagaúwana Tébiti Asiu kené wahnah úkéna

46 kaweqtaq mía míaúnsabe Manikánka wensabé arutaboírúwe. Arutaboírúwana Tébitiga iwíáhéna, Nigaqna Sékópane Maniká kaweq nahupéq míankehboq pearaníe iwíáhéna Manikánsabe, Arene nah pearaníe úwana Manikánka ahqáho atowe.

47 Ahqáho atowana wenahni Sórómóniga Manikáne nahtapeq pearowe.

48 Pearowana Manikánka anotah aní mía míai puana wega íre peh morá wehukega pearáh náhtápéq mía míaire. Minayabe wene ehweh irarú aninká mahraréna,

49 Itene Wahnahnka mahraréna, Íópeqmé néne wahnahnu síáh tahnsane. Mah marákó márakówé néne nigúnúbá tahnsane. Minayabe íné moke íópeqkákáq mah marákó márakóákáq wahnah wahnahnuge. Minayabe aneq nah peintanéhbo? Íné íre ahreno aní múge.

50 Ínébataq ínéga moke mah marákó márakórápéqté náneq miraráhwa mino ire úwe teriuwe. *(Aisaia 66.1-2)*

51 Teriena Sítíbéniga mó mahraréna, Ite saiyoue píribahri ke wóe. Itene irupipeq íre irasa, ahre parosa ké wóe. Ite Manikáne Awansabé ahqáho atáh ké wóe. Itene igaqnaréhga miraunserah itega amahnága miraowe.

⁵² Itene igaqnaréhga Manikáne ehweh iraru ke moke síwioqno mino. Íre áwioqno aní insebo? Naho Manikáne ehweh iraru kegá mahraréra, Mókakewe kaweqtaq mía míai aní mahta q tumíanawire uwara itene igaqnaréhga mina iraru ke subiq súówe. Segá miraunserah itega moq miraurowe. Kaweqtaq míéh aní tumíowaq itega táhtoqmeq móateq subiq sutowe.

⁵³ Íopeqté kégá Manikánka sehgióro ú ehweh teiéwaq itega íre ireq mi ehwéh anteruq anteruro mino úwana wene ehweh aiq parabagúwe.

Sítibéni subiq súo ehwehne.

⁵⁴ Sítibéne ehweh parabagúwara íro kega anotah abíahnsánéra sirupipeq págege aguwe. Segá Sítibéinsabé anotah abíahnsá atówana

⁵⁵ Manikáne Awanka wene arupipeq ména séhréhue págege atowe. Séhréhue págege atowana Sítibéniga íopeq ebitáwéna Manikáne téhreh naneqkákáq tagówe. Sísawe Manikáne ayah púpeq iriwe míowana tagéna

⁵⁶ mahraréna, Tagahro. Íopeq sawekirana wehukení úkurai anínká Manikáne ayah púpeq iriwe míéhra tagówe úwe.

⁵⁷ Úwara sega kareéra ahre parotáwéra moráráq peheráh kure Sítibéni táhtoqme

⁵⁸ panantáwera ahnansahrapeq móatera sene káhq ambántámá mítaq marówe. Mitaq marówana wehukení wenáwíq Soraga mí ambántámáritáq wahnahnúwara ebahnsa tuparuqme subiq súówe.

⁵⁹ Segá ebahnsa tuparuqme subiq súótaq Sítibéniga púrerue mahraréna, Sísao, are néne Wahnah mone. Néniwa meyo éna

⁶⁰ arehunserarác ména anotah ehwéhue púreréna, Néne Wahnahno, sene ahbabáqsabe íre ayahqmaro ue púreréna putiowe.

8

¹ Putiowana Soraga iwíáhéna, We pukime aiq kawerire úwe.

Sorarehga Sísá tagariáh ké síwioqnowara pokue abae agu ehwéhne.

Mí wehekáh mó kegá Sarúsarama suwahpeq Sísá tagariáh ké anotah-taq síwioqnowe. Síwioqnowara sega pokue Súría marákórápéqkákáq Sámária marákórápéqkákáq abae aguwe. Ómi Sísá tagariáh kégá abae aguware peh morá Manikánka eqmaro kega Sarúsarama suwahpeq mitaq míówe.

² Táhmaro kaweq kegá Sítibéni mómaisarera wensabé sirutaboírera anotah-taq íbisowe.

³ Íbisowana Soraga Sísá tagariáh ké anotahtaq síwioqnéna mó nahtápéq mó nahtápérué kiena weh ahre táhtoqme panantáwena karábúsiipéq móritowe.

Pírípiga ótaq sansánú ehwehne.

⁴ Abae agu kegá poku pokuurabeq Sísane ehweh teri terinuwe.

⁵ Pírípiga Sámária ke suwahpeq mó anotah matábúrápéq tunse, Sísawe Manikánka omaq ato aní míre éna Sísá Karáhéne ehweh teriuwe.

⁶ Áhnte kegá wene ehweh irera ótaq sansámáritagéra wene ehweh kawerue írówe.

⁷ Mí otáq sánsámé Pírípiga owainawamarí áhnte wehukéné sirupipeqté kaq-suowara íre kaweq karéaruera poké aguwe. Wega sinonka mareqmareragú kereq soriqnah kereq kaweriritowe. Minayabe ómiga tagéra wene ehweh kawerue írówe.

⁸ Minayabe Sámária kené sirupipeq eyoyóúwe.

Ahgora anínká miraú ehwehne.

⁹ Peh morá áhgórá ání wenáwíq Sáimóni mitaq míowara ómi Sámária kegá anotahtaq áhtenuwe. Sáimóniga menahmé págege sansánéna, Íné anotah aní múge íwiáhúwara

¹⁰ ómi anotah kereq íre síwíqkakaq kéreqka wene ehweh kawerue irera wensabé, Maniká págege anínéna wega mi aní págege atéhnsábé we anotah pagége áníne atówe.

¹¹ Mí ahgórá anínká íre wahto tanáhráq ótaq sansá mira aruqaruru púara moke áhtenéra wene ehweh kawerue irera we kérowe.

¹² We kérowana Pírípiga Sísa Karáhé áwíqsabe teriena mó kawéq éhwéh Manikánka wahnah wahnahni ehwéh teriuwara weh ahrega mi ehwéhnsábé aiq pútare atówe. Aiq pútare atówana wání meriuwana

¹³ mi ahgórá ání Sáimóniga moq aiq pútare atowana wání meawuwe. Pírípiga ótaq sansámári miraútaq Sáimóniga anotahtaq áhtenéna kérowe.

Manikáne Awanka Sámária kebá tu ehwehne.

¹⁴ Sámária suwahpeqte kegá Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atáhwe teriúwara Sarúsarama suwahpeq eqmaro kega írówe. Írótaq sega Pítareq Sónireq Sámária marákórápéq eqmaq súówe.

¹⁵ Eqmaq súówara mitaq séra Manikáne Awanka mi kené sirupipeq tumíankeheéra siyahnkaratáté táhtoqme púreruye.

¹⁶ Pítararéga íre suyataq mó kegá itene Wahnah Sísa áwíruwe wání meriútaq Manikáne Awanka sene sirupipeq íre tumiówe.

¹⁷ Minayabe Pítararéga siyahnkaratáté táhtorera púreruyana Manikáne Awanka Sámária kené sirupipeq tumiówana

¹⁸ Sáimóniga mína tagówe. Tagéna móne mewe séna Pítararéyábé,

¹⁹ Niyahnkaratáté mó ke táhtoráhnaraqmé Manikáne Awanka sene sirupipeq tumíankehboq págege aintáhtao úwe.

²⁰ Úwana Pítaga wensabé, Arene móneakáq arenkakáq toráh aginiewóne. Manikánka pehipi awina naneq íre paiqmarahráhone. Arega mira íwiáhóna puah iraipéq toráh aginiewóne.

²¹ Itega miraúya arámbéhrí arereq wehgaqpo? Manikánka arene arupipeq tagariéhre. Arene arupipeq íre kaweq íwiáhóna puah arega itene arambéhrí íre miraorahóne.

²² Arene ahbabáq iwiáh sue mahraue púreré, Nirupipeqte áhbabáq íwiáh kawerainto úno.

²³ Arene arupipeq tagome ahbabáqka kírágírá atíéhre úwe.

²⁴ Úwana Sáimóniga Pítansabé, Arega iraréna ehwéh aiq pútaragínehboq púrerainto úwe.

²⁵ Pítareq Sónireqka mi ke suwahpeq méra, Sísga ite anotahtaq séhréh aitaráire éra Sísgane ehweh teriuye. Teriera mitaq suera Sámária marákórápéq mó mapéq mó mapérue kaweq ehwéh teriera Sarúsarama suwahpeq kouwekuye.

Pírípiga Ítiópía marákórápéqte ánínsábé teawu ehwehne.

²⁶ Manikáne íópeqte anínká Pírípínsabé, Sokah sokahue Sarúsarama suwahpeqte Kása suwahpeq kuriéh áh abatapité áhtápéq pokúno úwe.

²⁷ Pokúno úwana sokah sokahuena pokúwe. Pokéna mi ahtápéq kútaq Ítiópía aní tagówe. Naho mó kegá sene íre kaweq sansá miraéra mi Ítiópía aníné

awahnta pirúówe. Mi anímé Ítíópía marákórápéqté wáhnáh íní wenáwíq Kántásine móneraq wahnah wahnahnú aníne. We Sarúsarama suwahpeq Manikánsabe iwíáh iwíáh atórabeq kένα kouwekúwe.

²⁸ Kouwekéna we óseraréqá sabirue nogí káhrépéq tútuue ména Manikáne ehweh irarú ani Áísáiaga sehiranaro ehwéh sáhnshauwe.

²⁹ Sáhnshauwana Manikáne Awanka Pírípinsabé, Mi aníné káhreraq wahtotaq kowíahno úwe.

³⁰ Úwana Pírípiga pehbeheráh weba kútaq Áísáiaga sehiranú ehwéh sáhnshauwana irowe. Irena wega kasenéna, Arega sáhnshahona ehwéh aiq ahtebahno úwe.

³¹ Úwana, Mó anínká íre níwáhnorinsabé árahue ahtebaninkono? Arega mah káhrépéq ínéba mahbeq kieague kirútuúno úwe.

³² Ítíópía anínká sáhnshau ehweh, Manikáne ehwehnta mahraréna, Sipisípiq suboneheéra meráhtáq sipisípiqka ehiya míéhre. Mina inserah wega ehiya míéhre. Sipisípiq áyó kíragsúéhtáq sipisípiqka íre kureq kurerire. Mina inserah wega íre ehwehntire.

³³ Sega we ehweh atáhtáq íre aiq pútaq ehwéh irarewe. Subiq súáhnshábé we mah marákóipéq íre míéhre. Sega wene oga mé tanahraq parabarúáhwe. Wene animári íre miáh púara wehukega se éhweh íre terieráhowe íre. (*Aisaia 53.7-8*)

Ítíópía marákórápéqté aní wání meawu ehwehne.

³⁴ Ítíópía anínká Pírípinsabé, Iraníboq tenio. Manikáne ehweh irarú anínká insensabe irarúwo? Wewensabé irarúwo? Mó anínsabé irarúwo kasenúwe.

³⁵ Kasenúwana Pírípiga mi ehwehtárué Sísane kaweq ehwéh teawuwe.

³⁶ Sega wání aroipéq suyataq mi anínká Pírípinsabé, Tagáhnno. Wání mahtaq kéhre. Arega wání meniníbo kasenúwe.

³⁷ Kasenúwana, Arene arupipeq Sísansabé aiq pútare atéhnaq wání meawiníe úwe. Úwana mi anínká, Sísá Karáhé Manikáne ahninkáwáe. Minayabe aiq pútare atóge úwe. Aiq pútare atóge éna

³⁸ óseraréyábé, Túbáh agotao aritowe. Sega wání aroipéq túyana Pírípiga wání meawuwe.

³⁹ Wání aroipéq suera kíuyataq Manikáne Awanka Pírípi meawuwana Ítíópía anínká we mónkakáq íre tagéna ahtapec pokútaq wene arupipeq anotah eyoyóúwe.

⁴⁰ Eyoyóúwana Pírípiga Ásáróta suwahpeq ábóraq kένα mó natáq mó natárué wega Sísane ehweh teri terinúwe. Teri terinéna Sésaría suwahpeq kúwe.

9

Soraga Sísá kéro ehwehne. (*Eqmaro 22.4-16, 26.9-18*)

¹ Soraga Sísá tagariáh keyábé anotah ehwéh aritena, Mi ke síwioqnéna subiq suaníe iwíáhéna Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahpa pokúwe.

² Pokéna wensabé, Sísá tagariáh ké weh ahre tagéna táhtoqme koweriqmena Sarúsarama suwahpeq méritaníboq páhswarí nánio. Támákása suwahpeqte Asiu kené momiwí nahmarítápéqté ké sokigi ariníboq páhswarí nánio úwe.

³ Úwana mi anínká páhsiwarí sehiranue awuwana Soraga mewena Támákása suwahpeq pokue wahtotaq kútaq apubúue íopeqté Manikáne téhrehnka anotahtaq téhrówe.

⁴ Téhrówana wega marakóipeq múrunsurahúwana íopeqté éhwéhnká iraréna, Sorao, Sorao, aneqsábé níwíoqnahno úwe.

⁵ Úwana Soraga iraréna, Anotah aníno, are insebo úwana, Íné Sísá uge. Íné arega níwíoqnáhna aní múge.

⁶ Irigue mi ke suwahpeq pokúno. Mitaq arega mirainieóna arámbéhrí éhwéh peh morá anínká teawinkéhe úwe.

⁷ Úwara Sorareq nogú kega mi ehwéh irera wehuke íre tago puara peh ehiyansá síwéh panantágúwara míówe.

⁸ Soraga irigue aura pankeqme ebiena tagótaq íre tagahrahúwe. Íre tagahrahúnsabe wereq nogú kega wene ayahtaq panantáwera Támákása suwahpeq móátówe.

⁹ Móátówana apahtárórác wene aura íre tagahrahéna wánínkakaq táhutaqukakác awehriúwe.

¹⁰ Awehriúwana Támákása suwahpeqte aní Sísá tagariéh anínéna wenáwíq Ánáníásie. Ánáníásine awanka tagówana Manikánka áhrabéna, Ánáníásio úwe. Ánáníásio úwana, Mahna míóge úwana

¹¹ Manikánka wensabé, Wehukení wenáwíq Súrásae. Irigue wene nahtápéqté áh áwíq Obarisa áhtápéq pokúno. Wene nahtapeq Tahsa suwahpeqte aní wenáwíq Sora ména amahnága púrerire.

¹² Métác wenawanka tagéwéhtác wene aura ebieyabe arega weba sure táhtorahnana wene auranka tagehre. Webá koragáhno úwe.

¹³ Úwana Ánáníásiga mahraréna, Áhnte kegá arega iraréna aniné ahbabáqsabe teniátówe. Sarúsarama suwahpeqte Sísá tagariáh ké wega íre kaweraritáráire.

¹⁴ Moke arenáwírué áhrabo ke karábúsiipéq móritanieéna sire. Manikáne ehweh míbeq mahbeq aritáh kéné wahnahmarínká páhsi awera pokue komiráuño átárówe úwe.

¹⁵ Úwana Manikánka wensabé, Pokurio. Néne arambehri mirainkeheéna omaq atáráuge. Wega Ísara kereq wáhnaupeqté kéreq sene wahnahmarínseq néne ehweh korerinkéhe.

¹⁶ Néne arambehri mirainayabé mó kegá we anotahtaq áwíoqnagehe. Minayabe sokigi awinauge úwe.

¹⁷ Úwana Ánáníásiga pokue Sora mío nahupéq kibekéna wene ayahtate táhtorena wensabé, Sorao, are nánibác móne. Arega ahtapeq séwaronaraq itene Wahnah areba séwíarai ani wenáwíq Sísaga eqmaq núwéhre. Arega mó tagehnana Manikáne Awanka arene arupipeq sewiankeheéna eqmaq núwéhre úwe.

¹⁸ Úwana Sorane aura ahra tahnsá akariatio naneq apubúue megúwana tagéna irigúwana wání meawuwe.

¹⁹ Wání meawuwana táhutaqu nówana wene anonka págege agúwe.

Soraga Sísá éhweh pahsuo ehwehne.

Táhmaro wehekáh Soraga Sísá tagariáh kébá Támákása suwahpeq ména

²⁰ apubúue Asiu kené momiwí nahtápéq kiwéna Sísá éhweh teriena, Sísawe Manikáne ahninkáwáe úwe.

21 Úwara wene ehweh író kega moke áhtenára mahraréra, Irari anínká Sarúsarama suwahpeq ména Sísá áhrabo ke síwíoqnéna karábúsiipéq sitarái mino. Mahtaqkákáq mirainieéna surai mino. Wega Sísá áhrabo ke táhtoqme táhrue Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahpa mórítanieéna surai mino uwe.

22 Úwana Soraga págege ehweh irarú ani úkue kaweq tábúsoqme ehweh teriena, Mah marákó marákóipéq sína aní, Manikánka omaq ato anímé Sísá wire ue tábúsoqme síwáhnorúwe. Tábúsoqme síwáhnorú púara Támákása suwahpeqte Asiu kegá mó íre irarerahowe.

Áhnte Asiu kegá Sora subiq suonehera unsabe pokú ehwehne.

23 Áhnte wehekáh sótaikúwara Asiu kegá momiwíue sío síoéra, Sora subiq suanéhe íwíáhuwe.

24 Subiq suanéhe íwíáhéra moráénuwana mó anínká sene ehweh irena Sora koreawuwe. Koreawuwara sega subonehéera Támákása suwahpeqte áhnánsáhrápéqté áhtápéq wéhékáhnkakaq inokáhpeqkákáq wahnah wahnahnuwe.

25 Wahnahnuwara inokáhpeq Soraga anotah páhsikétiipéq tútuue míowara we kéro kega méatera náhniáqtate páhsikétiraq iwe panantáwe tunse ebah kuri pera máhpeq márunatówe.

Soraga Sarúsarama suwahpeq síwáhnorú ehwehne.

26 Soraga Sarúsarama suwahpeq pokéna, Sísá tagariáh kébá kowíanauge íwíáhúwara sega wensabé áhreéra, We íre aiq pútaq Sísá tagariéh aní mire íwíáhuwe.

27 Iwíáhuwana Páhnábásaga Sora meqmena eqmaro keba móatowe. Móatena sensabé, Mah anínká ahtapeq itene Wahnah tagairana wega ehweh teawátáire. Teawátáirana wega Támákása suwahpeq Sísá ehweh págegeue síwáhnoruraire úwe.

28 Úwana Soraga Sísá tagariáh kébá mía míaéna Sarúsarama suwahpeq íre áhreja peh mó minatáq mó mahnatárue Sísá ehweh págegeue síwáhnorúwe.

29 Síwáhnorúnsabe wereq Kárikí ehweh iraru Asíú kéreqka ehwehuwe. Mi kegá, Sora subiq suaneheqmúne íwíáhuwara

30 Sísá tagariáh kégá mina irera Sora meqmera Sésaría suwahpeq márunatera mibeqté Tahsa suwahpeq eqmarówe.

31 Eqmarówara mi tanáhráq mó kegá Súría marákóákáq Kehrari marákóákáq Sámária marákóákáq Sísá tagariáh ké íre síwíoqnia peh míówe. Peh míówara sirupipeq Sísane sánsá ahtebera kawerue mirauwe. Manikáne Awanka págege aritena sirupipeq kaweq iwíáh aritowara íregáritaq mó wehekéqká Sísansabé aiq pútare atera kawerue kérowe.

Pítaqa Áínía kawerato ehwehne.

32 Pítaqa Sísá tagariáh ké mío nahmáritápéq poku pokuúwe. Pokéna Áríra suwahpeqte Sísá tagariáh kéreqqa tuwe.

33 Mi ke suwahpeq mío aní wenáwíq Áíníae. Wega abapete apahtáro ópéq wene máhriqtaq ména ah íre nogoráhuwe.

34 Ah íre nogoráhuwana Pítaqa we tagéna wensabé, Áíníao, Sísá Karáhéga amahnága kaweratéhre. Irigue arene máhriq sabaráwe sokah sokahúno úwana wega apubúue irigúwe.

³⁵ We kaweragúnsabe moke Áríra suwahpeqte kéreq Sáróna suwahpeqte kéreqka tagéra Sísansabé aiq pútare atera, Wene sánsá sehgióne íwíáhuwe.

Tókási pukú ehwehne.

³⁶ Sópa suwahpeq mío iní wenáwíq Tábítae. We Sísá tagariéh aní míowara Kárika ehweh iraru kegá Tókásie ue áwíratowe. We kaweq arábéhrí iní ména íre arambhrioraho ke séhréh aruqarurúwe.

³⁷ Píta Áríra suwahpeq míotaq mi iní anotahtaq awahreue pukúwe. Pukúwara wene anonka pabeq paberue abobóráhpeqte náhtápéq átówe.

³⁸ Sópa suwahpeq Áríra suwahpeq wahtotaq kowara Sísá tagariáh kegá Pítawe Áríra suwahpeq míhíre u írówe. Iera téhraníte Pítaba eqmaq suera, Pehbeheráh súno koreawétáo éra eqmaq súówe.

Tókási oga úkú ehwehne.

³⁹ Eqmaq súówara pokue koreawúye. Koreawúyana Pítaga se kérirowe. Eqmaq súó keba suwara sega meqmera abobóráhpeqte nahtapéq móátówara míbeqté kéweínínsónká Pítaba iriwe méra íbisowe. Íbiséra Tókási oga míotaq miraro korósí Píta sokigiue teawúwe.

⁴⁰ Pítaga se moke máhpeq kaqsuena arehunseraráq ména púrerúwe. Púreréna pabeqme putio anínsabé, Tábítao, irigúno úwe. Irigúno úwana wene auranka tagéna Píta tagótaq máhriqtaq kirútuue míowe.

⁴¹ Míowana Pítaga wene ayahnkara táhtoqme pankeq auwowe. Pankeq auwena kéweínínsónseq mó Sísá tagariáh kéreqsabé síáhrabéna sensabé, Ser-agahro. Oga úki aní tagahro éna sokigi ariuwe.

⁴² Moke Sópa suwahpeqte kegá oga úkú ehweh irera áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atówe.

⁴³ Pítaga áhnte wehekáh Sópa suwahpeq ména ménkámehnkáne áú kawer-agari aní wenáwíq Sáímónine nahtapeq kaegaeúwe.

10

Íopeqté ánínká Kóníríá teawu ehwehne.

¹ Sésaría suwahpeq mío weh wenáwíq Kóníríae. We áhnte Aroma sontiá ké 100 Ítári marákórápéqté sóntiá kéné kíápéténí míowe.

² We Maniká awahbeh sansa sehgiu aníne. Mi karíronánínká Manikánsabe iwíáh iwíáhéra wene sánsá sehgiúwe. We íre arambhrioraho ke nári nárinena Manikánsabe púreq aruqarurúwe.

³ Ío tunsorerutaq wenawanka tagówana Manikáne íopeqté ánínká weba súwana kawerue togówana wensabé, Kóníríao úwe.

⁴ Úwana we ebitáwéna áhreéna wensabé, Árahono úwe.

Árahono úwana íopeqté ánínká wensabé, Arega púreq aruqarurónawe Manikánka irena arega tabonah ke nári nárinónawe wega tagéna arensabé kaweróne atéhre.

⁵ Wehukení wenáwíq Sáímóni we mó awíq Pítate. We Sópa suwahpeqte koweragéhboq wehuke eqmaq suo.

⁶ Pítaga ménkámehnkáne áú kaweragari aniné nah sóreq waní áhkórapeq kéh náhpípéq kaegaeire.

⁷ We koweragéhboq wehuke amahnága eqmaq suo éna pokúwe. Pokúwana Kóníríaga wene arambhriuya anitéreq peh morá sóntiá ánínseq síáhrabúwe.

Mi sontía áni Maniká awahbeh sansa sehgi áni ména Kóníría séhréhu ani míowe.

⁸ Síáhrabéna su ke íopeqté ániné ehweh moke teriena Sópa suwahpeq eqmaq suowe.

Pítane awanka tagó ehwehne.

⁹ Mó wehekáh se ahtapeq Sópa suwahpeq áhníbórá kutaq Pítaga nah abogéhrapeq wehekáhnabubu púrerinieéna kiuwe.

¹⁰ Púreréna arupibiúwana, Tópahnsabé níre úwe. Mó kegá táhutahuq tíátótaq wenawanka tagówe.

¹¹ Tagówana íopeq sawekúwana mipeqté anotah paráhnkéq tahnsa náneq tuwe. Ébeq ayéhráq ébeq ayéhráruwe pagume we míorabeq mewerúwe.

¹² Mi paráhnkéqpípéq áhnte menkáméhnkánkákáq karahrabahnkákáq kabarankakáq míowe.

¹³ Míówana íopeqté éhwéhnká mahraréna, Pítao, irigue mi kamári subiqme tíwe náhno úwe.

¹⁴ Subiqme tíwe náhno úwana Pítaga anotah ahqáho éna, Anotah Wahnáh áníno, ite Asiu kegá íre nona naneq kamári púana órirane. Naho íre narauge. Amahnága moq íre nanauge úwe.

¹⁵ Úwana íopeqté éhwéhnká mó mahraréna, Manikánka kaweraréh náneqsabé órirane atéhneho úwe.

¹⁶ Apahtárórác ménkáméhnká parahneqpipeq sáhue mewena márumarena tuekéna úwana íopeqté éhwéhnká mó apahtárórác irarúwana íopipeq tumeyowe.

¹⁷ Wenawanka tagónsabe Pítaga áhtenéna, Néniwanka aneq tagehramo iwíáhúwe. Mira iwíáhútaq Kóníríaga eqmaq suo kega Sáimónine nah kabarue ábóraq marera ogesáh ogesáhrapeq iriwe míowe.

¹⁸ Iriwe méra anotahtaq kasenéna, Sáimóni mó awíq Píta mahtaq kaegaeiro kasunuwe.

¹⁹ Wenawanka tagónsabe Pítaga iwíáhútaq Manikáne Awanka wensabé, Sáimónio, irátíahno. Apahránitógá arensabé anebahrowe.

²⁰ Iriwe tutagáhno. Ínéga se eqmaró púah iwíáh kikirinehboq pehipi kériro úwe.

²¹ Úwana Pítaga seba tutagéna sensabé, Itega kabaro animé íné úge. Aneqsabé seo úwara

²² sega wensabé, Sontía kené kíápéténi wenáwíq Kóníríaga eqmaq íúwátáire. We kaweqtaq mía míai aní ména Manikánsabe áhtenuwe. Moke Asiu kegá iwíáhéra, Kóníríawe peh kaweqtaq tabasiwe miéh ánine iwíáhuwe. Maniká míéhrabeqte íopeqté ánínká wensabé, Pítaga ehweh teinkéhboq siqmarehnara arene nahtapeq koweráhro uraire uwe.

²³ Úwana Pítaga sensabé, Nahupeq kíóro éna inokáhpeq kirabo aritowe. Ahbiahipeq Pítareq we seweró kereqka pokuwara mó mibeqté Sisa tagariáh kegá kérowe.

Pítaga Kóníríane nahtapeq kú ehwehne.

²⁴ Mó wehekáh Pítarehga Sésaría suwahpeq kuwe. Kóníríaga wenawahraheq wene iyahnabo animárinseq síáhrabúwara sega wene nahtapeq sure momiwíue Píta áwénunuwe.

²⁵ Pítaga nahupeq kinautaq Kóníríaga weba séna wene aigárátáq arehunserarác ména wensabé iwíáh iwíáh atowe.

26 Iwiáh íwiáh atowana Pítaga wensabé, Irigúno. Íné moq peh wehukení múge úwe.

27 Pítareq wereq ehwehnéra nahupeq kíyura áhnte wehuké mitaq sáhuriówe.

28 Mitaq sáhuriówana Pítaga sensabé, Asiu kené sánsámé nahnso ke momiwíotaqmé Asiu kegá mibeq pokéyabe órira míre éq íre pokorahúne. Mínyabe tagariáhwe. Manikánka sokigiue teniena, Mó ke peh abehq ké wóe íwiáhineho uraire.

29 Mínyabe itega níahraburowana pehipi surauge. Aneqsabé níahraburoo? Teniéro úwe.

Kóníriaga Píta teawu ehwéhne.

30 Kóníriaga Pítansabé, Mó mahsenahrí amahnága tahnsa tanáhráq tun-soreráitq nahtapeq púreruraage. Púreruraugana patahga inserah téhreh ambántánkákáq ánínká íné míarautaq ábóraruraire.

31 Ábóraréna ínensabe, Kóníriáo, Manikánka arega púreróna ehwéh íréhre. Arega nári nárinóna sansá tagariéhre.

32 Mínyabe wehukení wenáwíq Sáímóni we mó awíq Píta kowero. We Sópa suwahpeqte kiweragéhboq wehuke eqmaq suo. Mó aní wenáwíq Sáímóni ménkámehnkáne áú kaweraqari aníne nah sóreq waní áhkórapeq kéh nah Pítaga kaegaeire uraire.

33 Urainsabé are kiweraheéna apubúue wehuke eqmaq súátáuge. Eqmaq súátáugah arega suronawe kaweróne. Ite ómiga Manikáne aurátaq sewíone. Mínyabe Manikánka korerio urai ehwéh amahnága moke teio úwe.

Pítaga Sísá éhweh Kóníriareh teriu ehwéhne.

34 Kóníriaga, Moke teio úwana Pítaga sensabé mahraréna, Íné amahnága tagariómé Manikánka aiq pútaq moke mah kehiná kéhínánsábé monseráhnue arutaboirire.

35 Wensabé áhtenáre kaweqtaq mía míao keyábé arutaboirire. Íre peh morá Asiu keyábé moke mah kehiná kéhínánsábé arutaboirire.

36 Manikánka ite Ísara ke teiu ehwéhme itega írátíáhwe. Mi ehwéhme Sísá Karáhéwé mah kehiná kéhíná wahnahnaritéhre. Wene kaweq ehwéhnsábé aiq pútare atáh ké peh morá ké tahnsa úkowe.

37 Sóniga Kehrari marakórápéq kaweq arámbéhrí áhwáréna ehweh teriena wání meriuwe. Anehe ite moke Ísara kehiná suwahpeq mirauro sansá aiq tagariáhwe.

38 Manikánka Sísá Néhsara suwahpeqte ánípá Wenawa eqmatairana Wenawanka Sísá séhréh atena págege atáráire. Sísaga mó ke suwahpeq mó ke suwahperue pokue kaweq arámbéhrí arítáráire. Manikánka Sísaba mía míai puana owainawanka síwíoqneh ke kawerarítáráire. Ínéga teiú éhwéhme aiq íráhwe úwe.

39 Pítaga mó mahraréna, Asiu kené marakórápéqkákáq Sarúsarama suwahpeqkákáq Sísaga moke mirarurai arámbéhrí ínereq mó we kéro kereqka tagaraune. Ísara kegá Sísá awankátaq táhparera subiq sutowe.

40 Subiq sutowana pukúwana apahtáro wéhékáhtáq Manikánka Sísá iriwe oganúq atáráirana wega iteba suraire.

41 Íre ómi kehinápá peh iteba surairaq tagaraune. We oganúq kuraitaq tagéq itereq wereq moráráq táhutahururaune.

⁴² Manikánka itensabé, Mah kehiná kéhíná koreriéro. Sísa ínégá omaq ató ánínká mókake moke oga miáh kéreq pusa kéreq ehweh aritankéhe. Mi ehwéh tábúsoqme koreriéro uraire.

⁴³ Moke Manikáne ehweh iraru kegá mahraréra, Mi aní áwíq áhrabéra wensabé aiq pútare atáh kéwé Manikánka sene ahababáq kaweraritankéhe uwe teriuwe. (*Aisaia 33.24, 53.5,6; Jeremaia 31.34; Maika 7.18; Sekaraia 13.1; Aroma 10.11; Kárétia 3.22*)

Manikáne Awanka nahnsó kebá tumío ehwéhne.

⁴⁴ Pítaga mi ehwéh teriutaq Manikáne Awanka író kene sirupipeq tumíowara

⁴⁵⁻⁴⁶ sega kambare ehwéh iraréra Manikánsabe iwíáh íwíáh atówe. Iwíáh íwíáh atówara Sísansabé aiq pútare atáh Ásíú ké Pítareq su Asiu kegá irera áhtenuwe. Áhtená irarera, Manikáne Awanka íre peh morá iteba tumiéhre. Nahnsó keba moq tumiéhre uwe.

⁴⁷ Uwana Pítaga mahraréna, Manikáne Awanka itene irupipeq tumíarainserah mah kené sirupipeq moq tumiéhre. Minayabe wání merieyabe insega ahqáho aitahráhiro úwe.

⁴⁸ Insega ahqáho aitahráhiro éna Sísa Karáhé áwíqtaq wání meriéro úwara mi ke wání meriúwe. Wání meriúwara sega Pítansabé, Táhmaro wehekáh mahta q miáhno uwe.

11

Pítaga Sarúsarama suwahpeqte Asiu ke teriu ehwehne.

¹ Nahnsó kegá Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atárówe uwara Súría marákórápéqté eqmaro kereq mó Sísa tagariáh kéreqka írówe.

² Írówana Pítaga Sarúsarama suwahpeq kiutaq mibeqté síú amurúróo kegá ehweh atówe.

³ Ehweh atera, Íre Asiu kené nahtapeq árahinsabé pokue táhutahururono uwe.

⁴ Uwana Pítaga Kóniríane nahtapeq pokú ehweh mahraréna,

⁵ Iné Sópa suwahpeq púrerurutaq néniwanka tagaraire. Tagairana íópeqté anotah paráhnkéq tahnsa náneq tutaire. Ébeq ayéhráq ébeq ayéhrárué iné míaraurabeq mewe tutaire.

⁶ Iné ebitáwéna ménkámehnkánkakaq karahrabahnkakáq kabarankakáq mi paráhnkéqpípéq míaraire.

⁷ Míarairana íópeqté éhwéhnká iraréna, Pítáo, irigue mi kamárí subiqme tiwe náhno uraire.

⁸ Uairana ínégá anotah ahqáho éna, Íre nóna naneq kamárí púana naho íre narauge. Amahnága moq íre nanauge urauge.

⁹ Uragana íópeqté éhwéhnká mó mahraréna, Manikánka kaweraráh náneqme íre no naneq kane atéhneho uraire.

¹⁰ Mi ehwéh apahtároráq irarurairana mi paráhnkéqkákáq íópeq tueku-raire.

¹¹ Tuekuraitaq Sésaría suwahpeqte ánínká, Iné koweniro únsabe apahránítógá iné koweniranehéera kaeurau nahtápéq suwe.

¹² Suwana Manikáne Awanka ínénsabe, Iwíáh kikirinehoq pehipi kériro urairaq ínereq abapete morá mó Sísa tagariáh kéreqka se kéritáúne. Kériereq itega mi wehné nahtapeq kure kiraune.

13 Kiraunana wene nahtapeq íópeqté tutai aniné ehweh teiátáire. Teiena, íópeqté tutai anínka ínénsabe mahraréna, Wehukení wenáwíq Sáimóni we mó awíq Píta Sópa suwahpeq miéhre. We kiweragéhboq wehuke eqmaq suo.

14 We sínaraq arereq arenawahraheqsabé oga úké ehweh teinkéhe ire uraire.

15 Kóníríaga mi ehwéh teniátáirana ínega Sísa éhweh áwaheue teriátáuge. Sísa éhweh áwaheue teriátáutaq Manikáne Awanka sene sirupipeq tumíaraire. Téhwe itene irupipeq tumíarainserahnue tumíaraire.

16 We marakóipeq míaraitaq Sísa mahraréna, Sóniga wání meri merinínana Manikáne Awanka itene irupipeq tumíankehe uraire.

17 Manikáne Awanka sene sirupipeq tumíairana mi ehwéh niahreraq káráire. Itega Sísa Karáhénsabe aiq pútare atárówana Manikáne Awanka itene irupipeq tumíaraire. Itene irupipeq tumíarainserah sene sirupipeq moq tumíaraire. Manikánka wewega miraruraire. Íné peh wehukení mío púana Manikánsabe árahue ahqáho atanínkono úwe.

18 Úwara sega Pítane ehweh irera túbáh aguwe. Túbáh agéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atera, Nahnsó keakáq sene ahbabáq súáhnsabé Manikánka oganúq sítéhre uwe.

Sísa Karáhé tagariáh kéwé Ántióka suwahpeq téhwe Kárisítini kee ue síwírarító ehwehne.

19 Sítíbéni subiq súo tanahráq sega Sísa tagariáh ké síwíoqnowe. Síwíoqno puara sega Sarúsarama suwahpeq suera abae aguwe. Abae ague mó kegá Pónísia marákórápéq pokuwara mó kegá Sáipára marákórápéq pokuwara mó kegá Ántióka suwahpeq pokuwe. Poké agurabetaq peh morá Asiu ke Sísa éhweh teriúwe.

20 Táhmaro Sísa tagariáh kéwé Sáipára marákórápéqté kéreq Sáirini marákórápéqté kéreqka Ántióka suwahpeq pokue Kárika ke Sísa itene Wahnah éhweh teriúwe.

21 Wene ehweh teriú ke Manikánka séhréh arito púara áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atera, Wene sánsá sehgiónehe iwíáhuwe.

22 Sarúsarama suwahpeqte Sísa tagariáh kéwé irera Páhnábása Ántióka suwahpeq eqmarówe.

23 Eqmarówana Ántióka suwahpeq séna Manikánka wehuke séhréh arito tagéna wene arupipeq eyoyóuwe. Eyoyóena sensabé túbáh agiyehboq Sísansé sánsa kawerue sehgióro úwe.

24 Páhnábása kaweqtaq mía míaú aní ména Sísansabé kawerue aiq pútare atowana Manikáne Awanka séhréh atowe. Séhréh atowara áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atera, Sísansé sánsa sehgióneheqmúne iwíáhuwe.

25 Páhnábásaga Sora anebahrinieéna Tahsa suwahpeq pokúwe.

26 Pokéna Sora tagéna koweqména Ántióka suwahpeq kouwekúwe. Segá peh morá ópéq mitaq méra Sísa tagariáh kérerue momiwíue áhnte ke síwáhnoruye. Mitaq mó kegá Sísa tagariáh keyábé Kárisítini kee ue téh síwírarítówe.*

Morábí soruparó monéyábé éhwéhne.

27 Mí tanáhráq Manikáne ehweh iraru kegá Sarúsarama suwahpeq suera Ántióka suwahpeq túwe.

* 11:26: Mi awíq áwahewé Karáhéne animárfine áwíre.

²⁸ Peh morá sú ani wenáwíq Ágábúsaga iriwe míowana Manikáne Awanka iwíáh atowana irarúwe. Iraréna, Anotah ehwéhrahna tanáhráq mah marákó marákó sinae úwe. Wehukeni wenáwíqtare Káróríúsa Sísáhri anotah wahnáh ání míotaq mi ehwéh aiq pútaragúwe.

²⁹ Aiq pútaragúwara Ántíóka suwahpeqte Sísá tagariáh kégá iwíáhéra, Súría marákórápéqté Sísá tagariáh ké táhuhuhq paiqmarageheéq móne nárienéhe. Náriné ú anínká wewega iwíáhue náriue.

³⁰ Mína tahnsa sene móne morábi soruparówara Páhnábásareq Sorareqka mi moné mewera Súría marákórápéq pokuye. Mitaq Sísá tagariáh ábóawáh wéhgá nárigeheéra móriúye.

12

Píta karábúsiipéq móató ehwehne.

¹ Mi tanáhráq Asiu kené anotah wahnáh ání wenáwíq Érótiga Sísá tagariáh ké síwíoqnówe.

² Síwíoqnéna, Sónine awahwá wenáwíq Sémisi subóro aritowara pokatate kirqame subiq súowe.

³ Subiq súónsabe Asiu kegá Érótingsabé kaweróne atówe. Kaweróne atówana Érótiga Píta karábúsiipéq móátáhiro úwara táhtoqme móátówe. Sótaikú siahreraq ko tánáhráq karábúsiipéq móátówe.

⁴ Móátówana Érótiga áhnte sontiá keyábé wahnahnatiáhiro aritowe. Mó sontiá ké itaréitaré ké mipi sorupawe mía mó sontiá ké itaréitaré ké mipi sorupawe míaue 16 sontiá ké míówe. Érótiga iwíáhéna, Sótaikú siahreraq kéh tánáhráq parabagínaraq wehuke miáhpí kotiinie iwíáhúwe.

⁵ Iwíáhúwara Píta karábúsiipéq míotaq Sísá tagariáh kégá Píta pugeq auwageheéra púrerata atauwe.

Íópeqté ánínká Píta séhréh ato ehwehne.

⁶ Érótiga Píta Asiu kebá móatanaútaq Pítaga inokáhpeq karábúsiipéq sugowe. Píta taqnobagineho éra téhtaré séniráté táhrarera sontiá anítaréga ébeq ayéhráq ébeq ayéhrárué wahnahnuyara mó sontiá anítaréga méhpehtapéq wahnahnatióyana sugowe.

⁷ Sugowana Maniká miéhrabeqte ánínká ábóragútaq karábúsiipéq téhragúwe. Téhragúwana íópeqté ánínká Pítane ahwíraq subiq subirue iriatena wensabé, Apubúue irigúno úwe. Úwana wene ayahpíte séniraré megúwe.

⁸ Megúwana íópeqté ánínká wensabé, Arene ambanta sábirue úbíqme arene súu sukio úwana Pítaga wene ehweh irena miraúwana, Arene korósi aneranerue íné séniro úwe.

⁹ Íné séniro úwana Pítaga we kérena iwíáhéna, Íópeqté ánínká tumeniréhnsabé aiq pútaqpomó peh néniwanka tagehrapómo iwíáhúwe.

¹⁰ Söntiá anínká wahnahnúrabéq sótaikéra mó sontiá ánínká wahnahnúrabéq sótaikéra wahba áhtápéq séagoyeheéra anotah kahpáh ónsá korabéq suye. Mí ónsá pehipi sigúwara sega máhpeq séaguye. Séagéra ahnanahq sótaikuyataq íópeqté ánínká Píta auwena taqnobagúwe.

¹¹ Taqnobagúwana Pítaga iwíáhéna, Íre néniwanka tagehrana amahnága aiq niahteboge. Érótireq Asiu kereqka nubiyehoéna Manikánka íópeqté ání eqmaréhre. Íné tumenirankeheéna eqmaréhre iwíáhéna

¹² Máhkane anowa Máhríane nahtapeq pokúwe. Máhkawe mó awíq Sónie. Mi nahtápéq áhnte Sísa tagariáh kégá momiwíue méra púruwana

¹³ Pítaga máhpeqte ónsaráq pakobakóuwana ahrari wenáwíq Áróraga on-sarapéq tuirowe.

¹⁴ Tuirena, Ehweh irari aní Pítae íwiáhéna wene arupipeq eyoyóúwe. Eyoyóúsabe wega onsa íre siatasa peh nahupeq pehbeheráh kibekue, Píta méhpehtapéq iriwe miéhre teriuwe.

¹⁵ Teriuwara sega wensabé, Are uwoyansa aní úkóne uwana mi ahrárigá, We miéhre. Peh aiq pútariahnsanuge úwara sega wensabé, Peh íópeqté aní Píta wahnahnatéh ánípómo uwe.

¹⁶ Uwana Pítaga mó pakobakóuwara sega onsa siatera Píta tagéra áhtenuwe.

¹⁷ Áhtenuwana se túbáh agigeheéna Pítaga ayahnka saiqnéna Manikánka karábúsiipéqté tumero ehwéh teriuwe. Teriena sensabé, Sémísireq mó Sísa tagariáh kéreq koreriéro éna mitaq suena móbeq pokúwe.

¹⁸ Ahbiahipeq Píta karábúsiipéqté taqnobagúnsabe sóntía kégá, Eheragiro éra sirupipeq íwiáh kikiruwe.

¹⁹ Érótiga sóntía keyábé, Píta koanebahro úwara koanebahruwe. Anebahruwana Píta íre ábóraq míonsabe Érótiga Píta wahnahnuro sóntía ké ehweh aritena mó sóntía keyábé, Mi ke subiq súáhro aritowe. Subiq súáhro aritena Érótiga Súría marákórápéq suena Sésaría suwahpeq kowíowe.

Éróti pukú ehwehne.

²⁰ Érótiga Táíya suwahpeqte kéreq Sáiróna suwahpeqte kéreqsabé abiahn-sanúwe. Abiansanúwara Érótiga wahnahnú marákórápéqté táhútáhúq paiq-maq paiqmaru puara sega weba suwe. Érótime arambehri kené wahnahnú aní wenáwíq Párásátae. Moráraq su kegá wensabé, Érótiga itensabé ahqáho aitehnehboq are itene ehweh mibeq mahbeq aní míaño uwe. Insahwé onehéera Érótiba suwe.

²¹ Érótiga íwiáhú wehekáh wene wahnah awáhríq náneqmarí sukiwena wahnah siáhráq tútuue ména ehweh teriuwe.

²² Teriuwara író kega anotah ehwehnabaéra, Teí aní íre wehukení míre. We Maniká míre uwana

²³ Érótiga, Ahqáho. Íné íre Maniká múge. Peh wehukení múge íre iraria peh ehiya míowe. Minayabe íópeqté aní Maniká miéhrapeqte ánínká apubúue, Awahreúno atowana wene arupipeq awiria sóagúwana putiowe.

²⁴ Putiowara mó ke suwahpeq mó ke suwahperue áhnte kegá Manikáne ehweh irera Sísansabé aiq pútare átówe.

²⁵ Páhnábásareq Sorareqka sene mibeqté árámbehrí parabaruera Máhka mó awíq Sóni meqmera Sarúsarama suwahpeq suera Antióka suwahpeq kouwekuye. *(Eqmaro 11.29,30, 12.1)*

13

Porareq Páhnábásareq eqmaq súó ehwehne.

¹ Antióka suwahpeq Sísa tagariáh ké míorabeq Manikáne ehweh iraru kereq síwáhnoru kereq míowe. Mi anímári síwíqmé Páhnábása, Símióni we mó awíq Naisa, Sáirini marákórápéqté aní Árúsía, Sora, Mánái miraue míowe. Mánáireq anotah wahnáh aní Érótireq animairare míoyataq motakakiah ánité míoye.

² Sega kawerue púroneheéra táhutahuq awehriuwe. Mi tanáhráq sega Manikánsabe iwíáh iwíáh atótaq Manikáne Awanka sensabé, Páhnábásareq Sorareqka teriena arámbéhrí miraighboq eqmaq súáhiro úwe.

³ Úwara sega táhutahuq awehriéra púrérera mi aniténé sinonka táhtoqme púreraritera eqmaq súówe.

Ahgora aniné aura pigú ehwehne.

⁴ Manikáne Awanka sigmarowara Sorareq Páhnábásareqka pokue Sérúsia suwahpeq túye. Mitaq suera sípi kékewera kure Sáípára marákórápéq pokuye.

⁵ Pokéra Sárámisi suwahpeq sutaq sega Asiu kené momiwí nahmáritápéq Manikáne ehweh teri terinuyana Máhkaga seba ména séhréh aritowe. Máhkawe mó awíq Sónie.

⁶ Sega moke Sáípára marákórápéq nogera Pápósa suwahpeq suwe. Mitaqté áni wenáwíq Páhsísae. We Asiu aní ména ahgora aní míowe. Wega, Íné Manikáne ehweh iraru aní múge úmé péhepehenúwe.

⁷ Wega Pápósa suwahpeqte wáhnáh áníbá míowe. Mi wahnáhné áwíqtare Ségia Pórásae. We áhnte ahtébiá áni ména Manikáne ehweh irankehéena Sorararéyábé mahbeq sewéta Manikáne ehweh teniétao úwe.

⁸ Mi ahgorá áni áwíq mó awíqmé Erimae. Erimaga Sorararéne ehwehme abehq éhwéhne aritowe. Mitaqté wáhnáh áníká Sísane ehwehnsabé aiq pútare inehoéna wega Sorararéne ehwehnsabé abehq éhwéhne aritowe.

⁹ Sorawe we mó awíq Porae. Manikáne Awanka we págege atena séhréh atowana wega Erima págegeue ebitáwéna wensabé,

¹⁰ Are owainawane aní móne. Are kaweqtaq méyabe awahrieh aní móne. Are péhe ánimé ahbabáqsabe áwí áni móne. Arega Manikáne ehweh íre tábúsoqme teriasa aeqme síwáhnoróne.

¹¹ Írátiahno. Manikánka amahnága kamah awinah are aura pira áni míankehe. Áhnte wehekáh téhreh íre tagahrahóne úwana wene aura apubúue pigúwana we íre tagahrahúwe. Íre tagahrahúnsabe mó anínká wene ayahnkaratáq ahmboqme ah sokigi aninkehéena kabaq kabarúwe.

¹² Wahnah anínká mína tagéna Sísane ehwehnsabé áhtenu puana aiq pútare atowe.

Porareq Páhnábásareqka Ántióka suwahpeq teríuya ehwehne.

¹³ Porarehga Pápósa suwahpeq suera sípi kékewera kure Péríga suwahpeq Pámbíría marákórápéq kuwe. Mitaq Máhkaga Porareh suena wenawahpeq Sarúsarama suwahpeq seuwekúwe.

¹⁴ Seuwekúwara Porarehga Péríga suwahpeq suera Ántióka suwahpeq Písíría marákórápéq kuwe. Mitaq kéra ahrena ahrena wehekáh Asiu kené momiwí nahtápéq kire tútuue míówe.

¹⁵ Tútuue míowara mibeqté wáhnáh kéga Mósísiga sehgióro ú sehirankákáq Manikáne ehweh iraru kené sehirankakaq sáhnsahera sega Porarehyabe, Itene irupipeq séhréhorahi ehwéh kahnarraqmé teiéro uwe.

¹⁶ Uwana Poraga irigéna se túbáh agigeheéna ayahnka saiqnéna mahraréna, Ísara kereq Manikánsabe áhteno kerero, írátíahro.

¹⁷ Maniká Iteribo ite Ísara kené Manikáne. Wega itene igaqnaréh omaq sitena séhréhúnsabe sega Ísípi marákórápéq íregáritaq aguwe. Manikánka págegeue séhréh aritena Ísípi marákórápéqte meriqmena móbeq móritowe.

18 Segá 40 opéq abataq marákórápéq míowe. Míowana mi tanáhráq Manikánka se peh áwérágowe.

19 We abapete téhtaré Kénáni marákóráq míó kehiná kaqsuowe. Kaqsuo kene marakó itene igaqnaréh eqsitowe.

20 Mi arábéhrí miraúmé peh íregárita q opéq 450 opéq sótaikúwe. So-taikúwana wega ehweh kaweraritageheéna wahnah ke omaq sitowe. Anehe Sáhmuéri wena ehweh irari aní omaq atowe úwe.

21 Poraga mó mahraréna, Itene igaqnaréhga Manikánsabe, Íregárita q wahnáh kényábé iuwahriehre. Peh morá anotah págege wahnáh ánínká ite wahnahnaitankehé omaq ato uwe. Uwana Manikánka Pénsámíni kahnáh áni Kisine ahninkáwá wenáwiq Sora omaq atena itene igaqnaréh wahnah-narito atowe. Soraga 40 opéq wahnahnúwe.

22 Wahnahnúwana Manikánka Soransabé, Arega wahnahnurona tanáhráq aiq parabagire éna Tébiti sene anotah wahnáh áni míankeheéna omaq atowe. Omaq atena mahraréna, Sésine ahninkáwá tagaríóge. We niruní áni míre. Wega moke nuwahbeh sánsá mirainkehe úwe.

23 Manikánka irarúnserah Tébitine anahwagá ite Ísara ke kaweraitanke-heéna Manikánka omaq atowana aiq tutaire. Tutai aní wenáwiq Sísae.

24 Sísaga tuina uraitaq Sóniga Ísara keyábé mahraréna, Itene ahbabáq sansa sueq kaweqtaq míéhrrataqmé wání meiníe uraire.

25 Sóniga wene arambehri parabarwana uraitaq wega mó mahraréna, Íné inse wíre iwíáhoo? Íné ite áwénunúna anímé íre we úge. Írátíáhro. Íné inehé si aniné súu nahníáq pugereyabe íre awehrari aní múge uraire úwe.*

26 Poraga mó mahraréna, Nánuwahraho, Ébáráhma kahnáhné animárínseq Manikánsabe áhteno kerero, írátíáhro. Itega oga mía míaoayabé mi ehwéh Manikánka aiq teíre.

27 Sarúsarama suwahpeqte kéreq sene wahnah animárínseqka Sísá tunsabe we íre siahtabarowe. Segá ahrena ahrena wehekáh Manikáne ehweh iraru kené sehira sáhnsahwe taga tagaéra mi ehwéhnsábé íre kawerue iwíáhurowe. Íre kawerue iwíáhéra Manikáne ehweh iraru kegá sehiranunserah sega Sísá ehweh atera subiq suanéhe atówe.

28 Segá, Sísá áhnte ahbabáruaire íre irarerahéra sega pehipi Páhrátínsabé, Subiq suo ato ue teawátowe.

29 Manikáne sehíranka irarúnserah sega subiq sutowe. Subiq sutowara awanká soriwe táhparó ani sehgiwera maisé onápípéq mómaisarówe.

30 Mómaisarówana Manikánka iriatena oganúq atáráire.

31 Oganúq atáráirana Kehrari marákórápéqté Sarúsarama suwahpeq we kétó keba suraire. Surairara sega áhnte wehekáh we taga tagauronsabé sega amahnága mó ke teri terinowe úwe.

32 Poraga mó mahraréna, Anotah kawéq éhwéh mahrarue teiune. Manikánka itene igaqnaréhyabe, Kaweraitahna aní iteba eqmaraníe aiq irarúwe.

33 Eqmaraníe aiq iraréna Sísá iriatena oganúq atáráínsabé wega irarú ehweh aiq pútaraguraire. Itene igaqnaréhne animárínká aiq tagariaraune. Wega iriatena oganúq atáráínsabé Buk Songipeqté éhwéhnká mahraréna, Are nénahni móne.

* 13:25: Máhka 1.7 aigárápéqté éhwéh tagáhnno.

Íné Arenabo uge ire.

(*Buk Song 2.7*)

³⁴ Manikánka iriatena oganúq ato puana wene anonka mókake marakóipeq ire karekorahire. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Ínéga Tébiti omaša éhwéh teawúnserah mókake ite kawerarena áhnte kaweq naneq iníe ire.

(*Aitsaia 55.3*)

³⁵ Manikáne ehweh mó mahraréna,

Arega miraónayabé arene arambehri miraéyabe omaq ato aniné anonka íre karekinawire ire.

(*Buk Song 16.10*)

³⁶ Tébitiga oga mío tanáhráq Manikáne arambehri kawerue miraéna wene arambehri parabaruoatq putiowara itene igaqnaréh maisaróabeq maisarówe. Maisarówana Tébitine anonka kárékúwana

³⁷ Manikánka iriatena oganúq atárái aniné anonka íre kárékuraire.

³⁸ Minayabe teiniboq írátíáthro. Sísaga miraurainsabé itene ahababáq kaqiuwahráhire.

³⁹ Mósísiga sehgióro ú ehwehnká itene ahababáq íre kaqiuwahráhire. Sísansabé aiq pútare atonayabé itene ahababáq moke kaqiuwahráhire úwe.

⁴⁰ Poraga mó mahraréna, Naho sáyó ké tahnsa míyehboq néne ehweh kawerue írátíáthro. Mi keyábé Manikáne ehweh irarú aninká naho sehiranue mahraréna,

⁴¹ Íre aiq pútare ainteq peh niwirého keo, tagariáthro. Ite áhtenéq pukoneheqmóe. Ite míéhra tanáhráq anotáh pagégé arámbéhrí mirainauge.

Wehukega mi arámbéhrí teiétáq tahirímé itega sensabé íre aiq pútare arítáh irino úwe teriuwe.

⁴² Porane ehweh parabagútaq wereq Páhnábásareqka Asiu kené momiwí nahtápéqté tueyokuye. Tueyokuyara mibeqté kégá sensabé, Mó ahrena ahrena wehekáh arega teiena ehwéh mahta q mónkakák sereiyo uwe.

⁴³ Momiwí nahtápéqté kégá abae agutaq áhnte Asiu kereq Asiu kené sánsá mirau kereqka Porareq Páhnábásareq kérírówe. Kérírówara Porararéga ehweh teriera, Manikánka ite séhréh aitankeheéq wene sánsá kawerue sehgióro uye.

Asiu ke suera nahnsó ke korerúya ehwehne.

⁴⁴ Mó ahrena ahrena wehekáh mi ke suwahpeqte ké peh íregárita q kegá Manikáne ehweh iraneheéra momiwíuríówe.

⁴⁵ Sísansabé íre aiq pútare atáh Ásíú kégá áhnte wehekéq momiwíuríówara tagotaq sene sirupipeq págegeéra abiahnsanuwe. Minayabe sega Poransabé awiréh atera, Arega iraréna ehwéh íre aiq púta q ehwéhne atówe.

⁴⁶ Atówara Porareq Páhnábásareqka íre áhreia peh pahsuqme teríuye. Teriera, Itega Asiu ke miáh púata téh itega teiuye. Itega, Manikáne ehwehnsabé iuwahriehre éq oga mérapeqsábé íre iuwahbehnsabé ite iwueta mó ke nahnsó ke koreríeyéhe.

⁴⁷ Manikáne ehwehnka irarinserahnue mahraréna, Nahnsó ke sunkíkírirabeq kawerue nogigéhboq kánéq keráhnserahnue itega kaweq ehwéh koreríéro. Mah kehiná kéhiná irageheéna eqmaróge ire uye.

⁴⁸ Uyara nahnsó kegá mi ehwéh íróta q iwíáh iwíáhéra, Manikáne ehweh aiq kaweq ehwéhne iwíáhuwe. Oga mía míaiheéna Manikánka omaq sito kega Sísansabé aiq pútare atówe.

⁴⁹ Sísansabé aiq pútare ató kega mitaq teri mahta q terinuwara áhnte mibeqté kégá írówe.

⁵⁰ Mibeqté Asiu kegá Porararéyábé abiahnsanéra kaweq abóáwáh ínínseq mi ke suwahpeqte ábóáwáh wéhreq eqmaq súówe. Eqmaq súówara sega Porareq Páhnábásareq síwioqnéra sensuwahpeqte káqsúówara

⁵¹ Porararéyá sene sigárátáté tánáhúq aiyápóranirue poruaruóye. Itega aiq teriuyansabé amahnága mirao sansá seyene ahbabáre íwiáhéra sene sigárátáté tánáhúq poruaruera Áikónía suwahpeq pokuye.

⁵² Pokuyana Manikáne Awanka mitaq Sísa tagariáh kéné sirupipeq ména séhréh aritowara sega iwíáh iwíáhuwe.

14

Áikónía suwahpeq ótaq sansámári mirauya ehwéhne.

¹ Porareq Páhnábásareqka Áikónía suwahpeq pokuyataq sene sánsánéra Asiu kené momiwí nahtápéq kibekuye. Kibekéra Sísame ehweh tábúsoqme síwáhnoruyansabé áhnte Asiu kereq Káríki kereqka Sísansabé aiq pútare atówe.

² Íre aiq pútare ató Asiú kegá nahnso keyábé, Porararéne ehwehme peh abehq éhwéhne uwara mi nahnso kegá aiq pútare arító keyabé abiahnsanarítówe.

³ Porararéyá íre wahto tanáhráq mitaq méra íre áhreia Manikáne ehweh síwáhnoruye. Mí ehwéh págegeue síwáhnoruyataq Manikánka sirupipeq págege aritowara sega ótaq sansámári mirauye.

⁴ Mi ke suwahpeqte kegá íre morá iwíáhuwe. Mó kegá Porararéne ehweh aiq pútaq ehwéhne iwíáhuwara mó kegá, Írakaumo. Peh Asiu kené sánsá aiq pútaq sansáne uwe.

⁵ Asiu kereq nahnso kereq sene wahnahnseqka momiwíera, Porararé síwioqnéra ebahnsatate tuparuqme subonéhe iwíáhuwe.

⁶ Iwíáhuwara Porararéyá mi ehwéh Íróyataq apubúue mitaq suera Árikiónía marákórápéq Árisáta suwahpeq Tébi suwahpeq pokuye. Mitaqkákáq mó ayéhrápéqté ké suwahpeqkákáq teriáqme nogúye.

⁷ Mí marákórápéqté ké Sísame kaweq ehwéh teriáqme nogúye.

Soriqnah ani kaweragú ehwehne.

⁸ Peh morá soriqnah ani Árisáta suwahpeq tútuue míowana wenanoga soriqnah ani maqmaronsabe íre nogoráhuwe.

⁹ Poraga síwáhnorútaq mi anínká kawerue irowe. Irena, Sísa ina kaweraintahráhire iwíáhuwana Poraga we ebitáwéna wene iwíáh tagéna anotah-taq teawena,

¹⁰ Irigue nogo úwana wega apubúue iriwe noguwe.

¹¹ Noguware mibeqté kegá Poraga mirau tagéra anotah ehwéhnaabéra Árikiónía marákórápéqté kéné ehweh mahraréra, Manikátaregá wehukénité úkera iteba tumiéhye uwe.

¹² Tumiéhye éra Páhnábásansabé sene maniká áwíq Súsie ue áwíratówe. Poransabé sene maniká áwíq Érémsie ue áwíratówe. Poraga áhnte ehwéhnnúnsabe, We Érémsie tahnsá ánine éra Érémsie ue áwíratówe.

¹³ Sene maniká Súsinsabé iwíáh iwíáh ató nah sensuwahpeq ahnansahrapeq kowe. Súsine ehweh mibeq mahpeq aritéh anínká káhoakáq awanká aramarínkákáq ogesáh ogesáhrapeq mewena súwe. Segá, Porareq Páhnábásareqsabé manikátare wóye iwíáhéra titironeherauwe.

14 Titironehera uwara íre mirao sansá miraonehera unsabé mi kegá túbáh agigeheéra Porararéga sene ambanta subansúoye. Subansuera wehuke míorabeq pehbeheráh pokue anotahta q ehwehnéra,

15 Aneqsabé miraoo? Peh ite tahnsá wéhúké míoye. Íre miraoro. Itega kaweq ehwéh teieyeheéta súye. Írátíáhro. Maniká we oga mía míai aní míre. Wega ílopeqkákák mah marákó márákóákák sóreq wanínkákák moke kéh náneqmarínkákák mirarowe. Péhepehe manikánsabé iwíáh iwíáho sansá sueq Manikánsabe áhraboro.

16 Naho wehukega seyene mirau sansánuwana Manikánka pehragaritowe.

17 Ílopeqté ibonsúno atéhrana ibonsirana ménsámehnsá kawerue kíréhre. Kawerue kíréhrana iyahbankirehra q itene irupipeq eyoyóire. Minayabe wega ite kaweraitena aiq púta q míóge éna aiq sokígi aíre uye.

18 Mi ehwéh iraruyara titironehe iwíáhu ke ebeq sene ehweh íre írówe. Íre írówara Porararéga anotahta q págegeue ahqáho aritoyara mi kegá, Aiq mire. Itene titironehe iwíáh suanehe éra súówe.

Ebahnsatate Pora subú ehwehne.

19 Ántióka suwahpeqté Asiu kereqk Áíkónía suwahpeqté Asiu kereqka mita q séra mó ehwéh teriúnsabe mitaqté kegá sene ehweh meyówe. Mewera ebahnsatate tuparuqme Pora subúwana we marakóipeq aunúnka q surahúwara sega, Aiq putíehre iwíáhéra abariue ahnansahrapeq márówe.

20 Márówara Sísá tagaríáh kegá weba sáhuríóta q Poraga irigéna mi ke suwahpeq kouwekúwe. Ahbiah tahnsá Porareq Páhnábásareqka mita q suera Tébi suwahpeq pokuye.

Sísá tagaríáh ké págegeue míageheéra síwáhnoréra aboawah weh omaq sitóya ehwéhne.

21 Segá Sísane kaweq ehwéh Tébi suwahpeqté ké teriúyara áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atówe. Aiq pútare atówara Porararéga mita q suera Árisáta suwahpeqkákák Áíkónía suwahpeqkákák Ántióka suwahpeqkákák kouwekuye.

22 Kouwekéra Sísá tagaríáh ké págegeue míageheéra síwáhnoruye. Síwáhnoréra, Túbáh agiehboq Sísá kawerue kэрáhro éra Sísane ah íre mareqmareq ahne. Ebeq mó kegá íwíoqnehraq anehe Manikánka wahnah wahnahnirabeq pokoneheqmúne uye.

23 Sísá tagaríáh kэрáq wahnahnigeheéra Porararéga mó mapéq mó mapérué aboawah weh omaq sitóye. Omaq sítara táhutahuq awehriue mahraue púreréra, Maniká Iteriboo, síósirapéq wahnahnira kegá arensabé aiq pútare atáhwe. Arega se págege arite wahnahnarito ue púreruye.

Písíría marákó Ántióka suwahpeq seuwekuya ehwéhne.

24 Porararéga mita q suera Písíría marákórápéq kotaikue Pámbíría marákórápéq pokuye.

25 Mita q Péríga suwahpeq Sísane ehweh teriera suera Átáría suwahpeq pokuye.

26 Mita q suera sípi kéwewera kure Ántióka suwahpeq kouwekuye. Mitaqté Sísá tagaríáh kegá eqmaq suanehe iwíáhéra púreruwe. Manikánka Porararé séhréh aritankeheéra púreréra eqmaq súówe. Eqmaq súówara sega Sísane ehweh kawerue teriera sene arambehri parabarúoyansabé Ántióka suwahpeq seuwekuye.

²⁷ Seuwekuyataq sega Sísa tagariáh ké momiwí arítóye. Momiwí aritera Manikánka séhréh arito ehwehnikákáq áhnte nahnsónká Sísansabé aiq pútare ató ehwehnikákáq teriúye.

²⁸ Teriera sega íre wahto tanáhráq mi ke suwahpeq Sísa tagariáh kébá mía míauye.

15

Tábúsoq marageheéra eqmaq síó ehwehne.

¹ Táhmaro Súría marákórápéqté kégá Ántióka suwahpeq tuera Sísa tagariáh ké síwáhnoruwe. Síwáhnoréra, Peh morá Mósísine sánsá sehgió ké sene síú amurúruáh kégá oga mérapeq awaq miahráhowe uwe.

² Uwara Porareq Páhnábásareqka mi ehwehnsábé anotah ahqáho arítóye. Minayabe sereq tú kereqka anotah ehwehuwe. Anotah ehwehuwara Ántióka suwahpeqte Sísa tagariáh kégá Porareq Páhnábásareq táhmaro mó kereq omaq sitera Sarúsarama suwahpeq pokoro arítówe. Sarúsarama suwahpeq Manikánka eqmaro kereq Sísa tagariáh ábóawáh wéhreqsabé mi ehwéh tábúsoq marageheéra Porareh pokéwáho arítówe.

³ Sísa tagariáh kégá pokéwáho arítówara sega Pónísía marákóókákáq Sámária marákóókákáq kótaikuwe. Kótaikutaq mitaqté Sísa tagariáh ké teriera, Nahnsó ke Sísansabé aiq pútare atówe ue teriúwe. Teriúwara moke sirupipeq iwíáh iwíáhéra eyoyóuwe.

⁴ Porarehga Sarúsarama suwahpeq sutaq mibeqté eqmaro kereq Sísa tagariáh ábóawáh wéhreq moke Sísa tagariáh kéreqka mehweh arítówe. Mehweh arítówara Porarehga Manikánka séhréh aritena moke miráú naneqkakaq teriúwe.

⁵ Teriúwara táhmaro Sísansabé aiq pútare ató ke Péhrasi kené sánsá miraó kegá irigéra mahraruwe. Mahraréra, Nahnsó kegá oga mérapeq awaq mi-agéhboq Mósísine áú amurúroto sánsá miraoro terio. Mósísiga sehgióro ú ehweh anterúéhboq kawerue sehgióro terio uwe.

⁶ Eqmaro kereq Sísa tagariáh ábóawáh wéhreqka mi ehwehnsábé iwíáhónehééra momiwíéra síó síouwana

⁷ Pítaga irigéna sensabé, Nanuwahraho, ite tagariarome naho nahnsó kegá kaweq ehwéh irera aiq pútare atageheéna Manikánka ite míaraunarabeq omaq intaráire. Omaq intena, Korerio aintaráire.

⁸ Manikánka wehukene sirupipeq tagariéhre. Wenawa iteba eqmaq áúwátáinserirah nahnsó keba moq eqmaq áúwátáire.

⁹ Wegá íre peh morá ite Asiu keyábé arutaboirire. Wegá nahnsó keyábé moq arutaboirire. Segá Sísansabé aiq pútare atáro puara sene sirupipeq kaweraritáire.

¹⁰ Aneqsabé Maniká áwioqnaho? Mósísiga sehgióro ú ehweh sehgie sansa anotah pagégé sánsáne. Itene igaqnaréhreq itereqka mi sánsá íre tábúsoqme sehgiórahúne. Minayabe itega aneqsabé nahnsó ke mi pagégé sánsá sehgióro terieo?

¹¹ Íre mi sánsá sehgiunaga oga mérapeq awaq miahráhuéne. Peh morá itereq nahnsó kereq Sísansabé aiq pútare atonaga oga mérapeq awaq miahráhuéne úwe.

¹² Pítaga mi ehwéh irarue parabaruowara Porareq Páhnábásareqka momiwíurió ke ehweh teriúyara ehiya míówe. Porararéga nahnsó ke míópi Manikánka séhréh aritena ótaq sansámári miraurai ehwéh teriúye.

13 Teriúyana sene ehweh parabagútaq Sémísiga mahraréna, Nánuwahraho, néne ehweh íráhro.

14 Manikánka nahnso ke we kahnáh míageheéna omaq sitaráire. Wega téh miraurainsabé Sáimóniga aiq teire.*

15 Manikáne ehweh iraru kegá minayabe aiq monseráh éhwéh teiúwana Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

16 Itene anotah Wahnáhnká mahraréna, Nah sokogi inserah Tébiti kahnáhmé ahbabárowe. Íné kouwekutaq sokogi nah pankeráhnserah íné Tébiti kahnáh kaweraritaníe. Sokogi nah pankeráhwana o nah tahnsa kéhnserah íné we kahnáh kaweraritaníe.

17 Mó kegá íné sene Wahnahnsabé ninebahrigeheéna kaweraritaníe. Ómi ínéga omaq sitó náhnsó kegá ínénsabe ninebahréra iwíáh iwíáh aintagéhe ire.

18 Naho itene anotah Wahnáhnká áwahewé sína naneq aiq teiuwe úwe.

Awehrio naneqsabé éhwéhne.

19 Sémísiga mó mahraréna, Íné iwíáhuwe Manikánsabe áhrabo nahnso kegá Maniká kéréh sánsá sene sirupipeq umeh agínehboq ahqáho ariteho.

20 Peh mahrarue páhsi sehiranue terienéhe. Terieq,

Péhepehe manikánsabe iwíáh iwíáhoneheéra titirirataq náira naneq íre nahro. Mó kené ahrewe ahriawe wehwe mahbiwe íre abarioro. Wehukeníká awio párikí náneq ka íre nahro. Korahq íre nahro.

Mahraue páhsiipéq sehiranue terienéhe.

21 Mósísine ehweh ahrena ahrena wehekáh Asiu kené momiwí nahmáritápéq ahriahri sáhnsáhowe. Wene ehweh moke mi kehiná suwahpeq síwáhnrowe. Minayabe wene ehweh író kega abiahnsaniyeho éra peh morá teiú náneqmarínsabé awehrioro ue páhsiipéq sehiranue terienéhe úwe.

Páhsiipéqté éhwéhnsabé éhwéhne.

22 Eqmaro kereq Sisa tagariáh ábóawáh wéhreq moke mó Sisa tagariáh kéreqka Ántióka suwahpeqte ké korerigeheéra kaweq ke omaq sitanéhe iwíáhuwe. Segá itebaté téhtaré ánité Sáírásareq Súrása we mó awíq Pásábareq omaq sitowe.

23 Omaq sitera mi anitéreq Porareq Páhnábásareq mi pahsí siera eqmaq súówe. Páhsiipéqté éhwéhnká mahraréna,

Síría marákórápéqté kéreq Sírísía marákórápéqté kéreq Ántióka suwahpeqte kérero, ite nahnso ke owanawé Sisa tagariáh púaq iteruwahrah úkowe. Íte eqmaro kereq aboawah wehreqka mah pahsí sehiranue teiune.

24 Íte írátáúnawe menah táhmaro mahtaqté kegá iteba kure íwáhnrowe. Mi ke íre eqmaq súátáunara peh seyega iwíáhue iteba pokue íwáhnrowe. Itega sene ehwéh aiq pútaq ehwéhpómo éq iwíáh kikirurowe.

25 Minayabe itega sío síoéq iteba Porararé moraráq iteba eqmaq súáhna anité omaq sitone. Porareq Páhnábásareq itene kaweq iyáhnábó ánité méq sensabé irutaboírúne.

26 Sereq itene Wahnah Sísá Karáhé éhweh terieyeheéra wehuke suboráho ke suwahpeq poku pokuóye.

27 Mó anité síwíq Súrásareq Sáírásareq míehye. Segá sehiranu ehwéh moq teigéhe.

* 15:14: Árukaga Pítane mó awíqmé Sáimónie áwíratowe.

- 28 Manikáne Awanka iwíáh aitéhraq itega págege sansámárí íre teieq peh mahraue miraoro teiune.
- 29 Péhepehe manikámáínsábé iwíáh iwíáhoneheéra titiré náriu naneq íre nahro. Korahq íre nahro. Wehukenínká awio páríkí náneq ka íre nahro. Mó kené ahrewe ahrariwe wehwe mahbiwe íre abarioro. Itega mahna irarúna ehwéh íréhraqmé kaweqtaq míagehe. Pehénáe. Mah pahsí aiq parabagire. Iroro uwe.
- 30 Eqmaq suowara sega pokue Ántióka suwahpeq tuera sega Sísá tagariáh ké momiwí aritera pahsí náriúwe.
- 31 Náriúwara sáhnsahera mi pahsípéqté éhwéhnká sirupipeq eyoyó aritowe.
- 32 Súrásareq Sáírásareq Manikáne ehweh iraruya anité méra Sísá tagariáh ké págegeue míageheéra sega áhnte éhwéhnue síwáhnoruye.
- 33 Síwáhnoréra táhmaro wehekáh mitaq méra seuwekoyehe iwíáhuyara pehwehrue pokéwáhtao éra eqmaq súówe. [
- 34 Sáírásaga mó iwíáhéna íre pokia peh mitaq míowe.]
- 35 Porareq Páhnábásareqka Ántióka suwahpeq kauye. Sereq áhnte mó kereqka Sísane ehweh teriera síwáhnoruwe.

Porararéga Máhkansabé ehwehuya ehwéhne.

- 36 Táhmaro wehekáh sótaikútaq Poraga Páhnábásansabé, Sísane ehweh síwáhnorurauya ke suwahpeqtaq seuwekoyehe. Sísá tagariáh ké kaweqtaq míahwapómo moke sensuwahpeq koragayehe úwe.
- 37 Úwana Páhnábásaga, Sóni we mó awíq Máhkaga sénirahnata pokoyehe úwe.
- 38 Úwana Poraga ahqáho atena, Itega Pámbíría marákórápéq pokurauyataq Máhkaga mitaq ite iuwena tabanaguraire. Mi tanáhráq wene arambehri íre parabarusa pehipi taqnobagurainsabé wega mó íre séirankéhe úwe.
- 39 Mira iwíáhuyansabé sega ehwehuye. Minayabe Páhnábásaga Pora auwena Máhka meqmena sípi kéwewena Sáipára marákórápéq pokúwe.
- 40 Pokúwana Poraga Sáírása omaq atowara Sísá tagariáh kéga monseráh iwíáhéra, Pokéwáhtao éra mahrarue púreruwe. Púreréra, Maniká Iteriboo, arega mah anitéyábé arutaboíróna puah kawerue págege arite séhréh arito uwe.
- 41 Uwara Porareq Sáírásareqka pokue Síría marákóákáq Sírísía marákóákáq Sísá tagariáh ké momiwíurabeq págege aritayeheéra síwáhnoruye.

16

Tímótiga Porarehreq poku ehwéhne.

- 1 Porararéga Tébi suwahpeq kótaikéra Árisáta suwahpeq suyana mibeqté Sísá tagariéh aní wenáwíq Tímóti míowe. Wenano Sísá tagariéh Asiu ini míowana wenabo Kárikí aní míowe.
- 2 Árisáta suwahpeqte Sísá tagariáh kéga Tímóti kaweq aníne uwara Áikónía suwahpeqte Sísá tagariáh kéreqka moq monseráh iwíáhuwe.
- 3 Poraga iwíáhéna, Tímóti ite séirankéhe iwíáhuwe. Ómi mibeqté Asiu kéga tagariómé Tímótime abowá peh Kárikí aní míowe. Kárikí aní mío púana Poraga iwíáhéna, Tímóti ite séireyabe Asiu kéga abiahnsa aitého éna Tímóti meqmena wene áu amurú auwowe.
- 4 Porareq Sáírásareq Tímótireqka mó ke suwahpeq mó ke suwahperue pokue Sísá tagariáh ké síwáhnoruwe. Síwáhnoréra Sarúsarama suwahpeqte

eqmaro kereq Sísa tagariáh ábóáwáh wéhreque páhsi teri terinuwe. Teriera, Mah ehwéh kawerue iwíáhéq sehgióro uwe.

⁵ Minayabe Sísa tagariáh kéga Sísame sánsá kawerue ahtebéra sehgiówe. Mó wehekáh mó wehekáhnue mó kéga Sísansabé aiq pútare atera Sísame sánsá sehgiówe.

Porane awanka Másérónia marakórápéqté áni tagó ehwehne.

⁶ Porarehga, Itega Esia marakórápéq Sísa éhweh korerienéhe iwíáhuwana Manikáne Awanka ahqáho aritowe. Ahqáho aritowara sega Párigía marakóákáq Kárétia marakóákáq kótaikuwe.

⁷ Kótaikéra Mísia marakórápéq wahtotaq kéra, Pítínia marakórápéq Sísa éhweh korerienéhe iwíáhuwe. Iwíáhuwana Sísame Awanka mó ahqáho aritowara

⁸ Mísia marakórápéq kótaikuwe. Kótaikéra Tóása suwahpeq sóreq waní ayehrápéq túwe.

⁹ Mitaq inokáhpeq Porane awanka tagówana Másérónia marakórápéqté ánínká ábóraragúwe. Ábóraragéna iriwe ména Poransabé, Másérónia marakórápéq séhréh aitagéhboq máhoro éna pahibahirúwe.

¹⁰ Porane awanka tagónsabe itega iwíáhowame* Manikánka mitaq Sísa éhweh koreriéro aitéhre. Aiq teiátáinsabé ireq ite Másérónia marakórápéq pokoneheqmúne iwíáhéq apubúue sokah sokahowane.

Áririaga Sísa kéro ehwehne.

¹¹ Itega Tóása suwahpeq sueq sípi kéweweq Sámótési marakórápéq pokowane. Mitaq séq mó wehekáh sueq sípi kéweweq Néápórisi suwahpeq kowane.

¹² Mitaq sípi sueq Pírípái suwahpeq kiowáne. Aroma kéga Pírípái suwahpeq téh nah aborisowe. Mitaq anotah matábú kéna moke Másérónia marakórápéqté matábú kiotaqime matabu kowe. Itega táhmaro wehekáh mitaq kowíahwane.

¹³ Ahrena ahrena wehekáh itega ahnansahrapeq wání aroipéq pokowane. Ite iwíáhowanawe, Mahtaq ibora wehukega púrerowe iwíáhéq tunse áhnopeq tútuue míahwane. Mibeqté momiwíurió ininsó Sísa éhweh teriewáne.

¹⁴ Peh morá íni wenáwiq Áririaga itene ehweh irena we Táiyátáira suwahpeqte íni ména wene arambehriwe tautáúq ámbántámári paiqmaq paiqmarúwe. We Manikánsabe iwíáh iwíáh ato iníne. Poraga ehweh irarútaq we kawerue irankehéna Manikánka mi iní séhréh atowe.

¹⁵ Séhréh atowana irowaq itega wereq wene nahtapeq kaegaeu kereq wání meriewáne. Meriewánana mi inínká itensabé, Íné Sísansabé aiq pútare atóge iwíahirataq néne nahtapeq segaegaeoro úwe. Segaegaeoro únsabe itega wene nahtapeq kogaegaeowane.

Poraga owainawa kaqauwo ehwehne.

¹⁶ Itega wehuke púrerorabeq pokowanaraq mó kené arambehri ahráiréq ahtapeq piehgiowáne. Wene arupipeq mio owáináwánká mókake aiq pútaragína ehwéh iwíáh atowana mi ahráirígá irarúwe. Irarúnsabe mó kéga móne náwa náwanuwana wene wahnah animáirí nári nárínúwe.

* **16:10:** Mó kéga iwíáhéra, Áruka mah puku sehiranú anínká táhmaro tanáhráq Porareh kérirowe iwíáhowe.

17 Wega Porareq itereq séirena sawai sawaiéna, Mah kewé Manikáne arambehri ke wóe. Manikámé anotah págege aní míre. Segá Manikáne oga mía mía ehwéh teri terinowe úwe.

18 Áhnte wehekáh mi ahrárigá ite séirena mi ehwéh irare irareúwe. Minayabe Poraga iwíáh kikiréna wega pabeqme owainawansabé, Sísá Karáhé áhrabu puah mi ahrári auwe pokúno atoge úwe. Úwana mi tanáhráq owainawanka mi ahrári apubúue auwena pokúwe.

Pírípái suwahpeq Porararé karábúsiipéq mórító ehwehne.

19 Mí ahráriné wahnahmarínká iwíáhéra, Owainawa kaqauwéhra poki puaq ite mókake mó moné íre meyahrahune éra abiahnsanuwe. Abiahnsanéra sega Porareq Sáírásareq táhtoqme abariuera mi ke suwahpeqte wáhnáhmáripá máhkétirapéq mórítowe.

20 Móritera wahnah keyábé, Mí anité Asiu anité méra iteruwahpeq ahababáq sansanóye. Seyene sánsá miraoro éyame íre kaweróye.

21 Ite Aroma ke míona puaq sene sánsá íre miraúna sansáne uwe.

22 Uwara mitaq momiwíu kereqka ehweh arítowara wahnah kegá Porararéne korósi keqsúowe. Keqsuera, Morahri sahtáté subóro arítowara subúwe.

23 Anotahtaq subera karábúsiipéq móritera mibeqté wáhnáhnábé, Kawerue wahnahnúno atówe.

24 Kawerue wahnahnúno atówana wega se meriqmena karábúsi nahtápéq ákáhpíte máhrípépéq mórítowe. Móritera sene sigárátaré awanká abahrabahripépéq sukiwe táhparówe.

25 Táhparówara inokáhnabubu Porareq Sáírásareqka púreréra igonkónéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atóyara mó karábúsiipéq míó kega tótuqméra írówe.

26 Írówana anotah mariúwana karábúsi nah míu míuúwana moke onsawári apubúue pehipi siraragúwe. Siraragúwana ómi karábúsi kené séniwari wewega pugetara agúwe.

27 Karábúsi wahnáhnká sugorabeqte irigéna onsawári siraragú tagówe. Tagéna, Karábúsi ke moke taqnobagowe íwíáhúwe. Mira iwíáhú púana wene poka mewena apubúue pukinieéna néne ninonka sehsabianíe iwíáhúwe.

28 Sehsabianaútaq Poraga anotahtaq áhrabéna, Arene anonka sehsabíéhnehboq túbáh agúno. Íte moke míone úwe.

29 Úwana karábúsi wahnáhnká wene arambehri anínsábé, Kánéq keqme súno éna pehbeheráh karábúsiipéq kibekúwe. Kibekéna áhreú púana Porararéne paqnahipeq pokue iransánéna arehunserarácq míowe.

30 Wega Porararé máhpeq márunsitena sensabé, Árahonaga oga mía míaininkono ue kasenúwe.

31 Kasenúwara sega wensabé, Sísansabé aiq pútare atéhnaaqmé oga mía míainkehe. Arenawahraheq moq oga mía míaiagehe uye.

32 Porararéga wereq wene nahtapeq kaegaeu kereqsabé itene Wahnah Sísá éhweh teríuye.

33 Teríuyana mi tanáhráq karábúsiipéqte wáhnáh Porararé meriqmena puramburanagú pabeq paberaritowe. Pabeq paberaritowara Porararéga wereq wene káironanínseq wání náriúye.

34 Wání náriúyana mi wahnáhnká Porararé wene nahupeq meriqmena táhutaquq náriuwe. Wereq wene káironanínseqka Sísansabé aiq pútare atónsabe sene sirupipeq eyoyóúwe.

³⁵ Ahbiahipeq mi ke suwahpeqte wáhnáhmárínká párisireh síáhrabéra sensabé, Karábúsiipéq mórítáro anité pugeq suo koreawéro uwe.

³⁶ Koreawéro uwara karábúsiipéqte wáhnáh koreawíwana Pora mi ehwéh teawuwe. Teawena wensabé, Wahnah kegá siqmaráh párisiwárínká, Ite pageqsuo aiq teniéwe. Minayabe tueyokue pehwehrue pokéwáhtao úwe.

³⁷ Úwana Poraga párisiwarínsabé, Ite íre peh Asiu anité úye. Ite moq Aroma marákórápéqte ánité úye. Segá íre tábúsoqme ehwéh aitasá pehipi iubiq marera karábúsiipéq móítárowe. Segá amahnága kopípeq kaqiuwagéhbo? Ahqáho. Seyega séra ite pugeqme máhpeq iuwagéhe uye.

³⁸ Uyara párisiwarínká wahnah keba kouwekue mi ehwéh teríúwe. Teríúwara wahnah kegá ite Aroma marákórápéqte ánité úya ehwéh írónsabe áhreuwe.

³⁹ Áhreéra Porararéba sure sensabé, Ite Aroma marákórápéqte ánité míehyame íre írátíaraune. Minayabe íre kaweruraune éra máhpeq márunsitea sensabé, Mahta q sueta pokotao uwe.

⁴⁰ Uwara Porararéga karábúsiipéq suera Áríriane nahtapeq pokuye. Pokéra mitaq Sísa tagariáh keyábé kaweq ehwéh iraréra sensabé, Sísave sánsá kawerue sehgióro aritera pokuye.

17

Tésárónáika kega, Porararé subonéhe u ehwéhne.

¹ Porarehga pokue Ámbípori suwahpeq sótaikéra Ápórónia suwahpeq sótaikéra Tésárónáika suwahpeq kéra mitaq Asiu kené momiwí nahtápéq kuwe.

² Ahrena ahrena wehekáh Poraga wene sánsánéna mi nahpípeq kibekue síwáhnorúwe. Asiu kené ahrené wehekáh apahtáro áhréná áhréná wéhékáh kibekue Manikáne púkuipéqte séhírá síwáhnorúwe.

³ Síwáhnoréna, Mó kegá Manikánka omaq ato aní áwíoqnéra subiq sutowana pukéna mó oga úkuraire. Manikáne ehwehna minayabe aiq irarire. Manikánka omaq ato animé íné teiú aní wenáwiq Sísa wire úwe.

⁴ Úwara táhmaro Asiu kegá mi ehwéhnsábé aiq pútare atera Porareq Sáírásareq kobaritawe míówe. Manikánsabe áhteno Kárikí kéreq áhnte aboawah inínsónseqka moq kobaritawe míówe.

⁵ Minayabe íre aiq pútare ató Asiu kegá abiahsanuwe. Abiahsanéra ahbabáq ke pehipi máhkétirapéq nogó ké meriqmera momiwíue anotahta q ehwehwe. Porararé wehuke momiwíurabeq mórítankehéra wehukení wenáwiq Sésónine nahtapeq pehbeheráhnue pokuwe. Pokue wene nahtapeqte ónsá subiqme sueruera Porararéyábé sinebahruwara íre míóye.

⁶ Íre míóyansabé sega Sésónireq mó Sísa tagariáh kéreq abariuera mi ke suwahpeqte wáhnáh kéba mórítówe. Mórítéra ehwehéra, Moke mah nahnsó ke ahbabáraritóya anitégá suroyataq

⁷ Sésóniga wene nahtapeq mehweh aritowe. Mi anitégá itene anotah wáhnáh aní Sísaáhrine sánsá íre mirauroye. Íre miraia peh iraréra, Mó Wáhnáh aní Sísave iraruye uwe.

⁸ Uwara mi ke suwahpeqte kéreq sene wáhnáh kereqka mi ehwéh írótaq kurináhnéra abiahsanuwe.

⁹ Segá Sésónirehyabe, Kotiyabé ite móne paiqmáráhro éra sene móne mewera kaqsúówe.

Porareq Sáírásareqka Péría suwahpeq arambhriuya ehwéhne.

¹⁰ Ío penkúwara mibeqté Sísa tagariáh kégá Porareq Sáírásareq Péría suwahpeq eqmaq súówe. Eqmaq súówara Péría suwahpeq suyataq Asiu kené momiwí nahtápéq kibekéra síwáhnoruye.

¹¹ Síwáhnoruyara mibeqté Asiu kegá irera Manikáne ehwehnsabé kawerue iwíáhue tagowe. Sene iwíáhgá Tésárónáika suwahpeqte kéné iwíáh kio-taikúwe. Segá Porane ehweh írótaq sirupipeq eyoyóue Manikáne sehira mó wehekáh mó wehekáhnue sáhnshawe iwíáhue tagéra, Porane ehweh aiq pútaqpomo éra iwíáhue tagowe.

¹² Minayabe áhnte Asiu kegá aiq pútare atówe. Sereq mó áhnte ke, Káríki anotah weh áhrégá moq aiq pútare atówe.

¹³ Poraga Manikáne ehweh Péría suwahpeqkákáq teríre uwara Tésárónáika suwahpeqte Asiu kegá írówe. Irera Péría suwahpeq séra mibeqté keyábé, Porane ehwehnsabé aiq pútare atehboq íre íráhro ue pagu pagunuwe.

¹⁴ Pagu pagunuwara mibeqté Sísa tagariáh kégá Pora apubúue sóreq waní ayehrápéq eqmaq áúwówe. Eqmaq áúwówara Sáírásareq Tímótireqka peh mítaq míóye.

¹⁵ Míóyara ah tagariáh kégá Pora meqmera Áténi suwahpeq márunátówe. Márunátowana wega sensabé, Sáírásareq Tímótireqsabé, Peheráh setao teriéro úwara pokuwe.

Poraga Áténi suwahpeqte ké teriu ehwehne.

¹⁶ Poraga Áténi suwahpeq síwénunútaq mibeqté kégá áhnte péhepehe manikáne atah naneq kowana tagéna wene arupipeq págege agúwe.

¹⁷ Minayabe Poraga Asiu kené momiwí nahtápéqte kéreq Manikánsabe iwíáh iwíáh ató kereqsabé ehwehnuwe. Máhkétirapéq mó wehekáh mó wehekáhnue su kereq moq ehwehnuwe.

¹⁸ Táhmaro mibeqté síwáhnoru kegá Porareq piehgiera áhnte ehwéh kíkíruue ehwehnuwe. Mibeqté su kegá táhmaro Épíkúriane sánsá ahtebowara mó tahmáro kégá Sítóikine sánsá ahtebowe. Táhmaro kegá seye náhenéra, Áhnte ehwéhnkákáq ání aneq ehwéhnkákáq ánípo uwe. Poraga Sísa oga úkú ehweh teriunsabe mó kegá, We wáhnauapéqte mánikámári éhweh tei teinire uwe.

¹⁹ Segá Pora meqmera Áréópágúsa sawéhráq ahtebia kégá momiwíurabeq móátówe. Móatera wensabé, Arega síwáhnoróna ehwéh peh o ehwéh míre. Mi ehwéh teio.

²⁰ Arega iraréna ehwéh áwánáh éhwéh míre. Mi ehwéhmé áwahe ahtebane-hboq kawerue teio uwe.

²¹ Áténi suwahpeqte kéreq mibeq wáhnauapéqte sewió kereqka ahriahri o ehwéh irera mi ehwéhnsabé irare irareuwe. Seyene sánsáne.

²² Poraga Áréópágúsa sawéhráq ahtebia kégá momiwíurabeq iriwe ména mahraréna, Áténi suwahpeqte wého, ínégá iwíáhume itene manikámarinsabé áhnte iwíáh iwíáho ke wóe.

²³ Iteruwahpeq nogewótáq itega iwíáh iwíáhorabeq tagéwómé peh morá táhbérápéq kéh sehíramé sáhnshawe tagéwóge. Mi sehíránká mahraréna, Mah tahbé íre tagariona manikáné tahbe wire ire. Itega íre tagarawéq pehipi iwíáh iwíáh atáhnshabé minawé teiúge.

²⁴ Teiúge éna mó mahraréna, Manikánka moke mah marákó marákóipéq kéh náneqkákáq mah marákó marákóákáq mirarowe. We mah marákó

márákóákáq íópeqkákáq wahnahnatiéh aní míre. Minayabe wega wehukega pearáh náhúpéq íre kaegaei aní míre.

²⁵ We íre akahrákáhri aní míre. Wewega moke wehukene irupipeqté éúqkákáq moke kéh náneqkákáq náí nánire. Minayabe wehukega we íre séhréh atáhráhowe.

²⁶ Mah kehíná kehínáné igaqna peh morá aníne. Manikánka mi aní téh mirarena itene ogamé tanáhráq iwíáh aitéhre. Mah marákó márákórápéq mó kehíná mó kehínánsábé, Míáhro aitéhre.

²⁷ Itega Manikánsabe kabarigeheéna mira iwíáh aitéhre. We tagarianeheéq kábarúne. Ite ómi kehíná mionarabeq we wahtotaq miéhe.

²⁸ Maniká ména mira aruqaruri puaq itega oga míahrahúne. Iteba sehira tagariéh anínká aiq mahraréna, Ite moke wene animárine íre.

²⁹ Ite Manikáne animárí míona puaq we peh wehukega iwíáhue mirao naneq mire iwíáhiyeho. We íre ebahtaté miraia aníne. We íre móneraté miraia aníne.

³⁰ Naho wehukega Maniká íre tagariówe. We íre tagariarera, We peh wehukega iwíáhue mirao naneq mire iwíáhuwe. Mi tanáhráq Manikánka mi kewé peh áwé tagówe. Amahnága wega mah kehíná kehínánsábé, Itene ahbabáq sansa súáhro íre.

³¹ Manikánka peh morá aní omaq atena wega iwíáhína tanáhráq mi anínká mah kehíná kehíná tábúsoqme ehweh aritankéhe. Minayabe mah kehíná kehínánká tagariageheéna Manikánka mi aní iriatena oganúq atáráire úwe.

³² Míó kega oganúq atárái ehwéh írówe. Táhmaro kegá awiréh atówara mó kegá Poransabé, Arene ehweh mókakaq iranéhe uwe.

³³ Uwana Poraga mitaq suena pokúwe.

³⁴ Pokúwara táhmaro wehwárínká we kerera wene ehwehnsabé aiq pútare atówe. Peh morá aní aiq pútare ato aní wenáwíq Tíónísíae. Wereq mó ahtebia kéreq Áréópágúsa sawéhráq momiwíue aruqaruruwe. Peh morá íni wenáwíq Támárisae. Wereq mó kereqka Pora kerera wene ehwehnsabé aiq pútare atówe.

18

Poraga Kórína suwahpeqte ké teriu ehwehne.

¹ Poraga Áténi suwahpeq suena Kórína suwahpeq pokúwe.

² Póntúsa marákórápéqté aní wenáwíq Ákúúra míowana wene ahre awíq Párisírae. Se Asiu akéq menah Ítári marákórápéq míoyana mibeqté wáhnáh aníné áwíqtare Káróríúsa Sísáhrie. Mi wahnáhnká moke Aroma suwahpeq míó Asiu keyábé, Pokoro aritena kaqsuwara Ákúúra akéqká Aroma suwahpeq suera Kórína suwahpeq kowíóye.

Poraga mitaq se tagéna sene iyahnabo aní úkúwe.

³ Wereq sereq peh morá árámbéhriuwe. Sene arambehriwe wéhuwehu nahmári piageheéna sériwarí kogahnue kawerarówe. Wereq sereqne arambehri peh monseráh púana seba kobaritawe míowe. Wereq sereqka moráraq arambehriuwe.

⁴ Moke ahrena ahrena wehekáh Poraga Asiu kené momiwí nahtápéq Asiu kereq Káríki kereqsabé Sisa éhweh terinieéna poku pokuúwe.

⁵ Sáírásareq Tímótireqka Másérónía marákórápéq suera Pora míorabeq suye. Sega suyataq Poraga Manikáne ehweh Asiu ke teri terinéna, Manikánka omaq ato animé Sísaé úwe.

⁶ Úwara író kega mi ehwéhnsábé ahqáho atera íre kaweq ehwéh atówana wega sensabé, Aiq mire. Ínéga aiq teiúge éna wene ambanta suruparuena teriuwe. Itega iraipéq pokirame iteitene irupipeqté íwiáhgae. Íné aiq pútaq ehwéh aiq teiúge. Itega ahqáho aintáhnábé nahnso ke korerinauge úwe.

⁷ Manikánsabe iwíáh íwíáh ato aní wenáwiqtare Títia Sásátae. Wene nah Asiu kené momiwí nahtápéq wahtotaruwana Poraga momiwí nahtápéq suena mi aniné nahtapeq kowíowe.

⁸ Asiu kené momiwí nahtápéqté wáhnáh aní wenáwiq Kárisápae. Wereq mi karírónánínseqka Sísansabé aiq pútare atówe. Áhnte mó Kórína suwahpeqte kéga Porane ehweh irera aiq pútare atera wání meyoúwe.

Porane awanka tagó ehwehne.

⁹ Inokáhpeq Porane awanka tagówana Sísaga wensabé, Íre áhreúno. Túbáh aginehboq néne ehweh pahsuo.

¹⁰ Ínéga areba míó púara mó kegá are íre subigéhe. Kórína suwahpeqte kéwé áhnte kegá ínénsabe aiq pútare aintagéhe úwe.

¹¹ Minayabe Poraga Kórína suwahpeq peh morá ópéq mó opéq ákáhtaq ména Manikáne ehweh síwáhnorúwe.

¹² Wehukení wenáwiq Kárióe. We Ákáia marákórápéqté wáhnáh míotaq Asiu kegá momiwíera Pora táhtoqme ehwehurabeq móátówe.

¹³ Segá Kárisánsabe, Mah anínká itega Manikánsabe iwíáh íwíáh atona sansá sueq mó sansánoro tei teinire úwe. Wega o teí sánsámé Mósísiga íre miraoro ú sansáne uwe.

¹⁴ Uwana Poraga ehweh irarinaútaq Kárióga Asiu keyábé mahraréna, Asiu keo, mi anínká ahkaragáraéna anotah ahbábáritaq tahirímé ínéga itene ehweh kawerue író irino.

¹⁵ Peh iteitene ehwehnikakáq wehukene síwíqkakaqsabé iteitene sánsánkákáqsabé iteitega iwíáhue miraoro. Íre néne arambehri puana túbáh aginauge éna

¹⁶ se moke ehwehurabeqte kaqsúáhro aritowe.

¹⁷ Kaqsúáhro aritowara Asiu kené momiwíurabeqte náhtápéqté wáhnáh wenáwiq Sósáténi táhtoqme máhpeq subúwe. Subútaq Kárióga se peh áwé tagowe.

Poraga Ántióka suwahpeq kouwekú ehwehne.

¹⁸ Poraga Kórína suwahpeq áhnte mó wehekáh ména Sénkária suwahpeq pokúwana wene ayahra káúqauwowe. Pehipi íre káúqauwowana Asiu kené sánsánéna Poraga Manikánsabe ehweh teawunsabe káúqauwowe. Káúqauwowana Sísá tagariáh ké mitaq suena Párisírareq wenawehq Ákúirareq meriqmena sípi kéwewena Síria marákórápéq pokúwe.

¹⁹ Segá sípi kéwewera Épésá suwahpeq kuwe. Mitaq Poraga Párisírareq Ákúirareq suena Asiu kené momiwí nahtápéq kibekéna wereq Asiu kereqka ehwehnuwe.

²⁰ Mi kegá Poransabé, Mahtaq míahno uwana ahqáho éna

²¹ Épésá sensuwahpeq suanieútaq sensabé, Manikánka kouwekúno iwíáh aintahnaraq kouwekinie úwe. Kouwekinie éna Épésá suwahpeq suena sípi kéwewena pokúwe.

²² Sípiga Sésaría suwahpeq sútaq Poraga sípi suena kire Sísa tagariáh ké mehweh aritanieéna Sarúsarama suwahpeq kiuwe. Mehweh aritena Sarúsarama suena Ántióka suwahpeq tuwe.

²³ Táhmaro ió Ántióka suwahpeq ména mitaq suena pokúwe. Wega Sísa tagariáh kéné sirupipeq kaweq iwíáh aritanieéna Kárétia marákóákáq Párigia marákóákáq mó mapéq mó mapérué nogena pokue teriáqme noguwe.

Ápóroga Épésa suwahpeqte ké ehweh teriú ehwehne.

²⁴ Peh morá ání, Árékásántaría suwahpeqte ánínká Épésa suwahpeq séna wenáwíq Ápóro. We Manikáne sehira ahtebia ání ména kawerue teri terinú ani míowe.

²⁵ Mó kegá we Manikáne sansá áwáhnoruwana wega mó ke págegeue síwáhnorúwe. Peh morá Sísa ehweh ákáhtaq ahtebéna tábúsoqme teri terinéna Sóniga wání meriu ehweh moke ahtebówe.

²⁶ Épésa suwahpeq Asiu kené momiwí nahtápéq págegeue síwáhnorúwe. Wega síwáhnorútaq Párisírareq Ákúírareqka wene ehweh irera móbeq meqmera we íre ahtebó ehweh, Manikáne sansá tábúsoqme áwáhnoruye.

²⁷ Ápóroga, Íné Ákáia marákórápéqté ké kosíwáhnorinie iwíáhuwara Épésa suwahpeq Sísa tagariáh kegá wensabé, Kaweróne. Kosíwáhnorúno éra mibeqté Sísa tagariáh kegá we mehweh atageheéra páhsi sehiranue áwúwe. Manikánka áhnte Ákáia marákórápéqté ké séhréh aritowara Sísansabé aiq pútare atówe. Anehe Ápóroga mitaq séna mi ke anotahtaq séhréh aritowe.

²⁸ Wega Manikáne sehira sáhnshahena, Manikánka omaq ato anímé Sísaé teriuwe. Wehuke míopi págegeue teri terinúnsabe wene ehweh Asiu kené ehweh kiotaikúwe. Minayabe wega Sísansabé aiq pútare atáh ké anotahtaq séhréh aritowe.

19

Poraga Manikáne Awansabé Épésa ke teriú ehwehne.

¹ Ápóro Kórína marákórápéq míotaq Poraga sáwéhrapeq kótaikéna Épésa suwahpeq tuwara táhmaro Sísa tagariáh ké míówe.

² Míówana Poraga sensabé, Itega Sísansabé aiq pútare atárorótaq Manikáne Awanka itene irupipeq aiq tutairo ue kasenúwe. Kasenúwara sega wensabé, Ahqáho. Manikáne Awa ehweh íre írátúne uwana

³ Poraga sensabé, Aneq wání meroo ue kasenúwe. Kasenúwara sega wensabé, Sóniga wání meriátáinserah mó kegá mina tahnsa wání meraune uwe.

⁴ Uwana Poraga sensabé, Sene ahababáq sansa sutonsabé Sóniga wání meriátáire. Meriena mahraréna, Inehe sína anínsabé aiq pútare atáhiro. Wenáwíq Sísaé uraire úwe. Sóniga írarú ehweh Poraga teriuwe.

⁵ Teriuwara írowana itene Wahnah Sísa áwírué wání náriuwe.

⁶ Poraga sensinetaba wene ayahnkaratáté táhtorotaq Manikáne Awanka sene sirupipeq tuwara sega kambare ehweh íraréra Manikáne Awanka iwíáh arito ehweh iraruwe.

⁷ Mirau kewé airápéte téhraníte.

⁸ Poraga Asiu kené momiwí nahtápéq kibekéna Manikánka wahnah wahnahnirabeqte ehweh págegeue teriuwe. Teriuwara Asiu kegá wene ehwehnsabé áhntetaq kasenéra iwíáhuwe. Iwíáhuwana apahtáro íótáq miraúwara

⁹ táhmaro író kega wene ehwehnsabé íre aiq pútare atera saiyouwe.

Saiyoéra momiwíurabeq Sísane sánsánsábé íre kaweq ehwéh atówana Poraga se suena Sísansabé aiq pútare atáh ké meriqmena pokúwe. Sigarurapéqté wáhnáh ání wenáwíq Tíránásae. Poraga Sísansabé aiq pútare atáh ké meriqmena Tíránásane sigaru nahpépéq mó wehekáh mó wehekáhnue síwáhnoréna ehwehnuwe.

¹⁰ Poraga téhtaré ópéq mi sigárúrâq síwáhnorúwara moke Esia marákórâpéqté Asiu kereq Káríki kereqka Manikáne ehweh írówe.

Owainawa íre kaqsuahráhu ehwéhne.

¹¹ Manikánka págegeue séhréh atowana Poraga anotah otâq sánsámári miráúwe.

¹² Minayabe mó kegá Poraga táhtoro ambántámári meyówe. Mi ambántámári awahre kebá móríúwara sene suwahre kaweragúwara owainawamarínka se suera pokuwe.

¹³ Táhmaro Asiu ahgorá kéwé nahnsu suwahpeqtaq kégaeyaq tuegaeyaréu anímári méra owainawa kaqsuq kaqsurowe. Mi kegá itene Wahnah Sísá áwíruwe owainawamarí kaqsuanéhe íwíáhéra Poraga kaqsuonserah itega moq kaqsuanéhe íwíáhuwe. Minayabe sega mahraréra, Owainawano, Poraga teri terini aní, Sísá áwíruwe wehukení auwe pokúno teawune uwe.

¹⁴ Abapete téhtaré Asiu anímárinka owainawamarínsabé mina tahnsa éhwéhnue.

Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh ání wenáwíq Síkéba sibowá míowe. Wene anahwaréhga mó wehekáh mi ehwéhnuwana

¹⁵ owainawanka sensabé, Sísá aiq tagarióge. Pora moq aiq tagarióge. Itewe inseréhbo úwe.

¹⁶ Úwana owainawa wene arupipeq mío anínka seba ahkuagéna sene korósi moke subansuena subiqmaq subiqmarúwara korahq tabagu tabaguúwara se pehrákora méra nahupeq suera máhpeq pehbeheráhnue pokuwe.

¹⁷ Asiu kereq Káríki kereq peh moke Épésá suwahpeqte kéreqka mi ehwéh irera áhtenuwe. Minayabe mi kegá itene Wahnah Sísá áwíq pankerera íwíáh íwíáh atowe.

¹⁸ Mi tanáhrâq áhnte Sísá tagariáh kéga sure sene ahbabâq sansa pahsuqme teríúwe.

¹⁹ Ahgora tagarió kega sene ahbabâq pukúwári mewera ómi wehukega tagariótaq ira pariówe. Segá mi irá parió pukúwári árahue kehramo éra sáhnsháhuwe. Sáhnshahera, Peh íregáritaq 50 táhúséni (50,000) moné tahnsa pukúwári ira parione íwíáhuwe.

²⁰ Púku ira parearónsabe Manikáne ehwehnka áhnte kene sirupipeq pówara sega págege anímári úkéra wene ehweh mitaq teri mahtaq terinuwana mi ehwéhnká abae aíguwe.

Épésá kegá Pora ehweho ehwéhne.

²¹ Anehe Poraga íwíáhéna, Másérónía marákórâpéqkákâq Ákáia marákórâpéqkákâq pokinie. Mibeq Sísá tagariáh ké koragéna sótaikue Sarúsarama suwahpeq pokinie. Mibeq Sísá tagariáh ké koragéna sótaikue Aroma suwahpeq pokinie íwíáhúwe.

²² We kéroya anité Tímótireq Érásátireq míóye. Poraga mi anité Másérónía marákórâpéq eqmaq suena we Esia marákórâpéq pehgáriq tanáhrâq míowe.

23 Mi tanáhráq áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atónsabe mó kegá áhnte abíáhnsánéra ehwehuwe.

24 Wehukení wenáwíq Témítúsie. Wene arambehriwe káhpah tahnsa náneqtaté pehgáriq pikísah tahnsá náneq mira aruqarurúwe. Mi ke suwahpeqte kéné péhepehe maniká wenáwíq Átémísie. Témítúsireq mó kereqka Átémísine pikísah tahnsá náneq miraera paiqme áhnte moné meýówe.

25 Témítúsiga moke mi arámbéhrí mirau ke momiwí aritowe. Wega sensabé, Itega maniká tahnsa náneq miraonsabé áhnte moné meweúne.

26 Itega Porane sansá aiq tagarawéq wene ehweh aiq írátíáhe. Wehukega mirao naneq íre aiq pútaq Manikáne tei teinire. Minayabe áhnte kegá itega mirao naneqsabé anetaníbo íwíáhowe. Íre peh morá Épésá suwahpeqte kegá áhnte Esia marákórápéqté kéreqka moq mira íwíáhuwe.

27 Minayabe anotah íre kawerire. Itene arambehri íre kaweragíneho. Mó kegá itene maniká Átémísine nahnsabe, Peh abehq náneq nahne íwíáhiyeho. Esia marákórápéqté kéreq mah kehiná kéhínánseqka amahnága Átémísinsabé, Ano iní míáhne éra íwíáh íwíáh atáhe. Poraga wene ehweh síwáhnorinsabé mó kegá Átémísinsabé íre íwíáh íwíáh atera peh anetaníbo íwíáhiyeho úwe.

28 Úwara moke arambehriu kega mi ehwéh írótaq anotah abíáhnsánéra ehwehnabauwe. Ehwehnabaéra, Átémisiwe Épésá suwahpeqte kéné maniká anotah iníne uwe.

29 Minayabe mi kegá anotahtaq ehwehnéra keyéuwe. Téhraníté Másérónía marákórápéqté aníté sensiwíq Káfúsireq Árísátákirere. Poraga ahpeq nogutaq sega we kéroýe. Keyéu kegá mi aníté táhtoqme koti matábúrápéq abariuera mórítówe.

30 Poraga, Iné wehuke momiwíorabeq pokinie úwara Sísá tagariáh kegá ahqáho atówe.

31 Táhmaro Esia marákórápéqté wáhnáh kegá Porane iyahnabo anímári míówe. Segá mó anínsabé, Pora ehweh koreawo. Mahraue koreawe, Wehuke momiwíorabeq pokínehboq mitaq míáhno ato éra eqmarówana koreawuwe.

32 Momiwíurabeqte kegá áhnte ehwéhnéra íre peh morá íwíáhuwe. Mó kegá mó ehwéhnuwara mó kegá mó ehwéhnuwe. Áhnte kegá íwíáhéra, Aneqsabé momiwíuno uwe.

33 Wehukení wenáwíq Árékásántae. Asiu kegá we pagunera, Irigue ehweh terio uwana wega ehwéh terinieéna ayahnka saiqnówe.

34 Saiqnówara sega we tagéra, We Asiu aní míre éra ehwehnabauwe. Segá íre wahto tanáhráq téhtaré áhwáh moráráq ehwehnue mahraréra, Átémisi íte Épésá suwahpeqte kéné maniká anotah iní míre uwe.

35 Mibeqté kúsíkúsíqká momiwíurabeqte keyábé ehweh saiqnaruwewe. Saiqnaritena sensabé, Épésá suwahpeqte wého, áraho? Írátíáhro. Itene anotah maniká Átémísie. Itewe Épésá suwahpeqte kegá wensabé íwíáh íwíáh atona nahtápéq wahnah wahnahnúne. Wene íópeqté ébáh tahnsa pikísah wahnah wahnahnúne. Minayabe ómi kehinánká aiq tagariáh mino.

36 Mó kegá péhenóne íre irarerahowe. Minayabe ahababáryehboq tabasiwe míáhro.

37 Itega abariue mórítáh anitégá Átémisiwe íre ahababáratehye. Segá wensabé íre abehq éhwéh atehye.

38 Témítíúsireq wene arambehrio kereqka ehweh kahnaraq sega koti orabeq koreriuwara mitaq kamahni kegá ehweh aritagéhe.

39 Itega mó ehwéh kahnaraq wahba kegá koti orabeq koreriéro. Sega iwíáhue teigéhe.

40 Anotah wahnáh kegá itensabé, Iborá aneqsabé tobeho kasenirataq itega aneq ehwéh terianéhnkono? Írakaumo. Ite ehweh íre kéhre.

41 Minayabe pehwehrue pokéwáhero éna kúsíkúsiqka se kaqsuowe.

20

Poraga Másérónía marákórápéq pokú ehwehne.

1 Momiwíurabeqte ehwéh parabagútaq Poraga Sísa tagariáh ké síáhrabéna, Ínéba sero úwara suwe. Suwana sirupipeq kaweq iwíáh aritanieéna Poraga ehweh teriuwe. Teriena mehweh aritena mitaq suena Másérónía marákórápéq pokúwe.

2 Poraga Másérónía marákórápéq pokue mó mapéq mó mapérue Sísa tagariáh kegá págegeue kéranéhe iwíáhigeheéna ehweh teriuwe. Teriena Másérónía marákórápéq suena Kárika marákórápéq pokúwe.

3 Kárika marákórápéq kiena apahtáro ío mitaq ména sípi kéwewena Síria marákórápéq pokinaútaq Asiu kegá, Pora suboneheqmúne uwe. Uwana Poraga mó iwíáhéna, Másérónía marákórápéq kouwekinie úwe.

4 Másérónía marákórápéq kouwekinie úwara mó kegá, Are kéranéhe iwíáhuwe. Pírúsine ahninkáwá Péría suwahpeqte ánínéna wenáwíq Sópátae. Tésarónáika suwahpeqte ánité sensíwíq Árisátákiq Sékúntareq míóye. Tébi suwahpeqte áni wenáwíq Káiúsi míéhre. Esia marákórápéqte ánité sensíwíq Tíkíkúsireq Tárópímareq míóye. Moke mi kereq Tímótireqka

⁵ Tóasa suwahpeq pokue mitaq itensabé iwénunuwe.

6 Íre muoráhi paretí né tanahráq parabagútaq íné Árukareq Porareqka Pírípái suwahpeq sueta sípi kéweweta pokowaye. Itaréitaréráq sípiipéq méta moberíáhtáq Tóasa suwahpeq iwénunuwebá sewaye. Seba séta abapete téhtaréráq mitaq míahwaye.

Pukú mahbí oga úkú ehwehne.

7 Mó wíki ebeqte wéhékáh itega táhutahuq keqme moráráq naneheéq momiwíue míahwane. Mi tanáhráq Poraga ehweh teriuwe. Ahbiah pokinie iwíáhéna inokáhnabubu wene ehweh íre parabarusa peh irarúwe.

8 Abobóráhpeqte náhúpéq momiwíue míahwanana áhnte aráhmúgá mitaq téhrówe.

9 Peh morá máhbi wenáwíq Íyútíkae. Wega abobóráhpeqte náh áwáhnkúrúq tútuue míowe. Poraga íre wahto ehwéh teriu púana mi mahbí sugekúwe. Sugekú púana máhpeq inahnsuwara tuesday tagowe. Tagéra tuiriátómé putiowe.

10 Putiowana Poraga moq tuesday tagéna tutaebewe mi mahbí saiqnawe kákhkoue míoye. Poraga mío keyabé, Íre ibisahro. We amahnága oga míéhre úwe.

11 Poraga tuekue kiutaq itega táhutahuq keqme moráráq nahwane. Poraga áhnte mó ehwéh teriena tuekutaq ahbiahipeq mitaq suena pokúwe.

12 Oga úkú mahbíné awahrahga we meqmera awaho ani mío púara sirupipeq eyoyóera sene nahtapeq pokuwe.

Poraga Tóása suwahpeq suena Mírétúsi suwahpeq pokú ehwehne.

13 Poraga pokinaútaq itensabé, Ásósa suwahpeq íwénuninauge éna iuwena ahtapeq pokúwe. Pokúwaq itega sípi kékeweq Ásósa suwahpeq Pora sípiipéq koweraneheéq pokowane.

14 Itega Ásósa suwahpeq Porareq piehgiowánaraq sípi kékeweq Mítírini suwahpeq pokowane.

15 Itega mitaq sueq sípi kékeweq mó wehekáh Kíósa suwahpeq marakó kowaq kótaikowane. Mó wehekáh Sámósa suwahpeq sewane. Mitaq sueq mó wehekáh Mírétúsi suwahpeq sewane.

16 Asiu kené siahreraq ko tanahráq áwíq Péntikósie. Poraga iwíáhéna, Péntikósi tanahráq íné Sarúsarama suwahpeq méyabe nuwahbehre. Minayabe amahnága Esia marákórápéq suena sípi kékewena apubúue Sarúsarama suwahpeq pokinieéna Épésa suwahpeq íre kowíanauge. Peh kótaikinie iwíáhuwe.

Épésa suwahpeqte kényábé iroro arito ehwehne.

17 Poraga Mírétúsi suwahpeq míotaq Épésa suwahpeq Sísa tagaríah ábóawáh wéh kiwerirankeheéna eqmarowe.

18 Épésa suwahpeqte Sísa tagaríah ábóawáh wéhwe Poraba sutaq wega sensabé mahraréna, Íné Esia marákórápéq téh surautaqqákákq amahnágaákq itereq mía míaugaq néne sánsá tagaríahwe.

19 Anotah aní méyabe nuwahriarairana peh Manikáne arambehriéyabe nuwahbarairana mira arugaruruge. Ite tagaríahmé Asiu kegá áhntetaq moranéne níwíoqnarutowana áhnte tanáhráq íbisarauge.

20 Wehuke momiwíurotaqqákákq mó natáq mó natárué ite séhréhorahi ehwéh pahsuqme tei teinurauge.

21 Asiu kereq Káríki kereqsabé, Itene ahababáq sansa sueq Manikánsabe áhraboro. Itene Wahnah Sísa Karáhénsabe aiq pútare atáhro tei teinuraugaq tagaríahwe úwe.

22 Poraga mó mahraréna, Manikáne Awanka pokúno aintaráinsabé íné amahnága Sarúsarama suwahpeq pokinie. Mitaq sega nubiq suaneherabowamo. Árahoneherabowapómo. Íné íre tagaríóge.

23 Peh morá íné niahtebome Sarúsarama suwahpeqte kegá níwíoqnéra karábúsiipéq móintagéhe. Mó mapéq mó mapérué séyéurutaq Manikáne Awanka mó ke iwíáh aritowara mira éhwéh teni teninowe.

24 Sega nubiq súéhransabé íre áhreuge. Minayabe anetaníbo. Itene Wahnah Sísa Karáhéga teniátái arámbéhrí parabarueyabe nuwahbehre. Manikánka ite séhré aitena kaweraitéh éhwéh teri terinéyabe nuwahbehre úwe.

25 Poraga mó mahraréna, Manikánka wahnahni ehwéh ite míáhrabeq tei teinurauge. Íné tagaríómé amahnága pokonaraq mókake íné mó íre tagagehe.

26 Ibora pahsuqme teiníboq írátíáhro. Irapéq pokira kegá ínénsabe íre abiahnsa aintahráhowe.

27 Íné íre túbáh agia Manikáne sansá moke pahsuqme íwáhnorau puara íre abiahnsa aintahráhowe.

28 Manikáne Awanka ite omaq itena, Wahahnúno aitaráire. Wahahnúno aitarái puaq sipisípiq wahnáhnká wene kamarí wahnahninserah itega moke Sísa tagaríah ké moq kawerue wahnahnarítáhro. Kawerue wahnahnariteq Sísga mi kené ahababáqsabe wene korahqtaté paiqmataire iwíáhoro.

29 Sísane sánsá íre tábúsoqme miraéra peh mó sansá miraigeheéra íné pokona tanáhráq mó kegá séra péhe éhwéh íwáhnorigehe. Úrinsi iánká sipisípiq subínserah sega ite morábí méra íre kaweraitagehe.

30 Sísá tagariáh kegá wehukene sánsá miraigeheéra ite miáhrabeqte kegá moq péhe éhwéh íwáhnorigehe.

31 Minayabe íwéh panatágínaq uqmatíáhiro. Apahtáro ópéq wéhékáhnkakaq inokáhpeqkákáq itensabé nirutaboirána kawerue íwáhno aruqaruruge. Minayabe iahreráq matíáhiro úwe.

32 Poraga mó mahraréna, Manikánka séhréh aitéh éhwéh anotah pagégé éhwéhne. Mi ehwéh íréhrataq itega kaweqtaq miáhrahowe. Mi ehwéh íréhrataq itega kaweqtaq méq oga mía miára kereq moráráq míagehe. Minayabe Manikáne ehweh kawerue ireq wene sánsá miraoro.

33 Iteba miarau tanáhráq mó aniné korósiakáq móneakáqsábé íre nirutaboíruraugé.

34 Ínéreq séhréh aintáh kéreq táhutahuronehéna ínénga arambehriuraugé. Minayabe tagariáhwe.

35 Itega mareqmarero ke séhréh aritaneheéq kawerue arambehrioro. Ínéga aiq mira aruqarurunserah arambehrioro. Itene Wahnah Sísaga mahraréna,

Mó anínká are náwí tánáhráq are iwíáh íwíáhóne. Arega mó aní náwena tanáhráq anotah iwíáh íwíáhóne uraire. Mi ehwéhnsábé iahreráq matíáhiro úwe.

36 Poraga mi ehwéh aiq teriutaq wereq abowah wehreqka sirehunseraráq méra púreruwe.

37 Púreq ehwéh parabagútaq sega Pora káhkoue mehwehéra ibisowe.

38 Poraga, Mókake íné mó íre tagagehe únsabe sirutaboirána ibiséra we sípiipéq meqmera móauwera kowekuwe.

21

Porareh Sarúsarama suwahpeq poku ehwéhne.

1 Itega Épésá suwahpeqte ábóawáh wéh sueq sípi kéweweq obaríqme kure Kósa marákórápéq pokowane. Mó wehekáh itega Árórésa marákórápéq kéq mítaq sueq Pátára suwahpeq pokowane.

2 Mítáq séq Pónísía marákórápéq pokína sipí kabarue tagéq mi sipí kéweweq pokowane.

3 Sáipára marákórápéq ábóraq kowanaraq tagéq marakó ayehrápéq kótaikowane. Kótaikéq Síría marákórápéq tagéq Táíya suwahpeq korahowane. Mó kegá sípiipéqte ménsáméhnsá mewe marakóipeq sáharótaq

4 itega Táíya suwahpeqte Sísá tagariáh kébá kowíahwane. Kowéq abapete téhtaré wéhékáh seba kowíahwane. Seba miáhwanaraq Manikáne Awanka se iwíáh aritowara sega Pora teawera, Wehukega are subiq súéhboq Sarúsarama suwahpeq pokineho we.

5 Mí tanáhráq parabagútaq itega pokonehe íwíáhéq kaegaowanarabeq suahwáne. Suahwánaraq moke mibeqté kéreq sene káronanínseqka meiqmera ahnansahrapeq méíúwówe.

6 Itega arahwéraq irehunseraráq méq púreréq iriwe mehwehowane. Mehweh ariteq sípiipéq kiasagowanara tagéra sene nahtapeq seuwekuwe.

Ágábúsaga Sésaría suwahpeq Pora ehweh teawuwe.

7 Itega Táíya suwahpeq sueq sípi kéweweq pokue Tórémési suwahpeq pokowane. Mibeqté Sísa tagariáh kéreq mehwehéq peh morá wéhékáh seba kowiahwane.

8 Mó wehekáh itega mitaq sueq Sésaría suwahpeq pokowane. Mitaq Pírípine nahtapeq kaegaeowane. Eqmaro kega abapete téhtaré wéhúké omaq sitótaq Pírípi omaq atówe.* Pírípi Sísa éhweh teri terinu aní míowe.

9 Wene ayahunkawaréh itaréitaré itaq ahrárigáú míowe. Manikáne Awanka iwíáh aritowara se wene ehweh iraru ahrárigáú míowe.

10 Itega Sésaría suwahpeq kaegaeowanaraq táhmaro wehekáh parabagútaq wehukení wenáwíq Ágábúsaga Súría marákórápéqté tuwe. Manikáne Awanka iwíáh atowana wega wene ehweh irarerahúwe.

11 Wega iteba séna Porane árėti pugeqme mewena minarate wewene aigará ayahnkara táhru táhruúwe. Táhru táhruéna mahraréna, Ínéga táhru táhruunserah Sarúsarama suwahpeqte Asiu kegá mah arėti abo moq táhru táhruigehe. Táhru táhruera nahnso kebá móatagéhe. Mah ehwéhmé Manikáne Awanka aiq irarire úwe.

12 Mi ehwéh irahwánaraq itereq mitaq mío kereqka Poransabé, Sarúsarama suwahpeq íre pokúno éq saiqnahwane.

13 Saiqnahwanana Poraga itensabé, Nirupipeq umehínehboq aneqsabé saiqnéq íbisaho? Karábúsiyabé íre áhreuge. Itene Wahnah Síssane arambehri miraunsabé Sarúsarama suwahpeq nubi q suaneherabowapómo. Anetaníbo úwe.

14 Anetaníbo úwaq wega itene ehweh íre ironsabe túbáh agéq, Maniká awabeh sansá mirainkehe ewane.

Poraga Sarúsarama suwahpeq pokú ehwehne.

15 Mi tanáhráq parabagúwaq ménsámehnsá sokahueq Sarúsarama suwahpeq pokowane.

16 Sésaría suwahpeqte Sísa tagariáh ké táhmaro kegá ite kie irówe. Wehukení wenáwíq Násónie. We Sáipára marákórápéqté áninéna íre wahto tanáhráq Sísa tagariowe. Kie iró kega Násónine nahtapeq kaigeheéra móítowe.

17 Itega Sarúsarama suwahpeq kowanaraq mibeqté Sísa tagariáh kéga sirupipeq eyoyóera mehweh aítowe.

18 Mó wehekáh Porareq itereqka Sémísiba pokowanara ómi Sísa tagariáh ábóawáh wéh míowe.

19 Poraga sereq mehwehéna Sísa éhweh nahnso ke moke teriunsabe Manikánka miráú arámbéhrí sáhnshawe teriuwe.

Aboawah wehwárinká Poransabé, Manikánsabe iwíáh iwíáho nahtápéq pokúno ato ehwehne.

20 Poraga miráú arámbéhrí sáhnshawe teriuwara aboawah wehgá írótaq Manikánsabe iwíáh iwíáh atera we anotah aní míre iwíáhuwe. Segá Poransabé, Iteribáq móne. Áhnte, peh íregárita q Asiu kegá Síssansabé aiq pútare atáhwe. Segá Mósísiga sehgióro ú ehwehnsabé iwíáh iwíáh atáhwe.

21 Wene ehweh iwíáh iwíáh atáhwara arega miraurona sansámé mó kegá se péhepehe ehwéh teriátowara aiq írátowe.

* 21:8: Pírípinsabé éhwéhmé Eqmaro 6.1-5, 8.5-6, 26, 40 tagáhno.

Mi pehe éhwéh mahraréra, Arega nahnso ke miáhrabeqte Asiu keyábé, Mósísiga sehgióro ú ehwehnsábé anetaníbo. Itene aniné áú amururúáhro ú sansánkákák mó Asiu kené sánsánkákák íre miraoro teri terinire ewe.

²² Itega tagarionawe arega aiq sire u ehwéh Asiu kegá iraneherawoe. Minayabe amahnága aneronehknono?

²³ Aneronehknono éra sega mó mahraréra, Asiu kega túbáh agigehboq itega teawéna ehwéh miraúno. Mahbeqte itaréitaré wéhúkégá Manikánsabe, Itene omasa éhwéh miraoneheqmúne teawéwe.

²⁴ Arereq mósosugéhboq mi animári meriqme Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq móríto. Titironeherau ka paigmaro. Anehe sene siyaha káúqsugéhe. Mirairataq ómi kegá tagarianeheéra Mósísiga sehgióro ú ehweh anteruahnayabé íre aiq pútare atagéhe. Peh Mósísine ehweh kawerue sehione iwíáhigehe uwe.

²⁵ Sísa tagaríáh ábóawáh wéhgá mó mahraréra, Sísansabé aiq pútare atáh náhnsó ké páhsi iwíáhue sehiranue siátóne. Mi pahsígá mahraréna, Péhepehe manikánsábé iwíáh iwíáhoneheéra titirirataq náira naneq íre nahro.

Korahq íre nahro. Wehukénká awio páríki náneq ka íre nahro. Mó kené ahrewe ahrariwe wehwe mahbiwe íre abarioro ire.

Peh mirae iwíáhue sehiranue teriátáúne uwe.

²⁶ Uwana Poraga kowe éna omasa éhwéh miraoneheqmúne u animári mórítowe. Mó wehekáh wereq sereqka sosúo sansa áhwáréra Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekuwe. Sosúo sansa parabagína tanáhráq mibeq mahbeq aritáh ké terieneheéra kibekuwe. Teriera, Mi tanáhráq parabagínaraq itega Manikánsabe iwíáh iwíáh ateq titironehe uwe.

Asiu kegá Pora saiqnarúo ehwehne.

²⁷ Sosúo sansamé abapete téhtaré wéhékáh parabaginaútaq Esia marakórápéqté Asiu kegá Pora tagowe. We Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq míwara tagéra abiahsnanuwe. Sega Pora táhtoqme

²⁸ nahtapeq mío kega ehwehnabaéra mahraréra, Ísara keo, séhréh aítáthro. Mah anínká ómi mah kehíná kéhínánsábé ite Asiu ke íre kaweq ke wóe síwáhnoréna Mósísiga sehgióro ú ehweh anterúáhro ue síwáhnorire. Mah nahnsábé anetaníbo ue síwáhnorire. Wega mó ahabáritéhmé Káríki ke Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq móáritéhre. Móáritéh púana wega mah kawéq náhnsábé íre kaweratéhre uwe.

²⁹ Épasa suwahpeqte áni wenáwíq Tárópímae. Menah Asiu kegá wereq Porareq Sarúsarama suwahpeqte áhtápéq nogúyataq tagowe. Mitaq tagonsabe sega péhe iwíáhéra, Poraga Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq nahnso aní meqme surainsabe órira mire uwe. Meqme móátáráire ume péhe éhwéhne.

³⁰ Minayabe ehwehnabaéra ómiga abiahsanáera pehbeheráh seyeue sorupera Pora Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéqté táhtoqme abariuera máhpeq márunatera onsawári paigsúówe.

Aroma sontiá kegá Pora táhtoró ehwehne.

³¹ Sega Pora suboneherautaq Aroma sontiá kéné anotah wahnáhnká ómi Sarúsarama suwahpeqte kegá aiq tobehowe u irowe.

³² Irena wega apubúe sontiá keákák sene wahnah animárinkákák meriqmena pehbeheráh túwe. Túwara Pora subu kegá mi ke tagéra túbáh aguwe.

³³ Söntiá kené wahnahnka Poraba tuena táhtoqme téhtaré séniráté táhrrááhro úwe. Táhrrááhro éna, We insebo? Aneq ahabááro kasenúwe.

³⁴ Kasenúwara áhnte kegá míó púara ehwehnabaéra mó kegá mó ehwéhnúwara mó kegá mó ehwéhnúwe. Áhnte ehwéhnú puara wega íre kawerue irahráhúnsabe sóntía keyábé, Ite kaegaeo nahupéq móátáhro úwe.

³⁵⁻³⁶ Kaegaeo nahupéq kibekoneherautaq se kéro kega paentáwe kera ehwehnabaéra, Subiq súáhro. Subiq súáhro uwe. Subiq súáhro unsabe Pora subíyehoéra sóntía kegá we sawiwera nogúwe.

Poraga Asiu ke we éhweh teriu ehwehne.

³⁷ Sega we nahupeq móataneherautaq Poraga Kárika ehwéhtáq sóntía kené wahnahnsabé, Ehweh teawinínkono kasenúwe. Kasenúwana mi anínká ehnehéna, Are Kárika ehwéhmé aiq irátiahne éna,

³⁸ Menah peh morá Ísípi marákórápéqté ánínká kámáhni ke ebehinkeheéna áhnte ke 400 subiq suahráho ke meriqmena uworapeq pokuraire. Íné iwíáhume, Arewe we wone iwíáhuge úwe.

³⁹ Úwana Poraga, Íné Asiu aní múge. Íné Sírísía marákórápéq Tahsa suwahpeqte aní múge. Tahsa suwahpeq áhnte nahnsó ké míáhwe. Íné mahtaq míáh ké ehweh terinie úwe.

⁴⁰ Úwana, Terio únsabe Poraga awahsahniataq méwotate irigéna míó kega ehiansá agigeheéna ayahnkarataté saiqnówe. Saiqnówara túbáh aguwana Poraga Asiu kené ehwehtaq mahraréna,

22

¹ Nánibáqmarí móe. Nániboreh wóe. Nánuwahraho, néne ehweh íráhro. Íné íre ahbabáq anine ue iahtebagehboq néne ehweh íráhro úwe.

² Wega Asiu kené ehweh irarúwara irera ehiansá aguwe.

Ehiansá aguwana Poraga mahraréna,

³ Íné Asiu aní múge. Náinoga Sírísía marákórápéq Tahsa suwahpeq maqinténa Sarúsarama suwahpeq méintowana mahtaq anonúkowae. Anotah síwáhnori aní Kámáriaga iteriborehne sansá irankeheéna kawerue níwáhnoruraire. Ibora itega Manikáne arambehri mira onserah ínéga moq mira aruqarururaage.

⁴ Menah ínéga Sísansabé aiq pútare atáh ké pukigeheéna síwíoqnaraage. Weh ahre táhtoqme táhru táhruena karábúsiipéq mórítáruage.

⁵ Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahnseq abowah wehreqka minayabe tagéra teieráhowe. Sega Támákása suwahpeqte Asiu ke páhsi sinkeheéra sehiranue níátówe. Íné Támákása suwahpeq pokuraage. Mibeqté Sisa tagariáh ké táhru táhruue Sarúsarama suwahpeq mórítanieéna pokuraage. Se kamah arinie iwíáhuraage úwe.

Poraga íópeqté téhreh naneq tagónsabe teriu ehwehne.

(Eqmaro 9.3-19, 26.12-18)

⁶ Poraga mó mahraréna, Íné ahtapeq pokue Támákása suwahpeq kinauraage. Kinaurangana wéhékáhnabubu íné kuraurabeq apubúue íópeqté anotahtaq téhraguraire.

⁷ Téhragurairana marakóipeq márunsurahéna ehweh írátáuge. Mi ehwéhnká mahraréna, Sorao, Sorao, ineqsabé níwíoqnahno uraire.

⁸ Urairana ínéga, Anotah aníno, are insebo uraage. Uraugana wega ínénsabe, Íné Sísá Néhsara suwahpeqte aní arega níwíoqnáhna aní múge uraire.

⁹ Íné sénító kegá téhragurai tagéra peh teniátái ehwéh íre írátówe.

10 Ínéga, Néne Wahnahno, anerininkono kasenurauge. Kasenuraugana wega ínensabe, Irigue Támákasa suwahpeq pokúno. Mitaq arega moke miraina arámbéhrí teawiníe uraire.

11 Anotah téhrrarainsabé íné íre tagahrahuraige. Íre tagahrahurau puara íné sénító kegá niyahta q ahmboqmera Támákasa suwahpeq móintárówe úwe.

12 Poraga mó mahraréna, Mibeqté ání wenáwíq Anáníasie. We Mósísiga sehgióro ú ehweh kawerue írátái aníne. Moke wenawahrah Asiu kegá, We aiq kaweq aníne íwíáhúwe.

13 Anáníasiga ínéba séna iriwe ména ínensabe, Sorao, náníbáq móne. Arega tagahrahóne urairana niura apubúue kaweragurairana we tagarauge.

14 We tagaraugana wega ínensabe, Itene igaqnaréhne Manikánka wene sánsá ahtebankeheéna are omaq atéhre. Wene kaweq ahnínkáwá tagé wene ehweh irankeheéna are omaq atéhre.

15 Arega wene ehweh ómi kehinánsabé terinkéhe. Arega tagé írátóna ehwéh terinkéhe.

16 Amahnága túbáh aginehboq iriwe mé wání meyo. Arene ahbabáq kaqauwankéhboq Sísansabé áhrabúno uraire úwe.

Manikánka Poransabé, Nahnsó ke néne ehweh korerio ú ehwehne.

17 Poraga mó mahraréna, Íné Sarúsarama suwahpeq seuwekurauge. Mibeqté Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq púrerurautaq néniwanka

18 Sísá tagarauge. Tagaraugana wega ínensabe, Mahtaqté kegá arene ehweh íre aiq pútare atéhra puah Sarúsarama suwahpeq apubúue sue móbeq pokúno uraire.

19 Urairana ínéga wensabé, Néne Wahnahno, Asiu kené momiwí nahmáritápéq arensabé aiq pútare atáro ke subiqme karábúsiipéq sítaráuge. Minayabe mahtaqté kegá tagariáhwe.

20 Sítíbéni arene ehweh teriátái animé Asiu kegá ebahnsatate subitótaq ínéga wahtotaq iriwe ména we pukime aiq kawerire éna subitó kené káhq ambántámáritáq wahnahnurauge teawátáuge.

21 Teawátáugana wega ínensabe, Nahnsó suwahpeq íre wahto marákórápéq eqmaraníe. Arega nahnsó ke néne ehweh korerinkéhboq pokúno teniátáire úwe.

Aroma wahnáh ánínká Poransabé kasenú ehwehne.

22 Poraga teriu ehwéh sega kawerue írówe. Írówana Poraga nahnsó keyábé irarútaq sega ehwehnabaéra mahraréra, We oga míéhmé anotah íre kawerire. Subiq súáhro uwe.

23 Porane ehweh íre suwabhó púara sega ehwehnabaéra sene ambantamarí ugurue tuperúpeéra tanahuqkakaq mewe tuperúpeuwe.

24 Segá mirauwana sóntía kené wahnahnka, Mí aní nahupeq móátáhró úwe. Móátáhró éna, Asiu kegá aneqsabé abiahnsanéra áhnte ehwéhnoo iwíáhúwe. Iwíáhéna, Teninkéhboq mah aní áréti sahtáté subóro aritowe.

25 Segá we subiqmaraneheéra wene aiayah táhru táhruuwana Poraga weba wahtotaq iriwe mío wahnáh ánínsabé, Íné Aroma aní múge. Aneqsabé ehweh íre aintasa pehipi nuboneheo? Mí sánsá aiq mirao sánsánóo úwe.

26 Úwana kíápéténiga irotaq anotah wahnáh ánípa pokue wensabé, Itega subonehéú aní Aroma aní míéhnsabé aneriníbo úwe.

27 Úwana wega Poraba séna wensabé, Are Aroma anípo? Tenio úwana, Kowe úwe.

²⁸ Kowe úwana anotah wahnáh ánínká wensabé, Íné áhnte moné paiq-mataunsabé Aroma aní úkuraugé úwe. Úwana Poraga wensabé, Náinoga maqintotaq Aroma aní maqintowe úwe.

²⁹ Úwara Pora suboneherau kegá irera apubúue auwera peh tagowe. Anotah wahnáh ánínká iwíáhéna, Mah aní Aroma aní miéhrana táhru táhruéwómé íre kaweruge. Íre kaweruge éna wega moq áhreuwe.

Poraga momiwíuríó ke teriu ehwehne.

³⁰ Áhreéna arupipeq iwíáhéna, Asiu kegá aneqsabébópoq we ehweh atáhwe. Iraníe iwíáhéna mó wehekáh wega, Pora táhrró nahgáq pugeq áuwáhro aritena, Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéreq mó kaunsírí kéreqsabé, Momiwíoro aritowe. Momiwíoro aritena, Pora meqme momiwíurabeq móátáhro aritowe.

23

¹ Poraga kaunsírí ke ebitáwéna mahraréna, Nánuwahraho, Manikánka nirupipeq tagaríehre. Menahnkákákq amahnágaákákq kaweqtaq mía míaugé úwe.

² Peh morá wáhnáh aní Anáníasiga Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh ké wahnahnúwe. Wega Poraba iriwe míó keyabé, Wene áwéh suranóro aritowe.

³ Aritowana Poraga wensabé, Awisúitagi wirá áwánká taberábe pentí abaq maráhwará awisúitagi awánká íre tagahrahowe. Mina inserah are kaweq ambántá úbíq miahnawe arene arupipeq peh awisúitagi wirá áwánká tahnsane. Arega íné áwéh suranóro aritahnaga Manikánka are mina tahn-saninkehe. Arega mitaq tútuue Mósísiga sehgióro ú ehweh iwíáhé ehweh aintahne. Minayabe aneqsabé níwéh suranóro aritahno? Miraónaga Mósísine ehweh aiq anteruahne úwe.

⁴ Úwara Poraba iriwe míó kega wensabé, Manikáne ehweh mibeq mahbeq aítáh kéné wahnahnsabé aneqsabé ehweh atahno uwe.

⁵ Uwana Poraga sensabé, Manikáne ehwehnka mahraréna, Itene wahnahnsabé abehq éhwéh atéhneho íre. *(Kisim Bek 22.28)* We Manikáne ehweh mibeq mahbeq aítáh kéné wahnah tagaríótáq tahirimé mí ehwéh íre iraru irino úwe.

⁶ Kaunsírí kewé mó akáhtáq Sáyúsi ke míówara mó akáhtáq Péhrasi ke míówe. Minayabe Poraga se tagéna iwíáhue momiwíuríorabeqte keyábé anotahtaq mahraréna, Nánuwahraho, íné Péhrasi aní múge. Nániboreh Péhrasi kené sánsá mirau ke míówe. Manikáne omasa éhwéhnsábé aiq pútare atena wega mókake pusa ké oganúq sitankéhe iraruraunsabé ehweh aintáhwe úwe.

⁷ Péhrasi kegá mó iwíáhuwara Sáyúsi kegá mó iwíáhuwe. Íre morá iwíáhunsabé seye ehwehuwe.

⁸ Péhrasi kegá iwíáhéra, Mókake Manikánka pusa ké oganúq sitankéhe. Sega íópeqté kéreq Maniká miéhrabeqte kéreqsabé aiq pútaq míáhwe iwíáhuwe. Sáyúsi kegá minayabe íre aiq pútare aritówe. Sega iwíáhéra, Manikánka pusa ké íre oganúq sitanawire iwíáhuwe. Minayabe se mó iwíáh mó iwíáhu puara seye ehwehuwe.

⁹ Anotah ehwéhutaq táhmaro Péhrasi sansá síwáhnoro kegá iriwe méra mahraréra, Itega iwíáhúnawe mah anímé íre ahababáq anine. Íópeqté ké, Maniká miéhrabeqte kégá ehweh teawátówapómo. Itewe íre tagariahrahúne uwe.

¹⁰ Unsabe seye áhnte ehwéhnaabaunsabe sóntía kené wahnahnka, Asiu kegá Pora abariwe subíyeho íwíáhéna, Sóntía keyábé, Mi aní tutáhtoqme sabiwe meqmeq itega kaegaeorabeq móátáhiro aritowe.

¹¹ Mó penórábéq Sisaga Poraba sebatawe ména wensabé, Íre áhreúno. Íné éhweh arega Sarúsarama suwahpeq teriátónanserah mókake Aroma suwahpeq moq terinkéhe úwe.

Asiu kegá, Pora subiq suaneheq múne u ehwéhne.

¹² Mó wehekáh Asiu kegá sío síoéra moráénéra, Manikánka tagariéhre. Wáninkakaq táhutahuqkakáq pehipi íre naneheq múne. Ebeq Pora subiq sueq anehe táhutahuq nanehe uwe.

¹³ Áhnte weh 40 wehgá miraue sío síoéra moráénue iwíáhuwe.

¹⁴ Sega Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Asiu kené aboawah wehreqpa pokue sensabé teriera, Manikánka tagariéhre. Itega wáninkakaq táhutahuqkakáq pehipi íre naneheq múne. Ebeq Pora subiq sueq anehe táhutahuq nanehe.

¹⁵ Minayabe itereq mó kaunsírí kéreqka sóntía kené wahnahnsabé péhe éhwéh mahrarero. Mahraréq, Itega Pora éhweh tábúsoqme iranéhboq íteba meqme súno ero. Itega ahtapeq wahnahnurawéq wega sinaraq suboneheq múne uwe.

¹⁶ Úwana Porane anahnowáné ahninkáwágá mina mehwaró ehweh irowe. Irena sóntía kegá kaegaeurabeq kibekue Pora teawuwe.

¹⁷ Teawuwana Poraga kíápéténinsabé áhrabéna mahraréna, Mah mahbígá arene wahnah aní ehweh teawinkéhboq meqme móato úwe.

¹⁸ Úwana wega meqmena anotah wahnáhpá móatena wensabé mahraréna, Mah mahbígá ehweh teawinkeheéna meqmena sugé. Karábúsiipéqté aní wenáwíq Poraga níáhrabue we meqme areba móato teníre úwe.

¹⁹ Úwana anotah wahnáh áninká mahbine ayahtaq panantáwe meqmena kopipéq mógasenúwe. Kasenéna, Aneq ehwéh teniníbo úwana

²⁰ mahbiga wensabé, Asiu kegá moráénéwáhuwe. Sega arensabé, Ahbiah Porawe kaunsírí kebá meqme súno teawígéhe. Pora éhweh tábúsoqme iranéhboq íteba meqme súno teawígéhe.

²¹ Minayabe aiq pútare aritéhnehboq 40 kegá mehwatiáhwe. Sega aiq mahraréra, Manikánka tagariéhre. Itega wáninkakaq táhutahuqkakáq pehipi íre naneheq múne. Ebeq Pora subiq sueq anehe táhutahuq nanehe ewe. Sega amahnága sokah sokahue miáhwe. Peh arene ehwehnsabé áwénunowe úwe.

²² Úwana anotah wahnáhnká mi mahbíyábé, Arega tenienawe mó ke teríneho. Pehwehrue pokéwahno éna eqmaq auwowe.

Pora kámáhní wahnáh aní wenáwíq Péríkiba móato u ehwehne.

²³ Eqmaq auwena téhtaré kíápéténi síáhrabúwe. Síáhrabéna sensabé, Inokáhpeq wehuke sugé tanahráq Pora Sésaría suwahpeq meqmeta móátáhta. Áhnte sontiá ké 200 sontiá kéreq 70 oségá káhkókóawíáh sóntiá kéreq mó áhnte 200 sehsabekara matiáh sóntiá kéreq sokah sokah arítáhta.

²⁴ Pora moq óseraq tútuue miáhnaraq anotah wahnáh aní Péríkiba kawerue meqmeta móátáhta úwe.

²⁵ Móátáhta éna Péríkine páhsi sehiranue mahraréna,

²⁶ Péríkio, are anotah kawéq wáhnáh aní móne. Íné Káróriúsa uge. Mó níwíqmé Árisiása uge. Néne páhsi sáhnahwe tagáhnno.

²⁷ Asiu kegá mah aní táhtoqme subitótaq we Aroma aníne urairana Írátáuge. Írátáútaq ínereq sóntía kereqka pehbeheráh tueq tumetáune.*

²⁸ Wega aneq ahabábirapómo éna iraníeéna sene kaunsíri kebá móátárauge.

²⁹ Segá seyene sánsánsábé ehweh atówana wega íre anotah ahabábirire. Mi ahabábáqmé íre suboráhi ahabábáq míre. Íre karábúsiipéq móatahráhi ahabábáq míre.

³⁰ Asiu kegá mah aní suboneheqmúne uro irena apubúue areba eqmaq áúwóge. Wensabé ehweh atáh keyábé areba pokue mi ehwéh koreawéro atóge úwe.

Páhsiipéqté éhwéhnká aiq irarúwe.

³¹ Sene wahnahnka teriunserah sóntía kegá Pora meqmera inokáhpeq Ántípáti suwahpeq móátówe.

³² Mó wehekáh óseakáq kegá Pora meqmera Sésaría suwahpeq pokuwe. Pokuwará mó sóntía kegá sene nahtapeq tuekuwe.

³³ Tuekuwara óseakáq sóntía kegá pokue Sésaría suwahpeq kéra anotah wahnáh aní Péríkiba Pora móatera páhsiakáq móátówe.

³⁴ Móátówana wega páhsi sáhnsahena Poransabé, Are eheqte ánipo kasenúwana, Íné Sírísía marákórápéqté aní múge úwe.

³⁵ Úwana, Arensabé ehweh atéhra ke túirataq arene ehweh iraníe úwe. Wega sóntía keyábé, Érótime anotah nahtápéq ateq mitaq wahnahnoro aritowe.

24

Asiu kegá Pora ehweh ató ehwehne.

¹ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnah wenáwíq Ánáníásie. Moberiáh wéhékáh parabagútaq wereq táhmaro Asiu kené aboawah wehreqka peh morá págegeue ehweh aritahráhi aní wenáwíq Tétúra meqmera túwe. Segá Aroma kené anotah kamáhní aní Péríki Pora éhweh teawanehe úwe.

² Péríkiga, Pora meqmeq sero úwara meqmera móátówe. Móátówana Tétúraga mahraréna, Péríkio, are anotah kawéq wáhnáh aní móne. Arega wahnahnónayabé ite Asiu ke pehwehrue mía míorahúne. Arega kawerue iwíáhónawe séhréh aitaníe é itene marakó kaweraitahne.

³ Minayabe itega iwíáh íwíáh ateq kaweróne atone úwe.

⁴ Tétúraga mó mahraréna, Áhnnte ehwéh íre irarinie. Pehgáriq ehwéh teawiníboq iro.

⁵ Ite iwíáhúnawe mah anímé ahabábáq aruqaruri aníne. Wega mah marakó marákóipéq mó ke suwahpeq mó ke suwahpeq Asiu keyábé pagu pagunurairara áhnnte kegá tobehéra ebehowe. Wega itene sánsá suena Néhsara suwahpeqte áníné sánsá meyhá ké wahnahnire.

⁶ Wahnahnéna wega Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéq íre kawerina uraitaq itega táhtotiarau. Itene sánsá anterutainsabé ehweh ateq parabaruanéhe iwíáhuraune.

⁷ Iwíáhuraunaraq itega Pora ehweh atanéhe uraunaraq sóntía kené wahnah wenáwíq Árísásarehga tuera ite págegeue iubera Pora meqmera móbeq móátarówe. Árísásaga itensabé, Pora ehweh atagéhboq anotah aní míéhrebeq pokue mitaq ehweh atáhro uraire.

* 23:27: Eqmaro 21.30-33, 22.25-27, 24.7 tagáhnno.

8 Moke ehweh atéhra ehwéhnsábé wewega teawinkéhboq kaseninanao úwe.

9 Úwara moke wereq su Asíú kégá wega irarú ehwéhnsábé kowe atera mi ehwéh aiq pútaq ehwéhne atówe.

Poraga Péríkínsabé we éhweh teawu ehwehne.

10 Poraga ehwehninkeheéna anotah kamáhní ánínká ayahnkaratáté saiqnówe. Saiqnówana Poraga wensabé, Itene marakórapeq arega áhnte opéq wahnahnurone. Mina tagaríónsábé pahsuqme teawinié.

11 Ínéga Sarúsarama suwahpeq Manikánsabe iwíáh iwíáh atanieéna kowíaraugana peh airápété téhtaré wéhékáh parabaguraire. Mó kégá mi ehwéh aiq pútaq ehwéhne teawigéhboq kaseninanao.

12 Mi ke suwahpeq íné íre ehwehéna mó ke íre pagu pagunurauge. Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéqkákáq Asiu kené momiwí nahátápéqkákáq máhpeqkákáq peh túbáh agurauge.

13 Segá ehweh aintáhnásabé íre sokigi aintahráhowe.

14 Pahsuqme teawiniboq írátíahno. Segá Sísane sánsámé íre suwahbeh puara áwáhnáh sánsáne ewe. Mi sánsámé ínéga sehgiúge. Miraunsabé itereq itene igaqnaréhreque Manikánsabe iwíáh iwíáh atóge. Mósísine ehwehnikákáq Manikáne ehweh iraru kené ehwehnikákáqsábé aiq pútare arítóge.

15 Mókake Manikánka moke pusa kéwé kaweq kereq ahbabáq kereq iriritankéhe. Ehweh aintáh kéreq ínéreqka minayabe iwíáhue áwénunúne.

16 Íné kaweqtaq méyabe nuwahbehre. Manikánseq ómi wehukéreqsabé íné íre ahbabárarítónsábé nirupipeq eyoyóire úwe.

17 Poraga mó mahraréna, Táhmaro opéq nahnso kené marakórapeq ména nánuwahrahba seuwekurauge. Tabonah Asiu ke móne náriniéna seuwekéna Manikánsabe iwíáh iwíáhue nawinieéna seuwekurauge.

18 Itega sosueq mirauraunaraq sega Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh nahátápéq ite tagarowe. Íre áhnte ke ínéba míarowana pehwehribeq míaraugara

19 Esia marakórápéqté Asiu kégá tagarowe. Tagarowana ínéga ahbabáruurataq tahírí sega aneqsabé areba íre séra ehweh aintáh iripo?

20 Ínéga kaunsírí ke ehwéh teriátáugara areba suro kégá írátíarowe. Ahbabáruurataq tahírí sega teawé irino.

21 Se momiwíurorabeq peh morá éhwéh iraruraunsabé sega, Íné ahbabáruuraire iwíáhurowamo. Mi tanáhráq ínéga anotah ehwéhnuwe mahraréna, Manikánka pusa ké iriritankéhe. Ínéga mira iwíáhunsabé ibora itega ehweh aintáhowe urauge úwe.

22 Úwana Péríkiga irena Sísansabé aiq pútare atáh kéné sánsá ahtebonsabé, Pehitare aritowe. Pehitare aritena sensabé, Anotah sontiá kéné wahnah aní Árisiásaga mahtaq tuinaraq itene koti ehwéhnsábé iwíáhue teinié úwe.

23 Teinié éna wene kíápéténinsabé, Pora kawerue wahnahnato. Pehwehrue wahnahnúno. Wene iyahnabo animárínká séhréh atanehéera ménsámehnsánkakaq túirataq íre ahqáho arito úwe.

Pora téhtaré ópéq karábúsiipéq mío ehwéhne.

24 Táhmaro mó wehekáh parabagúwana Péríkiga wene ahre wenáwíq Tárúsíra meqmena súwe. Wene ahre Asiu iní míowe. Wega, Pora meqme súno atowana móatowana Poraga Sísansabé aiq pútare ate ehwéh teriúwe.

25 Poraga kaweqtaq méyabewé tabasiwe méyabewé Manikánka mókake ómi kehinánsabé ehweh aritahnayabewé irarúwe. Irarútaq Péríkiga áhre agéna

mahraréna, Pehitare. Amahnága pokúno. Mókake ahwimi íre kahnaraq mó áhrabinie úwe.

²⁶ Péríkiga iwíáhéna, Pugeq auwahnana Poraga móne náninabomo iwíáhuwe. Mira iwíáhúnsabé wega mó wehekáh mó wehekáhnue Pora meqme súno atowana Pora weba súwe. Wereq Porareqka ehwehনারুগরুয়ে.

²⁷ Asiu kegá wensabé kaweróne atagehéna Péríkiga Pora íre pugeq auwowana peh téhtaré ópéq karábúsiipéq míowe. Mi tanáhráq parabagúwana mó anínká Péríkine wahnah árámbehri meyowe. Mi aní wenáwíqtare Pósiúsa Pésátae.

25

Poraga, Anotah wahnáh aní Sísáhraba pokinie ú ehwehne.

¹ Pésátaga Sésária suwahpeq wahnahné arámbehri awaq mianieéna mitaq súwe. Apahtárórâq mitaq ména suena Sarúsarama suwahpeq pokúwe.

² Mibeqté Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahnseq mó anotah Asiu kereqka Pésáta Poraga ahbabarurái ehwéh teawúwe.

³ Sega moráénéwéra, Pora subonéhboq ahtapeq mehwaranéhe iwíáhuwe. Mira iwíáhunsabé sega Pésátansabé, Pora mahtaq Sarúsarama suwahpeq ehweh atanéhboq meqmeq sero arito uwe.

⁴ Úwana Pésátaga wensabé, Pora Sésária suwahpeq karábúsiipéq míéhre. Mibeq áhníbórá pokinie.

⁵ Minayabe ite mionarabeqte anotah kegá séniragéhe. We ahbabáq kahnaraq mitaq ehweh atagéhe úwe.

⁶ Wegá sensuwahpeq abapete apahtáro wéhékáhpópoq nayáhnkú wéhékáhpópoq mitaq ména suena Sésária suwahpeq pokúwe. Pokéra mó wehekáh wega wahnahnúrabeqte náhúpéq tútuue ména, Pora koweqme sero aritowe.

⁷ Poraga sítâq Sarúsarama suwahpeqte su Asíú kegá seabugéqnáhnue iriwe míowe. Iriwe méra, Wegá mira ahbabárire éra áhnite ehwéh atówe. Sene ehwehme aiq pútaq ehwéh íre sokigi aweráhuwe.

⁸ Ehweh atówana Poraga mahraréna, Mósísiga sehgióro ú ehwehnikákâq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqkákâq íre ahbabárarítáráuge. Itene anotah wahnáh Sísáhri moq íre ahbabáratáráuge úwe.

⁹ Úwana Pésátaga Poransabé, Asiu kegá ehweh aintagéhboq Sarúsarama suwahpeq ínereq arereq pokéyabe awahbehro úwe. Pésátaga Asiu kené sirupipeq eyoyó aritanieéna mi ehwéh irarúwe.

¹⁰ Úwana Poraga wensabé, Ahqáho. Iné Asiu keyábé íre ahbabárarítáráume tagariahne. Minayabe ite Aroma kené anotah wahnáhné koti arítáh náhtápéq míoge. Mahtaq ehweh parabaruo.

¹¹ Iné pukorahu sansá íre miraurauge. Miraurautaq tahirímé iné nubiq suo teawú irino. Sega ehweh aintáhmé íre aiq pútarowe. Minayabe arega iné Asiu kebá íre móintahráhone. Aroma wahnáh aní Sísáhri iné éhweh teawenana wewega iwíáhue tagankehe úwe.

¹² Úwara Pésátaraq weba mía míau ahtébiá kéreqka sío síoéra iwíáhuwe. Pésátaga Poransabé, Sísáhri iné éhweh teawenana iwíáhue tagankehe ényabé weba pokinkehe úwe.

Ágáripaga Pora éhweh iro ehwéhne.

13 Táhmaro mó wehekáh parabagútaq mó marákórápéqté wáhnáh ánínseq wenanahnoreqka Sésaría suwahpeq suye. Wahnah aní wenáwíq Ágárípa. Anahnová áwíq Pénáísie. Segá Pésáta mehweh atayeheéra suye.

14 Segá táhmaro wehekáh weba míóyana Pésátaga Pora éhweh Ágárípa teawuwe. Teawena Ágárípaansabe mahraréna, Péríkine arambehri merautaq wehukeni karábúsiipéq míaraire.

15 Íné Sarúsarama suwahpeq míarautaq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahmarínseq Asiu abóáwáh wéhreqka we éhweh teniátówe. Teniera mahraréra, Itega we naho aiq ehweh ataráúnayabé itene ehweh iro. We subiq suo teniátówe.

16 Teniátówana ínégá ahqáho aritena sensabé, Ite Aroma kegá wehuke pehipi íre subiq suahráhuéne. Ebeqme we ehweh átáh ké míáhrabeq wene ahbabáqsabe ehwehninkehe uraúge.

17 Asiu kegá we ehweh ataneheéra ínégá tutotaq íné íre túbáh aguraúge. Mó wehekáhtáq mi ehwéh iraníeéna wahnahnuraurabeqte náhúpéq tútuue ména, Pora koweqme sero aritáráugara koweqme surowe.

18 Wega aneq ahkárágára urairo íwíáhuraúga wensabé ehweh atáro kegá irigéra íre mi ehwéhnia peh mó ehwéh irare atárowe.

19 Peh seyene sánsánsábé ehwehurowe. Poraga, Putiarai aní wenáwíq Sísá oga míéhre urainsabé wereq sereq ehwehuwe.

20 Mi ehwéhme íre niahteboqe. Aneq ehwéhpómo? Árahue kaweraritaninkono íwíáhuraúge. Iwíáhuraunsabé ínégá Pora kasenína, Sarúsarama suwahpeq pokue mitaq mah ehwéh kobabaruaranéhnkono uraúge.

21 Uraugana Poraga, Ahqáho. Aroma wahnáh aní Sísáhri íné éhweh teawenana wega íwíáhue tagéna teínkéhe uraire. Urainsabé, Ínégá eqmaq auwahráhonaraq Sísáhriba pokinkehe. Amahnága karábúsiipéq míahno atáráuge úwe.

22 Úwana Ágárípa Pésátansabé, Ínénégá mi aniné ehweh iraníe úwana, Ahbiah arega irankéhe úwe.

23 Mó wehekáh Ágárípareq wenanahno Pénáísireqka wahnah anité táhnsá siwahriruera suye. Sereq sóntía kené wahnahnseq anotah wehwárinseqka momiwí nahtápéq kibekuwe. Kibekuwana Pésátaga, Pora koweqme sero úwana koweqme suwe.

24 Pésátaga mahraréna, Ágárípareq ómi itereq momiwíúna kerero, mah aní tagahro. Moke Asiu kegá Sarúsarama suwahpeqkakáká mahtaqqákáká mah anínsabé teni teninurowe. Segá ínénsabe, Mi aní anotah ahbabáq aní púah subiq suo ato éra pagu pagunaintárowe.

25 Ínégá we kasenue tagéna pukorahi ahbabáq íre tagaraúge. Wega, Aroma wahnáh aní Sísáhri íné éhweh teawenana wewega íwíáhue tagankehe uraire. Urainsabé ínégá weba eqmaraníe íwíáhuraúge.

26 Mah anínsabé kasenue tagéna wene ahbabáq íre tagaraunsabé Sísáhrinsabé aneq ehwéh páhsiipéq sehiranue teawíninkono? Mínayabe wene ehweh irageheéna iteba móátóge. Ágárípa, wene ehweh iro. Itene anotah wahnáh Sísáhri wene ahbabáqsabe páhsi sehiraniniboq itega mah aní kasenoro.

27 Karábúsiipéqté aní mó wahnáh ánipá pehipi eqmaq áuwéhnayabé íre kaweq sansáne. Mínayabe wene ahbabáqmari sehiraninie úwe.

26

Poraga we éhweh Ágáripa teawu ehwehne.

¹ Ágáripaga Poransabé, Are éhweh teio úwe. Úwana Poraga ayah pankeqme mahraréna,

² Ágáripao, are anotah wahnáh aní móne. Íné éhweh teawenayabé nirupipeq eyoyóire. Asiu kegá áhnte ehwéh aintáronsabé amahnága tábúsoqme teawiníe.

³ Arega moke Asiu kené sánsánkákáq sene ehwehnikákáq aiq ahtebáhne. Minayabe arega néne ehweh irahnayabé nirupipeq eyoyóire. Kawerue iwíáhinkehboq pehwehrue mé iro úwe.

⁴ Poraga mó mahraréna, Ómi Asiu kegá Sarúsarama suwahpeq miraurau sansá tagariáhwe. Íné animai miáhwhataq nánuwahrah míorabeq miraowa sansá tagariáhwe.

⁵ Péhrasi kegá mirau sansá anotah pagégé sánsáne. Íné Péhrasi aní ména mi sansá kawerue miraurauge. Minayabe Asiu kegá tagariáhwe. Mi ehwéh teaweyabe suwahbehtaq tahirímé sega aiq teawé irino.

⁶ Naho naho Manikánka itene igaqnaréhyabe áhnte kawéq éhwéh teriuwe. Ínéga mi ehwéhnsabé aiq pútare atóge. Aiq pútare atena áwénunuraunsabé mó kegá ehweh aintárowana amahnága mahtaq míóge.

⁷ Airápété téntaré iteruwahrah kahnáhnká inokáhpeqkákáq wéhékáhnkakaq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáhwe. Sega kawerue iwíáh iwíáh atera, Manikánka omasa éhwéh sehginawire éra áwénunuwe. Ínéga moq miraue áwénururaue. Minayabe Asiu kegá ehweh aintárowe.

⁸ Manikánka pusa ké iriritéhnsabé aneqsabé íre aiq pútare ataho úwe.

⁹ Poraga mó mahraréna, Ínéga menah Sísá, Néhsara suwahpeqte ánínsabé aiq pútare atáh ké síwíoqnanaue iwíáhuraue.

¹⁰ Iwíáhéna Sarúsarama suwahpeqte Sísá tagariáh ké síwíoqnaraue. Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnah kegá, Miraúno aintárowana Sísá tagariáh ké karábúsiipéq sitáráue. Se subiq suanéhe iwíáhurowana miraoro arítáráue.

¹¹ Sísá tagariáh kégá sene sánsá suera Sísansabé íre kawéq ehwéh atageheéna ínéga moke Asiu kené momiwí nahmáritápéq anotahtaq kamah ariena síwíoqnaraue. Anotah abíáhnsá aritena wáhnaupéqté ké suwahpeqkákáq pokue síwíoqnaraue úwe.

*Poraga Sísá tagó ehweh Ágáripa teawu ehwéhne.**(Eqmaro 9.3-19, 22.6-16)*

¹² Poraga mó mahraréna, Ínéga mirauraunsabé Támákása suwahpeq pokinie iwíáhuraue. Iwíáhuraugara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnah animárinká, Kaweróne éra, Komiraúno aintárowe. Komiraúno aintárowana ahtapeq pokuraue.

¹³ Pokuraugana wéhékáhnabubu íopeqté anotahtaq téhraguraire. Mi tehrehme pópoqnah kíotaiqme téhrarairana tagaraue. Ínéreq ahtapeq sénító kereq míraunarabeq téhraguraire.

¹⁴ Anotah téhraguraitaq moke itega marakóipeq márunsurahuraune. Íbaru ehwéh, Asiu kené ehwehnka iraréna, Sorao, Sorao, aneqsabé níwíoqnahno? Kirusa séhikárátáq are pera q miáhnana érinserah amahnága arere érire uraire.

¹⁵ Urairana ínéga, Anotah aníno, are insebo uraugana wega, Íné Sísa arega níwioqnáhna aní múge.

¹⁶ Iriwe miahno. Arega néne arambehri mirainkeheéna areba tuena omaq atóge. Amahnága tagáhna naneqkákáq mókake sokigi awéna naneqkákáq teri terinikehe.

¹⁷ Nahnsó keba eqmaraníe. Mókake ínéga are séhréh atáhnaraq sereq Asiu kereqka íre subiq suagéhe.

¹⁸ Nahnsó kegá sirupipeqté síurá ebiqme tagéra sunkíkírirabeqte sánsá suera téhrehabeqte sánsá miraigehboq kosíwáhnorúno. Owainawane págege sánsá suera Manikáne ahtapeq nogigéhboq kosíwáhnorúno. Segá arene ehweh íréhrataqmé sene ahabábáq kaweraritaníe. Kaweraritena sensabé, Íte ínénsabe aiq pútare aintáh púana ínéga omaq itó ánimári míáhwe aitaníe urairana írátáuge úwe.

Poraga Ágáripa wene arambehriyabé teawu ehwehne.

¹⁹ Poraga mó mahraréna, Ágáripao, are anotah wahnáh aní miahna puah néne ehweh iro. Sísa íopeqté teniátái ehwéh íre anterúóge. Írakaumo.

²⁰ Téhwe Támákása suwahpeq síwáhnoruraage. Síwáhnoréna mitaqté kényábé, Ítene ahabábáq sansa sueq Manikánsabe áhraboro. Áhrabirataq mó ahabábáq pehrageq peh kaweqtaq méq wene arambehri miraoro. Mirairataq mó kegá ítene ahabábáq sansa aiq pútaq sutowe íwíáhígehe uraage. Anehemé Sarúsarama suwahpeqkákáq moke Súría marákórápéqkákáq naruo ke míarorabeqkákáq mah ehwéh síwáhnoruraage.

²¹ Mah ehwéh síwáhnoruraunsabé Asiu kegá Manikánsabe íwíáh íwíáh atáh náhtápéq íné tagéra táhtoqme, Subiq suanéhe íwíáhurowe.

²² Manikánka menahnkákáq amahnágaákáq aiq séhréh aintéhre. Séhréh aintéh púana iriwe ména anotah kereq íre síwíqkakaq kéreqsabé ehweh teiúge. Manikáne ehweh iraru kereq Mósísireqka iraru ehwéhmé teiúge. Ínéga mó ehwéh íre teiasa peh mi ehwéh teiúge.

²³ Segá mahraréra, Mókakewe Manikánka omaq ato aní, ite meirena kaweraitéh aní anotah erínana pukinkehe. Pukéna pusa ké míáhrarabeqte ebeq iriginkehe. Wega irigena Asiu kereq nahnsó kereq téhrorahi ehwéh terinkéhe uwe. (*Aisaia 42.6, 49.6*)

Mó ehwéh íre teiasa peh mi ehwéh teiúge úwe.

Poraga Ágáripansabé, Aiq pútare ato ú ehwehne.

²⁴ Pésátaga Porane ehweh saiqnaruenta anotah ehwéhnéna, wensabé, Porao, are múguwahgu aní úkurone. Áhnite sehirania púkú sáhnshah sáhnshahuronaga múguwahgu aní úkurone úwe.

²⁵ Úwana Poraga wensabé, Pésátá, are anotah wahnáh aní móne. Íné íre múguwahgu aní ména peh aiq pútariahnsanuge. Íre pehipi irarúge. Peh tábúsoqme íwíáhéna iraruge.

²⁶ Ínéga teiú éhwéhmé Ágáripaga tagariéh púana wensabé pahsuqme teawúge. Sísa miraauraimé íre epéráhpéria peh wehuke míaropi miraaurai puana Ágáripaga aiq moke írátíéhre.

²⁷ Ágáripao, arega Manikáne ehweh iraru kené ehweh aiq pútare aritahno? Íné tagariómé arega aiq pútare aritahne úwe.

²⁸ Úwana Ágáripaga Poransabé, Arega tenienayabé ínega mótaq Sísa kéraníe iwíáhono úwe.

²⁹ Úwana Poraga wensabé, Mótaqpópoq mókakebopoq íné íre tagaríoge. Íre arebataq ómi amahnága néne ehweh íráh kényábé nirutaboairarítoge. Ite ómi íné tahnsa aní úkigeheéna púreraitóge. Íre íné tahnsa karábúsiipéq míageheéna peh Sísansabé aiq pútare atageheéna púreraitóge úwe.

³⁰ Úwara Ágáripahé Pésátareh Pénásireh sereq tútuue mío kereqka irigue

³¹ máhpeq tueyokuwe. Tueyokéra sebataq ehwehnéra, Mi anínká pukorahi ahhábáq íre mirauraire. Wega karábúsiipéq mía míaoorahi ahhábáq íre mirauraire uwe.

³² Ágáripaga Pésátansabé, Mi anínká, Aroma wahnáh aní Sísáhriga íné éhweh iranawire íre iraruraitaq tahirímé soraq auwo ató irino úwe.

27

Pora Aroma suwahpeq pokinkeheéra sípiipéq móátó éhwéhne.

¹ Pora Ítári marákórápéq eqmarankeheéra sega wereq mó karábúsiipéq mío kereq wehukuí wenáwíq Súriásaba mórítówe. Súriásawe we sóntía kené kíápéténi ména 100 sóntiá ké wahnahnéna anotah wahnáh aní Sísáhrine arambehri aní míowe.

² Áramítíami suwahpeqte sípígá mó ke suwahpeq mó ke suwahperue Esia marákórápéq pokinaútaq Súriásaga Porareq mó karábúsiipéqté kéreq sípiipéq mórítówe. Mó aní wenáwíq Árisátáki sípiipéq míowe. We Tésárónáika suwahpeq Másérónía marákórápéqté ánine. Itega sípi kéweweq pokowane.*

³ Pokéq mó wehekáh Sáíróna suwahpeq sewane. Súriásaga Pora kawer-atena wensabé, Arega mahtaq sewiéhnaraq arene iyahnaboga kirabo atagéhe úwe.

⁴ Mó wehekáh itega sípi kéweweq pokowane. Iuranabiahtapeq anotah soirírúnsabe marakó áwíq Sáipára ogehpeqtáq sótaikowane.

⁵ Sótaikéq Sírisía marákórápéqkákáq Pámbíría marákórápéqkákáq anotah wanítábá sótaikéq Árisía marákórápéq Máira suwahpeq kowane.

⁶ Sóntía kené kíápéténiga mitaq mó sipí Ítári marákórápéq pokína sipí kabaruwe. Kabaréna wega Árékásántaría suwahpeqte sípi Ítári marákórápéq pokína sipí ábóraq marena ite meiqmena sípiipéq móitowe.

⁷ Mitaq sípi kéweweq anotah soirírúnsabe táhmaro wehekáh pehwehrué pokowane. Pehwehrué kúwaq itega Níra suwahpeq kótaikowane. Mitaq anotah soirírúnsabe itega obariqme íre korahowane. Itega Sárámóni marákórápéq kótaikéq Kíríti marákórápéqté áyéhrápéq kótaikéq mi marakó ogehpeq kowane.

⁸ Sípiwarí segagairabeq áwíq Kaweqtapére. Mitaq Áráséa suwahpeq wah-totare. Sípiipéq pehwehrué mitaq kowane.

⁹ Anotah soirírúnsabe koyabo seyabonue áhnte wehekáh sótaikúwe. Ópeq tanáhráq súwana anotah soirírúnsabe wánínka áhnte nonaburóruwe. Mi-nayabe Poraga sensabé,

¹⁰ Sípiakáq itenkakáq wánínkoneho. Íné iwíáhume pokonaraq íre peh sípiakáq kahgoakáq ite moq wánínkoneheqmúne úwe.

* 27:2: Áruka mah pahsi sehiranú aní moq mi sipíipéq kiwiowe.

11 Úwana sóntía kené kíápéténiga Porane ehweh íre irena peh sípi soberú anínseq sípi abowáreqne ehweh irowe.

12 Sípwari segagairabeq ópeq tanáhráq méyabe íre kaweqtapéq púara áhnte kegá, Sípi kéweweq pokoneheqmúne uwe. Kíríti marákórápéq mó sipí kagairabeq áwíq Píníkie. Segá iwíáhéra, Píníkiwe íre anotah soiríri marákóe. Minayabe sípi kéweweq pokue ópeq tanáhráq mitaq kowíanehe uwe.

Anotah soirírúnsabe wánínka anotah nonaburóróúwe.

13 Pehgáriq soirírúnsabe sega iwíáhéra, Aiq kawerire iwíáhuwaq sípi kéweweq Kíríti marákórápéqté áyéhrápéq wahtotaq pokowane.

14 Pokowanana marakóipeqté anotah soiríqká paentowe.

15 Anotah soirírúnsabe sípi sóirírúrabeq íre korahúwe. Íre korahúnsabe sípi soberú anínká sípi kéyabonkúwana sóiríqka anehepeq pagume meqmena kúwe.

16 Itega Káúra marákó sótaikowanaraq pehgáriq sípi abariue pankeqme sípirapéq marahwáne. Anotah soirírú púana mi arámbéhrí anotah pagégé arámbéhríe.

17 Sípi pitegíneho éra págege nahgáqtáté ákánhabubu táhru táhruuwe. Ápárika marákóráq sóiríqka sípi paentáwena arahwéraq móitehneho éra sega séri pugeq súówana sípiga pehipi pokúwe.

18 Mó wehekáh peh anotah soirírúwana sípi umehúnsabe wánínkíneho éra sega kahgowari mewe wánípipeq súówe.

19 Súówana mó wehekáh mónkakáq anotah soirírúwara mó wehekáh anotah-taq áhreu puara sípi soberé mensáméhnsámári mewe wánípipeq súówe.

20 Áhnte wehekáh íónkakaq pópoqnahakáq wehyoqkakaq íre ábóraq kowana peh anote ibónsúwana sóirírúwe. Minayabe sega wánínkoneheqmúne iwíáhuwe.

21 Wánínkoneheqmúne iwíáhéra áhnte wehekáh táhuthuq awehriuwe. Awehriuwana Poraga se míórabeq séna sensabé mahraréna, Wehukeo, néne ehweh ireq Kíríti marákórápéq íre súótaq tahirimé sípiipéqté мэnsáméhnsá peh kéh irino.

22 Amahnága íre áhreoro. Moke itega íre pukoneheqmúne. Peh morá sípi airaiq piteginawire.

23 Íné Manikáne aní ména wensabé iwíáh iwíáhata atauge. Inokáhpeq wene íopeqté ánínká ínéba iriwe ména

24 mahrarue teniena, Porao, íre áhreúno. Aroma kené wahnah Sísáhriga arene ehweh irankéhboq weba pokiniewóne. Minayabe Manikánka arereq moke sípiipéq míah kéreq amahnága íre pukia peh oga míáhro aitéhre.

25 Manikánka tení éhwéhnsábé aiq pútare atóge. Wega teninsábé aiq pútaraginawire iwíáhuge. Minayabe íre áhreoro.

26 Peh morá sóiríqka paentáwe sípi marakóipeq surahue piteginkehe úwe.

27 Inokáhpeq 14 wehekáh parabagútaq anotah soiríqká íre parabagia peh sípi anotah soréq wání áwíq Méritérenía paentowe. Paentowara inokánhabubu sípiipéq arambéhrio kegá, Marakó peh wahtotare iwíáhuwe.

28 Iwíáhéra sega náhgáqtate wání agehga marówana peh ákáhtaq wahtótáq 40 míta kowe. Konsabe sípiga mó kúwara sega mótaq mó agehga marówana peh wahtotaq 30 míta agúwe.

29 Peh wahtotaq agú púara sípi marakóipeqté ébáhmári paentáwe súnsabe pitegíneho éra áhreuwe. Áhreéra itaréitaré náhgáqtáq áhéni sarira mewe wánípipeq márówe. Mi ahénigá wánípipeq tuegáwagiwe ambubu aginkehéera

inokáhpeq sípi anehepeqte tuparúowe. Tuparuera apubúue ahyahbikerankeheéra púruewe.

³⁰ Sípiipéq arambehriu kegá seye náhenéra, Mahta q pukonehboq sípiakáq karábúsi keákáq sueq káriq sípí kéweweq marakóipeq pokoneheqmúne uwe. Mira iwíáhunsabé sega mó ke péhe éhwéh teriera, Itega mó ahéni sípi abihapeq sariwe tuparuanéhe uwe. Tuparuanéhe éra káriq sípí wánípipeq márumárowe. Mi kariq sípí kéwewera pokonehe éra márumárowe.

³¹ Márumároweq Poraga sóntía kené kíápéténireq wene sóntía kereqsabé, Sípiipéq arambehriu kegá ite iuwera pokirataq wáninkoneheqmóe úwe.

³² Úwara sóntía kegá káriq sípí táhraró nahniáq kiraq súowana mi sípí sóreq wanitáq márunsurahéna pehipi pokúwe.

³³ Ahyahbinkiranotaq Poraga ómi mió keyabé, Táhutahuq nahro éna pagu pagunéna sensabé, Itega téhtaré wíki iwíáh kikiréq táhutahuq íre narutówe.

³⁴ Irupi pukiyehboq amahnága nahro. Ite íre wáninkoneheqmúne. Peh ite ómi áhkórapeq kéagorahúne úwe.

³⁵ Mi ehwéh iraréna se tagotaq táhutahuq mewena Manikánsabe kaweróne atena keqme nówe.

³⁶ Keqme nówara sirupipeq moke eyoyóera táhutahuq nowe.

³⁷ Peh íregárita q 276 wehuké mi sípíipéq míahwane.

³⁸ Se táhutahuq nowana siyahbankirowara sípi umehíneho éra moke tahutáhúq wánípipeq súowe.

Sípi pitegú ehwehne.

³⁹ Ahbiahipeq marakó ábóra q kowara sípiipéq arambehriu kegá tagéra eheqte marakóbo iwíáhuwe. Iwíáhéra kaweq arahwé tagéra sípi korahonaraq mitaq kowíanehe iwíáhuwe.

⁴⁰ Mira iwíáhunsabé sega ahéni nahniáq kiraqme sóreq wáníipéq súowe. Sípi soberinkeheéra sega soberé kara pugeq súowe. Sóriqka sípi paentáwe áhnopeq méitankeheéra sega séri pankeqmárowe.

⁴¹ Moke mirau puana sípiga peheráh kéna wánípipeqté arahwéraq móbegue kowíowe. Arahwéraq móbegúnsabe íre pokorahúwana anehepeq wáninka mésubiqmaq subiqmarúwe. Mésubiqmaq subiqmarúnsabe sípi piteginaúwe.

⁴² Sóntía kegá iwíáhéra, Karábúsi kegá wánípipeq súbimiue áhkórapeq keague taqnobagiyeho éq amahnága se subiq suanehe iwíáhuwe.

⁴³ Iwíáhuwana sene kíápéténiga, Pora subiq súého iwíáhéna ahqáho aritowe. Wega wánípipeq súbimi tagariáh keyábé, Ebeqme itega wánípipeq ahkuague súwimiue áhkórapeq pokoro.

⁴⁴ Anehe mó kegá sípi pitegia áyéhráqpópoq abaraqpópoq táhtoqme áhkórapeq kéagigehe úwe. Úwaq itega moke wega teiunserahnue kaweqtaq áhkórapeq kéagowane.

28

Wehenka Pora pó ehwehne.

¹ Áhkórapeq kowéq mi marakó áwíq Márátae irahwáne.

² Mibeqté kéga ite mehweh aitera kaweraitówe. Ibonsúwana titirúnsabe sega ira pariówe.

³ Poraga irawarí kosiqme sesiqmeue ira pariowe. Ira pariotaq osoronsabe mipi mió wehenká ira kunkúnúwana tueyokéna Porane ayahnkara pówe.

4 Wehenka wene ayah péna pahtiwara mibeqté kégá tagéra seye náhenéra, Mi anímé wehuke subiq suo anípómo. Íre wánínkinsabé we ahabábáq ani púana amahnága pukinkehe uwe.

5 Uwana wene ayahnkara kóbiq kóbirúwana wehenka iraipéq megúwana Pora peh míowe.

6 Peh míowara sega áwénunéra iwíáhéra, Wene ayahnkara muinabomo. Aunúnkaq márunsurahéna pukinabirapómo iwíáhuwe. Íre wahto tanáhráq áwénunuwana sene iwíáh íre aiq pútaragúnsabe sega mó iwíáhéra, We manikápómo iwíáhuwe.

Awahre koré kaweragú ehwehne.

7 Mi marákórápéqté wáhnáh ání wenáwíq Púbíúsae. Mitaq wene marakó wahtotare. Wega ite mehweh aintena wene nahtapeq apahtáróráq kawerue kirabo aitowe.

8 Wenabo osorosorú awahréena puriq puriqkakarúwe. Awahreúwana Poraga weba séna púreréna wene ayahnkaratáté táhtorowana kaweragúwe.

9 Kaweragúwara moke mi marákórápéqté kégá minayabe írówara moke awahre kegá Poraba suwana púreraritowana kaweragúwe.

10 Mibeqté kégá ménsámehnsá pehipi náí náinuwe. Itega mi marákóráq apahtáro íó méq suanehe owanaraq moke iuwahbeh naneq ménsáméhnsá sípiipéq sáharagehéera náíuwe.

Poraga Aroma suwahpeq pokú ehwehne.

11 Árékásántaría suwahpeqte sípi ópeq tanáhráq mitaq sípi kagairabeq kowe. Sípi abiahtapeq se ábáhréné siyahqno tahnsa náneq pikísah kowe. Mí abáráhréwé péhe mániká áwíq Súsine ahnínkáwáráree. Apahtáro íó itega mi marákóipéq méq mi sípi kéweweq pokowane.

12 Mó marákórápéq pokue Sírakíúsa suwahpeq apahtáróráq kowíahwane.

13 Mitaq sueq sípi kéweweq pokue Árégíúma suwahpeq pokowane. Mó wehekáh sípi anehepeqte sóírírúnsabe mitaq sueq apahtáróráq sípiipéq Pútéóri suwahpeq kowíahwane.

14 Mitaq Sísa tagariáh ké méra, Iteba kaegaeoro unsabe abapete téhtaréráq seba kowíahwane. Mitaq sueq ahtapeq pokue Aroma suwahpeq konehe iwíáhowane.

15 Aroma suwahpeqte Sísa tagariáh kégá, Porarehga áhníbórá seneherawoe u ehwéh irera táhmaro kega ahtapeq sure máhkétirapéq áwíq Ápíúsa séra mitaq iwénunuwe. Mitaq kaegaeo nah apahtáro korabeq iwénunuwe. Poraga sutaq se tagéna wene arupipeq eyoyóéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atowe.

16 Itega Aroma suwahpeq kowíahwanaraq sega Pora íre karábúsiipéq móatera peh wewene nahtapeq móátówe. Wereq peh morá we wahnahnú sontiá áninseqka kaegaueye.

Poraga Aroma ke kaweq ehwéh teriu ehwéhne.

17 Wega mitaq ména apahtáróráq mibeqté Asiu kené wahnah keyábé síáhrabúwara suwe. Webá suwana sensabé, Nánuwahraho, Asiu ke íre ahabábáq arítaráuge. Iteriborehne sansá íre anterutauge. Se íre ahabábárarítáráugarawe Sarúsarama suwahpeqte Asiu kegá íné táhtoqme Aroma kebá móintárowe.

18 Aroma kegá néne ahabábáqsabe kabaréra kasenaintárowe. Kasenaintera se ahtebome íné íre pukorahi ahabábárunasabé sega, Soraq auwanéhe urowe.

19 Soraq auwanéhe urowara Asiu kegá anotah ahqáho arítárówe. Anotah ahqáho arítáronsabé ínega mahraréna, Aroma wahnáh ání Sísáhri ínégéhweh teawenana iwíáhue tagéna teinkéhe urauge. Minayabe surauge. Séna nánuwahrah Asiú kényábé ehweh aritanieéna íre surauge.

20 Ite tagéna mah ehwéh teinieéna íáhrabuge. Marakóipeq tuina animé ite Asiu kegá áwénunona animé wensabé aiq pútare atóge. Minayabe karábúsiipéq míóge úwe.

21 Úwara sega wensabé, Súría marákórápéqté kégá are ehweh pahsí íre sehiranue íátówe. Mahtaq suro Asiu kegá arega ahbabárire íre teiátówe.

22 Mah marákó marákórápéqté kégá Sísane sánsá íre kaweq sansáne tei teinurowe. Minayabe arega teiena ehwéh iraneheq múne uwe.

23 Seyega iwíáhu wehekáh Porane nahtapeq áhnte kegá weba suwe. Suwana wega moke mi wehekáh Manikánka wahnahnirabeqte ehwéh teriuwe. Segá Sísá ehweh irageheéna wega Mósísiga sehgióro ú ehwehnikákáq Manikáne ehweh iraru kené sehirkakáq sáhsahwe síwáhnorúwe.

24 Síwáhnorúwara táhmaro író kega wene ehwehnsabé aiq pútare atówara mó kegá íre aiq pútare atówe.

25 Segá íre peh morá iwíáhuwana pokonehera utaq Poraga mahraréna, Manikáne Awanka wene ehweh irarú ani wenáwíq Áísáia iwíáh atowana wega itene igaqnaréhyabe mahraréna,

26 Mah ke korerio. Korerie, Itene iahrega áhnte tanáhráq ireqmé íre kawerue iahtebahwe. Itene iuranka áhnte tanáhráq tagéqmé íre kawerue iahtebahwe korerio.

27 Sene iwíáh págege agirara sene siahrrerate ireyabe suwahrieh puara sene siahre parokirara sene siura aiq pigire. Segá ireyabe íre suwahriehtaq tahirímé sene siahre iréra siura tagéra kawerue siahtebah irino. Iahtebahtaq tahirímé ínéba surowana kawerarító irino. Íné Manikánka aiq iraruge úwe teriuwe. *(Aisaia 6.9-10)*

28 Poraga Áísáiane ehweh teriena mó mahraréna, Ite mina tahnsano puana Manikáne Awanka iwíáh ato ehwéhnká aiq pútaragire. Minayabe Manikánka Sísansabé aiq pútare atáh ké kawerarite ehwéh nahnsó ke korerio aintéhre. Nahnsó kegá kawerue iratiagehe. Minayabe ahtebahro úwe.

29 Poraga Aroma suwahpeqte Asiu ke mi ehwéh aiq teriuwe. Teriuwara Asiu kegá seye ehwehéra pokuwe.

30 Poraga mitaq téhtaré ópéq ména wewega mó iotáq mó iotáruwe paiqma paiqmaru nahtápéq míowe. Wene nahtapeq su keyábé kawerue mehweh aritena

31 Manikánka wahnahni ehwéh teri terinúwe. Teriena itene Wahnah Sísá Karáhé ehweh pahsuqme síwáhnorúwe. Síwáhnorúnsabe Aroma wahnáh kégá íre ahqáho atówe.

Aroma

Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Poraga mah pahsí sehiranue mó aní awuwana wega Aroma suwahpeq mewena mibeq Sísa tagariáh ké móriuwe. Mah pahsí áwahewé mahraréna, Íte moke ahbábáq ke míone. Mósísiga miraoro ú ehweh sehwiunaga ite íre kaweraitahráhire. Itega kaweq arámbéhríunaga moq íre kaweraitahráhire. Peh morá Sísansabé aiq pútare atonaga wega ite kaweraitena oganúq itahráhire. Manikáne Awanka Sísansabé aiq pútare atáh ké séhréh aritena kaweq sansá miraoneheqmúne íwiáh aritena ahriahri sereq mía miáire. Poraga mah ehwéh Aroma suwahpeq Sísa tagariáh ké náriu pahsípépq sehiranúwe.

Aroma suwahpeqte ké siu pahsíe.

Poraga wene arambehriyabé teriu ehwéhne.

¹ Íné, Pora Sísa Karáhéne arambehriu aní múge. Manikáne ehweh korerinkeheéna omaq intena eqmaq núwátáire.

² Naho naho Manikánka omasa éhwéh wene ehweh iraru ke íwiáh aritowara áwahe pukúipépq sehiranuwe.

³ Omasa éhwéhmé wenahni, itene Wahnah Sísa Karáhé éhwehne. Sísave wehukení úkúnsabe anotah wahnáh aní, Tébiti kahnáh anínéna

⁴ we pukútaq Manikánka págege sansánue iriwe oganúq atowe. Oganúq atonsabe Manikáne Awanka ite sokigi aitéhmé we Manikáne ahninkáwá wíre. We Sísa Karáhé itene Wahnahne.

⁵ We nahnso kereqne Wahnah míankeheéna Manikánka ite meiqme Sísa Karáhéne ayahpi itena anotahtaq séhréh aitéhre. Wega íné nahnso kebá eqmaq núwátáire. Mó kehiná mó kehinánka Sísansabé aiq pútare atera wene ehweh sehgiheéna kosíwáhnorúno éna eqmaq núwátáire.

⁶ Ite moq Sísa Karáhéne animárí míageheéna omaq itena íahraburaire. Íahraburairaq ite Sísa kéráhwé.

⁷ Aroma suwahpeqte Manikáne animáríno, íné Porane ehweh íráhro. Manikánka itensabé arutaboiritena wene animárí míageheéna íahraburaire. Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísa Karáhéreqka ite séhréh aitera itene iru ukiq itagéhe.

Poraga Aroma ke ehweh koreriyeabe awahbo ehwéhne.

⁸ Téhwe teiéna ehwéh íráhro. Itega Sísa Karáhéne ehweh kawerue sehgiómé áhnte kegá íráhwe. Minayabe ínéga ite ómi niahrreraq matawéna Sísa Karáhé áwíruwe Manikánsabe íwiáh íwiáh atóge.

⁹ Sísa Karáhé éhweh teri terinéna Manikáne arambehriyabé íwiáh íwiáhéna mirauge. Manikánka tagariéhmé íné íre túbáh agia

¹⁰ itensabé ahriahri púreraitóge. Ite tagéyabe nuwahbehre. Minayabe Manikánsabe págegeue púreruge. Púreréna mahraréna, Aroma kebá pokinibiq pokúno ainte séhréh ainto ue púreruge.

¹¹ Ítene irupipeq págegeinkeheéna Manikáne Awanka séhréh aitahráhire. Wega mirainkeheéna iteba sure séhréh aiteyabe nuwahbehre.

¹² Ínéga Sísave ehweh kawerue sehgiúnsabé itega íné tagehrataq itene iru kawerinae. Itega moq Sísave ehweh kawerue sehgiónsabé tagahnarraq nirume kawerinae. Minayabe moke irupipeq eyoyóinae.

13 Néne iyahnabo anímárino, teiéna ehwéh iahtebagehboq íráhro. Áhntetaq iteba pokínieurataq íre pokorahuraage. Sísane ehweh teriátáutaq mó nahnsó kégá aiq pútare atera sehgiówe. Ite moq aiq pútare ateq sehgihehéna teiyabe nuwahbehre.

14 Manikánka ómi korerio urainsabé Káríki kereq íre Káríki kereq ahtebah kereq múguwahgu kereq teri terininie.

15 Itega moq Sísá éhweh iragehéna ite Aroma suwahpeq míáh ké kor-eiyeyabe nuwahbehre.

Kaweq ehwéhmé Manikáne págegeorahi sansánsabé tei éhwéhne.

16 Manikánka Sísane kaweq ehwéhnsabé ómi aiq pútare atáh ké kawer-aritéhre. Minayabe mi ehwéh terieyabe íre niyehitehre. Maniká págege aní púana séhréh aitaahráhinsabé ite koreiyeyabe nuwahbehre. Téhwe Asiu kegá mi ehwéh írówara anehe nahnsónka írówe.

17 Wehukega Sísane ehwehnsabé aiq pútare atáhtáq Manikánka kawer-aritena sensabé, Ite kaweqtaq míáhwe aritéhre. Íre wehukega arambehri-onka peh morá wensabé aiq pútare atáhnká kaweraritéhre. Mi kawéraritéh sánsámé Manikánka aiq sokigi aitéhre. Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Manikánka wensabé aiq pútare atáh keyábé, Kaweqtaq míáhwe aritéh púara se oga mía míaoneherawoe íre. *(Habakuk 2.4)*

Maniká auwera múguwahgu ke úko éhwéhne.

18 Manikánka íópeq ména wene áyáteh naneq sansá sokigi aire. Ahbar-era ahkaragára kené ahkaragáraga Manikáne aiq pútaq sansánsabé ahqáho atáhwe. Ahqáho atáh púana Manikánka anotahtaq abiahnsanéna kamah arinkéhe.

19 Maniká wewega wene sánsá tábúsoqme sokigi ariátái puara wehukega tagariahrahowe. Tagariahrahonsabé wene sánsánsabé ahqáho atáh púana Manikánka anotahtaq kamah arinawire.

20 Naho naho Manikánka mah marákó marákó mirarowe. Wega kaweqtaq mía míáéna moke miraro mensáméhnás ábóraq marowe. Amahnága minawari kéhrara wehukega taga tagao puara wene sánsá tagariahrahowe. Tagéra iwíáhorahome Maniká webataq Manikánéna ahriahri págege aní mía míaire. Minayabe mi ahbábáq kégá Manikánsabe, Arene sánsá peh kopípéq kéhre íre irarerahowe. Írakaumo.

21 Segá Maniká tagarawéra wensabé, Are Maniká Iteribo wóne íre owe. Arensabé iwíáh iwíáhonehqmune íre owe. Wensabé kaweróne íre atáhwe. Minayabe se múguwahgu agéra tábúsoqme iwíáh íre iwíáhia peh sunkíkírirabeq míáhwe.

22 Ite ahtebia ké úne éra saiyóera múguwahgu ke úkowe.

23 Manikánka anotah aní ména ahriahri mía míairara wehuke íre mía míaoowe. Maniká auwera abehq náneq wehukéní awankátate kuruqme mirarera minawarinsabé iwíáh iwíáh atáhwe. Kabaramé ménkámehnkámé karahrabahme abehq náneq awankátate kuruqme mirarera, Itene manikáne éra minawarinsabé iwíáh iwíáh atáhwe.

Ómiga ahabábáq aruqaruro ke wóe i éhwéhne.

24 Segá mirao puana Manikánka se suena áwé tagehrara sene sirupipeq sirutaboiro ahbábáq mira aruqarurowe. Wahba sobaruqnahbaruronsabé ahabábárowe.

²⁵ Manikáne aiq pútaq sansá suera péhepehe iwíáhéra wene sánsá íre sehgíówe. Maniká moke náneq miraro anínsábé íre iwíáh iwíáhia peh Manikánka miraro naneqmarinsabé iwíáh iwíáhowe. Manikánka moke náneq miraro puaq wensabé iwíáh iwíáh atonawe kaweq sansáne. Aiq pútaq míre.

²⁶ Sega mira áhbábáronsabé Manikánka se suena áwé tagehre. Áwé tagehrara sega áhnte íre mirao naneq miraéra ahbabáq aruqaruowe. Ahreronká sensuwehqso suera síwáhu ahréróné sinonka sobaruqnahbaruowe.

²⁷ Wehga moq sene ahrero suera síwáhu wehné sinonkansabé sirutaboírera sobaruqnahbaruowe. Mi sansámé anotah siyehiteh sansánirara pehipi mira aruqaruowe. Sega mira áhbábáq aruqaruro puana sene iwíáwhé sene sinonkame íre kaweragire.

²⁸ Sega Manikánsabe iuwahriehre iwíáho puana Manikánka se suena áwé tagehrara sega ahbabáq iwíáhéra íre mirao naneq miraowe.

²⁹ Sene sirupipeq áhnte ahkaragáraakáq ahbabáqkakaq kéhre. Áhnte mensáméhnsánsábé sirutaboiro ke wóe. Íre tábúSORÉH sánsáno ke wóe. Ebehyabé suwahbeh ke wóe. Mó kené ménsámehnsánsabe aigará pabeki ke wóe. Wehuke subiq sueyabe suwahbeh ke wóe. Se tobek aruqaruro ke wóe. Se péhe éhwéhne mó kené ménsámehnsá mewewewo ke wóe. Mó ke íre kawerarítáh ké wóe. Síéhuru aruqaruro ke wóe.

³⁰ Mó keyábé péhe éhwéh arítáh ké wóe. Manikánsabe suwahrieh ke wóe. Aboawah weh áhréyábé abehq éhwéh arítáh ké wóe. Se saiyóéra seye síwíq pankeráh ké wóe. Ahbabáq áhwárah ke wóe. Sinoibone ehweh anterúáh ké wóe.

³¹ Se múguwahgu ke wóe. Itega miraoneheqmúne e éhwéh anterúáh ké wóe. Sensuwahrahyabé íre suwahbeh ke wóe. Mó keyábé iuwahriehre éra íre séhréh arítáh ké wóe.

³² Manikánka mina tahnsa pukorahi ahbabáq aruqaruro ke kamah arinawire. Sega minayabe irera anetaníbo iwíáhowe. Anetaníbo iwíáhéra mira ahbabáq aruqaruréra mina tahnsa áhbábáro keyábé kawerowe aritera iwíáh iwíáh arítáhowe. Manikánka moke mina tahnsa áhbábáq ké anotahtaqa kamah arinawire.

2

Manikánka ómi kené arambehri tagéna sainsuahna éhwéhne.

¹ Néne iyahnabo anímárinó, ite iwíáhome mi ahbabáq ké íre kaweq ke wóe éq peh ite kaweqtaq mía míaúne iwíáhowe. Aneqsabé mira iwíáhoo? Itega moq mi ahbabáq mira aruqaruowe. Se ahbabáq ke woe eme iteitensabéákák mirarewe. Itega moq mi ahbabáq mirao puaq iteitensabéákák mirarewe. Minayabe, Ómi itega kaweqtaq mía míaúne íre irarerahowe.

² Ite tagarionawe Manikánka tábúsoqme iwíáhéna mina tahnsa áhbábáq ké ehweh aritena kamah arinawire.

³ Se ahbabáq ke woe iwíáhéq itega moq mi ahbabáq mirao mino? Néne iyahnabo anímárinó, Manikánka ite íre kamah ainawire iwíáhoo? Ahqáho. Wega moke ahbabáq ke monseráhnue kamah ainawire.

⁴ Manikánka itensabé arutaboiraitena iwénunire. Iwénunéna íre apubúue kamah aíre. Minayabe, Anetaníbo. Pehipi ahbabáronehe iwíáhoo? Itene ahbabáq sansa sueq wene sánsá sehgigeheéna Manikánka itensabé arutaboiraitena iwénunire. Minawé íre ahtebaho?

⁵ Itene ahababáq sansa íre sueq peh píribahriéq, Ite iuwahbeh sansá mi-raoneheqmúne íwiáhonsabé itene ahababáq áhnte aginae. Áhnte agirana Manikánka ehweh aitahna tanáhráq tábúsoqme íwiáhéna anotah kamáh ainawire.

⁶ Wega wehukene arambehri aghemarena ehweh aritena sainsuanawire.

⁷ Mó kegá Maniká míéhrebeq téhrehrabeq pokéra we tahnsá méyabe suwahbehre. Manikánka sensabé, Kawerowe ariteyabe suwahbehre. Ahriahri oga mérapeq pokéyabe suwahbehre. Mina tahnsa suwahbeh kegá kaweq sansá mira aruqarurirataq Manikánka oganúq sitankéhe.

⁸ Mó kegá peh seyene íwiáh mira aruqarurowe. Segá aiq pútaq sansá íre sehgira peh ahababáq aruqaruro puana Manikánka mi keyábé anotah abíáhnsá aritena kamah arinawire.

⁹ Manikánka moke ahabábáq ke kamah arinara síérinayabé uwo uwo oneherawoe. Téhwe Manikánka ahababáq Asiú ké kamah ariena anehe ahababáq nahnsó kéákáq kamah arinawire.

¹⁰ Manikánka kaweq sansá mira aruqaruro keyábé, Kawerowe aritena siru ukiq sitena, Néne téhrehrabeq kíóro. Anotah animári míagehe aritankéhe. Téhwe wega kaweqtaq miáh Ásíú keyábé mirareritena anehe kaweqtaq miáh nahnsó keyábé mirareritankéhe.

¹¹ Manikánka moke mi kené arambehri aghemarena tábúsoqme íwiáhéna saraqmarena sainsuanawire.

¹² Nahnsó kegá Mósísiga sehgióro ú ehweh siahrrerate íre irera sega ahababáronsabé iraipéq pokigehe. Asiú kegá Mósísine ehweh irera ahababáronsabé Manikánka Mósísiga sehgióro ú ehwehniká irarúnserahnue ehweh aritena kamah arinawire.

¹³ Asiú kegá Mósísine ehweh sene siahrrerate íráhwe. Minayabe Manikánka mi keyábé, Ite kaweqtaq miáhwe pehipi irareritankéhbó? Ahqáho. Írakaumo. Peh morá moke mi ehwéh sehgió keyábé, Ite kaweqtaq miáhwe irareritankéhe.

¹⁴ Nahnsó kegá mi ehwéh siahrrerate íre irera pehipi sehgiónsábé sirupipeq kaweq sansá ahtebahwe.

¹⁵⁻¹⁶ Mi ehwéh íráhnsábé sehgiówe? Ahqáho. Manikánka sirupipeq kaweq sansá aritéhnsábé sehgiówe. Segá ahababárotaq sirupipeq umeh agirara kaweqtaq miáhtáq sirupipeq eyoyo agire. Ínéga kaweq ehwéh teiúme Manikánka Sísa Karáhénsabe, Wehukene sirupipeqté épéráhpéro sansánsábé sainsuo atéhre. Minayabe Sísa tuina tanáhráq wehukene sirupipeqté sánsánká seye sainsuankéhe.

Asiú kegá Mósísine ehwehniká séhréh aitankéhe íwiáho ehwéhne.

¹⁷ Itewe árahoo? Ite Asiú animári múne éq Mósísine ehweh sehgiune éq ite Manikáne animári múne irare irareowe.

¹⁸ Maniká awahbeh sansá tagarione éq Mósísine ehweh aiq irone éq minayabe ite tábúsoqme íwiáhorahúne ewe.

¹⁹ Ite íwiáhome itewe Manikáne ah íre tagariáh ké sokigiúna animári múne íwiáhowe. Sunkíkirirabeq miáh ké kawerue nogigeheéq ite sene kánéq tahnsa míone íwiáhowe.

²⁰ Ahwára áhwára ke kaweraritone íwiáhéq káriq animárinseq íre íráh kéreq síwáhnorúne íwiáhowe. Mósísine ehweh matawéq aiq moke iahtebóna puaq mi arámbéhrí miraorahúne íwiáhowe.

²¹ Itega mó ke síwáhnoréq mina síwáhnoro ehwéh aneqsábé itewe íre sehgioo? Itega mó keyábé, Aebóiyeho eme aneqsábé itewe aebóo?

²² Itega mó keyábé, Mó kené ahre abariiyeho eme aneqsábé itewe mó kené ahre abarioo? Itega mó keyábé, Abehq náneqsábé manikáne ateq iwíáh iwíáh atého eme itewe aneqsábé péhepehe manikáne árotu nahtápéq kéh náneqmarí aebóo?

²³ Itega iteitene íwíq pankereq Manikánka sehgióro i ehwéh teri terinome itewe aneqsábé mi ehwéh anteruaho? Mirairataqmé Manikánsabe éhruru atáhe.

²⁴ Manikáne ehwehnka mahraréna, Itega ahabárirataq nahnso kegá tagéra Manikánsabe éhruruorahowe íre. (*Aisaia 52.2; Esekiel 36.20-23*)

Mina onserah itega Manikáne ehweh anterúáhsábé tagah kegá wensabé éhruruowe.

Íre síú amurúruáhnsábé Asiu keúrú míáhwe i ehwéhne.

²⁵ Ite Asiu kegá íú amurúruoq Manikánka sehgióro i ehwéh sehgiónaraq aiq kawerire. Wene ehweh anterúáh Ásíú kéwé nahnso ke síú íre amurúruáh ké tahnsa úkowe.

²⁶ Síú íre amurúruáh kegá Manikáne ehweh sehgiótáq wega sensabé, Ite Asiu keúrú tahnsa míáhwe arítáhe.

²⁷ Ite Asiu kewé íú amurúruona kewé Manikáne ehweh kéhraq íre sehgiówe. Minayabe nahnso ke síú íre amurúruáh kegá wene ehweh sehgiórataq ite Asiu kegá minayabe tagéq íre kawerurone iwíáhigehe.

²⁸ Asiu anínurame inseho? Peh morá wene áú amurúrutai aní Asiu anínura mire iwíáhoo? Írakaumo. Íre minayabe Asiu anínura míéhre.

²⁹ Íre peh síú amurúruáh sánsá miraonka Asiu keúrú úkowe. Íre púkuipéqté éhwéh íráhnká peh morá Manikáne Awanka wehukene sirupipeq sogiqtaté tahnsa amurúruéhniká sirupipeqkákákáq sene iwíáhipeqkákákáq kawerarítéh ké Asiu keúrú úku úkowe. Íre wehukega peh Manikánka mina tahnsa keyábé, Kawerowe arítéhre.

3

Manikáne sánsá peh kaweq sánsáne i ehwéhne.

¹ I te Asiu kené sánsánká nahnso kené sánsá kiotaikiro? Íú amurúruoq sansa miraonsabé aneq kaweq naneq kanabo?

² Manikánka áhnte kawéq náneq ite Asiu ke náí náínúwe. Téhwe Manikánka wene ehweh ite Asiu ke teiena, Néne sánsá auráq matíáhro aitowe.

³ Mó Ásíú kegá Manikáne ehwehnsabé íre aiq pútare atówe. Íre aiq pútare atónsabe Manikáne ehweh abehq úkiro?

⁴ Írakaumo. Peh aiq pútaq ehwéh kagaire. Minayabe Manikáne ehwehnka irarinserahnéna,

Arega iraréna ehwéh aiq pútaraginkehe. Aiq pútaragínara wehukega tagagehe.

Wehukega ehweh atéhataq arega se kiotaikinkehe íre. (*Buk Song 51.4*)

⁵ Wehukega iwíáhue iraréna, Itega ahabárunaga Manikáne tábúseréh sánsá ábóraq máréhre iwíáhowe. Mira iwíáhéra, Minayabe Manikánka kamah ainawe we áhwára áhwára iwíáhéna íre kawerire ewe. Mah iwíáhwé peh wehukene iwíáh wíre. Ite mina tahnsa iwíáhonehnikono?

⁶ Ahqáho. Írakaumo. Mi iwíáhwe peh abehq iwíáhe. Manikámé áhwára áhwára iwíáhi aní tahirímé wega mah kehiná kéhíná íre tábúsoqme ehweh aitéh irino.

⁷ Wehukenínká mó iwíáhue iraréna, Ínéga péhe éhwéh irarunka peh Maniká aiq pútarí aní míre ue ábóraq máréhre iwíáhíre. Iwíáhéna, Minayabe néne péhe éhwéh íráh kégá Manikánsabe iwíáh iwíáhígehe ewe. Mira iwíáhéna, Wega néne ahbabáqsabe ehweh aintahnawe árahinsabébo? Ehweh aintéhmé we áhwára áhwára iwíáhéna íre kawerire ewe.

⁸ Mina tahnsa iwíáho kegá, Pehipi ahbabáronene ewe. Ahqáho. Manikánka mina tahnsa iwíáho keyábé ehweh aritena kamah arinawire. Kamah arinawe áberanawire. Mó kegá péhenéra, Íné Poraga mahraréna, Itene ahbabáqka kaweq sansá ábóragire éna minayabe pehipi ahbabároneheqmúne síwáhnorire ewe. Írakaumo. Mi kewé péhe éhwéh aintáhwe.

Mó morá kaweqtaq mía míai aní íre miéhre i ehwéhne.

⁹ Aneq iwíáhonehknono? Nahnsó kegá ahbabárowaqme peh morá ite Asiu ke kaweqtaq míone iwíáhoo? Ahqáho. Írakaumo. Ahbabáqka ite Asiu kereq nahnsó kereq ite ómi saiqnaríéhre teiú mino?

¹⁰ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Kaweqtaq mía míao ke míaho?

Írakaumo. Íre miáhwe.

Mó morá kaweqtaq mía míai aní írakaunuránowe.

¹¹ Maniká awahbeh sansá sega íre ahtebahwe.

Wensabé iuwahriehre éra we íre anebahrowe.

¹² Ómiga Manikáne ahme aiq súáhwe.

Suera moke abehq ke úkowe.

Kaweq sansá mirái anímé mó morá írakaunuránowe.

¹³ Sirupipeqté éhwéh íre kaweq éhwéh púara

pusa ké karesa kúnkúninserah ke wóe.

Sene áwéhipeqté péhe éhwéh kisuq kisurowe.

Wehenka wehuke pehtaq pukorahi naneq wehukene sinonkapipéq sítéhnserah sene péhe éhwéhnká wehuke íre kawerarítéhre. (*Saveman 7.20; Buk Song 5.9, 14.1-3, 140.3*)

¹⁴ Segá ehbo ehwéhnkákáq tobeh ehwéhnkákáq irare irareowara mó kené sirupipeq umeh arítáhwe. (*Buk Song 10.7*)

¹⁵ Segá mó ke peheráhnue subiq suq subiq surowe.

¹⁶ Pokorabeq mibeqté ké ahbabáq aritera

íre kawerarítáhwe.

¹⁷ Mó kereq morá iwíáhue mé sansa íre miraowe.

¹⁸ Manikánsabe íre áhreowe íre.

(*Buk Song 36.1; Aisaia 59.7-8*)

¹⁹ Mósísine ehwehme ite Asiu kegá moke sehgihehéna Manikánka mi éhwéh iuwe. Iuwaqme íre sehgiórhúne. Minayabe ite tábúsoqme sehgiune íre irarerahúne. Ite tagarionawe Manikánka itereq mah kehiná kéhínánseqne ahbabáqsabe ehweh aitanawire.

²⁰ Mósísine ehweh anteruonayabé Manikánka, Ite kaweqtaq miáhwe íre aitankéhe. Minayabe wehukenínká, Íné Manikáne ehweh aiq tábúsoqme sehgiúge irarerahiro? Ahqáho. Írakaumo. Moke mah kehiná kéhínánká mi éhwéh anteruona puq ite ahbabáq animárí múne tagarawéq mi éhwéh íre irarerahúne.

Sísa Karáhénsabe aiq pútare atéh ánímé peh kaweqtaq miéh áníne i ehwéhne.

²¹ Manikánka Mósísine ehweh sehgió kényábé, Ite aiq kaweqtaq miáhwe teri? Íraukaumo. We mó sansánire. Amahnága mi sansá ábóraragirana wega itensabé, Ai q kaweqtaq miáhwe irarerahire. Mi sansánsábé Mósísireq Manikáne ehweh iraru kereqka aiq iraruwe.

²² Mi sansámé mahraréna, Manikánka moke Sísansabé aiq pútare atáh ké kaweraritena aiq kaweqtaq miáhwe aritéhre. Asiu kené mó ah, nahnsó kené mó ah íraukaumo. Manikánka Asiu kereq nahnsó kereqsabé peh morá íwiáhéna peh aiq pútare atáh kényábé kaweraritena kaweqtaq miáhwe ire.

²³ Ite moke mah kehíná kéhínánká ahbabárurauna puaq Manikánka kaweqtaq mía míainserah ite kaweqtaq íre mía míaorahúne.

²⁴ Sísa Karáhéga itene ahbabáq paiqmaro púana Manikánka séhréh aitena wáh insahwé aitena itensabé, Ite kaweqtaq miáhwe aitéhre.

²⁵ Naho naho Sísa íre tutaq Manikánka ahbabáq ke síwénunéna mi tanáhráq íre apubúe kamah ariuwe. Wega wenahni eqmarowana Sísa pukútaq wene korahqtaté wehukene ahbabáqsabe paiqmarowe. Minayabe Manikánka Sísansabé aiq pútare atáh ké kaweraritéhre. Mína ireq Maniká anotah kawéq áníne íwiáhúne.

²⁶ Manikánka miraúnsabe amahnága itega, Maniká tábúsoréh áníne tagarione. Wega moke Sísansabé aiq pútare atáh ké kaweraritéhre.

²⁷ Minayabe iteitensabé íwiáh íwiáhonehknono? Íraukaumo. Iteitega Mósísine ehweh tábúsoqme miraúnayabé Manikánka itensabé, Ite kaweqtaq miáhwe aitehro? Íraukaumo. Peh morá Sísansabé aiq pútare atona puana itensabé, Ite kaweqtaq miáhwe aitéhre.

²⁸ Manikánka Mósísine ehweh tábúsoqme sehgi ánínsábé, Are kaweqtaq miáhne atehro? Íraukaumo. Ite tagarionawe peh wenahnínsábé aiq pútare atéh ánínsábé, Are kaweqtaq miáhne atéhre.

²⁹ Manikámé peh morá ite Asiu kené Manikápo? Íraukaumo. We moke ite Asiu kereq nahnsó kereqne Maniká míre.

³⁰ Maniká peh morá ánínéna ite Asiu kereq nahnsó kereqsabé peh morá íwiáhíre. Ite Asiu kereq nahnsó kereqka wensabé aiq pútare atonayabé Manikánka itensabé, Ite kaweqtaq miáhwe aitéhre.

³¹ Minayabe Mósísine ehwehnsabé abehq ehwéh míre éq anetaníbo enehknono? Ahqáho. Íraukaumo. Manikáne ahninkáwánsábé aiq pútare atona puaq Mósísine ehweh kaweq ehwéhne págegeue irarúne.

4

Manikánka Ébárahma kaweqtaq miéh áníne ú ehwehne.

¹ Ébárahmawe ite Asiu kené igaqna míowe. Wensabé aneq íwiáhonehknono?

² Ébárahmaga kaweq arámbéhriúnsabe Manikánka, Are kaweqtaq miáhne atoo? Íraukaumo. Wene arambéhriyabé Ébárahma kaweqtaq miáhne atotaq tahirímé wewensabé íwiáh íwiáhú irino. Íre wega arambéhriúnsabe peh morá Manikánka miraúnsabe Ébárahmaga wewensabé íre íwiáh íwiáhorahúwe.

³ Manikáne ehwehnka mahraréna,

Manikánka teawu ehwehnsabé Ébárahmaga aiq pútare atonsabe Manikánka wensabé, Are kaweqtaq miáhne atowe ire. (Stat 15.6; Jeremaia 2.23)

4 Arambehri anínká ápeq pehipi íre meyéhre. Wega arambehrii puana wene wahnahnka ápeq áwíre.

5 Wehukenínká wewene arambehriyabé íre iwíáh iwíáhia peh ahababák ke kaweraritahráhi anínsábé aiq pútare atéhra Manikánka mi anínsábé, Are kaweqtaq míahne atéhre.

6 Manikánka, Ite kaweqtaq míahwe arito keyabé Tébitiga naho naho iraréna iwíáh iwíáhúwe. Íre sene kaweq arámbéhriyábé kaweraritowana iwíáh iwíáhúwe.

7 Minayabe Tébitiga Manikáne púkuipéq naho aiq sehiranue mahraréna, Manikánka sene ahababák kaqsuena kawerarítéh kéwé sirupipeq eyoyói ke méra iwíáh iwíáhówe.

8 Itene Wahnahnka sene ahababáqsabe íre ehweh arítéh kéwé sirupipeq eyoyói ke méra iwíáh iwíáhówe úwe. *(Buk Song 32.1-2)*

9 Manikánka kawerarítéhra sirupipeq eyoyói kewe peh morá síú amurúruáh Ásíú kébo? Ahqáho. Íre sebatare. Manikánka síú íre amurúruó nahnsó kéreq moq kawerarítéhra sirupipeq eyoyóire. Ébárahmaga Manikánsabe aiq pútare atonsabe Manikánka wensabé, Are kaweqtaq míahne atowe teiewóge.

10 Ébárahmane áú íre amurúruotaq kaweqtaq míahne atoo? Wene áú amurúruotaq kaweqtaq míahne atoo? Árahtaq kaweqtaq míahne atoo? Wene áú íre amurúruotaq kaweqtaq míahne atowe.

11 Wene áú íre amurúruotaq Ébárahmaga Manikáne ehwehnsabé aiq pútare ato púana wensabé, Are kaweqtaq míahne atowe. Kaweqtaq míahne atonsabe mó ke sokigi arinkeheéna anehe Manikánka Ébárahmansabé, Áú amurúruo atowe. Minayabe Ébárahmaga Manikánsabe téh aiq pútare ato púana síú íre amurúrusa peh moke aiq pútare atáh kéné sinahbúwá úkirana Manikánka sensabé, Ite kaweqtaq míahwe arítéhre.

12 Asiu kegá pehipi síú amurúruáhmé Ébárahmawe sinahbúwábo? Írakaumo. Ébárahmane áú íre amurúruótaq wega Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atowe. Aiq pútare atowara wega aiq pútare atáhnserahno kewé Ébárahmawe sinahbúwá míéhre.

Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atéh éhwéhne.

13 Manikánka Ébárahmareq wene anahwaréhreqsabé, Mókakewe itega mah marákó marákó awaq miagéhe teriuwe. Segá Mósísine ehweh kawerue sehgiúnsabe teriuwo? Írakaumo. Segá Manikáne ehwehnsabé aiq pútare ató púana wega sensabé, Ite kaweqtaq míahwe aritena awaq miagéhe teriuwe.

14 Peh Mósísine ehweh kawerue sehgió kegá awaq miáhtáq tahirímé Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atáh ké íre awaq miówana Manikánka mirainauge ú ehwehmé abehrúki irino.

15 Manikánka Mósísine ehweh anterúáh ké kamah arinkéhe. Nahnsó kegá Mósísine ehweh sene siahrrate íre írátíáhwe. Minayabe itega mi keyabé íre ehweh aritahráhúne.

16 Manikánka Ébárahmareq moke wene anahwaréhreqsabé iwíáhéna, Séhréh ariteyabe níre éna ínégá mirainauge úwe. Mirainauge ú púana wensabé aiq pútare atáh ké kaweraritankéhe. Manikánka peh morá Mósísine ehweh sehgió ké kaweraritankéhbo? Írakaumo. Ébárahmaga wensabé aiq pútare

atonserahno kereq moq kaweraritankéhe. Ébáráhmawe ite Manikánsabe aiq pútare atona kené iteinahbúe.

¹⁷ Minayabe Manikáne ehwehnta aiq mahraréna, Ínéga miraunka arewe áhnte nahnsó náhnsóné sigaqna míankehe ire. (*Stat 17.5; Aisaia 48.13*)

Ébáráhmaga wensabé aiq pútare atotaq Manikánka tagéna wensabé aiq pútare atáh kéné sigaqna míankehe atowe. Ébáráhmaga aiq pútare ato anímé we Manikánéna pusa ké oganúq sitena íre kéh náneq ábóraq kahno atéhrana ábóraragire.

Ébáráhmaga Manikánsabe kawerue aiq pútare ato ehwéhne.

¹⁸ Manikánka wensabé, Arewe áhnte nahnsó náhnsóné sigaqna míankehe úwana Ébáráhmaga aiq pútare atena áwénunúwe. Manikánka, Arenanahréh áhnte miagehe atonsabe Ébáráhmaga mi ehwéhnsábé aiq pútare atena áwénu aruqarurúwe.

¹⁹ Aiq pútare atena áwénu aruqaruréna peh íregárita q ópéq 100 opéq mínsabe naho korééna wene anonka taropagúwe. Wene ahre Sárahe orení úkúnsabe wega ani íre maqmiahráhuwe. Minawé Ébáráhmaga tagéna, Manikánka tení éhwéh péhe éhwéhpómo íre iwíáhúwe. Írakaumo. Mira iwíáh íre iwíáhia peh aiq pútaq aginawire éna áwénunúwe.

²⁰ Áwénunéna árahinabomo iwíáh íre iwíáhia peh teawu ehwéhnsábé aiq pútare ato puana págegeue ambubu atawéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atowe.

²¹ Iwíáh iwíáh atena, Manikánka moke miraorahi aní púana wega teniátái ehwéh aiq pútaraginawire iwíáhéna áwénunúwe.

²² Ébáráhmaga Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atonsabe Manikánka wensabé, Are kaweqtaq miahne atowe.

²³ Manikánka wensabé, Are kaweqtaq miahne ato ehwéhmé íre peh morá Ébáráhmansabé sehiranúwe. Írakaumo.

²⁴ Itensabéákáq teíre. Sísa itene Wahnah pukúwana Manikánka we iriwe oganúq atowe. Itega oganúq ato anínsabé aiq pútare atáhnaraq wega itensabé, Kaweqtaq miahwe aítankéhe.

²⁵ Sega Sísa subiq suaneherautaq Manikánka mi ke íre saiqnaritowara subiq súówana itene ahababáqsabe putiowe. Ite kaweraitankeheéna Manikánka we iriwe oganúq atowe.

5

Manikánka itensabé, Ite kaweqtaq miah ké wóe ú ehwehne.

¹ Sísansabé aiq pútare ataráuna puana Manikánka kaweraitena, Kaweqtaq miahwe aítáaire. Wega kaweraitáransabé ite insahwé aítana irunukiq ita itaire. Itene Wahnah Sísa Karáhénsabe miraurainka Manikánka irunukiq ita itaire.

² Sísansabé aiq pútare ataráuna puana Manikánka itensabé, Ínéba sero éna séhréh aita aítare. Séhréh aitéhra q Manikánka kaweqtaq mía míainserah itega mókake weba méq we tahnsánue kaweqtaq mía míaoneheqmúne iwíáhúnayabé itene iru eyoyóire.

³ Íre peh morá minayabe iru eyoyóire. Íre kaweragi tanáhráq ebeqme itene iru umeh agire. Mi tanáhráq iwíáhéq, Sísa ne sánsá íre sueq peh ambubu atione iwíáhúne. Mira iwíáhúnayabé itene iru eyoyóire.

⁴ Manikáne sansá ambubu atíáhnaga ahababáqsabe ahqáho atahráhuine. Ahqáho atáhnaraq wega séhréh aitanawire íwíáhéq wega ite kaweraitanawire éq áwénunúne.

⁵ Áwénunúnaraq íre pehipi áwénunúne. Írakaumo. Manikánka Wenawa iteba eqmaq áuwátáiraq ite mó keyábé irutaboorigeheéna wenawanka séhréh arite sansa sokigi áiraq ite íre pehipi áwénunúne.

⁶ Ite ahababáq aruqaruréq kaweqtaq íre míahrahúnana awehraq tanáhráq Sísa Karáhéga ite meirena kaweraitanieéna putiowe.

⁷ Tábúsoréh ání séhréh atanieéna mó anínká pukinabo? Írakaumo. Minawé íre wehukene sánsáne. Anotah kawéq ání séhréh atanieéna mó anínká pukinabomo.

⁸ Ite ahababáq animárí míaraunaraq Sísa Karáhéga ite kaweraitanieéna putiowe. Miraú púana Manikánka itensabé anotahtaq arutaboire ue aiq sokigi aíre.

⁹ Sísa Karáhé putiotaq wene korahq tunsabe Manikánka itensabé, Kaweqtaq míahwe aitéhre. Kaweqtaq míahwe aítana ite anotah sehréh aita aitaéna mókake mó ke ehweh ariténa ite íre ehweh aitanawire.

¹⁰ Ite Manikáne naruo animárí míaraunaraq wenahni putionsabe Manikánka insahwé aitaráire. Amahnága Sísa oga mía míai anínká ite insahwé aitarái kebá ména séhréh aita aitaire.

¹¹ Minawé aiq pútaq ehwehnsábé iwíáh iwíáhuine. Maniká Iteribonsabé moq iwíáh iwíáhuine. Itene Wahnah Sísa Karáhéga insahwé aitéhnsábé Maniká Iteribonsabé anotah iwíáh iwíáhuine.

Éhrámaga miraúnka puké sansa áhwárowana Sísa oga mé sansa áhwárowe ehwehne.

¹² Itega tagarionawe naho naho mah marákó marákó ahababáq íre kottaq peh morá anínká ahababáq áhwárowe. Wegá ahababárúnka puké sansa áhwárowe. Moke anehe piah ké moq ahababáruonsabé puku pukuowe.

¹³ Mósísiga sehgióro ú ehweh íre irarútaq mah marákó marákóipéqté kégá ahababárowe. Sehgióro ú ehweh íre irarú púana Manikánka mó aniné ahababáq mó aniné ahababárué íre iwíáhuine.

¹⁴ Ahababáq íre iwíáhuwara Éhrámareq wene animárinseq puku pukuowe. Mósísi mío tanahráqkákáq pukuwe. Éhrámaga Manikánka pehragáhuo ú ehweh anteruowara anehe piah kégá moq ahababárowe pukuwe.

Éhrámawe anehe sú aniné pikísah tahnsáne.

¹⁵ Éhráma peh morá ání ména o sansa áhwárowana we anehe sú animé peh morá anínká moq o sansa áhwárowana íre monseráh sánsátaré wire. Ahqáho. Írakaumo. Sísa sánsánká Éhrámane sánsá kiotaikire. Éhrámaga ahababárúnsabe wereq moke mó kereq puku pukuowe. Sísa Karáhéga áhnte ke séhréh aitanieéna itene ahababáqsabe putiowe. Putionsabe Manikánka itensabé arutaboirena séhréh aítana oganúq itéhre.

¹⁶ Oganúq itéh sánsámé Éhrámaga ahababáru sansámé íre peh morá sánsáne. Ahqáho. Írakaumo. Oganúq itéh sánsánká ite kaweraitehrana Éhrámaga ahababáru sansánká ite anotahtaq íre kaweritéhre. Éhrámaga peh morá ání ména ahababárúnsabe Manikánka ite ómi kamah aiuwaq pukorahúne. Áhnte ahababárowana Manikánka o sansanue oganúq itena itensabé, Kaweqtaq míahwe aitéhre.

¹⁷ Peh morá áninká ahababárúnsabe ahababáqka áhnte wehuké saiqnariéhrra puku pukuowe. Puku pukuowana oganúq ítéh sánsáncá Éhrámaga ahababárúnsa kiotaikire. Sísá Karáhéwé peh morá áninká miraúnka Manikánka íné eqmaq núwátáirana iteba míarautaq págege arámbéhriéna ótaq sansá, itega íre tagariaro sansánurautaq pehwehrué míarauqaq tagarowe. Itega mina tagéq ahtebahme Manikánka íné eqmaq núwátái aní ména wene arambehri tábúsoqme mira aruqaruruge.

¹⁸ Kawerue írátíáhro. Éhrámaga ahababárúnka moke ahababáronsabé Manikánka ómi mah kehiná kéhíná ehweh aritahráhire. Sísá Karáhéga kaweq sansánúnka Manikánka ómi mah kehiná kéhínánsábé, Kaweqtaq míáhwe aítana oganúq itahráhire.

¹⁹ Éhráma peh morá ání ména wega Manikáne ehweh anteruonsabe áhnte wehuké ahababáq ke úkowe. Sísaga peh morá ání ména Wenabone ehweh tábúsoqme sehgiunsabe áhnte wehuké kaweraito púaq kaweqtaq mía míaorahúne.

²⁰ Wehukega ahababáq áhnte kéhre siahtebagehéna Manikánka sehgióro ú ehweh náriuwe. Ahababáq áhnte agúwana Manikánka séhréh aitéh sánsáncá ahababáq sansa kiotaikire.

²¹ Ahababáqka wehuke saiqnariéhrra puku pukuowe. Itene Wahnah Sísá Karáhéga miraúnnsabe Manikánka itensabé, Kaweqtaq míáhwe aítana oganúq itena áhntetaq séhréh aítana itensabé, Oga mía míaooro aitéhre.

6

Sísá pukútaq ite moq pukowana ehwéhne.

¹ Minayabe aneq íwiáhonehknono? Mahra íwiáhonehknono? Manikánka ite áhntetaq peh íregáritaq séhréh aítankéhbóq ahababáq aruqaruroneheqmúne íwiáhonehknono?

² Ahqáho. Írakaumo. Pusa ké ahababáq sansa súáhnserah ite moq pusa ké tahnsa méq ahababáq suone. Minayabe árahue ahababáq aruqaruronehknono?

³ Ite pusa ké tahnsa úkuna tanáhráq íre ahtebaho? Ite wání meraunaraq itereq Sísá Karáhéreq morá ání tahnsa úkuraunana we pukútaq ite moq pukowane.

⁴ Ite wání meraunawe itereq Sísá Karáhéreq pukuraune. Pukuraunara we maisarótaq itenkakáq maisarówe. Maniká Iteribo págege aní ména Sísá Karáhé iriwe oganúq atotaq itenkakáq iriwe oganúq itowe. Ite o sansanigeheéna iriwe oganúq itowe.

Ite Sísareq oga mía míaúne i ehwéhne.

⁵ Sísá Karáhé pukúwaq ite moraráq pukéq wereq itereq morá ání tahnsa úkowane. Mina únserah Manikánka Sísá iriwe oganúq atotaq itereq moraráq iriwe oganúq itowaq wereq itereq morá ání tahnsa mía míaune.

⁶ Ite tagarionawe Manikánka itene irupipeqté áhbábáq íwiáh awankátaq táhparowe. Itene ahababáq íwiáh parabaruanieéna Sísá awankátaq táhparótaq Manikánka itene ahababáqkakaq mitaq táhparowe. Minayabe amahnága ahababáqka ite íre saiqnariahrahire.

⁷ Itene ahababáqka árahinsabé ite íre saiqnariahrahire? Ahababáqka pusa ké íre saiqnariahrahire. Ite pusa ké tahnsa úkúna puana íre saiqnariahrahire.

8 Sísá Karáhé pukútaq itereq pukowanayabé itereq wereq moráráq mía míaoneheqmúne. Mína aiq pútaq ehwéhne íwíáhúne.

9 Ite írátionawe Sísá Karáhé mó íre pukinae. We pukúwana iriwe oganúq ato púana we mó íre pukinae. Mó íre pukorahi puana peh oga mía míainawire.

10 We peh morá tánáhráq pukú púana mó íre pukinae. Pukúnka ahabábáq sansa aiq saiqnariéhre. Amahnága we oga mía míaime Maniká awahbeh sansá miraire.

11 Mína inserahnoro. Itene naho áhbábáq sánsá aiq suto puag mó íre ahabábáronehe íwíáhoró. Itereq Sísá Karáhéreq moráráq oga méq Maniká awahbeh sansá miraoneheqmúne íwíáhoró.

12 Ahabábáqka itene pukorahi inónká saiqnariéhnehboq ahabábáq apubúue súáho. Itene irupipeqté íwíáhgá ite áúgi ínehboq ahabábáq iwiáh apubúue súáho.

13 Itega irutaboiro naneq meyanehéq itene aiayahnka ahabábáryeho. Ahabábáryehboq ite mó anínká mó anínkáue Manikánsabe, Néne ninonka are áwúge. Wahnahnainto teawéro. Itega pusa ké tahnsa míarotaq Manikánka oganúq ítárái puag wensabé áhrabéq, Arene kaweq sansá miraoneheqmúne teawéro.

14 Manikánka séhréh aitéh púana Mósísiga sehgióro ú ehwehnká íre ehweh aitéhre. Minayabe ahabábáqka ite íre saiqnariéhre.

Sehgíra sansánká ite saiqnarawé ehwehne.

15 Minayabe aneq íwíáhnehnkono? Manikánka séhréh aitéhraq Mósísine ehwehnka íre ehweh aitéhnsábé ahabábáq aruqaruronehknono? Írakaumo.

16 Sehgióra sansánká saiqnariéhmé íre iahtebaho? Ite ahabábáq aruqarurirataq ahabábáqka saiqnariahnaq pukoneheqmóe. Ite Manikáne sansá sehgiórataq kaweq sansánká ite saiqnariahnaq kaweqtaq mía míaoneheqmóe.

17 Menah itega ahabábáq aruqarururotaq ahabábáqka ite saiqnariaraire. Saiqnariaraitaq mó kegá aiq pútaq ehwéh íwáhnorurowaq ireq iwiáh íwíáhéq sehgirowana ahabábáqka saiqnariaraimé Manikánka sabi iuwátáire. Minayabe Manikánsabe iwiáh íwíáh atone.

18 Kaweq sansánká ite saiqnariéhnsábé iwiáh íwíáh atone.

19 Íre irasa ké míéhboq kawerue irageheéna pahsuqme teiúge. Menah itega ahabábáqsabe irutaboiréq mira aruqaruronserah amahnága peh kaweq sansánsábé irutaboiréq kaweqtaq míáho.

20 Ahabábáqka ite saiqnariaraitaq itega kaweqtaq íre míahrahurowe.

21 Itega ahabábáruo sansánsábé amahnága iyehitehre. Itega ahabábáruotaqmé kaweq apéq meroo? Írakaumo. Mína onserahno kewé pukoneherawoe.

22 Ahabábáqka ite saiqnariarairana Manikánka sabirutairaq wene arambehri anímáí úkurowe. Minayabe ite kaweqtaq méyabe iwiáh íwíáhéq oga mérapeq mía míaoneheqmóe.

23 Ahabábáqka saiqnariéhknká aneq apéq wehuke siro? Ahabábáqka saiqnariéh ké pukoneherawoe. Itene Wahnah Sísá Karáhénsabe aiq pútare atona kewé Manikánka wáh kaweraitena oganúq itena, Sísareq ahriahri mía míaooro aitéhre.

¹ Néne iyahnabo animárino, itega Mósísiga miraoro ú ehweh aiq ahte-bahwe. Wehukene oga mé tanahráq mah ehwéhmé anterúéhrrataq mi ehwéhnká ehweh aritahráhire. Se pukirataq mi ehwéhnká se íre ehweh aritahráhire. Minawé aiq írátíáh mino.

² Mi ehwéhnká, Arenawehqpa mía míaúno únsabe wenawehq oga miéh tánáhráq áúwéh áhréwé mi ehwéh aiq anterúéhre. Wenawehq aiq pukirana mó weh kéréhmé mi ehwéh íre anterúéhre. We puki puana mi ehwéh íre anterúéhre.

³ Wenawehq oga miéhtáq mó weh kéréhrana mi ehwéhnká, Are ahbabáq ini móne atéhre. Wenawehq pukínaraqmé we mó weh kéráhráhire. Wenawehq puki puana mó wehkinsabé mi ehwéhnká, Are ahbabáq ini móne íre atáhráhire.

⁴ Néne iyahnabo animárino, ite mi ini tahnsa móe. Sísa Karáhé pukútaq ite moq pukunsabé Mósísine ehwehnka amahnága íre ehweh aitéhre. Manikánka wenahni iriwe oganúq atowaq Síssane animarí ukéq wene arambehri miraoneheqmúne.

⁵ Iteitene ahbabáq iwíáhgá saiqnariarai puag Mósísine ehweh ireq mi ehwéhnká iuwahriehre éq pukorahúna ahbabáq aruqarurúne.

⁶ Sísa req moráráq pukowanayabé ite saiqnariarai naneq soraq iuwena Mósísine ehweh moq soraq sueq amahnága Manikáne Awanka sokigi aí ó sánsánúne. Íre Mósísiga sehgióro ú sansa peh Manikáne Awanka sokigi aí ó sánsá sehgioneheqmúne.

Ahbabáq sansanká ite ahbabáraitehre i ehwéhme.

⁷ Ite ahbabáronaraqmé aneq iwíáhonehknono? Mósísine ehwehme ahbabáq ehwehne iwíáhonehknono? Írakaumo. Peh morá mi ehwéh írátáunsabé ahbabáq aní múge iwíáhuraage. Mi sehiránká mahraréna, Mó aniné ménsámehnsánsabe aigará pabekíneho íre. Mi ehwéh írátáunsabé íné tagaríomé mó aniné ménsámehnsánsabe nigará pabekime ahbabáq míre.

⁸ Mi ehwéh irena íre sehgióráhuraunsabé ahbabáqka íné saiqnariarairana áhnte íre kaweq sansá néne nirupipeq áhwaraire. Mósísine ehweh íre kéhtáq tahírí ahbabáq árahue ahtebóna iripo?

⁹ Mósísine ehweh íre írátáutaq, Íné kaweq aní múge iwíáhuraage. Anehe mi ehwéh kawerue irena, Ahqáho. Íné ahbabáq aní

¹⁰ púana pukorahuge iwíáhuraage. Wehukega oga míagehééna Mósísiga mi ehwéh irarúwe. Mi ehwéh irena, Íné íre oga míahrahuge éna peh pukorahuge iwíáhuraage.

¹¹ Mi ehwéh irena íre sehgióráhuraunsabé ahbabáqka péhe sánsá aintena saiqnariarairana, Íné pukorahuge iwíáhuraage.

¹² Minayabe anere enehknono? Manikánka iwíáh atowana Mósísiga irarú ehwehmé Manikáne ehwehnéna tábúsoréh éhwéhnéna kaweq ehwéh míre.

¹³ Mi kawéq éhwéhnká íné íre kaweraintaráiro? Írakaumo. Mi ehwéh írátáugana ahbabáqka saiqnarawéna íre kaweraintaráire. Íné áhnte ahbabáq aní ména pukorahuge iwíáhinkehééna mi ehwéhnká sokigi aniátáire.

Ahbabáqka ite saiqnariéh éhwéhme.

¹⁴ Ite írátíonawe Manikánka iwíáh atowana Mósísiga mi ehwéh irarúwe. Minayabe mi ehwéh kaweq ehwehnirana ahbabáqka íné saiqnariéhrrana Maniká awahbeh sansá íre sehgióráhéna peh ahbabáq aruqaruruge.

15 Íné nuwahbeh kawéq sánsá mirainie íwíáhume íre mira aruqaruruge. Peh íre nuwahbeh ahabábáq sánsá mira aruqaruruge. Aneqsabé mira aruqaruruge? Minawé íre niahteboge.

16 Íné nuwahrieh ahabábáq sánsá mira aruqarurugana Mósísine ehwehnka néne ahabábáq sokigi anírana mi ehwéhmé peh kaweq ehwéhne íwíáhuge.

17 Minayabe íre ínénega peh nirupipeqté áhbábáq íwíáhgá saiqnariéhnká ahabábáq aruqaruruge.

18 Kaweq sánsá mirainauge uganawe íre miraorahuge. Íre miraorahunsabé íné tagaríomé nirupipeq kaweq íwíáh íre kéhre.

19 Íné nuwahbeh kawéq sánsá mirainie íwíáhume íre mira aruqaruruge. Peh nuwahrieh ahabábáq sánsá mira aruqaruruge.

20 Íné nuwahrieh ahabábáq sánsá mira aruqarurunsabé íre ínénega peh nirupipeqté áhbábáq íwíáhgá saiqnariéhnká ahabábáq aruqaruruge.

21 Íné mahraue tagaríoge. Íné nuwahbeh kawéq sánsánsábé íwíáhutaq ahabábáq saiqnariéhnksábé íre miraorahuge.

22 Manikáne sánsá peh kaweq sánsáne íwíáhéna mi sánsánsábé íwíáh íwíáhuge.

23 Mirainauge íwíáhugana nirupipeq mó íwíáh kéhre. Ahabábáq íwíáhgá kaweq íwíáh kiotaiki puana ninonka nirutaboiru ahabábáq saiqnariéhhrana ahabábáq aruqaruruge.

24 Íné ahabábáq ani míó púana nirupipeq áhnte umehire. Insega séhréh aintena sabi nuwankéhbo?

25 Ahabábáq saiqnariéhnksábé pukorahuge. Manikáne sánsá sehgieyabe nírana peh nirutaboiru íwíáhgá saiqnariéhhrana ahabábáq. Minayabe insega séhréh aintena sabi nuwankéhbo uge. Sísa Karáhé itene Wahnahnka miraúnka Manikánka séhréh aintena sabi nuwahráhire. Minayabe wensabé íwíáh íwíáh atóge.

8

Sísa Karáhéga itene ahabábáq kaqiuwena Manikáne Awa iteba eqmaro ehwehne.

1 Sehgióro ú ehwehnká Sísa Karáhéreq mía míaúna ke íre ehweh aitéhre.

2 Aneqsabé íre ehweh aitehro? Ahabábáqka ite saiqnariéhnksábé pukorahúnaraq Manikáne Awanka oganúq itena sabi íúwéhre. Sabi íúwéhhrana Sísa Karáhéreq mía míaúnayabé íre ehweh aitéhre.

3 Mósísiga sehgióro ú ehwehnká itene ahabábáq íre kaqiuwahráhire. Árahinsabébo? Itega mi ehwéh íre sehgoráhúne. Minayabe mi ehwéhnká íre kaweraitahráhire. Íre kaweraitahráhinsabé Manikánka webataq wewega itene irupipeqté áhbábáq íwíáh kaqiuwankeheéna wenahni eqmarowe. Eqmarowana ite tahnsá wéhúkéní úkéna itene ahabábáqsabe putiowe.

Itene ahabábáqsabe putiotaq Manikánka mi ahabábáq kaqsuonsabe amahnága itene ahabábáq íwíáhgá ite íre saiqnariahrahire.

4 Íre iteite iuwahbeh ahabábáq íwíáh peh Manikáne Awanka íwíáh aitehraq we awahbeh íwíáh miraonsabé kaweq sánsá Mósísine ehwehnka irari sánsá mira aruqarurúne.

5 Sené sirupipeqté áhbábáq íwíáh mirao kegá ahabábáq sánsánsábé íwíáh íwíáhowe. Manikáne Awanka íwíáh aritéh árámbehri mirao kegá wene sánsánsábé íwíáh íwíáhowe.

⁶ Sene sirupipeqté áhbábáq sánsánsábé iwíáh iwíáho kegá pukoneherawoe. Manikáne Awanka awahbeh sansánsábé iwíáh iwíáh atáh kegá oga mía míawana sirunukiq sítéhre.

⁷ Sene sirupipeqté áhbábáqsábé suwahbeh kegá Manikáne ehweh íre sehira peh anteruera Manikáne naruo míáhwe.

⁸ Sene sirupipeqté áhbábáq iwíáh sehgió kegá Maniká awahbeh sansá íre sehgoráhowe.

⁹ Manikáne Awanka itene irupipeq mía míairaq itene irupipeqté áhbábáq iwíáh íre miraia peh Manikáne Awanka iwíáh aitéh iwíáh miraowe. Sísá Karáhéne Awanka wene arupipeq íre mía míai animé we íre Sísá Karáhéne ani míre.

¹⁰ Itega ahabáburonsabé itene inonka pukorahi naneq mire. Sísá Karáhéga itene irupipeq míéhraq kaweqtaq míahrahéq iteyuwame oga mía míawoe.

¹¹ Manikáne Awanka itene irupipeq mía míainaraq wega Sísá Karáhé iriwe oganúq atonserah itene pukorahi inónká moq mókake iriwe oganúq itankéhe. Manikáne Awanka itene irupipeq mía míai puana mirainawire.

Manikáne Awanka séhréh aitéhraq ite Manikáne animári úkorahúna ehwéhne.

¹² Minayabe ite anotah arámbéhrí kéhre. Mi arámbéhríwé íre itene irupipeqté áhbábáq sánsá mirae arámbéhrí wíre. Ahqáho. Írakaumo. Néne iyahnabo animárinó,

¹³ itene irupipeqté áhbábáq iwíáh mirairataqmé pukoneheq móe. Manikáne Awanka séhréh aitéhnsábé itene irupipeqté áhbábáq iwíáh kaqsueq íre mirairataq oga mía míaoneheq móe.

¹⁴ Manikáne Awanka iwíáh aritéh iwíáh sehgió kéwé Manikáne animárine.

¹⁵ Manikánka Wenawa iteba eqmarowana Wenawanka ite saiqnarawéna áhre aitanabo? Írakaumo. Wene animári míagehéna eqmarowana Wenawanka ite págege aitéh púaq ite Manikánsabe, Iteriboe atone.

¹⁶ Manikáne Awanka itene irupipeq ména, Néne animári móe tei teininsabé ite tagarionawe ite Manikáne animári múne.

¹⁷ Ite Manikáne animári míona puaq ite mókake wega ina naneq kaweq naneq awaq mianeheqmúne. Sísá Karáhé, iteruwahga aiq awaq mionserah itega mókake moke kaweq naneq awaq mianeheqmúne. Segá Sísá áwioqnonserah ite moq íwioqnagehe. Íwioqnehrataq Sísane sánsá kawerue sehgiónaraq mókake we tahnsá méq wereq mía míaoneheqmúne.

Kaweqtapéq awaq me ehwéhne.

¹⁸ Mah marákoípéq míona tanáhráq íérinka irupipeq umehire. Mókake téhrehabeq míáhnaq áhnte kawéqtápéq púana irupipeq anotah eyóyóinae. Anotah eyóyói naneqka umehi naneq kiotaikína puana umehinsabé anetaníbo iwíáhéq kaweqtapéqsábé áwénunonehe.

¹⁹ Ite Manikáne animári púana wega mibeqté kaweraitahna sansá sokigi ainaraq ahtebanehe. Mí tanáhráq sínaraqsábé moke Manikánka miraú naneqka arutaboirena áwénunire.

²⁰ Téhwe moke miraú naneq anotah kawerarowana anehe abehrúkuwe. Íre wewega abehrúkuwe. Írakaumo. Peh Manikánka abehrúkuño atowana mira agúwe.

(Stat 3.17-19)

Amahnága mi naneqka Manikánka kawerarahna tanáhráqsábé áwénunire.

21 Mókakewe moke miráú naneq mó íre kárékinae. Manikánka omasa tánáhráq moke mi naneq kawerarankéhe. Ahbabáqka ite wene animárí íre saiqnariahrah inserah kareki sansánká moke miráú naneq íre saiqnariahrahire.

22 Ahre inínká ani maqmianaitaq éri nsabé uwo uwoire. Ité tagarionawe uwo uwoinserah moke miráú naneqka naho naho uwo uwoéna amahnágaákáq uwo uwoéna kaweq tanáhráq sínaraqsábé áwénunire.

23 Uwo uwoéna kaweq tanáhráq sínaraqsábé áwénuniraq ite wehukega moq uwo uwoéq áwénunúne. Manikánka Wenawa téh iteba eqmarowana iteba mía míaéna séhréh aitéhre. Minayabe anehe wega itene inonkansabé, Kaweq inónká úkúno aitena néne animárí móe aitanawire. Mi tanáhráqsábé arutaboírég áwénunúne.

24 Manikánka ite kaweraitena oganuq itáráirana amahnága inonka kaweraitahna tanáhráqsábé áwénunúne. Áwénunúna naneq tagónaraq tahirí íre áwénunúna irino. Aiq tageh anínká mó íre áwénunire. Wega aiq tageh puana aneqsabé mó áwénuninkehbo?

25 Itene iuranka íre tagóna naneqsabé áwénunúne. Manikánka aiq mirainawire íwiáhég pehwehrue áwénunúne.

26 Íre págege ke mionana Manikáne Awanka séhréh aitéhre. Manikánsabe, Aneq ehwéh púrerue teawenéhknono únana Manikáne Awanka séhréh aitéhre. Wega itene irupipeq míéhraq itega íre ehwehnorahúna tanáhráq peh mukaq mukaqsúnana ite séhréh aitanieéna wene íwiáh Maniká teawena iteitene umehi naneqsabé púreraitéhre.

27 Manikánka itene irupipeqté íwiáh tagariéhre. Wenawanka Maniká awahbeh sansá tagariéh púana ite wene animárisábé púreraitéhrana Manikánka wene púreq ehwéh íréhre.

28 Wenahni táhnsá míageheéna Manikánka omaq itowaq wensabé irutaboírúne. Ité tagarionawe ite meirena kaweraitanieéna Manikánka moke kaweq tanáhráqkákáq moke íre kaweq tanáhráqkákáq séhréh aitéhre.

29 Téhwe Manikánka ite tagariowe. Tagarawéna wenahni táhnsá míageheéna ite omaq itowe. Sisa iteruwah ebeq kéna míowaq ite wenábáqmari míone.

30 Manikánka ite omaq ito ke íáhrabéna itensabé, Kaweqtaq míáhwe aitéhre. Kaweqtaq míáhwe aitéhnsábé wega itensabé, Ínéba méq kaweqtaq mía míauinserah míagehe aitowe.

Manikánka itensabé ahriahri arutaboíraitéh éhwéhne.

31 Manikánka itensabé, Ínéba méq kawetaq mía míauinserah míagehe aiton-sabe aneq íwiáhonehknono? Wega ite íéhneh aitéhnsábé itene naruoga íre saiqnariahraho mino.

32 Manikánka wenahni íre saiqnatasapeh moke itene ahbabáqsabe pukinkeheéna eqmarowe. Wega íre saiqnato puana moke kaweq naneq náiena séhréh aitanawire.

33 Wene animárí míageheéna Manikánka ite omaq ito púana in-sega ite ehweh aitanékéhbo? Írakaumo. Maniká wewega itensabé, Kaweqtaq míáhwe aitéhre.

34 Manikánka kaweraito púara inseréhga itene ahbabáqsabe ehweh aitera kamahigéhbo? Írakaumo. Sisa Karáhéga itene ahbabáqsabe putiowana iriwe oganúq atowana wega amahnága Maniká Íteribone ayah púpeq ména itensabé púreraitéhre.

³⁵ Sísa Karáhéga itensabé arutaboiraítéhre. Íre kaweq tanáhráq sínawe, íeri tanáhráq sínawe, íwioqné tanáhráq sínawe, ehwehráhna tanáhráq sínawe, tabonah tanáhráq sínawe, pukorahúna tanáhráq sínawe, ite subiqme kamah áira tanáhráq sínawe Sísa itensabé íre arutaboiria peh iuwankéhbo? Írakaumo. Moke mi tanáhráq moq arutaboiraítena iteba mía míainawire.

³⁶ Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna, Arene animári mionayabé sega ahkakebopoq iubiq suaneherawoe. Wehukega sipisípiq subiq súahnserah ite moq iubiq suanehe íwíáhowe íre (*Buk Song 44.22*)

³⁷ Moke teiyú tánáhráqsábé áhreonehnkono? Írakaumo. Sísa itensabé mi tanáhráqkákáq arutaboiraítena íéhnehi puaq itene naruo kiotaikorahúne.

³⁸ Mó kegá miraonsabé wega itensabé íre arutaboiria peh túbáh aginabo? Írakaumo. Ite pukonaraqmé oga mionaraqmé Manikánka itensabé íre arutaboiria peh túbáh aginabo? Írakaumo. Íopeqté kéwé owainawamarímé anotah wahnáh kéwé sega miraonsabé Manikánka itensabé íre arutaboiria peh túbáh aginabo? Írakaumo. Amahnága íre kaweq tanáhráq kéhnsábé mókake íre kaweq tanáhráq sínaraqsábé Manikánka itensabé íre arutaboria peh túbáh aginabo? Írakaumo.

³⁹ Sehwerapeqté náneq kéhnsábéwé, maraipéqté náneq kéhnsábéwé, Manikánka moke miraro naneq kéhnsábéwé Manikánka itensabé íre arutaboria peh túbáh aginabo? Írakaumo. Itene Wahnah Sísa Karáhé kéronayabé Maniká Iteriboga íre túbáh agia peh ahriahri itensabé arutaboiraítanawire. Minawé aiq tagaríóge.

9

Poraga Ísara keyábé arutaboirú ehwehne.

¹ Íné Sísa Karáhéne ani míó púana péhe éhwéh íre teiasa peh aiq pútariahnsanuge. Manikáne Awanka nirupipeq ména aiq pútaróne aintéhre.

² Nánuwahrah Isará ké Sísa Karáhé íre tagaríáhnsábé nirupipeq umeh agu aguire.

³ Nánuwahrah Isará kegá Sísa kéréra oga míáhtáq tahirímé íné iraipéq pokéyabe íre ahqáho u irino.

⁴ Ísara ke Manikáne animári míageheéna Manikánka naho omaq itowe. Omaq itowara igaqnaréhga Manikáne págege tehereh naneq tagowana wega omasa éhwéh teriuwe. Wegá Mósísi iwíáh atowana sehgióro ú ehweh teriuwe. Manikánsabe iwíáh iwíáh ató sansa sokigi ariena mókake awinauge ú ehweh teriuwe.

⁵ Itene igaqnaréh anotah ke míówe. Sísa Karáhéga mah marákóipéq tutaq wenano Ísara iní míowe. Sísa Maniká ména moke miraú naneqkákáq wahnahriahri wensabé ahriahri iwíáh iwíáh atone. Aiq míre.

Manikánka Ísara kebá miraú sansansábé éhwéhne.

⁶ Naho naho Manikánka Ísara keyábé, Néne animári míageheéna omaq itóge úwe. Amahnága áhnte Ísara kegá Manikánsabe suwahriehre éra íre wene animári míáhwe. Minayabe Manikánka teriu ehweh abehq úkiro? Írakaumo. Manikánka Ísara kené sinahwaréh wene animári míageheéna ómi íre omaq sitowe.

7 Minayabe wega íre moke Ébárahmane animárí omaq sitowe. Peh morá wenahni Áhísáhkine animárí Ísara kené sigaqnaréh míówe. Manikánka Ébárahma naho teawena,

Arenahni Áhísáhkiwe itene igaqna míankehe úwe. *(Stat 21.12)*

8 Mah ehwéh áwahewé íre Ébárahmane ahrega maqmaro animárinká Manikáne animárí úkowe. Írakaumo. Peh Manikáne ehwehnsabé aiq pútare ata atao kegá Ébárahma kahnáh kée ue síwírarítáhwe.

9 Mi ehwéhnúmé Manikánka Ébárahmansabé naho mahraréna, Mó opéq kouwekinaraq Sára arene ahrega animai maqmarankéhe úwe. *(Stat 18.10,14)*

10 Mó ehwéhnsabé iwíáhoró. Áhísáhkine ahre wenáwíq Árébékaga morágaké téhraníte maqmiowe. Sibowáwé peh morá itene igaqna Áhísáhkíe.

11 Sinowagá maqmianaútaq sega kaweq sansánkákáq ahabábq sansánkákáq íre miraorahuye. Minayabe íre seyene arambehriyabé peh morá Maniká awahbeh iwíáhgá aiq pútaraginkeheéna omaq sitowe.

12 Mi tanáhráq Manikánka sinowansabé, Ebeq piah anínká anehe piah aní awahbeh arámbéhrí mirainkehe úwe. *(Stat 25.23)*

13 Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Anehe piah aní Sékópansabé nirutaboirána ebeq piah aní Ísonsabé nuwahriehre íre. *(Lo 21.15)*

14 Manikánka aiq irarúnsabe aneq iwíáhonehnkono? Wega íre tábúsoq sitéhre iwíáhonehnkono? Ahqáho. Mira iwíáh íre orahúne.

15 Manikánka Mósísinsabé naho mahraréna, Ínénega iwíáhu aní séhréh ataníe. Ínénega niruní ánínsabé nirutaboírataníe úwe. *(Kisim Bek 33.19)*

16 Manikánka wehukení omaq atáhnsabé íre mi aniné iwíáh wíre. Íre wene arambehriga séhréh atéhrena peh Manikánka wehukénínsabé arutaboírána séhréh atéhre.

17 Mósísi Ísípi marárorápéq míotaq Manikáne ehwehnka mibeqté wáhnáhnsabé mahraréna, Néne págege sansá sokigi arinieéna wahnahnúno atáráuge. Minayabe mah kehíná kéhínánká néne págege sansá ahtebagehe íre. *(Kisim Bek 9.16)*

18 Minayabe Manikánka wehuke tagéna iwíáhéna mó keyábé arutaboírána séhréh arítana mó keyábé, Saiyo animárí méq mítaq miáhro arítéhre.

19 Ite miáhrabeqte anínká ínénsabe, Maniká wewe awahbeh iwíáh mirainsabé árahinsabé itene ahabábqsabe ehweh aitehro kasenire. Kasenéna, We awahbeh iwíáh mirainsabé wehukénínká we awahbeh iwíáh íre miraorahi mino íre.

20 Itewe peh wehuke puag Manikánsabe abehq éhwéh kaseniyeho. Kunubaga ehwehnitaq tahírímé miraréh ánínsabé, Aneqsabé mahna tahnsa miraintahno iripo? Írakaumo.

21 Kunuba miraréh anínká peh morá áwánkátáté kawerue mirai kunúbáákáq íroke kunúbáákáq miraime ehweh atanabo? Írakaumo. Kunuba miraréh anínká wewene arambehri puana we awahbeh iwíáhue miraréhre.

22 Manikánka moq we awahbeh iwíáhue miraréhre. Wehukega wene págege sansá tagagehéna Manikánka kamah arie sansa sokigi arítéhre. Wega

ahbabáq keyabé síwénunéna peh mótaq mótarue ehweh aritena anotahtaq kamah arinkéhe.

²³ Wega wewe anotah aní mé sansánkákák wewe págegeue séhréh aite sansánkákák sokiginieéna ite wene animári arutaboiritena iwíáhéna, Mókake ite néne téhrehrebeq kaweqtaq míagehe úwe. Mi iwíáhwé peh wewene iwíáhe.

²⁴ Manikánka íre peh morá ite Ísara keyabé arutaboiritena omaq itowe. Wega nahnsó keyabé moq arutaboiritena omaq sitowe.

²⁵ Minayabe Manikáne ehweh irarú ani wenáwíq Óséaga púkuipéq sehiranéna Manikáne ehweh mahraréna, Nahnsó keyabé, Menah ite íre nánuwahrah ke woe. Itensabé, Nánuwahrah kee aritaníe. Íre nirutaboiritau keyabé, Nirutaboiruge aritaníe úwe ire. *(Hosea 2.23)*

²⁶ Mi ehwéhniká mó mahraréna, Wega mi keyabé, Ité íre néne animári móe arítáráurabeq, Ité iné oga mía míau Manikáne animári móe aitaníe úwe ire. *(Hosea 1.10)*

²⁷ Manikáne ehweh irarú ani wenáwíq Áísáíaga naho Ísara keyabé iwíáhéna anotahtaq mahraréna,

Nahmbísibeq arahwé áhnte kéhre. Ísarane anahwaréh mina tahnsa áhnte agirana Manikánka peh táhmaro kaweraritankéhe.

²⁸ Wega mó mah kehíná kéhínánsábé ehweh aritena apubúue kamah arinawire úwe. *(Aisaia 10.22,23)*

²⁹ Minayabe Áísáíaga mó mahraréna, Itene moke miraorahi Wahnáhnká anotahtaq kamah aiena íre túbáh agútaq tahirimé wega Sóróma suwahpeqte kéreq Kómóra suwahpeqte kéreq subipáhrarutonserah iteinahréh moq subipáhrarúéh irino úwe. *(Aisaia 1.9)*

Ísara kegá íre aiq pútare ató ehwehne.

³⁰ Mi ehwéh ireq aneq iwíáhonehnikono? Téhwé nahnsó kegá kaweqtaq méyabe íre sirutaboiruwe. Amahnága sega Manikáne ehweh irera aiq pútare atáhnsábé Manikánka sensabé, Ité kaweqtaq míáhwe aritéhre.

³¹ Ísara kegá Mósísiga sehgióro ú ehweh sehgioneheqmúne éra mi ehwéh íre sehgiórahowe. Minayabe se kaweqtaq íre míahrahowe.

³² Aneqsabébo? Segá íre aiq pútare atera peh seyene arambehriyabé iwíáh iwíáhowe. Minayabe wehukega ahtate ébáh íre tagéra siyobetaq pegue inahnsobónserah sega íre aiq pútare atera peh áhwára áhwáraowe.

³³ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Tagariáhro. Iné Sáióna sawéhrápéq* Ísara kené ahtapeq siyobetaq pegue inahnsoboráhi ebáh máróge. Mitaq kéhnsábé wehukega surahoneherawoe. Wensabé aiq pútare atáh ké íre siyehitanawire ire. *(Aisaia 8.14, 28.16)*

10

Ísara kegá Manikáne sansa íre írátíáh éhwéhne.

* **9:33:** Sáióna sawéh Sarúsarama suwahpeq kéhre. Mó kegá Sarúsarama suwahpeqsabé Sáiónae ue áwiratówe.

¹ Néne iyahnabo anímárinó, íné anotahtaq nuwahbehme Manikánka Ísara ke nánuwahrah merirena kaweraritankeheéna púreq aruqaruruge.

² Íné teiúmé sega Manikáne sansá sehgieyabe sirara peh mi sansá íre ahtebah puara áhwára áhwáraowe.

³ Manikánka wehuke kaweraitéh sánsá íre ahtebahwe. Peh seyene iwíáho sansá mira aruqaruronsabé Manikánka kaweraitéh sánsá íre sehgiówe.

⁴ Mósísine ehwehnka itensabé, Kaweqtaq miáhwe íre aítahráhirana peh morá Sisa Karáhéga itensabé, Kaweqtaq miáhwe aítahráhire. Minayabe Manikánka moke Sísansabé aiq pútare atáh káyábé, Ite kaweqtaq miáhwe aitéhre.

⁵ Mósísiga sehgióro ú ehweh sehgió káyábé wega naho sehiranue mahraréna,

Néne ehweh kawerue sehgíra kegá oga mía míaiagehe úwe. *(Wok Pris 18.5)*

⁶ Manikánka Sísansabé aiq pútare atéh áninsábé, Are kaweqtaq miáhne atéhrana Manikáne ehweh sehgíre. Mi anínká iraréna, Insega íópeq pokinabo itene irupipeq iwíáhiyeho íre. Sisa Karáhé íópeqté kiweranehe iwíáho? Mira iwíáh íre oro.

⁷ Mi anínká mó mahraréna, Insega pusa ké miáhrabeq pokinabo kaseniyeho íre. Sisa Karáhé pusa ké miáhrabeqte tumeranéhe iwíáho? Mira iwíáh íre oro.

⁸ Mi kasé éhwéhsábé Manikáne ehwehnka mahraréna, Néne ehweh peh wahtotaq kένα itene irupipeq kéhraq íwéhrate irarewe íre.

(Lo 30.12-14)

Mi ehwéhmé aiq pútare atona ehwéhsábé íwáhnorúne.

⁹ Íwáhnoréq mahraue teiune. Sisa néne Wahnah mire íwéhrate iraréq wega pukútaq Manikánka iriwe oganúq atonsabe irupipeq iwíáhirataq wega meirena kaweraitankéhe.

¹⁰ Manikánka irupipeq aiq pútare atáh ké insahwé aítana íwéhrate, Sisa néne Wahnah mire iraré ke kaweraitéhe.

¹¹ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Wensabé aiq pútare atáh ké íre siyehitanawire íre. *(Aisaia 28.16)*

¹² Manikánka Ísara kereq nahnso kereqsabé peh morá iwíáhire. Itene Wahnahka Ísara kereq nahnso kereq wahnahnaitena wensabé áhrabo kené ehweh irena kaweraitena séhréh aitéhre.

¹³ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Are néne Wahnah miáhno. Íné séhréh ainto ue áhrabira kewé Manikánka kaweraritanawire íre. *(Joel 2.32)*

¹⁴ Wehukega Sísansabé íre aiq pútare atéhrataqmé árahue néne Wahnah mé íné séhréh ainto ue áhrabigehbo? Sisa ehweh íre íréhrataqmé árahue aiq pútare atagéhbo? Sisa ehweh terí ání íre miáhnraqmé árahue iragéhbo?

¹⁵ Sisa ehweh terié ké íre eqmaq súdehrataqmé árahue korerigéhbo? Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Kaweq ehwéh teríra ke sirara tagehrataq sene sirupipeq eyoyóinae íre. *(Aisaia 52.7)*

Áhnte Ísara kegá kaweq ehwéhsábé íre aiq pútare ató ehwehne.

¹⁶ Moke kaweq ehwéh íráh kégá mi ehwéh sehgioo? Írakaumo. Minayabe Áísáiaga naho mahraréna, Itene Wahnahno, itega teriuna ehwéhsábé inseréhga aiq pútare aítaho úwe. *(Aisaia 53.1)*

17 Ite tagarionawe ite Manikáne ehweh ironaraq aiq pútare atone. Mah ehwéhme Sísa Karáhéga téh irarúwe.

18 Minayabe kasenuge. Ísara ke mi ehwéh íre írátóo? Sene ahrrerate mi ehwéh aiq írátówe. Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Se miáhrabeq mi ehwéh aiq teriatowara íráhwe. Mi ehwéhnká mah marákó marákóipéq aiq abae agire ire. *(Buk Song 19.4)*

19 Mó kasenuge. Ísara kegá mi ehwéh áwahe íre ahteboo? Ahqáho. Segá aiq ahtebowe. Minayabe Mósísiga sehiranéna Manikánka irarú ehweh mahraréna, Nahnsó ke íre áwíqkakaq ké miáhwe. Se íre anotah ke miáhwe. Se íre ahtebah ke miáhwana ínéga mi ke kaweraritahnaraq itega abiahnsa ariteq taonsahoneheqmóe úwe ire. *(Lo 32.21)*

20 Áísáíaga íre áhrea Manikánka irarú ehweh pahsuqme mahraréna, Ínénsabe íre ninebahruro kegá ínéba sewe. Ínénsabe íre kabaruro kebá ábóraraguraúwe úwe.

21 Ísara keyábé Áísáíaga mó sehiranue Manikánka irarú ehweh mahraréna, Ahriahri mi ke séhréh ariteyabe níra se saiyóera néne ehweh anteruq anterurowe úwe. *(Aisaia 65.1-2)*

11

Manikánka Ísara keyabé arutaboairito ehwehne.

1 Ísara kewe saiyó ke miáhnásabé kase ehweh kéhre. Manikánka sensabé anetaníbo éna kaqsuehro? Írakaumo. Ínéwé Ísara aní múge. Íné Ébárahmane anahwa úge. Íné Pénsámíni kahnáh aní múge.

2 Manikánka naho íwiáhue omaq sito ke amahnága íre kaqsúéhre. Manikáne ehwehnka Éráisa éhweh irarime aiq ahtebaho? Éráísaga Ísara kené ahbabáqsabe Maniká teawena,

3 Néne Wahnahno, sega arene ehweh irare ke aiq subiq sutowe. Arensabé íwiáh íwiáh atonarabeqte táhbé aiq sokorúáhwe. Ínébataq míónsábé sega íné ninebahrué nubiq suaneherawoe úwe. *(1 King 19.10,14)*

4 Mi ehwéh mirarúnsabe Manikánka aneq ehwéh teawuwo? Wega mahraréna,

Ínéga se omaq sitó púara áhnte wehuké 7 táhúséni (7,000) wehuké íné íre nuwera péhe máníká wenáwíq Páhrinsabé íre káuqmunue íwiáh íwiáh atáhwe úwe. *(1 King 19.18)*

5 Mina inserah ibora táhmaro ke Manikáne sansá íre susa peh kaweqtaq miáhwe. Manikánka ite arutaboairue séhréh aítana, Néne animarí móe ue omaq itéhre.

6 Íre itega arambehriúnayabé peh wewega arutaboairue séhréh aítana omaq itéhre. Manikánka itene arambehriúnayabé omaq itéhtaq tahirímé séhréh aíte sansa íre kéh irino.

7 Minayabe aneq íwiáhonehnkono? Áhnte Ísara kegá, Kaweqtaq mé sansa sehgióneheqmúne éra íre miraorahowe. Peh morá Manikánka omaq sito kega ahtebowara mó kegá sirupipeq íre irahráhuwe.

8 Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Manikánka múguwahgu iwíáh aritowara se súdo ke tahnsa úkera pusa ké tahnsa úkuwe. Sene siuranka íre tagia sene siahrega íre irahráhowe. Amahnágaákq se mina tahnsa míáhwe íre. (Lo 29.4; Aisaia 29.10)

⁹ Tébítiga minayabe aiq mahraréna,

Kahnkapi wah paríéhana tahkapi póéráhq subitééhana ebahnka wehukeníe aigará subínserah sega wahba táhútáhúrorabeq anotah kamáh ariena subipáharuanawire.

¹⁰ Sene siuranka íre tagahrahéna múguwahguigehe.

Se sibobiah antera ké tahnsa ahriahri nogíéhe úwe. (Buk Song 69.22-23)

Manikánka nahnsa ke kawerarito ehwéhne.

¹¹ Íné kase ehweh kéhre. Ísara kegá Manikánka kawerarítéh sánsá íre ahte-bahnsabé ahriahri peh ahbabáq ke míaneherabo? Ahqáho. Írakaumo. Segá Manikáne sánsánsábé, Iuwahriehre ensabé we awahbeh sánsánue nahnsa ke kawerarítéhre. Ísara kegá mina tagéna iwíáhéna, Ite minayabe iuwahbehre. Ite moq kaweraito igeheéna nahnsa ke kawerarítéhre.

¹² Ísara kegá Manikánka kawerarítéh sánsánsábé iuwahriehre ensabé Manikánka mah kehíná kéhíná séhréh arítéhre. Ísara kegá Manikáne sánsá sinehepeq súónsabe wega nahnsa ke séhréh arítéhre. Mókake áhnte Ísara kegá Maniká awahbeh sánsánsábé suwahbáhnaraq ite tagarionawe mí kereq mó kereq áhnte kawerarítánkéhe.

¹³ Nahnsa keo, amahnága ite ehweh teiúge. Manikánka ínénsabe, Néne ehweh nahnsa ke korerio éna eqmaq núwátái puana néne arambéhri áhnte kaweq arámbéhri wíre iwíáhéne.

¹⁴ Mira iwíáhunsabé táhmaro nánuwahrah Isará kegá néne arambéhri tagéna iwíáhéna, Manikánka ite moq meirena kaweraiteyabe iuwahbehre éra Manikápa kouwekirataq kawerarítánkéhe.

¹⁵ Manikánka Ísara keyábé ahqáho aritonsabe nahnsa ke insahwé aritena kawerarítéhre. Wega Ísara keyábé kowe aritahnaraq se pusa ké oga úkonserahnue míagehe.

¹⁶ Asiu kegá sene sánsánéna ákáhta q wíti paráwáh mewe paréti tírótáq peh morá paréti Maniká áwéwe. Maniká áwé puara mó ákáhta q wíti paráwáh mewe tíró paréti moke Manikáne wire. Manikánka awanká ánúq matiah-naraq moke ayahnaweakáq wewene úkire.

¹⁷ Ísara kewé kaweq oríwí awánká tahnsa míáhwaq ite nahnsa kewé abehq oríwí awánká tahnsa míáhwe. Manikánka kaweq oríwí awánká ayahnawe apiruena ite abehq oríwí awánká ayahnawe mítaq táhparena táhrarowana kaweq awánká ano kéhnsábé kawerue kíréhre.*

¹⁸ Ite amahnága kaweqtaq míáhnsábé Ísara ke kiotaikúne iwíáhiyehboq peh tábúsoqme iwíáhoró. Ite awanká ayahnawe tahnsá míáhwe. Awanká ayahnawe anonka ánúqtaq íre tuire. Írakaumo. Awanká ánúq anonka ayah-nawerapeq kire.

¹⁹ Itega mahraréq, Manikánka ite awanká ayahnawe ákáhnababí táhparanieéna míbeqté áyáhnáwé apirutaire eme

* **11:17:** Ísara kegá sene sánsánéna oríwí awánká íre kaweq ayáhnáwé apiruena mó kaweq awánkátápéqté áyáhnáwé apiruqme mítaq táhparera táhraráwana kirena kaweq oríwí sérá iyéhre.

²⁰ aiq pútaq ehwéhnowe. Ísara ke Sísansabé íre aiq pútare atáhnsábé apirúéhre. Ite nahnso ke Sísansabé aiq pútare atáhnsábé Manikánka ite kaweq awánká ákánhababí táhparéhre. Minayabe ite píribahriyehboq áhreue míáhro.

²¹ Manikánka téh kárái ayáhnáwé apirutainserah ite píribahri ke miéhrataq ite moq apiruankéhe.

²² Kawerue iwíáhoró. Manikámé arutaboiri aní ména kamah aieráhi aní miéhre. Wega wene sánsánsábé suwahrieh ke kamah ariena ite wene ehwehnsabé suwahbeh keyabé arutaboirire. Wene ehweh íre sehgrátaq ite moq apiruena kamah ainkéhe.

²³ Manikánka apiruo ayáhnáwéwé táhparena táhrawe kawerarahráhire. Ísara kegá sene píribahri sansá suera aiq pútare atéhrataq wehukenínká apirúéh ayáhnáwé kawerárhnserah Manikánka Ísara ke kaweraritahráhire.

²⁴ Wehukenínká abehq óriwí áwánká ayahnawe mewe kaweq oríwí áwánká ákánhababí táhparena táhrawe kawerárhre. Mina inserah Manikánka ite nahnso ke kaweraitáaire. Kaweq oríwí áwánká ayahnawe mewe seyene kaweq oríwí áwánká ákánhababí táhparena táhrawe kawerárhé sánsámé íre págege sansáne. Mina inserah Manikánka Ísara ke mókake kaweraritankéhe.

Manikánka nahnso kéreq Ísara kereqsabé arutaboiri ehwéhne.

²⁵ Néne iyahnabo anímáríno, itega kawerue ahtebageheéna menah Manikánka íre pahsutai ehwéh amahnága teiníe. Ite ahtebehrataqmé píribahri anímári íre míagehe. Amahnága Ísara kene sirupipeq págegeéra Manikáne sansá íre íráhwe. Mókake nahnso kegá awehraq wene sánsá sehgrátaqmé Ísara kegá iragéhe.

²⁶ Mi tanáhráqmé Manikánka moke Ísara ke merirena kaweraritankéhe. Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Kaweraritahna anínká Sarúsarama suwahpeq sínaraq wega Sékópane anahwaréhne ahababáq kaqsuankéhe íre.

²⁷ Manikáne ehwehnka mó mahraréna, Sigaqnaréh teriunserah sene anahwaréhne ahababáq kaqsuaníe íre. (*Aisaia 59.20-21; Jeremaia 31.33*)

²⁸ Ísara kegá Sísá ehweh irera iuwahriehre ensabé Manikáne naruo úkurowaq ite nahnso kegá mi ehwéh ireq sehgiówe. Manikánka Ísara ke téh omaq sitena sigaqnaréhyabe naho arutaboírú púana amahnága sinahwaréhyabe moq arutaboirire.

²⁹ Manikámé íre mó iwíáh mó iwíáhi aní míre. Wega náwinie iwíáhínaraqmé náwinawire. Wega aiq omaq sitóge ínaraqmé anehemé íre kaqsuankéhe.

³⁰ Menah ite nahnso kegá Manikáne ehweh anterutowara amahnága Ísara kegá wene ehweh anterúáhnábé wega itensabé arutaboiréna séhréh aitéhre.

³¹ Ísara kegá Manikáne ehweh anterúáhwana Manikánka itensabé arutaboiréna séhréh aitéhnserah mókake sensabé arutaboiréna séhréh aritankéhe.

³² Ómi kegá wene ehweh anterúónsabe Manikánka, Ahababáqka ite saiqnaríankehe aritéhre. Anehe wega mah kehiná kéhínásábé arutaboiréna séhréh aritankéhe.

Manikánsabe iwíáh iwíáh atanéhe i ehwéhne.

³³ Manikámé áhnte séhréh aitéh ání ména moke tagarawéna anotah ahtébiá ání míre. Ite peh wehuke míona puaq wega tábúsoqme iwíáhi sansámé itega íre ahtebahrahúne. Wega mirai sansámé itega íre ahtebahrahúne.

³⁴ Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,
Wehukeníká itene Wahnahne iwíáhwé ahtebahrahiro? Írakaumo. We-
hukeníká we áwáhnororahiro? Írakaumo. íre. *(Aisaia 40.13)*

³⁵ Wene ehwehnka mó mahraréna,
Wehukeníká Maniká ebeq náwinana Manikánka íné nánino iwíáhono?
Írakaumo íre. *(Jop 35.7, 41.11)*

³⁶ Manikánka wewega moke kéh náneq mirarowe. We moke kéh náneq áwahe wíre. Minayabe moke kéh náneq peh wewene wíre. We anotah aní púaq ahriahri wensabé iwíáh iwíáh atone. Aiq míre.

12

Itene inónká Maniká awe ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo anímárinó, néne ehweh kawerue íráhro. Manikánka ite kaweraitena séhréh aitéh púaq itene inonka we áwéro. Ite oga miáhtáq itene inonka we náwiransabé kaweqtaq méq we awahbeh sansánoro. Minawé Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh sánsáne.

² Itega Maniká awahbeh sansánigeheéna wega itene irupipeq o iwíáh aitéhre. Mah marákó marákóipéqté sánsá sehgiehboq peh Manikánka iwíáh aitéh sánsánoro. Mirairataq Maniká awahbeh arámbéhrí miraéq wene kaweq tábúsoréh sánsámé we awahbeh sansámé ahtebahrahowe.

Manikánka náítáti pagégéráté wene arambehri sehgióro i ehwéhne.

³ Manikánka íné séhréh aintéhnsabé ínéga teiéna ehwéh íráhro. Itega, Íné anotah aní múge éq arerensabé iwíáh iwíáhiyeho. Írakaumo. Arerensabé peh tábúsoqme iwíáhoró. Manikánka aiq pútaq iwíáh aitéhnserah tábúsoqme iwíáhoró.

⁴ Wehukeníné anonka peh morá ánónkánirana áhnte naneq kéhre. Mi naneqmarínká íre peh morá arámbéhrí miraorahowe.

⁵ Mína inerah moke ite Sísá Karáhé tagariona kewé áhnte méq Sísane anonka tahnsá míone. Ite íre peh morá arámbéhrí miraúne. Íre itebataq itebatarue mía ite peh morá ánónká tahnsa míone.

⁶ Manikánka séhréh aitena wewega mó arámbéhrí mó arámbéhríue íátáire. Minayabe ite íre peh morá arámbéhrí kéhre. Manikánka arensabé, Ínéga iwíáh atahna ehwéh írarúno atahnaraqmé arega aiq pútare atahnanserahnie pahsuo.

⁷ Séhréh arito atahnaraqmé kawerue séhréh arito. Síwáhnorúno atahnaraqmé tábúsoqme síwáhnorúno.

⁸ Mó kené iwíáh kawerarito atahnaraqmé tábúsoqme miraúno. Wehwehúno atahnaraqmé eyoyóue wehwehúno. Wahnahnúno atahnaraqmé tábúsoqme iwíáhue wahnahnarito. Mó keyábé arutaboairarite séhréh arito atahnaraqmé eyoyóue séhréh arito.

Mó Sísá tagaríah keyábé arutaboairarito i ehwéhne.

⁹ Mó keyábé aiq pútaq irutaboairarítáhro. Moke ahbabáqsabe anotahtaq ahqáho ato. Ahbabáq sansa pehragéq peh kaweq sansá ambubue sehgióro.

10 Iteruwahrahyabé irutaboironserah moke Sísa tagariáh káyábé moq irutaboiréq sensabé iwíáh íwíáhéq sensíwíq pankeráthro. Íre arene áwíq peh mó ke síwíq pankeráthro.

11 Manikáne arambehriyabé taorahoiyehboq tauntahunue arambehrioro. Manikáne Awanka iwíáh aitéhnserah itene wahnahnsabé iwíáh íwíáh ateq wene arambehri kawerue sehgióro.

12 Manikánka mirainawire íwíáhéq itene irupipeq eyoyóue miáthro. Íre kaweq sunúq sinaraq uwaresa ké méq kaweqtaq miáthro. Púreré sansa taorahoiyehboq ahriahri púreq aruqaruroro.

13 Sísa tagariáh ké tabonahirataq náriéro. Nahnso ke sirataq mehwehue kawerariteq kirabo aritáthro.

14 Mó kegá ite íwloqnehrataq Manikánsabe, Mi ke kamah ario íre oro peh kaweraritoue púrerarítáthro.

15 Mó kegá eyoyóue iwíáh íwíáhirataq ite moq eyoyóue iwíáh íwíáthro. Sirupipeq umehínaraq ibisehrataq ite moq irutaboirariteq ibisahro.

16 Ómi keyábé peh monseráh sánsánoro. Ite anotah ke úne éq píribahriiye. Írakaumo. Ite anotah ke púaq íre áwíqkakaq káyábé iuwahriehre iyeho. Sereq méyabe iwíáh íwíáthro. Íre áwíqkakaq árámbéhriyábé iuwahriehre iyeho. Itebataq ahtebone éq iteitensabé iwíáh íwíáhiye.

Ite ahabáraitéhra ke séhréh aritáthro i ehwéhne.

17 Mó kegá itensabé íwloqnéra ahabáraitéhrataq itega moq sensabé mina tahnsaniyehboq peh uwaresa ánímári miáthro. Ómi ite tagah kegá, Kaweq sansáne íwíáhigeheéq peh kaweq sansánoro.

18 Taonsah iwíáh tobeh iwíáh iyehboq uwaresa ké miáthro. Árahue mó kereq iru ukiqme mianehnkono éq mina tahnsanue sereq iru ukiqme miáthro.

19 Néne iyahnabo anímáрино, mó kegá ite ahabáraitéhrataq se íre ahabárarítáthro. Manikánka se kamah arieráhire. Wene ehwehnka aiq mahraréna,

Ínéne arambehri puana ínénéga kamah arinauge ire. (Lo 32.35)

20 Wene ehwehnka mó mahraréna,

Are ahabáratahna anímé, arene naruo anímé arupinsabe ínaraq kirabo ato. We wání tahbobóire ínaraq wání náwo. Arega mirainaraq we ayehtanawire ire. (Sindaun 25.21-22)

21 Ahabábqka are saiqnariehnnehboq kaweq sansánúno. Arega mirainaraq arene kaweq sansánká ahabábq sansa kiotaikinae.

13

Kámáhni kené ehweh sehgióro i ehwéhne.

1 Ite moke kámáhni kené ehweh kawerue sehgióro. Ite tagarionawe wahnah kegá pehipi íre wahnahnowe. Írakaumo. Manikánka wahnah sansá áhwárowe. Áhwárarowara amahnága kámáhni kegá wahnahnome webaqtaq Manikánka, Wahnahnoro aritéhre.

2 Minayabe kámáhni kené ehweh anteruahnaraqmé se Manikánka wahnahnoro aritéh kéné ehweh anterúáhwe. Anterúáhnsabé ehweh aritena kamah arinkéhe.

3 Kaweqtaq mía míaó kegá sene wahnah keyábé íre áhrewora peh ahabábq kega sene wahnah keyábé áhrowe. Ite íre áhreigehboq peh kaweqtaq méq

itene wahnah kené ehweh sehgióro. Mirairataqmé wahnah kegá itensabé, Kawerowe aitagéhe.

⁴ Itega kaweqtaq míageheéna Manikánka wahnah keyabé, Néne arambehri miraighboq wahnahno aritéhre. Ite ahbabáirataq wahnah kegá kamah aieráho puag sensabé áhreoro. Se ahbabáq ke kamah arirana Manikánka kawerowe aritankéhe.

⁵ Itene wahnah kené ehweh anteruahnaracmé kamah aiyehboq sehgióhé iwíáhoo? Íre peh morá mi iwíáhiransabé sehgióro. Wahnah kené ehweh irona sansámé kaweq sansáne iwíáhéq irupipeq eyoyóue sehgióro.

⁶ Manikánka wahnah keyabé, Wahnahno aritéhnsabé táhkisi moné síero. Sega sene wahnah árámbehri kawerue miraighboq síero.

⁷ Minayabe seyene arambehri kahna naneq síero. Táhkisi moné meyhá ké táhkisi moné síero. Áráhísínisi moné meyhá ké áráhínisi moné síero. Wahnah keyabé siwiréh aritéhboq peh sensabé iwíáh iwíáhéq ayahmaq síero.

Mó keyabé arutaboirono i ehwéhne.

⁸ Arega mó anínsabé mónebopoq aneqpopoq, Nánio. Mótaq náwinie inaraqmé arene tínáhu túbáh aginehboq apubúue náwo. Itene tínáhu ahriahri apubúue parabarúáhro. Peh morá tínáhu ahriahri kagaire. Mi tináhuwé mó keyabé ahriahri irutaboirono. Mó keyabé sirutaboirono kegá Manikáne ehweh moke sehgiówe.

⁹ Manikáne ehwehnka mahraréna, Mó kené ahre weh abariiyeho. Mó aní subiq súého. Aebóiyeho. Mó aniné ménsámehnsánsabe aigará pabekíneho ire. *(Kisim Bek 20.13-17; Lo 5.17-21)*

Anehe Manikáne ehwehnka mó mahraréna, Arensabé arutaboironanserah mó keyabé moq arutaboirono ire. *(Wok Pris 19.18)*

Mó keyabé arutaboirono ehweh sehgióratqmé ebeq tei éhwéhnkákák moke mó miraoro ú ehwehnkákák aiq sehgiówe.

¹⁰ Mó anínsabé arutaboirono anínká mi aní íre ahbabáratéhre. Minayabe mó keyabé aiq pútaq sirutaboirono kegá moke Manikáne ehweh sehgiówe.

Tábúsoqme méq peh kaweq sansá tauntahunue sehgióro i ehwéhne.

¹¹ Mah tanáhráq tagariona puag kaweqtaq méq Manikáne ehweh sehgióro. Ite kaweraiteh aní tuina tanáhráq áhnbórání puag sugéhboq peh áwénunéq kawerue auráq matíáhro. Itega Sísansabé aiq pútare atárotaq we tue tanáhráq ákáhtaq wahto káráire. Amahnága we tuina tanáhráq peh wahtonagire.

¹² Inokáhpeq parabagina irana tuekina tanáhráq sinaire. Mina inserah mah tanáhráq áhnbórání parabagina irana Sísaga tuinaire. Minayabe itega sunkíkirabeqte áhbábák sansá sueq téhrehrebeqte kaweq sansánoro.

¹³ Uwoyansamé, píah néra múguwahgu agéwé, mó aniné ahre weh abariéwé, ahkaragárawe, tobehwé, mó keyabé aru págege atewé, mina tahnsa áhbábák súáhro. Peh morá téhrehrebeqte kaweq sansá miraoro.

¹⁴ Ahbabáq iwíáhiyehboq peh morá itene Wahnah Sísá Karáheba wahtotaq méq wene sansánsabé iwíáh iwíáhue sehgióro.

1 Sísansabé aiq pútare atéh ánínká Sísane sánsá íre kawerue ahtebéna iteba sínaraq mehweh ateq séhréh atáhro. We íre ahtebéhnsabé ehweh atého.

2 Mó Sísá tagariéh ánínká moke táhutahuq nah nanere iwíáhéna pehipi nehrena mó Sísá tagariéh ání íre págegeue aiq pútare atéh ánínká nah naneqpomó éna we awehrii naneq íre nehre.

3 Neh anínká íre neh anínsábé awiréh atéhneho. Awehri anínká neh anínsábé ehweh atéhneho. Írakaumo. Manikánka moke táhutahuq neh anínsábé, We moq néne ani míre atéh púaq wega táhutahuq nehnsábé ehweh atéhneho.

4 Mó aniné arambehri anínsábé aneqsabé ehweh ataho? Minawé íre itene arambehri wire. Wewene wahnahnka wene sánsá tagéna tábúsoq atahráhire. Maniká itene Wahnahnka arambehri aní séhréh atéh púana wene wahnahne arambehri kawerue mirainawire.

5 Mó anínká ahrena ahrena wehekáhnká moke mó wehekáh kiotaikire iwíáhirana mó anínká moke wéhékáh peh monseráhnire iwíáhire. Minayabe itene irupipeq iwíáhue tagéq peh kaweq sansá miraoro.

6 Ahrena ahrena wehekáhmé Manikánsabe iwíáh iwíáh tanahráre iwíáhi anínká Manikánsabe iwíáhi puana mira iwíáhire. Moke táhutahuq neh anínká Manikánsabe iwíáh iwíáhéna moke táhutahuq nehnsabé Maniká awahbeh sansáne iwíáhire. Íre neh anínká awehrime Maniká awahbeh sansáne iwíáhéna we moq Manikánsabe iwíáh iwíáhire.

7 Iteitene iwíáhúna sansá miraúnayabé oga míono? Írakaumo. Ite pukonaraq iteitene mátaburapeq kowíanehnkono? Írakaumo.

8 Peh Maniká itene Wahnah awahbeh sansá miraoneheéq oga míone. Ite pukonaraq itene Wahnahne kaweq matábúrápéq kowíanehe. Ite oga míonaraqkákáq pukonaraqkákáq ite Maniká Iteribone animári míaneheqmúne.

9 Sísá Karáhéga oga míona kereq puko kereq wahnahnaitanieéna pukéna iriwe oganúkúwe.

10 Mókake ite moke Manikánka wahnahnirabeq iriwe perehnehne miáhnana wega itene oga mé sansamé itene arambehriwe tagéna saraqmaranawire. Minayabe mó Sísá tagariéh ánínsábé, Are abehq sansánóna ani móne atéhneho. Wega mirai sansansábé awiréh atéhneho.

11 Manikánka saraqmarahna tanáhráqsábé wene ehwehnka aiq mahraréna,

Íné oga mía míau Wahnáh ání míógara moke mah kehiná kéhínánká ínéba séra sirehunseraráq méra ínénsabe, Are aiq pútaq Maniká móne aintanehrawoe ire.

(Aisaia 45.23)

12 Minayabe mi tanáhráq itega miraurauna sansánsábé morá ánínká morá ánínkáue Maniká teaweneheqmúne.

Ahbabáq sansa mó aní insoq atéhnehboq suaní i ehwéhne.

13 Mó Sísá tagariéh ánínká miraínsabe, Abehq sánsánire atého. Ínéga mirau sansámé wega tagéna ahbabárinehboq mi sansá suena mó íre mirainie iwíáhoró.

14 Sísá itene Wahnahnka néne iwíáh aiq kaweraintéhnsábé íné tagaríómé Manikánka moke táhutahuq nah nanere ire. Minayabe moke táhutahuq noge. Mó anínká mó naneq tahutáhúqsábé, Íre nah nanere ínaraq mina awehrinkehe.

15 Itega nahwana mó Sísá tagariéh ánimé iwíáh kikiritaq wega itene táhutahuqsabé, Órira míre atéhnaqramé mi tahutáhúq mó neho. Iwíáh kikiri anínsábé, Anetaníbo pehipi nanie i anínká we íre arutaboiratéh ání míre. Sísá Karáhéga iwíáh kikiri aniné ahabábáqsabe putionsabe itega nehranka ahabáratého.

16 Itega, Kaweq sansáne iwíáhéq mirairara mó kegá tagéra, Íre kaweq sansáne íyehboq mi sansá mó íre miraoro.

17 Manikánka ite wahnahnaitéhnábé itega táhutahuqsabé íre iwíáh iwíáhúne. Írakaumo. Peh kaweqtaq méyabewé, iru ukiq iteyabewé, iru eyoyo aiteyabewé iwíáh iwíáhúne. Manikáne Awanka minawari iwíáh aitéhre.

18 Manikánka Sísá Karáhéne arambehri miraué sehgió keyábé, Kawerowe aritowara tagah kegá, Se kaweq ke wóe iwíáhigehe.

19 Minayabe moráénue Sísane sánsá miraonehéq we séhréh atéhonehe iwíáhoró.

20 Moke táhutahuqme nah nanere aiq pútaq ehwéhne. Peh táhutahuqsabé iwíáh iwíáhónaga Manikáne arambehri íre kawerarúéhneho. Arega náhna tahutáhúqmé mó anínká tagéna, Órirane iwíáhéna wene órira sansámári suena ahabárinaraqmé arega we aiq ahabáratáhne.

21 Sísá tagariéh anínká are tagéna arega miraónaga ahabáratehnehboq mína íre miraúno. Minayabe órira tahutáhúqkákáq piáhakáq náhnaga mó Sísá tagariéh ání ahabáratehnehboq íre náhno.

22 Arega miraóna sansámé, Kaweq sansáne iwíáhé mó anínsábé, Ínéga mirau serahnúno ue teawíneho. Arega miraóna sansá peh Maniká teawo. Kaweq sansánuge iwíáhi ánimé wene arupipeq íre umeh agínana wega iwíáh iwíáhinkehe.

23 Mó anínká iwíáhéna, Mah tahutáhúq nonka kaweq sansánugapómo éna náhnaraqmé wega ahabárinae. Aiq pútaq kaweq sansáne iwíáh íre kahnaraq wega ahabárinae. Moke itene sánsámé aiq kaweq sansáne iwíáh íre kéhtáq mi sansánúnawe itega aiq ahabáráne.

15

Sísá Karáhéne sansá sehgiónehqmúne i ehwéhne.

1 Ite Sísane sánsá ahtebóna kewé séhréh arite arábéhrí kéhre. Sísane sánsá peh ákáhtaq ahtebah kegá tábúsoqme sehgiónehq séhréh aritanéhe. Íre peh iteítensabé iwíáhia peh séhréh arite iwíáhonehe.

2 Itene iyahnabo anímári Sísane sánsá ahtebéra kawerue sehgiónehq íre ite iuwahbeh iwíáh peh se séhréh arite iwíáhonehe.

3 Sísá Karáhéga Wenabone arambehri mirainiéna we awahbeh iwíáh suowe. Minayabe Manikáne ehwehnka irarinserah mó kegá Sísá awiréh atowe. Mi ehwéhnká mahraréna, Segá arensabé awiréh atáhtáq ínénsabe moq niwiréh aintáhwe ire. *(Buk Song 69.9)*

4 Manikánka iwíáh arito kegá wene ehweh pehipi íre sehiranuwe. Itega sáhnasahwe ahtebagehéra naho sehiranuwe. Itega Manikáne sansá kawerue ambubu atawéq sehgiónehq sehiranuwe. Itega Manikáne sansá íre sueq peh ite mirena kaweraitahna tanáhráqsábé áwéunigehéera sehiranuwe.

5 Itega Manikáne sansá ambubu atawéq kawerue sehgiónehq sehriéh aitéhre. Ite Sísá Karáhéne sansá sehgió moráénue peh morá iwíáhigeheéna wega séhréh aitéhre.

6 Moráénue peh morá íwíáhirataq itene Wahnah Sísa Karáhéne Abowá Manikánsabe íwíáh íwíáh atagéhe.

Sísa Karáhéga Asiu kereq nahnsó kereq séhréh arítéh éhwéhne.

7 Itega Sísa Karáhénsabe aiq pútare atárótaq wega íre ahqáho aitasa peh séhréh aítáráire. Mina urainserah Sísa tagariéh ánínká iteba sínaraq mehweh ateq séhréh atáthro. Mirairame Manikánsabe íwíáh íwíáh atáh sánsá míre.

8 Teiníboq írátíáthro. Naho Manikánka ite Asiu kené igaqnansabe omasa éhwéh teriuwe. Sísa Karáhéga mah marákóipéq míotaq we Asiu aní ména ite Asiu ke séhréh aitowe. Séhréh aitonka sokigi aitomé omasa éhwéh aiq pútaragire.

9 Moke nahnsó ke moq séhréh ariteyabe áwíre. Segá wensabé íwíáh íwíáh aintagehéna séhréh ariteyabe áwíre. Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Nahnsó ke míéhrarabeq arensabé íwíáh íwíáh ataníe. Arenáwíq pankerónsábé igonkónue íwíáh íwíáh ataníe íre. *(Buk Song 18.49)*

10 Wene ehwehnka mó mahraréna, Nahnsó keo, Asiu kereq itereqka moráráq íwíáh íwíáthoro íre. *(Lo 32.43)*

11 Mí ehwéhnká mó mahraréna, Nahnsó keo, ite ómiga itene Wahnahnsabé íwíáh íwíáh atáthro. Mah kehiná kéhínánká wensabé íwíáh íwíáh atáthro íre. *(Buk Song 117.1)*

12 Ásísáíaga mó mahraréna, Sésine anahwa anotah aní míanawire. We anotah aní úkéna Asiu kereq nahnsó kereq wahnah aritankéhe. Mí tanáhráq nahnsó kegá íwíáhéra, Wega ite kaweraitankéhe éra áwénunigehe úwe. *(Aisaia 11.10)*

13 Manikánka omasa éhwéhnéna, Áhnte kawéq náneq íníe únsabe ite amahnága áwénunúne. Wensabé aiq pútare atáh púana wega itene iru ukiq itena eyoyó aítankéhe. Manikáne Awanka kawerue séhréh aitéhnsábé ite íwíáhéq, Wene ehweh aiq pútaq éhwéhne. Wega aiq náina puaq áwénunúne ewe.

Poraga nahnsó ke Sísa éhweh teri terinúnsabe éhwéhne.

14 Néne iyahnabo anímárinó, Íné tagariómé ite kaweq sansá mira aruqaruroro ke wóe. Ite Sísane sánsá aiq ahtebah puaq wensabé wensabé íwáhnoraréh orahowe.

15 Ite ibitarúého éna mah pahsí sehiranue iahreráq ítóge. Manikánka séhréh aintéh púana págegeue teiena pagu pagunuge.

16 Nahnsó kegá Manikáne sansá kawerue ahtebéra sehigigehéna ehweh mibeq mahbeq arítéh aní tahnsanéna wene kaweq éhwéh teri terinuge. Nahnsó ke séhréh aitaníeéna Sísa Karáhéne arambehri mira aruqaruruge. Nahnsó kegá Maniká awahbeh sansá sehigera kaweqtaq mía míaiagehéna Manikáne Awanka séhréh aritena kawerarítéhre.

17 Sísa Karáhéba mía míáéna Manikáne arambehri kawerue miraunsabé íwíáh íwíáhuge.

18 Mó kené arambehri íre teiúge. Peh morá Sísa Karáhéga séhréh aintáráirana miraurau arámbéhrí teiúge. Nahnsó kegá mina tagéra Manikáne ehweh sehgiówe.

19 Manikáne Awanka séhréh aintaráinsabé ótaq sansá miraéna ehweh teriátáuge. Nahnsó kegá tagéra teriu éhwéh sehgirówe. Sarúsarama suwahpeqkakáq Írírikúma marákórápéqkakáq moke ákáhpeqte ké suwahpeqkakáq Sísa Karáhé éhweh teri terinurauge.

²⁰ Peh Sísa Karáhé éhweh íre írátíáhrabeq korerieyabe nuwahbehre. Mó anínká nahwiahnsanse pearahnaraq ínégé wene nahwiahnsanseraq abogéhue nah peyabe nuwahriehre.

²¹ Írakaumo. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna, We éhweh íre teriu ke tagariagehe. We éhweh íre írátíáh ké siahtebagehe ire. (*Aisaia 52.15*)

Mi ehwéhnká írarinserah íre írátíáh ké korerieyabe nuwahbehre.

Poraga Aroma suwahpeq pokéyabe awahbó ehwehne.

²² Nahnso ke teri terinurau arámbéhrigá saiqnariarairana iteba íre korahuraue.

²³ Ínéwé áhnte opéq ite tagéyabe nuwahbaraire. Amahnága mahtaqté arámbéhrí aiq parabarúó púana ite koraganie íwiáhuge.

²⁴ Sípéni marákórápéq pokonaraq iteruwahpeq kéraganie. Iteba pehgáriq tanáhráq kowéna iuwena pokinieonaraq itega séhréh aintagéhe.

²⁵ Téhwe Sarúsarama suwahpeq Manikáne animári nárinieéna pokinie.

²⁶ Táhmaro mibeqté ánimári tabonah ke miáhnsábé Máserónía marákórápéqté kéreq Ákáia marákórápéqté kéreqka nárienehéera móne soruparera níátówe.

²⁷ Seyega nárienéhe íwiáhuronka sirupipeq eyoyóuraire. Sarúsarama suwahpeqte kégá Sísa éhweh téh írátówe. Sega irera nahnso ke teriátówe. Minayabe amahnága nahnso kégá nárienéhe íwiáhuronsabé aiq kawerurowe.

²⁸ Níatáo moné Sarúsarama suwahpeqte ké aiq náriénaraq Sípéni marákórápéq pokonaraq iteba kéragéna kótaikinie.

²⁹ Iteba konaraq Sísa Karáhéga íwiáh aintahna ehwéh teiníe. Wegá íwiáh aintanawire íwiáhuge.

Poraga, Púreraintáho ú ehwehne.

³⁰ Néne iyahnabo animáрино, itene Wahnah Sísa Karáhénsabe íwiáho. Manikáne Awanka ite íwiáh aitaráiraq itega mó keyábé irutaboirune íwiáho. Mira íwiáhotaq págege arámbéhrí ínereq miraoro. Mi pagégé arámbéhríwé púreq arámbéhrí wíre. Púreréq ínénsabeákáq púreraintáho.

³¹ Sarúsarama suwahpeqte Sísa éhwehnsabé suwahrieh kégá nubíyehboq púreraintáho. Ínéga mibeqté Manikáne animári kawerue séhréh aritankehéq púreraintáho. Sega néne arambhiri aiq ábérehre íwiáhigeheq púreraintáho.

³² Mi ke séhréh arítáhnaraq Manikánka kowe aintahnaraq íwiáh íwiáhue iteba kinie. Mi tanáhráq itereq ínereqka ehwehnonaraq irupipeq eyoyóinaq íwiáh íwiáhonehe.

³³ Manikánka ómi itene iru ukiq itena iteba mía míaire. Aiq míre.

16

Poraga áhnte keyábé iroro ú ehwehne.

¹ Íné nuwahbehme Sísa tagariéh íni wenáwiq Píbi séhréh atáho. We Sénkária suwahpeqte íni ména mibeqté Sísa tagariáh ké séhréh aritéhre.

² Áhnte ke séhréh aritena íné moq séhréh aintáaire. Minayabe wega iteba kínarq mehweh ateq we tabonah ína nanéq séhréh atáho. Ite moke Manikáne animárinká itene Wahnahnsabé íwiáhéq mó ke séhréh aritonanserah mi íni séhréh atáho.

3 Sísá Karáhéne arambehriurataq Ákúirareq Párisírareq mi akéqká moq moráráq arambehriuraune. Sensabé iraotao arítáthro.

4 Segá íné séhréh aintáróyame pukorahuroye. Íre ínébataq moke Sísá tagariáh náhnsó kégá moq mi anitéyábé iwíáh iwíáh arítáhwe.

5 Mi akéqseq sene nahtapeq momiwío ke Sísá tagariáh kéreqsabé iroso arítáthro.

Esia marákórápéq Sísá Karáhé éhweh teriátáutaq mi ehwéhnsábé Épáínétúsaga téh aiq pútare atena sehgire. We niruní ání míre. Iraúno atáthro.

6 Máhríaga ite séhréh aitanieéna anotah arámbéhriuraire. Wensabé iraúno atáthro.

7 Nánuwahrah Asíú ánité Ántáróníkureq Súníásareq miéhye. Íné karábúsiipéq míarautaq sega moq mitaq míaroye. Íné Sísá Karáhé íre tagariarautaq sega we tagariaroyara eqmáro kega sensabé iwíáh iwíáh arítárówe. Sensabé iraotao arítáthro.

8 Itene Wahnahne sánsá kawerue sehgi ání wenáwíq Ámbiátu miéhre. We niruní ání míre. Wensabé iraúno atáthro.

9 Sísá Karáhéne arambehri miraurataq Úrábánureq moq moráráq arambehriuraue. Wensabé iraúno atáthro. Mó niruní ání Sítákísansabé iraúno atáthro.

10 Sísá Karáhéne sánsá tábúsoqme sehgi ání wenáwíq Ápérie. Wensabé iraúno atáthro. Áritóbúru karirónáninseqsabé iroso arítáthro.

11 Nánuwahrah Asíú ání Éróríónansabé iraúno atáthro. Náhsísune nahtapeq kaegao Sísá tagariáh kényábé iroso arítáthro.

12 Itene Wahnahne arambehri kawerue miraóya anité sensíwíq Tárípínareq Tárípósareqsabé iraotao arítáthro. Itene Wahnahne arambehri áhnte miraurai inímé Pérísie. We niruní íní míre. We néne iyahnabo iní míre. Iraúno atáthro.

13 Itene Wahnahne sánsá tábúsoqme sehgi ání wenáwíq Árúpansabé iraúno atáthro. Wenanowé náino tahnsa ání úkurainsabé mi inínsábé moq iraúno atáthro.

14 Mó kewé Ásínkárítuareq Pégónireq Érémisireq Pátóbareq Érémásareq sereq moráráq Sísá tagariáh kéreqsabé iroso arítáthro.

15 Mó kewé Pírórógureq Súríahreq Néréúsareq wene anahnowáreq Órímbareq sereq miáh Sísá tagariáh kéreqsabé iroso arítáthro.

16 Iteite we mehweh atéhoró. Moke mahtaqté Sísá tagariáh kégá itensabé iroso ewe.

Ahbabáq aitaahráho keyábé éhwéhne.

17 Néne iyahnabo anímáríno, ehgarogaro anímárínseq ahbabáq aitaahráho anímárínseq tagariáthro. Íwáhnoruro ehwéhnsábé ahqáho aitáh ké tagariáthro. Segá miéhrarabeq miéhboq peh móbeq miáthro.

18 Mina tahnsa kégá itene Wahnah Sísá Karáhéne arambehri íre miraéra peh seyene sirupipeqté iwíáh mira aruqaruowe. Segá áhnte ehwéhnera ehnenehne aritéhrataq íre ahtebah kégá mi ehwéh irera kaweq ehwéhne iwíáhowe.

19 Itega Sísane ehweh kawerue sehgiónsábé ómiga íráhwe. Minayabe iwíáh iwíáhéna nirupipeq eyoyóire. Ahbabáq sansa ahtebahboq pehragéq peh kaweq sánsá ahtebahro.

²⁰ Maniká iru ukij itéh ánínká owainawa saiqnarianaire. Itene igaranka noginairabeq saiqnarianaire.

Itene Wahnah Sísa Karáhéga séhréh aitéhre.

Porareq mío kega Aroma keyábé iroro u ehwehne.

²¹ Tímóti ínereq arambehrii anínká itensabé iroro ire. Nánuwahrah Asíú kéwé Árúsiareq Sésónireq Sósípátereçka itensabé moq iroro ewe.

²² Mah ehwéh páhsiipéq sehiranu aní néníwíq Tétíae. Poraga tenínserahnué pépahqtaq sehiranuge. Íné moq Síssane aninéna itensabé iroro uge.

²³⁻²⁴ Mahtaqté Sísa tagariáh kéga Káiúsine nahtapeq momiwíwana wega íné Pora kirabo aintéhre. Wega itensabé iroro ire.

Mah ke suwahpeqte táhkísi moné wahnahni aní wenáwíq Érásátie. Wereq itene iyahnabo aní wenáwíq Kúátúsareçka itensabé iroro éye.

Manikánsabe iwíáh íwíáh atanéhe i ehwéhne.

²⁵ Manikánsabe iwíáh íwíáh atone. Ínéwé kaweq ehwéh Sísa Karáhé éhweh teri terinuge. Itega mi ehwéh ireq sehigigeheéna Manikánka págege aitéhre. Naho mi ehwéh íre ábóraragia peh kopípéq kowe.

²⁶ Kopípéq kowana Manikáne ehweh iraru kegá aiq sehiranuro puana amahnágawe ábóraç kéhre. Mah kehiná kéhínánká mi ehwéhnsabé aiq pútare atera sehigigeheéna Manikánka koreriéro aitaráire.

²⁷ Manikánka webataç mía míaeána aiq moke ahtebehre. Sísa Karáhéga miraúnsabe itega Maniká Iteribonsabé ahriahri iwíáh íwíáh atanéhe. Aiq míre.

1 Kórína Ebeq sáhnshawe ahtebé ehwehne.

Kórína suwahpeqme nahnso kene anotah matábú Kárikí marákóráqpéq kowe. Poraga peh morá ópéq mó opéq ákántaq mitaq kowéna Sísa éhweh pahsuowe. Pahsuowara wehukega Sísansabé aiq pútare atówana wega mitaq suena mó ke suwahpeq Sísa éhweh pahsuanieéna pokúwe. Pora Kórína suwahpeq íre míotaq Sísa tagariáh kégá sainkue táhmaroga íre kaweq sansánuowe. Mí tanáhráq wega mah pahsí sehiranue mó aní awuwana wega Kórína suwahpeqte Sísa tagariáh ké móriuwe. Mibeqté Sísa tagariáh kégá peh kaweq sansánigeheéna Poraga mah pahsí sehiranúwe.

Kórína suwahpeqte ké ebeq siu pahsí.

¹ Sísa Karáhé éhweh korerinkeheéna Manikánka ín Pora omaq intena eqmaq nuwowe. Ínéreq itene iyahnabo aní Sósáténireqka

² mah pahsí sehiranúye. Ite Kórína suahpeqte Sísa tagariáh kéó, itega sehiranúya pahsí sáhnshawe tagahro.

Wene kaweq anímári míageheéna Manikánka ite omaq itowaq wene sánsá sehgiówe. Itereq moke mó kehiná suwahpeqte ké itene Wahnah Sísa Karáhé tagariáh kéreq omaq itowaq itega wensabé iwíáh iwíáhéq púrerúne. Púrerúnana ite kawerue wahnahnaitéhre.

³ Maniká Iteriboreq Sísa Karáhé itene Wahnahneqka ite séhréh aitera itene iru ukíq itehye.

Poraga Manikánsabe iwíáh iwíáhú ehwehne.

⁴ Manikánka ite meiqme Sísa Karáhéne ayahpi itena anotahtaq séhréh aitéhre. Wega ite kaweraitena séhréh aita aitainsabé ahriahri wensabé iwíáh iwíáh atóge.

⁵ Wega séhréh aitéh púaq wene ehweh kawerue iraréq iahtebia ké úkowe.

⁶ Sísa Karáhé éhweh iwáhnoruraugaq kawerue írátó puana Manikáne Awanka págegeue séhréh aitéhre.

⁷ Págegeue séhréh aitéhnsabé itega Sísa Karáhé itene Wahnah tuina tanáhráq áwénunotaq Manikáne Awanka náina naneqsabé íre tabonahowe.

⁸ Wega ite págege aitena séhréh aitéh púaq ite oga mé tanáhráq kaweqtaq míahrahowe. Kaweqtaq míéhrataqmé itene Wahnah Sísa Karáhé tuinagake íre ehweh aítankéhe.

⁹ Wenahni itene Wahnah Sísa Karáhéreq mía míageheéna Manikánka ite omaq itéhre. Omaq itena ite íre iuwasa peh mirainie i naneq aiq pútaq mirainawire.

Poraga, Peh morá iwíáhoró ú ehwehne.

¹⁰ Néne iyahnabo anímárinó, itene Wahnah Sísa Karáhéga síwáhnorúno aintaránsabé págegeue teiníboq írátíáhoró. Ite mó iwíáh mó iwíáhiyehboq peh morá iwíáhoró. Síó sioue peh morá sánsánonehe iwíáhoró.

¹¹ Néne iyahnabo anímárinó, ite tagariáh aní wenáwíq Karoe. Karone awahrahga teniera, Itewe wensabé wensabé abiahnsanéq íre insahwéue míahwe teniátówe.

12 Itega mahna tahnsanue mó ehwéh mó ehwéhnowe. Ite mó anítógá, Porane sánsánúne ewara ite mó anítógá, Ápórone sánsánúne ewara ite mó anítógá, Pítane sánsánúne ewara ite mó anítógá, Karáhéne sánsánúne ewe.

13 Aneqsabé mina tahnsa irareo? Sísa Karáhéne anímári mó aní mó anínue míone íwíáhoo? Írakaumo. Itene ahababáq kaweraitanieéna Iné Pora awankátaq táhpague putiaraugo? Írakaumo. Itega wání merotaq neníwíruer meroo? Írakaumo.

14 Iteba míarautaq peh morá Kárisápáreq Káiúsireq wání meriátáuge.

15 Minayabe mó kegá, Iné Pora neníwíruer wání meriátóne iyehoéna mó ke wání íre meriátáunsabé íwíáh íwíáhuge.

16 Mó ke wání íre meriátáuge ume Sítépána karírónánínsabé nibitagire. Se moq wání meriátáuge. Mó kewé wání meriátáugamo íre niahreraq kéhre.

17 Íre wání merieyabe peh, Néne kaweq ehwéh koreri terinúno éna Sísa Karáhéga eqmaq núwátáire. Wega awankátaq táhpawe putio ehwehmé págege ehwéhne. Mi ehwéh abehq éhwéh úkínehoéna ahtebeia ánínká teínserah ehwéh íre teiasa peh pahsuqme tei teinuge.

Sísa pukúme Manikánka págege aitahráhi ehwéhne.

18 Sísa ga itene ahababáqsabe awankátaq pukú ehwehmé iraipéq pokoneherao kegá íwíáhéra, Múguwahgu ehwéhne ewe. Maniká Iteriboga ite kaweraitéh kegá Sísa awankátaq pukú ehweh íwíáhég, Íre wehukene íwíáh peh Manikánka págegeue miraorahi ehwéhne úne.

19 Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Iné ahtebeia aní múge íwíáhi anímé Inéga mi íwíáh kaqsuanie. Iné tábúsoqme íwíáhu aní múge íwíáhi anímé mi íwíáh parabaruanie ire. *(Aisaia 29.14; Jeremaia 8.9)*

20 Mah marákó marákóipéq miáh áhtébiá keyábé anere enehnkono? Púku sáhnshoráho keyábé anere enehnkono? Tobehue ehweho keyábé anere enehnkono? Manikánka mirainka ite íwíáhúnawe mi ahtébiá kéné ehwehme peh múguwahgu ehwéh úkire.

Manikáne sansánká wehukene sánsá kiotaiki ehwéhne.

21 Maniká áhnte ahtébiá aní míre. Mah marákóipéq miáh kegá íre seyene ahteBahnka we tagariahrahowe. Itega teri terinúna ehwéhme mi kegá, Múguwahgu ehwéhne ewana Manikánka mi ehwéhnsabé aiq pútare atáh ké kawerarítéhre.

22 Asiu kegá itensabé, Itene ehwehnsabé aiq pútare aitanéhboq ótaq sansá miraoro tei teinowara Káriki kegá itensabé, Ahtebeia éhwéh teléro tei teinowe.

23 Tei teinowaq itegawé peh Sísa Karáhé awankátaq táhpawe pukú ehweh teri terinúne. Asiu kegá mi ehwéhnsabé, Iuwahrieh ehwéhne aítáhwara Káriki kegá mi ehwéhnsabé, Múguwahgu ehwéhne aítáhwe.

24 Manikánka omaq itéh kegá pukú ehwehnsabé aiq pútare atone. Ite Asiu kereq nahnsa kereqka mi ehwéhnsabé aiq pútare atone. Ai q pútare ateq Sísa Karáhé pukú ehwehmé Manikáne págege sansáne éq wene ahtebeia sánsáne aiq tagarione.

25 Mó kegá, Manikáne sansámé peh múguwahgu mareqmareq sansáne atáhwana Manikáne sansánká wehukene ahtebeia sánsá sene págege sansá aiq moke kiotaikire.

Wene anímári míagehéna Manikánka omaq ito ehwéhne.

²⁶ Néne iyahnabo animárino, Manikánka ite íáhrabéna omaq itaráitaq aneq tahnsá animári míaroo? Minayabe iwíáho. Ahtebia kéwé, tauntahu kewé, anotah kewé, ite íre áhnte míarowe. Mó kegá ite tagéra, Múguwahgu ke wóe aítáhe.

²⁷ Ahtebia ké siyehitarinkeheéna Manikánka ite múguwahgu aítáh ké wene animári míageheéna ite omaq itowe. Tauntahu ke siyehitarinkeheéna Manikánka ite mareqmareq aítáh ké wene animári míageheéna omaq itowe.

²⁸ Mah kehiná kéhínánká iwíáh íwíáho nanegsábé abehq úkinkeheéna Manikánka íre anotah animárinseq mó kegá siwiréh arítáh kéreq omaq itowe.

²⁹ Minayabe wehukenínká Manikánsabe, Íné anotah aní míó púah omaq intároné íre irarerahowe.

³⁰ Wegá ite aiq omaq itarái puaq Sísá Karáhéreq mía míowe. Sísá Karáhéga kaweq iwíáh aitéh púaq tábúsoqme iwíáhorahúne. Wegá itene ahbabáqsabe pukú púana kaweraitena insahwé aitena Manikánka wene kaweq animári mía míageheéna Sísaga séhréh aitéhre.

³¹ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Iwíáh iwíáhi anínká peh morá itene Wahnahnsabé iwíáh iwíáh atankéhe íre. *(Jeremaia 9.23-24)*

2

Kórina suwahpeqte kégá aiq pútare atówe ú ehwehne.

¹ Néne iyahnabo animárino, iteba séna Manikáne kaweq ehwéh teiátáutaq mó ehwéh mó ehwéhne ahtebia ánínká teinserah íre teiasa peh pahsuqme teiátáuge.

² Iteba míarautaq Ínéga iwíáhéna, Mó aní éhweh íre teiníe. Írakaumo. Peh morá Sísá Karáhéga pukurai ehwéh teiníe iwíáhuraage.

³ Iteba míarautaq néne ninonka íre págegeuraire. Írakaumo. Ninonka mareq-mararéna áhreeéna íransánuraage.

⁴ Manikáne ehweh teiátáutaq ahtebia ánínká ehneehne aitena teinserah íre teiasa Manikáne Awanka séhréh aintarái puana págegeue tei teinuraage.

⁵ Peh íné wehukenínká irarurau ehwéhniká íre awehraq káráirana Manikáne Awanka séhréh aintarái puana págegeue tei teinuraugaq aiq pútare aintárove.

Manikáne Awanka ite kaweq iwíáh aitéhraq ahtebia ké úkúne i ehwéhne.

⁶ Peh morá Sísane sánsá kawerue sehgió keyábé ahtebia éhwéh síwáhno aruqarurúne. Mi ahtebíá éhwéhmé íre mah marákóróg wahnahno kené ahtebia éhwéh tahnsane. Wahnah ke pukirataq sene ahtebia éhwéh parabaginae.

⁷ Itega iwáhnorúna ehwéhmé íre ínénéne iwíáh peh Manikáne iwíáh púana ahtebia éhwéh iwáhnorúne. Mah marákó marákó íre mirarotaq Manikánka iwíáhéna, Mókakewe wehuke ínéba íópeq kigeheéna kaweritaníe iwíáhúwe. Iwíáhéna ite kaweraite ah sabarankeheéna omaq atowe. Naho naho mina omaq ato ahnsábé éhwéh íre pahsuqme teiuwana peh kopípéq kagaúwe.

⁸ Kopípéq kagaúwara mah marákóróg wahnahno kegá mi ehwéh íre írátíarowe. Írakaumo. Segá írátíarotaq tahirímé itene íópeqté Wáhnáh aní íre subiqme awankátaq táhpato irino.

⁹ Manikáne ahtebia iwíáhyábé wene ehwehnka aiq mahraréna, Naho naho wehukene siuranka íre tagah naneq, sene siahrega íre íráh náneq, sene sirupipeq íre iwíáho naneqme, moke minawari Manikánka wensabé sirutaboiro keyábé kawerarowe íre. *(Aisaia 64.6)*

¹⁰ Minayabe mi ehwéh kopípéq kowana Manikánka Wenawa iteba eqmatairana aiq sokigi aire. Manikáne Awanka moke tagéna Manikánka ite íre teí iwíáh aiq tagariéhre.

¹¹ Wehukeníné arupipeqté iwíáhwé mó anínká tagariahrahiro? Írakaumo. Peh morá wehukení wewene awanka tagariéhre. Mina inserah Manikáne arupipeqté iwíáhwé wehukeníká íre tagariéhrena peh morá Manikáne Awanka tagariéhre. Minayabe wega Manikáne iwíáh aiq sokogi aire.

¹² Itega mah marákóipéqté kégá iwíáh onserah íre úne. Írakaumo. Manikánka Wenawa iteba eqmaq áúwátáirana itereq mía míaire. Wega náí náini naneq-mari ahtebageheéna Wenawa iteba eqmaq áúwéhre.

¹³ Manikáne Awanka iwíáh aitena wega náí náini naneq teiúge. Peh ahtebia wéhúkégá teienserah íre íwáhnoruge. Írakaumo. Manikáne Awanka iwíáh aintéh éhwéh íwáhnorugaq ahtebahrahowe.

¹⁴ Manikáne Awansabé awahrieh anínká wene ehweh íre ahtebéna wega náí náini naneqsabé, Peh múguwahgu ehwéhne éna nuwahriehre iwíáhire. Mira iwíáhinsabé Manikáne Awanka mi aní peh áwé tagehrana wega mi ehwéhnsabé íre ahtebahrahire. Peh morá Manikáne Awanka weba mía míai anínká mi ehwéh iwíáhue tagéna ahtebehre.

¹⁵ Manikáne Awanka wene arupipeq mía míai anínká mó kené ehweh íréhtáq iwíáhue tagéna aiq pútaq ehwéhnikákáq péhe éhwéhnikákáq iwíáhue saraqme tagahráhire. Manikáne Awanka mía míai puana mó anínká mi aniné sánsá íre saraqme tagahráhire.

¹⁶ Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,
Itene Wahnahne iwíáh tagarawéna wensabé áwáhnori anímé íre miéh mino
ire. *(Aisaia 40.13)*

Íre miéhrena Manikáne Awanka séhréh aitéh púana Sísa Karáhéga iwíáhinserah iwíáhorahúne.

3

Sísa tagariáh kéwé Manikáne arambehri ke wóe i ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo anímárino, iteba míarautaq itega mah kehiná kéhínánká iwíáh onserahnurowe. Mira iwíáh onserahnurowe puaq ite pehgáriq anímárínká tahnsa iwíáhurowe. Minayabe Manikáne Awanka iwíáh aritéh ké síwáhnoruraunserah ite íre íwáhnorurauge. Írakaumo.

² Pehgáriq anímárínká tahnsa iwíáhuro puaq ite peh náh néq awaq íre nahrahowe. Minayabe mi tanáhráq págege ehwéh íre íwáhnorurauge. Amahnága moq íre íwáhnoruge.

³ Amahnágaákáq itene irupipeqté áhbábáq sánsánsabé irutaboiro puaq págege ehwéh íre íwáhnorurauge. Itewe abiahnsanéq tobeh ehweh aruqarurowe. Miraonsabé iteite iuwahbeh iwíáh miraéq peh wehukene sánsá sehgió mino.

⁴ Mó anínká, Íné Porane sánsánu aní múge irana mó anínká, Íné Ápórone sánsánu aní múge íre. Mira iwíáhonsabé peh wehukene sánsá sehgiówe.

Sotápéq arambehrióya anitéyábé pabeqme ehwéhne.

⁵ Kawerue iwíáhoru. Ápórowe insebo? Íné Porawe insebugo? Ite peh Manikáne arambehri anité úye. Maniká itene Wahnahnka íné mó

arámbéhrí niena Ápóro mó arámbéhrí awena urairata mi arámbéhríurauyaq itega Sísansabé aiq pútare atárówe.

⁶ Wehukenínká ayu sotápéq uqmaréhnserah ínégá Sísá néhweh teiátáuge. Mó anínká wání sotápéq tuinkeheéna ubenah kíqmaréhnserah Ápóroga inehe íwáhnoruraire. Manikánka sotápéqté ménsáméhnsánsábé kiro atéhnserah wega itensabé, Aiq pútare ainteq néne sánsá sehgióro aitáráire.

⁷ Íné ayu uqmatau anínseq ubenah kíqmaréh ánínseqsabé íre iwíáh iwíáh aitáhiro. Írakaumo. Peh morá kiro atéh ání Manikánsabe iwíáh iwíáh atáhiro.

⁸ Ayu uqmaréh ánínseq ubenah kíqmaréh ánínseqka monseráhnue arambehrióye. Manikánka sene arambehri agehgamarena ápeq nárinkéhe.

⁹ Itewe Manikáne so tahnsa móe. Ínéreq Ápóroreq moráráq Manikáne arambehrióya anité úye.

Nah peyabe pabeqme ehwéhne.

Itewe Manikáne nah tahnsa móe.

¹⁰ Íné Manikáne nah pe ani míankeheéna séhréh aintena omaq intáráire. Minayabe nah pe sansa tagariéh ání tahnsanéna nahwiahnsanse pearógana abogéh tagariéh ánínká abogéhire. Mi arámbéhrí Manikáne arambehri puaq ite mi arámbéhrí mirao ke tábúsoqme arambehrioro.

¹¹ Manikáne arambehriwe nah pe arámbéhrí tahnsane. Manikánka Sísá Karáhéwé nahwiahnsanse úwe. Mó aní nahwiahnsanse íre míahrahirana Sísá webataq awehrare.

¹² Manikáne arambehrio kegá abogéhotaq íre monseráh arámbéhríowe. Wehukega pearáh náneqme itene arambehri tahnsáne. Kawerue arambehrio kegá kóraraté pearáhwara mó kegá págege moné tahnsa náneqtaté pearáhwara mó kegá kaweq ebáhtaté pearáhwara mó kegá awankátate pearáhwara mó kegá onerate pearáhwara mó kegá námúqtate pearáhwe.

¹³ Sísá tuinagake Manikánka ehweh aritahnaraq kaweq arámbéhríowamo éna mó aniné arambehri mó aniné arambehriue agehmarena íre kaweq arámbéhrí moke kekiruankéhe. Kekiruahnaraqmé uworapeqté náneq moke taginserah íre kaweq arámbéhrí moke taginawíre.

¹⁴ Sano ebáh íre tagia peh kagainserah kaweq arámbéhríi aniné arambehri íre toráh agia peh kagainawire. Wene arambehri íre toráh agia peh kahnaraq mi arámbéhríyábé ápeq meyanae. Mó aniné arambehri moke taginaraqmé mi anímé ápeq íre meyanae.

¹⁵ Ápeq íre meyéh anímé nahperehrabeqte ání tahnsane. Wehukeníné nah irarehtaq mó anínká mi aní nahupeqte koweqme máhpeq atahnana wene nahnkakaq wene ménsáméhnsánkakaq moke taginawire. Mina inserah Sísansabé aiq pútare atéh ánínká íre ábéreh arámbéhríínaraq Manikánka we íopeq tumeiranae. Peh morá wene arambehri moke tagína puana ápeq íre meyanae.

Itene inonka Manikáne nahne i ehwehne.

¹⁶ Manikáne Awanka itene irupipeq mía míai puaq itewe Manikáne nah moe. Minayabe aiq ahtebaho?

¹⁷ Itene inonka Manikáne nah mire. Wegá, Néne nahne éna we mía míairabeq ahababáq íre kéhre. Minayabe wene nah ahabáratéh anímé kamah awinawire.

Itega peh wehuke síwíq pankerého i ehwéhne.

18 Itene irupipeqté péhé éhwéhnká iteite péhe éhwéh nuwíyého. Peh morá mah marákóipéqté sánsá ahtebeh anínká iwíáhéna, Íné anotah ahtébiá ání múge iwíáhinaraq íre kawerire. Wehukeníká iwíáhéna, Íné íre ahtebeia ání múge iwíáhinaraq mókake ahtebeia ání úkorahire.

19 Aneqsabé mira iwíáhinkehbo? Manikánka mah marákóipéqté áhtébiá iwíáhyábé múguwahgu iwíáh wíre arítéhre. Minayabe ahtebeia káyábéwé wene ehwehnka mahraréna,

Táhmáro kegá mó ke ahabábarite sansansábé iwíáhéra mó ahabábáq sánsá mó ahabábáq sánsá miraonehe iwíáhowe. Iwíáhowana Manikánka peh áwé tagehrana seyene ahabábáq sansanká seye saiqnaríéhre íre. (*Jop 5.13*)

20 Manikáne ehwehnka mó mahraréna,
Itene Wahnahnka ahtebeia kéné iwíáh aiq tagehre.

Sega miraoneheq múne iwíáh aiq tagehre.

Tagéna abehq iwíáhe arítéhrara íre miraorahowe íre. (*Buk Song 94.11*)

21 Abehq iwíáh arítéhnábé wehukega miraoraho arámbéhríyábé íre iwíáh iwíáhoró. Manikánka séhréh aitéhnásábé ite moke wega í náneq matíáhwe.

22 Íné Porareq Ápóroreq Pítareqka ite séhréh aitanehéq míone. Manikánka moke mah marákó márákó náiena itene oga mé tanahráqkákáq itene puké tanahráqkákáq omaq itéhre. Manikánka séhréh aitanieéna amahnága kéh náneqkákáq mókake kahna naneqkákáq matíáhro aitéhre.

23 Ite Sísá Karáhé kahnáh miáhwana we Maniká Iteribone ahninkáwá míéhre.

4

Maniká wewega wene arambehri anímári aghemarena sainsue ehwéhne.

1 Itensabé iwíáhirataq, Ite Sísá Karáhéne arambehri miraúna kee iwíáhoró. Ite Manikáne kopípéqté éhwéh wahnahnúne iwíáhoró.

2 Kaweq arámbéhrío kegá se arambehri arítéh aniné ehweh kawerue sehgiówe.

3 Íné kaweq arámbéhríu aní míogamo. Itereq mó kereqka néne arambehri iwíáhue tagéq tenírataq nirupipeq íre iwíáh kikirinie. Mó kegá néne arampehriyábé koti irataq nirupipeq íre iwíáh kikirinie. Íné moq inénéne arambehri íre agehgaqme tagarióge.

4 Ínéga arambehriurataq áhwára áhwára arámbéhríuraume íre niahrreraq kéhre. Íre niahrreraq kéhnsábé peh kawerue arambehriuraugamo? Árahuraugamo? Íre inéga iwíáhunka peh morá Manikánka agehgaqme sainuwankéhe.

5 Amahnága íre ehweh arite tanahráq púaq mó kené arambehri aghmareq ehweh arítého. Sísá itene Wahnahnka tuinagake moke sunkikírirabeq kopéqsúáh náneqkákáq itene irupipeqté iwíáhákáq wene téhrehrabeq marahnana ábóraraginae. Mi tanahráq Manikánka mah kehiná kéhíná aghmarena sainsuankéhe.

Anotah anímári múne iwíáhiyeho i ehwéhne.

6 Néne iyahnabo anímáriño, Manikáne sansá ahtebageheéna inéreq Ápóroreqsabé teiewóge. Ite anitéyábé iwíáhéq Manikáne púkuga irarinserah tábúsoqme sehgióro. Manikáne anitéyábé peh morá ánínsábé iwíáh iwíáh ateq

mó aní peh áwé tagahwe. Íre kawerowe. Manikáne ehweh anterúéhboq mina tahnsa íre oro.

⁷ Ite anotah animáři múne iwíáhoo? Manikánka íre náíátáitaq tahirímé ite peh tabonahéq mareqmareq ke miáh iripo? Manikánka aiq náiena séhréh aitaráinsabé aneqsabé iteitensabé iwíáh iwíáhoo?

⁸ Itewe, Manikáne sansá aiq moke ahteboéne iwíáhowe. Itega íné, Pora kiotaikéq anotah animáři múne iwíáhoo? Itega aiq pútaq ahteabahtaq tahirí ínéga moq iwíáh iwíáhu irino.

⁹ Íné iwíáhume Manikánka ite, wega eqmaro keyabé, Moke mó ke ebeq nogirara ite sinehe sigewe ire. Wehukega wehukení subiq suaneheraotaq áhnte kegá taganeheéra sewe. Ite eqmaro kewe mina subiq suaneherao wehukení tahnsa múne. Íre peh wehukega ite iwahnkanowara íopeqté kéreqka moq iwahnkanowe.

¹⁰ Ite eqmaro kega Sísa Karáhéne arambehri miraúnayabé áhnte tagah kegá iwiréh aitera múguwahgu mareqmareq ke wóe aítáhwe. Itega iwíáhéq, Sísa Karáhéne sansá aiq ahteboéne éq págege animáři míone éq mó kegá itensabé iwíáh iwíáh aítáhwe ewe.

¹¹ Ite eqmaro ke menahnkákáq amahnágaákáq irupibiire. Tahbobóire. Itene korósi peh subankire. Mó kegá ite subiq mánhwaq íre nahnkakaq ké wéq ahtapeq áhnte nogune.

¹² Itene iyahnkaratáté págegeue arambehriúne. Mó kegá ite íre kaweq ehwéh aítáhtáq itega kaweq ehwéh ayahqme teriune. Mó kegá íwíoqnahtaq peh míone.

¹³ Mó kegá ite íéhruruotaq se insahwé aritone. Mó kegá ite eqmaro keyabé, Ite atutu tahnsanéq abehq ké wóe aítáhwe.

Poraga, Ínéga iwíáhue mira aruqaruru serahnoro i ehwéhne.

¹⁴ Iyehitankeheéna mah ehwéh sehiranue teiugo? Írakaumo. Itensabé nirutaboiru animáři miáh púana kaweq iwíáhigeheéna mah ehwéh sehiranue teiúge.

¹⁵ Peh íregáritaq ke 10 táhúséni (10,000) iwáhnoro ke miáhtáq tahirí íre áhnte itéribóréh miáh iripo? Írakaumo. Téh koreiátáu animé peh morá ínébatate. Itega Sísa Karáhénsabe aiq pútare atárótaq we ehweh ínébataq teiátáunsabé iteribo úkuraage.

¹⁶ Iteribo úkuraunsabé ínéga iwíáhue mira aruqaruru serahnoro éna tei teinuge.

¹⁷ Ínéga mira aruqaruru serahnigeheéna Tímóti iteba eqmaq áúwóge. Tímótiwe Sísa itene Wahnahne aninéna wene sánsá kawerue sehgiéna nirutaboiru aninéna nénahni tahnsa míéhre. Sísa Karáhéne sansámé mó ke suwahpeq mó ke suwahperue momiwíuriáhtáq síwáhno aruqaruruge. Mi sansá iahreráq itena iwáhnorinkeheéna Tímóti iteba eqmaq áúwóge.

¹⁸ Táhmaro itega píribahriéq, Poraga iteba íre sinkehe iwíáhowe.

¹⁹ Itene anotah Wahnáhnká kowe aintahnaraq iteba apubúue kinie. Konaraq píribahri kené ehweh anetaníbo éna sene sánsá págege sansápómo éna taganie.

²⁰ Manikánka wahnah wahnahnirabeqte sánsámé íre peh ehwehne. Mi sansámé págege aitahráhi sansá míre.

21 Iteba konaraq abowágá wene ani kamah awínserahne págegeue kininkono? Iteba konaraq nirutaboirue pehwehruue kininkono? Aneq sansánue kininkono? Teniéro.

5

Wenabone ahre abarii ehwéhne.

1 Ite miáhrabeqte áninká anotah íre kaweq ahabábáire uro ehwéh írátáuge. Mi ahabábáqmé ahkaragára sansanéna anotah oríráne. Wehukega íre mirao sansá mi anínká mirauraire. Wenabone ahre abariuraire urowe.

2 Itewe anotah ke úne íwiáhéq mó ke kiotaikúne íwiáhoo? Aneqsabé itene irupipeq íre umehiro? Iyehitáhnag mi ahabábáq ání móbeq kaqsúáhro.

3 Íné iteba miótaq tahirí itene iuranabiah tapeq mi ahabábáq ání ehweh ató irino. Ninonka mahtaq miógana peh morá néniwa iteba miéhnsabé mi anínsabé aiq ehweh atéq.

4 Itega momiwíéq Sísá áwíq áhrabirataq néniwa moq míanae.

Itene Wahnah Sísaga págege aítahnag

5 mi anínsabé ehweh atanéhe. Ahabábáq aniné anonka kamah awinkéhboq owainawapa kaqsúáhro. Itega miraonaraq wega íwiáhue wene ahabábáq suahnaraqmé Sísá itene Wahnah tuina tanáhráq íre kamah awinkéhe.

Ahabábáq ani móbeq kaqsúáhro i ehwéhne.

6 Ite anotah ke úne irareme íre kawerowe. Ite miáhtáq anotah ahabábáq ání miéh mino. Páréti agiéh áninká pehgáriq muoráhi naneq marahnaraq moke páréti mugue anotah úkinae. Mina inserah ite miáhrabeq ahabábáq úgi ínehoéq mi ahabábáq ání kaqsúáhro.

7 Muoráhi naneq páráwahipéq íre kahnaraqmé páráwah peh kanae. Íre muinae. Minayabe naho muoráhi naneq súáhro. Ite o paréti íre muoráhi paréti tahnsa miagehboq ahabábáq ani kaqsúáhro. Kaqsúéh rataqmé wene ahabábáqka ite íre úgi ínaq peh kaweqtaq miagehe. Sótaikú iahrreraq ko tánáhráq sokah sokahéra* sipisípiq áráh q subiq márónserah Sísá Karáhé subiq súówe.

8 Íwiáh íwiáhé tanahráqsabé sokah sokahonehe. Sokah sokahéra Asiu kegá sene nahtapeqté nahonáh muoráhi naneq súónserah ite Sísá tagariona animárínká itene ahabábáqkakaq moke íroke sansánkákáq suaneheqmúne. Wehukega o paréti íre muoráhi naneq kéh páréti tírúnserah itega peh tábúseréh sánsámé aiq pútaq sansámé sehgioneheqmúne.

9 Mó animáríné ahre abari aruqaruro kereq íre mía míaooro éna sehiranue teiewóge.

10 Moke ahabábáq ké sueq móbeq miáhro íre uge. Se mah marákóipéqté kééra mó kené ahre weh abariéra mó kené ménsámehnsá meyaneehéra subiqme sabiwiáhwe. Sega Manikánsabe íre íwiáh íwiáhia peh mó naneqsabé íwiáh íwiáh aruqarurowe. Itega moke mina tahnsa ké súáhtáq tahirimé mah marákóráq íre miáhraho irino.

11 Peh morá, Ite Sísá tagarione e kegá ahabábáriransabé sehiranue teiewóge. Mó kené ahre weh abariome, mó kené ménsámehnsánsabe aigará pabekime, Manikánsabe íre íwiáh íwiáhia peh mó naneqsabé íwiáh íwiáh atáhmé, mó keyábé péhe éhwéh aritewé, piáh néra múguwahgu aruqarurome, aebówe

* 5:7. Kisim Bek 12.3-21, 13.6-7 tagáhnó.

mina tahnsano ke sueq móbeq miáhro. Ite Sísa tagarione e kegá mina tahnsa áhbábárirataq moráráq táhutahuriyehboq móbeq miáhro.

¹² Sísa íre tagariáh káyábé ehweh aritanínkono? Ahqáho. Írakaumo. Minawé íre néne arambehri wire. Sísa tagariáh ké ite momiwíuriáh kegá ahbabárirataq ehweh ariteyabe iteitene arambehri wire.

¹³ Sísa íre tagariáh káyábé ehweh aritewé peh Maniká wewene arambehri wire. Ahbabáq aninsábé Manikáne ehwehna mahraréna, Ite miáhrabeqte ahbabáq aruqaruri aní kaqsúáhro íre. (Lo 13.5, 17.7, 21.21, 22.21-24)

6

Sísa tagariáh ké koti aritéhneho i ehwéhne.

¹ Sísa tagariéh ánínká mirainayabé arega abiahnsa atéhnaqmé anerinabo? Sísa íre tagariéh wáhnáh ánipá meqme móate koti atéhneho. Minawé ayeहितeh sansané. Peh Sísa tagariáh kébá meqme kure koti ato.

² Mókakewe itega Sísa tagariáh kegá mah kehiná kéhínané sánsánsábé iwíáhue tagéq sararaneheqmúne. Minawé aiq ahtebaho? Itega mókake mah kehiná kéhíná ehweh aritáhnayabé amahnága aneqsábé pehgáriq ahbabáq náneq íre kaweraritahráho?

³ Mókake itega íopeqté kéné sánsá moq saraqmaráhnawe íre ahtebaho? Minawé anotah arámbéhríe. Amahnága ahbabáq naneq kaweraritewé pehgáriq arámbéhríe.

⁴ Minayabe ite Sísa tagariáh kegá koti ehwéh kahnaq Sísa íre tagariáh kegá kaweraitageheq aneqsábé seba pokoo?

⁵ Seba pokonsabé aneqsábé íre iyehitehro? Ite Sísa tagariáh ké miáhrabeq ahtebia ánimé mi arámbéhrí miraorahi aní miéh mino?

⁶ Sísa tagariéh ánínká mó Sísa tagariéh ání ehweh atankeheéna Sísa íre tagariáh kegá tagahtaq meqmena móátéhmé íre kaweq sansáne.

⁷ Sísa íre tagariáh ké miáhrabeq itega Sísa tagariáh káyábé ehweh aritéhrame ahbabáq sansanéq Sísa Karáhéne sansa íre sehgiowe. Sísa tagariáh kegá ite ahbabáraitéhataqmé itega túbáh agirataqmé íre ahbabárowe. Minayabe túbáh agina sansánká ehweh atahna sansá kiotaikire. Sísa tagariáh kegá arene ménsámehnsá aebóínaraqmé arega túbáh aginawe mi sansánká ehweh atahna sansá kiotaikire.

⁸ Kiotaikiraq peh itewe íre túbáh agowe. Írakaumo. Íre túbáh agia peh mó Sísa tagariáh ké ahbabárariteq sene ménsámehnsá aebóowe.

⁹ Ahbabáq kega Manikánka wahnah wahnahnirabeq íre awaq miáhmé aiq ahtebah mino. Péhe éhwéhnká itene irupepeq péhe nuwíyéhboq íráhro. Ahrari mahbi abario kewé, Manikánsabe íre iwíáh iwíáhia peh mó naneqsábé iwíáh iwíáh atáh kéwé, mó aniné ahre weh abario kewé, wehga áwáhu weh sobaruqnahbaruro kewé Manikánka wahnah wahnahnirabeq íre awaq mianeherawoe.

¹⁰ Aebó kéwé, mó kené ménsámehnsánsabe sigará pabeki kewé, píah néra múguwahgu aruqaruro kewé, mó keyábé péhe éhwéh aritáh kéwé, mó kené ménsámehnsá pehipi meyáh kéwé, mina tahnsa áhbábáq aruqaruro kewé Manikánka wahnah wahnahnirabeq íre awaq mianeherawoe.

¹¹ Menahmé ite táhmaro mina tahnsa ké miarowe. Miarowana Manikánka ite pabeq paberaitena, Néne animári miáhwe aítaráire. Itega itene Wahnah Sísa Karáhénsabe aiq pútare atárótaq Manikáne Awanka itene ahbabáq

kaqiuwena itene irupipeq kaweraitáráitaq Manikánka itensabé, Kaweqtaq miáhwe aitáráire.

Itene inonkame Manikáne Awane nah puaq mó kené ahre weh abariiyeho i ehwéhne.

¹² Manikánka íre ahqáho aitárái sansá aiq miraorahuge irareme aiq pútaq iwíáhowe. Peh moke miraorahúna sansánká íre séhréh aitahráhire. Minayabe mó sansánká íné saiqnariéhnehoéna pehwehrue míanie.

¹³ Itega pabeqme ehwéh irareme, Táhutahuqme itene irupipeq iyahbankire nanere éq minayabe Manikánka itene ayahba mirarowe ewe. Itene ayahbame tópah mewe nanere éq minayabe Manikánka tópah kirahno atéhre ewe. Mí ehwéh aiq pútaq ehwéh nirana peh mókake Manikánka táhutahuqkakáq itene inonkankakáq parabaruankéhe. Mina inserah mó kené ahre weh abariigeheéna Manikánka itene inonka miraroo? Írakaumo. Itene inonkame itene Wahnahne anonka mire. Wene sánsá miraigeheéna itene inonka mirarowe.

¹⁴ Maniká págege aní púana itene Wahnah Sísa iriwe oganúq atonserah ite moq iriwe oganúq itankéhe.

¹⁵ Itene inonkataq moke kéh náneqmarí Sísa Karáhéne naneq mire. Minawé aiq ahtebaho? Itene inonkame moke inonkataq kéh náneqme Sípane naneq púaq árahue itene inonka ahbabáq ininsó sienéhnkono? Írakaumo. Anotahtaq ahqáho uge.

¹⁶ Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Weh ahre peh morá áú tahnsa úkigehe ire.

(Stat 2.14)

Minayabe arega ahbabáq ini abariónaga wereq arereqne íú peh morá áú tahnsa úkire. Minawé aiq ahtebaho?

¹⁷ Itene Wahnah Sísa req mía míaonaraq arereq Sísa reqne iwa peh morá áwá tahnsa úkire.

¹⁸ Mó kené ahre weh abarié sansa peh ragahro. Ahriahri mi sansánirabeq móbeq miáhro. Moke mó ahbábáqmé íre wewene anonka ahbabáruwíáhráhire. Mó kené ahre weh abarii anímé wewene anonka ahbabáruwíéhre.

¹⁹ Manikánka Wenawa iteba eqmatairana iteba mía míainsabé amahnága arene anonka wene nah mire. Minawé aiq ahtebaho? Arene anonkame ire arebataq arene wíre. Írakaumo.

²⁰ Insahwé aitanieéna Manikánka anotah apéqtáté paiqmarowe. Aiq paiqmaronsabe itene inonkankakáq Manikánsabe iwíáh iwíáhoró.

7

Poraga wehké sansánsabé irarú ehwehne.

¹ Itega sehiranue kasenuro ehwéh teiníboq írátíáhiro. Ahre íre mera peh miéh anímé aiq kawerine.

² Íre ahreakáq áninká mó kené ahre abariínehboq we ahre meyankéhe. Ahriari wehkinkehe.

³ Wehne anonkame íre webataq wene anonka mire. Minayabe arene ahrega, Máho ínah íre ahqáho ato. Ahrene anonka moq íre webataq wene anonka mire. Minayabe arenawehqka, Máho ínah íre ahqáho ato.

⁴ Ahrega wewene anonka íre wahnahnire. Írakaumo. Peh wenawehqka wahnahnatéhre. Mina inserah awehkawagá wewene anonka íre wahnahnire. Írakaumo. Peh wene ahrega wahnah atéhre. Minayabe arene ahreyabé arenawehqsabe íre ahqáho ato.

⁵ Ite weh ahre morá íwiáhéta kawerue púreroyehe íwiáhéta awehriéta peh míayehe irataqmé aiq kawerire. Púrerira tanáhráq parabagínaq mó íre ahqáho ato. Owainawanka mó aní abarié íwiáh atehnehboq íre ahqáho ato.

⁶ Ahre meyo éhwéh íre teiúge. Ahreyabé awina anínká íwiáhue meyankéhe. Séhréh aiteyabe mah ehwéh teiúge.

⁷ Moke mó ke ín é tahnsanue miáhtáq tahiri aiq kaweri irino. Peh Manikánka ahre meweyabe mó aní mó íwiáh atena mó aní mó íwiáh atena aruqarurire.

Íre túbáh agorahotaq ahre meyáthro i ehwéhne.

⁸ Mahbigaunseq ahrarigaunseq kéweinínsónseqsabé mahraruge. Íné íre ahreakáq aní múge. Ite ín é tahnsa miéhrataqmé aiq kawerire.

⁹ Ite íre peh miárahirataqmé ahre weh meyáthro. Mahbiga, Ahreyabé níre irana ahrariga, Weh kéreyabe níre ire. Mó kené ahre weh abariiyehboq arerene ahre weh airaiq meyáthro.

Arenawehq auwéhneho i ehwéhne.

¹⁰ Ahreakáq wehakaq keyábé mahraruge. Ánáhkawagá awehkawa íre auwo atóge. Mahnawé íre ínénéne ehwehne. Írakaumo. Itene Wahnahnka aiq irarire.

¹¹ Ánáhkawagá wenawehq auwahnaraq mó wehkinnehboq peh míankehe. Áúwátái wehbá kouwekue insahwé atahnaraq aiq kawerire. Awehkawagá wene ahre airaiq áúwéhneho.

Nánuwehq kéranie ínaraq awehkawagá áúwéhneho i ehwéhne.

¹² Mó keyábé peh ínénéne íwiáhu ehwéh teinie. Íre itene Wahnahnka tení éhwéh peh ínénéga íwiáhéna mahraruge. Awehkawawé Sísá tagariéh ánínirana ánáhkawa Sísá íre tagariéh ínínká, Nánuwehq kéranie ínaraq awehkawagá áúwéhneho.

¹³ Ánáhkawa Sísá tagariéh ínínirana awehkawa Sísá íre tagariéh wéhgá, Néne ahrereq míanie ínaraq ánáhkawagá áúwéhneho.

¹⁴ Ánáhkawagá Sísane sánsá sehgieyabe Sísá íre tagariéh áwéhkawágá wene ahre íre auwena wene sánsá tagéna kaweqtaq miáhrahire. Awehkawagá Sísane sánsá sehgieyabe Sísá íre tagariéh ánáhkawágá wene weh íre auwena wene sánsá tagéna kaweqtaq miáhrahire. Minayabe arene ahrega, Arereq míanie ínaraq áúwéhneho. Arenawehqka arereq míanie ínaraq áúwéhneho. Íre áúwéhrataq itene animári moq kaweqtaq miáhrahowe. Kaweqtaq miáhrahi ehwéh péhe éhwéh tahirímé itene animári Sísá íre tagariáh ké miáh irino.

¹⁵ Wehgabópoq ahregabópoq Sísá íre tagariéh ánínéna wensabé nuwahriehre éna pokinie ínaraqmé peh áwé tagahro. Manikánka itensabé, Pehwehrué miáthro aitéhnsabé itene iru ukíq itankeheéq mi anínká pokinie ínaraqmé peh áwé tagehrataqmé aiq kawerinae.

¹⁶ Arenawehqka arereq miéhnsabé mókake wega Sísane sánsá sehginabirapómo. Arega íre tagariahne. Arene ahrega arereq miéhnsabé mókake wega Sísane sánsá sehginabirapómo. Arega íre tagariahne.

Manikánka ite saraq íatái arámbéhrí sehgióro i ehwéhne.

17 Maniká itene Wahnahnka ite omaq itena wene arambehri saraq íatáire. Saraq íatái arámbéhrí kawerue sehgióro. Sísa tagariáh ké íwáhnorutaq mah ehwéh tei teinuge.

18 Manikánka are íre áhraburai tanáhráq mó kegá arene áú amurúrutosabé ayeihétnehboq anetaníbo íwíáhúno. Manikánka are áhraburaitaq arene áú íre amurúrutosabé amahnága mí sansánsábé arutaboirinehboq pehragáhno.

19 Arene áú amurúrutosabé peh abehq míre. Anetaníbo íwíáhúno. Arene áú íre amurúrutosabéakákq anetaníbo íwíáhúno. Peh Manikánka sehgióro ú ehweh sehgiónsábé anotah sansá míre.

20 Manikánka áhraburaitaq miraurona arámbéhrí miraúno.

21 Manikánka áhraburaitaq mó aniné arambehriga are saiqnariarairo? Minayabe iwíáh kikirineho. Arene marakóipeqté wáhnáhnká soraq auwena pokúno atahnararaq pokinkehe.

22 Maniká itene Wahnahnka are áhraburai tanáhráq mó aniné arambehriga are saiqnariarairana Sísa itene Wahnahnka arene ahbabákq kaqauwátáinsabé wega soraq áúwéh ání tahnsa míáhne.

Wega áhraburaitaq pehipi míaronana Sísa Karáhéne arambehriga amahnága are aiq saiqnariéhre.

23 Wene animárí míageheéna Sísa anotah apéqtáté paiqmarowe. Paiqmaronsabe peh wehuke suwahbeh sansá miraiyeho. Peh Maniká awahbeh sansá miraoro.

24 Néne iyahnabo animáríno, Manikánka ite íáhraburaitaq mirauro arámbéhrí miraéq Maniká Iteriboreq mía míaoro.

Poraga mahbigaunseq ahrarigaunseqsabé teriu ehwéhne.

25 Mahbigaunseq ahrarigaunseqsabé mahraruge. Itene Wahnahnka mah ehwéh terio íre tenírana peh ínénéga aiq pútaq ehwéhnéna iwíáhue teiúge. Wega íné séhréh aintéhra wene arambehri mira aruqaruruge. Minayabe néne ehweh íráhro.

26 Íre kaweq sunúq áhnbórá sinainsabé ahre meyaníe iwíáh, wehkinie iwíáh súáhro. Mí iwíáh súéhraqmé aiq kawerire iwíáhuge.

27 Ahreakákq míéhnaqmé áúwéhneho. Íre ahreakákq míéhnaqmé ahre meyaníe iwíáhineho.

28 Arega ahre meyéhnaraq minawé íre ahbabáriniewóne. Arega wehkinaraq minawé íre ahbabáriniewóne. Ahre meyéhra kegá mah marákóráq mé tanáhráq sirupipeq umeh aginawire. Itene irupipeq umeh agínehoéna teiúge.

29 Néne iyahnabo animáríno, mah marákóipéq mé tanáhráq aiq parabaginaire. Sísa tuina tanáhráq áhnbórá sinaire. Minayabe ahre mero keo, íre ahreakákq ké tahnsa míáhro.

30 Ibisah keo, íre ibisah ke tahnsa míáhro. Iru eyoyó keo, iru íre eyoyó ke tahnsa míáhro. Ménsámehnsá paiqmaq paiqmaro keo, íre ménsámehnsánkakaq ké tahnsa míáhro.

31 Mah marákóipéqté sánsá parabaginaire puaq áhnte ménsámehnsánkákákq kéo, itene ménsámehnsánsabe irutaboiriyeo.

Iwíáh kikiriyeo i ehwéhne.

32 Ite iwíáh kikiriyeo éna mah ehwéh teiúge. Íre ahre merai ánínká Maniká wene Wahnahne arambehri kawerue sehgieyabe iwíáhire.

33 Wene ahrega kaweróne atankeheéna ahre merai anínká mah marákóipéqté náneqsabé iwíáh iwíáhire.

34 Minayabe we mó iwíáh mó iwíáhire. Sísá tagariéh áhrárigá iwíáhéna, Néne ninonkakakaq néniwankakaqmé kaweqtaq mianieéna Maniká áwúge éna Maniká wene Wahnahne arambehriyabé iwíáh iwíáhire. Wenawehqka kaweróne atankeheéna wehakaq ínínká mah marákóipéqté náneqsabé iwíáhire.

35 Págege sansánká saignariankeheéna íre teiúge. Írakaumo. Peh séhréh aitanieéna mah ehwéh sehiranue teiúge. Maniká itene Wahnahnsabé webataq iwíáh iwíáh ateq wene sánsá kawerue sehgiheheéna sehiranue teiúge.

Wene ahre araríyábé éhwéhne.

36 Wene ahre araríyábé arutaboirena abariinie iwíáh aruqaruri animé ahbabáratehnehboq airaiq meyankehe. Wega airaiq meyahnawe íre ahbabárinae.

37 Wewene anonkataq kawerue wahnahnorahi mahbíga, Ahre íre meyanie iwíáhínaq aiq kawerire.

38 Wene ahre ararí meyéh animé kawerire. Ahre íre meyéh animé anotah kawérire.

39 Wenawehq oga míahnaraqmé mi inínká awehkawareq mía míagehe. Sísá tagariéh íníné awehkawa pukínaq we mó Sísá tagariéh ání kéránkéhe.

40 We mó Sísá tagariéh ání kéráhnaraqmé aiq kawerire. We peh kéweini míahnaraqmé anotah kawérire. Mahnawé ínénéga iwíáhuge. Manikáne Awanka mah iwíáh aintehrámó. Wega mah iwíáh aintéhre iwíáhuge.

8

Poraga titirue nárie naneqsabé irarú ehwehne.

1 Péhepehe maníkánsabé titiro naneq nanehnkono éq ínénsabe kasenurowe. Mó aní mó anínkáue minayabe íné aiq ahtebóge eme aiq pútaq ehwéhnowe. Aiq ahteboge iwíáhome saiyo sansane. Peh morá mó anínsabé irutaboírúnaga séhréh aitahráhi sansáne.

2 Íné moke ahteboge iwíáhi anínká íre anotahtaq ahtebehrana wene ahtebéh sansa íre awehrare.

3 Maníkánsabe arutaboiri animé Manikánka we tagariéhre.

4 Péhepehe maníkánsabé titiro naneq nanehnkono ue kasenuronsabé teiúge. Ite tagarionawe péhepehe manikámé íre aiq pútaq nanere. Peh abehq pikísáh tahnsane. Íre áhnte manikámári míáhwe. Írakaumo. Ite tagarionawe Manikámé peh morá ánínéna webataq Maniká míre.

5 Mó kegá mahraréra, Íopeqkákák mah marákó marákóipéqkákák áhnte manikámárinseq wahnah animárinseq míáhwe ewe. Ite tagarionawe mi ehwéhmé íre aiq pútaq ehwéhne.

6 Maniká Iteribo peh morá ánínéna webataq Maniká míre. We moke mirarena wene animári míageheéna ite moq mirarowe. Sísá Karáhéwé we peh morá ánínéna itene Wahnah mire. We moke mirarowaq amahnága séhréh aitéhnsabé oga míone.

7 Mó kegá Maniká éhweh íre ahtebahwe. Segá Sísá íre tagariarotaq péhepehe manikáne sánsá aiq sehgirowe. Aiq sehgiroonsabé amahnága mi naneqsabé titiro tahutáhúqmé íre nah nanere éra áhwára áhwára iwíáhowe. Mina tahnsa iwíáho kegá mi tahutáhúq nehrrataq, Mi tahutáhúqká ite ahbabáraitéhre iwíáhowe.

⁸ Itega táhuthuq nahnayabé Manikánka kaweraitankéhbo? Írakaumo. Wega awehrio keyábé íre ehweh arítéhre. Nah keyábé kawerowe íre arítéhre.

⁹ Ite iuwahbeh tahutáhúq naneheqmúne irataqmé áhwára áhwára iwíáho kegá ite tagéra ahbabáriyeho. Itega nehrtaq mó ke ahbabáriyehboq kawerurero.

¹⁰ Are ahtebáhna anínká péhepehe maníkánsábé árótu nahtápéq míéhnaraq titiro tahutáhúq nehnana áhwára áhwára iwíáhi anínká are tagéna íné moq nanie iwíáhinabomo.

¹¹ Wega aiq pútaq sansá peh ákáhtaq ahtebéhnsabé náhnaraq wene arupipeq íre kaweraginae. Are ahtebia anínká miraónaga mina áhwára áhwára iwíáhi aní anotahtaq íre kaweratanae. Sísá Karáhéga mi aniné ahbabáqsabeákák pukúwe.

¹² Áhwára áhwára iwíáhi aní ahbabáratáhna puah Sísá Karáhé moq ahbabáq atahne.

¹³ Ínéga nahnayabé mó Sísá tagariéh anínká íné tagéna ahbabárinaraq mina íre kawerinae. Minayabe mó Sísá tagariéh aní ahbabáq atéhnehoéna mi tahutáhúq ahriahri awehrinie.

9

Poraga wene arambehriyabé móne íre meyonsabe iwíáh iwíáhu ehwehne.

¹ Itega néne sansa aiq tagariáhwe. Mó naneqka íné íre saiqnariéhre. Írakaumo. Wene arambehri mirainkeheéna Manikánka eqmaq núwátái mino. Sísá itene Wahnah aiq tagarau mino. Sísá itene Wahnah éhweh teiátáutaq wensabé aiq pútare atáró mino.

² Mó kegá iwíáhome, Manikánka íné íre eqmaq áuwátáire iwíáhowe. Peh itene Wahnah éhweh teiátáugaq aiq pútare atáronsabé ite tagariáhmé Manikánka íné eqmaq núwátáire.

³ Mó kegá ehweh aintéhrtaq mahrarinie.

⁴ Manikáne arambehri miraunsabé wehukega íné kirabo aintáhmé íre kaweq sansápo? Írakaumo. Kaweq sansáne.

⁵ Manikáne arambehri miraoneheéra Sísá ábáqmarinseq Pítareq mó eqmaro kereqka ahtapeq nogótáq sene ahreronká se kériáhwe. Ínéga moq mi sansá mirautaq tahirímé kaweq sansáne iwíáho irino.

⁶ Mó kegá Manikáne arambehri miraome pehipi kiraboowe. Peh morá ínére Páhnábásareqka itene tópah paiqmarayeheéta arambehriúye.

⁷ Sene kíápéténine arambehri miraoneheéra sóntía kegá ahtapeq nogótáq íre seyene móneraté peh wahba monératé tópah paiqmaq paiqmaro mino. So uqmatai anínká táhuthuq nera kéhtáq mewe naruq naruri mino. Sípisiqíq wahnahni anínká mi kané náhnano naruq naruri mino.

Ite séhréh aitera iwáhnoro ke kirabooro i ehwéhne.

⁸ Ínéga peh wehukene sansá iwíáhéna mi ehwéh mirarire iwíáhiyeho. Írakaumo. Naho Manikánka Mósísi iwíáh atowana wega minayabe sehiranue mahraréna,

⁹ Káhoga arambehriitaq wene áwéhipeq náhgáq táhrareho. Mi kanká arambehrii puana arupibiúnaraqmé pehipi táhuthurinkehe úwe. (Lo 25.4)

Manikánka peh káhoyabé arutaboíréna mi ehwéh irarúwo? Írakaumo.

¹⁰ Intensabé iwíáhéna irurú mino. Itega mina tahnsanigeheéna irarúwe.

Sonsoréh ánínká, Mókake sotápéqté táhútáhúq mewe nanieéna arambehri-
ire. Wereq we séhréh atéh ánínseqka nayeherawoye.

¹¹ Wehukega ayu uqmarera anehe mi sotápéqté tópáh nahnserah itega
Manikáne ehweh tei teinúye. Tei teinúyansabé itene ehweh íráh kégá kirabo
aitéhrataqmé kaweq sansánoneheqmqóe.

¹² Itega mó ke kirabouro puag itenkakák kirabourotaq tahirímé anotahtaq
kawerowe urauya irino.

Kirabo aitáhro íre teiátáúye. Iteba pehipi míarauye. Itensabé abiahnsanéq
Sísá Karáhéne kaweq ehwéhnsabé anetaníbo íwíáhiyeho éta kirabo aitáhro íre
teiátáúye.

¹³ Manikánsabe íwíáh íwíáh atáh náhtápéq arambehrio kegá mibeqté
táhútáhúq mewe nahwe. Minawé tagariáh mino. Mitaq titiro tahberaq
arambehrio kegá mi naneq pehgáriq mewe nah mino.

¹⁴ Mina inserah Sísá itene Wahnahnka mahraréna, Kaweq ehwéh íráh kégá
se síwáhnoro kené sinonka séhréhorahi naneq nárigéhe ire.

¹⁵ Ínéga itene táhutahuq pehipi íre merauge. Mókake íné pehipi kirabo
aintageheéna sehiranue teiugo? Írakaumo. Nirupinsabé pukonaraq íre ineh
inehinie. Íné ineh inehutaq tahirímé ínéga pehipi íwáhnoru sansánsabé íre
íwíáh íwíáhorahu irino. Mó kegá néne íwíáh íwíáhu sansá sabi núwého.

¹⁶ Manikáne kaweq ehwéh tei teinunsabé kaweq aní múge éna íwíáh
íwíáhininkono? Írakaumo. Manikánka koreri terinúno aintaráinsabé íné kaweq
aní múge ue íre íwíáh íwíáhorahuge. Mi kaweq éhwéh íre teriasa ehiya míótáq
tahirímé anotahtaq íre kaweru irino. Kaweq ehwéh teri terinu arámbéhrí íre
suanje.

¹⁷ Ínénéga íwíáhue miraurataq tahirímé ápeq meyo írino. Íre ínénéga
íwíáhurauge. Manikánka koreri terinúno aintaráinsabé pehipi mira aruqaru-
ruge.

¹⁸ Minayabe aneq apéq meyaninkono? Mó teri terino kegá ápeq
meyáhnserah íre uge. Kaweq ehwéh pehipi tei teinunsabé niru eyoyóue
nirutaboírume néne ápeq míre.

Porawe áhnte ke séhréh aritéh áníne i ehwéhne.

¹⁹ Mó kegá íné íre saiqnaríáhwe. Áhnte kegá Sísane sánsá sehigigeheéna sene
arambehri aní tahnsa míóge.

²⁰ Asiu kegá Sísane ehweh kawerue irera sehigigeheéna seba míarautaq
sene sánsánuraugé. Mósísiga sehgióro ú ehwehncá íné íre saiqnaríéhre. Íre
saiqnariéhrra Asiu ke mi ehwéhnsabé íwíáh íwíáho puana seba míarautaq mi
ehwéh íre anterutaugé. Asiu kegá Sísane ehweh kawerue irera sehigigeheéna
mi ehwéh íre anterutaugé.

²¹ Nahnso ke Mósísine ehweh íre sehgió ké wóe. Minayabe nahnso kereq
míarautaq se tahnsá ména íné moq íre sehgirauge. Írakaumo. Manikáne ehweh
íre susa Sísá Karáhéne ehweh sehgiúge. Nahnso kebá míarautaq sega Sísane
ehweh kawerue irera sehigigeheéna Manikáne ehweh íre anteruena peh mi
kené sánsánuraugé.

²² Sísane sánsá áhwára áhwáraue sehgió kebá míarautaq sega órirane íwíáho
sánsá pehipi íre anterutaugé. Segá Sísane ehweh irera kawerue sehigigeheéna
sene órira sansa pehipi íre anterutaugé. Mah kehiná kéhíná suwahpeq
míarautaq mi sánsá miraurauge. Segá Sísansabé aiq pútare atageheéna mirau-
rauge. Manikáne kaweq ehwéh sehigigeheéna mi sánsá mira aruqaruruge.

²³ Mira aruqarurunsabé Sísansabé aiq pútare atáh kéreq ínereqne irupipeq eyoyóire.

Kagai apéq náinkeheéq Manikáne sansá tauntahunue sehgioneheqmúne i ehwéhne.

²⁴ Ábáhro tanahráq áhnte kegá árésisiue peheráhnotaq peh morá kótaiki anínká ápeq meyéhre. Mína inserah Manikánka ápeq náinkeheéq wene sánsá tauntahunue sehgióro.

²⁵ Kótaikoneheqmúne íwíáho kegá sene sinonka págegeinkeheéra túbáh aginie íwíáh suera peh ahriahri tauntahunue arambehri aruqaruowe. Peh kambaréki apéq meyanheéra tauntahunowana Manikánka náina apéqmé peh ahriahri kagainawire.

²⁶ Ínéwé Manikáne sansá íre múguwahguue sehgiúge. Árésisi kiotaiki anínká íre mibeq tagia móbeq tagéna pehbeheráh pokinserah tauntahunue sehgiúge. Tobehi anínká wene ayahnkara íre mobeq subisa peh tábúsoqme wehukéniné anonka subínserah Sísane arambehri tábúsoqme arambehriuge.

²⁷ Ínéga mó keyábé, Sísane sánsá tauntahunue sehgióro uraunsabé Manikánka íné nuwehnehboq íre túbáh aginie. Peh kaweq sansá tábúsoqme sehginieéna néne ninonka kawerue wahnah wahnahnuge. Néne ninonka págegeinieéna tauntahunue arambehriuge. Ínéga kagai apéq meanieéna tauntahunue arambehriuge.

10

Íre kaweq sunúq sínaraq ite Sísane sánsá súého i ehwéhne.

¹ Naho itene igaqnaráhga Mósisi kérowe. Segá miraunsabé iahreráq kankeheéna teiúge. Segá abatapi nogútaq írábúyá akariuriowe. Segá írábúyá anehe karageheéna Manikánka mi írábúyá omaq atowe. Manikánka íwíáh aritowara segá Káhtore Waní kéráwégue seberaebéq pokuwe. (*Kisim Bek 13.21-22, 14.21-29*)

² Segá írábúyá akariuriotaq nogútaqkákáq Káhtore Waní kéráwégue seberaebéq pokutaqkákáq segá wání meýónserahnéra mitaq nogera Mósisi kéroera wenkahnáh úkuwe.

³ Manikáne Awanka íopeqté tópáh náriuwara ómiga nowe.

⁴ Wega ótaq sansánútaq wání arahno ebahpipéqté súwana náriuwara nowe. Mi ebáhmé Sísá Karáhee. Segá pokutaq mi Ebáhnká sereq moráráq pokuwe.

⁵ Pokúwara Maniká sene sánsánsabé íre awahbó púara abatapi nogútaq puku pukuéra sene sinonka abatapinue mibeq móbeq kowe.

⁶ Segá ahababárunserah itega miraiyeho éna Manikáne ehwehnka tei teinire. Segá ahababáq naneqsabé sirutaboiru serahniyeho.

⁷ Táhmáro mi kegá péhepehe manikánsabé íwíáh íwíáh atónserahniyeho. Segá miraunsabé Manikáne ehwehnka mahraréna,

Ísara kegá tútuue méra táhutahuréra irigéra ábáhréra nahnso kené sansanéra mó kené weh ahre abariuwe ire. (*Kisim Bek 32.6*)

⁸ Segá mó tanáhráq ahababáre áhnte kegá mó kené ahre ahrari abariunsabe Manikánka abiahnsa aritena kamaah ariuwara peh íregáritaq wehuké 23 táhúséni (23,000) wehuké peh morá wéhékáh pokuwe. Segá mirau serahniyeho. (*Namba 25.1-9*)

⁹ Mó tanáhráq táhmaro Ísara kegá sene wahnahnsabé, Árahono éra wensabé éhruruunsabe Manikánka wehe omaq atowana éhruruu ke pówara pukuwe. Segá éhruruu serahniyeho. *(Namba 21.4-8)*

¹⁰ Mó tanáhráq táhmaroga Manikánsabe abiahnsa atera ehmuniq éhmúniruwana Manikánka íopeqté ánínsábé, Márunsubiq suo atowana mi ke márunsubiq suowe. Segá ahbabáru serahniyeho. *(Kisim Bek 16.2)*

¹¹ Manikáne ehwehnka sene ahbabáq teíre. Segá ahbabárunserah itega moq miraiyeho éna teíre. Amahnága anehe tanahráq sinainsabé itega kaweqtaq mía míageheéna teíre.

¹² Íné kaweqtaq ména págegeue iriwe míoge íwíáhóna aníno, inahsubínehboq áwéh panantagínah págegeue iriwe míahno.

¹³ Áhwáre naneqka íre arebataq areba sire. Írakaumo. Mah kehiná kéhínápá sire. Áhwáre naneqka ite íre saiqnariankeheéna Manikánka wene omasa éhwéh ahreraq matawéna ite séhréh aitankéhe. Wegá séhréh aitená kaweq ah sokogi ainkéhe. Wegá ite págegeue míageheéna séhréh aitowana áhwáre naneqka ite íre saiqnarianawire. Ahbabáqka moq ite íre saiqnarianawire.

Owainawansabé titirue nárié náneqme pehragahro i ehwéhne.

¹⁴ Néne iyahnabo anímárinó, péhepehe manikánsabé iwíáh iwíáh ate sansa pehragahro.

¹⁵ Itewe ahtebia ké miáhnsábé teiú éhwéhnsábé iwíáhuwe tagahro.

¹⁶ Sísa itene ahbabáqsabe pukúnsabe iahreraq kéh tánáhráq itega káhpúipéqté wánínsábé meyone. Mewe nahnayabé itene Wahnahnsabé kaweróne ateq Sísa Karáhéne korahq tunsabe itene ahbabáq kaweraitéhre íwíáhúne. Mi tanáhráq itega tópah* keqme nahnayabé Sípane anonka kamahúnsabe itene ahbabáq kaweraitéhre íwíáhúne.

¹⁷ Mira iwíáhéq morá ké tahnsa míone. Itega keqme nóna topáhmé peh morá tópah púaq ite áhnte wehuké méq morá ké tahnsa míone.

¹⁸ Asiu kené sánsánsabé iwíághoro. Segá tahberapeqté titirue nárié náneq nahtaq Manikáne tahbe puara mi tanáhráq sega wensabé aiq pútaq iwíáh iwíáh atáhuwe.

¹⁹ Teiú éhwéhnsábé aneq iwíáhonehknono ewo? Péhepehe manikámári íre oga miáh náneqmaríne. Mi naneqmarí titirue nárié náneq íre Maniká náwé náneq tahnsáne.

²⁰ Írakaumo. Nahnsó kegá titirue nárié náneq Maniká íre náwasa peh owainawamarí náriéwe. Owainawansabé iwíáh iwíáh atéhboq sensabé titirue nárié náneq pehragahro.

²¹ Itene Wahnah pukú tanahráq iahreraq kéh káhpúipéqté wánínkákáq owainawansabé iwíáh iwíáh atáh káhpúipéqté wánínkákáq moráráq neho. Itene Wahnah pukú tanahráq iahreraq kéh tópahnkákáq owainawansabé iwíáh iwíáh atáh tópahnkákáq moráráq neho.

²² Mirairataq Sísa itene Wahnahnka, Aneqsabé íné nuweq owainawansabé iwíáh iwíáh ataho éna abiahnsa aitanawire. We anotah pagégé ání púaq itega we íre kiotaikorahúna mino.

Ahriahri itega Maniká áwíq pankeraneheqmúne i ehwéhne.

* **10:16:** Kárikí ehwéhme tópahme íre kéhre. Páreíti kéhre.

²³ Mó kegá, Ite moke miraona naneq aiq kawerire ewe. Peh moke miraona naneqka ite kaweqtaq méyabe íre séhréh aitahráhire. Moke miraona naneqka ite Sísá kawerue kéreyabe íre págege aitahráhire.

²⁴ Ite iuwahbeh sansá pehipi miraiyeho. Peh itene iyahnabo séhréh aritahráhi sansánoro.

²⁵ Máhkétirapéqté táhútáhúq paiqmaréhrataq mah tahútáhúq aneq sansánia táhútáhúqpo ue íre kasenoro.[†]

²⁶ Minayabe Manikáne ehwehnta mahraréna, Moke mah marákó marákóakáq mahta q kéh náneqkakáq itene Wahnahne náneq mire íre. *(Lo 10.14; Buk Song 24.1)*

²⁷ Sísá íre tagariéh ánínká itensabé, Táhutahuronehboq máhoro ínaraqmé ite iuwahbáhnaraq kowe nahro. Wensabé, Mah tahútáhúq ehqtepo ue íre kasenoro. Wega náwí náneq pehipi nahro.

²⁸ Mó anínká itensabé, Mah awáq owainawansabé titirúna naneq náwúge ínaraq íre nahro. Mi awáqkáwé ite íre ahbabáq aitahráhire. Peh ite teí áni ahbabáq atéhboq íre nahro.

²⁹ Itega ahbabáq iwíáhowe íre iraruge. Írakaumo. Peh teí ánínká, Itega aiq ahbabárowe iwíáhineho.

Mína tahnsa iwíáhi aní íre míahnaraq íné nuwahbeh naneq nahrahuge. Peh móbeq míéh áníné awehrii sansánká íné íre saiqnariahrahí mino.

³⁰ Manikánsabe, Kaweróne atena mi tahútáhúq nahnara tagehra kegá árahue ehweh aintagéhbo?

³¹ Itega tópahnkakáq wánínkakaq nehrataq mó naneq arámbéhrí mirairataq Maniká áwíq pankeraneheéq wensabé iwíáhue kawerue miraoro.

³² Itega miraonka Asiú kereq nahnso kereq Sísá tagariáh kéreq ahbabáq arítéhboq iwíáhue peh kaweq sansánoro.

³³ Ómi mó kegá moke ínéga mirau sansá kaweq sansáne iwíáhigeheéna mirauge. Íné nuwahbeh sansámé íre mira aruqaruruge. Íné tagah ke séhréh aritanieéna sensabé iwíáhéna peh kaweq sansá mirauge. Segá Sísane ehweh irera kawerue sehgiqgeheéna sensabé iwíáhéna mirauge.

11

¹ Ínéga Sísá Karáhéne sansá sehgiúnserah ite moq néne sansá sehgióro.

Poraga ayahqonsabe irarú ehwehne.

² Itega íné iahreraraq matawéq moke iwáhnorurau ehwéh kawerue sehgió púana itensabé iwíáh iwíáh aitóge.

³ Mó ehwéh kawerue ahtebagehboq írátíáhro. Wehga wene ahre wahnahnirana Sísá Karáhéga moke weh wahnahnirana Maniká Iteriboga Sísá Karáhé wahnahnire.*

⁴ Sísá Karáhé wene Wahnah puana wehga púrerínaraq wene ayahqno íre akari atiankehe. Manikáne Awanka iwíáh atahna ehweh irarínaraq wene ayahqno íre akari atiankehe. Mi tanáhráq wene ayahqno akariaráhnaraq Sísá Karáhé ayehtawinawire.

[†] **10:25:** Mó tanáhráq mó tanáhrárué mó kegá ménkámehnkáne awaq titirue péhepehe maniká náwúwe. Náwera anehe máhkétirapéq mi awáq kobaiqmarówe. Mi awáqsábé Poraga Sísá tagariáh kéyábé, Íre kasenéq pehipi paiqme nahro úwe. * **11:3:** Písini ehwéh wahnahninsabéwé "het" kéhre. Písini ehwéh "het" téhtaré áwáhé kéhre. Mó morá áwáhé itene ehwehme ayahqnone. Mó morá áwáhéwé itene ehwehme wahnahne.

⁵ Wenawehq wene wahnah puana ahrega púrerínaraq wene ayahqno akari atiankehe. Manikáne Awanka mi ahré iwíáh atahna ehweh irarínaraq wene ayahqno akari atiankehe. Mi tanáhráq wene ayahqno íre akariaráhnaraq wega wenawehq ayehitawinawire. Mi tanáhráq wene ayahqno íre akariaráh áhréwé ayahra káuqsúéh áhré tahnsane.

⁶ Wene ayahqno íre akariaráhnaraq wene ayahra káuqsuankéhe. Ayahra moke káuqsue sansa ayehiteh sansáne iwíáhirataq ayahra pehragéq ayahqno akariaráhro.

⁷ Manikánka weh mirarotaq wewe tahnsá mirarowara wehga Manikáne anotah áwíqkákáq Manikáne págege sansánkákáq sokigiowe. Minayabe wehga púrerínaraq wene ayahqno íre akariinkehe. Manikánka ahre mirarotaq wenawehqne áwíqkákáq wene págege sansánkákáq sokiginieéna akariinkehe.

⁸ Manikánka wehuke mirarotaq wega ahrene ayahnsatate weh miraroo? Írakaumo. Wega wehne ahwígara piruqme ahre mirarowe.

⁹ Manikánka ahreyabé iwíáhéna wehga séhréh atankeheéna miraroo? Írakaumo. Wega wehyabé iwíáhéna ahrega wenawehq séhréh atankeheéna mirarowe.

¹⁰ Ahrronká sensuwehqsone ehweh kawerue sehgiónsábé íopeqté kégá tagahqhoq mi inínsónká púrerirataq sene siyahqno akari atiagehe.

¹¹ Manikáne animárimé weh sebataq ahre sebarataq mia miao sansámé Maniká íre awahbeh sansáne. Írakaumo. Ahrega wenawehq séhréh atahnana wehga moq wene ahre séhréh ato aitéhre.

¹² Téhwe Manikánka wehne ahwígara mewe ahre mirarowara amahnága ahrronká ani maqmaq maqmarowara áhnte weh miáhwe. Manikánka moke kéh náneq áhwárowe.

¹³ Ahrega wene ayahqno íre akaria Manikánsabe pehipi púrerínaraqmé kaweq sansápo? Iteitega mi sansámé iwíáhue tagahro.

¹⁴ Weh íre wahto ayáhrá kahnaraq minaga we ayehitanae. Itene sánsánká minayabe aiq sokigi aí mino.

¹⁵ Ahrene íre wahto ayáhrá kahnaraqmé wene ayahrame wene awahriq nanere. Wene ayahqno akariinkeheéna Manikánka ayahra áwíre.

¹⁶ Ayahqno akariare ehwéhsábé suwahrieh keyábé mó íre terinie. Mó sansá írakaunire. Itereq mó Sísa tagariáh kéreqsabé peh morá mahna teiú sánsá kéhre.

Kórina kegá siahrreraq ko táhútáhúq notaq íre kaweq sansánu ehwéhne.

¹⁷ Amahnága mó ehwéh teiníboq írátíáhro. Itega momiwíotaq mó ke séhréh arítéh sánsá íre miraia peh ahbabárowe. Minayabe itensabé íre iwíáh iwíáh aitóge. Írakaumo.

¹⁸ Mó anínká tenímé itega Manikánsabe iwíáh iwíáh ataneheéq momiwíotaq íre morá iwíáhia peh mó iwíáh mó iwíáhéq mó keyábé abiahnsa arítáhwe teníre. Tení éhwéhmé aiq pútaq ehwéhpómo. Peh aiq pútaq ehwéhne iwíáhuge.

¹⁹ Íre morá iwíáhirataq kaweq sansá ábórarinkeheéq sío síoéq iwíáhue tagéq, Insega aiq pútaq sansá sehgiramo éq ahtebahrahowe.

²⁰ Itega momiwíotaq itene Wahnah pukúnsabe iahrreraq kéh táhútáhúq íre tábúsoqme nahwe.

²¹ Itega mó ke íre síwénunia peh apubúue wewene wewene táhutahuq nahwe. Miraonsabé pehgáriq tahutáhúq kéh kégá sirupibiirara mó kegá píah áhnte nahnsabé múguwahgu agowe.

²² Itene nahtapeq táhutahuréq naraho mino. Manikáne nahmé peh abehq nánere iwíáhoo? Itega mitaq séq tópah tabonah ke íre náriénsábé se siyehiteh mino. Aneq ehwéh teinínkono? Itega miraonsabé kawerowe aitanínkono? Ahqáho. Írakaumo. Itega mirao sansá íre kaweq sansáne.

Sísaga párétiakáq sera anonkakaq we kéro ke náriu ehwéhne.

(Mátíyu 26.26-29; Máhka 14.22-25; Árúka 22.14-20)

²³ Itene Wahnahnka níwáhnorurai ehwéh iwáhnoréna teiátáuge. Mahraue teiátáume Súrásaga Sísane naruo koweriro inókáhpéq itene Wahnahnka páréti mewena†

²⁴ Manikánsabe kaweróne atena keqme mahraréna, Mahnawé ninonka mire. Ite kaweraitanieéna ninonka Maníka awena pukinie. Íné iahrreraq matiagehboq amahnága mirau sansánoro úwe.

²⁵ Úwara sega páréti nowana Sísaga káhpú mewena monseráh sánsánéna mahraréna, Mah nahniáq sérá anome néne korahq mire. Néne korahq tuinaga o sansa áhwárankehe. Itega nehrrataq ahriahri íné iahrreraq matiáhhro úwe.

²⁶ Itega mah ehwéh sehgiónká Sísá itene Wahnahnka itene ahbabáqsabe pukúme pahsúéhre. Itega mi parétiakáq sera anonkakaq nahnka we pukúme pahsúéhre. Wega tuina tanáhráq mah sansá parabaginae.

Itene irupipeqté iwíáh ebeq iwíáhue tagéq anehe nanehe i ehwéhne.

²⁷ Sísá itene Wahnahn pukúnsabe iahrreraq kéh táhútáhúq neh anínká íre iwíáhue tagéna pehipi náhnaraqmé íre kawerinae. Mina tahnsa neh anínká itene Wahnahne anonkankakáq korahqkakáqsábé íre kaweratéh púana wega aiq mirainsabé anotahtaq kamah awinkéhe.

²⁸ Náhna anínká wene arupipeqté iwíáh ebeq iwíáhue tagéna anehe párétiakáq sera anonkakaq nankehe.

²⁹ Náhna anínká itene Wahnahne anonkansabé kawerue íre iwíáhéna pehipi náhnaraq wega mirainsabé kamah awinkéhe.

³⁰ Ite áhnte kegá mina tahnsa narutonsabé amahnága mareqmarerue awahreowe. Mó táhmaroga itene Wahnahne anonkansabé kawerue íre iwíáhia pehipi narutonsabé aiq pukurowe.

³¹ Minayabe itega miraira sansá ebeq kawerue iwíáhue tagéq anehe nahnaraq Manikánka ite íre kamah ainkéhe.

³² Manikánka mah marakóipéqté sánsá sehgió ké ehweh aritena íre kaweqtapéq suankéhe. Itene Wahnahnka itene sánsá tagéna íre ábéreh sansáne iwíáhéna kamah ainkéhe. Mókake íre kaweqtapéq eqmaq íwúwéhnehoéna itega ahbabáro tanáhráq kamah ainainire.

³³ Néne iyahnabo anímárinó, momiwíue méq Sísá pukúnsabe iahrreraq kéh táhútáhúq nehrrataq mó naneheraira keyábé iwíáhue síwénunue moráráq nahro.

³⁴ Manikánka kamah awinehboq arupibii anínká ebeq wene nahtapeq táhutahuraruenta anehe momiwíorabeq pokinkehe.

Íné mó ehweh kéhre. Iteba konaraq mó áhwára áhwárao sansá kaweraitanie.

12

Poraga Manikáne Awanka náina naneqsabé tei éhwéhne.

† 11:23: Párétiwe Asiu kené tópahne.

1 Néne iyahnabo anímárinó, Manikáne Awanka náina naneqsabé múguwahguéq áhwára áhwára iyehboq íwáhnorinie.

2 Ite tagariáhmé itega Sísane sánsá íre tagariarotaq péhepehe maniká íre ehwehnorahi naneqsabé iwíáh iwíáhue mi sansá sehgirowe.

3 Teiníboq kawerue irátíáhro. Manikáne Awanka iwíáh atéh ánínká Sísansabé íre éhruru atahráhire. Manikáne Awanseq íre mía míai anínká, Sísane néne Wahnah mire. We awahbeh sansá sehginíe irarerahiro? Írakaumo. Wega íre irarerahire.

4 Manikáne Awame we peh morá ánínéna wega í náneqme mó naneq mó naneq náire.

5 Maniká itene Wahnah peh morá ánínéna wene arambehriwe wega sain-súéh árámbehri mó naneq mó naneq arámbehri sainsúéhraq miraúne.

6 Manikáne arambehri miraúnayabé mó aní mó arámbehri mó aní mó arámbehriue miraúne. Maniká peh morá ánínéna wene arambehri kawerue miraigeheéna séhréh aitéhre.

7 Itega mó Sísane tagariáh ké séhréh aritageheéna Manikáne Awanka págege naneq ite mó aní mó anínue náire.

8 Wega mó aní iwíáh atéhрана peh Manikáne iwíáh púana ahtebia iwíáh pahsuahráhire. Wega mó aní mó iwíáh atéhрана wene auranka íre tageh naneq wene arupipeq tagariahrahéna pahsuahráhire.

9 Wega mó aní iwíáh atéhрана mi anínká Manikánsabe anotahta q aiq pútare atéhre. Wega mó aní págegeue séhréh atéhрана awahre keyábé púreq aritéhrara kaweragowe.

10 Wega mó aní págege atéhрана ótaq sansá miraorahire. Wega mó aní iwíáh atéhрана mi anínká íre wewene iwíáh peh Manikáne Awanka iwíáh atéh éhwéh irarerahire. Wega mó aní iwíáh atéhрана mi anínká owainawane awankakaq wehukene awankakaq saraqsuahráhire. Mó aní iwíáh atéhрана we kambare éhwéh irarerahire. Irarirana Manikáne Awanka mó aní iwíáh atéhрана mi kambaré éhwéh ahtebéna wewene ehwehta q pahsuahráhire.

11 Manikáne Awa peh morá ánínéna mi pagégé náneqmarí náire. Wewega iwíáhue mó aní mó naneq awena mó aní mó naneq awena ue náire.

Ite Sísane anonka tahnsá míone i éhwéhne.

12 Wehukeníne anonka peh morá ánónkánirana áhnte naneq kéhre. Mi naneqmarí kéhrana peh morá ánónká kéhre. Mina inserah moke ite Sísane tagariona kewé wene morá ánónká tahnsa míone.

13 Ambanta wánípipeq kéhtáq wánínka moke ambantaipeq kéhnserah Manikáne Awa peh morá ánínéna itene irupipeq séna mía míaire. Wega iteba mía míai puag ite ómi Sísane morá ánónká tahnsa míone. Ite Asiu kereq nanho kereq arambehriraq saiqnariáh kéreq arambehriyabé ápeq meyah kéreq morá ánónká tahnsa míone. Ite págege anímárinó míageheéq wání ahriahri nónanserah Manikáne Awanseq mía míáúne.

14 Ite tagarionawe wehukeníne anonka íre peh morá náneq kéhre. Írakaumo. Wene anonkata q áhnte naneq kéh mino.

15 Aigaránká mahraréna, Íné íre ayahnkara púana íné íre mah anónkáné aigará múge itaq tahirimé anonkanka wene aigará súéh iripo? Írakaumo. Anonkanka wene aigará íre suahráhire.

16 Wehukeníne ayahqnotaq kék áhrégá mahraréna, Íné íre aura puana íné íre mah anónkáné ahre úge itaq tahirímé anonkanka wene ahre súéh iripo? Íraukamo. Anonkataq kék ahre íre suahráhire.

17 Anonka íre mó naneqkakákq peh aura kéhtákq tahirímé ehwehme árahue irahráh iripo? Anonka íre mó naneqkakákq peh ahre kéhtákq tahirímé árahue táhutahuq kaweq kunkúnire irari iripo?

18 Anonkame íre peh morá náneq kéhre. Íraukamo. Manikánka wehukeníne anonka mirarotaq we awahbónserah moke náneq mirarena kawerarowe.

19 Wehukeníne anonkataq peh morá náneq kéhtákq tahirímé íre anonkanurá kék irino.

20 Wehukeníne anonkataq áhnte naneq kéhrana wene anonka peh moráe.

21 Wehukeníne auranka wene ayahnkaranásábé, Are íre míahnaraq tahirímé kaweqtaq míó irino íre irarerahire. Íraukamo. Wehukeníne ayahqnonka wene ágáránsábé, Are íre míahnaraq tahirímé kaweqtaq míó irino irarahiro?

22 Íraukamo. Wehukeníne anonkataq mó naneq págege naneq kéhrana mó naneq mareqmareq naneq kéhre. Mi maréqmáréq náneq íre kéhtákq tahirímé wene anonka kaweqtaq kék iripo? Íraukamo.

23 Itene inonka mareqmareq naneqme sehikaranká peraq inehoéq mi maréqmáréq náneq kawerue wahnahnúne. Itene inonka iyehiteh naneq mó kegá tagehoéq kawerue aneranerue akari atione.

24 Itene inonka iwíáh iwíáhhúna naneq mina tahnsanue íre akari atione. Itene inonka mareqmareq naneqkakákq iyehiteh naneqkakákq kawerue wahnahnigeheéna Maniká wewega iwíáhhéna moke itene naneq mirarena kawerarowe.

25 Kawerarowana íre webataq webatarue kéhre. Íraukamo. Mina inserah ite Sípane anonka méq mó iwíáh mó iwíáhiyehboq peh morá iwíáhoró. Ite Sípane anonka míáh púaqq peh morá arerensabé iwíáh iwíáhihneboq mó keyábé iwíáhue we séhréh atéhoró.

26 Wehukeníne anonkataq eheqpopoqq érinaraq wene anonka moke érire. Mina inserah ite Sípane anonka míona puqq mó aní éritaqq ite moqq ómi íérire. Mó kegá ite míonarabeqqe áninsábé iwíáh iwíáh atáhwaqq itega moqq wensabé iwíáh iwíáhhúne.

Manikánka mó arámbéhrí mó arámbéhríue omaq sitéh éhwéhe.

27 Ite Sísa Karáhé tagariáh ké wene morá anónká méq mó aní mó anínue wene anonkataté náneq míáhwe.

28 Sísa tagariáh kéga wene sánsá kawerue sehgiheheéna Manikánka mó arámbéhrí mó arámbéhríue omaq sitéhe. Téhwe wega eqmaro ke omaq sitéhe. Anehemé Manikáne Awanka sokigi arí éhwéh pahsúáh ké omaq sitéhe. Mó anéhémé síwáhnoro ke omaq sitéhe. Ótaq sansá mirao kewé, awahre ke kaweraritáh kéwé, séhréh aritáh kéwé, wahnahnaritáh kéwé, mó kehínané kambare éhwéh irare kewé, minawari Manikánka moke omaq sitéhe.

29 Sísa tagariáh ké eqmaro kene arambéhrí ómiga íre mirao mino. Manikáne Awanka sokigiari éhwéh ómiga íre pahsúáh mino. Síwáhnoré arámbéhrí ómiga íre mirao mino. Ótaq sansá miraé arámbéhrí ómiga íre mirao mino.

30 Awahre ke kawerarite arámbéhrí ómiga íre mirao mino. Kambare éhwéh iraré arámbéhrí ómiga íre mirao mino. Kambare éhwéh ahtébéra seyene

ehwehtaḡ pahsue arámbéhrí ómiga íre mirao mino. Írakaumo. Ómi kegá mi arámbéhríári moke íre miraorahowe. Peh Manikánka mó arámbéhrí mó arámbéhríue omaḡ sitéhnserah miraorahowe.

³¹ Manikáne Awanka náí náneḡ iwíáhue tagéḡ kiotaiki naneḡmarí meyanéhe iwíáhéḡ minayabe irutaboíro.

13

Moke mó keyábé irutaboíronehe i ehwéhne.

Kiotaiki sansánsábé teinie.

¹ Iné moke mó kehínáné ehwehnekakáḡ íopeqté kéné ehwehnekakáḡ irarenaraqmé mó keyábé íre nirutaboírarítáhnaraqmé iné peh abehrání míanie. Táoyankakaḡ peroḡkakáḡ subírana ehwehnirara íráh kegá anetaníbo iwíáhsERAH inéḡ mó keyábé íre nirutaboírarítáhnaraqmé sega néne ehwehnsábé moḡ anetaníbo iwíáhigehe.

² Manikáne Awanka iwíáh aintéh éhwéh irarenaraqmé mó keyábé íre nirutaboírarítáhnaraqmé iné peh abehrání míanie. Inéḡ moke epéqté éhwéh ahtebaharaqmé mó keyábé íre nirutaboírarítáhnaraqmé peh abehrání míanie. Inéḡ Manikánsabe anotahtaḡ aiḡ pútare atónsábé sáwéhýabe, Móbeḡ agúno atáhnaraqmé mi sawéh móbeḡ agínaraq mó keyábé íre nirutaboírarítáhnaraqmé peh abehrání míanie.

³ Moke néne ménsámehnsá tabonah ke náriénaraq sensabé íre nirutaboírarítáhnaraqmé tabonah ke náriénaga íre séhréh aintankéhe. Sísane sánsá sehḡiúnsábé mó kegá iné táhtoḡme ninonka iraipéḡ nuehrana tabikonaraq sensabé íre nirutaboírarítáhnaraqmé inéḡ miraonaga íre séhréh aintankéhe.

⁴ Mó keyábé arutaboírarítéh ánínká íre áyátia peh uwareasa áníne. Wega mó ke kaweraritena se matíah náneḡsábé aigára íre pabekire. Írakaumo. Wega, Iné anotah aní múḡe íre iwíáhíre. Wega wenáwíḡ íre pankeréhre.

⁵ Arutaboírarítéh ánínká íre ahababáḡ saiyo aníne. Wega peh morá wewensabé íre iwíáh iwíáhíre. Wega íre apubúue abiahmáreh áníne. Mó kegá we ahababáratáhnásábé íre iwíáhi aníne.

⁶ Arutaboírarítéh ánínká ahababáḡsabe íre iwíáh iwíáhia peh aiḡ pútaḡ sansá kaweg sansánsábé iwíáh iwíáhíre.

⁷ Arutaboírarítéh ánínká íre kaweg sunúḡkákáḡ kawerue arambehrire. Wega Manikáne ehwehnsabé ahriahri aiḡ pútare atéh áníne. Manikáne omaḡa éhwéhnsábé mirainawire iwíáhéna kawerue áwénunire. Wene arupipeḡ umehi tanáhráḡkákáḡ íre túbáhaga Manikáne sansá peh tábúsoḡme ambubu atawéna sehḡire.

⁸ Itega mó keyábé irutaboírarite sansamé íre parabagorahire. Írakaumo. Manikáne Awanka iwíáh aitéh éhwéh irare sansá parabaginawire. Manikáne Awanka iwíáh aitéhraḡ kambare éhwéh irare sansá parabaginawire. Kawerue ahtebé sansá parabaginawire. Peh morá mó keyábé irutaboírarite sansamé íre parabaginawire.

⁹ Amahnága ite peh ákáhtaḡ ahtebóne. Manikáne Awanka iwíáh aitéh éhwéh peh ákáhtaḡ ireḡ irarerahúne.

¹⁰ Aiḡ pútaḡ naneḡ sínaraq moke amahnága ahtebóna naneḡmarí parabaginawire.

¹¹ Iné káriḡ aní míarautaḡ káriḡ anímárinká ehwehnéra iwíáhéra mira onserah sansánuraḡe. Anotah aní úkurautaḡ káriḡ aníné sánsá sutaḡe.

¹² Wehukeníká sunkíkiri nahupéqté timanopipéq tagéna awankuraq íre kawerue tagehnserah amahnága itega Manikáne naneqmarí peh ákáhtaq tagahrahúne. Wehukeníká mó aniné auranabiah tagehnserah mókake itega Manikáne naneqmarí kawerue taganeheq múne. Manikánka amahnága ite moke tagariéhnserah mi tanáhráq itega we moq taganeheq múne.

¹³ Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atewé, Manikánka ite kaweraite tanahráqsábé áwénunéwé, mó keyábé arutaboairitewé, mi sansátáro peh kagainae. Mó keyábé arutaboairite sansanká mó sansátaré kiotaikire.

14

Manikáne Awanka iwíáh atéhraha pahnúséh éhwéhne.

¹ Mó keyábé irutaboairite sansansábé ahriahri anotahtaq irutaboiroro. Manikáne Awanka náina naneqsabé anotahtaq iuwahbehre iwíáho. Wega iwíáh aitéhraq Manikáne ehweh irareraho sansánsábé anotahtaq irutaboiroro.

² Manikáne Awanka iwíáh atéhraha kambare ehwéh irari anínká íre mó keyábé peh Manikánsabe irarire. Mó kegá mi kambaré éhwéh íre íráhwana peh Manikánsabe irarire. Manikáne Awanka iwíáh atéhraha kambare ehwéh irari anínká peh epéqté éhwéh Manikánsabe irarire.

³ Manikáne Awanka iwíáh atéhraha Manikáne ehweh pahnúséh ánínká wehukeyabé irarire. Wehuke séhréhue págege aritanieéna irarire. Íráh kegá peh kaweq sansá sehgiheéna irarire. Sirupipeq eyoyó aritanieéna irarire.

⁴ Manikáne Awanka iwíáh atéhraha kambare ehwéh irari animé mi ehwéh irarinka peh morá wewene arupipeq kawerire. Manikáne Awanka iwíáh atéhraha Manikáne ehweh pahnúséhnká moke mibeqté Sísa tagariáh ké séhréh aritéhre.

⁵ Manikáne Awanka iwíáh aitéhraq kambare ehwéh irarúnaraq kaweq sansánirana moke itega mirairansabé nuwahbehre. Manikáne Awanka iwíáh aitéhraq wene ehweh pahnúsáhnaraq irare sansá anotah kawéq sánsá púana itega moke mirairansabé anotahtaq nuwahbehre. Wehukeníká kambare ehwéh irarúnaraq mó anínká Sísa tagariáh ké séhréh aitanieéna mi kambaré éhwéh áwahewé itene ehwehtaq pahnusankéhe. Itene ehwehtaq pahnusahna aní íre míahnaraq Manikáne ehweh irarinka kambare ehwéh kiotaikire.

Kambare ehwéh irari anínsábé éhwéhne.

⁶ Ínéga iteba senaraq Manikáne Awanka íné iwíáh aintahnana kambare ehwéh irarenaraq árahue séhréh aitanínkono? Peh kambare ehwéh irarenaga ite íre séhréh aitaráhuge. Ínéga séhréh aitó iwíáh matiáhnaraqmé Manikáne Awanka sokigi aní náneq teiníe. Manikáne Awanka iwíáh aintéhraha wewene ahte bia iwíáh pahnusqme teiníe. Maniká Awanka iwíáh aintéh éhwéh pahnusuaníe.

⁷ Táoyankakaq kíthakák íre oga míéh náneqtaré wíre. Wehukega mi naneqtaré múguwahgue subirana íre kaweq ehwéhnínara íréhra kegá aneq igonkópómo iwíáhigehe.

⁸ Sontía anínká pembiáh íre kawerue póbiahnaraqmé áwáhu sontiá kegá ebehirarabegsábé árahue apubúue sokah sokahigebo?

⁹ Mina inserah itega kambare ehwéh irariraraq mó kegá árahue iragéhbo? Kambare ehwéh púara mó kegá íre íráhwana mi ehwéhmé peh abehraginae.

¹⁰ Mah marákó márakóipéq áhnte ehwéh kéhre. Moke mi ehwéhmárimé mó kegá mó kegáue íráh éhwéhne.

¹¹ Mó anínká iné íre írátíó éhwéh irarínana, Eheqte kambaré éhwéhpómo iwíáhugana wega moq ínénsabe, Kambare ehwéh iraréna aní móne aintéhre.

¹² Mina inserah itega kambare ehwéh irarirataq mó kegá íre iragéhe. Manikáne Awanka náina naneqsabé irutaboirowe. Minayabe ite Sísa tagariáh kegá wene sánsá moráráq kawerue sehgiioneheéq Manikáne Awanka náina naneq mewe we séhréh atéhoro.

Poraga kambare ehwéh irare sansá teriu ehwehne.

¹³ Minayabe Manikáne Awanka iwíáh atéhrana kambare ehwéh irari anínká mi ehwéh ahtebé pahsuankéhboq púrerúno atóge.

¹⁴ Kawerue iwíáhoro. Kambare ehwéhtáté púrerutataq peh morá néniwanka púrerirana nirupipeqté iwíáhwé peh túbáh agire.

¹⁵ Minayabe anerininkono? Néniwanka púrerirana néne nirupipeqté iwíáhgá moq púrerinie. Néniwanka igonkónirana néne nirupipeqté iwíáhgá moq igonkóninie.

¹⁶ Arega mina tahnsa íre mirainaraqmé peh arenawanka Manikánsabe, Kaweróne atéhrana mó anínká mi kambaré éhwéh íre íréh púana Manikánsabe árahue moráráq kaweróne irarinkehbo? Írakaumo. Wega, Kaweróne íre irarinkehe.

¹⁷ Mi kambaré éhwéhmé íre íréhre. Minayabe arega kawerue púrerónaga we íre séhréh atéhre.

¹⁸ Ínéga kambare ehwéh irare irareunsabé Manikánsabe iwíáh iwíáhuge. Ínéga kambare ehwéh irarunka itene kambare ehwéh irare sansá kiotaikire.

¹⁹ Sísa tagariáh ké momiwíotaq ínéga wehuke síwáhnorinieéna pehgáriq irahráho ehwéh irarenaraq kawerire. Pehgáriq irahráho ehwéhnká áhnte kambaré éhwéh kiotaikire. Minayabe íwáhnorutataq kambare ehwéh íre iraruge.

²⁰ Néne iyahnabo anímárinó, káriq anímáriníká iwíáho serahnijehboq peh ahtebia ábóawáh wéhgá iwíáho serahnoro. Inahunahnínká ahababáqsabe íre iwíáhi serahnoro.

²¹ Manikáne ehwehnka mahraréna, Wáhnaupeqté kambare ehwéhnkákáq ké iwíáh arítógara sega mahtaqté ké néne ehweh terigéhe. Terírataq néne ehwehnsabé, Ahqáho. Iuwahriehre igehe. Maniká itene Wahnahnka aiq mahrarire íre. (*Aisaia 28.11-12*)

²² Minayabe Manikáne Awanka iwíáh aritéhrara kambare ehwéh irare sansámé Manikánka mi sansá inseréhyabe iwíáhéna omaq sitehro? Wensabé aiq pútare atáh keyábé iwíáhéna mi sansá omaq sitehro? Írakaumo. Peh wensabé íre aiq pútare atáh kegá wensabé iwíáhigeheéna mi sansá omaq sitéhre. Manikáne Awanka iwíáh aritéhrara wene ehweh pahsúáh sánsá wensabé íre aiq pútare atáh keyábé iwíáhéna mi sansá omaq sitehro? Írakaumo. Peh morá wensabé aiq pútare atáh ké séhréh aritageheéna mi sansá omaq sitéhre.

²³ Ite Sísa tagariáh kegá momiwíirataq ite ómi kambare ehwéh irariyeho. Irarirataq mó ke Sísa íre tagariáh kegá séra mi kambaré éhwéh íréhrataq itensabé, Uwoyansa ke móe aitagéhe.

²⁴ Manikáne Awanka iwíáh aitahnaraq ite ómiga Manikáne ehweh pahsuqme irarenaraq Manikánsabe íre aiq pútare atéh anípópoq mó anípópoq sínaraq itene ehwehnka wene arupipeq pankehe. Pahnarag, Íné ahababáq ani múge iwíáhéna

25 wene arupipeqté íwiáh pahsúéhnsábé Manikánsabe áhtenéna káuqmunue iwíáh iwíáh atena, Manikánka iteba aiq pútaq miéhre inkehe.

Ite momiwíó arámbéhrí tábúsoqme miraoro i ehwéhne.

26 Néne iyahnabo animárino, itega momiwíirataq aneq sansánonehknono ewo? Teiníboq iratíáhro. Itega Manikánsabe iwíáh iwíáh ataneheéq momiwíirataq Sísa tagariáh ké we séhréh atéhoró. Mó anínká itensabé, Mah igónkónonehe irarinkehe. Mó anínká íwáhnorinkehe. Mó anínká íre wega iwíáhi naneq peh Manikánka sokigi awí náneq teinkéhe. Manikáne Awanka iwíáh atéhrana mó anínká kambare ehwéh irarinkehe. Manikáne Awanka iwíáh atéhrana mó anínká kambare ehwéh áwahe itene ehwehtaqaq pahsuankéhe. Momiwíirataq peh morá we séhréh atéhoró aitóge.

27 Kambare ehwéh irarirataq íre áhnte kegá irarigehe. Peh téhranitégábópoq apahránitógábópoq irarigehe. Moráráq irariyeho. Írakaumo. Peh mótaq mótarue irarero. Peh morá ánínká kambare ehwéh irarínaraq anehe ahtebeh anínká mi ehwéh áwahe itene ehwehtaqaq pahsuankéhe.

28 Kambare ehwéh áwahe pahsuahráhi anínká íre míahnaraq kambare ehwéh ábóraq irariyehboq peh itene irupipeq iwíáhue Maniká teawéro.

29 Manikáne Awanka iwíáh aitahnaq pahsúéhrataqmé peh téhranitégábópoq apahránitógábópoq pahsuagéhe. Pahsúéhrataq sene ehweh írah kéga sirupipeq kawerue iwíáhue tagagehe.

30 Manikáne Awanka tútuue miéh aní iwíáh atahnana wega iriginkehe. Mi iwíáh atahna ehwéh pahsuankéhboq mó ehwéh irari anínká ehiya míankehe.

31 Manikáne Awanka iwíáh aitahna ehwéh ite ómiga mótaq mótarue irarigehe. Ite ómiga ahtebeq itene irupipeq eyoyóinkehboq mótaq mótarue irarigehe.

32 Manikáne Awanka iwíáh aritahna kegá mi ehwéh pehipi íre irarigehe. Peh sene iraré tanahráqsábé áwénunigehe.

33 Manikánka moke wene arambehri tábúsoqme arambehriire. Wegá íre áhwára áhwára sansánire. Minayabe itega momiwíirataq ite moráénue we awahbeh sansánoro.

34 Mósísiga sehgióro ú ehwehncá mahraréna, Ahreronká weh wahnah-niyeho íre. Minayabe Sísa tagariáh kéga momiwíirataq ahreronká ehweh irariyehboq peh ehiya méra kawerue iragéhe.

35 Sísa tagariáh kéga momiwíirataq ahre inínká mitaq ehweh irarínaraq íre ábéreh sansáne. Minayabe ahreronká íre kawerue íréhrataq mótaq sene nahtapeq sensuwehqsansabé kasenigehe.

36 Teiú éhwéhnsábé ite íre iuwahbehro? Manikánka wene sánsá ite mionarabeq áhwárehre iwíáhoo? Íre itebataq wene sánsá iahteboána wino.

37 Íné Manikáne ehweh iraru aní múge iwíáho kereq íné Manikánka iwíáh aintéhre iwíáho kerero, néne ehweh íráhro. Ínéga sehiranue teiú éhwéhmé Manikánka sehgióro i ehwéhne. Minayabe aiq pútare aintáhro.

38 Néne ehwehnsabé ahqáho aintéh ánímé we íre Manikáne ehweh irari aní míre atáhro.

39 Néne iyahnabo animárino, Manikáne Awanka iwíáh aitéhraq wene ehweh pahsúé sansánsabé irutaboirono. Manikáne Awanka iwíáh atéhrana kambare ehwéh irare sansánsabé íre ahqáho atáhro teriéro.

40 Momiwíirataq moke mira sánsánirataq peh kawerue tábúsoqme miraoro.

15

Sísa Karáhé pukúwana iriwe oganúq ato ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo anímárinó, kaweq ehwéh teiátáutaq ireq aiq pútare ainteq kawerue sehgirowe. Mi kawéq éhwéhnsábé iahrerraq ítóge.

² Itega kawerue sehgirowsabé Manikánka kaweraitéhre. Sísansabé aiq pútare atera anehe túbáh ago kewé peh abehragowe.

³ Teniátái ehwéh teiátáuge. Mi ehwéhnká moke mó ehwéhmarí kiotaikire. Teiena mahraruraage. Manikáne ehwehnka aiq irarinserah Sísa Karáhéga itene ahbabáqsabe kaweraitanieéna pukúwe.

⁴ Segá we maisarówana Manikáne ehwehnka aiq irarinserah Manikánka apahtáro wéhékáhtáq iriwe oganúq atowana

⁵ Sísaga ebeq Pítaba kéna anehe we kéro keba kúwara tagowe.

⁶ Anehe áhnte ke, wensabé aiq pútare ató kega momiwíuwe. Mi kewé sene náhmbahq 500 kiotaikire. Momiwíuwana Sísaga seba kúwara tagowe. Áhnte tago ke oga miáhwará mó tahmáro pukurowe.

⁷ Anehe wega Sémísiba kéna anehe moke eqmaro keba kúwe.

⁸ Moke eqmaro keba kúwana anehe íné íre kaweq aní míraugana wega ínéba surairana tagaraage. Anowagá wene aní íre ábéreh tanáhráq maqmaréhnserah aní mióge.

⁹ Sísa tagariáh ké síwíoqnaraunsabé nyehitehre. Miraurau puara mó kegá ínénsabe, Manikánka eqmaréh aní míre íre irarerahowe. Moke mó eqmaro kega íné kiotaikowe.

¹⁰ Manikánka ínénsabe arutaboiraítaráinsabé amahnága wene kaweq arábéhríu aní mióge. Wega séhréh aintaráítaq íné íre túbáh aguraage. Mó eqmaro kega kawerue arambehrirowana néne arambehriga moke sene arambehri kiotaikuraire. Ínériahriáh íre arambehriuge. Peh Manikánka séhréh aintéhnká kawerue arambehriuge.

¹¹ Sereq ínéreqne arambehriyabé íre iwíáh iwíáhuge. Itega kaweq ehwéh teiátáúnaraq aiq pútare aítarónsabé iwíáh iwíáhuge.

Ite moke pukonana Manikánka anehe tanáhráq ite oganúq itahna ehwéhne.

¹² Sísa pukúwana Manikánka we iriwe oganúq atonsabe tei teinuge. Minayabe táhmaro itega, Manikánka pusa ké íre iriwe oganúq sitankéhe éhwéhmé aneqsabé irareo?

¹³ Manikánka pusa ké íre iriwe oganúq sitéhtáq tahirímé wega Sísa Karáhé moq íre iriwe oganúq ato irino.

¹⁴ Sísa Karáhé íre iriwe oganúq atotaq tahirímé itega tei teinúna ehwéh abehq éhwéh úki irino. Sísansabé aiq pútare atona sansá moq abehq sansá úki irino.

¹⁵ Manikánka Sísa Karáhé iriwe oganúq ato ehweh tei teinu puana Manikánka pusa ké íre iriwe oganúq sitéhtáq tahirímé wene ehweh múguwahguéq péhephenúna irino.

¹⁶ Manikánka pusa ké íre iriwe oganúq sitéhtáq tahirímé wega Sísa Karáhé moq íre iriwe oganúq ato irino.

¹⁷ Íre iriwe oganúq atotaq tahirímé aiq pútare atárónka abehragirana itene ahbabáq peh kéh irino.

¹⁸ Íre iriwe oganúq atotaq tahirímé wensabé aiq pútare atera pukuro ke iraipéq pokuro irino.

19 Itega Sísansabé aiq pútare ateq wensabé áwénunúne. Ite peh marakóipeq míona tanáhráq Sísaga ite kaweraitéhre éq áwénunúnaraq tahirímé ite irupipeq umehi ke míona irino. Mó ke siru umehi ke míáhwe. Ite peh anotahtaq iru umehi ke míona irino.

20 Manikánka Sísá Karáhé iriwe oganúq ato ehwehmé aiq pútaq ehwéhne. Manikánka Sísá Karáhé ebeq iriwe oganúq atena mó ke anehe iriwe oganúq itankéhe.

21 Wehukénínká puké sansa áhwárowana mó wehukénínká iriwe oganúqite sansa áhwárowe.

22 Éhrámaga téh ahababáréna pukúnsabe moke anehete ke moq pukorahowe. Manikánka Sísá Karáhé téh iriwe oganúq atonserah we tagariona ke moq moke iriwe oganúq itankéhe.

23 Ite oganúq itahna tanáhráq iriwe oganúq itankéhe. Sísá Karáhé téh iriwe oganúq atena wega tuina tanáhráq wensabé aiq pútare atona ke iriwe oganúq itankéhe.

24 Iriwe oganúq itahnana moke náneqmarí parabaginae. Sísá Karáhéga moke íopeqté wáhnáh kéreq mah marakóípeqté wáhnáh kéreq págege kereq saiqnariankehe. Saiqnarawéna Wenabonsabé, Moke minawari arene ayahpi máróge irarinkehe.

25 Sísá Karáhéga kawerue wahnahnéna wene naruo moke karegaráruankéhe.

26 Wega wene naruo moke saiqnaruenta anehe puké sansa moq parabaruankehe.

27 Manikáne ehwehnka mahraréna, Manikánka wensabé, Moke wahnahnúno atéhre ire. *(Buk Song 8.6)* Manikánka moke wahnahnúno atéh éhwéhmé wensabé, Ínénkakaq wahnah ainto ire irarire. Wega Karáhénsabe, Peh moke mó naneqmarínkákákq wahnahnúno atankéhe.

28 Karáhéga moke wahnahnínagake wega Maniká Wenabonsabé, Ínénkakaq wahnahnainto atankéhe. Mi tanáhráq Manikánka Sísareq moke itereq wahnahnaitankéhe.

29 Mó kegá pusa ké séhréh aritaneheéra wání meyháwe. Sega mi sansá aneqsábé miraoo? Sega, Manikánka pusa ké iriwe oganúq sitankéhe iwíáhowe. Mira iwíáh ire ome aneqsábé wání meyaho?

30 Manikánka pusa ké ire iriwe oganúq itéhtáq tahirímé mó kegá nubiq suahráhorabeq arambehriu iripo? Íraukaumo.

31 Néne iyahnabo anímárinó, ahriahri nirupipeq iwíáhéna, Ibora nubiq suaneherabowamo éna iwíáh aruqaruruge. Itega Sísá Karáhé itene Wahnahne ehweh sehgiónsábé iwíáh iwíáhéna mah ehwéh teiúge.

32 Épésá suwahpeqte kegá áwéhq poeráhq tahnsa méra Sísane arambehriu mitaq miraurataq níwioqnarowe. Manikánka pusa ké ire iriwe oganúq sitéhtáq tahirímé mirau arámbéhríyábé ápeq meyo iripo? Íraukaumo. Mó kegá mahraréra, Mókake pukona tanáhráqsábé ire iwíáh iwíáhia peh táhutahuréq ábáhroneheqmúne ewe. Manikánka pusa ké ire iriwe oganúq sitéhtáq tahirímé sene ehweh sehgióro teiú irino.

33 Mó kené péhe éhwéhnsábé aiq pútare aritého. Ahababáq kereq mía míairataq sega itene kaweq sansá ire kaweragéhe.

34 Itene múguwahgu sansá sueq tábúsoqme iwíáhoró. Ahababáq sansa ire oro. Táhmáro itewe Maniká ire tagaríahwe. Mínayabe iyehitankeheéna teiúge.

Iriwe oganúq ite inónkámé áwáhnáh inónká úkinae i ehwéhne.

35 Mó kegá kasenáera, Pusa ké árahue iriwe oganúq sitankéhbo éra aneq tahnsá sínónká úsitankéhbo ewe.

36 Mina tahnsa káséno kewé peh múguwahgu iwiáho kee. Ayu uqmaráhtáq pehipi íre kíréhre. Ebeqme mi ayú mugurúqme anehe kiapoue kíréhre.

37 Ite ayu úótáq ánáhakaq íre uqmaráhwe. Peh sera uqmaráhwana kiapoue kíréhre.

38 Manikánka mó ayúnsábé mó naneq kiro atena mó ayúnsábé mó naneq kiro atéhрана moke kíréh náneq íre monseráh náneq kéhre.

39 Moke oga miáh náneq kamári íre monseráh sínónká kéhre. Írakaumo. Wehukiné anonka mó tahnsánirana ménkámehnkáne sinonka mó tahnsánirana kabarane anonka mó tahnsánirana pahné anonka mó tahnsáne.

40 Íópeqté náneq mó tahnsánirana mah marákó marákóipéqté náneq mó tahnsáne. Íópeqté náneq mó awáhríq náneq kéhrana mah marákó marákóipéqté náneq mó awáhríq náneq kéhre.

41 Pópoqnahga patahirana íonka íónitehrana wehyoqmarínká moq pehgáriq téhrehre. Minawarínká íre monseráh téhrehre. Mó wehyóqká ákáhtaq téhrehrana mó wehyóqká pehgáriq téhrehre.

42 Mina inserah pusa ké iriwe oganúq sitahnaraq mó tahnsá sínónká oganúq sitankéhe. Pusa ké maisaráhtáq kárékorahi sínónká maisaráhwana iriwe oganúq sitahnaraq peh kagaorahi sínónká kanae.

43 Pusa ké maisaráhtáq íre kaweq mareqmareq sínónká maisaráhwana iriwe oganúq sitahnaraq kaweq págege sínónká úqkinae.

44 Pusa ké maisaráhtáq awaqkakaq sínónká maisaráhwana iriwe oganúq sitahnaraq íre awaqkakaq sínónká peh wenawa tahnsá sínónká kanae. Amahnága awaqkakaq sínónká kéh púana mókake peh wenawa tahnsá sínónká kanae.

45 Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna, Teh miraro wehukení Éhráma oga mío aní úkúwe íre.

Mó Ehrámáwé anehenura súwe. Wenawanka oganúq itahráhire.*

46 Oganúq itahráhi wehukeníká ebeq íre súwe. Írakaumo. Peh tanahuqtate miraro wehukeníká ebeq súwana oganúq itahráhi wehukeníká anehe súwe.

47 Manikánka mah marákóipéqté tánáhúq mewe ebeq Éhráma mirarowana anehe sú animé íópeqté tuwe.

48 Mah marákóipéqté kéwé Éhráma tahnsá miáhwara íópeqsabé suwahbeh kewé íópeqté tu aní tahnsa miáhwé.

49 Amahnága ite tanahuqtate miraro ani tahnsa méq mókake ite íópeqté tu ani tahnsa miánehe.

50 Néne iyahnabo animárinó, teiníboq írátíáthro. Mah marákóipéqté inónkánká Manikánka wahnah wahnahnirabeq íre kioráhire. Itene kambarékorahi inónkánká kaweq naneq kagairabeq íre kioráhire.

51 Epéqté éhwéh teiníboq írátíáthro. Ite Sísá tagariona ke pukonaq mó táhmaro íre pukigehe. Itene inonkanka moke apubúue kagaorahi inónká úkinae.

52 Anehete pembíáhnká ehwehnína tanáhráq wehukeníká auwikh inserah puko kegá irigéra mó íre pukigehe. Ite íre pukira kegá apubúue irigég kagaorahi inónká meyanehqumúne.

* 15:45: Mó Ehrámáwé anehenura sú animé Sísá Karáhé wíre. Aroma 5.14-19 tagahno.

⁵³ Itene kárékorahi inónkámé peh kagaorahi inónká úkinae. Itene pukorahúna inónkámé peh oga mía míaé inónká úkinae.

⁵⁴ Itene kárékorahi inónkámé peh kagaorahi inónká úkinae. Itene pukorahúna inónkámé peh oga mía míaé inónká úkinae. Mi tanáhráq Manikáne ehwehne aiq pútaraginawire. Mi ehwéhnká mahraréna, Manikánka págegeue mirainka kiotaikéna puké sansa parabarúéhre ire. (*Aisaiá 25.8*)

Mahnawé peh aiq pútaq ehwéhne.

⁵⁵ Wene ehwehnka mó mahraréna,

Puké sansanká amahnága ite íre saiqnaríéh mino. Puké sansanká ite íre kamah aí mino ire. (*Hosea 13.14*)

⁵⁶ Amahnága tanáhráq Mósísiga sehgióro ú ehweh íre sehgiórahúnayabé ahbabárúne. Itega ahbabárúnayabé puké sansanká ite kamah aíre.

⁵⁷ Itene Wahnah Sísa Karáhéga miraúnka págege aitéhraq itega ebehúna naneq kiotaikorahúne. Minayabe Manikánsabe iwíáh iwíáh atone.

⁵⁸ Néne iyahnabo anímárinó, kiotaikorahúnayabé Sípane sánsá íre túbáh agia peh ambubu atawéq sehgióro. Itega miraonayabé itene Wahnahnka aiq ahreraq matíéh púaq itene kaweq arámbéhrí íre abehq úkorahire. Minayabe itene Wahnahne arámbehri tauntahunue miraoro.

16

Poraga, Náríra moné sorupahro ú ehwehne.

¹ Sarúsarama suwahpeqte Sísa tagariáh ké nárigheéna teinie. Kárétía marákórápéqté ké Sísa tagariáh ké ínégá teriátáu serahnoro.

² Itene arambehriyabé meyáh mónéwé itega ómi mó anínká mó anínkáue iwíáhue tagahro. Náríra moné tabanaginéhboq o wikí ebeqte wéhékáhtáq ebeqte wéhékáhtáue móbeq soruparáhro. Itega mirairataq ínégá iteba konaraq mí moné awehraq kanae. Awehraq kahnaq ínégá iteba konaraq itega sorupare arámbéhrí íre kanae.

³ Iteba konaraq itega táhmaro ke omaq sitáhro. Segá Sarúsarama suwahpeq pokue mitaqté ké sorupato moné nárigheéq omaq sitáhro. Iteba konaraq Sarúsarama suwahpeqte ké páhsi sehiranue omaq sitéhra ke sinie. Néne páhsiakáq itene móneakáq Sarúsarama suwahpeqte ké nárigheéna eqmaq suanie.

⁴ Ínégá moq pokinie iwíáhonaraq itega omaq sitéhra kegá ínereq pokonehe.

Poraga Kórina suwahpeqte ké koragéyabe awahbó ehwehne.

⁵ Ínégá Máserónía marákórápéqté ké kéragéna iteba kinie iwíáhuge.

⁶ Iteba konaraq ópeq tanáhráq mitaq míanabugamo. Iteba ména iuwena pokonaraq séhréh aintagéhe.

⁷ Amahnága iteba wahto tanáhráq méyabe íre nuwahbehre. Mókake itene Wahnahnka kowe aintahnaraqmé ákáhtaq íre wahto tanáhráq iteba míanie iwíáhuge.

⁸ Amahnága ínégá mahtaq Épésá suwahpeq ména mah ke séhréh aritanie. Itene iahreráq kéh tanáhráq Péntíkósi parabáginaraq mahtaq suena iteba kinie.

⁹ Manikánka séhréh aintéhra na mahtaq áhnte arámbéhríorahunsabé amahnága mahtaq ména Sípane arambehri mirainie. Mahtaq néne naruo moq áhnte miáhwe.

Poraga, Tímótireq mó kereq séhréh arítáħro ú ehwehne.

¹⁰ Ínéga itene Wahnahne arambehri miraunserah Tímótiga moq miraire. Minayabe wega iteba sínaraq pehwehrue ateq séhréh atáħro.

¹¹ Wensabé awiréh ateq inehepeq súéħo. Sísá tagariáh kégá ínéba sirataq íné iwíáhume Tímótiga moq kouwekinkehe. Minayabe kouwekina ínaraq pehwehrue ateq kawerue séhréh atehrana ínéba sinkehe.

¹² Ínéga itene iyahnabo aní Ápóronsabé, Pokúno éna iteba koneherao ke Sísá tagariáh kéreq are moq moráraq pokúno éna pagu pagunurauge. Pagu pagunuraugana wega amahnága pokéyabe íre awahbehrana mókake wega iwíáhína tanáħraq iteba sinkehe.

Sísane sánsá ambubu atawéq sehgióro i ehwehne.

¹³ Aiq pútare atáh sánsá ambubu atawéq sehgióro. Íre áħreia peh págegeue miáhro. Kawerurero.

¹⁴ Moke arambehri mirairataq Manikánseq moke mó kereqsabé irutaboirue arambehriero.

¹⁵ Néne iyahnabo animáрино, ite tagariáħmé Ákáia marákórápéq Sítépána karirónáninká Sísansabé téħ aiq pútare atárowe. Aiq pútare atera Sísá tagariáh ké áħntetaq séhréh arítáħwe.

¹⁶ Mina tahnsa kene ehweh kawerue íráħro. Moke séhréh arítáħ kéné ehweh kawerue íráħro.

¹⁷ Sítépánareq Pótúnáturereq Ákáikásareqka ínéba suronsabé nirupipeq eyoyóire. Itega ínéba íre serahonsabé sega íné séhréh aintáħwe.

¹⁸ Mi kégá itene irupipeq eyoyó aitónserah nirupipeq moq eyoyó aintáħwe. Mina tahnsano keyábé iwíáh iwíáħoro.

Poraga, Iroro ú ehwehne.

¹⁹ Esia marákórápéqté Sísá tagariáh kégá itensabé, Iroro ewe. Mi akéq Ákúirareq Párisírareq sene nahtapeq momiwío kereqka itene Wahnah áwirue itensabé, Iroro ewe.

²⁰ Moke mahtaqté Sísá tagariáh kégá itensabé, Iroro ewe. Itega we kawerue mehweh atéħoro.

²¹ Íné Poraga mah anéhété séhírá ínénéne niyahnkaratáté sehiranuge.

²² Itene Wahnahnsabé suwahrieh kewé íre kaweragoneherawoe. Itene Wahnahno, iteba mahbeq tuo.

²³ Itene Wahnah Sísaga itensabé arutaboiraitena séhréh aitéħre.

²⁴ Ite Sísá Karáħé tagariáħnsabé itensabé ahriahri nirutaboiruge.

2 Kórína

Ebeq sáhnshawe ahtebe ehwehne.

Poraga Kórína suwahpeqte ké wega ebeq sehiranú pahsi náriuware tagowe. Anehe mó tanáhráq Táításaga Kórína suwahpeq suena Poraba séna Kórína ke éhweh teawuwe. Teawuwana mi tanáhráq Poraga mah pahsi 2 Kórína pahsi sehiranúwe. Wene ehweh sehgiro keyábé Poraga kawerowe aritena wene ehweh íre sehgiro keyábé, Manikánka aiq pútaq íné eqmaq núwátái puaq néne ehweh íráhro teriuwe. Sísa tagaríáh ké tabonah ke nárie sansá sokigi arinieéna anehe sehiranúwe.

Kórína suwahpeqte ké anehe siu pahsíe.

¹ Íné Porane páhsi sáhnshawe tagahro. Maniká awahbehkana omaq intena Sísa Karáhé éhweh síwáhnorinkeheéna eqmaq nuwowe. Ite Kórína suwahpeqte kéreq moke Ákáía marákórápéqté Sísa tagaríáh kéreqsábé mah pahsi sehiranuge. Iteruwahrah aní Tímótiga ínéreq ména itensabé, Nirutaboiruige ire.

² Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísa Karáhéreqka ite séhréh aitera iru ukiq itagéhe.

Manikánka Porareh wahnahnue séhréh arito ehwéhne.

³ Maniká Iteribo áwíq pankerone. We itene Wahnah Sísa Karáhéne abowá ména itensabé arutaboiritena irupipeq umehi tanáhráq eyoyó aitéhre.

⁴ Moke íre kaweq sunúq irupipeq umehi tanáhráq kaweraitena eyoyó aitéhre. Maniká Iteriboga kaweraitena eyoyó aitéhnsábé mó kené sirupipeq umehi tanáhráq itega moq mi ke séhréh ariteq eyoyó aritahráhúne.

⁵ Mó kegá Sísa Karáhé áwíqnonserah ite moq íwíoqnahwana Sísa Karáhéga itene iru anotahtaq ukiq itéhre.

⁶ Sísame ehweh teiúnsábé mó kegá níwíoqnahwe. Mi ehwéh teiúnká séhréh aintéhra q aiq pútare aítáhnká kaweraitéhre. Manikánka íné séhréh aintéhtáq ite moq séhréh aitéhre. Mó kegá íné níwíoqnahserah ite moq íwíoqnagehe. Mi tanáhráq ite págegeue míageheéna Manikánka séhréh aitankéhe.

⁷ Sega níwíoqnahserah ite moq íwíoqnahwe. Itega aiq tagarionawe Manikánka ite séhréh aitéh púa q wene sansá kawerue sehgiroheqómóe.

⁸ Néne iyahnabo anímárinó, ínéreq ínéba míaro kereqka Esia marákórápéq míaraanaraq anotah íre kaweq sunúq káráire. Minayabe iragéhboq teiníe. Íre kaweq sunúqká anotah kamáh aítáinsabé ite pukorahúne íwíáhuraune.

⁹ Mó kegá iubi q iuwanehrawoe íwíáhuraune. Iteriahriáh íre miraorahuraune. Írakaumo. Íre miraorahuraunayabé Manikánka webataq séhréh aitankéhe íwíáhuraune. Manikánka pusa ké iriwe oganúq itahráhinsabé ite moq séhréh aitanráhire íwíáhuraune.

¹⁰ Ite pukorahúne íwíáhuraanaraq séhréh aítana kaweraitáráire. Mókakeakáq séhréh aítana kaweraitankéhe. Íre kaweq sunúq sínaraq wega wahnahnue séhréh aitanawire íwíáhúne.

¹¹ Itensabé púreraitáhro. Itensabé púreraitéhrataq mókakeakáq wega wahnahnue séhréh aitankéhe. Miraínayabé áhnste kegá mína tagéra wensabé kaweróne atera iwíáh íwíáh ataneherawoe.

Sísawe kowe aruq ahqáho aruq íre i aníne i ehwéhne.

¹² Iteba míaraunaraq kaweqtaq méq Manikáne sansá tábúsoqme sehgiráúne. Ahtebia ánínká íwáhnorinserah íre miraia peh Manikánka séhréh aitena iwíáh aítaráiraq íwáhnoruraune. Itene irupipeqté iwíáhgá kawerúne iwíáhhúnayabé iwíáh iwíáhhúne.

¹³ Itega sáhnshawe irahráho ehwéh sehiranue teiúge. Mó naneq tahnsá ehwéh íre sehiranue teiúge.

¹⁴ Itega sehiranú ehweh peh ákáhtaq íráhwe. Íné nuwahbehme ínega sehiranu ehwéh áwahewé iragéhe. Itene Wannah Sísaga tuinagake itega ínénsabe iwíáh iwíáh aintageheéna sehiranu ehwéh áwahewé írátiáhnsábé nuwahbehre. Íréhrataq wega tuinagake ínega itensabé iwíáh iwíáh aítónserah itega ínénsabe moq iwíáh iwíáh aintagéhe.

¹⁵ Itega néne sánsá ireq iwíáh iwíáhoneheqmoé éna téhwe iteba téhtaréráq ite koragéna séhréh aitanauge iwíáhhuraue.

¹⁶ Mira iwíáhhuraume Másérónía marákórápéq pokonaraq ite kéraganie iwíáhéna mibeqté kouwekonaraq ite mó séraganie iwíáhhuraue. Mi tanáhráq Súría marákórápéq pokinie onaraq itega íné séhréh ainteq eqmaq nuwagéhe iwíáhhuraue. Minayabe téhtaréráq ite koraganie iwíáhhuraue.

¹⁷ Mira iwíáhhuraunsabé, Aneqsabé mó iwíáhé iteba íre surono ewo? Íné mó iwíáh mó iwíáhhóna anípo ewo? Ínéga kowe aruq ahqáho aruróna anípo ewo? Írakaumo.

¹⁸ Maniká aiq pútari anínirana ínega moq kowe aruq ahqáho aruq íre u aní múge.

¹⁹ Tímótireq Sáírareq ínereqka Manikáne ahninkáwá Sísá Karáhé ehweh tei teinuraune. Tei teinurauna anímé kowe aruq ahqáho aruq íre i aníne. Wegá peh morá kowe ehwéh irari aníne.

²⁰ Manikáne omasa éhwéhmé Sísá Karáhéga moke kowe éna sehگیرé. Minayabe aiq míre éq Maniká wenáwíq pankereq wensabé iwíáh iwíáh atone.

²¹ Maniká Iteriboga séhréh aitéhniká itereq ínereqka Sísá Karáhé tagéq wene sánsá sehgióneheqmúne.

²² Maniká Iteriboga ite aiq omaq itena néne arambehri miraoro aitowe. Manikáne Awanka itene irupipeq mía míaéna séhréh aitankeheéna iteba eqmataire. Wegá Wenawa ebeq eqmaréh púana anehe áhnte kaweq naneq náí náininkehe.

Poraga Kórina suwahpeq íre apubúue pokú ehwehne.

²³ Ite kamah aiénehoéna Kórina suwahpeq iteba íre suraue. Manikánka tagariéhtáq aiq pútariahnsanuge.

²⁴ Itega aiq pútare atah náneq ambubu atíah púana peh morá néne ehweh sehgióro éna íre pagu pagunuge. Itene irupipeq eyoyóinkeheéna ite séhréh aiteyabe nuwahbehre.

2

¹ Itene irupipeq mónkakáq umeh agínehoéna iteba íre koraganie iwíáhhuraue.

² Ínéga kamah aiénaraq itene iru págegeirataq insega niru ukiq intankéhbo? Iteitega niru ukiq intahráhowe.

³ Nirupipeq umeh aníyéhoéna iteba íre koragia peh páhsi sehiranue menah eqmatauge. Nirupipeq eyoyóinaraq itene irupipeq moq eyoyó aitahráhuge.

⁴ Ebeqte páhsí sehiranurataq nirupipeq iwíáh kikiréna nirupipeq umeh agurairana ibiséna sehiranuraage. Itene irupipeq umeh aginkeheéna mi pahsí íre sehiranuraage. Írakaumo. Peh itensabé anotahtaq arutaboiraítéhre iwíáhigheéna sehiranuraage.

Ahbabáq aniné ahbabáqsabe mó íre iwíáhora i ehwéhne.

⁵ Ite miáhrabeqte ahbabárurái anínká íre ínébataq néne nirupipeq umeh aníatáire. Itene irupipeq moq umeh aiátáire.

⁶ Itebaté áhnte kegá kamah awátóme aiq awehraq káráire.

⁷ Wene ahbabáq sansa aiq sutainsabé amahnága wene ahbabáqsabe íre iwíáhora. Wene arupipeq mó umeh agínaga Sisane sánsá suehnehboq wene arupipeq eyoyóinkeheéq séhréh atáhra.

⁸ Mónkakáq teiúme mi anínká iwíáhéna, Ínénsabe irutaboirowe iwíáhinkeheéq séhréh atáhra.

⁹ Itega néne ehweh aiq moke sehgiowámo taganieéna menah mi pahsí sehiranue eqmatauge.

¹⁰ Ahbabáq ani kawerateq wene ahbabáqsabe íre iwíáhirataq íné moq wene ahbabáqsabe íre iwíáhinie. Wehukene ahbabáqsabe íre iwíáhonaraq ite séhréh aitanieéna Sísa Karáhé tagehtaq miraage.

¹¹ Owainawamariné wahnah wenáwíq Séténie. Wene sánsá tagarío púana ite saiqnariehnehoéq ahbabáq ani séhréh ateq wene ahbabáqsabe mó íre iwíáhonehe.

Poraga Táiása tagéyabe awahbó ehwehne.

¹² Sísa Karáhé éhweh teri terininieéna Tóása suwahpeq surataq itene Wahnahne arambehri mirainkeheéna wega kowe aintena séhréh aintáaire.

¹³ Néne iyahnabo aní wenáwíq Táiása mitaq íre míaire. Minayabe niwa íre ukitáinsabé mibeqté ké iroro aritena mitaq suena Másérónía marákórápéq pokuraage.

Manikánka págege aitéhraq págege naneq kiotaikúne i ehwéhne.

¹⁴ Manikánka ahriahri págegeue séhréh aitéhnká ite págege naneq kiotaikúne. Sóiriqka kaweq kunkúni naneq abae arúéhnserah Manikánka séhréh aitéhnká Sísa Karáhé éhweh mah kehiná kéhíná suwahpeq abae agire. Itega teri terinúnara íráhwana abae agire. Minayabe Manikánsabe iwíáh iwíáh atóge.

¹⁵ Ínéga Sísa Karáhéne arambehri miraunsabé Maniká Iteriboga ínénsabe, Kaweq kunkúni naneq tahnsá aní móne aitéhre. Kawerarítéhra kereq iraipéq pokoneherao kereqka kunkúni naneq monseráhnue aiki aikionserah kawerarítéhra kereq iraipéq pokoneherao kereq siahrega néne ehweh íráhwe.

¹⁶ Iraipéq pokoneherao kegá néne ehweh irera, Pukorahi ehwéhne iwíáhowara kawerarítéhra kegá néne ehweh irera, Oga miáhrahi ehwéhne iwíáhowe. Mi arábéhríyábé iteriahríáh tábúsoqme íre miraorahune.

¹⁷ Peh móne meaneheéra arambhrionserah mó kegá moq móne meaneheéra Manikáne ehweh teri terinowe. Ínéga moq mína tahnsanugo? Írakaumo. Manikánka íné eqmaq núwátái puana íné Sísa Karáhéne arambehri aninéna tábúsoqme iwíáhéna we éhweh tei teinuge.

3

Poraga, Mó kegá ite tagéra néne arambehri ahtebahrahowe ú ehwehne.

1 Néníwíq mónkakáq pankerogo? Arambehri aníné wahnahnka wene arambehriyabé páhsi sehiranue áwírana mewe nogíre. Itereq ínereqka mi sansá miraonehnikono? Írakaumo.

2 Itewe néne arambehri páhsi tahnsa míáhwe. Mó kegá ite tagéra néne arambehri ahboeqme ahtebahrahowe.

3 Néne arambehri páhsi Sísá Karáhéga itene irupipeq sehiranuraire. Mó kegá mi páhsi anereuwo éra néne sansá tagéra mi páhsi sáhsahoráhowe. Sísaga mi páhsi pépahqtaq íre sehiranire. Manikánka oga mía míáéna Wenawa iteba eqmatairana wega itene irupipeq páhsi tahnsá sehira aruqarurire.

Manikánka áhnte séhréh aintéh éhwéhne.

4 Íné iwíáhume Manikánka íné omaq íntena séhréh ainta aintainsabé Sísá Karáhéne arambehri miraorahuge.

5 Ínériahriáh Sísane arambehri íre miraorahuge. Peh morá Manikánka séhréh aintéhnká miraorahuge.

6 Wega ínénsabe o sansanúno éna séhréh aintéhnká miraorahuge. Naho sansá sehgióro ú sehirá kéhrana o sansamé Manikáne Awanka séhréh aitéhre. Sehgióro ú sehiránká mirainka pukorahúna sansánirana Manikáne Awanka mirainka oganúq itahráhi sansánire.

Sirupipeqté síúra akariuriéh náneqsabé éhwéhne.

7 Iwíáhue tagahro. Miraoro ú ehweh ebah kanéhráq sehiranútaq Manikáne téhreh naneq Mósísine auranabiahapeq ábóraragúwe. Anotahtaq téhrehnsabé Ísara kegá Mósísine auranabiahapeq íre ebitiahrahowe. Mi tehrehnka parabagina útaqkakáq íre ebitiahrahowe.

8 Miraoro ú sehiránká pukorahúna sansá áhwárótaq anotah tehrówe. Manikáne Awanka séhréh aitéh sansá anotah kawéq sánsánéna miraoro ú sehirá sánsá anotahtaq kiotaikire.

9 Miraoro ú sehirá sánsámé ehweh aitahráhi sansánirana anotahtaq téhrówe. Manikáne Awanka séhréh aitéhmé kaweqtaq míahrahúna sansánéna ehweh aitahráhi sansá kiotaikire.

10 Aiq kiotaiki puq naho téhró naneq amahnága íre téhrehre.

11 Manikáne Awanka séhréh aitéh sánsánká peh kagai puana naho parabagurai sansá aiq kiotaikire.

12 Manikáne Awanka séhréh aita aitai puq itega íre áhreeq peh págegeue Sísá éhweh teri terinorahúne.

13 Mósísiga miraúnserah itega íre miraoneheqmúne. Mósísine auranabiahapeq téhró naneq parabagina únsabe mó kegá tagehoéna wene auranabiahapeq ambantataté akariuriowe.

14 Ísara kegá miraoro ú sehirá sáhsahera sirupipeqté síúra akarié naneq konsabe sega íre ahtebahrahowe. Amahnágaákáq sega íre ahtebahrahowe. Wehukega Sísá Karáhénsabe aiq pútare atéhranka sene sirupipeqté síúra akariuriéh náneq meruankéhe.

15 Iborankákáq sega Mósísiga miraoro ú sehirá sáhsáhótáq sirupipeqté síúra akariuriéh náneq kéhnsábé sega íre ahtebahrahowe.

16 Maniká itene Wahnahnsabé áhrabirana sene siura akariuriéh náneq meruankéhe.

17 Itene Wahnah Manikáne Awa míéhtáq sabirúéh náneqka ite mó íre saiqnariahrahire.

¹⁸ Itene iuranabiah íre akariuriéhre. Téhrehnka timanotaq sokaeqsúéhrra wehukega tagahnserah Manikánka séhréh aitena kaweraitowara mó kegá ite tagéra Manikáne sansá tagahrahowe. Itene Wahnah Manikáne Awa ména we tahnsá míagehéna séhréh aitena kaweraita aitaire.

4

Owainawanka wehuke sunkíkírabeq saiqnaríéhre i ehwéhne.

¹ Manikánka ínénsabe arutaboiraíntena mah arámbéhrí miraúno aintáráinsabé íre túbáh agia aiq mirainauge íwíáhuge.

² Kopípéqté niyehiteh sansánkákáq péhepehe sansánkákáq aiq suena íre mó ehwéh peh Manikáne aiq pútaq ehwéh íwáhnoruge. Peh móke tábúsoqme íwáhnoréna Manikánka tagariéhtáq ómi kegá, Íné kaweq sansá mirauge tagagehéna kaweqtaq ména Manikáne ehweh teri terinuge.

³ Mí kawéq éhwéhnsábé, Íre irahráhuíne irare kewé peh iraipéq pokoneherao ke wóe.

⁴ Owainawame, mah marákóipéqté péhepehe wahnáhnká sunkíkírabeq se saiqnaríéh púara kaweraritahráhi ehwéhnsábé íre aiq pútare atahráhowe. Kaweq ehwéhnká téhrehnka tahnsanéna sirupipeq téhragínehoéna owainawanka mí ke sunkíkírabeq saiqnaríéhre. Sísá Karáhéwé téhreh anínéna Maniká tahnsa mía míaire.

⁵ Írátíáhro. Íné ehweh íre tei teinuge. Sísá Karáhé webataq kaweq Wahnáh aní míéhrrana tei teinuge. Sísane sánsá sehgiéna itene arambéhriu aní tahnsa míóge.

⁶ Manikánka téh mahraréna, Sunkíkírabeq téhráhu úwe. Téhráhu únserah menah itene irupipeq téhraitáráinsabé itega Sísá Karáhé ehweh aiq pútare ateq, Manikánsabe anotah aní móne atone.

Poraga, Ite eqmaro ke Manikáne arambéhri miraéq mí arámbéhríraté pukorahúne ú ehwehne.

⁷ Itene inokame peh antehya tahnsanirana Manikánka wene kaweq naneq mí antéhyápípéq máréhre. Ite íre págege anímári miónana peh morá Maniká webataq págege aní míéhre. Ite tagah kegá mína íwíáhígehéna Manikánka wene kaweq Awá itene irupipeq eqmaréhre.

⁸ Moke mó ke suwahpeq mó ke suwahperue íwíoqnah kegá ahababáq aítáhwaq anetaníbo íwíáh íre úne. Árahiramo íwíáh íre íwíáhia itene arambéhri suanehe íwíáh íre úne.

⁹ Íwíoqnahtaq Manikánka ite íre íúwéhre. Mó kegá iubówaq marakóipeq márunsurahéq irigue nogune.

¹⁰ Sísaga ite kaweraitanieéna putiowe. Mína únserah itega mó ke séhréh aritanehéq pukorahúne. Mó ke séhréh aritahnara ite tagah kegá íwíáhéra, Mí sansá Sísane oga míéh sánsáne ewe.

¹¹ Itene oga míona tanáhráq Sísane sánsá sehgiunayabé mó kegá ite iubiq iuwahráhowe. Itega Sísane oga míéh sánsá tagagehéq wene arambéhri sehgiune.

¹² Ite Sísá tagarawéq oga mía míagehéq pukorahúne.

¹³ Manikáne ehwehnka mahraréna,

Íné aiq pútare ató púana iraruge ire.

(Buk Song 116.10)

Mí ehwéhnká irarínserah itega moq aiq pútare atona puaq Sísá ehweh irarúne.

14 Ite tagarionawe Manikánka itene Wahnah Sísa iriwe oganúq ato púana ite moq iriwe oganúq itena meiqmena Sísa moráráq móitankéhe.

15 Itega Sísansabé aiq pútare atageheéq we éhweh tei teinúnara mó kegá íwioqnéra ahababáq aítáhwe. Manikánka séhréh aítahnaga áhnte mó kegá Sísansabé aiq pútare ataneherawoe. Segá miraéra Manikánsabe kaweróne éra wensabé íwíáh íwíáh ataneherawoe.

Manikánka náina naneqsabé irutaboírúne i ehwéhne.

16 Minayabe Sísané sánsá íre sueq peh sehgióneheqmúne. Itene inonka ore orení úkonanawe Manikánka séhréh aita aítai puaq itene irupipeq peh o animárí tahnsa ahriahri mía míaúne.

17 Mó kegá íwioqnéra ahababáq aítáhnésabé peh wahto tanahráq kéhrana mókake kagai apéq náinaq kaweq matábúrápéq ahriahri miánehe. Amahnága íre kaweq sunúqmé peh wahto tanahráq kéh púana meáhna naneqka mi sunúq anotahta q kiotaikinae.

18 Amahnága ábóraq kéh náneqmarínsabé íre irutaboírúne peh Maniká miéhrebeq kopípéq kagai naneqsabé irutaboírúne. Amahnága ábóraq kéh náneq mókake parabaginae. Maniká Iteribo miéhrebeqte náneqme amahnága kopípéq kéh náneqme peh ahriahri kagaína puaq minayabe irutaboírúne. Minayabe amahnága íre kaweq sunúq kéhnésabé anetaníbo íwíáhéq peh Sísané sánsá kawerue sehgióneheqmúne íwíáhúne.

5

Kagai inónká awaq meyabe iuwahbeh ehwéhne.

1 Mah marákóipéq míona tanáhráq itene inonkame wéhuwehu nah tahn-sane. Mi nah sokoginaraq íopeq kíónaraq Manikánka kaweraitéh náh awaq mianéhe. Mi nah wehukega íre pera peh ahriahri kagai inonká awaq mianéhe. Minayabe tagarione.

2 Íopeqté náhnésabé anotahta q irutaboírúna puaq iwéhinsah aruqarurúne.

3 Mi nah awaq miáhnaraq kawerue kagai nahnsabé íre tabonahonehe-qmúne.

4 Itega mah wehuwéhú náhtápéq mía míaúnaraq irupipeq umehinka kamah áiraq iwéhinsah aruqarurúne. Itene inonka amahnága sueyabe íre iuwahbehre. Írakaumo. O korósí sukionanserah o inonká oga mérapeq awaq meyabe iuwahbehre. Mókake kagaína inónkánká amahnága kéh inónká kiotaiki puaq minayabe irutaboírúne.

5 Oga mérapeq awaq miageheéna Manikánka kaweraitáaire. Manikánka menah Wenawa aiq eqmaq áuwátáinsabé mókake wega moke mó kaweq naneqmarí náinkéhe tagarione.

Manikánka ite sainsuena awehra q apéq náinkéhe i ehwéhne.

6 Wegá mirainawire íwíáhéq íre áhreúne. Itene inonkame iteyuwane nah tahnsáne. Ite tagarionawe iteyuwanka inonkapipéq miéhraq amahnága íopeqté itene Wahnahne nahtapeq íre míone. Írakaumo.

7 Itene iuranka íre tagéq peh itene irupipeq aiq pútare ateq mira íwíáhúne.

8 Wegá mirainawire íwíáhéq íre áhreúne. Itene inonka sueyabe iuwah-behra q itene o nahtápéq itene Wahnah miéhrebeq méyabe iuwahbehre.

9 Mah marákóipéq míona tanáhráqkákáq itene Wahnahba miáhnarabeqkákáq we awahbeh íwíáh sehgiyabe iuwahbehre.

10 Mókake ite ómi Sísá Karáhéga ehweh aitahnarabeq iriwe míahnana itega marakóipeq miraúna arámbéhrí iwíáhue tagankehe. Wega itene ahbabáqkaq itene kaweq arámbéhríákáq iwíáhue tagéna sainsuena awehraq apéq náinkéhe. Minayabe we awahbeh iwíáh sehgioneheqmúne iwíáhuéne.

Wensabé aiq pútare atáhro éna pagu pagunú ehwehne.

11 Itene anotah Wahnáhsábé áhtenu puana mó keyábé, Wensabé aiq pútare atáhro éna pagu pagunuge. Manikánka néne nirupipeq tagariéhre. Ínénsabe, Ai q tábúsoqme iwíáhi aníne aintáhsábé nuwahbehre.

12 Ínéga ite íre ehnenuge. Itega ínénsabe, Tá búsóqme iwíáhi aní míéhre aintageheéna mah ehwéh teiugo? Írakaumo. Peh itega néne sansansábé iwíáh iwíáhigheheéna teiúge. Íre mó kené sirupipeqté iwíáhyábé peh seyene ábóra q kéh náneqsábé sirutaboíro keyábé ehweh ayahqme terigeheéna teiúge.

13 Mó kegá íné uwoyansa aníne aítáhwana ínéga, Anetaníbo. Peh Manikáne arambehri mirainauge iwíáhuge. Íné peh tábúsóqme iwíáhu anínéna ite séhréh aita aitaage.

14 Sísá Karáhéga itensabé anotahta q arutaboíraitéhnká ite Wahnah aitéhra q wene sánsá sehgiune. Ite tagarionawe peh morá ánínká mah kehíná kéhínánsábé pukú púa q ite moke pusa ké tahnsa míone.

15 Sísaga ómi itensabé putionsabe itene oga mé tanahrá q peh iteite iuwahbeh iwíáh sehgiónehnkono? Írakaumo. We moke itensabé pukú púa q amahnága peh we awahbeh iwíáh sehgioneheqmúne. We putiowana iriwe oganú q atowe.

Manikánka insahwé aitena insahwé arite arámbéhrí íátái ehwéhne.

16 Menah wehukega iwíáhuronserah itega mó kené sánsá iwíáhue agehgamatáúne. Sísá Karáhéne sansá mo q menah mira iwíáhue agehgamatáúne. Amahnága itega agehgamare sansa ai q sutauna pua q mókake mó íre míraoneheqmúne.

17 Írátíá hro. Sísá Karáhé ai q púta q tagariéh ánímé o ani úkire. Wene naho sánsá ai q parabagurairana wega peh o sansanire.

18 Minawé Manikánka ai q moke mirauraire. Itega wene naruo míraunara Sísá Karáhéga miraurainka Manikánka insahwé aitena mó ke insahwé arite arámbéhrí íátáire.

19 Itega mahraré q, Sísá Karáhéga miraurainka Manikánka mah kehíná kéhíná insahwé aítahrá hire. Wega ite insahwé aitéh kéné ahbabá q íre ahrrera q matawéna mó ke insahwé arite ehwéh koreriéro aítaráire teiune.

20 Itewe Sísá Karáhéne ehweh míbeq mahbeq aritona anímá rí mé q itensabé, Manikánka ite insahwé aitankeheé q Sísá Karáhénsabe ai q pútare atáhro tei teinúne. Manikánka teriéro aítaráinsabé itensabé, Sísansabé ai q pútare atáhro pagu pagunue tei teinúne.

21 Sísá íre ahbabá q ani míota q itene ahbabáqsabe pukinkeheéna Manikánka itene ahbabáqmá rí awuwe. Minayabe itega Sísare q mía míaonara q Maniká Iteriboga kaweqta q mía míainserahnue mía míaorahúne.

6

Túbáh agiyehbo q Manikáne ehweh kawerue íráhro i ehwéhne.

¹ Manikánka séhréh aintéhrana wene arambehri miraéna itensabé, Manikánka itensabé arutaboiritena séhréh aitéh púaq wene ehweh sehgieyabe túbáh agiyehboq peh kawerue íráhro tei teinuge.

² Minayabe Manikánka mahraréna, Ínéga omaq atáráu tanáhráq arene ehweh írátáuge. Kaweratáráu tanáhráq séhréh atáráuge ire. *(Aisaia 49.8)*
Teiníboq írátíáhro. Amahnága awehraq tanáhrárirana iboramé Manikánka kaweraite tanáhráre.

Poraga Sísane arambehri miraúnsabe íre mareqmareq áhne i ehwéhne.

³ Mó kegá néne arambehri tagéra, Aneqpopoq íre kawerire iyehoéna moke áhwára áhwára sansá suena peh kaweq sansánuge.

⁴ Mó kegá ínénsabe, Manikáne kaweq arámbéhríóna aní móne igeheéna wene arambehri moke miraéna peh kaweq sansánuge. Néne nirupipeq moke umehi naneq si tanáhráqmé íné íre kaweraintahráhi tanáhráqmé Manikáne arambehri suaníe íwíáh íre urauge. Peh kawerue sehgiúge.

⁵ Kawerue sehgiúnsabé mó kegá nubiq marera karábúsiipéq móintera momiwíorabeq ehweh aintárówana ínéga anotah arámbéhríéna íre kawerue sugéna táhutahuq írakaunurainsabé nirupibiuraire.

⁶ Manikáne arambehri kawerue sehginieéna íné peh kaweqtaq ména tábúsoqme íwíáhéna pehwehrue ména mó keyabé kaweq sansá aritena mó keyabé aiq pútaq nirutaboiruge. Manikáne Awanka séhréh aintéhnká mina tahnsanuge.

⁷ Aiq pútaq ehwéh tei teinugana Manikánka págege aintéh púana kaweq arámbéhríuge. Itene igaqnaréhga sene iqtate ebehunserah owainawansabé ahqáho atena kasuq kasuruge. Kaweqtaq mía míaéna kaqsuq kaqsuruge.

⁸ Mó kegá ínénsabe iwíáh iwíáh aintáhwara mó kegá níéhruru aintáhwe. Mó kegá ínénsabe, Kaweq sansánóne aintáhwara mó kegá ínénsabe, Abehq sánsánóne aintáhwe. Mó kegá ínénsabe, Péhenóna aní móne aintáhwana ínéga peh ahriahri Manikáne ehweh sehgiúge.

⁹ Mah marákóipéqté sánsá mirao kegá íné íre tagaríáhwara peh áhnte Sísá tagaríáh kegá íné tagaríáhwe. Nubiq nuwahráho sansá sehgiéna íre pukia peh oga míóge. Kamah aniera íre nubiq núáhwe.

¹⁰ Niru umehi tanáhráqkákáq Manikánsabe iwíáh iwíáhuge. Íné tabonah aní ména áhnte ke kagai naneqmarí nári nárinuge. Mó kegá ínénsabe, Íre matiahna aní móne aintáhwana íné moke kaweq naneq matióge.

¹¹ Kórína suwahpeqte kéó, ínéga pahsuqme teiena itensabé anotahtaq nirutaboiruge.

¹² Itensabé nirutaboirume íre túbáh agia peh iteitaga ínénsabe íre irutaboiraíntáhwe.

¹³ Sibowaréhga sene animarí síwáhnorunserah ite íwáhnoréna itensabé nirutaboiraítónserah itega moq ínénsabe irutaboiraíntáhro.

Itene inonkame Manikáne nahne i ehwéhne.

¹⁴ Sísansabé awahrieh anínseq íre wahto tanáhráq moraráq arambehrinie iwíáhiyeho. Kaweqtaq miéh ánínseq ahababáq anínseq moraráq íre mía míaorahóya mino. Téhrehnkakáq sunkíkírínkakáq moraráq íre kagaorahi mino.

¹⁵ Sísá Karáhéreq owainawanseqka íre morá iwíáhóya mino. Sísá tagaríéh ánínseq Sísansabé awahrieh anínseqka íre morá iwíáhóya mino.

16 Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhnkákáq péhepehe maníkánsábé iwíáh iwíáh atáh náhnkákáq íre monseráh náh kéh mino. Maniká oga mía míairana itene inonka wene nah mire. Minayabe wene ehwehnka aiq mahraréna, Ínéga seba kéna sereq mía míainie. Ínéreq sereq ahtapeq morarácq nogonéhe.

Íné sene Maniká míanauge. Se néne animári míagehe ire. (Lo 7.2-3)

17 Itene Wahnahnka mó mahraréna,

Itega íre íráh ké miáhrabeq sueq móbeq miáthro. Moke ahababácq naneq súéhrrataq iteba míanie ire. (Aisaia 52.11)

18 Itene Wahnahnka mó mahraréna,

Iteribo míanie. Itewe nénahni nániyahu míagehe ire. (2 Samuel 7.14)
Itene págege Wahnáhnká aiq mahrarire.

7

1 Manikáne omasa éhwéh aiq írátiona puacq itene inonkankakácq iteyuwankakácq ahababácq aitéh náneq moke suaneheqmúne. Néne iyahnabo animárinó, Manikánsabe áhtenécq kaweqtaq mía míaeheqmúne.

Mi kegá Porane ehweh kawerue sehgiúnsabe wega iwíáh íwíáhú ehwehne.

2 Ínénsabe irutaboiraítáthro. Ínéwé íre ahababácq aítaráuge. Abehq sánsá íre aítaráuge. Mó naneq meyanieéna péhe éhwéh íre teiátáuge.

3 Peh ehweh aitanieéna íre teiúge. Métáqkakaq amahnágaákácq itensabé nirutaboiruge teiúge. Ite oga miéhrrataqkákácq pukírrataqkákácq iteba morábí méyabe nuwahbehre.

4 Itega Sípane sánsá kawerue sehgiége iwíáhécq itensabé iwíáh iwíáhuge. Nirupipeq umehi tanáhráqkákácq itensabé iwíáhugana nirupipeq eyoyóirana iwíáh iwíáhuge.

5 Ínéga Másérónía marákórápécq surautaq néne nirupipeq umehi naneq áhnte káráirana íre ahrenarauge. Írakaumo. Mó kegá ehweh aintera pagu pagunurowana nirupipeq umehurairana áhreurauge.

6 Itene irupipeq umehína tanáhrácq Manikánka itene irupipeq eyoyó aítáhráhire. Wega Táitása ínéba eqmatairana surainka niru eyoyó aítáráirana Manikánka niru ukíq intáráire.

7 Íre peh morá we surainka wega teniátái ehwehnká moq néne niru eyoyó aítáráire. Táitása iteba miáraitaq itega wene aru eyoyó atárówana wega minayabe teniátáirana nirupipeq eyoyó agurairre. Itega íné tagéyabe iuwahbarainsabé teniátáire. Ínénsabe irutaboirurome teniátáire. Itereq ínéreq morá iwíáhonehe irarewe teniátáire. Moke mi ehwéh teniátáinka nirupipeq anotah eyóóire.

8 Ínéga téh sehiranue eqmatau pahsígá wahto tanáhrácq iru umeh aítáráire. Iru umeh aítáráinka mi tanáhrácq íné moq niru umeh agurairre. Mí pahsí sehíranuraunsabé menah íre kaweruge iwíáhéna amahnága peh kawerurauge iwíáhuge. Iru umeh aítáráinka ahababácq sansa sueq sehíranurau pahsípéqté éhwéh sehgirowe.

9 Amahnága nirupipeq eyoyóire. Itene iru págege aítáráinsabé nirupipeq eyoyóiro? Írakaumo. Itene ahababácq sansa sueq kaweq sansá sehgiironsabé nirupipeq eyoyóire. Itene iru umeh aítáráinsabé Manikánka, Kamahoro aítáráire. Minayabe ahababácq íre aítáráuge. Írakaumo.

¹⁰ Manikánka ahababáq ke kamah arinayabe sirupipeq umeh agire. Segá sene ahababáq suageheéna wega kamah aríre. Sene ahababáq súáhwana wega kawerarítéhre. Kawerarítérara mi kegá Irupipeq umeh kéwéhmé amahnága aiq kaweragire ewe. Wegá sene ahababáq suehrana kaweraritanieéna kamah aríre. Kawerarítérara mi kegá, Irupipeq umeh aguraimé aiq kaweruraire ewe. Mah marákópéqté náneqsabé wehukene sirupipeq umeh agínara pukorahowe.

¹¹ Manikánka kamah aiena itene irupipeq umeh aitaráire. Miraurainka ite séhréh aitaráire. Minayabe iwíáhue tagahro. Séhréh aitaráinsabé itene ehweh tábúsoqme kawerareq ahababáq aninsábé ehweh atárówe. Séhréh aitaráinsabé Manikánsabe áhtenék ínénsabe irutaboírég ahababáq ani kamah awátówe. Sehiranurau ahababáq kaweratotaq itega íre ahabária peh kawerue miraurowe.

¹² Tésh sehiranurau pahsíwé peh morá ahababáq aninsábé iwíáhue sehiranurau? Írakaumo. Íre wereq wega ahababáratárái anínseqsabé sehiranuraige. Itega néne ehweh sehgiroinsabé Manikánka itensabé, Kawerowe aitaráire. Itega ínénsabe aiq pútaq irutaboírúne iwíáhigeheéna mi pahsí sehiranue eqmatauge.

¹³ Mira iwíáhuraunaq itega mirauronka nirupipeq pehwehrue aitaráire. Minayabe niru pehwehrue eyoyóire. Itega Táitása séhréh ateq wene aru eyoyó atáronsabé íné moq niru eyoyóire.

¹⁴ Ínéga Táitása iteba eqmaq auwaníe urautaq wensabé, Mi kegá néne ehweh aiq sehgiroherawoe iwíáhuge teawátáuge. Itega aiq kawerue sehgiro puana mi ehwéhnsabé íre niyehitaraire. Írakaumo. Moke mi ehwéh aiq pútagurairana Táitásaga ahtebaraire.

¹⁵ Wegá iteba suraitaq itega áhreeq iransánék mehweh atárówe. Itega wene ehweh sehgiroinsabé Táitásaga ahreraq matawéna itensabé anotahtaq arutaboíraitéhre. Wegá itene kaweq sansá iwíáhéna itensabé anotahtaq arutaboíraritéhre.

¹⁶ Itega peh moke kaweq sansá sehgiroheqmóe iwíáhunsabé nirupipeq anotahtaq eyoyóire.

8

Sísa tagariáh ké séhréh aritagéhboq móné soruparáhro i ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo animárino, Manikánka Másérónia marákórápéqté Sísa tagariáh keyábé sirutaboíréna séhréh aritárái ehwéh teiníe.

² Anotáh íre kaweq sunúq káráitáq Másérónia marákórápéqté ké áhnte tabónáhéra sirupipeq íre umehia peh eyoyóera segá mó Sísa tagariáh ké séhréh aritagehéera áhnte moné soruparowe.

³ Minayabe teiníboq írátiáhro. Segá moke nárieráhi naneq náriátówe. Seyega iwíáhue áhnte mónkakáq pehipi náriátówe.

⁴ Segá Súría marákórápéqté Sísa tagariáh ké séhréh aritaneheqmúne iwíáhéra itensabé, Ité séhréh aritanéhe éra itega sorupóna moné meyháho págegeue teiátówe.

⁵ Teiátówana ínéga iwíáhéna, Peh móné nárigéhe iwíáhuraige. Iwíáhuraigara téhwe Maniká itene Wahnahnsabé sirutaboíréra sinonka náwéra wega awahbeh sansá sehgiro anehemé móné náwátówe. Manikánka iwíáh aritowara ite moq irutaboíraitárówe.

⁶ Menah Táításaga náwe sansá ite Kórína ke íwáhnoruraire. Íwáhnorurainsabé ínégá wensabé, Kórína kegá moq mina irutábóri sansá kawerue sehgigeheéna minayabe moke síwáhnoré séhréh arito éna teawátáuge.

⁷ Itega moke mirao sansá aiq kawerue miraowe. Itega Manikánsabe anotahta q aiq pútare atáhwe. Wene ehweh teri terinonehéq kawerue arambehrirowe. Itewe ahte bia ké méq Manikáne arambehri kawerue miraowe. Ínénsabe irutaboirahtáhwe. Itega moke mó arámbéhri kawerue mira onserah itewe iwíáhue tagéq itene móne Maniká náwenéhe íwíáhoró.

⁸ Minayabe miraoro éhwéh íre aitóge. Másérónía kegá nárie sansansábé teiúge. Segá sirutaboira ritera náriénserah itega moq irutaboira rite q nárigéhe íwíáhuge. Mó keyábé aiq púta q irutaboira rowapómo ite taganeheéna mah éhwéh teiúge.

⁹ Itene Wahnah Sísa Karáhéga íópeq áhnte kaweq naneq matorabeq suena ite kaweraitanieéna mah marákóipéq tuména tabonah ani míowe. Wega miraúnka itega áhnte kaweq naneq meyahráhúne. Meyahráhúnayabé wega séhréh aitéh sánsámé tagarione.

¹⁰ Mahra íwíáhunsabé móne sorupé éhwéh teinié. Itega inokáh opéq mi arámbéhri áhwárarowe. Itega mi arámbéhri pehipi íre áhwárare q téhwe mironeheqmúne íwíáhéq áhwárarowe.

¹¹ Minayabe amahnága mi arámbéhri parabarúáhro. Itega áhwárorota q iwíáhuronserahnéq náweráho moné soruqparáho.

¹² Wehukéninká náwinié íwíáh kahnaraqmé minawé Maniká awahbeh sansáne. Manikánka itega íre matiáh náneqsabé náníéro aitehro? Írakaumo. Peh morá matiáh náneq náweráhowe. Manikánka peh morá itega náweráho naneq iwíáhéna itega náwira naneq tagéna kawerowe aitéhre.

¹³ Mó ke kaweqta q míéhraq ite tabonah ke míageheéna mah éhwéh teiugo? Írakaumo. Ite ómi monseráhnue awehraq matiageheéna teiúge.

¹⁴ Amahnága áhnte moné matiáh púaq móbeqte tábónáh ké séhréh aritagéhe. Mókake ite tabonahirata q se áhnte matiéhrata qmé sega ite séhréh aitagéhe. Mirairata q itewe íre tabonah ke míaneheqmóe.

¹⁵ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Mi topáh áhnte meyháh kéga arahq íre maráhwe. Pehgáriq meyháh kéga awehraq matiáhwe íre. *(Kisim Bek 16.18)*

Poraga wehuke Kórína suwahpeq eqmaro éhwéhne.

¹⁶ Manikánka Táítása iwíáh atáráirana ínégá ite séhréh aitanie íwíáhunserah Táításaga moq mira íwíáhire. Manikánka mi iwíáh atáráinsabé wensabé iwíáh iwíáh atóge.

¹⁷ Táításaga néne ehweh irena iwíáh iwíáhurairé. Íre ínégá pagu pa-gunuraunsabé peh wewega ite, Koséhréh aitanauge íwíáhéna iteba sinie íre.

¹⁸ Mó anínká mó kehiná suwahpeq mó kehiná suwahperue nogena Manikáne kaweq éhwéh teri terinúwara mibeqté Sísa tagariáh kéga írera, Kaweq éhwéh tei teini aní mire atáhwe. Mi aní iteba eqmarahnana wega Táítása kérénkéhe.

¹⁹ Sísa tagariáh kéga mi aní omaq atera ínereq ínéba miáh kéreq moráraq nowe arambehriinkeheéra eqmatowe. Maniká itene Wahnahnsabé iwíáh iwíáh atageheéq mah kawéq arámbéhriúne. Sísa tagariáh tábónáh ké séhréh aitanéhe íwíáhúwara mó kegá mina tagagehe.

²⁰ Mó kegá iwíáhéra, Itega náríra naneq íre kawerue wahnahnowe iwíáhiyeho éq mó aní eqmarahnana wega moq mina náríra naneq wahnahninkehe.

²¹ Íre peh morá Maniká itene Wahnahnka tagariéhtáq kaweq sansánonehe. Wehukega tagahtaqqákáq kaweq sansánonaraq tagagehe.

²² Itega kaweq sansánowe iwíáhigeheéq mó aní eqmaranéhe. Mi anínká métáq iraru anité kérirankeheéq eqmaranéhe. Mó arámbéhrí mó arámbéhríue awena tagaraugana wega aiq kawerue arambehriuraire. Kawerue arambehriéna, Itega Sísane sánsá kawerue sehgioneheqmóe iwíáhinsabé ite koséhréh aitaníe iwíáhinsabé iteba eqmaranéhe.

²³ Táításawe ite tagariáhwe. Ite séhréh aitayeheéta arambehriúye. We kéroya anitéwé Sisa tagariáh kéq aiq omaq sitówara mó kegá Sisa Karáhénsabe iwíáh iwíáh atageheéra sega kawerue arambehriigehe.

²⁴ Itega mi keyabé irutaboairiteq séhréh arítáthro. Mirairataq móbeqte Sisa tagariáh kéq mina irera néne ehweh aiq pútare aintagéhe. Itega kaweq sansáno ke wóe irarurauwara mi ehwéhnsabé aiq pútare aintagéhe.

9

Maniká tagariáh tábónáh ké nárie ehwéhne.

¹ Maniká tagariáh ké nárie ehweh aiq ahtebahwe. Minayabe nárie ehwéhnsabé íre áhnte sehiraninie.

² Itega sorupawe nárienéhe iwíáh aiq tagarióge. Minayabe Másérónía marákórápéqté keyábé itega miraira ehwéh aiq teriena iteíwíq panketauge. Ínéga sensabé mahraréna, Ákáia marákórápéqté kéq inokáh opéq tabonah ke nárienéhe iwíáh áhwárowe urauge. Uraugara irera mi kegá, Itega moq miraoneheqmúne iwíáhurowe.

³ Ínéga teriátáu ehwéh péhe éhwéh agínehoéq miraira arámbéhrí amahnága parabaruageheéna mah anító siqmaraníe.

⁴ Itega moke náríra naneq aiq kawerareq iwénunowe iwíáhuge. Másérónía marákórápéqté kéreq inéreqka iteba senaraq itega miraira arámbéhrí íre parabarúéhrrataq itereq ínereq iyehitanawire.

⁵ Mira iwíáhéna itega miraira arámbéhrí parabaruageheéna mah anító iteba ebeq siqmaraníe. Sega séhréh aitehraq náríra naneq sorupawe kaweraráhrrataq ínégá iteba senaraq aiq awehraq kanae. Awehraq kahnaaraq tagehra kegá iwíáhéra, Íre ínégá pagu pagununsabé peh iteitega nárienéhe iwíáhuraunayabé miraowe iwíáhigehe.

⁶ Wene sotápéq íre áhnte uqmaréh ánínká pehgáriq tahutáhúq meyanáe. Áhnte uqmaréh ánínká áhnte meyanáe. Minayabe iwíáhue tagahro.

⁷ Mó aní mó anínue itene irupipeq iwíáhéq náriéro. Itega náríra naneqsabé itene irupipeq iwíáh kikiriyehe. Itega iwíáhéq, Mó kegá itensabé anah ke woe éra abiahnsa aitéhboq nárienéhe iwíáh íre oro. Peh Manikánka wehwehi anínsabé arutaboiri puaq aru eyoyóue náriéro.

⁸ Manikánka ite íre mationa naneq áhnte náieráhire. Ite moke awehraq kankeheéna náinkéhe. Itega mó ke séhréh ariteq moke kaweq arámbéhrí miraigeheéna Manikánka náinkéhe.

⁹ Minayabe wene ehwehnka aiq mahraréna, We tabonah ke áhnte sinsinire. Wene tábúsoréh sánsá ahriahri kagaire ire.
(Buk Song 112.9)

¹⁰ Manikánka sonsoráh ké ayu náríra uqmaráhsábé áhnte tahutáhúq náríra nahwe. Mina inserah wega ite íre kéh náneq náinaq ite awehraq naneq matawéq mó ke wehwehue séhréh ariteq itega náríransabé Manikánka náina naneq anotah úkinawire. Itene kaweq sansámári moq anotah úkinae.

¹¹ Manikánka ite áhnte náinaq itega moq tabonah ke ahriahri náríeráhowe. Itega miraúnayabé tabonah ke nárírataq meyéhra kegá minayabe Manikánsabe iwíáh iwíáh atagéhe.

¹² Itega Manikáne tabonah ke nárírataq se tabonah ira naneq aiq awehraraginae. Itega náríransabé mi kegá Manikánsabe anotahtaq iwíáh iwíáh atagéhe.

¹³ Itega mó ke séhréh ariteq nárírataq sega itega Sísa Karáhéne ehweh aiq kawerue sehgiówe iwíáhéra Maniká áwiq pankerera wesabé iwíáh iwíáh atagéhe.

¹⁴ Itega eyoyóue nárírataq sega itensabé, Áhnte irutaboiro ke wóe aitera Manikánsabe, Ite kaweraritoue púreraitagéhe. Manikánka ite séhréh aitena mi iwíáh aitahnara náríra kegá itensabé anotahtaq sirutaboirá púreraitagéhe.

¹⁵ Manikánka wenahni iteba eqmarowe. Anotah kawéq sánsá miráú púaq moke mó sansá kiotaikinsabé itene ehweh íre irarerahéq peh Manikánsabe iwíáh iwíáh ata ataúne.

10

Poraga wene arambehriyabé irarú ehwehne.

¹ Íné Porane ehweh kawerue íráhro. Sísa Karáhé uwareasa áninéna pehwehrué mionserahnue teiníe. Iteba míó tánáhráq wehukega ínésabe, Uwareasa ání míahne ewe. Iteba íre míó tánáhráq peh móbeq ména páhsi sehiranue ehweh teiútáq ínésabe, Págege ehwéh sehiranue iene aintáhwe.

² Iteba senaraq págege ehwéh aiteyabe nuwahriehre. Minayabe kawerurero.

Mó kegá ínésabe, Mah marákóipéqté sánsánóne aintáhwe. Mina tahnsa éhwéhno keyábé págege ehwéh aritahráhuge. Ite mah marákóipéq míone eme aiq pútarowe.

³ Peh mah marákóipéqté kegá iwíáhue ebehonserah íre úne.

⁴ Manikáne arambehri miraoneheéq iqtate íre ebehúne. Owainawane arambehri saiqnareq Manikánka náí náneq, págege naneqtaté ebehúne.

⁵ Mó kené péhe éhwéh príbahri ehwéhniká Manikáne sansá taganeherao kené ah paitiehnehoéq saiqnaruone. Sísa Karáhéne ehweh sehigigeheéq moke mó iwíáh saiqnarúone.

⁶ Itega néne ehweh sehgirataq itereq ínereqka néne ehweh anterúáh ké kamah arienéhe.

⁷ Itega tagahna naneqsabé tábúsoqme iwíáhoró. Ite Sísa Karáhéne animárí múne iwíáhoo? Íné moq wene ani míó púaq minayabe iwíáhoró.

⁸ Ite saiqnariankeheéna Manikánka omaq intáráiro? Írakaumo. Manikánka ínésabe, Ite séhréh arite kawerarito aintena omaq intáráire. Minayabe néne arambehriyabé iwíáh iwíáhéna néníwíq pehgáriq pankerónsábé íre niye-híehre.

⁹ Néne páhsi tagéq anotah ahréigeheéna íre sehiranuge.

¹⁰ Mó kegá mahraréra, Néne páhsiipéq págege ehwéh irarire éra peh iteba míaraitaq íné mareqmareq aní ména págege ehwéh íre iraruraire ewe.

¹¹ Mira íwiáho keo, íráhro. Ínéga sehiranue teiú éhwéhnkákáq iteba miáhnaraq teiéna éhwéhnkákáq peh monseráh éhwehtaré wíre mókake ahte-bagehe.

¹² Seyensabé iwiáh íwiáhéra, Ite moke mó ke kiotaikúne íwiáho kegá mira onserah íre úne. Segá seyene arambehri tagéra wene wene arambehri agehgamarera peh seyene arambehriyabé iwiáh íwiáhowe. Mi sansámé peh múguwahgu sansáne.

¹³ Neníwíq pehipi pankereyabe íre nuwahbehre. Írakaumo. Peh morá Manikánka omaq intárái arámbéhri miraunsabé iwiáh íwiáh éna iraruge. Wegá ite séhréh arito aintárái puana mi arámbéhriyábé iwiáh íwiáhéna iraruge.

¹⁴ Manikánka, Ite séhréh arito aintárái puana wene ehweh sehgiéna iteba séna Sísá Karáhéne kaweq éhwéh teiátáuge.

¹⁵ Mó kené arambehriyabe, Ínénéne arambehrie éna neníwíq pankeranieéna iwiáh íwiáhugo? Írakaumo. Ínéga ite séhréh aitahnaq itega Sísane sánsá kawerue ambubu atawéq sehgirataq mó ite miáhrabeqte ké séhréh aritaníe íwiáhuge.

¹⁶ Ínéga ite seberiopéq pokue Sísane kaweq éhwéh mitaq teri mahtaq terininie. Miraonaraq íre mó kegá arambehriorabeq peh ínébataq néne arambehriyabé iwiáh íwiáhéna irarinie.

¹⁷ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Iwiáh íwiáhóna aníno, peh morá Manikánka mirainsabé iwiáh íwiáhé irarúno íre.

¹⁸ Wewensabé iwiáh íwiáhéna wenáwíq pankeréh ánínká, Manikánka anotah aní móne íre atankéhe. Peh Manikánka wehukéniné áwíq pankeréh ánímé webataq anotah aní míankehe.

11

Porareq péhe éhwéh íwáhnoro kereqne sansá íre morá sánsáne i éhwéhne.

¹ Ínéga irarena éhwéhnshábé itega, Múguwahgu éhwéhne aintagéhe. Pehipi teiníboq kawerue írátíáhro.

² Manikánka itensabé arutaboiri serahnuge. Itega peh morá Sísá Karáhénsabe irutaboorigeheéna ite aiq omaq itáráuge. Kaweq ahrárigá peh kaweqtaq ména mó weh máhbí íre tagehre. Írakaumo. Peh morá wegá kéréhna anínsabé áwénunue mókake webataq kérénie íwiáhíre. Mina inserah itega Sísá Karáhénsabe irutaboiréq kéréneheqmúne íwiáhígeheéna séhréh aitóge.

³ Éhrámáne ahre wenáwíq íwie. Mi inínká wehene péhe éhwéhnshábé aiq pútare atena ahbabárúnerah itega moq péhe éhwéhnshábé aiq pútare atého. Minayabe nirupipeq iw h kikiruge. Sísá Karáhénsabe irutaboiréq wene kaweq sansá súého.

⁴ Mó kegá iteba séra íre ínéga Sísá Karáhéne ehweh teiúnerahnue peh mó éhwéh teiéwaq íráhwe. Segá íre Manikáne Awa éhweh peh mó éhwéh teiéwaq íráhwe. Íre Manikáne kaweq éhwéhnshábé peh mó éhwéh teiéwaq íráhwe. Itega íwiáhéq, Mi éhwéhmé peh ahte bia éhwéhne éq mi éhwéhnshábé ireyabe iwahbehre ewe.

⁵ Írátíáhro. Mi kegá anotah ke wóe íwiáhoo? Segá íné íre kiotaikowe íwiáhuge.

⁶ Ínéga ehweh teiútáq áhwára áhwáraume tagaríóge. Peh morá néne iwíáhwe íre áhwára áhwárauge. Ínéga tábúsoqme iwíáhuraume ehweh teiátáutaqkákáq iwáhnorurautaqkákáq páhsi sehiranurautaqkákáq néne kaweq iwíáh sokigi aiátáugaq írátíaro míno.

⁷ Ínéga Manikáne kaweq ehwéh teiátáutaq ápeq náníéro íre urauge. Ite anotah animarí míagehboq íné pehgáriq aní mianieéna mi sansánurauge. Mirauraume ínéga ahabáburaraone iwíáho?

⁸ Ite séhréh aitanieéna iteba arambehriurautaq mó kehiná suwahpeqte Sísa tagariáh kéga móne nání náninurowe. Íre se séhréh aritena peh iteite séhréh aitanieéna mó kené móne mewe meweurauge.

⁹ Iteba ména tabonahurautaq itensabé íre inehuraugara Máserónia marákórápéqté Sísa tagariáh kéga íné íre matiarau naneq mewe nání náninurowe. Iteba míarautaq irupipeq umeh agínehoéna íre inehurauge. Mókakeakáq íre inehinie.

¹⁰ Sísa Karáhéne aiq pútaq ehwéh irena mókakeakáq ite íre ineh inehinie. Mi ehwéhmé ite Ákáia marákórápéq míáh kéga, Péhe éhwéhne íre aintahráhowe.

¹¹ Itensabé íre nirutaboirunsabé irarugo? Írakaumo. Manikánka tagariéhtáq itensabé anotahtaq nirutaboiruge.

¹² Mó kéga, ínéga arambehriuserah arámbéhríúne éra seyene arambehriyabé iwíáh iwíáhowe. Mó kéga sensíwíq pankerageheéra miraowe. Mó kéga mina miraigeheéna amahnága mirau sansá mókakeakáq miraéna néne arambehri tauntahunue tábúsoqme mirainauge.

¹³ Manikánka mi ke íre siqmatai puara péhe éhwéhnkákáq ké míáhwe. Sene arambehriyabé péhe éhwéh irarewe. Sísa Karáhéga se aiq pútaq siqmarowe iwíáhigeheéra mó kéga tagahtaq íre sene sánsá peh mó sansánowe.

¹⁴ Minayabe áhteniyehboq owainawanka moq mi pehe sánsánsabé aiq ahtebehre. Wehukega, Owainawa kaweq aníne iwíáhigeheéna owainawanka téhrehrabeqte íópeqté aní tahnsa úkorahire.

¹⁵ Owainawanka mi sansá aiq mirai puara wene arambehri kéga moq miraorahéra kaweqtaq mía míao ke tahnsa úkorahowe. Miraonsabé áhteniyeho. Mókake Manikánka sene arambehri sainsuena kamah arinkéhe.

Poraga arambehriúnsabe íre kaweq sunúq ábóragú ehwehne.

¹⁶ Métáq teiú éhwéh mónkakáq teinie. Íné múguwahgu aníne iwíáh aintehboq néne ehweh íráhro. Neníwíq pehgárita q pankeranibog íráhro.

¹⁷ Néne arambehriyabé iwíáh iwíáhu ehwéh teinie. Amahnága teiú éhwéhmé íre Manikáne Awanka iwíáh aintéhrana iraruge. Peh ínénega múguwahgu aninká mira inserahnéna neníwíq pehgárita q pankeróge.

¹⁸ Mó kéga mah marákóipéqté sánsánéra seyene arambehriyabé sensíwíq pankeráhwe. Ínéga moq mi sansánéna neníwíq pakeraníe.

¹⁹ Itega iwíáhéq, Ite ahte bia ké úne éq múguwahgu kené ehweh íráhwe.

²⁰ Mó kéga miraoro e ehwéh apubúue íráhwe. Seg a itene ménsámehnsá apubúue parabaruera péhe éhwéh irarensabé ite saiqnaruera ite píribahri aitera ite ahsuehwe iúbówe. Seg a miraurotaq itega túbáh agéq peh áwetagahwe.

²¹ Seg a miraoronserah ínéga íre miraurauge. Minayabe niyehitanabo? Írakaumo. Minayabe íre niyehitanawire.

Mó kegá seyene arambehriyabé iwíáh iwíáhéra teírataq íné moq múguwahgu aní tahnsanéna teiníe.

²² Sega mahraréra, Ite Íbaru kahnáh múne eme íné moq Íbaru kahnáh múge. Sega mahraréra, Ite Ísara ke úne eme íné moq Ísara aní múge. Sega mahraréra, Ite Ébárahmane animárí múne eme íné moq Ébárahmane ani múge.

²³ Sega mahraréra, Ite Sísá Karáhéne arambehriúna ke úne eme uwoy-ansa anínká irarinserahnowana néne arambehriga moke sene arambehri kiotaikire. Sega pehgáriq arámbéhríowana ínéga anotahtaq arambehri mira aruqaruruge. Sísane arambehri miraunsabé wensabé suwahrieh kegá karábúsiipeq móinta intaowe. Móintera nubiqmaq nubiqmarowana pukorah aruqaruruge.

²⁴ Asiu kegá moberíáh tánáhráq áréti sahtáté áhntetaq 39 tánáhráq nubitowe.

²⁵ Aroma kegá mó tánáhráq mó tánáhrárué apahtáróráq sahtáté nubitowara wáhnaupeqté kegá peh morá tánáhráq ebahnsa tuparuqme nubitowe. Apahtáro tánáhráq íné míarau sipí pitegue wánípipeguraira. Peh morá wéhékáhnkákáq inokáhpeqkákáq wáníipeq míaraue.

²⁶ Mó kehiná suwahpeq mó kehiná suwahperue poku pokunsabé íre wahto ah nogúge. Wáníipeq tupekorahuge. Aebó kegá nubiq suahráhowe. Nánuwahrah Asíú kegá nubiq suahráhowe. Nahnsó kegá moq nubiq suahráhowe. Mó ke suwahpeq miótáq abatapi miótáq sóreq wanípipéq miótáq nubiq suahráhowe. Ite néne iyahnabo animárí múne e kegá moq nubiq suahráhowe.

²⁷ Íné áhnte págege arámbéhríuraue. Arambehriuraunsabé mó tánáhráq mó tánáhrárué inokáhpeq íre ahrenaraue. Nirupibiuraire. Wáni tahbobóuraire. Áhnte tánáhráq tópah íre naraue. Néne korósi íre awehraq káráinsabé sóiriqka kamah aníátáire.

²⁸ Íre peh morá mina teiú náneqmarínká kamah aníátáire. Sísá tagariáh kegá wene ehweh kawerue sehgiowapómo iwíáhunka mó wehekáh mó wehekáhnue nirupipeq iwíáh kikirunka nirupipeq umeh agire.

²⁹ Mó anínká, Sísane sánsá suaníe iraritaq nirupipeq págege agire. Mó anínká ahbabáritaq nirupipeq umeh agire.

³⁰ Neníwíq árahue pankeranínkono? Íné peh mareqmareq aní míónsábé neníwíq pankerena iwíáh iwíáhéna teiúge.

³¹ Manikámé itene Wahnah Sísane abowáe. Wensabé ahriahri iwíáh iwíáh atanéhe. Wega tagariéhtáq peh aiq pútariahnsanuge.

³² Anotah wahnáh aní wenáwíq Árétae. Wega Támákása suwahpeqte márakóókáq wahnahnuraire. Íné Támákása suwahpeq míarautaq sóntía kené wahnahnka íné saiqnariankeheéna wene sóntía keyábé moke mibeqté kúri méhpehtaq wahnahnoro aritaraire.

³³ Wega miraurainsabé néne iyahnabo animárinká séhréh aintera sehwe-rapeqté áwánkúrápéq páhsikétiipeq íné úsawe náhníáq iwe panantáwe kuri ogesáhue máhpeq núwátówara sega íné íre saiqnariarowe.

12

1 Ínénensabe iwíáh íwíáhéna teiú éhwéhnká ite íre séhréh aítahráhire. Ane-taníbo pehipi teiníe. Ínéniwanka tagaraitaq Manikánka sokigi aníátái ehwéh teiníe.

2 Sísa Karáhé tagariarautate sure sure 14 opéq parabaguraitaq Manikánka íné kiotaikue íopipeq wéhuwa móintáráire. Néne ninonkankakáqpópoq peh morá néne niwankakáqpópoq móintáráirana ínéga íre tagariógana peh morá Manikánka tagariéhre.

3 Íópeqté mátábúrác ména néne ninonkankakáqpópoq peh morá néniwapopoq móintáráirana ínéga íre tagariógana peh morá Manikánka mina tagariéhre.

4 Kaweq íopéqté mátábúrác móintáráirana wehukega íre irareraho ehwéh íratáugana mó ke terieyabe ahqáho aintáráire.

5 Néne niwanka tagaraitaq Manikánka sokigi aníátáinsabé iwíáh íwíáhéna teiúge. Peh amahnága miraunsabé néniwíq íre pankeraníe. Mareqmarerutaq Manikánka séhréh aintéhnabé íné mareqmareq aní míónsabé iwíáh íwíáhéna teiúge.

6 Ínénensabe iwíáh íwíáhéna pahsúótác tahirímé múguwahgu aní tahnsa íre mió irino. Peh aiq pútaq ehwéh teiéna puana múguwahgu aní tahnsa íre míanie. Mó kegá néne ehweh irera néne arambehriu sansá tagéra ínénsabe tábúsoqme iwíáhorahowe. Mirairataq aiq kawerinae. Ínénensabe iwíáh íwíáhéna teiú éhwéhnabé írera ínénsabe íre tábúsoqme iwíáhorahowe. Minayabe ínénsabe iwíáh íwíáhu ehwéh mó íre teiníe.

Pora mareqmarerútaq Manikánka págege ato ehwéhne.

7 Néniwanka tagaraitaq Manikánka áhnte kaweq naneqmarí sokigi aníátáirana tagaraue. Mina tagaraunsabé ínénsabe iwíáh íwíáhéna píribahri agonehoéna sehikaranká pera q áwirana érinserah Manikánka níeri naneq níátáire. Owainawanka eqmaréh ánínká nubírana mina íeri naneq néne ninonkataq kéhre. Íné píribahri aní míéhnhoéna Manikánka náníátáire.

8 Íné apahtáró tánáhrác Manikánsabe púrerue mahraréna, Néne Wahnahno, níeri naneq kaqnuo urage.

9 Kaqnuo uraganawe wega ínénsabe, Are mareqmareq aní míéhnraq págege ataníe. Ínéga págegeue séhréh atónká aiq awehra q kanae uraire.

Aiq awehra q kanae urainka nirupipeq eyoyóéna íné mareqmareq aní míónsabé Sísa Karáhéga págege aintéh púana iwíáh íwíáhéna nirupipeq eyoyóire.

10 Ínéga Sísa Karáhéne arambehri miraunsabé mareqmarerutaq mó kegá ínénsabe abehq éhwéh aintáhtác íroke sunúq sitaq mó kegá níwioqnahtaq mó kegá íre kaweraintáhtác nirupipeq pehwehrue míóge. Íné mareqmarerutaq Manikánka págege aintéhnká wene arambehri págegeue miraorahuge.

Poraga Kórina suwahpeqte ké séhréh ariteyabe irari ehwéhne.

11 Itega miraonka ínéga múguwahgu anínká irarinserahnuge. Itega néne arambehriunsabé íre iwíáh íwíáhonsabé mi ehwéh iraruge. Íné íre anotah aní míónsabé niahtebohge. Iteba péhe éhwéh íwáhnoro kegá íné íre kiotaikowe. Minayabe mi keyábé aneqsabé iwíáh íwíáhoo?

12 Manikánka eqmaq núwátáirana iteba míarautaq págege arámbéhríéna ótaq sansá itega íre tagariaro sansánurautaq pehwehrue míaraugaq tagarowe.

Itega mina tagéq Manikánka íné eqmaq núwátái aní ména wene arambehri tábúsoqme mira aruqaruruge ahtebahrahowe.

¹³ Mó kehiná suwahpeq Sisa tagariáh kégá íné kirabo aintera íné íre kárái naneq níátówana merauge. Iteba míarautaq mi sansá íre miraurauge. Minayabe itega iwíáhéq, Ínéga íre kaweritáráire íwíáhoo? Mira íwíáh kahnarraq mó mina tahnsa íwíáh íre oro.

¹⁴ Téhtaré tánáhráq iteba míraunsabé íre ineh ineh aitéráuge. Mónkakáq iteba koragéyabe nuwahbehkana mi tanáhráqkákáq moq íre ineh inehinie. Itene ménsámehnsánsabe íre nirutaboíréna peh morá itensabé nirutaboíréna ite séhréh aiteyabe nuwahbehre. Káriq animárinká sinoibo íre kiraboowara peh morá sinoiboga sene animári kiraboowe. Íné iteribo tahnsá míónsábé sinoiboga sene animári kawerue séhréh arítáhnserah mirainie.

¹⁵ Ite séhréh aitanieéna moke matió náneq parabaruhráuge. Ite séhréh aitanieéna pukorahuge. Itensabé anotahtaq nírutaboíru puaq itega ínénsabe pehgárita arutaboiraintahó?

¹⁶ Itega mahraréq, Ínéga itene ménsámehnsá ábóraq íre meraire ewe. Mó anínká mahraréna, Ínéga ehnenue péhe éhwéh teiátáitaq aneqpopoq kopípéq meraire ewe.

¹⁷ Árahurauge? Ínéga iteba eqmatau kegá itene ménsámehnsá íre mero mino.

¹⁸ Táitásareq mó Sisa tagariéh ánínseq iteba eqmatautaq Táitásaga itene ménsámehnsá íre merai mino. Manikáne Awanka wereq ínéreq peh morá íwíáh aitéh púata peh morá sánsánúya mino.

¹⁹ Itega ínénsabe, Kaweq aní móne íwíáhigeheéna mah ehwéh sehiranue teiugo? Írakaumo. Néne iyahnabo animárinó, peh morá ite séhréh aitanieéna moke mah ehwéh sehiranue teiúge. Manikánka tagariéhtáq Sisa Karáhéga íwíáh aitéhnserahnue teiena itega wensabé kawerue aiq pútare ateq wene sánsá págegeue sehigigeheéna séhréh aruqaruruge.

²⁰ Ínéga itensabé, Kaweqtaq miáhro aitéráuge. Aitéráunsabé iteba senaraq ite ahabábq animári miého. Míéhrrataq íné abiahnsa aní úkonehoéq íre kaweróne aintagéhe. Mira íwíáhunsabé nirupipeq íwíáh kikiruge. Tobehwé, mó anínsábé íre kaweq iwíáh atewé, mó anínsábé abiahnsa atewé, peh wewene iwíáh sehgie sansamé, éhruruwe, péhe éhwéh atewé, píribahriwe, momiwíotaq íre tábúsoqme sansánome, iteba senaraq mahna tahnsa sánsá kehnehboq kawerurero.

²¹ Menah áhnte itega mó kené weh ahre abariéq mó ahabábq sánsánuruwe. Mí sansá airaiq sutaune íwíáh íre urowe. Iteba kowéna mina tagahnarraq nirupipeq págege agínana ite míéhrrabeq Manikánka, Íbisáhno aintahnana niyehitanawire. Mira íwíáhunsabé nirupipeq iwíáh kikiruge.

13

Kórína kegá Sísane sánsá kawerue sehigigeheéna Poraga séhréh arito ehwéhne.

¹ Menah téhtaré tánáhráq iteba surauge. Mónkakáq ite koragéyabe nuwahbehre. Manikáne ehwehnka mahraréna,

Téhranitégábopoq apahránitógábopoq wehukeniné ahabábq sabe morá éhwéh irarirataq itega mi éhwéh kaweratahráhowe íre. *(Lo 19.15)*

² Menah ahabábáruo kereq ómi itereq teiníboq írátíáhro. Ite anehe koragautaq teiátáume amahnága móbeq míónsábé mónkakáq teinie. Mó iteba konaraq ahabábq ke íre peh áwé taganie.

³ Sísá Karáhéga íné séhréh aintehrámó íwíáhéq iteba konaraq Sísaga séhréh aintéhnká miráinawe taganeheqmóe. Sísá Karáhéga ite kamah aimé mareq-mareq sansápo? Írakaumo. Peh págegeue miraire.

⁴ Segá Sísá awankátaq táhparótaq we mi tanáhráq mareqmareq aní míowana Manikánka págege atéh púana we amahnága págegeue mía míaire. Sísareq mía míausabé mareqmareq aní míógana Manikánka págegeue séhréh aintéhnká wereq oga mía míána ehweh teiena págegeue séhréh aitanie.

⁵ Itega Sísansabé aiq pútare ateq wene sánsá kawerue sehgiowámó. Minayabe kawerue íwíáhue tagahro. Sísá Karáhé itene irupipeq íre míehro? Írakaumo irataq itega wensabé íre tábúsoqme aiq pútare atáhwe. Minawé aiq ahtébaho?

⁶ Ínéwé Sísá Karáhéne arambehri miraéyabe íre túbáh agire éq tagariagehe íwíáhue.

⁷ Itega íre ahbabárigheéna itensabé púreraita aitaue. Ínéga kaweq arámbéhríre íwíáhigheéna itensabé púreraítogo? Írakaumo. Mó kegá, Íné kaweq arámbéhríre íwíáhowamo. Anetaníbo. Peh iteitega kaweq sansánigheéna itensabé púreraita aitaue.

⁸ Itega aiq ahtebahme Manikáne aiq pútaq ehwéh íre saiqnariahrahúne. Írakaumo. Mi ehwéhnsábé peh kowe ateq mó keyábé mi ehwéhnsábé aiq pútare atáhro arita aritaúne.

⁹ Ite mareqmareronaraq itewe págegeue míéhransabé iwíáh iwíáhúne. Ite kaweqtaq méq aiq pútaq sansánigheéq itensabé púreraita aitaúne.

¹⁰ Iteba konaraq págegeue kamah aiénehoéna amahnága móbeq míótáq mah pagégé éhwéh sehiranue teiúge. Maniká Iteriboga wene arambehri miráinkeheéna págege aintéhre. Kamah ario éna íre págege aintéhre. Peh séhréh arito éna págege aintéhre.

Poraga iroro ú ehwehne.

¹¹ Néne iyahnabo anímárinó, iroro. Néne ehweh ireq kaweq sansánoro. Peh morá íwíáhue uwaresa anímári míáhro. Mirairataq Manikánka itensabé arutaboíréna itene irupipeq ukiq itankéhe. We itereq mía míainkehe.

¹² Iteite we mehweh atéhoró. Mahtaqté Maniká tagariáh kéga itensabé iroro ewe.

¹³⁻¹⁴ Itene Wahnah Sísá Karáhéga ite séhréh aitéhrana Maniká Iteriboga itensabé arutaboíraitéhrana Manikáne Awanka ómi iteba mía míaire.

Kárétia **Ebeq sáhnsahwe ahtebe ehwehne.**

Kárétiawe marakó áwíre. Poraga mitaq Sísa éhweh síwáhnoréna mitaq suena mó ke suwahpeq pokúwe. Anehe péhe éhwéh síwáhnoro kegá Kárétia marakó séra mahraréra, Peh Sísansabé aiq pútare ate sansámé íre awehraq kéhre. Mósísiga miraoro ú ehweh moq sehgióro uwana Poraga mi ehwéh irena mi pehe éhwéhnu keyabé anotahtaq abiahsanéna mah pahsí sehiranúwe. Wegá sehiranéna, Mósísiga miraoro ú ehwehniká íre séhréh aitahráhire. Peh morá Sísansabé aiq pútare atera wene sánsá sehgiro kegá oga mérapeq awaq mianeherawoe. Minayabe Sísansé sánsá ambubu atawéq Manikáne Awanka iwíáh aitéh iwíáh sehgirataq peh kaweq sansánigehe úwe.

Poraga Kárétia marákórápéqté ké siu pahsíe.

¹ Íné Pora eqmaq núwátóya aní múge. Íre wehukega omaq intera eqmaq núwátówe. Írakaumo. Sísa Karáhéreq we iriwe oganúq ato ani, Maniká Iteriboreqka omaq intera eqmaq núwátóye.

² Íné Porane páhsi sáhnsahwe tagahro. Ínéreq moke mahtaqté Sísa tagariáh kéreqka ite Kárétia marákórápéqté Sísa tagariáh kéné páhsi eqmaq suone.

³ Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísa Karáhéreqka ite séhréh aitera itene iru ukiq itagéhe.

⁴ Maniká Iteriboga Sísa Karáhé iwíáh atowana amahnága ahababáq aruqaruro kegá mirao serahniyeho éna ite kaweraitanieéna itene ahbabáqsabe putiowe.

⁵ Minayabe Manikánsabe ahriahri iwíáh iwíáh atone. Aiq míre.

Kaweq ehwéhme peh morá kéhre i ehwéhne.

⁶ Wene animarí míageheéna Manikánka omaq itaráirana Sísa Karáhéga séhréh aitaráiraq itega wensabé aiq pútare atárowe. Amahnága mó kené ehweh sehgióneheéq ite omaq itarái aní apubúue áuwáhwe. Miraonsabé áhtenuge.

⁷ Kaweq ehwéhme peh morá kéhre. Mó ehwéhme íre aiq pútaq ehwéhne. Mó kegá Sísa Karáhéne ehweh úbiráhbíq ehwehnue íwáhnoruro puaq ite íre tábúsoqme iwíáhurowe.

⁸ Ínéga kaweq ehwéh teiátáutaq aiq pútaq ehwéh íwáhnoruraage. Amahnága ínegabópoq íópeqté ánínkáboq mó ehwéh teiýyataq Manikánka, Iraipéq pokúno aitahnawe aiq kawerinae.

⁹ Aiq teiúge. Mónkakáq teiníe. Mó anínká itega téh írátó ehwéh íre teiasa peh mó ehwéh teinaraq Manikánka, Iraipéq pokúno atahnawe aiq áberanae.

¹⁰ Wehukega ínensabe iwíáh iwíáhigeheéna mah ehwéh teiugo? Írakaumo. Manikánka kaweróne aintankeheéna iraruge. Wehukega ínensabe suwahbankeheéna mah arámbéhríugo? Írakaumo. Wehukega ínensabe suwahbankeheéna arambehriutaq tahirímé Sísa Karáhéne arambehriu aní íre míó irino.

Manikánka Pora eqmaq auwo ehwehne.

¹¹ Néne iyahnabo animaríno, Teiníboq írátíáhro. Ínéga teiú káwéq ehwéhme wehukéninká íre áhwárraire.

12 Mó kegá mi ehwéh íre teniátówe. Mó kegá mi sansá íre níwáhnorurowe. Sísá Karáhéga webataq mi sansá sokigi aintáráire.

13 Ite íráhmé ínéga miraurau sansámé aiq íráhwe. Ite iwíáhóme ínéga Sísá íre tagariarautaq Asiu kené sánsánsábé iwíáh íwíáhéna tábúsoqme sehgirauge. Mi tanáhráq Sísá tagariáh kéyábé íre nirutaboiria peh anotahtaq síwioqnéna moke mi ke subiqme parabaruaníe iwíáhhuraage.

14 Íné nigaqñane sánsánsábé iwíáh íwíáhéna nánuwahrah Asíú kéné sánsá kawerue sehgirauge. Ínéga sehgirauka moke néne wehgau kiotaikuraage.

15 Náinoga íné íre maqintotaq Manikánka omaq intena séhréh aintena néne arambehri mirainkehe aintowe.

16 Anehe wene kaweq ehwéh nahnso ke korerinkeheéna Manikánka we-nahni Sísá sokigi aniatáire. Sokigi aniatáirana minayabe mó keyábé íre kasenuraage.

17 Ínéga Sísá íre tagahwataq mó kegá wene arambehri miraigeheéna Manikánka omaq sitena siqmarowara se Sarúsarama suwahpeq míówe. Anehe Manikánka Sísá sokigi aniatáirana mi kebá íre kiragaraage. Téhwé Árébia marákórápéq kowéna anehe Támákása suwahpeq kouwekuraage.

18 Apahtáro ópéq parabaguraitaq Píta taganieéna Sarúsarama suwahpeq kiwéna 15 wehekáh weba míaraage.

19 Mi tanáhráq ínéga mó ke Manikánka eqmaro kewe íre tagaraage. Peh morá Sémisi itene Wahnahne ábákawa tagaraage.

20 Ínéga sehiranue teiúmé aiq pútariahnsanuge. Manikánka tagariéh púana péhe éhwéh íre iraruge.

21 Anehe Síría marákórápéqkákákq Sírísía marákórápéqkákákq kowara

22 Súría marákórápéqté Sísá tagariáh kéga ínéngu íre tagarowe.

23 Mó kegá sensabé, Íwioqñarai anínká amahnága Sísane sánsá sehgire. Sísá tagariáh ké subiqme parabaruaníe urai anínká amahnága Sísá éhwéh teri terinire urowara írátówe.

24 Manikánka íné aiq kaweraintaráinsabé sega wensabé iwíáh íwíáh atárówe.

2

Sísá tagariáh kéréq wahnahno kereq Porareq monseráh iwíáhu ehwéhne.

1 Áhnte ópéq 14 ópéq parabaguraitaq Sarúsarama suwahpeq mó kirauge. Ínéreq Páhnábásareqka Táitása meqmeta móátárúye.

2 Ínéreq mibeqté Sísá tagariáh kéréq wahnahno kereqka momiwúraunaraq wahnahno ke sebataq ehweh teriátáuge. Nahnso ke teri terinurau ehwéh teriátáuge. Manikánka mi iwíáh aintena, Kirerio aintaráirana kireriátáuge. Ínéga áhwára áhwára arámbéhríoneho éna sega néne ehweh iwíáhue tagariage-heéna nahnso ke teri terinurau ehwéh teriátáuge.

3 Íné sénítái aní wenáwíq Táitásawe íre Asiu anínéna peh Káríki marákórápéqté áníne. Mibeqté kéga, Táitásane áu amurúruáhro ue íre pagu pagunurowe.

4 Mó kegá ahboeraneheéra séra itensabé, Ite moq Sísá tagariona anímári múne éra péhenurowe.

Itega Sísá Karáhéne sansá sehgiráúnayabé Mósísine ehwehnka ite íre saiq-nariaraire. Mi ehwéhnká ite moq saiqñariankeheéra ahboeréhra kegá ite tagéra Táitásane áu amurúruáhro éra pagu pagunurowe.

5 Ite nahnso kegá aiq pútaq sansá kawerue miraigeheéq itega sensabé págegeue ahqáho arítaráúnara sega wene áú íre amurú auwahráhurowe.

6 Manikánka wahnah kereq mó kereqsabé peh morá íwíáhi puana mibeqté wahnah keyábé íre áhtenuraue. Mi wahnáh kegá ínéga nahnso ke teri terinurau ehwéh irera o ehwéh íre teniátówe.

7 Segá néne ehweh irera íwíáhéra, Manikánka Pítansabé, Asiu ke kaweq ehwéh koreri terinúno atáráinserah wega ínénasabe, Nahnso ke koreri terinúno aintáráire íwíáhurowe.

8 Manikánka Píta omaq atena Asiu kebá eqmarena págegeue séhréh atéhnserah wega íné omaq intena nahnso kebá eqmaq nuwena págegeue séhréh aintéhre.

9 Manikánka mi arámbéhrírácq intonsabe mibeqté kéné wahnahmarí sensíwíq Pítareh Sémísireh Sónirehga ahtebéra ínéreq Páhnábásareq mehweh aítárówe. Sereq itereq morá íwíáhéq, Ínéreq Páhnábásareq nahnso kebá arambehri kéhrara se Asiu kebá arambehri kéhre íwíáhuraune.

10 Segá peh morá éhwéh teiera, Tabonah keyábé ahrreraq matawéq se nárie sansa síwáhnorotao aítárówe. Íné nárie sansa aiq sokigi aritena mókakeakáq mirainie teriátáuge.

Poraga Pítane ahabábáq pahsuo ehwehne.

11 Pítaga Ántióka suwahpeq míarairana ehweh atáráuge. Wega miraurai sansámé íre kaweq sansáne.

12 Pítaga Ántióka suwahpeq téh suraitaq Sísa tagariáh náhnsó kéreq morárácq táhutahururaire. Sémísiga eqmaq súatái Asíu kegá mítaq surowana Pítaga suro keyábé áhreéna nahnso kebá morárácq íre táhutahururaire. Suro Asíu kegá mahra íwíáhéra, Nahnso kegá Sísansabé aiq pútare atehrara sene síu amurúrúáhro íwíáhurowe. Mira íwíáhuronsabé abiahnsa atéhoéna Pítaga áhreéna nahnso kebá mónkakáq morárácq íre táhutahururaire.

13 Pítaga mi ahabábáq sánsá miraurainsabé mó Asiu kegá moq mina tahnsa urowe. Sene ahabábáq Páhnábása insoq atárówe.

14 Segá aiq pútaq ehwéh íre tábúsoqme sehgirowana tagéna ómi míarotaq Pítansabé wene ahabábáqsabe ehweh atáráuge. Ínéga wensabé, Are Asiu aninéwé téh suronaraq Asiu kené sánsá íre sehgira peh nahnso kené sánsá mirarurone. Minayabe amahnága árahinsabé nahnso keyábé, Asiu kené sánsá sehgióro eno uraue.

Sísansabé aiq pútare atéh ánimé Manikánka kaweqtaq miahne atéh éhwéhne.

15 Iteinoibo Asiu ke míáh púara ite maqitónsabe ite moq Asiu ke méq ahabábáq nahnsó ké íre míone. Írakaumo.

16 Manikánka Mósísine ehweh sehgi ánínsábé, Mi ehwéh kawerue sehgi ona puah kaweqtaq miahne atehro? Írakaumo. Ite aiq iahtebónawe peh morá Sísa Karáhénsabe aiq pútare atéh ánínsábé, Kaweqtaq miahne atéhre. Minayabe Manikánka, Kaweqtaq miahwe aitankeheéq Sísa Karáhénsabe aiq pútare atone. Mó morá áh íre kéhre. Írakaumo. Peh morá Sísa Karáhénsabe aiq pútare atonayabé Manikánka, Kaweqtaq miahwe aitéhre. Mósísine ehweh sehgi ánínká moke mi ehwéh íre sehgoráhire. Írakaumo. Minayabe Manikánka wensabé, Kaweqtaq miahne íre atéhre.

17 Itega Sísa Karáhénsabe aiq pútare aitárótaq Manikánka, Kaweqtaq miáhwe aitáráraq anehemé nahnso kegá ahbabáronserah Sísa Karáhéga ahbabáq áhwárehro? Írakaumo.

18 Íné saiqnariéh sánsá súáhnaaq anehe mi sánsá mó sehgiónaraqmé ahbabáq ani úkorahuge.

19 Íné pusa ání tahnsa míógana Mósísine ehwehnka íné íre saiqnariéhre. Íre sehgióráhunka pusa ání tahnsa úkuraage. Manikánka, Oga miáhno aintankehéna pusa ání tahnsa úkuraage.

Sísa Karáhéga oganúq intowe. Awankátaq táhpawe putiotaq íné moq wereq moráráq pukowana

20 oganúq intowe. Oganúq intowana amahnága íné nuwahbeh iwíáh íre mirauge. Írakaumo. Sísa Karáhéga nirupipeq mía míai puana we awahbeh iwíáh sehgiúge. Manikáne ahnikáwágá ínénsabe arutaboíréná néne ahbabáqsabe pukú puana wensabe aiq pútare atena we awahbeh iwíáh sehgiúge.

21 Mósísine ehweh sehgió keyábé, Kaweqtaq miáhwe ariténtáq tahirímé Sísa Karáhé pehipi pukú irino. Manikánka ínénsabe arutaboiraintéh púana inehepeq íre súóge.

3

Mósísine sánsánkákáq Sísansabé aiq pútare atona sánsánkákáqsábé éhwéhne.

1 Kárétia marákórápéqté kéó, árahinsabé múguwahgu ke úkuroo? Sísa Karáhé awankátaq táhpawe putio ehwéh pahsuqme teiátáúnaq írátówe. Amahnága péhe éhwéhnsábé aiq pútare atáhsábé itega múguwahgu iwíáhówe. Inseréhga péhe éhwéh teiátóo?

2 Peh morá kásé éhwéh teiníboq írátíáhro. Mósísine ehweh sehgiónsabé Manikánka Wenawa iteba eqmatairo? Írakaumo. Sísa éhweh ireq minayabe aiq pútare atáronsabé Manikánka Wenawa iteba eqmataire.

3 Téh Manikáne Awanka ite séhréh aitáráraq kaweq sánsánurowe. Amahnága mi sánsá sueq, Iteriahriáh kaweqtaq miáhrahúne iwíáhóo? Mina tahnsa múguwahgu iwíáhwé árah iwíáhóo?

4 Manikánka séhréh aítana sokigi aiátáime amahnága sueq anetaníbo iwíáhóo? Íné iwíáhume ite íre ibitagire.

5 Manikánka Wenawa iteba eqmatairana ótaq sánsá mirauraire. Mósísine ehweh sehgiónsabé Manikánka Wenawa iteba eqmatairo? Írakaumo. Sísa éhweh ireq minayabe aiq pútare atáronsabé Manikánka Wenawa iteba eqmataire.

6 Minayabe Manikáne ehwehnka Ébáráhma éhweh mahraréna, Wega Manikánsabe aiq pútare ato púana Manikánka wensabé, Kaweqtaq miáhne atowe íre. *(Stat 15.6)*

7 Manikánsabe aiq pútare atáh ké Ébáráhma kahnáh ké tahnsa úkowe. Minawé iahtebaho?

8 Naho Manikánka iwíáhéna, Kaweq éhwéhnsábé aiq pútare atáh náhnsó keyábé, Kaweqtaq miáhwe aritanie úwe. Minayabe Manikánka Ébáráhmansabé kaweq éhwéh teawuwe. Wene ehwehnka Ébáráhmansabé mahraréna, Arega miraónayabé moke mah marákó marákóipéqté ké kaweritanie íre.* *(Stat 12.3, 18.18, 22.18)*

* 3:8: Manikánka teawu ehwehnsabé Ébáráhmaga aiq pútare atena we Sísame aigaqna úkúwe.

⁹ Ébárahmaga Manikánsabe aiq pútare atowana kaweratowe. Mina únserah Manikánsabe aiq pútare atáh ké moke kawerarítéhre.

¹⁰ Ínéga Mósísine ehweh sehgiúnsábé Manikánka aiq kaweraintankéhe íwiáho kewé wega kaweraritanabo? Írakaumo. Wega wene ehwehnka irarinserah mirainkehe. Wene ehwehnka mahraréna, Mósísine ehweh sehgió ké moke mi ehwéh íre sehgríraq Manikánka mi ke iraipéq eqmaq suanawire ire. *(Lo 27.26; Jeremaia 11.3)*

¹¹ Manikáne ehwehnka mó mahraréna, Wensabé aiq pútare atéh ání Manikánka kaweratahnana oga mía míainkehe ire. *(Habakuk 2.4)*

Mi ehwéhnká Mósísine ehweh sehgió kényábé aiq sokigi aiuwaq ite pahsuqme írátionawe Manikánka mi ke íre kawerarítéhre.

¹² Mósísine ehweh sehgie sansamé aiq pútare ate sansamé peh morá sánsápo? Írakaumo. Sehgie sansa mó sansáne. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Mósísine ehweh peh moke mi ehwéh sehgió ké kaweqtaq míahrahowe ire. *(Wok Pris 18.5; Nehemia 9.29)*

¹³ Mósísine ehwehnka itereq moke wehukereq mi ehwéh íre sehgríraqsábé mahrarúwe. Mahraréna, Manikánka ite íre kaweraitanawire ire. Sísá Karáhéga ite séhréh aitanieéna awankátaq táhpagéna mah awíq meyomé Ahbabáq Anine. Mi awíq mewena itene ahbabáqsabe awankátaq táhpawe putawéna ite meirena kaweraitowe. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Awankátaq táhpawe putiéh ánímé Manikánka Ahbabáq Anine áwíratowe ire. *(Lo 21.23)*

¹⁴ Manikánka Ébárahma kaweratowe. Kaweratenana wensabé, Nahnso ke kaweraritanie ú ehweh aiq pútaraginkeheéna Sísá Karáhéga itene ahbabáqsabe putiowe. Manikánka, Néniwa wehukeba eqmaraníe únsabe amahnága Sísá Karáhénsabe aiq pútare atáh kébá Wenawa eqmaréhre. *(Esekiel 11.9; Jol 2.28-29; Sekaraiá 12.10; Eqmaro 2.33)*

Mósísine ehwehnka Manikánka mirainauge ú ehweh íre meruahráhire i ehwéhne.

¹⁵ Néne iyahnabo animárino, itene sansánsábé iahreraq itena teiníe. Téhranitégá omaq maréhra ehwéhmé mó morá áninká mi ehwéh íre meruahráhire.

¹⁶ Naho Manikánka Ébárahmareq wenanahreqsabé omasa éhwéh irarúwe. Íre ómi wene anahwaréhyabe peh morá ánínsábé irarúwe. Mi animé Sísá Karáhéne.

¹⁷ Teiú éhwéh áwahe íráhro. Ebeq Manikánka Ébárahmansabé omasa éhwéh irarúwana anehe áhnte opéq 430 opéq parabagútaq Mósísine ehweh sehíranúwe. Manikánka Ébárahma teawu ehwéhmé Mósísiga sehíranú ehwehnká íre meruahráhire.

¹⁸ Mósísine ehweh sehgironka Manikánka kaweraitéhtáq tahirímé wega Ébárahma teawu ehweh abehrúki irino. Manikánka Ébárahmansabé, Néne omasa éhwéh miranauge ú púana Manikánka mi ehwéh aiq miraúwe.

¹⁹ Ai q miraúnsabe Manikánka aneqsabé Mósísi iwíáh atowana wega sehgióro ú ehweh sehíranúo? Wehukega, Ite ahbabáq animári múné iwíáhigeheéna Mósísinsabé sehíranúo iwíáh atowe. Ébárahmane anahwa

íre tutaq mi ehwéhnká wahnahnaritankeheéna Manikánka Mósísinsabé sehiranúno atowe. Manikánka mi ehwéh íopeqté ké teriuwara sega mibeq mahbeq arito áni teawúwana ómi mó kegá tagageheéna sehiranúwe.

²⁰ Sehiranú animé Mósísiéna mibeq mahbeq arito ani míowe. Maniká peh morá áninéna Ébáráhma ehweh teawutaq mibeq mahbeq arito áni íre teawasa peh Ébáráhma webataq teawuwe.

Mósísine ehwehnka ite íre saiqnarawéna wahnahnire i ehwéhne.

²¹ Mósísiga sehgióro ú ehwehnká Manikánka mirainauge ú ehweh kiotaikiro? Írakaumo. Íre kiotaikire. Sehgióro ú ehweh sehgiráúnaga oga mía miáúnaraq tahirímé mi ehwéhnká ite kaweraitéh irino.

²² Manikáne ehwehnka mahraréna, Ahbabáqka moke mah kehíná kéhíná saiqnaríehre *(Aroma 3.9-19)* íre.

Minayabe Sísá Karáhénsabe aiq pútare atona ke Manikánka kaweraitena Wenawa eqmaraníé ú púana iteba eqmaréhre.

²³ Sísá Karáhénsabe aiq pútare ate tanahráq íre suriotaq Mósísine ehwehnka moke wehuke saiqnariowe. Awehraq tanahráq Sísansabé aiq pútare atageheéna mi ehwéhnká naho wehuke saiqnariowe.

²⁴ Sísá Karáhé íre tutaq Mósísine ehwehnka wehuke wahnahnúwe. Sísansabé aiq pútare atonayabé Manikánka kaweraitankeheéna Mósísine ehwehnka wahnahnúwe.

²⁵ Sísansabé aiq pútare ate tanahráq aiq awehraq kéhnsábé Mósísine ehwehnka amahnága ite íre saiqnarawena wahnahnaitéhre.

Sísansabé aiq pútare atonaga Manikáne animári úqítéhre i ehwéhne.

²⁶ Sísá Karáhénsabe aiq pútare atonayabé Manikánka itensabé, Néne animári miáhwe aitéhre.

²⁷ Itega Sísá Karáhénsabe aiq pútare ateq wání meraunaraq itereq wereq morá áni tahnsa úkuraune.

²⁸ Sísá Karáhénsabe aiq pútare ateq wereq mía míaéq peh morá áni tahnsa ké úne. Asiu kereq nahnso kereq arambehirraq saiqnaríáh kéreq arambehriyabé ápeq méyáh kéreq wehreq ahrereq Sísaba mía míaéra íre mó ke mó kéera peh morá ké úne.

²⁹ Ite Sísá Karáhé tagaríáh ké púaq Ébáráhma kahnáh ké úkowana Manikánka Ébáráhma teawunserah ite kaweraitéhre.

4

Ite Manikáne animári úkúne i ehwéhne.

¹ Wenabo pukínaraq káriq anínká wenabone marakó wene ménsámehnsá awaq mena mi tanahráq íre meyahráhire. We káriq aní púana peh arambehri aní tahnsa miáhnara mó kegá we wahnahnéra wene ménsámehnsánkakaq wahnahnatáhe.

² We anotah aní úkéna wenaboga omaq atéh tánahráq wewega wahnahninkehe.

³ Ite Sísá íre tagariaraunaraq pehgáriq animári tahnsa méq mina onserahnuraune. Owainawanseq wahnsawarinseqka ite saiqnarawéra wahnahnurowe.

⁴ Awehraq tanahráq Manikánka wenahni eqmarowana Asiu inínká we maqmarowana Asiu kené sánsánúwe.

⁵ Mósísine ehwehnka saiqnario ke sabiruankeheéna Manikáne animári míageheéna tumíowe.

⁶ Amahnága wene animári míona puana Manikánka wenahniné awa itene irupipeq eqmaréhre. Wenawanka iwíáh aitéhraq Manikánsabe, Iteriboe atone.

⁷ Amahnága ite íre arambéhriraq saiqnariáh ké tahnsa méq peh Manikáne animári míone. Ite wene animári míona puana Manikánka moke náina naneq náinkéhe.

Poraga Kárétia keyábé iwíáh kikirú ehwehne.

⁸ Menah ite Maniká íre tagariarotaq owainawanseq wahnsawarinseqka ite saiqnarawéra íre Maniká Iteriboga tahnsanue wahnahnaitárowe.

⁹ Amahnága itega Maniká tagariáhwana wega ite tagariéhre. Tagariéh púaq aneqsábé owainawanseq wahnsawarinseqne sánsá sehgieyabe iuwahbehro? Se íre págegeowe. Segá íre séhréh aitaráhowe. Segá ite mó saiqnariéhboq aneqsábé sene sánsá sehgieyabe iuwahbehro?

¹⁰ Itega mó wehekáh mó tanáhráqsábé iwíáh iwíáhéq awehriowe. Itega mó íónkakaq ópeqkákáq sínaraqsábé sánsánowe. Íre kawerowe.

¹¹ Mí sánsánonsabé nirupipeq págege agire. Ínéga séhréh aitó árámbehriwé abehrúkinabo?

¹² Néne iyahnabo anímárinó, ínégá Asiu kené sánsánsábé iwíáhunserah iwíáhoró. Asiu kené sánsánká íné íre saiqnariéh púana ite menah míaronserahnue míaraúge. Iteba téh surautaq néne ehweh ireq íre ahqáho aintárowe.

¹³ Mí tanáhráq nuwahreuraunsabé mitaq iteruwahpeq íre kótaikorahu puana kaweq ehwéh téh teiátáuge. Mina ahreraq matiaho?

¹⁴ Ite iuwahrieh nuwáhréuraúgaq itega íné íre kaqnúwátówe. Írakaumo. Maniká míéhrabeqte íópeqté ánínseq Sísa Karáhéreqka iteba suroyataq tahirí itega se kawerue mehweh aritároro irino. Se kawerue mehweh aritáronserah íné moq mehweh aintárowe.

¹⁵ Mí tanáhráq itega iwíáh iwíáhurowe. Amahnága aneqsábé túbáh agoo? Néne niura awahreuraunsabé irutaboiraiteq itene iura meruqmaqme nienehe urotaq tahirímé níató irino teniátówe. Mina iahteraq itena teiúge.

¹⁶ Amahnága ite aiq pútaq ehwéh teiúnsábé íné itene naruo aní úkugo?

¹⁷ Mó kegá itensabé ehnehe aitera ite kawerue séhréh aitanéhe iwíáh íre owe. Itega néne ehweh sueq sene ehweh sehgiegehéera itensabé ehnehe aitáhwe.

¹⁸ Íné iteba míótáqkákáq íre míótáqkákáq wehukega ite aiq pútaq séhréh aitanéhe iwíáhotaq tahirímé aiq kaweri irino.

¹⁹ Néne iyahnabo anímárinó, kía míéh ínínká ani maqmianaitaq érinserah itensabé nirutaboirunka nirupipeq umehirana níerire. Sísa Karáhéga iwíáhinserah itene irupipeq tábúsoqme iwíáhirataq nirupipeq eyoyóinae.

²⁰ Itega miraonsabé nirupipeq áhnte iwíáh kikiruge. Ite mó iwíáhigeheéna amahnága iteba méyabe nuwahbehre.

Maqmio initéyábé pabeqme ehwéhne.

²¹ Mósísine ehweh sehgieyabe iuwahbeh keo, mí ehwéhme aiq kawerue iahtebaho?

²² Manikáne sehiranka Ébárahma éhweh teíre. Ébárahmaga wene arambéhri iní wenáwiq Égah abariúwana animai maqmarowe. Anehe Manikánka

Ébárahma teawena, Arene ahreurá orenínéna animai maqmiánkéhe úwe. *(Stat 16.15, 21.2)*

²³ Wega irarúnka mó opéq mi orénínká animai maqmiowe. Minayabe se abahnináhnah míówana Manikáne ehwehnka aiq teíre.

²⁴ Mi inítéráq pabeqme ehwéhne. Mina maqmióya inítéwé téhtaré éhwéh tahnsanéna mahraue kéhre. Égahwe ebeqte éhwéh tahnsane. Moke wene animárimé saiqnariáh ké wóe.

²⁵ Árébía marákórápéqté sáwéh áwíq Sáináie.* Égahwe mi sawéh tahnsane. Wereq wene animári saiqnariáh ké púana we moq mah marákóipéqté Sarúsarama suwahpeq tahnsáne.

²⁶ Mó iní, wene ahreurá íópeqté Sárúsáramáwé iteruwahpeq mire. We iteino wíre. Wene animári ite íre saiqnariéh ké úne.

²⁷ Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Orahiníno, arupipeq eyoyóue míahno. Ani íre uwo uwoue maqmiahna iníno, arupipeq eyoyóue iwíáh iwíáhúno. Áúwéh inímé áhnte animárinseq míankehe. Wenawehqpa mía míai inímé peh táhmaro animárinseq míagehe ire. *(Aisaia 54.1)*

²⁸ Néne iyahnabo animárinó, Manikánka omasa éhwéh teawunka mi korénínká Áhísáhki maqmiowe. Mina inserah Manikánka omasa éhwéh teiátáinka ite wene animári úkue míone.

²⁹ Mí tanáhráq wenanoga pehipi maqmio animáigá Manikánka irarúnka maqmio animái áwíoqnówe. Mina únserah amahnága peh sinowaréha maqmíáh kégá ite Manikáne Awanka maqitéh ké íwíoqnahwe.

³⁰ Íwíoqnahnsabé Manikáne ehwehnka mahraréna, Arambehri inínseq wenahnínseq kaqsuo. Mi anínká Ébárahmane ahreuráné ahninkáwáreq monseráhnue sibowáné náneq awaq miehneho. Awaq miehnehboq ebeq piah ahninkáwáreq wenanoreq kaqsuo ire. *(Stat 21.10; Sóni 8.35)*

³¹ Néne iyahnabo animárinó, ite Sísá tagariona puaq arambehri inímé ite íre wene animári múne. Írakaumo. Ité wene ahreuráné animári múne.

5

Wéhukene sánsánká ite saiqnariehneho i ehwéhne.

¹ Mósísine ehwehnka saiqnariarairaq Sísá Karáhénsabe aiq pútare ataráúnaga ite sabi iuwátáire. Mi ehwéhnká mónkakáq saiqnariehnehboq peh morá Sísansabé aiq pútare ate sansanoro.

² Íné Poraga teiníboq irátíáhro. Asiu kégá síu amurúruáhnserah itega itene íu amurúruáhnaraq Manikánka itensabé, Kawerowe aitankéhe íwíáhoo? Mira íwíáhirataq Sísá Karáhéga miraú arámbéhrigá ite íre séhréh aitahráhire.

³ Mónkakáq teiníboq irátíáhro. Asiu kené síu amurúruáh sánsá miraonehe íwíáhirataq moke Mósísine ehweh sehgióro aitankéhe.

⁴ Mósísine ehweh sehgioneheqmúne íwíáho keo, mira íwíáhonka Sísá Karáhéga séhréh aitéh sánsá aiq súáhwana wega íre séhréh aitéhre.

⁵ Sísá Karáhénsabe aiq pútare atonayabé Manikáne Awanka séhréh aitéhrana Manikánka, Kaweqtaq mía míaoowe aitankéhe. Itega mira íwíáhéq áwénunúne.

* 4:25: Manikánka sehgióro ú ehweh Sáináí sawéhrápéq Mósísí teawuwana sehiranúwe.

6 Sísá Karáhéreq míá míáo kegá síú amurúrúáh sánsánkákák síú íre amurúrúáh sánsánkákák monseráhnire. Mi sansátaré mirairanka íre séhréh aítahráhire. Peh morá Sísansabé aiq pútare ateq mó keyábé irutaboíro sánsánká séhréh aítahráhire.

7 Menahmé itega aiq pútaq sansá kawerue sehgirowe. Mi sansá súáhiro insega teiena pagu pagunurairo?

8 Minawé íre Maniká, ite omaq itarái anínká iwíáh aítarái ehwéhne. Mó iwíáhigehéena aneq ehwéh teininkono?

9 Iteriborehga mah pabéqmé éhwéh iraréra, Páráwahipéq pehgáriq muoráhi naneq maréhrataq mi paráwáh moke muinae ewe.*

10 Péhe éhwéh irari anínká mó ehwéh teínsabé itene irupipeq iwíáh kikirowe. Mi pehe éhwéhni aní insebómo. Manikánka we tagéna kamah awinkéhe. Itene Wahnahka séhréh aítahna puag péhe éhwéh sueq inéga teiú éhwéh mónkákák sehgirowe móé iwíáhigehé.

11 Néne iyahnabo anímárinó, Manikánka kawerowe aítankéhboq itene íú amurúrúáhiro tei teinutaq tahirímé mó kegá íre níwíoqnah irino. Sísá Karáhéga itene ahababák kaqsuena ite kaweraitanieéna awankátaq táhpawe putio ehweh tei teinunsabé mó kegá abiahnsa aintera níwíoqnahwe.

12 Itene íú amurúrúáhiro tei teino kegá seyene áwáhnta pirúéhrataq aiq kawerinae.

Mó keyábé irutaboíreq we séhréh atéhora i ehwéhne.

13 Néne iyahnabo anímárinó, mó naneqka ite íre saiqnariankeheéna Manikánka itensabé, Ínéba sero ue omaq itaráire. Mó naneqka ite íre saiqnariéhnsabé ite iuwahbeh sansá íre kaweq sansá pehipi miraoneheqmúne iwíáhiyehboq peh mó keyábé irutaboíreq we séhréh atéhora.

14 Mósísiga sehgióro ú ehweh áwahewé Sisaga aiq mahraréna, Arerensabé iwíáhue arutaboíronanserah mó keyábé moq iwíáhue arutaboíro.

15 Póéráhqka tópah nehtaq mó áwáhu poeráhq pawe kaqsúeh serahniyeho. Mirairataq tobehue kobeq séberiyehboq kawerurero.

Manikáne Awanka iwíáh aitéhserahnoro i ehwéhne.

16 Teiníboq írátíáhiro. Manikáne Awanka iwíáh aitéh serahnoro. Manikáne Awanka iwíáh aitéh iwíáh sehgirataq itene irupipeqté áhbábák iwíáh íre sehgirowe móé.

17 Itene irupipeqté áhbábák iwíáhákák Manikáne Awanka iwíáh aitéh iwíáhákák íre monseráh púana tobehinonóye. Minayabe ite iuwahbeh sansá íre miraorahowe.

18 Manikáne Awanka iwíáh aitéh iwíáh sehgirataq Mósísine ehwehnta ite íre wahnahnaitahráhire.

Irupipeqté áhbábák iwíáhgá miráina sansánsabé éhwéhne.

19 Itene irupipeqté áhbábák iwíáhgá mirai sansá tagariáhwe. Mahna tahn-sane. Mó aniné ahre weh abariéwé, íre kaweq iwíáhwé, ahababák sansamé,

20 péhepehe manikánsabé iwíáh iwíáh atewé, ánéhgiwé, ebehwe, tobehwé, ehwehwé, mó anínsabé aru págege atewé, ménsámehnsánsabe aigará pabekime, abiahnsa atewé, peh morá arerensabé iwíáh iwíáhwé, sainkéwé,

* 5:9: Mi pabéqmé éhwéh áwahe mahrarúwe. Mina inserah itene irupipeq pehgáriq íre kaweq iwíáh kahnarag mótaq anotah ahababák úkinae. Ahwa kené pabeqme ehwéhme mahna tahnsa kéhre. Uwaruntútaq pehgáriq irá kekiaráhtaq apubúe anotah írárehre.

²¹ mó keyábé íre kaweq iwíáh aritewé, píah néra múguwahgu agéwé, píribahriwe, ahriahri ehwehwehéwé, irupipeqté áhbábáqká moke mahna tahnsa ahbábáq áhwárehre. Menah teiátáu ehwéh mónkákáq teinié. Mina tahnsano ke Manikánka wannah wahnahnirabeq íre kioráhowe.

Manikáne Awanka iwíáh aitéhnsábé éhwéhne.

²² Manikáne Awanka iwíáh aitéh sánsámári teinié. Mó keyábé arutaboiréwé, aru eyoyówé, aru ukiqme méwé, uwaréqme méwé, séhréh atewé, tábúsoqme ah nogewé, tábúsoqme arámbéhríéwé,

²³ mó ke suwahbeh sansá miraéwé, we awahbeh sansá suena kaweq sansánéwé, minawari moke Manikáne Awanka iwíáh aitéh sánsáne. Sehgióro i ehwéhnká mah kawéq sánsá íre ahqáho aitahráhire.

²⁴ Sísá Karáhé tagariáh kégá iwíáhéq Sísá pukú awánkátaq itene irupipeqté áhbábáqsábé iuwahbeh iwíáhwé, igará pabeki iwíáhwé aiq sutaune.

²⁵ Manikáne Awanka oganúq ítarái puaq wega iwíáh aitéhnsábé sehgióne-hegmúne.

²⁶ Mó ke kiotaikuge éq píribahriyeho. Mó ke ahbabáraritého. Mó kené ménsámehnsánsabe igará pabekíneho.

6

Iteite we séhréh atéhoró i ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo anímárinó, Sísá tagariéh ánínká ahbabáréna Sísane sánsá suena peh túbáh agínawe íre kawerire. Mi anínká mónkákáq Sísane sánsá kawerue sehginkeheéq ite Manikáne Awane sansá tábúsoqme sehgió kégá mí aní pehwehrie séhréh atáthro. Owainawanka ite moq ahbabáq iwíáh aitehnehboq kaweruro.

² Iteite we séhréh atéhéq aru ukiq átéhoró. Mirairataqmé Sísá Karáhéga sehgióro i ehwéh kawerue sehgiórahówe.

³ Pehgáriq anínká iwíáhéna, Íné anotah aní múge ime wewensabé péhe iwíáhire.

⁴ Ómiga wene wene arambehri tagéra, Aiq kawerugapómo éra iwíáhue tagahro. Arerene arambehriga mó aniné arambehri kiotaikínayabé iwíáh iwíáhiyehboq peh morá arerene arambehriyabé iwíáh íwíáhoró.

⁵ Minayabe arerene arambehri kawerue sehgio.

⁶ Manikáne ehweh áwáhnorinana íréh ánínkáwé moke kaweq naneq áwáhnori aní náwino.

Kaweq ayúnkákákáq íre kaweq ayúnkákáqsábé pabeqme ehwéhne.

⁷ Péhe iwíáhiyehboq tábúsoqme iwíáhoró. Manikánsabe anetaníbo íwíáho ke kamah arinawire. Wehukenínká abehq náneq ayú uqmarahnaraq íre kaweq será iyanae. Kaweq naneq ayú uqmarahnaraq kaweq será iyanae.

⁸ Mína inserah arene arupipeqté áhbábáq iwíáh sehginaraq kaweqtapéq íre awaqme iraipéq pokiniéwóne. Manikáne Awanka iwíáh atéh iwíáh sehginaraq oga mérapeq awaq miankéhe.

⁹ Kaweq sansánéq arambehri túbáh agiyehboq mí sansá íre susa peh kawerue sehgiraraq Manikánka sainsuahna tanáhráq kagai apéq náinkéhe.

¹⁰ Minayabe séhréh arite tanáhráq kahnaraq ómi kawerarítáthro. Sísá tagariáh ké anotahtaq séhréh ariteq kawerarítáthro.

Poraga Sísá awankátaq táhpagúnsabe iwíáh íwíáh ú ehwehne.

¹¹ Moke mahna parabarúó éhwéhmé ínéga peh ehweh teawúgana mó anínká sehiranéwéhre. Amahnága ínénéga sehirankara mewe mah pahsí sehiranue parabaruané. Néne anotah sehirá tagahro.

¹² Síú amurúrúáh kégá peh wehuke suwahbeh sansánsábé iwíáh iwíáhéra íú amurúrúáhro aitera pagu pagunowe. Pagu pagunéra peh morá Sísa awankátaq táhparó ehweh teri terinotaq tahirimé mó Asiu kégá síwíoqnah irino.

¹³ Síú amurúrúáh kégá Mósísine ehweh moke íre sehgira peh ákáhtaq sehgirowe. Itega íú amurúrúáhro e ehwéh sehgirataq sega iwíáh iwíáhigehe. Itene ehweh kawerue sehgiówe éra iwíáh iwíáhigeheéra ite pagu pagunowe.

¹⁴ Ínéga mirauraunsabé íre iwíáh iwíáhéna peh morá Sísa miraúnsabe iwíáh iwíáhinauge. Sísa awankátaq táhpawe putionka mah marákóipéqté sánsánsábé néne iwíáhipeq aiq sutaugé. We putio tanáhráq íné moq puku- raunsabé mah marákóipéqté sánsá sehgieyabe íre nuwahbehre.

¹⁵ Síú amurúrúáh sánsánsábé íre iwíáh iwíáhorahi naneq mire. Síú íre amurúrúáh sánsánsábé moq monserahnire. Peh Manikáne Awanka we- hukeniné arupipeq kaweratéhra o aní úkinsabé minawé anotah iwíáh iwíáhorahi naneq mire.

¹⁶ Manikánka mi iwíáh sehgió ké wene animárínsábé arutaboیرهna siru ukiq sitéhre. Mi ke aiq pútaq Ísara kahnáh móe.

¹⁷ Mó kégá niru págege aintéhoéna ínéwé Sísa arambehriu aní ména wene sánsá sehgiráuge. Mirauraunsabé mó kégá nubi q matowana ninonkataq náonabí kéhre.

¹⁸ Néne iyahnabo animáríno, itene Wahnah Sísa Karáhéga séhréh aitéhre. Ai q mire.

Épésá

Ebeq sáhnshawe ahtebe ehwehne.

Poraga Épésá suwahpeq mó opéq mó opérué kosíwáhnorúwe. Anehe we Aroma suwahpeq karábúsiipéq míotaq wega mah pahsí sehiranéna Tíkíkúsi awuwana wega Épésá suwahpeq Sísa tagariáh ké mewe móriuwe. Mah pahsí áwahewé Maniká tagariáh ké moke morá íwíáhue peh morá ké tahnsa míagehe teíre. Manikánka wene kaweq sansá sokigi ariuwe teíre. Weh ahre kawerue míagehéna teíre. Anehete éhwéhmé owainawa kiotaikorahúna ehwéh teíre.

Poraga Épésá suwahpeqte ké siu pahsíe.

¹ Épésá suwahpeqte kéó, íné Poraga sehiranu pahsí sáhnshawe tagahro. Ite Manikáne animári méq Sísa Karáhéne sansá kawerue sehgiówe. Sísa Karáhé éhweh síwáhnorinkehéna Manikánka we awahbeh sansánéna omaq intena eqmaq nuwowe.

² Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísa Karáhéreqka ite séhréh aitera iru ukiq itehye.

Manikánka ite Sísa tagariona ke áhnte kaweq naneq náí náini ehwéhne.

³ Itene Wahnah Sísa Karáhéne abowá Manikánsabe iwíáh iwíáh atone. Ite Sísa Karáhéreq mía míaúnayabé Maniká Iteriboga ite págege aitankehéna moke íopeqté kaweq naneq náí náinire.

⁴ Manikánka mah marákó marákó íre mirarotaq wereq Sísa Karáhéreqne animári míagehéna omaq itowe. Wega tagehtaq íre ahbabáq ke méq peh kaweqtaq mía míagehéna omaq itowe.

⁵ Mah marákó marákó íre mirarotaq Manikánka itensabé anotahtaq arutaboíréná we awahbeh sansánéna iwíáhue omaq itowe. Wega iwíáhéna, Sísa Karáhéga miráinaga wensabé aiq pútare ataneherao ke néne animári úkigehe iwíáhúwe.

⁶ Wene arutaboiri ahnínkawágá miraúnsabe Manikánka anotahtaq séhréh aitena wáh kaweraitowe. Minayabe Manikánsabe, Anotah aní móne ateq wenáwíq pankereq iwíáh iwíáh atone.

⁷ Sísa Karáhéga ite meirena itene ahbabáq kaweraitanieéna putiotaq wene korahq tuwe. Wega miraúnsabe Manikánka anotahtaq arutaboíraitena itene ahbabáq sabi iuena insahwé aitowe.

⁸ Insahwé aitena anotahtaq arutaboíraitena itensabé, Ahteibia ánimári méq tábúsoqme iwíáhoraho ke míáhro aitowe.

⁹ Sísa Karáhéga miraúnsabe Manikánka naho mirainauge ú iwíáh we awahbeh iwíáh íre teiasa peh amahnága teíre.

¹⁰ Awehraq tanáhráq sínaraq Manikánka moke miraú naneqmarí soruparénéhe. Moke íopeqté náneqkakáq mah marákó marákóipéqté náneqkakáq soruparena Sísa Karáhénsabe, Minawari moke wahnahnúno atankéhe.

¹¹ Manikánka moke wene arambehri pehipi íre miraia ebeqme tábúsoqme iwíáhéna anehe miraire. Miraue tábúsoqme iwíáhéna ite Sísa Karáhéreq méq wene animári míagehéna Manikánka iwíáhue omaq itowe.

12 Ite Asiu kegá Sísansabé téh aiq pútare ateq wene sánsá sehgiune. Itega, Maniká téhrehnka inserahni aní ména págege aní miéhre ateq wensabé iwíáh iwíáh atageheéna ite omaq itowe.

13 Itega moq aiq pútaq ehwéhme ite kaweraitahráhi ehwéh írátótaq Sísá Karáhénsabe aiq pútare atárówana Manikánka Wenawa iteba eqmataire. Manikánka, Sísansabé aiq pútare atéhra kebá Néníwa eqmaraní únsabe wene kaweq animári míageheéna Wenawa iteba eqmataire.

14 Manikáne Awanka itereq mía míai puag Manikánka náiníe i naneq náinawire aiq tagarione. Wega kaweraitarái puag mókake weba mía míaeq moke kaweq naneq meyanehemúne éq áwénunúne. Áwénunéq wensabé iwíáh iwíáh atone.

Poraga Épésá suwahpeqte keyábé púrerarito ehwéhne.

15 Ínéga írátíómé itega itene Wahnah Sísansabé aiq pútare ateq Maniká tagariáh keyábé irutaborowe. Itega irutaboiro ehwéh irena

16 Manikánsabe kaweróne ata ataéna íre túbáh aguge. Púrerutaq itensabé niahraq matawéna ite éhweh Maniká Iteribo teawa teawanuge.

17 Ite Wahnah Sísá Karáhéne Manikánsabe púrerue kaweq iwíáh arito teawúge. Itega Manikáne sansá kawerue ahtebageheéna wensabé, Arene sánsá sokigi ario teawúge. Maniká Iteribo kiotaiki aní ména anotah tehrehnkakák aní miéhre.

18 Itega áwénunúna naneqme áhnte kaweq naneqme awaq miageheéna Manikánka ite omaq itowe. Minayabe kawerue tagariageheéna Manikánsabe, Itene irupipeqté íúra tagahro arito teawúge.

19 Itega Manikáne págege arámbehrí íre agehgamarahráhu. Wensabé aiq pútare atona ke Manikánka anotahtaq págege aitena séhréh aita aitaire. Minayabe itega ahtebageheéna púreruge.

20 Sísá Karáhé pukúwana Manikánka we iriwe oganúq atena págege atena íópeq wene ayah púpeq tútuue míahno atonserah ite moq págege aitena séhréh aita aitaire.

21 Sísá Karáhéga moke wahnah kereq anotah animárinseq íópeqté kéné wahnah kereq págege kereq kiotaikire. Wenáwíqka moke mó ke síwíq kiotaikire. Amahnágaakák mókakeakák wenáwíqka peh kiotaikinae.

22 Manikánka Sísansabé, Moke wahnahnúno atena moke íné tagariáh ké auráq matawé wahnahnarito atowe.

23 Moke we tagariona ke Sísá Karáhéne anonka tahnsá mionana we itene iyahqno tahnsa miéhre. Wega Maniká tagariona ke auráq matawéna wahnahnaitéhre. Wega moke kéh náneq miraue náiena wahnahnire.

2

Manikánka ite iriwe oganúq itena Sísareq wahnahnoro aito ehwéhne.

1 Menah itega Manikáne ehweh anterueq ahbabáq aruqarurowe. Itene ahbabáqka ite subiq sutairaq ite pusa ké tahnsa míarowe.

2 Mi tanáhráq itega mah marákóipéqté áhbábáq sánsá sehgieq owainawamaríné wahnahne sánsá sehgirowe. Mi ahbabáq wahnáhnká moke Manikáne ehweh anterúáh ké aiq saiqnaríéhre.

3 Menah itega moq Manikáne ehweh anterúáh kéga ahbabáro serahnuraune. Itene irupipeqte iuwahbeh iwíáhga aiq saiqnaríéh púaq itega irutaboiro sansánkákák ite iuwahbeh iwíáhákák sehgirowe. Mi

sansámárí sehgieq Manikánka ahbabáq ke kamah aritahna naneq ite moq meyhárhuraune.

⁴⁻⁵ Itega wene ehweh anterutauna puana itene ahbabáqka ite iubiq sustainsabé ite pusa ké tahnsa míaraune. Peh pusa ké tahnsa míaraunaraq Manikánka itensabé anotahtaq arutaboiraitea kaweraitea oganúq ítáráire. Oganúq ítáráinsabé Sísá Karáhéreq mía míáúne. Manikánka séhréh aitowaq Sísansabé aiq pútare atáráúnayabé ite kawerairáire. Peh morá Manikánka arutaboiraiteh sánsánká ite meirena kawerairáire.

⁶ Manikánka Sísá Karáhé iriwe oganúq atotaq ite moq wereq iriwe oganúq itena Sísá Karáhéreq íopeq tútuue wahnahoro aitowe.

⁷ Sísá Karáhéga miraúnsabe Manikánka ite iwíáhéna mi kawéq sánsá miráúwe. Manikánka árahinsabé miráúwo? Wega ite ómi keyábé anotahtaq arutaboiraiteo sansa pahsuaniéna miráúwe. Mókake mó tanáhráq mó tanáhrárué ahriahri mina aiq ahtebagehéna ite oganúq itena Sísá Karáhéreq íopeq tútuue wahnahoro aitowe.

⁸ Itega Sísá Karáhénsabe aiq pútare atárónsabé Manikánka ite anotahtaq arutaboiraitea ite meirena kawerairáire. Íre iteitega mirauronka kawerairáire. Íraukaumo. Manikánka wáh kawerairáire.

⁹ Íre iteitega arambehriuronka kawerairáire. Minayabe iteíwíq íre pankerárhówe. Íraukaumo. Itega mirauronsabé íre iwíáh iwíáhorahówe.

¹⁰ Sísá Karáhéga miraúnsabe Manikánka ite oganúq itena we ahbeh arámbéhrí miraigeheéna omaq itena mi arámbéhrí kawerarowe.

Sísaga miraúnka ite morá ké tahnsa míone i ehwéhne.

¹¹ Ite íre Asiu ke peh nahnsó ke míáhwe. Asiu kegá sene síú amurúruera ite tagéra, Síú íre amurúruáh ké wóe aitarówe. Ite nahnsó ke méq Sísá íre tagariaro ke míaro tanáhráqsábé iwíáhoró.

¹² Mi tanáhráq itega Sísá Karáhé íre tagariarowe. Asiu kené naruo méq Manikánka mirainauge ú ehweh, wene omasa éhwéh íre írátówe. Itega mah marákóipéqté sánsá sehgieq Maniká Iteribo íre tagariarowe. Mókake Manikánka kaweritanawire iwíáh íre urowe.

¹³ Ite wáhnaupeqté ké míarotaq Sísá Karáhéga ite kaweritanieéna putiowana wene korahqka insahwé aitowaq amahnága ite Sísareq mía míaéq íre wáhnaupeqté ké míáhwe.

¹⁴ Menah Asiu kegá nahnsó keyábé, Iuwahriehre arítarówara nahnsó kegá moq Asiu keyábé, Iuwahriehre arítarówe. Kuri ogírahrué kéhnserah Asiu kereq nahnsó kereqne suwahrieh iwíáhgá kuri tahnsá ogírahq kowana Sísá Karáhéga ómi itene ahbabáqsabe pukúnka mi kurí saweyuena iru ukíq itowe.

¹⁵ Sísaga miraúnsabe ite morá ké míonana Mósísiga sehgióro ú ehwehnká wehuke íre saiqnariahrahire. Sísaga miraúnka Asiu kereq nahnsó kereq insahwé aitea itensabé, Ínéreq mía míaéq morá ké míáhro aitowe.

¹⁶ Wega itene ahbabáqsabe awankátaq táhpawe pukútaq itene iuwahrieh iwíáh kaqiuwena Asiu kereq nahnsó kereq insahwé aitea Manikápa móitowe.

¹⁷ Menah Asiu ke Manikánseq wahtotaq míarowaq ite nahnsó ke íre wahtotaq míarowe. Sísá Karáhéga séna insahwé aite ehweh ite nahnsó kereq Asiu kereq iru ukire ehweh tei teinuraire.

¹⁸ Sísá Karáhéga nahnsó kereq Asiu kereq kaweraitea Manikáne Awa iteba eqmaq áúwátáiraq ite Maniká Iteriboba kowíahrahúne.

Ite Manikáne nah tahnsa múne i ehwéhne.

¹⁹ Minayabe ite nahnsó ke íre wáhnaupeqté ké míáhwe. Írakaumo. Ite peh Manikáne animári méq wenkahnáh míáhwe.

²⁰ Ite Manikánka píéh náh tahnsa míáhwaq ite eqmaq iuwátái kereq Manikáne ehweh iraru kereq nahwiahnsanse tahnsá míonana Sísá Karáhé wahq tahnsa míéhre.

²¹ Abogéh awánká wahqtáq kawerue táhpawe kéhnserah ite Sísareq mía míaohehe. Manikánka píéh náh púana anotah nah kanae. Peh wewene kaweq nahne.

²² Manikánka itereq moke mó we tagariáh kéreq moráráq sorupaitáiraq ite wene kaweq nah míone. Wereq Wenawanseqka mi nahupéq mía míáoye.

3

Poraga Sísá éhweh nahnsó ke koreriu ehwéhne.

¹ Íné Pora Sísá Karáhéne arambéhriu anínena ite nahnsó ke séhréh aítaráunsabé mó kegá karábúsiipéq móintárowe.

² Manikánka ite nahnsó ke séhréh aitankeheéna wega ínénsabe arutaboiraintena omaq intena, Kosíwáhnorúno aintaráime írátówe.

³ Asiu kereq nahnsó kereq morá ké úké ehwehmé nahomé kopípéq kowe. Menah Manikánka mi ehwéh teniátáirana minayabe métáq mah pahsiipéq pehgáriq ehwéh sehiranue aiq teiewóge.

⁴ Sísá Karáhéga Asiu kereq nahnsó kereqsabé mirainau arámbéhrí nahomé kopípéq kowaq itega néne pehgáriq ehwéh kawerue sáhnshírataq íné Poraga Sísá Karáhéga miráu arambéhri aiq kawerue ahtebehre íwiáhigehe.

⁵ Naho Manikánka mi kopéqté éhwéh wehuke íre teiasa peh amahnága Manikáne Awanka mi iwíáh aitéhraq Manikánka eqmaro kereq wene ehweh irare kereqka irone.

⁶ Naho kopípéq ko ehwéhme pahsuqme teiníboq íráhro. Amahnága Manikánka íre peh morá Asiu ke kaweraitéhre. Sísá Karáhé éhweh ireq wensabé aiq pútare atona néne Manikánka moke kaweraitéhre. Moke kaweraitéh púaq Sísansabé aiq pútare atona kewé nahnsó kereq Asiu kereq peh morá ké míone. Sísá Karáhéga miraúnsabe Manikánka náinie i naneqmarí ite ómi morábí awaq mianéhe.

⁷ Manikánka ínénsabe arutaboiraintena omaq intena, Mah kawéq éhwéh kosíwáhnorúno aintowe. Mi arámbéhrí kawerue mirainkeheéna Manikánka págege aintena séhréh ainta aintaraire.

⁸ Moke Manikáne arambéhrio kegá íné kiotaikowana Manikánka ínénsabe arutaboiraintena séhréh aintéhre. Íre ínénéga kaweq arámbéhríraunka Manikánka o arámbéhrí níátáire. Írakaumo. Wewega iwíáhéna ínénsabe, Sísá Karáhé éhweh kosíwáhnorúno éna eqmaq núwátáire. Sísawe áhnte matíéh ání míéhra na mína matíéh náneqme íre sáhnshoráhire.

⁹ Manikánka moke ménsámehnsánkakaq wehukeakáq mirarena wega mirainauge ú iwíáh naho íre teiasa peh kopípéq kowe. Peh kopípéq kowana amahnága wehukega wene iwíáh ahtebageheéna kosíwáhnorúno aintáiraire.

¹⁰ Naho Manikáne iwíáh peh kopípéq kowara amahnága ite Asiu kereq nahnsó kereqka moráráq momiwíue wensabé iwíáh iwíáhúne. Iwíáh iwíáhúnara íópeqté anotah anímárinseq mibeqté wáhnáh kéreqka ite tagéra Manikáne ahtebeha iwíáh ahtebeha iwíáh iwíáhigehe.

11 Manikánka naho iwíáhéna, Mókake Sísa Karáhéga miráina arámbéhrígá wensabé aiq pútare atáh kéwé Asiu kereq nahnso kereq peh morá ké míagehe úwe. Amahnága mi arámbéhrí aiq parabarúéhre.

12 Itene Wahnah Sísa Karáhénsabe aiq pútare ateq wereq mía míaúne. Mía míaúnayabé we Maniká míéhrebeqte áh púana Manikánsabe íre áhrea wensabé itene iwíáh teawa teawanúne.

13 Amahnága teiúmé ite séhréh aitónsábé mó kegá níwíoqnahnsabé iwíáh kíkriyeho. Minayabe ireq túbáh agiyehboq ite séhréh aitó púaq Sísame sánsá kawerue sehgióro.

Épésa kegá Sísame sánsá kawerue sehgigeheéna Poraga púrerarito ehwéhne.

14 Manikánka áhnte miraurai naneqsabé iwíáhéna nirehunseraráq ména Maniká Iteribonsabé iwíáh íwíáhéna púreruge.

15 Maniká Iteribowe moke Sísansabé aiq pútare atáh kéné Sibowá míéhre. We mah marákóipéqté kéreq íopeq poko kereqne Iteribo míéhre. Wega ite moke iwíraitéhre.

16 Manikámé áhnte kaweq naneq matiéhre. Minayabe ínega wensabé, Arenawanka ite séhréh aitena págege aitankeheéna púreruge.

17 Itega Sísa Karáhénsabe aiq pútare atáh púana wega itene irupipeq mía máire.

Awanká ánúqka marakóipeq íre wahto túrana mi awánká págegeue kéhnserah itega mó keyabé irutaboiritataq Sísame sánsá ambubu atawéq kawerue sehgiórahowe.

18 Sísa Karáhéga itensabé anotahtaq arutaboiritaitéhre. Wega íre pehgárita arutaboiritena peh anotahtaq arutaboiritaitéhre. Itereq moke mó Maniká tagariáh kéreqka minayabe ahtebageheéna itensabé púreruge.

19 Wega arutaboiritéh sánsámé anotah sánsá púaq minayabe itega íre moke ahtebahrahúne. Mi sánsánkákáq wene moke mó sánsánkákáq ahtebageheéna itensabé púreruge.

20 Manikánka págegeue séhréh aitena áhnte miraorahire. Wega mirao-rahinka itega iwíáhue púrerona naneq kiotaikire.

21 Sísa Karáhéga miraúnsabe ite we tagariona kegá momiwíéq amahnágaákáq mókakeakáq ahriahri Manikánsabe iwíáh íwíáh ataneheqmúne. Aiq míre.

4

Ité Maniká tagariona ke Sísa Karáhéne anonka tahnsá míone i ehwéhne.

1 Íné Poraga itene Wahnahne arambehri mirauraunsabé karábúsiipéq móintárowana mahtaq míónsábé néne ehweh kawerue íráhro. Manikánka ite omaq itena kawerairáinsabé we awahbeh sánsá tábúsoqme sehgióro.

2 Píribahri ke míéhboq ahriahri peh uwaresa ké méq pehwehrué míáhro. Wensabé wensabé arutaboiréq we séhréh atéhoró.

3 Manikáne Awanka iru ukíq ítéhnsábé mó iwíáh mó iwíáhiyehboq peh morá iwíáhoró.

4 Manikánka omaq itowaq minayabe, Mókake moráráq kaweqtapéq awaq mianéhe iwíáhúne. Mira iwíáhúnayabé ite peh morá ké úkuraune. Manikáne Awame peh morá áníne.

5 Itene Wahnah moq peh morá áníne. Wensabé aiq pútare ate sansa moq peh morá sánsáne. Wenáwirue wání meona sánsá peh moráe.

6 Manikámé peh morá áníne. We mah kehiná kéhínáné Iteribo ména itetaq moke wahnahnéna ite miónarabeq arambehriéna moke itene irupipeq miéhre.

7 Sísá Karáhéga wene arambehriraq ite sainsúéhnserah itega kawerue miraigeheéna wega ite mó aní mó anínue íópeqté náneq náiena págege aitéhre.

8 Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna, Wega íópeq kiutaq áhnte saignarito ke meriqmena mórítina wehuke wene arambéhriraq sainsuena íópeqté náneq náriena págege aritéhre ire. *(Buk Song 68.18)*

9 Íópeq kiu ehweh áwahewé Sísá Karáhéga íre peh íópeq kiuwe sokigi aíre. Írakaumo. Téhwe we marakóipeq tumíowe.

10 Marakóipeq tumío anínká iriwe ména íópeq kiwéna moke íópeqkákáq mah marákó marákóákáq wahnahninieéna kiuwe.

11 Sísá Karáhéga wene arambehri sainsúéhre. Wega mó keyábé, Eqmaro kene arambehri miraoro aítana mó keyábé, Manikáne Awanka sokigi arí éhwéh pahsuáh ké míoáro aítana mó keyábé, Nahnsó ke suwahpeq Manikáne ehweh koreri sererinoro aítana mó keyábé, Íné tagariáh kéráq wahnahné arámbéhrioro aítana mó keyábé, Manikáne ehweh síwáhnoré arámbéhriaraq ítéhre.

12 Ite Maniká tagariáh kéga Sísá Karáhéne arambehri kawerue miraigehe aitéhre. Sísá Karáhé tagariáh ké págege aítana kaweqtaq mía míaiageheéna wega mí arámbéhriwáritáq wahnah ke sainsúéhre.

13 Ite Sísá tagariona ke wene sánsá ahtebéq moráraq kawerue sehgiageheéna wega mí arámbéhriwáritáq wahnah ke sainsúéhre. Sísane arambehriwaritáq wahnah kéga séhréh aitéhrataq moke ite Maniká tagariona ke morá ké méq anonani tahnsa míone. Anonani tahnsa méq wenahni Sísá Karáhéne sánsá kawerue ahtebéq tábúsoqme sehgioneheqmúne.

14 Wene sánsá tábúsoqme sehgiónaraq káriq anínká áhwára áhwára inserahni sánsá íre oneheqmúne. Mí tanáhráq múguwahgu sánsá íre sehgionehe. Mó kéga péhe éhwéh íwáhnorirataq sensabé íre aiq pútare aritanehe.

15 Itega péhe éhwéh pehraqéq mó keyábé írutaboírég aiq pútaq éhwéh pehwehrue irareró. Áhwára áhwára sánsá sueq Sísá Karáhéne sánsá tábúsoqme sehgioneheqmúne. We itene iyahqno tahnsa miéhraq ite wene anonka tahnsá míone.

16 Wehukeníne arupipeqté íwiáhga wene aigará, ayahnkara, aura mó arámbéhri mó arámbéhriue sainsúéhnserah Sísaga ite wene arambehriúna ke mó arámbéhriaraq mó arámbéhriárué saiiúwéhre. Wega saiiúwéh arámbéhriúnayabé ite wene anonka tahnsánue kaweqtaq míone. Wega saiiúwéh arámbéhri tábúsoqme sehgiónaraq we séhréh atéhonehe. Wensabé wensabé írutaboírég iteite we séhréh atéhúnaga ite Sísane anonka kaweqtaq méq anonúkúne.

Ahbabáq kega mirao serahniyehboq kawerurero i éhwéhne.

17 Itene Wahnahne sánsá págegeue teiníboq írátíáhro. Maniká íre tagariáh náhnsó kéga mirao serahniyeho. Segá peh ahbabáq íwiáhéra

18 sirupipeq sunkikírirara íre tábúsoqme íwiáhorahowe. Se múguwahguéra saiyó puara Manikánka onanúq sitahráhi sánsá íre ahtebahwe.

19 Segá kaweq sánsá suera ahbabáq aruqarowwe. Segá íre mirao naneg sánsá pehipi miraéra minayabe íre siyehitehre. Segá mirao serahniyehboq kawerurero.

20-21 Sega mirao sansámé íre Sísá Karáhéne sansáne. Ite Sísane sánsá ahtebarotaq mi ahabábáq sánsá íre ahtebarowe. Itega Sísá Karáhé éhweh íreq kéréneheqmúne íwíáhowaq ínéreq mó kereqka wene aiq pútaq sansá íwáhnoruraune.

22 Itene irupipeqté áhbábáq íwíáhgá íre kaweq naneqmarínsábé arutaboírowana menah saiqnariarairaq ahabábáq sansa sehgirowe. Amahnága itene irupipeqté áhbábáq íwíáh súáhiro.

23 Itene irupipeq kaweq íwíáh kankehboq peh kaweq sansánsábé íwíáhoró. Manikánka kaweqtaq ména íwíáhinserahnoro.

24 Miraéq tábúsoqme íwíáhéq Maniká awahbeh sansá sehgieq kaweqtaq mía míaoro.

Abiahnsaninaraq apubúue parabaruo i ehwéhne.

25 Ite Sísá Karáhéne animári méq peh morá káhnáh míah púaq péhe éhwéh irariyehboq peh aiq pútaq ehwéh irarero.

26 Mó anínsábé aru págegeue abiahnsanéq ahababáriyehboq apubúue parabarúáhiro. Abiahnsanónawe ío tupekínaraq abiahnsa peh kehnehboq apubúue parabarúáhiro.

27 Owainawanka iteba séna ahabábáq íúgi ínehboq abiahnsanirataq apubúue parabarúáhiro.

28 Menah aebóuro kegá mókake mó aebóiyehboq ápeq meyagéhboq arambehrioro. Tabonah ke nárieq séhréh aritaneheéq arambehrioro.

29 Ahababáratáhráhi ehwéh irariyehboq peh morá séhréh atáhráhi ehwéh irarero. Séhréh atáhráhi ehwéh irarinaraq íréhra kegá tábúsoqme íwíáhéra kaweqtaq míagehe.

30 Abehq éhwéh irarirataq Manikáne Awane aru págege agíneho. Manikáne Awanka iteba mía míai puq ite wene animári mionana Sísaga tuina tanáhráq ite airaiq kaweraitankéhe.

31 Teína sansámé súáhiro. Abiahnsame, áyátéwé, taonsahwé, tobeh ehwehmé, éhruru ehwéhme, ahabábáq atewé, moke mi sansámári súáhiro.

32 Mi ahabábáq sánsámári sueq mó keyábé irutaboíreq we séhréh atéhoró. Sísá Karáhéga miraúnsabe Maniká Iteriboga itene ahabábáqsabe íre íwíáhue ahreraq matíehre. Mina inserah mó anínká are ahababáratáhnah mi ahabábáq íre íwíáhue ahreraq matiahno.

5

Wensabé wensabé irutaboíreq we séhréh atéhoró i ehwéhne.

1 Ite Manikáne arutaboíri animári mionayabé we awahbeh sansá sehgióro.

2 Naho Asiu kegá Maniká titiratówana kaweq kunkúni naneq mire éna kawerowe aritowe. Sega titiratówana Manikánka, Kawerowe aritonserah Sísá Karáhé ite kaweraitanieéna pukúwana Manikánka wensabé, kaweróne atowe. Sísaga pukútaq itensabé anotahtaq arutaboírúnserah itewe moq wensabé wensabé irutaboíreq we séhréh atéhoró.

3 Itewe Manikáne animári míah púaq ahabábáq sansa miraome íre ábérehre. Mó aniné weh ahre abariéwé, íre kaweq sansámé, mó aniné ménsámehnsánsabe aigará pabekime pehragahro. Ite Manikáne animári míah púaq minawarínsábé íre ehwehnoro.

⁴ Ehbome, múguwahgu ehwéhmé, ogie ehwéhmé pehragahro. Minawari íre ábéreh sansáne. Írakaumo. Moke ahababáq pehragéq peh Manikánsabe kaweróne ateq wensabé iwíáh iwíáh atáthro.

⁵ Ménsámehnsánsabe arutaboiri animé owainawansabé titiratéh ání tahn-sane. Minayabe ménsámehnsánsabe arutaboiro kewé, mó aniné weh ahre abario kewé, íre kaweq sansa mira aruqaruro kewé Sisa Karáhéreq Maniká Iteriboreqka wahnah wahnahnóyarebeq íre kioráhowe. Minayabe ahtebahro.

Peh téhrehrabeqte kaweq sansánoro i ehwéhne.

⁶ Manikánka mi sansáno ke íre kamah arinkéhe eme péhe éhwéhnowe. Sene múguwahgu ehwéhnsábé aiq pútare arítéhboq kawerurero. Manikánka mi ahabábáq sánsáno ke, wene ehweh íre sehgiro ke anotahtaq kamah arinkéhe.

⁷ Minayabe mi ahabábáq sánsáno kereq íre miáthro. Sene ahabábáq insoqitéhboq sereq íre miáthro.

⁸ Menah itewe mi ahabábáro ke tahnsanéq sunkíkírirabeq míarowe. Amahnága itene Wahnahne animári miáh púaq téhrehrabeq miáhwe. Ite téhrehrabeq miáh púaq sunkíkírirabeqte sánsá pehragéq peh morá téhrehrabeqte káwéq sánsánoro.

⁹ Téhrehrabeqte sánsá sehgiro kegá kaweq sansánóra tábúsoqme arámbéhriéra aiq pútaq ehwéh irarewe.

¹⁰ Itene Wahnah awahbeh sansá ahtebéq sehgióro.

¹¹ Sunkíkírirabeqte áhbábáq sánsáno kereq íre méq peh sene ahababáq pah-súáthro. Sene ahabábáq sansanká kaweq naneq íre áhwárahahire.

¹² Segá kopípéq mirao sansámé niyehiteh sansá púana minayabe móme íre irarinie.

¹³ Téhrehnka moke sansá áwahe sokigi ainieéna ábóraq marahráhire.

¹⁴ Téhrehnka moke sansá áwahe ábórararuahna puana mó íre kopéq suahráhire. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Sugahna aníno, irigúno. Pusa ké miáhrabeqte iriwe miáthro. Iriwe míéhraqmé Sisa Karáhéga téhrehme kaweq sansámé sokigi ainkéhe íre. (Aisaia 26.19)

Píah nahnsabé múguwahgu agéra ahababáq aitahtáhi sansáne i ehwéhne.

¹⁵ Itega sehgió sánsá kawerue auráq matiáthro. Múguwahgu kegá onserah-niyehboq peh ahtebia ké tahnsanue miáthro.

¹⁶ Mah tanáhráq pehipi sotaikínehboq ahriahri Manikáne arambehri mi-rooro. Mah tanáhráq íre kaweq tanáhráq púaq kawerue arambehrioro.

¹⁷ Múguwahgu sansániyehboq itene Wahnah awahbeh sansá ahtebéq seh-gióro.

¹⁸ Píah nahnsabé múguwahgu iyeho. Ahqáho. Mi sansánká ahababáq aitahtáhire. Manikáne Awanka itene sánsá moke wahnahninkehboq teaweq, Nirupipeq mía miáé auráq íntáriáthro teawéro.

¹⁹ Itereq mó Sisa tagariáh kéreq moraráq méq itene Wahnahnsabé iwíáh iwíáh atanéhboq Sísansabé iwíáh iwíáh igónkónoro. Moke Púkuipéqte ígónkómé momiwíorabeqte ígónkómé Manikáne Awanka iwíáh aitarái ígónkómé wens-abé iwíáh iwíáthro. Itene irupipeq eyoyóue ígonkónéq itene Wahnahnsabé iwíáh iwíáthro.

²⁰ Ahriahri Maniká Iteribonsabé moke mó naneqsabé, Kaweróne atáthro. Itene Wahnah Sisa Karáhé áwirue kaweróne atáthro.

Ahrerono, iteruwehqsone ehweh kawerue sehgióro i ehwéhne.

²¹ Itega Sísa Karáhénsabe irutaboírég áhteno puaq morání moránínue Sísa tagariáh kéné ehweh ireq sehgióro.

²² Ahrrerono, Sísa itene Wahnahne ehweh kawerue sehgiónserah iteruwehqsone ehweh moq kawerue sehgióro.

²³ Sísa Karáhéga we tagariáh kéráq wahnahninserah awehkawagá wene ahrreraq wahnahninkehe. Sísa Karáhéga ite kaweraitéhnsábé ite we tagariona ke wene anonka tahnsá úkue míone.

²⁴ Minayabe ite Sísa tagariona kegá wene ehweh kawerue sehgiunanserah ahrrerónká iteruwehqsone ehweh kawerue sehgióro.

Weho, itene ahrreronsábé irutaboíroro i ehwéhne.

²⁵ Sísa Karáhéga ite we tagariona ke arutaboíraitena ite kaweraitanieéna pukúwe. Weho, Sísga itensabé arutaboírinsarah itene ahrreronsábé moq irutaboíroro.

²⁶ Sísga ite kaweraitanieéna pukúwaq wene kaweq ehwéh írátáúnaga kaweqtaq méq wání meraune. Mirauraunayabé amahnága kaweqtaq míahrahúne.

²⁷ Ite we tagariona ke íre ahbabária peh kaweqtaq mía míaiagehéna Sísga ite kaweraitanieéna pukúwe.

²⁸ Wehga wene anonka arutaboíréna kawerue wahnahninserah wene ahreyabé moq arutaboíru wahnahninkehe. Wene ahreyabé arutaboíri wehgá wewensabé moq arutaboíri.

²⁹ Wehukénká wewene anonkansabé, Nuwahriehre íwiáh íre íwiáhire. Wewene anonkansabé arutaboíréna kawerue wahnahnéna táhutahirire. Ite Sísa tagariona ke wene animári púana wega ite kawerue wahnahnaitéhre.

³⁰ Ite Sísa Karáhéne anonka tahnsá púana wega wahnahnaitéhre.

³¹ Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Wehga wenanoibone nahtapeq suena wene ahrrereq mía míainkehe. Se morá ání tahnsanue míagehe ire. *(Stat 2.24)*

³² Mi ehwéhncá íre peh morá weh ahreyabé irarire. Mi ehwéhncá Sísa Karáhéreq we tagariona kereqsabé moq irarire.

³³ Weho, morá ání tahnsanue míagehe irarinsabé arerene anonkansabé arutaboíré kawerue wahnahnónanserah arene ahreyabé moq arutaboírúno. Ahrega wenawehqne ehweh kaweruwe irena wensabé íwiáh íwiáhinkehe.

6

Iteinoibone ehweh íráhro i ehwéhne.

¹ Animárinó, iteinoibone ehweh íráhro. Itene Wahnahnka sene ehweh íráhro aitéhnsábé mina aiq kaweq sansáne.

²⁻³ Manikánka sehgióro ú ehwehnká mahraréna,

Iteinoibonsabé íwiáh íwiáhoró. Mirairataq kaweqtaq méq mah marákórág ore orení uragéhe ire. *(Lo 5.16)*

Wega sehgióro ú ehweh irarútaq wega mah omásá éhwéh téh irarúwe.

Itene animári tábúsoqme síwáhnororo i ehwéhne.

⁴ Sibowárého, itene animárinnsábé áhnte ehwéh aruqarurónka siwahsoreqsirara sega itensabé abiahnsa aitagéhe. Minayabe mi sansá sueq itene animárinncá itene Wahnahne sánsá kawerue ahtebagehboq tábúsoqme síwáhnororo.

Itene Wahnahne ehweh kawerue sehgióro i ehwéhne.

5 Mó kené arambehriraq saiqnariáh kéó, itene marakóipeqté wáhnáhmárisábé áhtenéq sene ehweh kawerue sehgióro. Sene arambehriraq taoraho iyehboq Sísa Karáhéne arambehri kawerue miraonserah sene arambehri moq miraoro.

6 Íre peh morá sega tagehrataq kawerue arambehrioro. Írakaumo. Segá íre miéhrataqkakaq kawerue arambehrioro. Ite Sísa Karáhéne arambehrio ke púaq moke mirao arábéhrí kawerue arambehrioro. Minawé Maniká Iteribo awahbeh sansáne.

7 Itene marakóipeqté wáhnáhné arambehri miraotaq íre peh morá sene arambehri miraowe. Mí arábéhríwé Sísa itene Wahnahne arambehri úkire.

8 Minayabe mí arábéhrírataq iru eyoyóue kawerue arambehrioro. Sísa itene Wahnahka moke kaweq arábéhrío ke ápeq náinkéhe. Arambehri saiqnariáh kéreq sene arambehriyabé móne méyáh kéreq peh morá iwíáhéna mókake ápeq náinkéhe.

9 Arambehriraq wahnahno keo, iteba arambehrio keyábé peh kaweq sansánoro. Anotah ehwéh aritéhboq itene ehweh kawerue sehgirataq itega se pehwehrué arítáhro. Itereq sereqne íópeqté Wáhnáhnká íre mó iwíáh mó iwíáhire. Wega moke wehukeyabé peh morá iwíáhi puaq minayabe ahreraq matawéq kawerurero.

Sísa tagariáh kégá owainawamarínseq ebehúne i ehwéhne.

10 Ínéga parabaruanau ehwéh íráhro. Itene Wahnahme ayahnsa kira anínéna págegeue mía míaire. Ite moq mina tahnsa míaneheéq wega séhréh aitéhnsábé weba wahtotaq mía míaeq págegeue mía míairo.

11 Owainawanka ahababáq aitehnehboq itega kaweqtaq míaneheéq Manikánka náí íq, poríáh, téhnké sokahue miáhro.

12 Íre wehukereq ebehúne. Írakaumo. Owainawamarínseq sene wahnahmarínseq sunkíkiribeqte wáhnáhnseq áhnte íópeqté áhbábáq kéreq ebehúne.

13 Minayabe Manikánka náí íq, poríáh, téhnké sokahue miáhro. Mirairataq owainawamarínká iteba siraq ebehirataq sega ite íre iuboráhowaq peh págegeue méq ebehorahowe. Ebeh parabarueq págegeue míahrahowe.

Owainawansseq ebehúna naneqsabé pabeqme ehwéhne.

14 Owainawansseq kawerue ebehoneheéq teiú náneqmarí sokah sokahue miáhro. Aiq pútaq ehwéh irareme itene áréti tahnsáne. Kaweqtaq mía míawéwé káhpahraté miraia síotí tahnsane.

15 Manikáne kaweq ehwéh insahwé aite ehwéh teríémé itene igarápité súu tahnsáne.

16 Sísansabé aiq pútare atewé itene tehnke tahnsane. Mí tehnké mararaq pentabehrataq owainawane poriahga íre séuqmianae.

17 Manikánka aiq kaweraitéhmé itene págege ayáhúq tahnsane. Manikáne púkuipéqté éhwéhmé itene poka tahnsane. Mí ehwéh irarirataq Manikáne Awanka séhréh aitanae.

18 Manikáne Awanka iwíáh aitahna naneqsabé ahriahri púreroro. Mó naneq mó naneqsabé iwíáhue púreroro. Kawerue púreroneheéq túbáh agiyehboq áwéh panantáínaq tagéq moke Maniká tagariáh keyábé púreroro.

19 Ínénsabe moq púreraintáhro. Íné íre áhreia Manikáne kaweq ehwéh peh kawerue pahsuaníboq Manikánsabe, Íné págege ate séhréh ato ue teawéro.

²⁰ Íné Manikáne ehweh koreri terinu aní múge. Teri terinunsabé mó kegá karábúsiipéq móíntáhwe. Kaweq ehwéh págegeue teri teriné sansamé kaweq sansáne. Ínéga íre áhrea peh tábúsoqme mirainiboq púreraintáhro.

Poraga Manikánsabe mi ke moke kawerarito ú ehwehne.

²¹ Itene iruí iyáhnábó aní wenáwíq Tikíkúsie. Wega itene Wahnahne arambehri kawerue mira aruqarurire. Wega íné éhweh teinkeheéna iteba eqmaróge.

²² Ínéwé árahue míéhre íwíáhoo? Íné aneq arámbéhríre íwíáhoo? Íné éhweh Tikíkásaga moke teiena itene irupipeq eyoyó aitankéhe.

²³ Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísa Karáhéreqka itene iru ukiq itehye. Itega kawerue aiq pútare ariteq mó keyábé irutaboirigeheéta séhréh aitehye.

²⁴ Itene Wahnah Sísa Karáhénsabe anotahtaq irutaboiro kewé Manikánka séhréh aitéhre.

Pírípái

Ebeq sáhnsahwe ahtebe ehwehne.

Pírípái suwahpeqme Másérónía marákórápéq kowe. Poraga mibeqté keyábé anotahtaq arutaboirena mah pahsi sehiranúwe. Mah pahsiipéq wega mó naneq mó naneq ehwéh sehiranéna sega Sísane sánsá ambubu atawéq kawerue sehgeheéna mah pahsi sehiranúwe. Sega mótaq mótarue Pora móne náuwana wega sensabé kawerowe aritowe. Wega sensabé, Ahriahri iru eyoyóéq iwíáh iwíáhoró úwe.

Poraga Pírípái suwahpeqte ké siu pahsié.

¹ Pírípái suwahpeqte kéó, íné Porane páhsi sáhnsahwe tagahro. Moke Sísá Karáhéne animárinseq wahnahno kereq séhréh arító kéro, mah pahsi kawerue tagahro. Ínéreq Tímótireqka Sísá Karáhéne arambehriúya anité úye.

² Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísá Karáhéreqka ite séhréh aitera itene iru ukíq itagéhe.

Poraga Pírípái ke púrerarito ehwéhne.

³ Itensabé niahreraq kéhtáq ahriahri Maniká Iteribonsabé kaweróne atena iwíáh iwíáh atóge.

⁴ Itensabé púreraitótáq ahriahri nirupipeq eyoyóirana púreraitóge.

⁵ Ínéga Sísane kaweq ehwéh téh teiátáutaqkákáq amahnágaákáq séhréh aintáhe. Séhréh aintáh púana itensabé púreraitótáq ahriahri nirupipeq eyoyóirana púreraitóge.

⁶ Íné aiq tagariómé Maniká Iteriboga itene irupipeq kaweq arámbéhrí áhwarairaire. Mí arámbéhrí íre túbáh agia Sísá Karáhé tuinagake Manikánka parabaruanawire.

⁷ Manikánka Sísane kaweq ehwéh koreri terinúno urairana tábúsoqme koreri terinuraq. Sísane kaweq sansánsabé ehweho kereq moq teri terinuraq. Teri terinurautaqkákáq amahnága karábúsiipéq miótáqkákáq mí arámbéhrí mirainkeheéq itega náni náninéq séhréh aintáhe. Minayabe itensabé ahriahri nirutaboiritóge. Mira iwíáh aitóme aiq tábúsoqme iwíáhuge.

⁸ Manikánka aiq tagariéhmé Sísá Karáhéga itensabé arutaboiritena íné mira iwíáh aintéh púana ínéga itensabé moq nirutaboiritóge.

⁹ Itega mó keyábé anotahtaq irutaboiritageheéna itensabé púreraitóge. Irutaboireq ahtebeia ké tábúsoqme iwíáho ke míageheéna itensabé púreraitóge.

¹⁰ Mína tahnsa ké míéhraq ite peh kaweq sansá omaq itahráhire. Peh kaweq sansá omaq itahráhinsabé mirairataq Sísá Karáhé tuinagake ite íre ahbabáq ke méq peh kaweqtaq míagehe.

¹¹ Sísá Karáhéga séhréh aitahnaga ite peh kaweq ke míagehe. Ite tagehra kegá Maniká Iteribo áwíq pankerera wensabé iwíáh iwíáh atagéhe.

Pora karábúsiipéq mío ehwehne.

¹² Néne iyahnabo animárinó, mah ehwéh iragéhboq kawerue írátiáho. Ínéga Sísá Karáhéne arambehri mirauraunsabé saiqnaintera karábúsiipéq íntárowe. Íntárome sega kaweq ehwéhme íre saiqnariahrahowe. Írakaumo. Segá íné karábúsiipéq íntáronka kaweq ehwéh íre saiqnaruto puana peh págegeue abae agurairaire.

13 Minawé moke mahtaqté wáhnáhné sóntía kereq mó kereqka tagariáhwe.

14 Íné karábúsiipéq miónsábé kaweq ehwéh abae agurairara áhnte Sísá tagariáh kégá íráhwe. Íráhwana itene Wahnahka séhréh aritéhrara sega moq íre áhrea Manikáne ehweh pahsúáhwe.

15 Táhmaro kegá néne arambehri tagéra, Ite moq anotah anímári míaneheqmúne iwíáhéra Sísá Karáhé éhweh teri terinowe. Mó kegá peh kawerue iwíáhéra mi ehwéh teri terinowe.

16 Ínéga Sísá Karáhé éhweh pahsutaunsabé karábúsiipéq móintárówe. Minawé kaweq kegá tagéra ínénsabe sirutaboírera Sísá éhweh teri terinowe.

17 Íre kaweq iwíáho kegá sensíwíq pankeranehe iwíáhéra, Amahnága Pora karábúsiipéq míéhnsábé we kamah aweneheéq Sísá éhweh teri terinonehe ewe.

18 Minayabe abiahnsanugo? Írakaumo. Nirupipeq eyoyóire. Mó terié ké kaweq iwíáhowara mó terié ké íre kaweq iwíáhowe. Moke sega Sísá Karáhé éhweh teri terinonsabé nirupipeq eyoyóire.

Poraga Sísareq méyabe awahbó ehwehne.

19 Itega ínénsabe púreraintáhnká Sísá Karáhéne Awanka séhréh aintéhrana karábúsiipéqté pugeq nuwagéhe iwíáhuge. Mira iwíáhunka nirupipeq eyoyóire.

20 Mókakeakáq peh eyoyóinae. Wega níatái arámbéhrí kawerue mirainieéna anotah nirútábóiruge. Niyehitegurégúonehoéna mi arámbéhríyábé kawerue mirainauge. Íné íre áhrea peh ahriahri Sísá Karáhé éhweh teri terinuraunserah amahnágaakáq pahsuqme terieyabe nuwahbehre. Miraonaraq oga míanabu pukinabugapómo néne arambehri tagehra kegá Sísá Karáhénsabe iwíáh iwíáh atagéhe.

21 Íné oga míó tánáhráq peh Sísá Karáhéreq mía míainie. Íné pukonaraq weba mía míaonawe anotah kawerinawire.

22 Íné mah marákóipéq oga míáhnaraq mó kaweq arámbéhríéna áhnte ke séhréh aritahráhuge. Minayabe anerininkono? Íre tagarióge.

23 Anerininkono iwíáhéna téhtaré iwíáhuge. Niru eyoyói sansámé néne nionka suena Sísaba pokéyabe nuwahbehre iwíáhuge. Sísaba pokéyabe níranawe peh mahta q ména ite séhréh aitahráhuge iwíáhuge.

25 Ite séhréh aitahráhuge tagarió púana mahta q ména ite séhréh aitanauge. Ínéga ite séhréh aítáhnaga ite Sísane sánsá ambubu atíéhra puana itene írúpipeq eyoyóinae.

26 Ínéga iteba konaraq íné tagéq Sísá Karáhénsabe iwíáh iwíáh atagéhe.

Itene naruoga íwíoqnah ehwéhne.

27 Anotah ehwéh teiníboq írátíáhro. Sísá Karáhéne kaweq ehwéh tábúsoqme sehgióro. Sehgirataq itega peh morá iwíáhue kaweqtaq mía míaiagehe. Kaweqtaq mía míaeq moráénue Sísane sánsá ambubu atawéq wene ehweh teri terinigehe. Mirairataq iteba konaraqpópoq mahta q míáhnaraqpópoq ite kaweqtaq mía míao ehwéh irané.

28 Itene naruoyabé íre áhreoro. Sensabé íre áhreirataq itene naruoga mina tagéra iwíáhéra, Ite pukoneheqmúne. Peh moró Manikánka Pírípái suwahpeqte ké séhréh aritéhnsábé kaweqtaq míaneheqmóe siahtebagehe.

29 Manikánka itensabé, Sísansabé aiq pútare atáhro éna néne arambehri miraoro. Miraéq wenáwíq pankeréhraqmé itensabé suwahrieh kegá íwíoqnagehe ire.

30 Menah ínégá Sísane arambehri miraauraunsabé níwíoqnarowaq tagarowe. Amahnágaakákq Sísane arambehri miraunsabé mó kegá níwíoqnah ehwéh itega íráhwe. Itereq ínereqka ahbabáq saiqnarueq peh morá árámbéhríúne. Minayabe Sísane ehwehnsabé suwahrieh kegá íwíoqnahwe.

2

Moráénue séhréh atéhoro i ehwéhne.

1 Itega Sísá Karáhéreq mía míaowana aiq págege aitehro? Wega itensabé arutaboiraitehnsabé itene irupipeq eyoyóiro? Itereq Manikáne Awanseqka moráénoo? Itega mó ke séhréh ariteq sensabé irutaboiroo?

2 Kowe irataq moráénoro. Mó keyábé irutaboiraiteq wensabé wensabé arutaboiraitehoro. Peh morá iwíáhue miáhro. Ité mī ehwéh sehgranka nirupipeq eyoyóinkehe.

3 Itene arambehri mirairataq peh iteitensabé iwíáh iwíáhiyeho. Ité mó ke kiotaikuna ke úne iwíáhiyehboq íre píribahrioro. Írakaumo. Mó kegá ite kiotaikowe iwíáhéq uwareasa ké miáhro.

4 Íre peh morá iteitene arambehriyabé auráq matiáhro. Itene iyahnabone náneq moq iwíáhue séhréh arítáthro.

Sísaga, Íné anotah aní múge íre ú púana Manikánka wenáwíq pankero ehwéhne.

5 Sísá Karáhéga iwíáhúnserahnoro.

6 Wereq Manikánseq senahnáéra monseráhnuye. Minayabe Sísaga, Íné Nánibo miéhraq peh we tahnsá anotah Wahnáh aní míanauge iwíáhuwo? Írakaumo.

7 Ité kaweraitanieéna Wenabo miéhraq íópeq suena wehukení úkéna arambehri aní tahnsa úkúwe.

8 We wehukení úkéna mah marákóipéq míotaq íre píribahri anínéna peh Wenabo awahbeh sansá ahriahri tábúsoqme miraúwe. Miraúnsabe awankátaq táhpague putiowe.

9 Minayabe Manikánka Sísá iriatena wega wahnahnirabeq móatowe. Móatena anotah aní miáhno ato puana wenáwíqka moke mó ke síwíq kiotaikire.

10 Minayabe moke íópeqté kéreq mah marákó marákóipéqté kéreq iraipéqté kéreqka sirehunseraráq méra Sísá áwíq pankeragehe.

11 Pankerera, Sísá Karáhé aiq pútaq anotah Wahnáh míre pahsuqme irarigehe. Irariranka Maniká Iteribo áwíq pankeragehe.

Kaweqtaq méq eyoyóue arambehrioro i ehwéhne.

12 Néne iyahnabo anímárinó, iteba míarutaq néne ehwehme kawerue sehgirowe. Amahnága iteba íre míótáqkákákq moq kawerue sehgióro. Oga mía míaoneheéq wene ehwehnsabé áhreue iransánéq kawerue sehgióro.

13 Itega Maniká awahbeh sansá kawerue ireq tábúsoqme miraigeheéna wega itene irupipeq ména ahriahri séhréh aitéhre. Minayabe wene ehwehnsabé áhreue iransánéq kawerue sehgióro.

14 Itega arambehriirataq íre síéhruruoro. Íre síéhruruéq peh ahriahri eyoyóue arambehrioro.

15 Mah marákó márakóipéq áhnte ahbábáq kéreq ahkaragára kereq miáhwe. Itewe se miáhtáq mirao serahniyehboq peh Manikáne kaweq anímári miáhro. Wene kaweq anímári méq ite ire ahbabária peh kaweqtaq miá miáonehéq eyoyóue arambehrioro. Wehyoqka íopeq téhréna ábóraq kéhnserah ahbabáq ke miáhrabeq itene kaweq arámbéhrí ábóraq kéhra q oga miá miá ehwéh teri terinowe.

16 Minayabe Sísá Karáhé tuinagake néne arambehriyabé kaweróne aintankéhe. Itega oga miá miá ehwéh kawerue pahsúáhnsábé néne arambehri ire abehq úkia peh ábóraq kéh púana iwíáh iwíáhinie.

17 Itega Sísane sánsá kawerue sehgeheéna séhréh aitárauge. Séhréh aitáraunsabé ahbabáq kega nubi q suaneherabowapómo. Anetaníbo. Itereq iwíáh iwíáhéna nirupipeq eyoyóire.

18 Ite moq iwíáh iwíáhoró. Ínéreq iwíáh iwíáhéq itene irupipeq eyoyóue iwíáh iwíáhoró.

Poraga Tímóti Pírípái suwahpeq eqmaraníe ú ehwehne.

19 Itene Wahnah Sísaga iwíáh aintahnana Tímóti mótaq iteba eqmaraníe. Wega itene arambehri tagéna ínéba kouwekue sereninkéhe. Íráhna q nirupipeq eyoyóinae.

20 Tímótiga íné iwíáhunserahnéna ite kaweqtaq méyabe arutaboirena, Árahue Pírípái ke séhréh aritanínkono iwíáhire. Mó mina tahnsa iwíáho kewé ínéreq ire miáhwe.

21 Segá ire Sísá Karáhéne arambehri peh seyene arambehriyabé sirutaboirewe.

22 Sísane kaweq ehwéh teri teri arámbéhríurataq Tímóti nénahni tahnsanéna séhréh aintáraire. Séhréh aintaráinsabé itega wene sánsá tagaríahwe.

23 Minayabe éwénunéna, Mahta q ínéba aneqpopoq kanabirapómo éna Tímóti iteba eqmaraníe.

24 Ínéga iwíáhume itene Wahnah Manikánka íné séhréh aintahnana ínéga moq iteba mótaq koraganie.

Poraga wehukení wenáwíq Épápórita Pírípái suwahpeq eqmaraníe ú ehwehne.

25 Épápóritaga íné séhréh aintankeheéq itega ínéba eqmaq áúwátówe. Eqmaq áúwátówana we náníábq tahnsa míarairata moráráq arambehriuraue. Wega itensabé anotah arútábóiri puana amahnága iteba eqmaraníe iwíáhuge.

26 Wega itensabé anotah arútábóiréna ite tageyabe awahbehre. We awahreuraire uro ehwéh írátónsabe wene arupipeq iwíáh kikirire.

27 We aiq pútaq awahreéna peh áura pukuraire. Manikánka wensabé arutaboirurainsabé we kaweratáraire. We pukuraitaq tahirimé nirupipeq áhnte pagégéurai irino. Minayabe Manikánka ire peh wensabé arutaboirena ínénsabe moq arutaboira intáraire.

28 Itega we tagéq itene irupipeq eyoyóinkeheéna iteba eqmaraníe. Itene irupipeq eyoyóinayabé néne nirupipeq umehime moq eyoyóinae.

29 We itene Wahnahne ani miéhnsábé eyoyóue mehweh atáhro. Mina tahnsa ké síwíq pankereq sensabé iwíáh iwíáhoró.

30 Ite ire wahto miáh púaq íné ire séhréh aintahráhowe. Minayabe itega Épápóritansabé, Koséhréh ato éq ínéba eqmaq áúwátówana wewensabé ire iwíáhire. Írakaumo. Peh íné séhréh aintena Sísá Karáhéne arambehri miraurainsabé áura pukuraire. Minayabe ayahmaq aweq iwíáh iwíáhoró.

3

Sísansabé aiq pútare atáh kéwé kaweq ke wóe i ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo animárino, mó ehwéh kéhre. Itene Wahnahnsabé iwíáh iwíáh ateq itene irupipeq eyoyó ke miáhro. Métáq sehiranue teí éhwéh mónkakáq séhréh aitanieéna teiníe.

² Ahababáq aruqaruro ke, úrins iánká tahnsa sánsáno kegá péhe sánsá aitehboq auráq matiáhro. Segá, Ite Asiu kené sánsánéq íú amurúrúáhro ue pagu paguno ke wóe.

³ Manikáne Awanka séhréh aitéhraq itega Manikánsabe iwíáh iwíáh ateq Sísa Karáhé áwíq pankerone. Minayabe ite Manikáne animári míone. Ite tagarionawe síú amurúrúáh sánsánká wehuke íre séhréh aritahráhire.

⁴ Teiníboq írátíáhro. Wehukega mirao sánsánká kawerariténtáq tahirímé ínéga miraurau sánsánká íné aiq kaweraintarái irino. Ínéga miraurau sánsánká áhnte mó kegá miraurau sánsá aiq kiotaikuraire.

⁵ Náinoibo akéq Pénsámíni kahnáh ákéq Asiu anité wóye. Náinoga íné maq-marotaq abapeqte apahtáro wéhékáh sótaikútaq níú amurúrúówe. Náinoibo akéqká Íbaru ehwéh Asiu kené ehwehnóyansabé ínéga moq Íbaru kené ehwehnuge. Anonútáutaq Mósísiga sehgióro ú ehwehnsábé Péhrasi kené sánsá kawerue miraurage.

⁶ Manikáne arambehri págegeue mirauge íwíáhéna Sísa tagariáh ké síwíoqnarauge. Mósísiga sehgióro ú ehweh íre anterusa peh kawerue sehgiuraige. Wehukega néne sánsá iwíáhue tagéra ahababáq anine íre orahurowe.

⁷ Minayabe ínéga iwíáhuraume, Íné kaweqtaq míoge urauge.

Amahnága Sísa Karáhéne sánsá miraunsabé néne naho kiotaikurai sánsá abehq náneq úkire íwíáhuge.

⁸ Íre peh morá néne naho sánsá abehq náneq úkire. Íraukaumo. Moke mó sánsá abehq náneq úkire íwíáhuge. Itene Wahnah Sísa Karáhé tagarió sánsánká moke mó sánsá kiotaikirana moke mó sánsá abehq náneq úkire. Sísa Karáhéne sánsá sehgiónsábé moke mó sánsá abehq náneq tahnsáne íwíáhéna sutaige. Peh morá Sísa Karáhénsabe nirutaboíréna mó sánsá sutaige. Peh wereq mía míainieéna sutaige.

⁹ Suena amahnága íné Sísareq mía míaéyabe nuwahbehre.

Mósísiga sehgióro ú ehweh sehgiúnká, Kaweqtaq miáhne aintahráhiro? Íraukaumo. Peh Sísa Karáhénsabe aiq pútare atáráunsabé Manikánka, Kaweqtaq míahne aintaráire.

¹⁰ Sísa Karáhé tagarawéyabe nuwahbehre. Manikánka Sísa iriato púana wega págege aintahráhire. Págege aintahnayabé níre. Íné wene iyahnabo aní míó púara mó kegá Sísa áwíoqnonserah níwíoqnagehe. Sísaga we puké tanahráqsábé iwíáhurainserah íné moq mina tahnsa iwíáhinie.

¹¹ Ínéga iwíáhume mókake íné moq iriintena oga mérapeq móintanawire íwíáhuge.

Poraga, Tauntahu arámbéhrínie ú ehwehne.

¹² Sísa Karáhé tahnsa amahnága íre úkuge. Ahriahri kaweqtaq mía míau aní amahnága íre úkuge. Peh kaweqtaq méyabe nuwahbehre. Sísa Karáhéga omaq intena kaweraintarái puana ínéga págegeue arambehriuge.

13 Néne iyahnabo animárino, amahnága Sísa tahnsa íre úkuge. Íné peh morá iwíáh kéhre. Menah tanáhráqsábé anetaníbo iwíáhéna peh morá mókakeyabé iwíáhue págege arámbéhríuge.

14 Sísa Karáhéne sansá kawerue sehgiúnsábé Manikánka ínénsabe, Kaweróne. Íopeq mahbeq kio. Ínéba mía míaúno aintanawire. Mi tanáhráq nina apéqsábé iwíáhue págege arámbéhríuge.

15 Tábúsoqme iwíáhoraho keo, itega moq mina tahnsa iwíáhorho. Itega mó iwíáhirataq minayabe Manikánka sokigi aitantkéhe.

16 Itega kaweqtaq mía míaauraunanserah mókakeakáq kawerue mía míaoneheqmúne iwíáhorho.

17 Néne iyahnabo animárino, iteba míarautaq néne sánsá tagarowe. Mitaq ínéga mía míaauraunserahnue miáhrho. Miraurau sansá miraira ke kawerue tagarawéq sene ehweh íráhrho.

18 Sísa Karáhéga itene ahababáqsabe awankátaq táhpawe pukú ehweh áhnte kegá íre irera peh ahabáq aruqarurowe. Minayabe sega Sísa Karáhéne naruo úkowe. Mi ehwéh menah teiena amahnágaákáq nirupipeq umehirana mónkakáq teiúge.

19 Sinonkanka suwahbeh naneq mira aruqarurowe puana minawé sene maniká tahnsa úkire. Mah marákóipéqté náneqmarínsábé iwíáh iwíáhéra sene siyehiteh sansánsábé iwíáh iwíáh atáhwe. Mi sansáno kega iraipéq pokoneherawoe.

20 Iteitene irutaboiri matábúwé íopeq kéhraq mitaqté sánsánúne. Mibeqté ite kaweraitéh ání, itene Wahnah Sísa Karáhéga tuinawire. Wegá tuína tanáhráqsábé irutaboírég áwénunúne.

21 Itene mareqmareq pukorahi inónká wene págegeue kagai anonká tahnsa úqitankéhe. Sísa Karáhéga moke wehukeakáq ménsámehnsánkakaq págegeue wahnahnorahi puana wegá itene mareqmareq inónká págegeue kagai anonká úqitankéhe.

4

Itega peh morá iwíáhéq iru eyoyóue iahtebahro i ehwéhne.

1 Néne niruní iyáhnábó animárino, itensabé nirutaboíruge. Itega Sísame sánsá kawerue sehgió púana nirupipeq iwíáh iwíáhue eyoyóire. Néne niruní iyáhnábó animárino, mókakeakáq kawerue sehgióro.

2 Íyúóriareq Síntikireq korenitéo, néne ehweh íráhtaó. Itene Wahnah peh morá ání mire. Minayabe uwaresa ínité méta peh morá iwíáhotao.

3 Néne weho, mi ínité kawerue séhréh arito. Segá íné séhréh aintároye. Sísame kaweq ehwéh teri terinurautaq sereq Kéménareq ínereq arambéhrio kereqka séhréh aintárowe. Oga mía míaoneherao kené síwíq kéh púkúipéq Manikánka sensíwíq aiq sehiranaréhre.

Iwíáh kikiriyehboq Manikánsabe teawéro i ehwéhne.

4 Ahriahri itene Wahnahnsabé iwíáh iwíáh ateq itene irupipeq eyoyóo ke miáhrho. Mónkakáq teiníboq írátíáhrho. Itene irupipeq eyoyóo ke miáhrho.

5 Ómiga tagagehboq uwaresa animárí mía míaoro. Itene Wahnah tuína tanáhráqmé peh áhnbóránire.

6 Itene irupipeq iwíáh kikiriyehboq moke aru págegeorahi naneqsabé Maniká teawéro. Wensabé iwíáh iwíáh ateq ite iwíáho naneqsabé teawéro.

7 Mirairataq Manikánka itene iru ukiq itankéhe. Iru ukiqite sansa áwahewé íre iahtebahrahúne. Manikánka itene iru ukiq itahnaga ite Sísá Karáhéreq mía míaúnana itene irupipeq íre iwíáh kikirúne. Írakaumo. Peh iru ukiréhraq míone.

Peh kaweq naneqsabé iwíáhora i ehwehne.

8 Néne iyahnabo anímárino, mó ehwéh kéhre. Teina kawéq náneqmarínsabé iwíáhora. Aiq pútaq ehwéhmé, séhréh arite sansámé, kaweqtaq mía míaome, tabasiwe mía míaome, kaweq naneqmarínsábéwé, kiotaiki sansámé, uwaréqme, mía míaome, minawarínsabé iwíáhora.

9 Íwáhnoruraugaq írátó ehwéh sehgióro. Ínéga miraurau serahnoro. Mirairataq Manikánka iteba mía míaéna itene iru ukiq itankéhe.

Poraga Pírípái kegá we náwa náwanunsabé iwíáh íwíáh ú ehwehne.

10 Itene Wahnahne arambehri mirainkeheéq mónkakáq níátówe. Minayabe nirupipeq eyoyóue itene Wahnahnsabé iwíáh íwíáh atóge. Menah moq itega ínénsabe irutaboiraiteq peh mi tanáhráq íre nieráhurowe.

11 Íne tabonah aní míónsábé mi ehwéh irarugo? Írakaumo. Íné tabonah aní míarautaqkákáq nirupipeq íre umehire. Ahriahri niru eyoyóire.

12 Íné tabonah aní míarautaqkákáq áhnte káráitaqkákáq monseráhnue niru pehwehruwe eyoyóire. Niyahbankiréh sánsánkákáq nirupibi sansánkákáq tagarióge. Áhnte kéh tánáhráqkákáq tabonah tanáhráqkákáq tagarióge. Moke mi tanáhráq monseráhnue niru pehwehribeq eyoyóire. Minayabe niahtebaurage.

13 Sísaga págege aintahráhire. Peh wewega págege aintéhnká ínéga moke miraorahuge.

14 Íre kaweq sunúq káráitaq itega íné séhréh aintaronsabé kawerurawe.

15 Másérónía suwahpeq suena Sísane kaweq ehwéh téh teri terinurautaq itega nánínururowe. Ite Pírípái suwahpeqte kegá tagariáhmé mó Sísá tagariáh kegá íre náníátówe. Írakaumo. Peh itebataq nánínínururowe.

16 Íné Tésárónáika suwahpeq ména tabonah aní míarautaq itega séhréh ainteq mótaq mótarue nánínínururowe.

17 Íre peh íné nánínínuro naneqsabé nirutaboiruge. Írakaumo. Peh morá itega nánínínuronsabé kagai apéq mókake meyagehe. Minayabe iwíáhume nuwahbehre.

18 Épápóritaga itega eqmato naneq níátáinsabé amahnága áhnte matióge. Itega Manikánsabe iruí púaq áhnte náníátówe. Minawé Maniká awahbeh sansáne. Itega mirauronsabé wega kawerowe aitéhre.

19 Sísá Karáhé áhnte matiéh aní mía míaire. Minayabe Maniká Nániboga ite íre kéh náneq moke náinkéhe.

20 Maniká Iteribonsabé ahriahri iwíáh íwíáh atanéhe. Aiq míre.

Poraga Pírípái keyábé iroro arito ehwehne.

21 Ínéga moke mibeqte Sísá Karáhé tagariáh keyábé iroro uge. Moke ínéreq mahtaqté Manikáne animárínká moq itensabé iroro ewe.

22 Mahtaq anotah wahnáh aní Sísáhrine nahtapeq méra wene arambehri mirao kereqka íné pagunera itensabé iroro terio ewe. Ómi mahtaqté Sísá tagariáh kegá itensabé iroro ewe.

²³ Itene Wahnah Sísa Karáhéga itensabé arutaboiréna itene irupipeq mía
míaéna séhréh aitéhre.

Kórósia **Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.**

Kórósia suwahpeqme Esia marákórápéq kowe. Mó kegá Kórósia suwahpeqte ké Sísá éhweh teriuwara mibeqte kéqá Sísansabé aiq pútare atówe. Anehe mó kegá péhe éhwéh síwáhnoruwana Poraga mina irena mah pahsíípéq ahqáho aritena aiq pútaq ehwéh síwáhnorúwe. Wega mahraue síwáhnoréna, Sísá Karáhéga moke kéh náneq mirarena webataq ite kaweraitena ite kiotaiki Wahnáh mía míaire. Minayabe wene aiq pútaq sansá ambubu atawéq tábúsoqme sehgióro éna Poraga mah pahsí sehiranúwe.

Poraga Kórósia suwahpeqte ké siu pahsíe.

¹ Kórósia suwahpeqte kéó, íné Porane páhsi sáhnsahwe tagahro. Sísá Karáhé éhweh kosíwáhnorinkeheéna Manikánka omaq intena eqmaq núwátáire. Ínéreq Tímótireqka Sísá Karáhéne arambehriúya anité úye.

² Itewe Sísá Karáhéne sansá kawerue ambubu atíáhwe. Maniká Iteriboga ite séhréh aitena iru ukiq itankéhe.

Kórósia kegá Sísansabé aiq pútare atera kéro ehwehne.

³ Maniká we Sísá Karáhé itene Wahnahne abowáe. Itensabé púreraitoyataq Manikánsabe kaweróne ateta ahriahri iwíáh iwíáh atoye.

⁴ Sísá Karáhéne sansá aiq kawerue ahtebéq tábúsoqme sehgieq ómi Manikáne animárinásabé irutaboioowe. Minayabe ireta itensabé púreraitoyataq Manikánsabe kaweróne ateta ahriahri iwíáh iwíáh atoye.

⁵ Aiq pútaq ehwéhmé kaweq ehwéh téh írótaq íópeq oga mérapeq awaq mianeheqmúne iwíáhéq irutaboioowe. Irutaboionsabé itega Sísane sánsá miraéq we tagariáh kényábé irutaboioowe.

⁶ Manikánka séhréh aitahráhi ehwéh írátótaq aiq pútare atera ahtebarowe. Minayabe mí tanáhráq Manikánka kaweraitáráire. Sísá tagariáh kéqá mah kehíná kéhíná mah kawéq ehwéh teri terinowana Manikánka íráh ké moq kawerarítéhre.

⁷ Mí kawéq ehwéhmé ite Kórósia ke iwáhnorurai anímé Épárási Sísá Karáhéne arambehri aní ména itereq arambehrire. Arambehriraq wensabé irutaboírúne. Iteba íre pokorahúyansabé Épárásigá Sísá Karáhéne sansá kawerue iwáhnoruraire.

⁸ Wega teiena, Manikáne Awanka séhréh aitaráí puaq itega mó keyábé áhnte irútábóioowe uraire.

⁹ Wega teiátáitaqkákáq menahnkákáq amahnágaákáq itensabé púreraitaráúye. Ite íre túbáh agia peh ahriahri púreraitaráúye. Manikáne Awanka awahbeh iwíáh wene sánsá iahtebageheéta púreraitoye.

¹⁰ Manikáne Awanka miraínaraq ite ahtebia ké tábúsoqme íráh ké míagehe. Minayabe wega mirainkeheéta itensabé púreraitoye. Iahtebhrataq Maniká awahbeh sansá miraéq kaweqtaq mía míaorahowe. Itega áhnte kawéq árámébhri miraorahéq Maniká tábúsoqme tagariagehe.

¹¹ Íre kaweq sunúq sínaraq ite uwaresa anímári tabasíwe míageheéna Maniká págege aní púana wega ite págege aitéhre. Wega ite séhréh aitena págege aitankeheéta itensabé púreraitoye.

12 Ite págege anímári méq itene irupipeq eyoyóue Maniká Iteribonsabé kaweróne atáhiro. Manikánka wahnahnirabeq téhrehrabeqme áhnte kawéq náneq kéhre. Mókake ite wene anímári mibeq méq mi kawéq náneq meyageheéna Manikánka aiq kawerairáire.

13 Sunkíkirirabeq owainawanka saiqnariarairabeqte Manikánka ite meiqmena wene arunáwi áhnínkáwágá wahnahnirabeq móitáire.

14 Sísaga miraúnsabe Manikánka itene ahbabáq kaqiuwena insahwé aitéhre.

Poraga Sísá Karáhé éhweh pahqsuo ehwéhne.

15 Wehukega Maniká íre tagahrahúne. Sísá Karáhéwé Maniká tahnsa aní miéhre. Téhwe Sísá Karáhé ména moke miraro naneqmarí kiotaikéna wahnahnire.

16 Wega moke íópeqté náneqkakáq mah marákóipéqté náneqmarínkáqáq mirarowe. Moke ábóraq kék náneqmarínkáqáq kopípéq kék náneqmarínkáqáq mirarowe. Wega moke íópeqté kéné wahnahmarínkáqáq moke anotah wahnáh anímárinkáqáq moke págege naneqkakáq omaq sitowe. Wenahninká moke kék náneqmarínkáqáq wahnahninkeheéna Manikánka, Miraúno atowana mirarowe.

17 Moke miraro naneqmarínkáqáq íre kotaq Sísá Karáhé míowe. We íre míéhtáq tahirímé moke kék náneqmarínkáqáq apubúue taqnobagi irino.

18 Sísá tagariona ke moráénue wene anonka tahnsá mionana wega wahnahnaitena itene iyahqno tahnsa miéhre. Sísá Karáhé mía míainsabé moke ite we tagariona ke oga mía míaorahúne. Sísá pukéna we ebeq oganúkú púaq anehe ite moq oganúkoneheqmúne. Oganúkúnsabe moke ite kiotaiqme ména wahnah wahnahnire.

19 Manikánka iwíáhúnka abowá mía míainserah wenahni moq mía míaire.

20 Wenahninká miraúnsabe Manikánka, Íné moke kék náneqkakáq kaweraritanauge iwíáhúwe. Sísá awankátaq táhpague pukútaq wene korahq tunsabe Manikánka itene iru ukíq itéhre. Iru ukíq itena moke mah marákóipéqté náneqkakáq íópeqté náneqkakáq kaweraraníe iwíáhúwe.

21 Menah ite Manikáne naruo anímári méq wensabé iuwahriehre iwíáhéq ahbabáq iwíáhue ahbabáq aruqaruruowe.

22 Sísaga itene ahbabáqsabe awankátaq pukúnsabe Manikánka amahnága ite insahwé aitéráire. Wega ite íre ehweh aitanieéna insahwé aitéráire. Ite íre ahbabária peh weba kaweqtaq mía míaiageheéna insahwé aitéráire.

23 Sísane kaweq ehwéh teri terininkeheéna íné Pora eqmaq núwátáire. Mah kawéq éhwéhmé mah kehiná kéhíná teri terinúne. Mah ehwéhmé ambubu atawéq sehgióro. Kaweq nahnká íre míu míuia peh págegeue kagainserah mó ehwéhnsabé itene irupipeq iwíáh kikiriyehboq Sísá éhweh ambubu atíáhiro. Mah kawéq éhwéh írátótaq itega, Oga mía míaonehe iwíáhowe.

Poraga Kórósia ke séhréh arito ehwehne.

24 Ite séhréh aitéráunsabé níwíoqnahwe. Minayabe nirupipeq íre umehia peh eyoyóire. Sísá tagaríah ké áhnte úkéq kaweqtaq míageheéna arambehriunsabé níwíoqnahwe. Ite Sísá tagariona ke moráénéq wene anonka tahnsá mione. Wene anonka tahnsá mionayabé wehukega níwíoqnahtaq Sísá Karáhé moq áwíoqnahwe.

25 Ite kaweqtaq míageheéna Manikánka, Sísá tagaríah ké séhréh arito aintáráire. Aintáráirana arambehriéna Manikáne ehweh moke pahsuqme teri terinuge.

²⁶ Naho naho Manikánka wene epéqté éhwéh íre teriasa peh amahnága wene animárí teíre.

²⁷ We awahbeh sansánéna naho íre teriasa éhwéh amahnága ite nahnso kereq itereq teíre. Mi epéqté éhwéhmé mahraréna, Sísá Karáhé itene irupipeq miéhra moke Manikánka wahnahnirabeq áhnte kawéq náneq kéhrabeq seneherawoe íre. Mi ehwéhmé anotah kawéq éhwéhnká ite ómi kehíná séhréh aitahráhi ehwéhne.

²⁸ Moke mah kehíná kéhínánká irageheéna we éhweh ómi teri terinuge. Ómi íráh kégá Sísá Karáhéne sansá ahtebéra kawerue miraigeheéna tábúsoqme síwáhnoréna kawerue miraoro éna pagu pagunuge.

²⁹ Ínéga kawerue mirainkeheéna Manikánka anotahta q págege aintéhre. Págege aintéhnká áhnteta q arambehri aruqaruruge.

2

Manikánsabe aiq pútare ateq péhe éhwéh saiqnaruanéhe i ehwéhne

¹ Itereq Áráórísia suwahpeqte kéreq mó Sísá tagariáh kéreqka néne niuran-
abiahtapeq íre tagarowe. Ítega Sísane sánsá ahtebéq kawerue miraigeheéna
áhnteta q arambehriuge. Minawé íráhro.

² Manikánka itene irupipeq kawéq iwíáh aitankeheéna arambehriuge. Mó
kereq iteitereqsabé wensabé wensabé irutaboirigeheéna ite aiq púta q éhwéh
kawerue ahtebageheéna arambehriuge. Manikánka naho íre teiasa peh
amahnága teí éhwéhmé Sísá Karáhé éhwehne. Minayabeákáq Sísaga miraorahi
sansánkákáqsabé ahtebageheéna teiúge.

³ Késiipéq kawéq mensáméhnká kopipéq kéhnserah Manikáne ahtebia
sánsámé Sísaba kéhre.

⁴ Mó kegá péhe éhwéh kawerue teira q aiq pútare aritéhoéna teiúge.

⁵ Ínéga iteba íre mía míaugana peh néne iwíáh iteba kagaire. Sísá Karáhéne
sansá ambubu atawéq moráráq kawerue miraonsabé irena nirupipeq ey-
oyóire.

Sísareq mía míaéq oga mérapeq awaqme ehwehne.

⁶ Ítega Sísá Karáhénsabe aiq pútare ateq we itene Wahnah mía míai puaq we
kéraneheqmúne iwíáhurowe. Ítega mira iwíáhuronserahnoro. Ahriahri wereq
mía míao.

⁷ Íwáhnoruro sansá kawerue iahtebahro. Anotah awánkánká áhnte anúq
kéna págegeue kagainserah itega Sísá kawerue tagariagehboq weba mía
míao. Págege marákóráq píéhra nahnká íre míu míuia peh kaweqta q kagain-
serah mi sansá ambubu atawéq mira aruqaruroro. Mira aruqarurirata q
Manikánsabe iwíáh iwíáhoró.

⁸ Péhe éhwéhnká aiq pútare aritéhboq kawerue iwíáhue tagariáhro. Íre
Sísá Karáhéne sansá peh wehukene iwíáh ehwehmé, abehq éhwéhmé, itene
igaqnaréhne sansánsabé éhwéhmé, owainawamaríné sánsánsabé éhwéhmé
teírata q mi ehwéhnká aiq pútare aritého.

⁹ Sísá Karáhéwé wehukeni úkéna Maniká Wenabo tahnsanéna abowágá
inserah moke miraorahire.

¹⁰ Ite wereq mía míauína puaq kaweqta q míahrahéq oga mía míauíne. Wega
moke mó wahnáhmárí kiotaiqme wahnahnire.

11 Itega Sísá tagaríáh púaq Manikáne aiq pútaq sansá miraorahowe. Íre itene inonka amurúreyabe peh itene irupipeqté áhbábáqkákáq abehq iwíáhákáq sueq kaweq sansá miraorahowe.

12 Ite Sísaba mía míaeq wání merowe. Itega weba mía míaconsabé sega Sísá maisatotaq ite moq maisatowe. Manikánka Sísá iriwe oganúq atonsabe aiq pútare atáronsabé Manikánka ite moq iriwe oganúq ítáráire.

13 Manikáne ehweh íre írátótaq ahababáqka ite saiqnariaraire. Saiqnari- arairaq peh ahababáq aruqarururonsabé ite pusa ké tahnsa míarowe. Ite Sísaba mía míáúnayabé Manikánka itene ahababáqsabe moke insahwé aitena oganúq ítáráire.

14 Wega sehgióro ú sansa itega íre sehgiráúnayabé itene ahababáq áhnte káráire. Manikánka mína sehgióro ú sansa Sísá pukú awánkátáq táhparó púana mi sansá parabaruwowe.

15 Mitaq Manikánka moke owainawamarínseq sene wahnahmarínseq kiotaime ména se saiqnaruwowe. Saiqnéna anotah wahnáh ánínká karábúsiipéq móritéhra ke sabironserahnue sabirúwe. Sabirúwara we míorabeq se abehq náneq tahnsá úkuwara ómiga tagowe.

Itega Sísareq pukowanana sehgióro ú ehwehnká íre séhréh aitahráhire i ehwéhne.

16 Minayabe itega táhutaqukakáq wánínkakaq íre awehriónsabé mó kegá ehweh aitého. Ábáhré tanahráqmé, ío serariéh tánahráqmé, ahrena ahrena wehekáhmé sega míraoro ira sansá íre mirairataqmé ehweh aitého.

17 Minawé peh mókake sína naneqsabé peh mánkánah tahnsá míre. Sísá Karahéwé aiq pútaq aní miéh púaq tagagehe.

18 Mó kegá itensabé, Peh morá awehrio kewé íopeqté kényábé iwíáh iwíáh aritáh kéwé sensiwanka áhntetaq tagah kewé mó ke kiotaikowe teigéhe. Segá mi ehwéh aitéhransabé íre iwíáhoró. Mi ehwéh mé peh wehukéniné ehweh puaq íre aiq pútare aritáhoró. Mi ehwéh irare kegá seyega iwíáhéra ite ahtebia ké úne éra píribahriowe.

19 Sewe Sísane sánsá íre ambubu atíahwe. Sísá tagariona kewé wene anonka tahnsá míonana wega wahnahnaitena itene iyahqno tahnsa míéhre. Itene inonka onkakaq onunkakaq kéh púana itene inonka págegeue kéhre. Minayabe Manikánka séhréh aitéhra q ite Sísá tagariona ke wene anonka tahnsá méq anonúkúne.

20 Sísá Karáhéga itene ahababáqsabe pukútaq owainawamarí kiotaikú púana sega ite saiqnariórabeqte sabiiuwowe. Minayabe itega mah marákóipéqté abehq sánsámé aneqsabé miraoo? Aneqsabé wehukega teié sánsámári sehgióo?

21 Peh wehukega itensabé, Mahna íre táhtoro. Mína íre nahro. Mó naneq pehragahro eme aneqsabé sene ehweh iraho?

22 Segá irare naneqme íre kagaorahi naneq puana parabaginawire. Minawé peh wehukega iwíáhue sehgióro e sansáne.

23 Mi ehwéh sehgió kégá, Kaweq sansáne iwíáhowe. Mi sansá sehgió kégá iwíáhéra, Mó sánsámé kaweq iwíáh iwíáhé sansa míre. Mó sánsámé uwaresa sánsá míre. Mó sánsámárimé inonka kaweq wahnahnorahi sánsámári míre ewe. Mína pehragahro e ehwéhkákáwé, mah marákóipéqté abehq sánsámé íre séhréh aitena saiqnaruhráhire.

3

Sísareq moraráq irigowana ehwéhne.

¹ Ite Sísá Karáhéba mía míaconsabé Manikánka we iriwe oganúq atotaq ite moq iriwe oganúq itowe. Minayabe Sísá Karáhé míéhrabeqte sánsánsabé irutaboirono. We íopeq Manikáne ayah púpeq tútuue ména wahnah wahnah-nire.

² Mah marakóipéqte sánsánsabé iwíáhéq irutaboironyehboq peh Sísá míéhrabeqte sánsánsabé iwíáh iwíáhue irutaboirono.

³ Sísá pukútaq ite moq wereq pukéq amahnága wereq Maniká Iteriboreq kopipéq moraráq miáhwe. Minayabe Sísá míéhrabeqte sánsánsabé iwíáh iwíáhue irutaboirono.

⁴ Sísá Karáhéwé itene ogamé áwahe wíre. Wega kaweq tehreh naneqkakák tuinagake itega moq wereq tuigéhe.

Ite o ke úkurauna ehwéhne.

⁵ Minayabe itene irupeqte áhbábáronahi iwíáh súáhro. Mó aniné ahre ahrari weh mahbi abarié iwíáhwé, íre kaweq iwíáhwé, ahbabáq sansa sehgie iwíáhwé, mó aniné ménsámehnsánsabe aigará pabeki iwíáhwé súáhro. Mó aniné ménsámehnsánsabe aigará pabekime, minawé péhepehe manikánsabé iwíáh iwíáh atáh sánsáne.

⁶ Mina tahnsa ahbabáronsabé Manikánka anotah abíáhnsá aritena kamah arinawire.

⁷ Menah iteitega mina tahnsa áhbábáq mira aruqarururowe.

⁸ Amahnágawé mina tahnsa áhbábáq sánsá moke súáhro. Taonsahwé, abiahnsa atewé, mó aní ahbabáq atewé, mó anínsabé péhepehe ehwéh atewé, ehbome, mina tahnsa áhbábáq sánsá moke súáhro.

⁹ Itene irupeqte áhbábáq iwíáhwé, ahbabáq sansamé airaiq súáhnsabé wensabé wensabé péhe éhwéh teawíyeho.

¹⁰ Itega o ke úkurowe. Manikánka ite kaweq iwíáh aitowaq itega we tahnsá kaweq ke mía míagehe.

¹¹ Sísane sánsá mirao kewé peh morá ké tahnsane. Káríki kewé, Asiu kewé, siú amurúruáh kewé, siú íre amurúruáh kewé, mó ehwéhnikákák irare kewé, mó sánsá mirao kewé, mó kené arambéhriraq saiqnariáh kewé, arambéhriyabé ápeq meyáh kewé, moke mina tahnsa ké Sísane ehweh sehgiówe. Sísá Karáhéga moke mina tahnsa kéné sirupeq mía míaire. Segá wereq mía míaconsabé sene sirupeq mía míaire.

Moke mó keyábé irutaboire sansa sehgióro i ehwéhne.

¹² Manikánka itensabé arutaboirena wene kaweq animári míageheéna omaq itaráire. Minayabe teínserah sansánue miáhro. Mó keyábé irutaboire sehréh aritáhro. Ite iuwahbeh naneq iwíáh sueq mó keyábé siru ukisiteq uwarena animári miáhro.

¹³ Mó kegá íre kaweritéhrataqmé peh uwarena ké miáhro. Itene Wahnahnka itene ahbabáqsabe íre iwíáhue ahrreraq matíéhre. Mina inserah itebaqté ánínká are ahbabáratahnaraq wene ahbabáqsabe íre iwíáhue ahrreraq matiahno. Mó keyábé irutaboiro sansánká moke mó kawéq sánsámári kiotaikire.

¹⁴ Moke mó keyábé irutaboirono. Mah sansánká moke mó sánsá kiotaikéna moke mó sánsá págege atena sehréh atéhre.

¹⁵ Sísá Karáhéga itene iru ukiq itena peh morá iwíáh aitaráire. Minayabe ite iru ukiqme miáhro. Iru ukiqme méq peh morá ké tahnsa míageheéna omaq

itaráire. Minayabe ite iru ukiqme mía míaoro. Manikánsabe ahriahri iwíáh iwíáhue kaweróne átáhiro.

¹⁶ Sísá Karáhéne ehweh itene irupipeq ambubu atawéq iwíáhue tagahro. Ite morání moráníne Sísane sánsá ahtebagehboq we kawerue teawíéq síwáhnororo. Ite igonkónirataq itene irupipeq Manikánsabe iwíáh iwíáhoro. Buk Songipéqté Igónkónkákáq áróturapeqté Igónkónkákáq Manikáne Awanka iwíáh atahna igónkónkákáq igonkónéq itene irupipeq Manikánsabe iwíáh iwíáhoro.

¹⁷ Sísá itene Wahnah míéh púa q moke miraira arámbéhrí kawerue miraéq moke irarira ehwéh kawerue irarero. Mirairataq Sísá itene Wahnah áwírué Maniká Iteribonsabé kaweróne ateq wensabé iwíáh iwíáh átáhiro.

Poraga Sísá tagaríáh káriró ánínsabé irari ehwéhne.

¹⁸ Ahrero, iteruwehqsone ehweh kawerue íráhro. Minawé Maniká itene Wahnah awahbeh sansáne.

¹⁹ Weho, itene ahronsabé irutaboioro. Íre áyátehreh sah subóro.

²⁰ Animárinó, ite inoibone ehweh saiyoiyehboq kawerue íráhro. Minawé Maniká awahbeh sansáne.

²¹ Sibowárého, itene animárin ká itene ehwehnsabé abiahnsanue anetanibo iwíáhíyehboq pehipi íre ehweh aritáhiro.

Wahnah kené ehweh kawerue íráhro i ehwéhne.

²² Mó kené arambehri keo, itene marakóipeqté wáhnáh kéné ehweh moke kawerue íráhro. Ite wahnah kegá ite kaweq arámbéhrí ánímárin móe iwíáhígeheéq peh morá se miáhtáq tauntahunue arámbéhríwé kaweq sansápo? Írakaumo. Maniká itene Wahnahnka tagaríéhnsabé wensabé áhreeq iwíáhue ahriahri kawerue arambehrioro.

²³ Moke miraira arámbéhríwé tauntahunue arambehrioro. Íre peh morá wehukega wahnahnonsabé Manikánka moq wahnahni puaq kawerue arambehrioro.

²⁴ Ite kiotaigme wahnáhmé Sísá Karáhé wíre. Itewe peh wene arambehriúna ánímárin múne. Wega mókake kaweq naneq oga mé apéq náinkéhe. Minawé tagaríáhwe.

²⁵ Manikánka ahababáq ani kamah awinawire. Wega moke wehuke peh morá sánsánéna tábúsoqme sainsuanawire.

4

¹ Wahnah keo, itene arambehri ke tábúsoqme wahnahnéq pehwehrie kaweriritáhiro. Iteitene Wahnah íopeq ména tagaríéhre. Minawé aiq írátíáhwe.

Itega págegeue púreréq kaweq sansánoro i ehwéhne.

² Púreré sansa túbáh agiyehboq ahriahri púreroro. Púrerirataq itene irupipeq taorahoiyehboq kawerue iwíáhue Manikánsabe iwíáh iwíáh átáhiro.

³ Itensabéákáq púreraitáhiro. Manikánka naho íre teiasa éhwéh amahnága íróge. Mó ke Sísá Karáhé ehweh koreriniboq Manikánka mi ahtápéqté ónsá sinkehboq púreraintáhiro. Mi ehwéh teri terinuraunsabé suwahriarai kegá íné karábúsiipéq méintárowana míóge.

⁴ Sísá ehweh tábúsoqme teri terime kaweq sansáne. Ínéga kawerue mirainkeheéq púreraintáhiro.

⁵ Sísá íre tagaríáh kegá itene sánsá tagahnsabé kawerue iwíáhéq tabasiwe miáhiro. Seba míéhrataq ahtebawe ánímárin méq Sísane sánsá kawerue soki-gioro.

⁶ Ehweh irarirataq iwíáhue tábúsoqme ehwéhnoro. Mó kegá itene ehwehnsabé kasenirataq iwíáhue tábúsoqme teriéro. Minayabe iahtebahro.

Poraga téhraníte Kórósia kebá eqmaq suo ehwéhne.

⁷ Ínéreq Tíkíkúsireqme Sísane itene Wahnahne arambehri moráráq mirauraye. Wega mi arámbéhrí kawerue mira aruqarurire. We áhnte niruní ání míre. Wega néne sánsá teinkéhe.

⁸ Ite págege aitená mahta q miráúna sánsá teinkeheéna eqmaraníe.

⁹ Ónésímaga moq Sísane arambehri kawerue mira aruqarurire. We iruí ání ména iteruwahrah ání míre. Wereq Tíkíkúsireq iteba moráráq konaraq itega mahta q moke miráúna sánsá sega teigéhe.

Poraga Kórósia suwahpeqte kényábé iroro i ehwéhne.

¹⁰ Ínéreq karábúsiipéq míoya aní Árisátákiga itensabé iroro ire. Páhnábásane anahnwáné aní Máhkaga moq itensabé iroro ire. Menah ehweh teiátáunserah wega iteba kínaraq mehweh ateq kirabooro.

¹¹ Mahtaqté ání Sísána we mó awíq Sásátaga moq itensabé iroro ire. Mi anímári Asiu anímári móe. Ínéga Manikánka wahnahnirabeqte arámbéhrí mirautaq sebataq ínéreq arambehriowe. Segá anotahta q séhréh aintáhwe.

¹² Épárásiwe iteruwahrah aní ména Sísane Karáhéne arambehri mira aruqaruréna itensabé iroro ire. Wega ahriahri itensabé áhnteta q púreraitéhre. Itega Maniká awahbeh sánsá iahtebéq ambubu atawéq kawerue sehgegeheéna púreraitéhre.

¹³ Áráórísia suwahpeqte kéreq Íérápórísia suwahpeqte kéreq itereq séhréh aitanieéna wega págegeue arambehrire. Minawé tagarawéna teiúge.

¹⁴ Árukawe niruní sótéh áníne. Wereq Témásireqka itensabé iroro éye.

¹⁵ Áráórísia suwahpeqte Sísane tagaríáh kéreq Nímbareq wene nahtapeq momiwí aruqaruro kereqsabé iroro teriéro.

¹⁶ Mah pahsí sáhnshawe parabarúéhrataq Áráórísia suwahpeqte Sísane tagaríáh kéga sáhnshigéhboq síero. Áráórísia suwahpeqte Sísane tagaríáh ké síú pahsí kiwewe sáhnshawe tagahro.

¹⁷ Áhkípúsansabé, Itene Wahnahnka omaq atarái arámbéhrí kawerue mi-raue parabaruo teawéro.

¹⁸ Íné Poraga amahnága ínénéne niyahnkaratáté mah anéhété éhwéh sehiranuge. Karábúsiipéq míónsábé ahreraq matiáhro. Manikánka ite séhréh aitahráhire. Mirainkeheéna itensabé púreraitóge.

1 Tésárónáika

Ebeq sáhnsahwe ahtebe ehwehne.

Tésárónáika suwahpeqme Másérónía marákórápéq kowe. Poraga mitaq Sísa éhweh siwáhnorúwara mitaqté kéga Sísansabé aiq pútare atónsabe mó kéga Poransabé abiahnsa atera kaqsúowana wega mó ke suwahpeq pokúwe. Anehe tanahráq Asiu kéga Tésárónáika suwahpeqte Sísa tagariáh ké síwioqnowana Poraga irena mah pahsí sehiranúwe. Wega sensabé, túbáh agiyehboq Sísa ne ehweh tauntahunue sehgióro úwe. Wega Sísa tuina tanáhráqsábéákák mah pahsíépéq sehiranue teriuwe.

Poraga Tésárónáika ke ebeq siu pahsíe.

¹ Ite apáhránító íwíq Pora, Sáira, Tímóti, míone. Itene páhsi sáhnsahwe tagahro. Tésárónáika suwahpeqte Sísa tagariáh kéó, itewe Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísa Karáhéreq moráráq mía míaowe. Mía míaonsabé sega ite séhréh aitera itene iru ukiq itagéhe.

Tésárónáika kéga aiq pútare atónsabe Poraga iwíáh iwíáhú ehwehne.

² Ahriahri itensabé ahrreraq matawéq púreréq Manikánsabe iwíáh iwíáh ata ataúne.

³ Itega púrerúnaraq itensabé ahriahri púreraitone. Itega Sísansabé kawerue aiq pútare atáh púaq anotah arámbéhríowe. Itega mó keyábé irutaboiro puag séhréh arítáhwe. Itene Wahnah Sísa Karáhéga aiq tuinawire iwíáhonsabé itega wene kaweq sansá ambubu atawéq sehgiówe.

⁴ Itene iyahnabo animáríno, Manikánka itensabé arutaboiréna wene animári míageheéna omaq itaráire. Minayabe tagarione.

⁵ Itega Manikáne kaweq ehwéh teiátáúnaraq íre peh ehweh teiátáúne. Írakaumo. Manikáne Awanka séhréh aitaráiraq mah ehwéh aiq pútaq ehwéhne tagariona puag págegeue teiátáúne. Iteba míauraunaraq séhréh aiteq kaweqtaq mía míauraunaaq tagariáhwe.

⁶ Itega mirauraunanserah itega moq mirauowe. Itene Wahnahne sánsá kawerue mirauowe. Manikáne ehweh írátótaq aiq pútare atárówara mó kéga iwíoqnarowe. Íwíoqnarowaq itega, Manikáne ehweh peh aiq pútaq ehwéhne iwíáhurowana Manikáne Awanka irupipeq anotah eyóyo aitaráire.

⁷ Itega kaweqtaq mía míaonsabé moke Másérónía marákórápéqté Sísa tagariáh kéreq Ákáia marákórápéqté Sísa tagariáh kéreqka irera, Mina tahnsononehe iwíáhowe.

⁸ Itega itene Wahnah éhweh Másérónía marákórápéqté kéreq Ákáia marákórápéqté kéreq teriátówe. Íre peh morá mi kéga írátówe. Írakaumo. Itega Manikánsabe aiq pútare ató ehweh mah kehiná kéhínánká írátówe. Moke aiq írátó puag itega mónkakák íre teriátáúne.

⁹ Iteba suraunaraq itega kawerue mehweh aitarówe. Itega péhepehe maniká aiq sueq aiq pútaq Maniká kétéwe. Webataq aiq pútaq Maniká ména oga mía míai aníne iwíáhéq wene arambehri miraowe. Seyega mi ehwéh tei teinowe.

¹⁰ Manikáne ahninkáwá íopeqte tuina tanáhráqsábé áwénunowe. Mókakewe Manikánka ahbabáq ke kamah arinawire. Sísa itene ahbabáqsabe

pukúwana Manikánka we oganúq atowe. Oganúq atowana wega ite kaweraito púana mókake Manikánka ite íre kamah ainkéhe.

2

Poraga Tésárónáika suwahpeq mirau arámbéhríyábé éhwéhne.

¹ Nánuwahrah Sísa tagariáh kéó, iteba míarauna arámbéhrí íre abehq árámbéhríuraage. Minawé ite tagariáhwe.

² Iteba íre surautaq Pírípái suwahpeq míaraunara mó kegá iubiq marera íwíoqnarowe. Minawé ite írátíáhwe. Iteba surautaq Maniká Iteriboga págege aítarái puag itene ehwehnsabé suwahrieh keyábé íre áhreia peh wene kaweq ehwéh págegeue íwáhnoruraune.

³ Itega íwáhnoruraunawe áhwára áhwára ehwéh íre teiátáúne. Ahbabáq ehwehmé péhe éhwéhmé íre teiasa peh tábúsoqme íwáhnoruraune.

⁴ Manikánka itene irupipeqté íwiáh tagéna kawerowe éna itensabé, Néne kaweq ehwéh koreriéro urainsabé íwáhnoruraune. Íwáhnoréq íre wehukega ehnenehne aítáhnsábé irutaboírúne. Manikánka itene irupipeq tagariéhnsábé peh morá wega kawerowe aitéhnsábé iuwahbehre.

⁵ Itega ehweh teiátáúnaraq íre ehnenehne aítaráúne. Minawé ite tagariáhwe. Itene ménsámehnsánsabe ehnenehnenu meyanéhe íwiáh íre uraune. Minawé Manikánka tagariéhre.

⁶ Iteeq mó kereqka ite íwiáh íwiáh aítáronsabéwé íre iuwahbaraire.

⁷ Sísa Karáhéga ite eqmaq íuwátái puag itega séhréh aito teiátáúnaraq tahírí kawerí irino. Anowagá wene animárí wahnahnéna kawerue auráq matiéhnserah iteba míaraunaraq pehwehrué íwáhnoruraune.

⁸ Itensabé anotah írúí púaq Manikáne kaweq ehwéh teiátáúne. Itega íre peh teiátáúnayabé itensabé anotahtaq irutaboírurauna puag séhréh aitanehééq iubiq suahráhi arámbéhríuraune.

⁹ Itene iyahnabo animáríno, itega Manikáne kaweq ehwéh teiátáúnaraq itene táhutaquq paigmaranehééq arambehriuraune. Ineh inehonehoéq itega wéhékáhnkakaq inokáhpeqkakáq anotah págegeue arambehriuraune. Minawé ite iahreraq kéhre.

¹⁰ Ite Sísansabé aiq pútare atáró keba míaraunaraq itega íre ahbabária peh kaweqtaq mía míauraune. Minawé itereq Manikánseq tagariáhwe.

¹¹ Sibowágá wene animárí kawerue síwáhnorinserah itega pehwehrué íwáhnoruraune. Minawé tagariáhwe.

¹² Ite kaweq íwiáh aiteq itene irupipeq eyoyóinkehééq íwáhnoruraune. Itensabé teiunawe Manikánka wahnah wahnahnirabeq áhnte kawéq mápére. Wegá ite mitaq míageheéna omaq itéhre. Minayabe, Wegá kaweqtaq mía míainserahnue mía míaoro ue pagu pagunéq teiátáúne.

Mó kegá Sísa tagariáh ké síwíoqnarowara peh kaweqtaq míaro éhwéhne.

¹³ Itega Manikáne ehweh teiátáúnaraq írátówe. Írátótaq peh wehukene ehwehne íre íwiáhurowe. Írakaumo. Peh Manikáne ehweh mire íwiáhurowe. Míra íwiáhuronsabé itega púrerúnaraq Manikánsabe íwiáh íwiáh atone. Mí ehwéhmé aiq pútaq Manikáne ehwehne. Itega Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atáronsabé mí ehwéhnká séhréh aítaráire.

¹⁴ Itene iyahnabo animáríno, itega Súría marákórápéqté Maniká tagariáh ké tahnsa úkurowe. Asiu kegá mitaq Sísa Karáhé tagariáh ké síwíoqnarowe. Segá síwíoqnaronserah iteruwahrahga moq íwíoqnarowe.

¹⁵ Asiu kegá Manikáne ehweh iraru ke subiq súówe. Sega itene Wahnah Sísa subiq suera ite íwíoqnéra kaqíúwówe. Sega Maniká awahbeh sansá anteruera mah kehiná kéhínané naruo úkurowe.

¹⁶ Nahnso kegá Sísansabé aiq pútare atera oga mía míaiagehéq itega Manikáne ehweh teriátáúne. Teriátáúnaraq Asiu kegá ítensabé ahqáho aitera íwíoqnarowe. Minayabe sene ahbabáq kagaéna áhnte káráire. Amahnága Manikánka sensabé anotah abíáhnsá arítéhre.

Poraga Tésárónáika kebá koragéyabe awahbó ehwehne.

¹⁷ Itene iyahnabo animárino, menah Asiu kegá kaqíúwátótaq iteba íre méq sibowága wene animárínsabé sirutaboirinserah ítensabé anotahtaq irutaboiruraune. Ítensabé íre íbitarusa peh iteba kouwekue tagéyabe iuwahbaraire. Iteba pokoneheéq mótaq mótarue ah kabaréq iwíáh kikiruraune.

¹⁸ Ite koragéyabe iuwahbarairana íné Poraga mónkakáq mónkárue ah kabaruraage. Kabaruraugana owainawanka ite saiqnaiúwátáire.

¹⁹ Itega Sísa kawerue kéráhwe. Minayabe itene Wahnah Sísa tuinagake itene irupipeq eyoyóinae.

²⁰ Itega Sísa kawerue kéráhnsabé iwíáh íwíáhéq itene irupipeq anotahtaq eyoyóire.

3

Poraga Tímóti Tésárónáika ke séhréh aritankeheéna eqmaq auwo ehwehne.

¹ Ítensabé iwíáh kikiréq iteba moke íre korahúnayabé itega Tímóti eqmareta ínéreq Sáirareqka itebataq Áténi suwahpeq míarauye.

² Tímótiwe Manikáne arambehri aní míre. Itereq wereq moraráq arambehriuraune. We Sísa Karáhéne ehweh síwáhnori aní míre. Wegá ite íwáhnorinkehéta eqmatáúye. Itega Sísansé sansá kawerue miraigeheéna págege aítana íwáhnorinkehe.

³ Mó kegá ite íwíoqnehrataq ite iwíáh kikiréta Sísansé sansá súéhoéta Tímótiga séhréh aítankehéeta iteba eqmatáúye. Sísansé sansá mirao puara mó kegá ite íwíoqnaneherawoe. Minawé ite aiq tagariáhwe.

⁴ Iteba míaraunaraq, Mó kegá ite íwíoqnaneherawoe aiq teiátáúne. Itega aiq teiátáúnanserah menah íwíoqnarowe. Minawé tagariáhwe.

⁵ Minayabe ínéga mó íre áwénunorahinsabé Tímóti eqmatáuge. Owainawanka áhwárawe tagéna túbáh agoro teíraq wene ehweh sehgiowámo. Sísansé sansá ambubu atiahwamo íwíáhuraage. Itene arambehri abehq náneq úkíneho. Minayabe Tímótiga koragéna teinkeheéna eqmatáuge.

Tímótiga kaweq ehweh Pora teawuwana iwíáh íwíáhú ehwehne.

⁶ Amahnága Tímótiga kouwekuraitaq ite éhweh teiátáire. Itewe Sísansabé aiq pútare atáro sansá ambubu atawéq mó keyábé irutaboirarítáhwe uraire. Ínéreq mahtaq míáh kéreqka ítensabé iwíáhúe irutaboiréq ite tagéyabe iuwahbehre. Mira únanserah itega moq ite tagéyabe iuwahbehre urairaq írátáúnaraq irupipeq eyoyóuraire.

⁷ Itene iyahnabo animárino, mó kegá ínéreq mahtaq míáh kéreq íwíoqnarowana íeruraitaq itega Sísansabé aiq pútare ateq kéráhnsabé itene iru eyoyóire.

⁸ Itene Wahnahne sansá kawerue sehgiónsabé iru anotah kawéire.

⁹ Minayabe itene kaweq sansánsabé iwíáhéq Manikánsabe kaweróne ateq wensabé iwíáh íwíáhúne.

¹⁰ Ite koragéyabe iuwahbehre. Itega íre tábúsoqme íráh éhwéh íwáhnoréyabe iuwahbehre. Minayabe ahriahri wehekáhnkákáq inokáhpqkákáq púreq aruqarurúne.

Poraga se koragéyabe Manikánka séhréh atankeheéna púrerú ehwehne.

¹¹ Iteba konayabé Maniká Iteriboreq Sísa itene Wahnahnseqsabé, Séhréh aítátao ue púrerúne.

¹² Itensabé anotah irútábóirúne. Mina únanserah iteitereq ómi kehínánsesabé anotah irútábóirigeheéq itensabé púreraitone.

¹³ Itega mirairataqmé Manikánka págege aitahnaraqmé kaweqtaq mía míagehe. Mókake itene Wahnah Sísa req ómi wensabé aiq pútare atáh kéreqka kiwekue tuigéhe. Mitaqkake ite Maniká Iteriboba míanehe irataq íre ahbabária peh kaweqtaq míagehe.

4

Mó kené ahre weh abariiyehboq pehragahro i ehwéhne.

¹ Itene iyahnabo anímáirino, itega Manikáne kaweq sansá íwáhnoruraunaq ahtebeq mira aruqaruowe. Itene Wahnah Sísa áwirue teiníe. Mina onserah ahriahri kawerue miraigeheéq pagu pagunéq teiátáune.

² Sísa itene anotah wahnáhnká teriéro urainsabé wene sánsá íwáhnoruraunaq ahtebarowe.

³ Mó kené ahre weh abariiyehboq pehragéq peh kaweqtaq mía míaooro. Minawé Manikáne sansáne.

⁴ Itene ahbabáq iwíáh sueq tabasíwe méq Maniká awahbeh sansánoro.

⁵ Maniká íre tagaríéh ánínká ahre ahriahri tagéna, Pehipi abariinie íwíáhire. Itega mina tahnsaniyeho.

⁶ Mó aniné ahre abari anímé mi ininé awehkawa moq ahbabáratéhre. Itene Wahnah Sísa mina tahnsa áhbábáq ké kamah arinawire. Minayabe menahmé págegeue teiátáuge.

⁷ Mina tahnsa áhbábárigheheéna Manikánka ite íáhrabéna omaq itaráiro? Ahqáho. Írakaumo. Peh kaweqtaq mía míageheéna íáhrabéna omaq itaráire.

⁸ Mi ehwéhnsabé anetaníbo iwíáho kegá íre peh wehukene ehweh anterúáhwe. Írakaumo. Segá Manikáne ehweh anterúáhwe. Manikánka ite séhréh aitankeheéna Wenawa iteba eqmataire.

Peh kaweq sansánoro i ehwéhne.

⁹ Sísa tagaríáh keyábé irutaboire ehwehmé Manikánka aiq íwáhnori puq itega mi ehwéh íre sehiranue teienéhe.

¹⁰ Itewe Másérónía marákórápéq Sísa tagaríáh keyábé irutaboirowe. Itene iyahnabo anímáirino, ahriahri irutaboioro éq pagu pagunúne.

¹¹ Pehwehrue mía míaooro. Íre itereq wehgaq naneqme pehragéq peh iteitene naneq auráq matiáthro. Taoraho iyehboq ibobiah taebewe arambehriro. Mi ehwéh aiq teiátáuge.

¹² Mirairataq Sísa íre tagaríáh kegá itene sánsá tagéra kaweq ke wóe éra itensabé iwíáh iwíáh aitagéhe. Mirairataq ite tabonah ke íre míagehe.

Itene Wahnahnka kiwekue ite tumeirankéhe i ehwéhne.

¹³ Itene iyahnabo anímáirino, itega kawerue iragéhboq pukia ké ehweh teienéhe. Íre ahtebeh kegá pusa keyábé ibitunátúnáno serahniyehboq teienéhe.

14 Sísá pukéna oga úkúnsabe aiq pútare atone. Aiq pútare ateq ite tagarionawe wensabé aiq pútare ató ke pukotaq Manikánka oganúq sitankéhe. Sísá tuinagake wereq sereq moráráq tuoneherawoe.

15 Itene Wahnahka iwáhnorurai ehwéh teienéhe. Itene Wahnah Sísá tuinagake ite oga míona kegá pukia ké íre kiotaikorahúne. Írakaumo.

16 Mitaqkake Manikánka anotahtaq sawaiinae. Íopeqté kéné wahnahnka moq sawaiinae. Manikáne pembiáhnka anotahtaq ehwehniinae. Ehwehniináraq itene anotah wahnáhnká íopeqté tuinawire. Tuináraq wensabé aiq pútare atera pukuro kewé ebeq irigigehe.

17 Anehe íopeqté kegá ite oga míona ke tumeiqmera itene Wahnahpa móitagéhe. Íopeq írábúyá kéhrabeq irigira kereq moráráq kie kiuqmianéhe. Mitaq itene Wahnahnseq piehgionéhe. Piehgiónaraq weba ahriahri mía míonehe.

18 Ítere q íréhra kereqne irupipeq eyoyóinkehboq mah ehwéh terieq moráráq iwíáh iwíáhoru.

5

Sísá tuina tanáhráqsábé kawerue sokahue méq áwénunonehe i ehwéhne.

1 Itene iyahnabo anímárinó, wega tuina wehekáhmé itega íre sehiranue teieráhúne.

2 Inokáhpeq wehukega sene ménsámehnsá íre wahnahno tanáhráq aebó ánínká sire. Mina inserah itene Wahnah tuina tanáhráq sinawire. Minawé ite tagariáhwe.

3 Mitaqkake wehukega mahra iwíáhéra, Amahnága peh kaweq tanáhráre. Ite peh kaweqtaq míone iwíáhigehe. Iwíáhirataq íre kaweq sunúqká seba apubúue séna kamah arinkéhe. Kía míéh ínínká ani maqmianaitaq apubúue érire. Mina inserah mi tanáhráq apubúue sinawire. Apubúue sína puara wehukega íre pehbeheráh pokorahowe.

4 Itene iyahnabo anímárinó, aebó ánínká apubúue sinserah Sísaga apubúue tuinawire. Ite íre sunkíkírirabeqte ké míáhwe. Minayabe mi wehekáh sína tanáhráq íre áhtenigehe.

5 Ite wéhékáh peh téhrehabeq kaweqtaq mía míao ke wóe. Ite íre inokáhpeq sunkíkírirabeq míona ke úne.

6 Minayabe íre irasa kegá sugáhnserahniyehboq peh tótuqméq uqmatianehe.

7 Suga sugao kegá inokáhpeq sugáhwe. Píah nah kegá inokáhpeq múguwahgu agowe.

8 Ite wéhékáh nogó ké tahnsa ké míona puag tabasíwe míaneheqmúne. Itega Sísansabé aiq pútare ateq mó keyábé irutaboironene. Minawé itene tehnke tahnsane. Sísaga ite kaweraitáráinsabé mókake ite tumeirankéhe iwíáhúne. Mira iwíáhwé itene káhpahraté miraia ayáhnúq tahnsane.

9 Manikánka ite anotah kamáh ainieéna íre omaq itaráire. Írakaumo. Itene Wahnah Sísá Karáhéga ite kaweraitena mókake tumeirankeheéna omaq itaráire.

10 Ite oga miáhnaraq Sísaga tuinabirapómo. Ite pukonaraq tuinabirapómo. Wega itene ahabáqsabe pukú púana tuinagake weba oga mía míaneheqmúne.

11 Iteitene irupipeq eyoyóinkehboq mi ehwéh we teawíoro. Menah itega aiq mirauronserah mókakeakáq moq mira aruqaruroro.

Ite moke kaweq sansá miraigeheéna Manikánka séhréh aítáhráhi ehwéhne.

¹² Itene iyahnabo anímáríno, ite íwáhnorigeheéna Manikánka itetaq wahnah ke omaq sitáráire. Ité Sísane sánsá ahtebeq kawerue sehgegeheéra arambehriue íwáhnorowe. Sensíwíq pankereq sensabé iwíáh iwíáh arítáhiro.

¹³ Segá mi arámbéhrí miraonsabé irutaboírue sensabé iwíáh iwíáh arítáhiro. Iteite peh morá iwíáhéq pehwehue miáhiro.

¹⁴ Itene iyahnabo anímáríno, teiéna ehwéh írátíáhiro. Taoraho keyábé, Kawerue arambehrioro arítáhiro. Áhre keyábé Manikáne ehweh ahrreraq sitáhiro. Mareqmarero ke séhréh arítáhiro. Ómi mi kebá méq uwaréqme ke miáhiro.

¹⁵ Ité ahbabáraitéhra kewé íre ahbabárarítáhiro. Peh ahriahri Manikáne animarí we séhréh atéhéq pehrápeqte ké moq séhréh arítáhiro.

¹⁶ Ahriahri iru eyoyó ke miáhiro.

¹⁷ Púreq aruqaruroro.

¹⁸ Kaweq sunúq íre kaweq sunúq ahriahri Manikánsabe, Kaweróne ateq iwíáh iwíáh atáhiro. Minawé Maniká awahbeh sansáne. Ité Sísá Karáhé tagariáh púaq mína tahnsanoro.

¹⁹ Manikáne Awanka iwíáh aítana miraoro ínawe ahqáho atého.

²⁰ Manikáne ehweh irare kené ehwehnsabé siwiréh ariteq anetaníbo iwíáhiyeho.

²¹ Moke íréhra ehwéhnkákáq wehukene sansánkákáq iwíáhue tagéq peh kaweq ehwéh sehgieq kaweq sansá ambubu atíáhiro.

²² Moke ahbabáq sansa pehragahro.

Páhsi parabaginai ehwéhne.

²³ Maniká aru ukiréh ánínká wewega itene iru ukiq itena kaweq iwíáh aítankéhe. Wega iteiuwankakákáq itene irupipeqkákáq itene inonkankakákáq wahnahnaitankéhe. Itene Wahnah Sísá Karáhéga tuinagake ite íre ahbabária peh kaweqtaq míagehe.

²⁴ Omaq itarái anínká séhréh aítankéhe. Wega irari ehwéhmé ahriahri sehgi áni púana séhréh aítana mirainawire.

²⁵ Itene iyahnabo anímáríno, itensabé púreraitáhiro.

²⁶ Ómi mítaq Sísá tagariáh ké mehweh arítáhiro.

²⁷ Sísá tagariáh ké moke iragéhboq mah pahsí sáhnsáhóro. Itene Wahnah áwirue sáhnsáhóro teíúge.

²⁸ Itene Wahnah Sísá Karáhéga ite arutaboíréna séhréh aitéhre.

2 Tésárónáika

Ebeq sáhsahwe ahtebé ehwehne.

Táhmáro Tésárónáika suwahpeqte kégá Sísaga tuina tanáhráqsábé múguwahgu iwíáhéra, Wega aiq kowekuraire ue síwáhnorue. Poraga mi ehwéh irena mi kegá aiq pútaq ehwéh siahtebageheéna mah pahsí sehiranúwe. Wega sensabé, Péhe éhwéh pehragéq taorahoiyehboq Sísá itene Wahnahne sánsá tauntahunue sehgióro ue mah pahsí sehiranúwe.

Poraga Tésárónáika suwahpeqte ké anehe siu pahsíc.

¹ Ite apáhránító íwíq Pora, Sáira, Tímóti, míone. Itene pahsí sáhsahwe tagahro. Tésárónáika suwahpeqte Sísá tagariáh kéo, itewe Maniká Iteriboreq Sísá Karáhé itene Wahnahneq moráráq mía míaowe.

² Mía míaonsabé Maniká Iteriboreq Sísá Karéhéreqka ite séhréh aitera itene iru ukiq itagéhe.

Íre kaweq sunúqkákáq Sísá tagariáh kégá wene sánsá kawerue sehgiro ehwéhne.

³ Itene iyahnabo anímáрино, Sísane sánsá aiq kawerue ahtebéq tábúsoqme sehgirowe. Itega wensabé wensabé arutaboiratéhowe. Menah peh ákáhtaq ahtebéq irutaboiruowe. Amahnága anotahtaq ahtebéq irutaboiruowe. Minayabe itensabé ahreraq matawéq Manikánsabe kaweróne ateq iwíáh iwíáhúne.

⁴ Íre kaweq sunúq mó kegá íwíoqnarotaq itega Sísane sánsá kawerue ambubu atawéq sehgirowe. Anetaníbo iwíáh íre iwíáhia peh Sísansabé aiq pútare ateq wene sánsá tábúsoqme miraowe. Minayabe ite mó kehiná suwahpeq Maniká tagariáh kéreq míonaraq itene kaweq sansá teri terinúne.

Sísaga tuinagake we íre tagariáh ké kamah arie ehwéhne.

⁵ Sísane sánsá sehgiro puara mó kegá íwíoqnahwe. Minayabe Manikánka itensabé, Kawerowe aitahtaq mókake wega wahnahnirabeq awaq miagéhe. Wega wehuke saraqme sainsuahnarraq peh tábúsoqme mirainkehe.

⁶ Manikánka peh tábúsoqme sansánue ite íwíoqnah ke ehweh págegeue kamah arinkéhe.

⁷ Sísaga íopeqte tuinagake itereq itereqne íérime parabaruankehe. Mitaqkake itene Wahnah Sísareq wene págege íopeqte kéreqka anotah iróbináninaakáq tuoneherawoe.

⁸ Túirataq ite Manikánsabe iuwahriehre éra Sísá itene Wahnahne ehweh íre sehgió ké anotahtaq kamah arinawire.

⁹ Kamah arinara se itene Wahnah míéhrebeq ahriahri íre míaneherawoe. Wega téhrehrebeq págegeue arambehriirabeq íre míaneherawoe. Se peh iraipéq ahriahri méra síérínayabé kamah oneherawoe.

¹⁰ Sísá tuina wehekáh we tagariona ke, wensabé aiq pútare atona kegá wensabé anotahtaq iwíáh iwíáh atanéhe. Itega teiátáuna ehwéh Sísá éhwehnsabé aiq pútare uro puag ite moq mitaq méq wensabé iwíáh iwíáh atagéhe.

Sísá tagariáh kégá wene ehweh kawerue sehgihehéra púreru ehwéhne.

¹¹ Mókake sína tanáhráqté náneqsabé iwíáhéq itensabé púreréq, Séhréh arito ue púreraita aitaúne. Manikánka ite omaq itena, Kaweq sansánoro aitaráire.

Ite Manikánsabe aiq pútare ateq kaweq arámbéhríoneheqmúne urowe. Itega moke wega teiu naneq kawerue miraigeheéna págege aito ue púreraitone.

¹² Itene anotah Wahnáh Sísa áwíq pankereq wensabé iwíáh iwíáh atageheheeq púreraitone. Wene sánsá kawerue mirairataqmé Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísa Karáhéreqka iteíwíq pankerera kawerowe aitera ite séhréh aitagéhe.

2

Manikáne ehwehnsabé awahrieh aní éhwehne.

¹ Itene iyahnabo animárinó, itene Wahnah Sísa Karáhéga tuinagake itereq míageheéna tumeirankéhe. Mi tanáhráq múguwahgu iwíáhiyehoéna kawerue irageheéna teiníe.

² Mi wehekáh aiq sótaikuraire e ke miáhwe. Mó anínká iwíáhéna, Manikáne Awanka iwíáh aintáráime aiq sótaikuraire uraire. Mó anínká Manikáne ehweh síwáhnoréna, Aiq sótaikuraire uraire. Mó anínká péhenéna, Ite Porarehga páhsiipéq mi wehekáh aiq sótaikurai ehwéh aiq sehiranurowe uraire. Sene ehweh írátíówana iwíáh kikirirana irupepeq íre kawerínehboq Sísa aiq tutaire uro ehwéhnsabé íre aiq pútare arítáhro.

³ Péhe éhwéhnsabé aiq pútare arítéhboq írátíáhro. Sísa tuina wehekáhmé íre pehipi tuinawire. Írakaumo. Ebeqme áhnte saiyo kegá Sísame sánsá suera wensabé ahqáho ataneherawoe. Mitaqkake Manikáne ehwehnsabé awahrieh anímé, iraipéq míanaína anímé ábóraraginawire.

⁴ Áhnte kegá, Mina itene maniká míre éra iwíáh iwíáh atáhwe. Ábóraragína anínká moke mi naneqsabé ahqáho inawire. Minawarimé abehq nánere éna wenáwíq pankerena ínébataq anotah aní múge inawire. Manikánsabe iwíáh iwíáh atona nahtápéq kiwéna, Íné Maniká múge inawire.

⁵ Iteba míarautaq mah ehwéh aiq teiátáuge. Minawé aiq ibitagiro?

⁶ Mi aní amahnága íre ábóraq míahrahinsabé tagaríáhwe. Manikánka mi tanáhráq aiq awehraq mire iwíáhhinaraqmé we ábóraraginawire.

⁷ Amahnága ahkaragára sansámárimé peh kopípéq kéhre. Ahkaragáraga saiqnariéh anínká pokínararaq mi sansá ábóraraginawire.

⁸ Téhwe Manikáne ehwehnsabé awahrieh anínká ábóraragínana anehe Sísa tuinae. Itene anotah Wahnáh téhreh naneqkákáq tuinaraq wene áwéhipeqté éúqká mi aní tabiqsuankéhe. Téhreh naneqka mi aní íre kaweruanawire.

⁹ Manikáne ehwehnsabé awahrieh aní sínaraq owainawanka págege atahna puana wega péhe ótáq sánsánkákáq íre miraorahi sansánkákáq mírainawire.

¹⁰ Mi anínká áhnte ahbábáq sánsá miraéna iraipéq pokira keyábé wene péhe sánsánsabé, Aiq pútare aintáhro aritanawire. Sega aiq pútaq ehwéh Manikáne kawerarite ehwehnsabé suwahríáhna puara mi aniné péhe sánsánsabé aiq pútare atera iraipéq pokigehe.

¹¹ Minayabe Manikánka sene iwíáh íre kaweraritanae. Sega aiq pútaq sansánsabé, Ite iuwahriehre ira puana Manikánka péhe sánsánsabé aiq pútare atáhro inae. Minayabe se péhe sánsánsabé aiq pútare atagéhe.

¹² Sega aiq pútaq ehwéhnsabé íre aiq pútare atera peh ahbabáqsabe suwahbáhna puana Manikánka anotah ehwéh aritena sainsuanawire.

Manikánka ite meirena kaweraitankeheéna aiq omaq ito ehwéhne.

13 Itene iyahnabo anímárino, Manikánka itensabé arutaboiraitéhre. Itega íre ibitarusa peh itensabé iwíáhéq wensabé iwíáh iwíáh atone. Wega ite meirena kaweraitankeheéna téh omaq itowana Wenawanka ite kaweqtaq míageheéna moq omaq itowe. Itega wene ehwehnsabé aiq pútare atáro puana Manikánka kaweraitáaire.

14 Itega teiátáuna ehwéh aiq pútare aitarónsabé itene Wahnah Sísa Karáhé téhrehnkakáq míéhrebeq pokigeheéna omaq itowe.

15 Minayabe íwáhnorurauna sansá ambubu atíáhiro. Itene iyahnabo anímárino, mi sansá iwéhipeqté éhwéhnkákáq páhsiipeqté éhwéhnkákáq íwáhnoruraune. Mi ehwéh kawerue ambubu atíáhiro.

16 Itene Wahnah Sísa Karáhéreq Maniká Iteriboreqka itensabé sirutaboíroye. Segá itene irupipeq aiq kaweraitároýansabé itene irupipeq ahriahri eyoyóinae. Ite séhréh aitera oga mía míaohequmúne iwíáh aitaráóye.

17 Itega kaweq arámbéhríeq kaweq ehwéh irarigeheéra segá ite kawerue séhréh aitera págege aitagéhe.

3

Manikánka ite séhréh aitankéhboq púreraitáhiro i ehwéhne.

1 Itene iyahnabo anímárino, mó ehwéh kéhre. Sísa itene Wahnahne ehweh abae aginkehboq itensabé púreraitáhiro. Itega mi ehwéh téh írátótáq kawerue ireq ambubu atiarowe. Mó kegá mina onserahnigehboq púreraitáhiro.

2 Síssane ehweh teriunaraq mi ehwéhnsabé mó kegá aiq pútare atáhwara mó kegá íre aiq pútare atáhwé. Íre aiq pútare atáh ké ahkaragára ahababáq kega íubíyehboq púreraitáhiro.

3 Itene anotah Wahnáhnká anetaníbo iwíáh íre iwíáhia peh kawerue wahnahnaitankéhe. Owainawanka ite ahabáraitehnehoéna itene anotah Wahnáhnká séhréh aitena págege aitankéhe.

4 Sehgióro urauna ehwéh aiq kawerue sehgiówe. Itega iwíáhúnawe, Mókakeakáq kawerue sehgiówe iwíáhúne. Itene Wahnahnká mi iwíáh aitéhrana irupipeq kawerire.

5 Itene anotah Wahnáhnká iwíáh aitahnaq Manikánka arutaboiri sansá iahtebagehe. Sísa Karáhéga wene arambehri ambubu atawéna kawerue sehgiunserah miraigehe.

Ómiga arambehrioro i ehwéhne.

6 Itene iyahnabo anímárino, itene anotah Wahnáh Sísa Karáhé áwirue teiníe. Táhmáro Sísa tagariáh kégá taorahoéra íwáhnorurauna ehwéh anterúáhwé. Mina tahnsa kéreq íre míáhiro.

7 Ite tagariáhmé iteba míaraunaraq íre taorahouraune. Itega miraurauna serahno.

8 Iteba míaraunaraq itene tópah pehipi íre naraune. Írakaumo. Inokáhpéqakákáq wéhékáhnkakaq págegeue arambehriuraune. Iru págege aitéhoéq íre ineh inehia itene táhutahuqsabé arambehriuraune.

9 Íwáhnorúnayabé itega táhutahuq náíéro irarurauno? Írakaumo. Náíéro íre iraruraune. Itega arambehriurauna sansá tagéq mina tahnsanigeheéq mirauraune.

10 Iteba míaraunaraq mahraréq, Arambehriyabé taorahoi aní tópah íre náíéro uraune.

11 Amahnága ite táhmáro peh taorahoéq íre arambehriowe. Peh íre itereq wehgarirag írare irareowe. Minayabe mó kegá teiátówaq írátáúne.

¹² Itene anotah Wahnáh Sísa Karáhé áwírue taoraho keyabé mah ehwéh teriéro aitone. Mahraréq, Itene táhutahuq mewe nagehboq tabasiwe méq kawerue arambehriero teriéro.

¹³ Itene iyahnabo anímárinó, kaweq sansá miraéyabe taorahoiyehboq peh ahriahri mira aruqaruroro.

¹⁴ Mah pahsípéqté éhwéh anteruahna aní peh áwé tagahro. We ayehitaw-iankéhboq pehragéq weba íre kowíáhro.

¹⁵ We naruo aní míre íwíáhiyeho. We iteruwahrah aní púana wega tábúsoqme iwíáhinkéhboq peh kaweq sansánúno págegeue teawéro.

Iru ukiq itahráhi ehwéhne.

¹⁶ Itene anotah Wahnáhmé iru ukiq itahráhi aníne. Kaweq sunúqkákáq íre kaweq sunúqkákáq ahriahri wega itene iru ukiq itahráhire. Wegá itene iru ukiq itena iteba mía míainkeheéq púrerúne.

Porane páhsi parabaginai ehwéhne.

¹⁷ Íné Poraga amahnága ínénéne niahtate mahna parabaginai ehwéh sehiranuge. Moke ínégá íátáu pahsí mahna tahnsa séhírá káráire. Mahna tahnsa séhírámé peh ínénéne sehírá míre.

¹⁸ Itene anotah Wahnáh Sísa Karáhéga ite moke séhréh aitéhre.

1 Tímóti

Ebeq sáhnshawe ahtebe ehwehne.

Tímótime anowawé Asiu iní miowana wenabowe nahnso aní miowe. Poraga Tímóti áwáhnorúwana wega Porane ehweh tábúsoqme sehgiuwe. Mah pah-sípeq Poraga Tímótsinsabé mahrarue teawena, Péhe éhwéh irare keyábéwé, Manikánsabe iwíáh iwíáh ate sansánsábéwé, Sísa tagariáh kéraq wah-nahno keyábéwé, Sísa tagariáh ké síwáhnoréna kaweq sansá sehgieyabewé, orenínsó kéweinínsó séhréh ariteyabewé, tauntahunue arambehriéyabewé, móneyabé kawerue iwíáhéyabewé, áwáhnorúwe. Poraga mah ehwéhnkákáq mó ehwéhnkákáq mah pahsípeq sehiranúwe.

Poraga Tímóti ebeq awu pahsíe.

¹ Tímótio, iné Porane páhsi sáhnshawe tagáhnno. Sísa Karáhéreq Maniká ite kaweraitéh ánínseqka, Sísa éhweh kosíwáhnorúno aintera eqmaq núwátóye. Mókake Sísa Karáhéba kaweq matábúrápéq oga mía míaonehe iwíáhúne.

² Inéga Sísa éhweh áwáhnorurataq ahtebarona puah are nénahni úkurone. Maniká Iteriboreq Sísa Karáhé itene Wahnahnsseqka are séhréh atera sirutaboiratara arene aru ukiq atagéhe.

Péhe éhwéhnshábé ahqáho ataneheqmúne i ehwéhne.

³ Iné Másérónia marákórápéq pokinaurataq arensabé, Épésa suwahpeq míahno éna amahnága moq mitaq míahno teawúge. Táhmáro areba míáh kégá péhe éhwéh síwáhnorowe. Arega mi keyábé, Itene péhe éhwéh mó síwáhnoriyehboq túbáh agoro terio.

⁴ Áwahe ehwehnikákáq sigaqnaréh síwíqmari iwíáho ehwéhnkákáq síwáhnorowara íráh kégá ehwehowe. Mina tahnsa éhwéhnkáwé peh múguwahgu iwíáh aritahnara Manikáne sansá íre ahtebahrahowe. Minayabe, Túbáh agoro terio. Sisansabé aiq pútare atéhranka ahtebahrahowe.

⁵ Kawerue síwáhnorinaraq íréhra kégá ahababáq íre miraiá sirupipeq mó keyábé sirutaboairaritagéhe. Sirupipeqté áhbábáq sánsánsábé íre sirutaboirára peh kaweqtaq míéhransabe sirupipeq pehwehrue míagehe. Sisansabé aiq pútare atéhra puara mó keyábé sirutaboairaritagéhe.

⁶ Táhmáro kégá mi kawéq sánsá sinehepeq suera peh seyene iwíáhéra peh abehq éhwéhmárinowe.

⁷ Sega Manikánka sehgióro ú ehweh síwáhnoréyabe suwahbówe. Ite aiq ahtebone iwíáhéra síwáhnoro ehwéh sirupipeq íre irasa pehipi irare irareowe.

⁸ Ite tagarionawe Mósísiga sehgióro ú ehwehniká wehukene ahababáq sansa sokigiorahi ehwéhne. Mi ehwéhnká ahababáq sansa sokigi inkeheéna Manikánka mi ehwéh omaq atowe. Mi ehwéhnká miraínaraq aiq kaweq ehwéhne atone.

⁹ Mósísiga sehgióro ú ehwehmé íre peh morá kaweq keyábé sehgióro irarúwe. Írakaumo. Wene ehweh anterúáh kéwé, píribahri kewé, Manikánsabe suwahrieh kewé, ahababáq kewe Manikáne sansánsábé suwahriehre éra peh mah marákóipéqté sánsá sehgió kéwé sinoibo subiq súáh kéwé mó ke subiq súáh kéwé moke mína tahnsa keyábéwé mi ehwéh irarúwe.

¹⁰ Mó kené ahre weh abariira kewé wehukéninká mó áwáhu wehukéní ahkaragára sansá mirao kewé mó kené animári aebóo kewé péhe éhwéh irare

kewé mó keyábé péhepehe aritewé moke mó íre kaweq sansá mirao keyábé Mósísiga sehgióro ú ehweh teriuwe. Moke mina tahnsa ahbábáq kégá aiq pútaq ehwéh anteruáhwe.

¹¹ Aiq pútaq ehwéhmé íre mó ehwéhne. Írakaumo. Peh morá Manikánka korerio teniátái ehwéhne. Ínéga wene kaweq ehwéhmé teriú ání múge. Mi ehwéhnká, Maniká págege aninéna anotah tehrehrebeq mía míai aníne teíre. Minayabe iwíáhéna wensabé iwíáh iwíáh atóge.

Manikánka wensabé arutaboírúnsabe Poraga kaweróne ato ehwéhne.

¹² Itene Wahnah Sísa Karáhéga wene arambehri mirainkeheéna eqmaq núwátáire. Ínéga kawerue arambehrinawire iwíáhéna págege aintáráire. Minayabe kaweróne atóge.

¹³ Íné Sísa íre tagariarutaq íné wene naruo aní míarauge. Wene naruo aní ména wensabé áwioqnéna éhruru atáráuge. Wensabé íre aiq pútare atena peh múguwahgu aní ména mi ahbábáruaugana wega ínénsabe arutaboíraintena insahwé aintáráire.

¹⁴ Itene Wahnah Sísa Karáhéga iwíáh aintena íné anotah sehréh aintarái puana wensabé aiq pútare atena nirutaboíruraage.

¹⁵ Ahbabáqka ite saiqnariaraitaq Sísa Karáhéga ite meirena kaweraintanieéna mah tarakóipéq tumiowe. Tumio ehwéhmé anotah kawéq éhwéh púaq ómiga aiq ahtebahrahúne. Ahtebéq aiq pútaq ehwéhne irarúne. Áhnte ahbábáq ké míáhwana ínéga ahbabáq aní míaraugana néne ahbabáqka moke mó kené ahbabáq kiotaikuraire.

¹⁶ Kiotaikurairara mah kehiná kéhínánká, Sísa ahriahri uwarena aní míéhre tagageheéna wega ínénsabe arutaboíréna kaweraintáráire. Kaweraintáráirara wehukega íné tagéra iwíáhéra, Ité moq kaweraitahráhire éra aiq pútare atéhransabé oga mérapeq awaq miagéhe.

¹⁷ Manikámé we mía míai Wahnáh míre. We íre pukorahi aníne. Wehukene siuranka Maniká íre tagahrahowe. Webataq Manikáne. Ahriahri we anotah Wahnáh míéhre éq wenáwíq pankereq wensabé iwíáh iwíáh atone. Aiq mire.

Ahbabáq sansansábé ahqáho ate peh kaweq sansá sehgio i ehwéhne.

¹⁸ Tímótio, are nénahni úkurone. Manikáne ehweh iraruro kegá are éhweh irarurowe. Minayabe sehgie sansa teawinié. Segá iraruro ehwéh ahrreraq matawé ahbabáq sansansansábé anotahtaq ahqáho ate Manikáne arambehri tauntahunue sehgio.

¹⁹ Manikáne sansá ambubu atawé kaweqtaq miéhnaraqmé arene aru ukqme míaniewóne.

Táhmáro kegá ahbabárera siru págegeuronsabé anetaníbo iwíáhéra Sípane sánsá sinehepeq sutowe. Sinehepeq sutonsabé abehq úkurowe.

²⁰ Mína tahnsanuya anité sensíwíq Íménéúsireq Árékásántareq miéhye. Segá Manikánsabe éhruruuyansabé owainawanka anotahtaq kamah arinara siahte-bageheéna owainawapa miáhtaó arítóge.

2

Ómi keyábé púrerarítáho i ehwéhne.

¹ Téhwe sehgie ehwéh teawinié. Ómi keyábé mahraoro terio. Manikánsabe kaweróne ue iwíáh iwíáh ateq mah kehiná kéhínánsábé iwíáhue púrerarítáho. Manikánka sehréh aritankéhboq púrerarítáho terio.

² Ite pehwehrue méq tabasiwe méq kaweqtaq míanehboq wahnah kereq anotah anímárinseqsabé púrerarítáhiro terio.

³ Minawé kaweq sansáne. Manikámé ite kaweraitéh áni púana mi sansá miraúna keyábé awahbehre.

⁴ Wega moke mah kehiná kéhínánká aiq pútaq ehwéh ahtebéyabe awahbehre. Ahtebehrataq wega kaweraitáhráhire.

⁵ Manikámé peh morá ánine. Wehukega Maniká tagariageheéna mibeq mahbeq arítéh ánimé peh morá Sísa Karáhé miéhre.

⁶ Ómi ite insahwé aitanieéna awehraq tanáhráq itene ahbabáqsabe pukúwe. Pukúnsabe Manikánka ite sokigiéna, Moke mah kehiná kéhíná kaweraiteyabe nuwahbehre uraire.

⁷ Mi ehwéh síwáhnorinkeheéna Manikánka eqmaq núwátáire. Íné íre péhenia peh aiq pútariahnsanuge. Nahnsó kegá aiq pútaq ehwéh irera Manikáne sansá ahtebageheéna koreri terinúno éna eqmaq núwátáire.

⁸ Íné nuwahbeh sansá teawiníe. Arega ómi kehiná suwahpeqte wéhyábé síwáhnoré mahraré, Weho, ibiahnsanome ehwehome pehragéq peh kaweqtaq méq iyahnkara pankeqme púreroro ue síwáhnorúno.

Ahreronsábé kaweqtaq miáthro arito i ehwéhne.

⁹ Mó ahréro síwáhnoro ahreróno, tabasiwe méq kawerue inerinerue miáthro. Áhnte awahriq naneq pehragéq peh áberáhna korósi sukiwe miáthro. Pásésuqme áhnte moné tahnsa korósiwé awahriq naneqmarínsábé íre iwiáh iwiáthoro.

¹⁰ Íre iwiáhéq peh Manikáne ehweh sehgieq mó naneq mó naneq kaweq arámbéhríoro. Íre korósi peh itega kaweq arámbéhríome itene awahriq naneq tahnsa kéhre. Íné Manikáne sansá tagaríoge irari inínká miraúnaraq aiq kawerinae.

¹¹ Momiwíorabeq ahrerónká íre ehwehnia peh ehiya méra Manikáne ehweh kawerue irera ahtebagehe.

¹² Momiwíorabeq ahre inínká weh wahnahnue síwáhnorineho. Írakaumo. Síwáhnorinehboq peh ehiyamé ehweh irankéhe.

¹³ Ahrerono, írátíáthro. Téhwe Manikánka Éhráma mirarena anehe wene ahre Íwi mirarowe.

¹⁴ Éhrámaga owainawane péhe éhwéh íre aiq pútare atowe. Írakaumo. Peh wene ahrega owainawane péhe éhwéh irena Manikáne ehweh anteruowe.

¹⁵ Ahre inínká Sísansé sansá ambubu atawéna mó keyábé arutaboíréna kaweqtaq ména tabasiwe miáhnaraqmé aiq kaweq sansáne. Mina tahnsa inínsónká ani maqmaréhrataq Manikánka kawerarítankéhe.

3

Peh kaweqtaq miáh kégá Sísa tagariáh kéréq wahnahnoraho ehwéhne.

¹ Sísa tagariáh kéréq wahnahnéyabe awahbeh anímé anotah kawéq arámbéhrí miraéyabe awahbehre. Minawé aiq pútaq ehwéhne.

² Sísa tagariáh kéréq wahnahné arambéhrí miraéyabe awahbeh anímé peh kaweqtaq míai míai anínká wahnahnoráhire. Peh morá áhré matiéh anímé, tabasiwe miéh anímé, uwarena anímé, tábúsoqme iwiáhi anímé, nahnsó mehwehue kiraboi anímé, Maniká awahbeh sansá kawerue síwáhnororahi anímé, peh mína tahnsa anínká Sísa tagariáh kéréq wahnahnoráhire.

³ Mi arámbéhrí íre wahnahnorahi anínsábé teawiníe. Píah néna múguwahgu aruqaruri anímé, móneyabé arutaboiri anímé, tobeh aruqaruri anímé, ehweh aruqaruri anímé íre wahnahnorahire. Peh uwareasa anímé wahnahnorahire.

⁴ Wene ani ahre kawerue wahnahni anínká Sísá tagariáh kéréq wahnahni aní míahrahire. Sibowáné ehweh íre irasa pehipi anteruáh ánímáriné si-bowáwé íre wahnahnorahire.

⁵ Wene ani ahre íre kawerue auráq matiahnaraqmé Sísá tagariáh kéréq árahue kawerue wahnahnorahiro?

⁶ Peh amahnága Sísansabé aiq pútare atéh ánínká íre wahnahnorahire. Peh amahnága aiq pútare atéh ánínká wahnahnínaraq píribahriéna, Íné anotah aní múge íwiáhinabomo. Iwiáhinaraqmé Manikánka naho owainawa kamah awunserah kamah awinawire.

⁷ Sísá íre tagariáh kégá, Peh kaweq aníne atáh anímé Sísá tagariáh kéréq wahnahni aní míahrahire. We íre kaweq aní míre íwiáhirataq sega éhruruirana owainawanka mi aní saiqnarianawire.

Peh morá kaweq sansáno ke Sísá tagariáh kéné morábí matiáh ménsáméhnsátáq wahnahnoraho ehwéhne.

⁸ Peh kaweqtaq méra kaweq íwiáho kégá Sísá tagariáh kéné morábí matiáh ménsáméhnsátáq wahnahnorahowe. Píah naruqnaruro kewé, mó kené ménsáméhnsánsabe aigará pabeki kewé íre wahnahnorahowe.

⁹ Siru ukiqme méra peh Manikáne sansá kawerue ambubu atíah kégá wahnahnorahowe.

¹⁰ Téhwe pehgáriq arámbéhrí sieq áhwárawe tagahro. Tagehrataq kawerue arambehriéra kaweqtaq mía míairataq morábí matiéhra ménsáméhnsátáq wahnahnorahowe.

¹¹ Sene ahrero moq peh kaweqtaq mía mía inínsó míéhrataqmé sensuweh-qsonka wahnahnorahowe. Sene ahreronká péhe éhwéh íre aritera peh tabasiwe míéhrataqmé sensuweh-qsonka wahnahnorahowe. Sene ahreronká íre sibitarusa peh kaweq arámbéhríéra mó ke séhréh aritéhrataqmé sensuweh-qsonka wahnahnorahowe.

¹² Peh morá áhré matiáh kéwé sene ani ahre kawerue wahnahno kewé mi arámbéhríráq wahnahnorahowe.

¹³ Sísá tagariáh kéné wahnahnka kawerue wahnahnotaq tagah kégá sensíwíq pankeráhwe. Sensíwíq pankeráhwara kawerue wahnahnéra íre áhrea Sísá Karáhé éhweh pahsuqme teriéwe.

Manikáne sansá áwahewé anotah naneq mire i ehwéhne.

¹⁴ Pehgáriq tanáhráq areba koraganie íwiáhéna mah pahsí sehiranue áwúge.

¹⁵ Areba íre apubúue konaraq arega Sísá tagariáh kégá momiwírarabeqte sánsámé Manikáne animárinésábé ahreraq matiankeheéna mah pahsí sehiranue áwúge. Maniká oga mía míairaq ite Sísá tagariona ke wene animári míone. Awankátate nah pegiqmárahnserah ite Sísá tagariona kégá momiwírorabeq aiq pútaq ehwéh pankerone.

¹⁶ Ite kawerue tagarionawe Manikáne kaweq sansá nahomé kopéq kowana Sísá tutai puana amahnága ábóragire. Wene sánsá áwahewé anotah nanere. Minayabe mah ígónkónká aiq mahraréna, We wehukeni úkúwara wehukega we tagowana Manikáne Awanka wene sánsá peh kaweq sansáne atowe. Íopeqté kégá moq we tagowe.

Manikánka wene kaweq matábúrápéq tumerena,
Mahtaq anotah Wahnáh ání míahno atowe.

Mó kegá we éhweh mah kehíná kéhíná míáhrabeq teriéwara mah marákó
marákóipéqté íráh kegá wensabé aiq pútare átáhwe ire.

4

Péhe éhwéhnká wehukene iwíáh íre kawerarítéhre i éhwéhne.

¹ Anehe tanáhráqmé táhmaro kegá wahnsane péhe éhwéh irera sehigéhe. Mó kegá owainawamaríné ehweh síwáhnorirara irera Sísane sánsá suagéhe. Minayabe Manikáne Awanka aiq pahsuqme iraruraire.

² Péhe éhwéh irera sirupipeq múguwahgu agéra ahababáq sansansábé íre siyehitáhnara peh péhe éhwéh síwáhnorigehe.

³ Péhe éhwéh síwáhnoréra, Mahbiga ahre mewe weh úkiyehboq peh ítaq mahbigáu mía míaro éra mó naneq tahutáhúq órira míre ahriahri awehrioro éra síwáhnorigehe.

Moke táhutahuqme Manikánka aiq mirarowe. Minayabe wensabé aiq pútare atera aiq pútaq ehwéh írátíáh kegá wensabé kaweróne atera mí tahutáhúq pehipi nahwe.

⁴ Moke Manikánka miraro naneqme aiq kaweq nanere. Minayabe itega íre awehria peh wensabé kaweróne ateq pehipi nanehe.

⁵ Manikánka moke táhutahuq nah naneq mire insabé itega wensabé kaweróne atona puaq íre awehria pehipi nóne.

Poraga Tímótinsabé Sísane arámbéhrí ání míahno ato éhwéhne.

⁶ Arega mah ehwéh Sísa tagariáh ké síwáhnorinaraq Sísa Karáhéne kaweq arámbéhrí ání míankehe. Aiq pútare atahna ehwéhnká are págege atáráirah kaweq sánsá ambubu atiarone.

⁷ Ahababáq áwahe ehwehmé, múguwahgu ehwéhmé pehragáhno. Peh Manikáne kaweq sánsá miraúno.

⁸ Wehukene ayahnsa págege arite sansamé ákáhtaq kaweq sansáne. Manikáne kaweqtaq mé sansámé anotah kawéq sánsáne. Wene sánsá sehgió kegá amahnága oga míáh tánáhráqkákákq mókakeakákq oga mía míaoneherawoe.

⁹ Mah ehwéhmé aiq pútaq ehwéh míre. Ómiga irera aiq pútare atéhrataqmé aiq kawerinae.

¹⁰ Maniká oga mía mía anínéna moke mah kehíná kéhíná merirena kawer-aritahráhire. Wensabé aiq pútare atáh ké aiq kawerarítéhre. Minayabe aiq pútare ateq págegeue arambehriúne.

¹¹ Mah ehwéhmé síwáhnoré, Kawerue sehgióro terio.

¹² Are íre anonani míahnayabé mó kegá awiréh atéhrataq ahqáho arito. Peh kaweq ehwéh iraré kaweqtaq mía míae mó keyábé arutaboírúno. Aiq pútare atahna sánsá ambubu atawé peh kaweq sánsá miraúno. Sísa tagariáh kegá are tagéra arene sánsá miraigehboq teawú éhwéh sehgio.

¹³ Areba íre apubúue konaraq wehuke míáhtáq Manikáne ehweh sáhnsahwe pahsuqme kawerue síwáhnorúno.

¹⁴ Aboawah wehgá siyahnkurataté arenaneq táhtoréra Manikáne Awanka iwíáh arítarái ehwéh irarurotaq Manikánka págege atáráire. Segá iraruro ehwéhmé kawerue ahreraq matawé sehgio.

¹⁵ Arene arambehri kawerue miraúno. Ómiga tagéra kaweq sansáne iwíáhigehboq teawú éhwéh ambubu atawé sehgio.

16 Arerensabéákák arega síwáhnoróna ehwéhnikákák aurák matiahno. Teawú ehweh ambubu atawé sehgio. Mirainaraqmé íre arebataq áhnte arene ehweh íráh kéreq moq oga mérapeq awaq miagéhe.

5

Poraga kaweq síwáhnóré sansa Tímóti teawu ehwéhne.

1 Arega abowah wehreq orerónseq ehweh terínaraq píribahriinehboq aren-
abouránsábé tábúsoqme ehwéh teawenanserah pehwehruie terio. Mahbireq
o menáhwénseqsabé arenábák áwáhnorónanserahnue kawerue síwáhnorúno.

2 Aboawah ahrérónseq orenínsónseq arenanoura aurák matawé séhréh
atahnanserahnúno. Ahre ahrariyabé arenanahno aurák matawé séhréh
atahnanserahnúno. Sene sinonkataq táhtoréhnehboq pehragé séhréh arito.

Kéweinínsó kiraboé ehwehne.

3 Íre aninkákák órení kéweinínsábé kaweq sansánúno.

4 Kéweiní wene aninseq anahwareq míéhrrataq sega aurák matawéra
kiraboigehe. Sinoiboga sene animári ebeq kirabouronsabé se ore orení
úkírataq sene animárinká se kiraboigehe. Sene káironaní kiraboéyabe seyene
arambehrie. Minawé Maniká awahbeh sansáne.

5 Íre aninkákák anahwankákák kéwéinímé orení úkínaraq wega iwíáhéna,
Manikánka séhréh aintankéhe íre. Minayabe wega wéhékáhnkakaq
inokáhpeqkákák Manikánsabe, Íné séhréh ainto éna púreq aruqarurire.

6 Mah marákóipéqté náneqsabé arutaboíréna peh we awahbeh naneq sehgi
kéwéinímé pusa aní tahnsa míéhre.

7 Minayabe kéweinínsónsábé mah ehwéh kawerue síwáhnorúno. Sega kaweq-
qtaq mía míairataq mó kegá se íre síéhrruigehe.

8 Wehga wenawahraheq wene káironanínseq íre aurák matawéna
kiraboíinaraq Sípane sánsá aiq anterúéh púana anotah ahbábák sánsánire.
Mí ahbábáká Sísa íre tagariáh kéné ahbabák aiq kiotaikire.

9 Sísa tagariáh kegá morábí kiraboíehboq kéweinínsó síwíq sehiranúno.
Orenímé 60 opéq sotaiki orenímé peh morá wéhraq míarai inímé wenáwíq
sehiranare kirabooro arito.

10 Mó kegá, We kaweq arámbéhrí mira aruqarururai iní míre atáh inímé
kirabooro arito. Wene animári kawerue sóránkirai inímé, nahnsó mehweh
aritena kirabourai inímé, Sísa tagariáh kegá íre wahtopeqte surowana sigará
pabeq pabeq arítarái inímé, suwahre ke soberurui inímé, mó ke kawer-
arítarái inímé mina tahnsa kaweq arámbéhrí mira aruqarururo kewéinínsó
síwíq sehiranúno. Mina tahnsa inímé orení úkínaraq Sísa tagariáh kegá morábí
kiraboigehe.

11 Kiraboírataqmé o ahré kéwéinínsó síwíq íre sehiranúno. Téhwe Sísa
Karáhéne arambehri miraoneheqmúne íraréra anehe mí arámbéhrí sine-
hepeq suera wehkiyehe.

12 Mírairataqmé seyene ehweh anterúáhnésábé itene Wahnahnka ehweh
arítankéhe.

13 Sega taoraho ke úkéra mó kené nahtapeq poku pokuéra íre sereq wehgaq
naneq míre éra éhruruirataq sensíwíq pehragáhnó. Mina tahnsa kewéinínsó
síwíq íre sehiranúno.

14 Íné teríúmé o ahré kéwéinínsónká mó wehkéra ani maqmarera kawerue
sóránkírataqmé kaweq sansá míre. Kaweq sansánowara itene naruoga sene
kaweq sansá tagéra íre íéhrruorahowe.

¹⁵ Táhmaro kewéinínsónká Sísane sánsá sinehepeq suera owainawa kérowe. Minayabe tagariáhwe.

¹⁶ Sisa tagariéh inínká wenawahrah kewéinínsó kirabo arito ato. Sisa tagariáh kégá kéweini kóréní wene iyahnabo íre miéhrataq wahba kirabo atahro arito. Peh morá sensuwahrah íre miáh kewéinínsómé Sisa tagariáh kégá wahba kirabo aritahro arito.

Sisa tagariáh kéréq wahnahno ke séhréh ariteq náriéro i ehwéhne.

¹⁷ Sisa tagariáh kéréq wahnahno kégá kawerue wahnahnirataq sensíwíq pankereq awehraq apéq nári nárinoro terio. Segá Sisa éhweh tei teinéra iwáhnorirataqmé anotah iwíáh iwíáh ariteq awehraq apéq nári nárinoro terio.

¹⁸ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Káhoga sera sombirah arámbéhríinaraq wene áwéhraq íre músú atáhro. Pehipi nankehe íre.

Wene ehwehnka mó mahraréna,

Íte séhréh aitéh áni awehraq apéq náwéro íre. (*Lo 25.4; Mátíyu 10.10; 1 Kórína 7.9*)

Mina onserah Sisa tagariáh kéréq wahnahno kégá kaweruwe arambéhri-irataq awehraq apéq nári nárinoro terio.

¹⁹ Peh morá ánínká Sisa tagariáh kéréq wahnahni anínsábé ehweh atahnarag mi ehwéhme íre iro. Téhranítógábópoq apahránítógábópoq ehweh atéhrataq sene ehweh iwíáhue tagáhnno.

²⁰ Wahnah anímáriníká ahbabárirataq áhnite wehuké momiwíorabeq mó wahnáh áni mó wahnáh ánínue ehweh aritáhro terio. Mó wahnáh kégá írera áhreéra kaweqtaq mia miaighboq ehweh aritáhro terio.

Poraga Tímótingsabé miraúno i ehwéhne.

²¹ Peh morá sánsá ómi keyábé miraúno. Anotah anínseq arenawahrahreq mó sánsá miraé moke mó ke mó sánsá miraé anotah íre kawerinae. Ómi keyábé peh monseráhnue iwíáhue saraqmaro. Manikánseq Sisa Karáhéreq Manikánka omaq sito íopeqté kéreqka tagariáhwe. Segá tagariáhtáq mahna teawú éhwéh sehgio pahsuqme teiúge.

²² Sisa tagariáh kéréq wahnahni aní míankeheé íre apubúue ayahnkara táhtoqme omaq ato. Mó anínká ahbabárinaraq arega moq mina tahnsaninehboq peh kaweqtaq mia miaúno.

²³ Are awahreé arupipeq érinisabé íre peh morá wání náhnno. Náhníaq sera anonkakaq pehgáriq náhnno.

²⁴ Mó kené ahbabáq ábóraq kéhrara tagah kégá ehweh aritáhwe. Mó kené ahbabáq amahnága íre ábóraq keh púana peh mókake ábóraq kanawire.

²⁵ Mina inserah wehukene kaweq arámbéhrí ábóraq kéhre. Kaweq arámbéhrí íre apubúue ábóraq kahnarag minaakaq mókake ábóraq kanawire.

6

Arambehrio keyábé kawerue arambéhrioro i ehwéhne.

¹ Sisa tagariáh ké arambehri keyábé mahraré, Itene wahnah kené ehweh kawerue íreq sensíwíq pankeráhro arito. Itene wahnah kégá itene sánsá tagéra Manikáne ehwehnsabé ahqáho atera wenáwíqsabe éhruruiyehboq kawerue arambéhrioro arito.

² Arambéhriraq atéh ánínká Sisa tagariahnarag wene arambehri ánínká iwíáhéna, Íné arambéhriraq intéh ánimé nánuwah tahnsá miéh púana peh

taoraho arámbéhríine íwíáhineho. Írakaumo. Kawerue iwíáhinkehboq mi aní áwáhnoruno. Mi anínká arambéhirraq atéh aní arutaboirue séhréh atena kawerue arambéhríinkehboq áwáhnoruno. Arambéhrío kegá mira íwíáhirataq sega anotah kawéq árámbéhrío ke míagehe.

Móneyabé arutaboirme ahababáq áwahe wíre i ehwéhne.

Wehukega kaweq sansá miraigeheboq teawú éhwéhmé ahriahri síwáhnoré kawerue sehgióro arito.

³ Itene Wannah Sísa Karáhéne aiq pútaq ehwéhniká Manikáne sansá kawerue íwáhnorire. Mi ehwéh suena peh mó ehwéh áwáhnori animé

⁴ we píribahri aní ména peh íre íréh aní míéhre. Peh ehwehéyabe awahbeh aní míre. Wega síwáhnorirara wene ehweh íráh kégá mó keyábé íre kaweq íwíáhéra ehwehéra síéhruruéra

⁵ tobehéra ahababáq iwíáhowe. Ahababáq iwíáhéra aiq pútaq ehwéh íre irera peh múguwahguowe. Múguwahguonsabé péhe íwíáhéra, Ite Manikáne sansá sehgiunayabé áhnte ménsáméhnásá pehipi meyanehéqmúne íwíáhowe.

⁶ Manikáne sansá sehgiunaraq wega áhnte kaweq naneq náí náinire. Ménsáméhnásansabe íre irutaboiria peh wega náí naneq awehraq kéhre íwíáhúnaraq itene iru ukiréhre.

⁷ Iteinoréhga maqítáhtáq íre ménsáméhnásánkakaq maqítáhwe. Ite pukonaraq íre itene ménsáméhnásánkakaq meweq pukoneheqmúne.

⁸ Minayabe táhutahuqkákáq korósiakákáq kahnaraq, Ai q awehraq kéhre íwíáhoneheqmúne.

⁹ Áhnte moné meyanéhe íwíáho kéwé ménsáméhnásansabe sirutaboiro kewé ahabárorahowe. Sirutaboiro naneqka kahnkapi wah paríéhnserahnire. Se sirutaboiro naneqka ahabáraritéhre.

¹⁰ Móneyabé arutaboire sansamé ahababáq áwahe wíre. Móneyabé sirutaboiro puara táhmaro kegá móne meyanehéera Sísa ne sánsá sinehepeq sutowe. Minayabe sirupipeq anotah uméh meyáhowe.

Oga mía mía sansá ambubu atawé sehgio i ehwéhne.

¹¹ Are Manikáne ani móne. Wene ani míahnayabé ménsáméhnásansabe arutaboirineho. Moke íre kaweq sansá anehepeq suo. Kaweqtaq mé Maniká awahbeh sansá sehgio. Manikáne ehwehnsabé aiq pútare ate mó keyábé arutaboírúno. Kaweq sansá págegeue sehgie uwaresa aní míahno. Mi sansámárinásabé arutaboire sehgio.

¹² Árésísii anínká, Íné kiotaikinauge íwíáhéna pehbeheráh pokire. Mina inserah arega Sísa ne sánsá ambubu atawé mahraue iwíáhé, Íné kiotaikéna oga mérapeq awaq mianaugé iwíáhúno. Arega, Íné Sísansabé aiq pútare atena wene sánsá sehginauge iraruronaraq áhnte kegá írátówe. Mi tanáhráq oga mérapeq awaq miankeheéna Manikánka omaq atáráire. Minayabe oga mía mía sansá ambubu atawé sehgio.

¹³ Moke oga míona naneqmarí Manikánka oga míáhro aitéhre. Manikánseq Sísa Karáhéreqka tagariehyataq teawú éhwéh iro. Wannah aní wenáwíqtare Póntiása Páiraga Sísa ehweh atotaq Sísa íre áhreja pahsuqme teawuwe. Manikánseq Sísa Karáhéreqka tagariehyataq Sísa pahsuqme teawunserah ínéga are teawúge.

¹⁴ Sísa íre áhreja pahsutaínserah ínéga teawú éhwéh kawerue tábúsoqme sehgio. Peh morá áhwára áhwára sansá íre miraúno. Amahnágaakákáq

mókakeakáq itene Wahnah Sísa Karáhéga tuina tanáhráqkákáq kawerue seh-gio.

¹⁵ Manikánka webataq omaq atárái tanáhráq Sísa tuinawire. Maniká webataq moke mó wahnáhmáí kiotaiqme aní púaq wensabé iwíáh iwíáh atone.

¹⁶ Webataq íre pukorahi anínéna peh ahriahri mía míaéna wehukega íre pokorahi téhrehrebeq mía míaire. Wehukega sene siurataste we íre tagahwe. Sega we íre tagahrahowe. Wega ahriahri wahnahninkehe. Wensabé iwíáh iwíáh atone. Aiq miraoneheqmúne.

Áhnte mensáméhnsá matiáh káyábé éhwéhne.

¹⁷ Mah marákóipéq méra áhnte monéakáq мэnsámehnsánkakaq matiáh káyábé píribahri iyehboq sene мэnsámehnsánsabe íre iwíáh iwíághoro terio. Мэnsámehnsánkakaq móneakáq apubúue taqnobagína nanere. Minayabe iwíáh iwíáhiyeho terio. Itene irupipeq eyoyóinkeheéna Manikánka áhnte kaweq naneq náí náinire. Minayabe peh wensabé aiq pútare ateq iwíáh iwíáh atágho terio.

¹⁸ Kaweq sansá miraoro terio. Mó ke séhréh ariteq kaweraritágho terio. Anah ke míéhboq wehweh ke míágho terio.

¹⁹ Mirairataqmé sene ogamé tanáhráq peh kaweq tanáhráq kanae. Mókake oga mérapeq awaq mera peh kagaorahi apéq meyangéhe.

²⁰ Tímótió, teawú éhwéh auráq matawé ambubu atiahno. Íre Manikáne iwíáh peh wehukene iwíáh ehwehmé pehragághno. Abehq múguwahgu ehwéh pehragághno. Mi ehwéhnsábé tághmaro kegá ahtebia éhwéhne atághwe. Ahtebia éhwéhne atágh kegá péhe iwíághowe.

²¹ Mi ehwéhnsábé iwíáh iwíágho kegá Sísa sene sánsá sinehepeq súághwe. Manikánka itensabé arutaboíréna séhréh aitéghre.

2 Tímóti

Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Pora karábúsiipéq míotaq wega iwíáhéna, Ínéga pukinauge éna mah pahsi sehiranúwe. Mah pahsiipéq Poraga Tímótinsabé, Manikáne kaweq arámbéhrí ání miankehboq wene arampehri miraé tauntahunue arambehriúno teawuwe. Wega ahababáq sansa anehe tanáhráq sínarqásabé sehiranéna we pukinaú ehwehnikákáq moq sehiranue Tímóti teawuwe.

Poraga Tímóti anehe awu pahsié.

¹ Tímótio, íné Porane páhsi sáhnsahwe tagáhno. Sísa Karáhé éhweh síwáhnorinkehéna Manikánka iwíáhue eqmaq núwátáire. Wensabé aiq pútare atáh kéga oga mérapeq awaq mianeherawoe. Mi ehwéh wehuke terinkehéna eqmaq núwátáire.

² Arewe nirutaboiru aní móne. Maniká Iteriboreq Sísa Karáhé itene Wahnahseqka arensabé sirutaboiráera séhréh atera arene aru ukiq atagéhe.

Sísa éhweh ayehitegurégúinehboq teri terinúno ú ehwehne.

³ Náinahbúréhga Manikánka sehgióro ú ehweh kawerue sehgiúwe. Ínéga moq kawerue sehgiúnsabé nirupipeq íre umehia peh kawerire. Wéhékáhnkakaq inokáhqpeqkákáq ínéga púreq aruqarurutaq arensabé ahrreraq matawéna púreratena Manikánsabe kaweróne ata atauge.

⁴ Are áuwátáutaq íbisaronayabé niahrreraq matawéna arensabé nirutaboirátoqe. Nirupipeq eyoyóinkehboq are tagéyabe níre.

⁵ Arega Manikánsabe kawerue aiq pútare atahnawe niahrreraq kéhre. Íné aiq tagaríomé arenanahrá Áróisireq arenano Íyúnísireqka ebeqme Sísansabé aiq pútare atároyah anehe arega moq wensabé aiq pútare atároné.

⁶ Néne niyahnkaratáté arenaneq táhtoqme púreratáráutaq Manikánka miraúno urai arámbéhrí teawena págege atáráire. Teawátái arámbéhríwé tauntahunue mira aruqarurúno.

⁷ Manikánka áhree sansa íre sokigi aiátáire. Peh págegeue mé sansamé, mó kéyabé irutaboiráe sansamé, tabasiwe mé sansamé sokigi aiátáire.

⁸ Itene Wahnah Sísa éhweh teri terinéyabe íre ayehitegurégúúno. Karábúsiipéq míónsábé ínénsabe moq íre ayehitegurégúúno. Sísa éhweh teri terinónayabé mó kéga áwíoqnaneherawoe. Áwíoqnehrsabé íre áhreia Manikánka págege atahnah teri terinúno.

⁹ Wewene kaweq anímáí míagehéna Manikánka omaq itena kaweraitáráire. Íre itega kawerue arambehriuraunayabé kaweraitáráire. Írakaumo. Peh wewe awahbeh iwíáhue séhréh aitena kaweraitáráire. Naho naho mah marákó marákó íre kotaq Manikánka iwíáhéna, Sísa Karáhéga miráinayabé wehuke arutaboirána kaweraritanauge úwe.

¹⁰ Arutaboirána, Kaweraritanauge úwana Sísa Karáhé, ite kaweritéh ánínká marakóipeq tunsabe Manikánka arutaboiráitéh sánsá sokigi aitowe. Marakóipeq tuena pukéna oga úkúnsabe amahnága ite pukéyabe íre áhreúne. Írakaumo. Itega tagarionawe Manikáne kaweq ehwéh irona puaq oga mía míaeheqmúne.

11 Manikánka ínensabe, Sísá éhweh koreri teriné íné nuwahbeh ehwéh kosiwáhnorúno éna eqmaq núwátáire.

12 Eqmaq núwátáirana teniátái ehwéh sehgiúnsábé níwioqnahwe. Aiq pútare atáráu anímé aiq tagaríó púana wensabé íre niyehitegurégúuge. Írakaumo. Manikánka teniátái arámbéhrí mókakeakákq Sísá tuina tanáhráqkákákq wahnahnaintahráhire. Íné tagaríómé wega kawerue wahnahnaintanawire.

13 Ínéga peh aiq pútaq ehwéh áwáhnoruraage. Moke áwáhnorurau ehwéh ambubu atiahno. Ínéga áwáhnoruraunserah mó ke síwáhnorúno. Sísá Karáhénsabe ahriahri aiq pútare ateq wensabé anotahtaq arutaboírúno. Wereq mía míaé síwáhnorúno.

14 Manikánka áwáhnorurai ehwéh áhnte kaweq ehwéhnirah kawerue ahreraq matawé ambubu atiahno. Kawerue mirainkeheéna Manikáne Awanka itene irupipeq mía míaéna séhréh aitahráhire.

15 Are tagariahnawe Pígérúsireq Érámogénireq moke Esia marákórápéqté kéreqka íné nuwera pokurowe.

16 Íné karábúsiipéq miónsábé Ónésíma íre ayehitegurégúia séhréh aintaráinsabé nirupipeq eyoyóuraire. Minayabe itene Wahnahnka mi karíronánínsábé arutaboíréna séhréh aritankeheéna púreruge.

17 Ónésíma Aroma suwahpeq suraitaq ínensabe áhnte ninebahréna íné tagaraitaq séhréh aintáráire.

18 Are aiq tagariahnawe íné Épésá suwahpeq míarautaq wega áhntetaq séhréh aintáráire. Séhréh aintaráinsabé itene Wahnahnka tuinagake Ónésímansabé arutaboíréna kaweróne atankeheéna púreruge.

2

Sísane arambehri sehgieyabe pabeqme ehwéhtáró.

1 Tímótio, are nénahni úkuro. Are Sísá Karáhéne ani míahnana wega arensabé arutaboíréna séhréh atéhnsábé págege aní míahno.

2 Áhnte kegá míarotaq are áwáhnoruraage. Manikáne ehweh kawerue sehgiara mó ke síwáhnororaho ke síwáhnorúno.

3 Págege sontiá ánínká éréyabe íre áhreire. Mina inserah arega Sísá Karáhéne arambehri miraónayabé áwioqnehrataqmé íre áhrea peh kawerue mira aruqarurúno.

4 Sontía anínká wene kíápéténine arambehri kawerue mirainiéna wewahpeqte arámbéhrí moq íre miraire. Írakaumo. Kíápéténiga kaweróne atankeheéna kawerue arambehrire.

5 Árésisiéna pehbeheráh poki anínká ápeq pehipi íre meyéhre. Árésisi sansá tábúsoqme sehgi ánínká kiotaikínaraq ápeq meyéhre.

6 Wahba só uqmarera náwe soráhwe. Ménsámehnsá nera kahnarq abobiah taebewe arambehrii anínká ebeq koawaq miankéhe.

7 Mah pabéqmé éhwéhtáró iwíáhue iro. Itene Wahnahnka tábúsoqme iwíáh atahnarq moke ahtebankehe.

Áwioqnehrataq Sísane sánsá sehgienehqmúne ú ehwehne.

8 Kaweq ehwéh teawátáume ahreraq matiahno. Teawátáu ehwéhmé Sísá Karáhéwé Tébitine anahwa míowe. We wehukení ména pukéna mó oga úkúwe.

⁹ Mah kawéq éhwéh teri terinuraunsabé níwioqnéra ahbabáq ani tahnsa séniraté táhrerera meniǵmera karábúsiipéq móintówe. Karábúsiipéq móintera Manikáne ehweh ire saiǵnaruhráhowe.

¹⁰ Níwioqnéyabewé, karábúsiipéq méyabewé, séniraté táhrereyabewé, minawarinsábé ire áhreuge. Manikánka omaq sitéh kéǵá Sísa Karáhénsabe aiq pútare atera oga mérapeq awaq miageheéna mi ke séhréh aritanauge. Sega wene kaweq matábúrápéq pokue mitaq ahriahri weba mía míaiageheéna séhréh aritanauge.

¹¹ Teawéna ehwéh peh aiq pútaq ehwéhnéna mahraréna, We pukútaq ite moq pukowane. Minayabe wereq oga mía míaoneheqmúne.

¹² Áwioqnehrataq wene sánsá ambubu atíahnaraqmé wereq moráráq wahnahnoneheqmúne. Áwioqnehrataq wensabé ahqáho atáhnaraq mókake wega itensabé moq ahqáho aitanawire.

¹³ Wene sánsá sehgióneheqmúne iwíáho kéǵá ire mirairataq Manikánka mirainaue urai ehwéh sehginawire. Wene sánsá ire anteruhráhire. Íraukamo. Íre anteruhráhi puana sehginawire ire.

Manikáne arambehri tauntahunue miraúno teawu ehwéhne.

¹⁴ Mah ehwéh ahrreraq sito. Manikánka tagariéhtáq pehgáriq naneqsabé ire ehwehoro terio. Pehgáriq naneqsabé ehwehonka ire séhréh aritahráhire. Íraukamo. Íre séhréh aritasa peh íráh ké ahbabáq aritéhre.

¹⁵ Manikánka arensabé kaweróne atankéhoq wene arambehri kawerue miraúno. Mirainaraq arerene arambehriyabé ire ayehitáhnah peh Manikáne ehweh kawerue ahtebé tábúsoqme síwáhnorinkehe.

¹⁶ Íre Manikáne iwíáh peh wehukene iwíáh ehwehmé, abehq múguwahgu ehwéhmé pehragáho. Abehq múguwahgu ehwéh íráh kéwé mi ehwéhnká ire kaweq iwíáh aritéhrara Manikáne sánsá sinehepeq súáhwe.

¹⁷ Náonka wehukeníné anonka ire kaweritéhrana anotah naonkákáq miéhre. Mina inserah abehq éhwéhnká wehukeníné iwíáh ire kaweraru-anawire. Mina tahnsa abehq éhwéh iraréya anité Íménéúsireq Pírétúsireq miéhye.

¹⁸ Segá aiq pútaq ehwéh suera péhe éhwéh mahraréra, Ite pukérapeq iriwe oga úkuraunayabé mókake mó ire irigonehe óye. Sene ehwehnka táhmaro íráh kéné iwíáh ire kaweraritehye.

¹⁹ Anotah ebáhnabaga ire kúrúgúruia peh págegeue kagainserah Manikánka miraú naneq áwahewé peh págegeue kagaire. Manikáne ehwehnka mahraréna,

Itene Wahnahnka moke wene animári tagariéhre ire.

Wene ehwehnka mó mahraréna,

Itene Wahnah tagarione irare keo, ahbabáq pehragéq peh kaweqtaq mía

míaoiro ire.

²⁰ Anotah nahtápéq áhnte kunúbáwárinkákáq antehyamárinkákáq kéhre. Mó antehyamárimé áhnte moné tahnsa antehyamárimé. Mó antehyamárimé peh awankátate miraia antehyamárimé. Mó antehyamárimé peh marakórate miraia antehyamárimé. Abehq arámbéhriyabewé íroke antehyamé awehrare. Kaweq arámbéhriyabewé peh morá kaweq antehyá ábéhre.

²¹ Wehukenínká ire kaweq sánsá suena kaweqtaq mía míaéna we kaweq antehyá tahnsanire. We aiq pútaq Manikáne ani ména itene Wahnahne arambehriire. Wegá moke kaweq arámbéhri miraorahire.

²² Ahrari abarié iwíáh kahnahwe mi iwíáh sue móbeq míaño. Peh kaweq-taq méwé, aiq pútaq ehwéh ambubu atawéwé, mó keyábé arutaboiréwé, aru ukique méwé, mah sansámári sehgio. Sirupipeq ahabábáq ire kéh kégá mi sansámári miraigehe. Segá itene Wahnahnsabé áhrabue mahraréra, Séhréh aito éra mi sansámári miraigehe.

²³ Abehq múguwahgu ehwéhmé pehragáño. Are tagariahñawe múguwahgu ehwéhmé tobéhorahi naneq mire.

²⁴ Itene Wahnahne arambehri ani teawe, Íre ehwehúno. Írakaumo. Peh mó ke miéhrarabeq áyáteh sansá sue uwareña áni mé kawerue síwáñnorúno ato.

²⁵ Wene ehwehnsabé ire kowe atáh ké pehwehrue mónkakáq síwáñnorínana Manikánka séhréh aritahnara sene ahabábáq sansa suera aiq pútaq ehwéh iragéhe.

²⁶ Wene arambehri miraigeheéna owainawanka ahabábáq ke saiqnariéñre. Saiqnariéñrara aiq pútaq ehwéh íréhrataq segá tábúsoqme iwíáhéra owainawane ahabábáq sansa suera kaweqtaq míagehe.

3

Anehe tanáhráq wehukega áñnte ahabábáq sansan neherawoe i ehwéhne.

¹ Anehe tanáhráq anotah ire kaweq sunúq sine. Mínawé iro.

² Mi tanáhráq wehukega peh seyensabé suwahbanae. Móneyabé sirutaboiro ke méra píribahri saiyo ke míaneherawoe. Mó ke áñnte ehwéh aritera sinoibone ehweh anteruaneherawoe. Mó keyábé kawerowe ire arítáh ké míaneherawoe. Maniká awahbeh sansánsabé ire suwahbáhna ke míaneherawoe.

³ Mó keyábé ire sirutaboironerawoe. Íre insahwé arítáh ké míaneherawoe. Íre insahwé aritera síéhruruo ke míaneherawoe. Íre tabasíwe mía aisobuya ké míaneherawoe. Kaweqtaq méyabe suwahrieh ke méra

⁴ owinahwino ke míaneherawoe. Apubúue ire kaweq sansánoneherawoe. Ite anotah ke úne iwíáho ke méra Manikánsabe iuwahriehre oneherawoe. Mah marákóipéqté náneqsabé sirutaboiro ke míaneherawoe.

⁵ Segá peh ábóraqsabé Manikáne sansá miraéra peh Manikánka págege aritahráhi sansánsabé ahqáho atera ire miraowe. Moke mina tahnsano ké sueq móbeq míaño.

⁶ Mina tahnsa kégá múguwahgu ahreroné nahtapeq pokue ehneñnenué síwáñnorowara sene péhe éhwéh íráhwe. Mi ahrérónká áñnte ahabáburonsabé sirupipeq umehire. Ire kaweq naneqmarínsabé sigárá pabeku pabekuire.

⁷ Sigárá pabekirara segá mó síwáñnori aní mó síwáñnori aniné ehweh irera peh Manikáne aiq pútaq ehwéh ire íráhwe.

⁸ Wehukeníté sensíwíq Sánésireq Sámbarésireqka Mósínsabé ahqáho atóyanserah mi sansáno wehgá aiq pútaq ehwehnsabé ahqáho atáñwe. Manikáne ehwehnsabé ahqáho atáh púra peh múguwahgu iwíáñhurowe.

⁹ Mi aniténé ahabábáq ábóraq konserah ómiga mi kené ahabábáq mókake tagagehe. Mínayabe mó kégá sene ehwehnsabé ire aiq pútare arítáh púra sene arambehri ire anotah úkorahire.

Manikáne ehweh ambubu atawé sehgio i ehwéhne.

¹⁰ Arega menah ínéba míarona puah néne sánsá aiq tagariahne. Maniká awahbeh sansá síwáñnoréna kaweq sansánuraq. Moke néne sánsámé arega

áwahe aiq tagariahne. Manikánsabe aiq pútare atena wene sansá ambubu atawéna uwaresa áni ména mó keyábé nirutaboiruge. Tabasíwe aní míóge.

¹¹ Are tagariahna wé mó kegá íné níwíoqnarowana níéruraire. Ántióka suwahpeqkakáq Áikónía suwahpeqkakáq Árisáta suwahpeqkakáq míarauta q ano-tahta q níwíoqnarowah tagariahne. Níwíoqnarota q itene Wahnahnka séhréh aintarái puana íné kaweqta q míóge. Sega íné íre nubiq suahráhurowe.

¹² Ite tagarionawe Sísa Karáhéreq méra kaweqta q méyabe suwahbeh kewé mó kegá síwíoqnanerawoe.

¹³ Ahbabáq kereq péhe éhwéh síwáhnoro kereqka mó kené péhe éhwéhnsábé aiq pútare arítáhwe. Sega múguwahgu agéra síwáhnorirata q íréhra kegá moq péhe éhwéhnsábé aiq pútare aritaneherawoe. Sega amahnága ahbabárára mókakewe anotah ahbabáronerawoe.

¹⁴ Arewe aiq pútare ate ahtebarona sansá kawerue sehgio. Are tagariahna wé itega kaweq éhwéh are áwáhnoruraunayabé kawerue sehgio.

¹⁵ Are animai míaronaraq Manikáne ehweh sáhsahe sansa áhwáranone. Áhwárawe wene ehweh ahriahri sáhsahonaga ahtebé Sísa Karáhénsabe aiq pútare atáronana kaweratáráire.

¹⁶ Manikáne ehweh sehiranuta q Manikáne Awanka iwíáh aritena séhréh aritowe. Manikáne ehweh ahtebáhnaga síwáhnorona q múguwahgu éhwéh tábúsoq sitahráhone. Ahbabáq sansa tábúsoq sitahráhone. Manikáne ehweh ahtebáhnaga aiq púta q éhwéhmé kaweqta q mé sansamé terienawe kawerue síwáhnororahóne.

¹⁷ Wene ehwehnka ite Sísa tagariona kegá kaweq sansánéq moke kaweq arámbéhrí miraorahúne.

4

Manikáne ehweh págegeue pahsuo i éhwéhme.

¹ Sísa Karáhéga tuinagake moke oga míáh kéreq pukia kéreq sainsuankéhe. Wega tuinaraq ahriahri wahnahnaitanawire. Minayabe wereq Manikánseq tagariehya puah teawéna éhwéh kawerue iro.

² Manikáne ehwehnsábé suwahbeh kereq íre suwahbeh kereq teri terinúno. Se iragéhboq kawerue síwáhnorúno. Wene ehwehnka sirupipeq pankehboq págegeue síwáhnorúno. Sísansabé aiq pútare atera wene sánsá kawerue sehigigéhboq kawerue síwáhnorúno. Maniká awahbeh sansá síwáhnorinaraq uwaresa áni míahno.

³ Írátíahno. Mókake wehukega aiq púta q éhwéhmé íre irera peh seye suwahbeh naneqsabé sirutaboironeherawoe. Seye suwahbeh éhwéh síwáhnoro keyábé, Íwáhnorigehboq máhoro aritaneherawoe.

⁴ Sega aiq púta q éhwéh sinehepeq suera wehukene áwahe ehwehnsábé aiq pútare aritaneherawoe.

⁵ Ahriahri peh kaweq iwíáhúno. Kaweq sunúqkákáq íre kaweq sunúqkákáq ahriahri Sísansé sansá sehgio. Áhnte kegá Sísa éhweh iragéhboq teri terinúno. Manikáne Awanka teawátái arámbéhrí miraue parabaru.

Poraga, Kagai apéq náninkéhe i éhwéhme.

⁶ Íné pukona tanáhráq aiq sinaire. Mí tanáhráqmé aiq wahtonire. Asiu kegá sene sánsánéra náhníaq sera ano Manikánsabe titiréra ahkiónserah íné moke néne arambehriyabé moq Manikánsabe titiruge.

⁷ Manikánka níatái arámbéhrí kawerue mira aruqaruruge. Mi arámbéhrí aiq parabarúoge. Sísane sánsá íre susa peh kawerue sehgiúge.

⁸ Wehukeninká árésisiéna kiotaiki aní awahriq ayáhúq áwínserah Manikánka kaweqtaq kagai apéq náninkéhe. Minayabe itene Wahnahnka ínénsabe, Kaweqtaq míahne aintankéhe. Mi apéq íopeq intena we tuinagake náninkéhe. Wega tábúsoqme iwíáhue sainsuahnarag íre ínébataq náninkéhe. Írakauomo. Ómi we tuina tanáhráqsábé áwénuno ke ápeq siena kawerowe aritankéhe.

Poraga Tímótinsabé, Ínéba apubúue súno ato ehwéhne.

⁹ Arega miraorahinarag iwíáhue tagé ínéba apubúue súno.

¹⁰ Témásiga mah marakóipéqté náneqsabé arutaboirána íné nuwena Tésárónáika suwahpeq pokuraire. Káreséniga Kárétía marakórápéq pokurairana Táitásaga Támésía marakórápéq pokuraire.

¹¹ Áruká webataq ínereq mioye. Néne arambehriwe Máhkaga kawerue séhréh aintahráhi aní míre. Séhréh aintankéhboq meqme súno.

¹² Tíkíkúsiwe Épésa suwahpeq eqmaq áuwátáuge.

¹³ Néne káhq ambántá Tóása suwahpeq Kápúsine nahtapeq matauge. Ínéba sínarag mínaakaq púkuwarinkákáq sehirania kanéhwárinákákáq mewe súno.

¹⁴ Káhpah kaweraqari aní wenáwíq Árékásántaga anotahtaq íre kaweraintáráire. Minayabe itene Wahnahnka kamah awinkéhe.

¹⁵ Wega itene ehwehnsabé págegeue ahqáho aítaráinsabé arega we auráq matiahno.

¹⁶ Téhwe sega ehweh aintárorag ómiga íné íre níéhnehia nuwera pokurowe. Minayabe Manikánka kamah arinehoéna sensabé púrerarítárage.

¹⁷ Nahsonka itene Wahnahne ehweh irageheéna tábúsoqme teriátáutaq itene Wahnahnka íné séhréh aintena págege aintáráire. Sega nubiq suaneheraurotag wega séhréh aintarái puara túbáh agurowe.

¹⁸ Ahbabáq aintéhrakake Manikánka séhréh aintankéhe. Wega wahnahnirabeq íopeq míankeheéna tumeiqmena móintankéhe. Ahriahri wensabé iwíáh iwíáh atanéhe. Aiq míre.

¹⁹ Ákúírareq wene ahre Párisírareq Ónésíma karíronánínseqsabé iroso terio.

²⁰ Érásátiga Kórína suwahpeq míhre. Tárópíma awahreuirairana Mírétúsi suwahpeq áuwátáuge.

²¹ Ópeq íre sínarag ínéba súno. Mahtaqté ánimári sensiwíq Íyúbúrúsi, Púrénísi, Árínúsi, Károríarehga arensabé iraúno atáhwe. Sereq ómi mahtaqté Sísá tagariáh kéreqka arensabé iraúno ewe.

²² Itene Wahnahnka arereq mía míaire. Wega arensabé arutaboirána séhréh atéhre.

Táitása Ebeq sáhnsahwe ahtebe ehwehne.

Táitásawe íre Asiu anínéna Porane ehweh kawerue sehgiena Kíríti marákórápéqté ké, Sísa tagariáh ké séhréh aritena kawerue wahnahnúwe. Poraga karábúsiipéq míotaq mah pahsí sehiranúwe. Wega Táitásansabé Sísa tagariáh kéréq wahnahno ke omaq site sansánsábé, síwáhnoré sansánsábé, kawetaq mé sansánsábé ue mah ehwéhmári sehiranue Táitása teawuwe.

Poraga Táitása awu pahsíe.

¹ Táitásao, íné Porane páhsi sáhnsahwe tagážno. Íné Manikáne arambehriu aní múge. Sísa Karáhéga we éhweh kosíwáhnorúno aintena eqmaq núwátáire. Manikánka omaq sito ke séhréh aritankeheéna eqmaq núwátáire. Segá aiq pútaq sansá Manikáne kaweq sansá ahtebagehboq kosíwáhnorúno éna eqmaq núwátáire.

² Itega Sísansabé aiq pútare ateq oga mérapeq kiwíanehe iwíáhúne. Naho Maniká, íre péhenorahi anínká mahraréna, Ínéga omaq sitáhna kegá oga mérapeq awaq miagéhe úwe.

³ Oga mérapeq awaq miagéhe éna wewega iwíáhi tanáhráq mah kawéq éhwéh itene irupipeq iwíáh aítááire. Maniká, ite kaweraitéh anínká ínénsabe, Mah kawéq éhwéh koreri terinúno aintáráirana teri terinuge.

⁴ Táitásao, néne páhsi sáhnsahwe tagážno. Itega morá iwíáhue Sísansabé aiq pútare atoyansabé are nénahni úkurone. Maniká Iteriboreq Sísa Karáhé, ite kaweraitáái anínseqka are séhréh atera arene aru ukíq atéhye.

Sísa tagariáh kéréq wahnahno ke omaq siteyabe éhwéhne.

⁵ Ite íre parabaruoya arámbéhrí arega mirainkeheéna Kíríti marákórácq áúwátáuge. Mó kehiná suwahpeq mó kehiná suwahperue Sísa tagariáh kéréq wahnah anímári miágehboq omaq sito. Teawátáunserahnue omaq sito.

⁶ Peh kaweqtaq mía míai anímé peh morá áhré matiéh anímé Sísa tagariáh kéréq wahnah aní míahrahire. Peh morá Sísansabé aiq pútare atáh anímáriné sibowáwé wahnah aní míahrahire. Wene anímáriné ahababáreera sibowané ehweh anterúáh anímáriné sibowáwé wahnah aní íre míahrahire.

⁷ Sísa tagariáh kéréq wahnah aritéh anínká Manikáne arambehri aurácq matiéh púana peh kaweqtaq mía míai anínká wahnah aní míahrahire. Píribahri anímé, áyáteh anímé, piáh néna múguwahgu aruqaruri anímé, tobek aruqaruri anímé, mónéyabé arutaboiri anímé íre wahnahnorahire. Írakaumo.

⁸ Nahnso ke kawerue kirabo aritéh anímé, kaweqtaq méyabe arutaboiri anímé, tabasiwe miéh anímé, kaweq iwíáhue arambehri anímé, Maniká awahbeh sansá sehgi anímé, wewene kaweq iwíáh ambubu atíéh anímé Sísa tagariáh kéréq wahnahnorahire.

⁹ Áwáhnoro ehwéh kawerue ambubu atíéh anínká mó ke kawerue síwáhnorahire. Wega aiq pútaq ehwéhnsábé suwahrieh ke síwáhnoréna sene iwíáh kaweraritankehe.

Péhe éhwéh síwáhnoro keyábé éhwéhne.

¹⁰ Kíríti marákórápéqté ké aurácq matiáhro. Píribahri ke méra sega abehq éhwéhnéna péhe éhwéhnue. Asiu kené síú amurúrué sansa sehgióro e kewé áhnte mína tahnsa míáhwe.

¹¹ Sega mó kené móne meyanehéera áhnte mi karíronánínsábé péhe éhwéh síwáhnorowe. Mi karíronání aiq pútaq sansá súéhboq péhe kéné ehwehnsabé ehiya miáhro arito.

¹² Kíríti marákóipéqté ání Kíríti ke seyene ehweh irari anínká mahraréna, Kíríti marákórapéqté kéga péhe éhwéh irare irareo ke wóe. Se áwéh keropia póeráhq tahná ké méra taorahoue kobukahuro ke wóe ire.

¹³ Wega irari ehwéh aiq pútaq ehwéhne. Minayabe Kíríti keyábé págegeue síwáhnorúno.

¹⁴ Aiq pútaq ehwéhnsabé suwahrieh kéga sehgióro e ehwéhnkákáq Asiu kené péhe áwahe ehwéhnkákáq suera Sípane sánsá kawerue sehgiégéhboq págegeue síwáhnorúno.

¹⁵ Kaweqtaq mía miao kéga moke táhutahuq íre órirane éra peh nah naneq mire éra nahwe. Sísansabé íre aiq pútare atáh áhbáréré kéwé moke mah marákóipéq kéh náneq tagéra íre kaweq nanere iwíáhowe. Sene sirupipeq ahbabáq áhwaréra kaweq sansá íre írátíah púara sega kaweq iwíah íre orahowe.

¹⁶ Sega mahraréra, Itega Maniká tagarione irarewe. Iraréra Manikáne ehweh anteruera ahbabáréra kaweq arámbéhrí íre miraorahowe. Minayabe ite tagarionawe se Maniká íre tagaríahwe.

2

Aboawah wehyábé síwáhnoré ehwehne.

¹ Arerega peh tábúsoqme aiq pútaq ehwéh síwáhnorúno.

² Aboawah wehyábé mahraré, Múguwahgu iyehboq áhnte piáh né pehrahro. Peh tábúsoqme iwíáhoró. Tabasíwe mía míaooro. Aiq pútaq sansá ahtebawe sehgióro. Manikánsabe irutaboírég wehukeyabé irutaboíro. Sípane sánsá kawerue sehgióro terio.

Aboawah ahréyábé síwáhnoré ehwehne.

³ Aboawah ahrérónsábé mahraré, Manikánsabe áhtenég kaweqtaq mía míaooro. Mó keyábé péhe éhwéh arítého. Píahyabé irutaboíriyeho. Peh kaweq sansá síwáhnororo terio.

⁴ Sega íbehinínsónsábé mahraue síwáhnororo arito. Iteruwehqsoneq itene animárínseqsábé kawerue irutaboíro teriéro terio.

⁵ Iteitene kaweq iwíah ambubu atawéq sehgióro teriéro terio. Mó weh pehragéq peh morá arenawehké kéro teriéro terio. Íre itereq morábí náneq pehragéq peh iteitene arambehriue areqnahreq ahréro miáhro teriéro terio. Peh kaweqtaq mía míaéq iteruwehqsone ehweh kawerue íráhro teriéro terio. Sega mah ehwéh sehgióratq mó kéga Manikáne ehwehnsabé íre awiréh atahráhowe.

Mahbigaunsábé síwáhnoré ehwehne.

⁶ Mahbigaunsábé iteitene kaweq iwíah ambubu atawéq sehgióro terio.

⁷ Sega are tagéra ahtebagehboq arega peh kaweq sansánúno. Síwáhnoróna tanáhráq ogioqi pehragéq peh kawerue tábúsoqme síwáhnorúno.

⁸ Mirainaraq are áwioqnah kéga tagéra siyehitáhnayabé íre ehwehia peh túbáh agigehe.

Mó kené arambehri keyábé síwáhnoré ehwehne.

⁹ Mó kené arambehri arítáh kéyábé mahraré, Píribahri sansá sueq ite arambehriaraq ítéh ániné ehweh kawerue ireq itene arambehri tábúsoqme míaooro terio.

¹⁰ Sene ménsámehnsá aebóiyeho. Peh kawerue auráq sítáráhro terio. Mirairara tagehra kegá Maniká ite kaweraitéh áníné sánsá aiq kaweq sansáne iwíáhigehé.

Sísa tuina tanáhráqsábé éhwéhne.

¹¹ Manikánka mah kehiná kéhínánsábé arutaboirena aiq sokigi aintéhre. Arutaboirena ómi kaweraritahráhire.

¹² Itensabé arutaboirena mahraréna, Ínénsabe íre aiq pútare aintáh kégá onserahniyeho. Mah marákóipéqté sánsánsábé irutaboiriyehe. Mah tanáhráq peh kaweq iwíáhue tabasíwe méq ínega unserah kaweqtaq mía míaoro íre.

¹³ Sísa Karáhé itene Maniká míre. We ite meirena kaweraitéh ání míre. Mókake we téhreh naneqkákáq tuina tanáhráqsábé iwíáh iwíáhéq kaweqtaq mía míaéq áwénunúne.

¹⁴ Webataq wene kaweq anímárí mía míaigeheéna Sísa itene ahababáqsabe wene korahqtaté paiqmaranieéna putiowe. Minayabe itene ahababáq sansa moke sueq peh kaweq arámbéhríyábé irutaboironehe.

¹⁵ Teawewó éhwéh síwáhnorúno. Peh kaweq sansá sehgióro arito. Ahababáq sansa miraiyeho arito. Segá arene ehwehnsabé anetaníbo iwíáhiyehboq págegeue síwáhnorúno.

3

Manikánka kaweraitáránsabé kaweq sansánonehe i éhwéhne.

¹ Arega síwáhnorina keyábé mahraré, Kámáhní kereq sene wahnah kereqne ehweh kawerue íráhro arito. Mi kegá kaweq arámbéhrí miraoro irataq apubúue miraoro arito.

² Síéhuruiyeho terio. Ehweh aruqaruriyehboq pehwehribeq méq uwaresa anímárí méq kaweraritáhro terio.

³ Naho iteitega saiyoéq ehweh anterueq péhe éhwéhnsábé aiq pútare atárúnana ahababáqsabe iuwahbaraire. Ahababáqsabe iuwahbaránsabé ahkaragáraga ite saiqnariaraire. Saiqnariarairaq ahriahri ahababáq aruqaruréq mó kené ménsámehnsánsabe igará pabekuraire. Mó kegá itensabé iuwahriehre ewaq itega moq wensabé wensabé iuwahriehre iwíáhuraune.

⁴ Maniká, ite kaweraitéh ánínká itensabé arutaboirena kaweq sansá aitena arutaboire sansa sokigi aiíre.

⁵ Sokigi aiena kawetaq míahwe aitáaire. Íre iteitene kaweq arámbéhríyábé kaweraitáaire. Peh wewega arutaboiritena itene ahababáq sabi iúátáaire. Sabi iuena itene irupipeq pabeq paberaitáaire. Pabeq paberaitarái puana Manikáne Awanka o awá maqmarena oganúq itáaire.

⁶ Wenawanka oganúq itáairana iteba mía míaínkeheéna Manikánka Wenawa eqmaq áuwátáaire. Sísa Karáhéga ite kaweraitáránsabé eqmaq áuwátáaire.

⁷ Sísa Karáhéga itensabé arutaboirena kaweraitáránsabé Manikánka ite oganúq itáaire. Oganúq itáairaq oga mía míaéq oga mérapeq awaq meyabe áwénunúne.

⁸ Teawú éhwéhnsábé aiq pútare atone.

Manikánsabe aiq pútare atáh kégá, Tábúsoqme kaweq arámbéhrí miraonehe iwíáhigehboq mótaq mótarue mah ehwéh págegeue síwáhnorúno. Wehukega kawerue ahtebagehboq mah ehwéh síwáhnorúno. Mah ehwéh aiq pútaq ehwéhnéna ómi ke séhréh aritahráhire.

⁹ Táhmaro kegá abehq éhwéhnéra sigaqnaréh síwíq pankerera tobehowe. Mi kegá Mósísiga sehgióro ú ehwehnsábé moq tobehowe. Síwáhnorinaraq mi tobého ehwéh pehragáhno. Minawarimé íre iahtebahrahi naneq mire. Pehragáhno.

¹⁰ Sísa tagariáh kégá ehwehiyehboq abehq éhwéh aruqaruri aniné iwíáh tábúsoq ato. Mó tanáhráq mó tanáhrárue teawinana íre irahnaraq auwe móbeq míahno.

¹¹ Wene arupipeq ahababáq áhwáreh puana wega íre kaweq iwíáhorahire. Wewene ahababáqka kamah awinkéhe.

Páhsi parabaginai ehwéhne.

¹² Wehukeníté sensíwíq Átémásareq Tíkíkúsireq míéhye. Mótaq mi aníte areba eqmaraníe. Areba sirataq arega mitaq sue Níkópórisi suwahpeq ínéba peheráh súno. Moke sóiriri tanáhráq Níkópórisi suwahpeq kowíanie iwíáhuge.

¹³ Sehgióro ú ehweh ahtebéh aní wenáwíq Sénási wereq wene iyahnabo aní Ápóroreq itega mi aníte séhréh arito. Segá mó ke apubúue korerigéhboq se íre kéh náneqmarí nario.

¹⁴ Itega wahnahno kegá séhrého sansá ahtebagehboq kaweq arámbéhrí miraoro terio. Túbáh agiyehboq Sípane arambéhrio ke nárieq séhréh arítáthro terio.

¹⁵ Moke ínéreq míáh kégá itensabé iroro ewe. Mibeqté Sísa tagariáh ké, itensabé sirutaboiro keyábé iroro terio. Manikánka ite ómi séhréh aitéhre.

Pírémóna **Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.**

Pírémónawe anotah weh ména Sísansabé aiq pútare ato anínéna Porane iyahnabo aní míowe. Pírémónane arambehri aní wenáwíq Ónésímae. Poraga Pírémónansabé, Arene arambehri anínsábé arutaboíré pehwehrue wahnah-nato ue mah pahsí sehiranúwe.

Poraga Pírémóna awu pahsíe.

¹ Pírémónao, íné Porareq Tímótireqne páhsi sáhnsahwe tagáhno. Ínéreq iteríbáq Tímótireqka miraúya arámbéhríwé arega moq mira aruqaruróne. Arewe itene kaweq iyáhnábó aní móne. Íné Sísá Karáhéne ehweh teri terin-unsabé karábúsiipéq míóge.

² Ápíao, are iteinahno wone. Áhkípúsao, arereq itereqka Manikáne kaweq sansá págegeue sehgiune. Arene nahtapeq momíwío keo, ite Sísá tagariáh ké wóe.

³ Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísá Karáhéreqka ite séhréh aitera itene iru ukiq aitehye.

Poraga Pírémónane kaweq sansánsabé iwíáh iwíáhú ehwehne.

⁴ Ínéga púrerutaq ahriahri arensabé niahreraq matawéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atóge.

⁵ Mó kegá are éhweh teniera, Itene Wahnah Sísansabé aiq pútare ate arutaboíróne éra moke Manikáne animárínsábé arutaboíróne ewe. Minayabe púrerutaq ahriahri arensabé niahreraq matawéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atóge.

⁶ Arereq itereqka monseráhnue Sísá Karáhénsabe aiq pútare atone. Wega ite séhréh aitena kaweraitéhre. Minayabe arereq itereqka kawerue iahtebane-heéna púreraita aitaue.

⁷ Pírémónao, are náníbáq móne. Arega Manikáne animárínsábé arutaboírante sene sirupipeq eyoyóinkeheé séhréh aritahne. Minayabe nirupipeq anotahtaq eyoyóire.

Poraga Pírémónansabé, Ónésíma pehragé mehweh ato ú ehwehne.

⁸ Arega íné Pora nuwahbeh arámbéhrí mirainkeheéna Sísá Karáhé áwirue teaweráhuge.

⁹ Arega ínénsabe arutaboíraintahna puana págege ehwéh íre teawiníe. Íné Porawe Sísá Karáhéne ani ména wene arambehri miraauraunsabé karábúsiipéq míóge.

¹⁰ Íné karábúsiipéq míarautaq arene arambehri aní Ónésímaga surairana Sísá éhweh teawátáugana irena aiq pútare atáráire. Minayabe néne ani úkurona puah we séhréh ato.

¹¹ Menah Ónésímaga arene arambehri aní ména íre kawerue séhréh atáráire. Amahnága wega arereq ínéreq kawerue séhréh aitahráhire.

¹² Ínéga wensabé anotahtaq nirutaboiratena areba eqmaraníe.

¹³ Sísane kaweq ehwéh teriátáunsabé karábúsiipéq míóge. Minayabe arega íné séhréh aintarónanserah Ónésímaga séhréh aintahráhire. Wega íné séhréh aintankeheéna ínéreq méyabe nuwahbehre.

¹⁴ Arensabé, Íné nuwahbeh ehwéh sehgio éna págegeue íre teawiníe. Írakaumo. Íre néne iwíáhga peh arerega iwíáhue miraúno. Arega, Íné Pora séhréh atanauge iwíáhínaraqmé peh arerega iwíáhue miraúno.

¹⁵ Menah Ónésímaga are auwena ínéba suraire. Ínéba séna Sísá Karáhéne ani úkurainsabé mókake areba ahriahri míankehe.

¹⁶ Amahnága we íre peh morá arene arambehri aní míankehe. Írakaumo. We arene arambehri aní ména amahnága itene Wahnah tagariéh púana arenábáq tahnsa ména are kawerue séhréh atankéhe. Minayabe arega wensabé anotahtaq arutaboirinkehe. Ínéga wensabé nirutaboiruge. We náníbáq tahnsa míéhre iwíáhéna nirutaboiruge.

¹⁷ Ínéreq arereq morá árámbehri ánité úye iwíáhono? Mira iwíáhinaraqmé arega íné mehweh aintahnanserah Ónésíma moq mehweh ato.

¹⁸ Menah wega are ahbabáq atáráiro? Wega arene ménsámehnsá merairo? Wega merai naneqsabé ínéga are náwiníe.

¹⁹ Ínénéga awinauge. Íné Poraga aiq iraruge.

Mah pahsí néne niyahnkarataté sehíranaróge. Ínéga Sísá éhweh are teawátáutaq arega wensabé aiq pútare atáróne. Minayabe ápeq nánio íre atáráuge. Móakeakákáq ápeq nánio íre ataníe.

²⁰ Náníbaro, arereq ínéreq Sísá Karáhé itene Wahnahne anité míoye. Minayabe íné séhréh ainte nirupipeq eyoyó ainto.

²¹ Íné tagariómé arega íre peh morá ínéga sehíranue teawú éhwéh mirainkehe. Arega mó kaweq sansánkákáq mirainkehe.

²² Wahnah anínká íné pugeq nuwankéhboq púrerainto. Pugeq nuwahnarag areba kinauge. Minayabe arene nahtapeq máhriq kaweraintewahno.

Porareq morá árámbehri ánimárínká Pírémónansabé iraúno ató ehwehne.

²³ Wehukení wenáwíq Épárási mahtaq míéhre. Wega Sísá Karáhé éhweh teri terinurainsabé ínéreq karábúsiipéq míoye. Arensabé iraúno íre.

²⁴ Ínéba arambehrio ke Máhkareq Árisátákireq Témásireq Árukareqka moq arensabé iraúno ewe.

²⁵ Itene Wahnah Sísá Karáhéga iteba mía míaéna arutaboiréna séhréh aitéhre.

Íbaru Ke Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Íbaru ke, Asiu ke, Ísara kewé se peh morá ké miáhwe. Se apahtáro áwíq kéhre. Mah pahsí sehiranú ani áwíq íre kéhrana peh anehete ehwéh Porane ehweh tahnsá púara áhnte kegá, Poraga sehiranúwe iwíáhhowe. Mó kegá Sísá tagariáh Íbárú ké síwioqnowe. Mi tanáhráq mah pahsí sehiranú aninká sensabé, Ite túbáh agiyehboq peh tábúsoqme iwíáhhoro ue Sísane sánsá ambubu atiageheéna mah pahsí sehiranúwe. Sísawe aiq pútaq Manikáne ahninkáwáéna íópeqté kéreq Manikáne ehweh iraru kereq Mósísireq kiotaikúwe. Manikánka Sísá mibeq mahbeq aritéh áni míankeheéna omaq atowe. Sísaga miraúnsabe Manikánka o moráéne ehweh áhwárówe. Minayabe íre kaweq sunúq sínaraq túbáh agiyehboq peh Sísane sánsá ambubu atawéq tauntahunue sehgióro ue Íbaru Ke sehiranue teriuwe.

Íbaru ke siu pahsíce.

¹ Naho Manikánka mó tanáhráq mó tanáhráruwe wene ehweh iraru ke iwíáh aritowara mó sansá mó sansánue itene igaqnaréh ehweh teríúwe.

² Teríúwana amahnága anehe tanáhráq wenahni iwíáh atowana wega Wenabone sánsá teiena sokigi aíire. Manikánka irarúwana wenahninká moke mah marákó márakóákáq íópeqkákáq mirarowe. Wenahninká mókake moke wahnahninkeheéna omaq atowe.

³ Maniká téhrehnka inserahni aní miéhraana wenahni moq téhrehnka inserahni aní miéhre. Maniká mía miáinserah wenahni moq monseráh ánine. Wega págege ehwéh irarinka moke mah marákó márakóákáq íópeqkákáq kaweqtaq kagaire. Wega wehukene ahbabáq aiq kaweraitena íópeq Maniká Iteribone ayah púpeq tútuue mía miáire.

Manikáne ahninkáwágá íópeqté ké kiotaikire i ehwéhne.

⁴ Manikánka wenahni áwiratowana mi awíqká moke íópeqté ké síwíq kiotaikire. Mina inserah wenahninká moke íópeqté ké kiotaikire.

⁵ Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,
Are nénahni móne. Amahnága íné Arenabo míóge ire. *(Buk Song 2.7)*
Mi sehiránká mó mahraréna,

Íné Wenabo míahnana we nénahni míankehe ire. *(2 Samuel 7.14)*

Manikánka íópeqté kéyábé mah ehwéh irarúwo? Írakaumo. Peh morá wenahninsábé irarúwe.

⁶ Manikánka wene ebeq piah aní mah marákóípéq eqmaq auwanaútaqsabé wene ehwehnka mahraréna,

Íópeqté kéó, ite ómiga nénahninsábé iwíáh iwíáh atáhhro ire. *(Lo 32.43)*

⁷ Íópeqté kéyábé Manikáne ehwehnka mó mahraréna,

Wega íópeqté ké sóiriq tahnsá mirarena
se wene arambehri ke irobina tahnsá mirarowe ire. *(Buk Song 104.4)*

⁸ Wenahninsábé Manikáne ehwehnka mahraréna,
Manikáno, arega wahnah wahnahnóna tanáhráq peh ahriahri kagainawire.
Arega wahnah wahnahnónawe tábúsoqme iwíáhue mirainiewóne.

⁹ Are moke ahbabáq sansansábé awahriehrana

peh kaweq sansánsábé awahbehre.

Awahbeh puana íné Maniká Arenaboga are anotah aní mé moke wahnahnúno atóge.

Arene wehgauné sirupipeq eyoyó aritena
arene arupipeq anotah eyoyó atóge ire.

(Aisaia 61.1)

¹⁰ Wenhahnúsábé Manikáne ehwehnka mó mahraréna,

Itene Wahnahno, téhwe arega mah marákó marákó mirarónana págegeue kéhre.

Moke íópeq kéh náneq arerene ayahtate miraróne.

¹¹ Mókake moke mah mensáméhnásá tabanaginaraq
are peh mía míainiewóne.

Ambanta nahonáh úkinserah mah marákó marákóákáq íópeqkákáq nahonáh úkéna íre kaweraginawire.

¹² Wehukéninká wene máhti sabaréhnserah

arega mah marákó marákóákáq íópeqkákáq sabaráruankéhe.

Wehga wene nahonáh kórósí ugurúruena

o korósí sukiwíéhnserah mirainkehe.

Arewe ahriahri monseráhnue mía míainiewóne.

Arene oga mé tanahráq íre parabaginawire ire.

(Buk Song 104.4)

¹³ Manikáne ehwehnka mó mahraréna,

Arega niyah púpeq tútuue míahno.

Moke arene naruo arene aigúnúbá tahnsa méra

arene ehweh sehgióro aritaníe ire.

(Buk Song 110.1)

Manikánka íópeqté kényábé mah ehwéh irarúwo? Írakaumo. Peh morá wenahnínsábé irarúwe.

¹⁴ Minayabe íópeqté kéwé aneq kebo? Íópeqté kéwé wehukene siwa tahnsa méra Manikáne arambehri miraowe. Manikánka kaweraritéh ké séhréh aritageheéna íópeqté ké siqmaréhre.

2

Manikánka ite meirena kaweratárai ehwéhne.

¹ Manikáne ahninkáwá anotah Wahnáh mía míainsabé itega írátáuna ehwéh ambubu atawéq sehgiónehe. Itega íre túbáh agia peh wene ehweh sehgióneheqmúne.

² Naho Manikánka íópeqté ké iwíáh aritowara sega iraruwara itene igaq-naréhga írówe. Manikánka mi ehwéh íre sehgiú ke kamah ariuwe.

³ Minayabe itega Manikánka kaweraitéh éhwéhnsábé anetaníbo iwíáhonaraq kaweqtaq mía míaonehknono? Írakaumo. Wene ehwehnsabé anetaníbo iwíáhonaraq Manikánka ite moq kamah ainawire.

Téhwe itene Wahnahka wene kaweraitéh éhwéh teriuwara mi ehwéh író kega, Aiq pútaq ehwéhne teiúwe.

⁴ Író kega kaweraitéh éhwéh teiútáq Manikánka págege aritonka sega págege sansánéra ótaq sansánéra íre tagaríó sansanuwe. Manikánka miraúnsabe, Mi ehwéhme peh aiq pútaq ehwéhne ue pahsuowe. Wene arambehri kawerue miraigeheéna Manikánka iwíáhue Wenawanka náí náneq náiuwe.

Sísaga webataq ite meirena kaweraitahráhi aníne i ehwéhne.

⁵ Manikánka íópeqté kényábé, O marákó marákóráq wahnahnoro aritanabo? Írakaumo.

⁶ Minayabe wene Púkuipéq wehukéninká mahraréna,

Manikáno, arega ite wehukeyabé iwíáhónawe
ite aneq tahnsá kéabuno?

Itewe peh abehq naneq mune.

Aneqsabé kawerue wahnahnaitahno?

⁷ Peh wahto tanahráq íópeqté kégá ite kiotaikowe.

Arega ite pankere omaq ite iteiwíq pankerahne.

⁸ Arega moke miraóna naneqsabé wahnahnoro aitahne ire. *(Buk Song 8.4-6)*

Ite tagónawe amahnága tánáhráq wehukeníká moke kéh náneq íre wahnah-natíehre. Írakaumo.

⁹ Itega peh Sísá tagónana we anotah aní míehre. Menah wahto tanahráq we arambehri aní úkurairara íópeqté ké síwíqka wenáwíq kiotaikuraire. Manikánka séhréh aitowana Sísaga mah kehiná kéhínáné ahababáq kawerai-tanieéna putiowe. Wega itene ahababáq kaweraitanieéna éruwana pukúnsabe Manikánka we iriatena wenáwíq pankeq atena, Anotah aní mé wahnahnúno atowe.

¹⁰ Manikánka moke kéh náneq mirarena wahnahnatíehre. Minayabe áhnte kégá wenahnimáhq úkéra wene kaweq téhrehrebeq míageheéna Manikánka Sísá eqmarowana éruwe pukúwe. Manikánka miraúnsabe Sísawe iteruwah úkéna áhnte ke séhréh aítana kaweraitíehre.

¹¹ Sísaga itene ahababáq aiq kaweraitéhnabé wereq ite kaweraitéh kéreqne Iteribo peh morá aní míehre. Minayabe Sísaga itensabé, Nánuwahrah woe aiteyabe íre ayeहितehre.

¹² Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Are éhweh nánuwahrah teriníe.

Are tagariáh ké momiwíotaq

arenáwíq pankeranieéna

arensabé ígonkónue iwíáh iwíáh ataníe ire.

(Buk Song 22.22)

¹³ Mi ehwéhnká mó mahraréna,

Wega omasa éhwéh sehginawire iwíáhuge ire.

(Aisaia 8.17)

Mi ehwéhnká mó mahraréna,

Ínéreq moke Manikánka nání ánimárinseq aiq míone ire.

(Aisaia 8.18)

Sísaga wehuke séhréh aitanieéna wehukení úkú ehwehne.

¹⁴ Ite Manikáne animárimé peh wehuke míone. Peh wehuke míona puana Sísaga ite kaweraitanieéna wehukení úkéna ite tahnsá míowe. Owainawanka puké sansatáq wahnahnatíehre. Sísaga owainawa anehinsaruanieéna putiowe.

¹⁵ Sísaga miraúnka wehuke puké tanahráqsabé anotah áhreo ke sabirúéhrara amahnága íre áhreowe.

¹⁶ Minawé wega íópeqté ké séhréh aritehro? Írakaumo. Wega ite Ébárahma kahnáh séhréh aítéehre.

¹⁷ Sísaga wehukene ahababáq kawerarena insahwé aitanieéna wehukení úkéna wehukene sánsánúwe. Manikáne arambehri mirainieéna itene mibeq mahbeq aitéh aní míanieéna wehukení úkéna wehukene sánsánúwe.

¹⁸ Áhwaré naneqka weba sútaq Sísá anotahtaq éruwana íre ahababáruwe. Minayabe amahnága áhwaré naneq iteba sitaq wega ite séhréh aitahráhire.

3

Sísaga miraúnka Mósísine arambehri kiotaikú ehwehne.

¹ Néne iyahnabo animárino, Sísansabé iwíáhue tagahro. Manikánka ite omaq itena íáhraburainsabé itega Sísansabé aiq pútare ateq we tagariáhwe. Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ání míankeheéna Manikánka Sisa eqmarowaq itega we éhweh teri terinúne.

² Wene arambehri mirainkeheéna Manikánka Sisa omaq atena eqmarowe. Mósísiga Ísara ke séhréh aritena Manikáne arambehri kawerue sehgiunserah Sísaga moq Manikáne arambehri tábúsoqme sehگیر.

³ Wehukénká kaweq nah pearéhrara tagah kegá mi nahnsábé ákáhtaq iwíáh iwíáhéra mi nah pearéh ánínsábé anotah iwíáh iwíáhowe. Mina inserah Manikánka Mósísinsabé ákáhtaq iwíáh iwíáhéna Sísansabé anotahtaq iwíáh iwíáhíre.

⁴ Nah pehipi íre kéhrara peh wehukega pearáhnserah moke mah marákó marákó kéh náneqme Manikánka mirarowe.

⁵ Mósísi Manikáne arambehri anínéna Ísara ke míótaq moke Manikáne arambehri kawerue sehgiuwe. Naho Manikánka we iwíáh atowana Mósísiga mókake sína naneqsabé irarúwe.

⁶ Minayabe Sisa Karáhéwé Manikáne ahninkáwá ména moke Manikáne animári kawerue wahnahnire. Itene wahnahnsabé aiq pútare ateq wega mirainie ú ehweh mirainawire iwíáhonaraq we kahnáh míaneheqmúne.

Manikáne ehweh anterúah kéga ahrenérapeq íre serahowe i ehwéhne.

⁷ Ite Manikáne animári méq Wenawane ehweh irone. Minayabe Wenawanka Púkuipéq mahraréna, Iboramé itega íné Manikáne ehweh íréhrataq

⁸ saiyoyehboq kawerue íráhro. Naho itene igaqnaréhga abatapi míótaq sega néne ehweh íre irera peh saiyóera níwíoqnowe. Segau mirau serahniyeho.

⁹ Mitaq ínéga itene igaqnaréh 40 opéq séhréh arítáhwara sega néne ótaq sansá tagéra minayabe íre iwíáhía peh saiyóera níwíoqnowe.

¹⁰ Saiyoéra níwíoqno puana mi keyábé nibiahnsa arítáhwae. Minayabe ínéga mahraréna, Mi kegá néne sánsá íre ahtebera peh ahriahri ahbabáq aruqarurowe ewae.

¹¹ Ínéga abiahsanéna sensabé pahsuena, Ahrenérapeq ínéba íre seneheqmóe ewae ire. *(Buk Song 95.7-11)*

¹² Néne iyahnabo animárino, itene irupipeq ahbabáq iwíáhéq túbáh agiyeho. Maniká Iteribowe oga mía míai aní míre. Wene sánsá inehepeq súéhboq kawerurero.

¹³ Ahbabáq sansanká ite míáhrabeqte ání saiqnariehnehboq Sísau kawerue kéraneheéq mó wehekáh mó wehekáhnue kaweq ehwéh we teawíéq we séhréh atéhoru.

¹⁴ Itega Sísansabé téh kawerue aiq pútare ataráúnanserah mókakeakáq pukona tanáhráqkákáq wene sánsá íre túbáh agia peh kawerue ambubu atíáhnaraq Sísau Karáhéreq moraráq mía míaoneheqmúne.

¹⁵ Métáq sehiranue teiewónserah mónkakáq sehiraninie. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Iboramé itega íné Manikáne ehweh íréhrataq
saiyoyehboq kawerue íráhro.

Naho itene igaqnaréhga néne ehweh íre irera
peh saiyoéra níwíoqnowe.

Sega mitaq mirau serahniyeho ire.

(Buk Song 95.7-8)

¹⁶ Manikáne ehweh Írótaq íre sehgira peh saiyoue mío kewe inseréhbo?
Mósísiga Ísípi marákórápéqté meriqmena móríto kewe moke mi ke saiyo kée.

¹⁷ Áhnte opéq 40 opéq Manikánka abiahnsa aríto kewe inseréhbo? Ahbabáq
aruqaruro keyábé abiahnsa arítowara abatapi pukuwe.

¹⁸ Manikánka abiahnsanéna iwíáhéna, Ahrenérapeq ínéba íre seneheqmóe
úmé inseréhyabe írarúwo? Wene ehweh anteruera anetaníbo iwíáho keyábé
írarúwe.

¹⁹ Sega Manikáne ehwehnsabé anetaníbo iwíáho puara sega ahrenérapeq
weba íre korahuwe. Minayabe íreq iwíáhue tagaríone.

4

Maniká tagariáh kégá ahrenérapeq kioraho ehwéhne.

¹ Naho Manikánka itensabé, Ínéba sirataq ahrenagehe úwe. Túbáh aginie
iwíáho keo, Manikáne ahrenérapeq íre kíyehboq áhreo.

² Ísara kégá Manikáne kaweq ehwéh írówaq itega moq írátáúne. Sega írótaq
mi ehwéhnsabé íre aiq pútare atówe. Minayabe mi ehwéhnká íre séhréh
arítahráhuwe.

³ Wene ehwehnsabé aiq pútare atona kégá Manikáne ahrenérapeq kio-
rahúne. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Ínéga abiahnsanéna sensabé pahsuena,

Ahrenérapeq ínéba íre kioneheqmóe ewae ire.

(Buk Song 95.7-11)

Wega mah marákó marákó mirarena wene arambehri parabaruowe.

⁴ Abapeqte téhtaré wéhékáhnsabé Manikáne ehwehnka mahraréna,

Manikánka moke wene arambehri parabaruena abapete téhtaréráq
ahrenówe ire.

(Buk Song 95.11)

⁵ Ahrenónsabe wene ehwehnka mó mahraréna,

Ahrenérapeq ínéba íre kioneherawoe ewae ire.

(Buk Song 95.11)

⁶ Kaweq ehwéh téh író kega mi ehwéhnsabé íre aiq pútare atónsabe sega
Manikáne ahrenérapeq íre kioráhuwe. Íre kioráhuwara kaweq ehwéh sehgió
kégá ahrenérapeq kioráhowe.

⁷ Minayabe Manikánka mó tanáhráq omaq atena mi tanáhráqsabé, Iborane
atowe. Iborane atowana áhnte opéq parabagúwana Manikánka Tébiti iwíáh
atowana sehiranue mahraréna,

Iboramé itega íné Manikáne ehweh íréhrataq

saiyoyehboq kawerue íráhro úwe.

(Buk Song 95.7-8)

⁸ Minayabe Sósúaga itene igaqnaréh meriqmena ahrenérapeq mórítotaq
tahírimé mó tanáhráq Manikánka mó wehekáhnsabé íre írarú irino.

⁹ Minayabe Manikáne animári ahrenahraho tanáhráq peh kagainae.

¹⁰ Manikánka wene arambehri abapete morá wéhékáh parabaruena
abapete téhtaré wéhékáhtáq ahrenónserah weba séra mía mía kégá moq sene
ahwimi parabaruera ahrenahrahowe.

¹¹ Manikáne ahrenérapeq kioneheéq págegeue arambehrionehe íwiáhéq miraoro. Itene igaqnaréhga Manikáne ehweh anteruera ahrenérapeq íre kíú serahniyeho.

¹² Manikáne ehwehme oganúq itahráhi naneréna págegeue arambehrire. Págegeue arambehriéna áwéhreh sogíq tahnsane. Sogiqme peh ákáhtaq áwéhrehrana Manikáne ehweh anotah áwéhrehre. Manikáne ehwehnka wehukeníné arupipeq amurúruéhre. Wene íwiáhákákq wenawapipeqkákákq mi ehwéhnká amurúruena sainsúéhre. Wehukeníné ayahnsankakaq ayahnsapeqté ábíqónkákákq mi ehwéhnká amurúruena sainsúéhre. Mi ehwéhnká wehukení awahbeh íwiáhákákq moke mó íwiáhákákq sokigi aíre.

¹³ Manikánka moke miráú naneq tagehtaq wehukega kopéq suahráho? Írakaumo. Moke minawari Manikánka tagehtaq ábóraq kéhrana taga tagaire. Minayabe mókake Manikánka moke itene sánsá saraqmarankéhe.

Sísawe itene ehweh mibeq mahbeq aitéh ání míre i ehwéhne.

¹⁴ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ání íopeq Manikáne auranabihtapeq míéhre. Mi anímé Sisa Manikáne ahninkáwáe. Minayabe itega aiq pútare atona ehwéh ambubu atianeheqmúne íwiáhéq miraoro.

¹⁵ Ahbabáq íwiáh sínaraq iteriahriáh íre kaqsuahráhúne. Owainawanka ite íwíoqnehtaq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ánínká anetaníbo íre íwiáhia peh arutaboiritena séhréh aitéhre. Owainawanka amahnága ite íwíoqnehnserah Sisa marakóipeq míotaq áwíoqñwana Sísaga íre ahababáruwe.

¹⁶ Minayabe itega Manikánsabe íre áhreia wega ite séhréh aitankeheéq weba wahtotaq kowíaneheqmúne íwiáhoró. Mítaq kowíáhnaraq írupipeq umeh agínaraq Manikánka itensabé arutaboiritena séhréh aitankehe.

5

Sísa itene mibeq mahbeq aitéh ánínká ite kaweraitéh éhwéhne.

¹ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ánínká ite Asiu ke séhréh aitankeheéq ite míonarabeqte ání mó tanáhráq mó aní mó tanáhráq mó anínue omaq sitáhwe. Manikánka itene ahababáq kaweraitankeheéna wene ehweh mibeq mahbeq aitéh ánínká mó naneq mó nanerue Maniká titiratéhre.

² Titiratena we peh wehukení púana kaweqtaq íre mía míaorahire. Minayabe wega múguwahguo kereq áhwára áhwáro kereq pehwehrue aritéhre.

³ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ánínká mó kené ahababáqsabe Manikánsabe ménkámehnkáne korahqtaté titiratéhre. Íre peh morá mó kené ahababáqsabe titiratéhre. We moq ahababárorahi aní púana wewene ahababáqsabeákákq Maniká titiratéhre.

⁴ Mibeq mahbeq aitéh arámbéhríwé anotah arámbéhrí wíre. Minayabe wehukenínká, Íné mi arámbéhrí mirainie íre orahire. Mi arámbéhrí mirainkeheéna Manikánka wehukení omaq atena naho Áróni omaq atonserah omaq atéhre.

⁵ Wehukenínká, Íné mi arámbéhrí mirainie íre orahúnserah Sisa Karáhéga, Néníwíq pankerena Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh ání míanie íre úwe. Írakaumo. Manikánka wensabé omaq atena minayabe wene ehwehnka mahraréna,

Are nénahni móne. Ibora íné Arenabo ména anotah aní míahno atóge ire. (*Buk Song 2.7*)

⁶ Wene ehwehnka mó mahraréna,

Are néne ehweh mibeq mahbeq aritahna aní ahriahri mía míainiewóne.

Wehukení wenáwíq Mékíséréki néne ehweh mibeq mahbeq aritéh aní mía míáuñserah are moq mina tahnsa mía míainiewóne ire. (*Buk Song 110.4*)

⁷ Sísá marakóipeq míotaq wega Maniká ehweh teawena púrerúwe. Manikánka Sísá puké tanáhráq ahqáho atahráhu púana Sísaga anotahtaqa púreréna áhnte íbisówe. We awahbeh iwíáh íre sehgiira peh Maniká awahbeh iwíáh sehgiuwana Manikánka Sísaga púrerú ehweh irowe.

⁸ Sísawe Manikáne ahninkáwá ména áhnte erúnsabe Wenabone ehweh sehgiu sansa ahteboéwe.

⁹ Sísaga Wenabone ehweh tábúsoqme sehgiunsabe amahnága Sísaga wene ehweh sehgió ké kaweraritena oganúq sitahnara oga mérapeq mía míaonehrawoe.

¹⁰ Minayabe Manikánka wensabé, Are néne ehweh mibeq mahbeq aritahna aní mía míainiewóne. Mékíséréki néne ehweh mibeq mahbeq arito ani mía míáuñserah are moq mina tahnsa mía míainiewóne atowe.

Káriq anínká mía míai serahniiyeho i ehwéhne.

¹¹ Minayabe áhnte mó ehwéh kéhre. Itega íre apubúue ahtebahraho puana mah ehwéh teieyabe págege arámbéhríe.

¹² Ite íre wahto tanáhráq Sísane ehweh íráh púaq wene sánsá ahteabahtaqa tahirímé mó ke síwáhnoro irino. Itega íre kawerue ahtebaronsabé Manikáne ehweh áwahewé mó anínká ite íwáhnorire. Inahunah anínká págege tahutáhúq íre nahrahéna peh náh nehñserahnowe.

¹³ Náh neh anínká pehgáriq aní púana tábúsoqmaréh sánsá íre ahtebahrahire.

¹⁴ Págege tahutáhúqmé peh morá anonanínká nahrahire. Págege tahutáhúq nahraho kegá tábúsoqme iwíáhorahowe. Minayabe sega kaweq sansánkákák íre kaweq sansánkákák saraqmarera kawerue ahtebahrahowe.

6

Tauntahu ke méq Manikánka ite náina naneqsabé áwéñunoro i ehwéhne.

¹ Sísá Karáhéne ehweh peh morá áwahewé mónkákák íre íwáhnorinie. Págege ehwéh iragéhboq anehete ehwéhñkákák íwáhnorinie. Nah pe anínká íre peh morá nahwiahnsanse pearéhre. Mina inserah áwahe ehwéh mitaq mareq anehete ehwéhñkákák íráhro. Itene abehq arámbéhrí inehepeq sueq Manikánsabe aiq pútare ate ehwéh aiq írátówe.

² Wání mewe ehweh aiq írátówe. Wehukéniné ayahqnotaq táhtoqme púerate ehwehmé aiq írátówe. Pusa ké iriwe oganúq site ehwehñkákák mi tanáhráq Manikánka kaweqtapéqkákák iraipéqkákák sainsue ehwéhñkákák aiq írátówe. Mina tahnsa áwahe ehwéh aiq írátó puaq mitaq mareq anehete ehwéh íráhro.

³ Manikánka kowe aitahnaraq itega miraoneheqmúne.

Sísane ehweh sinehepeq súáh kegá weba íre kouwekoraho ehwéhne.

⁴ Sísane sánsá ahtebéra sehgiro kegá mi sansá sinehepeq súáhmé árahue mónkákák sehgigéhbó? Segá íopeqté Manikáne téhreh naneq merowana Manikáne Awanka seba kowíaraire.

⁵ Segá Manikáne ehweh irera sehgiionsabé aiq pútaq ehwéhne iwíáhurowe. Mókake sína tanáhráqsabé ahtebéra, Mi tanáhráq Manikánka págegeue aram-behrinkehe iwíáhurowe.

⁶ Mira íwíáhéra Sísane sánsá sinehepeq súáhmé sega mónkákáq íre seh-gioráhowe. Sega Sísansabé, Iuwahriehre íwíáhonsabé Manikáne ahninkáwá awankátaq mónkákáq táhparáhnserahnowe. Sega miraotaq Sísá íre tagariáh kégá tagéra Sísansabé awiréh atáhowe. Minayabe wene sánsá sinehepeq súáh kégá Sísaba mó íre kouwekorahowe.

⁷ Ibonsirana marakó tantanirana mitaq kaweq tahutáhúq kírérhara we-hukega nahwe. Minayabe Manikánka, Aiq kaweq marákóe atéhere.

⁸ Marakóraq peh abehq náhgáqkákáq tahwenkaránkakaq kíréhtáq peh abehq marákóe. Minayabe Manikánka, Íre kaweq marákóe atena kekirua-nawíre.

⁹ Néne iyahnabo anímárino, mah pagégé éhwéh teiúnsábé itega mi marákó tahnsa ké úkigehe íwíáhugo? Írakaumo. Itene Wahnahne sánsá kawerue sehgehe íwíáhuge. Sísaga meirena kaweraitena séhréh aitéh púaq itega wene sánsá sehgiówe.

¹⁰ Manikánka pehipi íre ehweh aitankéhe. Itega mirauro arámbéhrí íre abitaginae. Írakaumo. Menahnkákáq amahnágaákáq Manikáne animári kawerue séhréh aritena Manikánsabe irutaboírowe. Minayabe wega íre abitaginae.

¹¹ Íné nuwahbehme itega amahnága tauntahunue mira onserah mókakeakáq ahriahriakáq miraoro. Minayabe nuwahbehre. Mirairataq itega áwénuno naneqmari mókake náinkéhe.

¹² Ite taoraho agiyeho. Peh abobiah taebra ké méq Manikánka mi-rainawíre íwíáhéq wega náina naneqsabé kawerue áwénunoro. Mirairataq wega náinawíre.

Manikáne omasa náneqsabé aiq pútare atanéhe i ehwéhne.

¹³ Manikánka Ébaráhma ehweh teawutaq wega omasa éhwéh teawena, Aiq mirainauge úwe. Mó anínka Maniká íre kiotaiki puana wega mi ehwéh irarútaq wewenáwíruwe irarúwe.

¹⁴ Manikánka Ébaráhmansabé mahraréna, Are séhréh atanauge. Mókake ínégá séhréh atáhnaga arenanahréh íregáritaq úkigehe úwe. (Stat 22.17)

¹⁵ Ébaráhmaga árahinabomo íre íwíáhia peh kawerue áwénunúwana Manikánka teawu ehwéh aiq pútaragúwe.

¹⁶ Wehukéninká omasa éhwéh iraritaq wega mó aní anotah aniné áwíruwe mi ehwéh irarire. Minawé Asiu kené sánsáne. Wehukéninká mi sansáninaraq wensabé ehweh atáh ké túbáh agorahowe.

¹⁷ Manikánka omasa éhwéh irarútaq író kega, Wegá mó íwíáhinabomo íwíáhiyeho éna Manikánka wewenáwíruwe mi ehwéh irarúwe.

¹⁸ Minayabe Manikánka téhtaré págégé éhwéh aiq irarú púana wega mó íwíáh íre orahire. Wegá péhe éhwéh íre orahinsabé ite Manikápa kowía míaúna ke íwíáh íwíáhunayabé irupipeq eyoyóire. Irupipeq eyoyóinaq Manikáne ehwehnka aiq pútaraginawíre íwíáhéq minawé áwénunoneheqmúne.

¹⁹ Anotah awánká kaweq anúq kéhrana sóiriqka mi awánká íre pankonoráhire. Mina inserah itega Manikáne ehweh aiq pútaraginawíre íwíáhúnaga irupipeq kaweq awánká ánúq tahnsaniraq kaweqtaq mía míaúne. Itega kawerue áwénunúnayabé mókake Manikánka wene íópeqté páqnáhipéq móitankéhe.

²⁰ Ite séhréh aitanieéna Sísaga mitaq ebeq kiena ite mibeq mahbeq aitéh ání úkéna ahriahri mía míainawire. Wehukení wenáwíq Mékíséréki Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh ání mía míaúnserah Sisa moq mina tahnsa ahriahri mía míaire.

7

Mékíséréki anotah aníne i ehwéhne.

¹ Manikámé anotah aní míowana Mékísérékiga Sáréma suwahpeqte ké wahnáhnéna Manikáne ehweh mibeq mahbeq arito ani míowe. Ébáráhmareq we kéro kereqka mó wahnáh kéreq se kéréro kereqka ebehéra mi ke subiq úowe. Segá kouwekutaq Mékísérékireq Ébáráhmareqka piehgiúye. Mitaq wega Ébáráhmansabé kaweq ehwéh teawuwe.

² Kaweq ehwéh atowana Ébáráhmaga moke ebehurabeqte meyo mensáméhnsá nayáhnkú saraqmarena Mékíséréki peh morá awuwe. Mékísérékiwe mi awíq áwahewé kaweq sansá mirai wahnáhné. We Sáréma suwahpeqte kéné wahnah aní ména we mó awíqmé áwahewé aru ukíqme sansani wahnáh áníne.

³ Wenanoibonkakáq wene aigaqnaréhakaq we maqmio tanahráqkákáq we pukú tanahráqkákáqsabé ehwéhme íre kéhre. We Manikáne ahninkáwá tahnsanéna ahriahri wene ehweh mibeq mahbeq arito aní mía míáúwe.

⁴ Mékíséréki anotah aní míonsabe we éhweh ahtebagehboq íráhro. Itene igaqna Ébáráhmaga moke ebehurabeqte meyo mensáméhnsá nayáhnkú saraqmarena we peh morá awuwe.

⁵ Ébáráhmane anahwa wenáwíq Áríwáie. Mi anímé we kahnáh Manikáne ehweh mibeq mahbeq arito ke míowe. Mósísiga sehgióro ú ehwehnká mahraréna, Ísara kegá sene meyhá ménsáméhnsá nayáhnkú saraqmahwara Áríwái kahnáhnká peh morá pehipi meyówe. Áríwái kahnáh kéreq moke mó Ísara kereqne sigaqnawé Ébáráhmae. Sensuwahrah Isará kegá sene meyo mensáméhnsá nayáhnkú saraqmárowara Áríwái kahnáhnká peh morá pehipi meweuwe.

⁶ Manikánka omasa éhwéh Ébáráhma teawéna, Miranauge teawuwana Mékísérékiwe íre Áríwái kahnáh aní míowe. Ébáráhmaga mi mensáméhnsá nayáhnkú saraqmarena Mékíséréki peh morá awuwana Ébáráhmansabé kaweq ehwéh atowe.

⁷ Ite ahtebonawe ahriahri kaweq ehwéh atéh ánínká mi ehwéh teawí aní kiotaikire.

⁸ Áríwái kahnáhnká Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh árámbehri mirautaq sega Ísara kegá sene saraqmáro mensáméhnsá peh morá pehipi meweowe. Áríwái kahnáh mótaq mótarue pukuwana Mékíséréki oga mía míai aníne uwana wega peh morá saraqmaro naneq pehipi meyowe.

⁹ Itega mahraue irarerahúne. Áríwái kahnáhnká Ísara kegá saraqmáro mensáméhnsá peh morá pehipi meweó kee. Téhwe Ébáráhmaga Mékíséréki ahtapeq tagéna peh morá saraqmaro naneq awutaq wenanah Áríwáiga moq Mékíséréki awuwe.

¹⁰ Mi tanáhráq Áríwáine anowagá we íre maqmio púana wega Mékíséréki árahue awuwo? Ébáráhmawe Áríwáine aigaqna púana minayabe wega

Mékíséréki peh morá saraqmaro naneq awutaq wenanah Áriwáiga moq awuwe.

Sísawe Manikáne o mibeq mahbeq aritéh ánimé kiotaiki aníne i ehwéhne.

11 Mósísiga sehgióro ú ehweh Ísara ke teriena peh morá Áriwái kahnáhnká Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh árámbehri mirauwe. Mi arámbehri miraé sansa wehuke kawerarotaq tahirímé mó aní Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh aní íre sù irino. Sú anínká íre Áriwáireq Áronireq kahnáh ánínéna peh Mékíséréki tahnsánéna Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh aní míéhre.

12 Mó anínká Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné arambehri awaq mionsabe miraira sansá o sansa úkinae.

13 Manikánka omaq ato anímé íre Áriwái kahnáh ánínéna we Súra kahnáh aní ména mi kegá tahberaq Maniká titirue náwe arámbehri íre mirauwe.

14 Ite ahtebómé Súra kahnáhnká Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh ké míagehe éhwéh Mósísiga íre irarúwe. Sísá itene Wahnahmé we Súra kahnáh áníne. Minayabe ite aiq ahtebóne.

15 Íre Áriwái kahnáh aní peh mó aní Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh aní ábóraragéna we Mékíséréki tahnsá aní mía míaire.

16 Omaq ato anímé we kahnáh aiq awehraq kéhre íwiáhúnsabe omaq atoo? Íraukamo. Itene Wahnah ahriahri págegeue mía míai puana we Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh aní úkúwe.

17 Minayabe Manikáne ehwehna mahraréna, Are Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritahna aní mé ahriahri mía míainiewóne. Mékíséréki Manikáne ehweh mibeq mahbeq arito ani mía míauñserah are moq mina tahnsa mía míainiewóne íre. *(Buk Song 110.4)*

18 Naho sehgióro ú ehwehmé íre págege aitahráhi ehwéhne. Mi ehwéhnká ite íre séhréh aitahráhinsabé Manikánka mi ehwéh aiq meruowe.

19 Mósísiga sehgióro ú ehwehnká itereq mó naneqkakaq íre airaiq kaweraitahráhire. Manikánka o sansa omaq atowana mi sansánká Mósísiga sehgióro ú sansa kiotaikiraq itega Maniká Íteriboba wahtotaq kowiahrahúne.

20 Wene ehweh mibeq mahbeq aitéh aní míankeheéna Manikánka Sísá omaq atotaq íre pehipi omaq atowe. Íraukamo. Peh págege ehwehñue omaq atowe. Téhwe mó kegá Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh ké úkutaq wehukénká pehipi omaq sitena íre págege ehwehñúwe.

21 Peh morá Sísá Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh aní míankeheéna Manikánka omaq atotaq págege ehwehñue omaq atowe. Minayabe Manikáne ehwehna mahraréna, Itene Wahnahna págege ehwéhni puana wega mó iwíáh íre inawire. Are wene ehweh mibeq mahbeq aritéh aní ahriahri mía míainiewóne íre. *(Buk Song 110.4)*

22 Sísaga omasa éhwéhme áhnte kawéq éhwéhne. Mi ehwéhnká naho éhwéh kiotaikire. Minayabe itega aiq irone.

Sísá ite mibeq mahbeq aitéh aní mía míaire i ehwéhne.

23 Téhwe Manikáne ehweh mibeq mahbeq arító ke áhnte míówe. Se peh wehuke puara mótaq mótarue puku pukuñsabé peh morá anínká mi arámbehri ahriahri íre sehgoráhúwe.

²⁴ Sísaga íre mina tahnsa miraire. We peh mía míaí aní púana Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh árámbehri ahriahri sehgiíre.

²⁵ Míayabe amahnágaákáq mókakeakáq Sísaga wensabé aiq pútare atáh ké kaweraritena Maníkapa móritahnara oga mía míaoheherawoe. Sísaga ahriahri mía míaeína itene ehweh Maniká teawí púana ite séhréh aita aitaire.

²⁶ Sísawe Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh aní mía míainsabé peh ábéhrana ite séhréh aitéhre. Wega íre ahbabária peh Maniká awahbeh sansánéna kaweqtaq mía míaire. We tábúsoréh áninéna ahbabáq kega mira onserah íre mirairana Manikánka we iriatena íópeq móatowe.

²⁷ Téhwe Manikáne ehweh mibeq mahbeq arító kega mó wehekáh mó wehekáhnue ménkámehnkáne korahqtaté Manikánsabe titiratówe. Ebeqme sega seyene ahbabáqsabe kaweraitankeheéra Manikánsabe titiratówe. Anehemé sega mó kené ahbabáqsabe kaweraitankeheéra titiratówe. Sísaga íre mina tahnsanire. We awankátaq táhpawe pukú tanahráq itene ahbabáqsabe peh morá tánahráq wene anokataté Manikánsabe titiratowe. Wega mí arámbehri aiq parabaruo púana wega mónkakáq íre mirainawire.

²⁸ Téhwe Manikáne ehweh mibeq mahbeq arító ke míageheéra Mósísiga sehgióro ú ehweh sehgiro kegá kaweqtaq íre míahraho ke omaq sitowe. Anehemé Manikánka págege ehwehnhue mí arámbehri mirainkeheéna wenahni omaq atowana we ahriahri kaweqtaq mía míaire.

8

Sísawe íópeq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ániné i ehwehne.

¹ Ínéga teiú éhwéhmé áwahe ahtebagehboq íráhro. Sísawe kaweqtaq mía míaí puana ite séhréh aitéhre. We Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh aní mía míaeína amahnága íópeq ména mibeqté anotah wahnáh Maniká Iteribone ayah púpeq tútuue miéhre.

² Sísaga Maniká Iteribone kaweq nahtápéq ména wene ehweh mibeq mahbeq aitéh árámbehri mira aruqarurire. Mí nahmé wehukega íre pera peh morá Maniká itene Wahnahka pearowe.

³ Mah marákóipéq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéga Maniká titiréra mó naneq mó nanerue awigeheéra omaq sitówe. Sega miraunserah Sísaga ite séhréh aitéh áninéna moq aiq áwíre.

⁴ Mósísiga sehgióro ú ehwehnhá mahraréna, Peh morá Áriwái kahnáh wéhgá Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné arambehri miraorahire íre. Peh mí kahnáh wéhgá mó naneq mó naneqtaté Manikánsabe titiratáhwé. Míayabe amahnága Sísaga mah marákóipéq míéhtáq tahirímé mí arámbehri íre mirai irino.

⁵ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh áninúra ména wega íópeqté náhtápéq arambehrire. Mah marákóipéq mibeq mahbeq arítáh kéga arambehrio nahmé peh íópeqté náhné mánkánah tahnsáne. Mánkánah tahnsá púana Mósísiga Manikáne wehuwehu nah sériraté pianaútaq Manikánka wensabé, Ínéga sáwéhrapeq sokígi awátáu serahnue tábúsóqme pearo úwe.

⁶ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh aní miankeheéna Manikánka Sísaga omaq atowana wene arambehriga moke mó mibeq mahbeq aítáh kéné arambehri kiotaikire. Mí arámbehri miraútaq Sísaga Manikánseq wehukereq moráéné ehweh áhwárowe. Sísane moráénia éhwéhnká naho moráénia éhwéh

kiotalkire. Sísaga mirainauge ú ehweh áhnte kawéq ómásá éhwéh púana mi ehwéhká téh ko ehweh kiotaikire.

⁷ Wehukega téh ko moráéné ehweh sehgoráhutaq tahirímé mó moráéné ehweh íre áhwáro irino.

⁸ Manikánka wehukene ahbabáq tagéna mahraréna,

Írátíáhhro. Íné itene Wahnahnka mahraréna, Mókake ínéreq Ísara kereq o moráéné ehweh áhwáranehe. Súra kahnáh kéreq ínéreq o moráéné ehweh áhwáranehe.

⁹ Mi ehwéhmé íre sigaqnaréhreq ínéreq moráénowana tahnsá éhwéhne. Ínéga Ísípi marákórápéqté meriqmena mórítáhwataq sereq ínéreq moráénowane. Segá ite moraéno ehwéh anterúo púana ínéga se peh áwé tagahwae.

¹⁰ Íné itene Wahnahnka mó mahraréna, Mi tanáhráq parabagínaraq Ísara kereq ínéreq o moráéné ehweh áhwáranehe. Ínéga sehgióro ú ehweh sene iwíáhipeq sitena sene sirupipeq sehiranaráníe. Íné sene Maniká míahnara se néne animárí míagehe.

¹¹ Anotah awíqkákák kéreq íre anotah awíqkákák kéreq ómiga íné tagariagehe. Ómiga íné aiq tagariéhra puara sene iyahnaboreq sensuwahraheq-sabé íre siwáhnorigehe. Itene Wahnah tagariáhhro íre terigéhe.

¹² Ómiga íné aiq tagariéhra puana ínéga sensabé nirutaboairitena sene ahbabáq kaweraritaníe. Sene ahbabáqsabe mó íre iwíáhue niahrreraq matianie uge úwe. *(Jeremaia 31.31-34)*

¹³ Manikánka, O moráéné ehweh áhwáranehe insabé téh ko ehweh nahonáh úkire. Nahonáh úki naneq apubúue parabaginae.

9

Korahq titiré sansánká wehuke íre airaiq kaweraritahráhu ehwehne.

¹ Téh ko ehwéhká Manikánsabe iwíáh iwíáh ate sansa sokigi aíre. Mi tanáhráq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh kowe.

² Segá mi nah séiraté pearówe. Ébeq paqnáhípeq áráhmuwe, tahbewe, Maniká áwú parétiwé kowara mitaqsábé Kaweqtapére áwíratówe.

³ Mi nahupéq mó mapéq kowana ákáhpi parahneq tahnsá ónsá kowe. Mó mapéq Anotah Kawéqtápére áwíratówe.

⁴ Mitaq kaweq kunkúni naneq pariageheéra kóraraté akariaró tahbé kowe. Moráénéu sehíránia ebáh kánéhwé pókisiipéq kowe. Mi pokisiwé kóraraté akariaró pokisié. Mi pokisiípéq íopeqté tópáhnkákák Árónine pegiqnáhnkarankákák sehírania ebáh kánéhráréákák kowe. Íopeqté tópáhmé kóraraté akariaró motóréipéq kowe. Mi pegiqnáhnkárámé Áróniga matiotaq ánáh aunúwe.

⁵ Mi pokisi maraipéq kowana Maniká miéhrabeqte ánité tahnsa náneqtaré sehwerapeq kowe. Manikáne téhreh naneq tagageheéna mitaq kowe. Sene oe awenahpeqté wehukene ahbabáq kawerorahirabeq kowe. Amahnága mah ehwéh áwahewé íre iwáhnorinie.

⁶ Teiú ménsáméhnsá kawerarówara mó wehekáh mó wehekáhnue Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kégá Kaweqtapéq kibekéra sene arambehri mira aruqaruowe.

⁷ Peh morá mitaq arambehrio kené wahnahnka webataq Anotah Kawéqtápéq morá ópéqmé peh morá tánáhráq kiena tueyokúwe. Wegá

mibeq pehipi íre kiuwe. Írakaumo. Wega mibeq kiutaq korahq mewena wene ahabábákakaq mó kegá áhwára áhwáraue mirau ahabábákákákaweraritankeheéna mi koráhq Maniká nawuwe.

⁸ Kaweqtapéq arambehri peh kéhnsábé itega Maniká miéhrabeqte áh íre ábóraq kéhre. Minayabe Manikáne Awanka aiq sokigi aíre.

⁹ Maniká miéhrabeqte áh íre ábóraq kéhnsábé mi seríraté pearó nahnká amahnága miáh ké sokigi aíre. Mi nahtápéq wehukega mó naneq mó naneq Maniká titirue náuúwe. Segá mi sansánunka sirupipeq íre kawerari-tahráhuwe.

¹⁰ Mi sansámé peh táhutahuq awehrié sánsánkákák sosue sansánkákák kowe. Mi sansánká íre sirupipeq peh morá sinonka kawerarite sansane. Sísá Karáhéga o sansa íre áhwáriorotaq Mósísiga sehgióro ú ehweh sehgiageheéna mi tanáhráq kowe.

Sísaga wewene korahqtaté titirúnka wehuke kaweraritahráhi ehwehne.

¹¹ Sísá Karáhéga tuena kaweq sansá áhwáréna íre wehukega pearó nahtápéq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh ání mía míaéna mitaq arambehriúwe. Mi nah áhnte kawéq náhnéna moke mó iwíáh íwíáh atáh séri náh kiotaikire. Mi nahmé íre mah marákó marákóipéqté náh tahnsane.

¹² Sísá Karáhéga mi nahtápéq kiena Anotah Kawéqtápéqté paqnahipeq ménkámehnkáne korahq íre mewena kiuwe. Kiena wewene korahq mewena Maniká titirue náuúwe. Ite oga mérapeq awaq miageheéna wene korahqtaté paiqítowe.

¹³ Wehukene sinonka soqsuaneherautaq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kégá káho áráhqe anonka iraipéq agera mibeqte tánáhákák ménkámehnkáne korahqkakák mewera mó ke soqsuageheéra káqsuahuwe.

¹⁴ Segá miraunsabé Sísane korahqka mi sansá kiotaikire. Sísaga íre ahabábária peh kaweqtaq mía míaíre. Manikáne Awame mía míaí aninéna Sísá págeqe atowana wene korahq Maniká titirue náuúwe. Wene korahqtaté soqsuqme kaweritéh púaq abehq árámbehríyábé íre iwíáh íwíáhia peh Maniká itene oga mía míaí Wahnáhné sánsá sehgionehqmúne iwíáhuwe.

Sísaga wene korahqtaté o moráéné sansa áhwároro ehwehne.

¹⁵ Minayabe Sísá Karáhéga o moráéné sansa áhwárorówe. Téh ko moráéné sansa kотаq wehukene ahabábák kaweraritanieéna Sísá pukúwe. Sísá pukútaq wega miraúnka Manikánka omaq itena íáhrabi kegá oga mérapeq awaq miageheéna Sísá Karáhéga o moráéné sansa áhwárorówe. Áhwárorwana Manikánka náníe ú naneq awaq miagéhe.

¹⁶ Wehukeni oga miéhtáq wenawahrahga wene ménsámehnsá íre awaq miahráhowe. Peh morá we pukínaraq wenawahrahga tagéra aiq pukire éra awaq miagéhe.

¹⁷ Puki anínká sehiranurái pepáhqtáq tagéra sehiranka irarinserahnue wene ménsámehnsá saraqmarera awaq miáhwe. We oga miéhtáq wenawahrahga mi pepáhqtáq kéh éhwéh íre sehgiórahowe.

¹⁸ Ebeqte ko moráéné sansa áhwárorotaq pehipi íre áhwáréra peh korahqkakák áhwárowe.

¹⁹ Téhwe Mósísiga mi sansá págegeinkeheéna ménkámehnká subiqme mi kané korahqtaté titirúwe. Titirinaútaq téhwe Mósísiga moke Manikánka sehgióro ú ehweh teriena anehe káho áráhqe korahqkakák wáninkakaq peh morá ántéhyápipéq ahkiuwe. Ahkiwena awanká ánáhakaq tautáúq nahniákákák

mewena mi koráhq pámbáhue sehgióro ú ehweh ko pukúákáq moke mío keakáq sensineq káqsuahrúwe.

²⁰ Mósísiga káqsuahréna mío keyabé,

Itega Manikánka sehgióro i ehwéh págegeue sehgigeheéna korahqtaté káqsuahrúge úwe. *(Kisim Bek 24.8)*

²¹ Manikánsabe iwíáh iwíáh ató nah sériraté pearó nahnkákáq moke mibeqté ménsáméhnsánkákáq Mósísiga mi koráhqtaté káqsuahrúwe.

²² Mósísiga sehgióro ú ehwehnká teiena,

Peh morá korahqka moke kéh náneq kawerorahire. Peh morá korahq túnsábé Manikánka wehukene ahababáq kaweraritéhre ire. *(Wok Pris 17.11)*

Sísaga peh morá tánáhráq Maniká titirue náwena pukú ehwehne.

²³ Wehukega ménkámenkáne korahq titiré sansanká íopeqté titiré sansa sokigi aíre. Mah marákóipéq titiré sansa sehgió kégá peh ménkámehnkáne korahq titirowe. Íopeq titiré sansanútaq Sísaga wewene korahq titirúwe. Minayabe íopeq titirú sansa anotah kaweq sansá púana mi sansánká ménkámenkáne korahq titiré sansa kiotaikire.

²⁴ Sísá Karáhéga Manikánsabe iwíáh iwíáh ató nahmé wehukega sériraté pearó nahupéqmé ire kibekia peh íopeq kibekúwe. Mina pearó nahmé wéhuwehu nahnirana íopeqté náh ahriahri kéh náhne. Minayabe Sísaga íopeq kéh náh Maniká Iteribone auranabiahtapec mía míaéna ite séhréh aita aitaire.

²⁵ Mó opéq mó opérué mah marákóipéq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh ánínká Maniká titirinieéna nahupeqte Kaweqtapéq ménkámehnkáne korahq mewena kibekúwe. Mina únserah Sísá Karáhéga mó opéq mó opérué Maniká ire titirúwe.

²⁶ Miraútaq tahirímé mó tanáhráq mó tanáhrárué mah marákó márákó miraútaqkákáq amahnágaákáq áhnte tanáhráq Sísá éri irino. Mah tanáhráq parabagina uraitaq Sísaga peh morágáké tuena wehukene ahababáqsabe kaweraritanieéna pukúwe. Sísaga Maniká titirue náwunka ite kaweritahráhire.

²⁷ Wehukení mónkakáq mónkakárué ire pukia peh morá tánáhráq pukinawire. Mina inserah Sísá moq peh morá tánáhráq pukúwe. Wehuke pukirataq anehe Manikánka ehweh aritena sainsuankéhe.

²⁸ Minayabe áhnte kené ahababáqsabe Sísá Karáhéga peh morá tánáhráq Maniká titiratená pukúwe. Itene ahababáqsabe aiq kaweraito púana mókake we tuinaraq mi arámbéhrí mónkakáq ire mirainawire. Wensabé aiq pútare ateq áwénunúna ke airaiq kaweritanieéna tuinkéhe.

10

Méncámehnkáne korahqka titirorahi naneqme ire awehrare i ehwéhne.

¹ Mósísiga sehgióro ú ehwehnká mókake sína naneqmarínsábé peh pikisah tahnsá púana mi ehwéhnká áwahe ire tábúsoqme sokigi aieráhire. Mi ehwéh irarúnka mó opéq mó opérué wehukega titiraruqaruowe. Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq se kegá titiré sansa sehgiónká kaweritahráhiro? Írakaumo. Mi sansánká wehuke ire airaiq kaweritahráhire.

² Titiré sansa sehgiónká kaweraritéhtáq tahirímé sega mó opéq mó opérué ire titiraruqaruro irino. Kaweraritéhtáq tahirímé sene ahababáqsabe mónkakáq ire iwíáhia titiré sansa aiq súáh irino.

3 Segá mó opéq mó opérué titirotaq sene ahbabáqsabe íre kawerorahia peh iwíáh aruqaruowe.

4 Mémene korahqkákáq káhone korahqkákáqká wehukene ahbabáq íre kaweraritahráhi puara sene ahbabáqsabe iwíáh aruqaruowe.

5 Minayabe Sísá Karáhéga marakóipeq tuinaútaq wega Manikánsabe mahraréna,

Are ménkámehnkáne korahqtaté titiré sansansábé íre awahbehre. Arene arambehri mirainkeheé arega ninonka aiq kaweraintahne.

6 Wehukene ahbabáq kawerariteyabe ménkámehnká arene tahberapeq age sansánkákáq sene korahqtaté titiré sansánkákáqsábé íre awahbehre.

7 Minayabe ínégá arensabé mahraréna, Maniká Nániboo, are awahbeh arámbéhrí mirainieéna aiq tutaugé. Púkuipéqté éhwéhnká íné éhweh aiq irarinserah sehginauge uge úwe.

(Buk Song 40.6-8)

8 Téhwe Sísá Karáhéga mahraréna, Are ménkámehnkáne korahqtaté titiré sansánsábé íre awahbehre. Wehukene ahbabáq kawerariteyabe ménkámehnká arene tahberapeq age sansánkákáq sene korahqtaté titiré sansánkákáqsábé íre awahbehre úwe. Wehukega mí titiré sansa pehipi íre miraia peh Mósísine ehweh sehgióro únsabe mirauwe.

9 Anehe Sísaga mó mahraréna, Are awahbeh arámbéhrí mirainieéna tumióge úwe. Minayabe wega naho titiré sansa suena itene ahbabáqsabe kaweraitanieéna o sansa áhwárowe.

10 Sísá Karáhéga Maniká awahbó arámbéhrí kawerue miraéna peh morá tánáhráq pukéna wene anonkaté Maniká titiratowe. Wega miraúnga itene ahbabáq kaweraitowaq amahnága ite kaweqtaq mía míaúne.

Sísaga titirúnka itene ahbabáq airaiq kaweraitéhre i éhwéhne.

11 Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéga mó wehekáh mó wehekáhnue iriwe méra peh morá mí titiré arámbéhrí aruqaruowe. Mí titiré arámbéhrionka wehukene ahbabáq íre kaweraritahráhire.

12 Sísá Karáhéga peh morágáké itene ahbabáqsabe peh morá tánáhráq titirúnka ahriahri peh awehraq kagaire. Wega titirarena Manikáne ayah púpeq tútuue mía míaire.

13 Tútuue mía míaéna áwénunire. Mókake Manikánka, Arene naruo págegeue wahnahnarito teawinkeheéna áwénunire.

14 Wega morágáké titirúnka ite ahriahri kaweqtaq mía míaigeheéna itene ahbabáqsabe airaiq kaweraitowe.

15 Minayabe Manikáne Awanka teíre. Wega Púkuipéq ebeq mahraréna,

16 Itene Wahnahnka mahraréna, Mí tánáhráq parabagínaraq ínégá o moráéneé sansa áhwáranie. Néne ehweh kawerue siahtebagehboq sirupipeq mí éhwéh siahtebaritanie. Néne ehweh kawerue siahraaq matiagehboq mí éhwéh iwíáh aritanie úwe ire.

(Jeremaia 31.33)

17 Púkuipéq anehe mó mahraréna, Sene ahbabáqkakaq sene ahkaragáraakáq mó íre niahreraq matianie ire.

(Jeremaia 31.34)

18 Wehukene ahbabáq airaiq kaweraitena mó íre ahrreraq matiéh púara wehukega mónkakáq titirigehboq? Ahqáho. Írakaumo. Mó íre titirorahowe.

Itega Manikánsabe aiq pútare ateq weba wahtotaq kowíanehe i éhwéhne.

19 Néne iyahnabo animárino, Sísá pukútaq wene korahq tunsabe itega íre áhreja peh Kaweqtapéq Maniká míéhrameq kioráhúne.

20 Sísaga kaweq o ah sabaro púaq itega oga mérapeq Maniká míéhrameq kioráhúne. Sísá pukútaq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté parahneq tahnsá ónsá senahpeqté subame tuwe. Miraúmé mi paráhnkéq Sísane anonkansabé sokigi aíire.

21 Sísá Karáhéwé amahnága Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitéh áni anotah anínéna Manikáne animári wahnah aitéhre.

22 Wega kaweq wanítaté itene inonka aiq pabeq paberaitéhre. Sísane korahqtaté itene irupipeq káqsuahratéh púaq itene ahbabáq peh kéhre iwíáh íre úne. Minayabe itene irupipeq kaweq iwíáhéq, Manikánsabe aiq pútare ateq weba wahtotaq kowíanehe iwíáhoru.

23 Manikánka mirainage ú ehweh aiq pútaraginawire iwíáhúne. Minayabe itega íre túbáh agia peh wega mirinawire iwíáhéq ambubu atianeheqmúne iwíáhoru.

24 Mó Sísá tagariáh keyábé iwíáhéq sensabé irutaboírég we séhréh atéhonehe iwíáhoru.

25 Sísá tagariáh ké momiwíé sansa súého. Táhmaro mó kegá aiq suto serahníyeho. Írakaumo. Itene Wahnah tuina tanáhráq aiq wahtonagi puag itene irupipeq kaweq iwíáh kankehboq síwáhnorég we séhréh atéhoru.

Manikáne ahninkáwáné ehweh inehepeq súého i ehwéhne.

26 Írátíáhro. Téhe Sísane sánsá aiq ahtebeq anehe iteitene iuwahbeh iwíáh miraéq ahbabáq aruqarurirataq mi ahbabáq kaweraiteyabe mó íre titirorahire, Írakaumo.

27 Mó íre titirorahi puag peh áhreeq iransánéq Manikánka ehweh aitahna tanáhráqsábé áwénunoneheqmóe. Manikánsabe ahqáho atáh ké tabikira iráipéqsábé áwénunoneheqmóe.

28 Wehukenínká Mósísiga sehgióro ú ehweh anteruowara téhranítegábópoq apahránitógábópoq tagéra wene ahbabáq pahsutowara íro kega ahbabáq aninsábé íre sirutaboiratasa subiq súówe.

29 Ite kaweqtaq mía míagehéna Sísane korahqka kaweraitowana anehe mó anínká mi koráhqkákáq Sísaga o moráéné sansankákáqsábé abehq náneq mire éna anetaníbo iwíáhéna Manikáne ahninkáwá anehepeq súéhre. Mósísine ehweh anteruo animé wehukega íre sirutaboiratasa peh kamah awera subiq súówe. Subiq súónsabe Manikáne Awanka séhréh atéh sánsá anehepeq súéh ánimé Manikánka mi aní aneratankého? Mókake wega mi aní anotahtaq kamah awinawire.

30 Maniká ite tagariona anínká púkuipeq aiq mahraréna, Ahbabáqsabe ayahqmarewé inénéne arambehri wire ire. (Lo 32.35)

Wene ehwehnka mó mahraréna, Itene Wahnahnka wene animári sainsuena ehweh aritanawire ire. (Lo

32.36)

31 Maniká oga mía míai anínéna ahbabáq ke sainsuena ehweh aritahna puag áhreeq wene sánsá anehepeq súéhneho iwíáhoru.

Sísansabé aiq pútare ateq wene sánsá págegeue sehgióro i ehwéhne.

32 Itega Sísansabé téh aiq pútare atáro tanáhráqsábé iahreraq matíáhro. Manikáne sánsá téhreh tahnsánirara mó kegá íwíoqnarowaq wene sánsá íre susa peh ambubu atiarowe.

³³ Wehuke míópi ite iriitárowara íre kaweq ehwéh aitera íwíoqnarowe. Segá mó tanáhráq mó ke moq síwíoqnarowaq mi keyábé irutaboírég kosiéhnehurowe.

³⁴ Segá Sísa tagariáh ké karábúsiipéq mórítárowaq sensabé irutaboírég séhréh aritárowe. Mó kegá itene ménsámehnsá moke pehipi meraotaq ite íre abiahnsania peh irupipeq eyoyói ke míarowe. Oganúq ítéh náneq mó kegá íre meyahráhowe íwíáhuro puaq irupipeq eyoyó ke míarowe.

³⁵ Menah itega Sísame sánsá kawerue sehgirowe. Ahriahri sehgioneheqmúne íwíáh íre súáhro. Írakaumo. Itega íre súéhraqmé Manikánka anotah apéq náinkehe.

³⁶ Mí apéq náinkeheéq Maniká awahbeh arámbéhrí págegeue sehgióro. Ahriahri mirairataqmé Manikánka náina apéq aiq náinawire.

³⁷ Minayabe wene ehwehnka mahraréna, Pehgáriq tanáhráq parabáginaraq tuinie i anímé tuinawire. We íre túbáh agia peh apubúue tuinawire.

³⁸ Néne ani kaweqtaq mía míai anínká ínénsabe aiq pútare ainta aintai puana kaweqtaq mía míainkehe. Peh néne sánsá suena túbáh agi ánínsábé íre nuwahbanawire ire. *(Habakuk 2.3-4)*

³⁹ Itega wene sánsá ambubu atawéq íre kugeqnáhnúne. Ahqáho. Iraipéq pokoneherao ke tahnsa ké íre míone. Írakaumo. Sísansabé aiq pútare ateq oga mérapeq awaq miona ke úne.

11

Manikánsabe aiq pútare ateyabe áwahe ehwéhne.

¹ Manikánsabe aiq pútare atona sansá sehgiunawe Manikánka irarú ehweh aiq pútaraginawire íwíáhéq minayabe áwénunúne. Itene iuranka mi naneqsabé íre tagónayabé anetaníbo. Peh ite iahteóbnowe wega irarú ehweh peh aiq pútaraginawire.

² Naho naho itene igaqnaréhga Manikánsabe aiq pútare atówana wega sensabé kawerowe aritowe.

³ Manikánka irarúnka mah marákó marákóákákáq íópeqkákákáq miraro ehwéhnsábé aiq pútare atone. Amahnága moke tagóna naneqme íre tagahrahúna naneqtaté Manikánka mirarowe.

Ábérيره Ínókureh NÓahrehga Manikánsabe aiq pútare ato ehwéhne.

⁴ Ábériga Maniká titirútaq wensabé aiq pútare ato púana wene arambehriga wenawah Kéinine arambehri kiotaikúwe. Wega Manikánsabe aiq pútare atonsabe Manikánka wensabé, Kaweróne. Kaweqtaq míahne atowe. Ábéri naho pukúwe. We oga míotaq Manikánsabe kawerue aiq pútare ato ehweh amahnágaákákáq teíre. *(Stat 4.3-10)*

⁵ Ínókuga Manikánsabe aiq pútare atowana Manikánka we tumero púana íre pukúwe. We tabanagútaq mó kegá we kabaruwana Manikánka we tumero púana íre ábóraq marówe. Púkuipeqté éhwéhnká mahraréna, Manikánka we íre tumero tanáhráq Ínókuga Maniká awahbeh sansánúwe ire. *(Stat 5.21-24)*

⁶ Peh morá Manikánsabe aiq pútare atáh kégá we awahbeh sansá sehgiórowe. Wehukenínká Manikápa pehipi íre kioráhire. Ebeqme wega, Maniká aiq míéhre íwíáhéna, We anebahrúna ke mókake kaweraitanawire íwíáhínaraqmé weba kioráhire.

7 Nóahga Manikánsabe aiq pútare atowana Manikánka sinaú tanáhráqsábé teawuwe. Teawuwana Nóahga mi tanáhráqsábé íre tagótaq mi ehwéhnsábé aiq pútare atena Manikáne ehweh sehgiuwe. Wegá mi ehwéh sehgiena anotah sipí mirarowe. Nóahreh karíronánínká sípiipéq kibekue méra wání piotaq íre pukuwe. Nóahga Manikánsabe aiq pútare atonserah mah marákó márakóipéq míó kega íre aiq pútare atówe. Minayabe Manikánka mi keyábé ehweh aritena kamah ariuwe. Nóahga Manikánsabe aiq pútare atonsabe Manikánka, Are kaweqtaq míahne atowe. (Stat 6.13-22)

Ébárahmareq Sáraheqka Manikánsabe aiq pútare atóya ehwéhne.

8 Manikánka Ébárahma téh áhrabútaq Ébárahmaga Manikánsabe aiq pútare atena wene ehweh sehgiena wenawahpeq suena wegá íre tagario marákórápéq, Manikánka náwiníe ú marákórápéq pokúwe.*

9 Wegá Manikánsabe aiq pútare atena náwiníe ue omasa marákórápéq pokéna wáhnaupeqté kéné marakórapeq kowíowe. Wegá peh úqnapipéq seri nahtápéq kaegaeúwara wenahnité Áhísáhkireq Sékópapeqka moq úqnapipéq kaegaeuye. Mi anitégá Manikánka Ébárahma teawu ehwéhnsábé moq aiq pútare atera mi ehwéh aiq pútaraginawire éra áwénunuye.

10 Ébárahmaga Manikánka webataq áhwárawo mapéq kagai mapéq kibekinié iwíáhúwe. Mitaq kibekéyabe arutaboíréna áwénunúwe.

11 Ébárahmane ahre Sárah orenínéna inahupeq mó íre kaegaeútaq Ébárahmaga iwíáhéna, Manikánka, We animai maqmiankéhe ue omasa ehwéh aiq pútaraginawire ú púana Manikánka Sárah séhréh atowana animai maqmiowe.

12 Ébárahma pukorahú koré míotaq wene ahrega animai maqmiowe. Mi aní anonurowara wenanahréh peh íregáritaq úkue míówe. Íópeq wehyoq áhnte kéhnserah wenanahréh peh íregáritaq úkue míówe. Náhbísibeq arahwé áhnte kéhrra wehukega íre sáhsahoráhonserah wenanahréh peh íregáritaq úkue míówe.

13 Moke teiú ánimári Manikánsabe aiq pútare atera sene marakóipeq mé tanahráq parabagútaq pukuwe. Segá marakóipeq oga míó tanahráq Manikánka mókake náiníe ú naneqmarí íre meyówe. Írakaumo. Wehukénínká áwénuni naneq íre wahtote tagehnserah mi kegá áwénunu naneqmarí sirupipeq tagéra iwíáh iwíáhéra, Ite marakóipeq mionaraq peh wáhnaupeqté ké tahnsa míone éra pahsúówe.

14 Mahna tahnsa ehwéh pahsúó kega íre mah marakóipéqsábé peh kaweq matábúrápéqsábé sirutaboiruwe.

15 Ébárahmarehga suto marakóyábé íre sirutaboiruwe. Írakaumo. Mitaq sirutaboirutaq tahirímé kouwekorahu irino.

16 Suto marakóyábé íre sirutaboiruwe. Írakaumo. Peh íópeq kiotaiki mapéqsábé sirutaboiruwe. Segá Manikánsabe, Arebataq Maniká Iteribo wone atónsabe Manikánka sene ehwehnsabé íre ayehitówe. Írakaumo. Peh sega awaq miageheéna wegá íópipeq kaweq matábúrápéq kawerarowe.

17-18 Manikánka Ébárahmansabé, Mókake arenahni Áhísáhkine animári arenanahréh míagehe úwe. Anehe wegá Ébárahmansabé, Arene mahbi Áhísáhkiwe

* **11:8:** Ébárahma wenáwíq áwahewé áhnte kehinané sibowáe. Stat 17.5 tagáhno. Moke we ehweh Stat sapta 12-23 kéhre.

subiqme titirainto teawuwe. Teawena, Ébáráhmaga mi ehwéh sehginabomo éna áhwárawe tagówe. Ébáráhmaga Manikánsabe aiq pútare atena, Wene ehweh sehginauge iwíáhéna wenahni subiq suanaúwe.

¹⁹ Subiq suanaútaq iwíáhéna, Ínéga we subiq súáhnaraq Manikánka oganúq atahráhire úwe. Puki anínká oga úkue Wenaboba mía míainserah Áhísáhki áura pukéna we moq wenaboba mía míaúwe.

Áhísáhkireh Sékópareh Sóséparehga Manikánsabe aiq pútare ató ehwehne.

²⁰ Áhísáhkiga Manikánsabe aiq pútare atena orerague pukinaútaq wenahnité Sékópareq Ísoreqsabé kaweq ehwéh teriúwe. Wega anehe sína naneqsabé irarúwe. *(Stat 27.27-29,39-40)*

²¹ Sékópaga moq Manikánsabe aiq pútare atena orerague pukinaútaq wenahni Sósépane anitéyábé kaweq ehwéh aritena wene pegiqnáhnkarataq káuqmunue saqmatawéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atowe. *(Stat 47.31-48.20)*

²² Sósépage moq Manikánsabe aiq pútare atena orerague pukinaútaq Ísara kegá Ísípi marákórápéq súéhra ehwéhnikákáq wene ayahnsa kiroqmera pokira ehwéhnikákáq irarúwe. *(Stat 50.24-25; Kisim Bek 13.19)*

Mósísiga Manikánsabe aiq pútare ato ehwéhne.

²³ Mósísine anoiboga Ísípi marákórápéq méra Manikánsabe aiq pútare atera Mósísi maqmaróyataq sene naruoga subiyehoéra apahtáro íótáq sene ani kopéq átóye. Mibeqté wáhnáhnká Ísara keyabé, Animai maqmaréhrataq subiq súáhro úwara Mósísine anoiboga sene animai tagéra, Kaweq mai wíre iwíáhéra íre áhreia subiq súáhro ú ehweh anterúoye. *(Kisim Bek 1.22, 2.2)*

²⁴ Mósísi inahunahni míotaq mibeqté kéné wahnahne ayahunkawagá meyowe. Mósísiga Manikánsabe aiq pútare atena anonúkútaq, Íné íre mi ininé ahninkáwá úge. Írakaumo úwe.

²⁵ Írakaumo iwíáhéna, Ahabábq miraonawe pehgáriq tanáhráq iwíáh iwíáhé sansa púana íre mirainauge úwe. Minayabe Ísípi kegá wenawahrah Isará ké síwíoqnotaq Mósísiga mina tagéna, Ísípi aní míanie íre iwíáhia peh, Nánuwahrah Manikáne animárinseq míanie iwíáhhúwe.

²⁶ Manikáne animárinseq míanie iwíáhéna, Sína animé Karáhéne sánsá sehgiónsabé Ísípi kegá níwíoqnagehe. Anetaníbo. Manikáne sansá sehginie. Wega nánina naneqmarínká Ísípi marákórápéq moke móneakáq kaweq awáhríq naneqmarínkáq kiotaikinae iwíáhhúwe. *(Kisim Bek 1.22, 2.2, 10-12)*

²⁷ Mibeqté wáhnáh ánínká Mósísinsabé abiahnsa atowana wega Manikánsabe aiq pútare atena íre áhreia Ísípi marákórápéq suena pokúwe. Wehukega sene siuratate Maniká íre tagahrahuwana Mósísiga wene arupipeqté iwíáhga Maniká tagówe. We tagó púana págege atowana wene kaweq sansá ambubu atawéna sehgiuwe.

²⁸ Wega Manikánsabe aiq pútare atena wene ehweh irena sótaikú siahrreraq ko sansa áhwárówe. Áhwáréna Ísara keyabé, Sipisípiq subiqme mi kané korahq itene méhpehtapéq abaq máráhro aritowe. Mirairataq íopeqté ánínká sótaikéna itene ebeq piah animári íre subiq suankéhe teriuwe. *(Kisim Bek 2.15, 12.21-30)*

Áhnte Ísara kegá Manikáne sansá ambubu atawéra sehgiú ehwehne.

29 Ísara kegá Manikánsabe aiq pútare atera anotah waní kéréwéguwe. Mi waní áwíqmé Káhtore Soréq Wáníne. Ísara kegá mi wanítáq kéréwégonehera utaq mi waní taraqnágúwara sega awaho marákóráq nogónserahnue kéaguwe. Ísipi ebehu kegá sinehe kaqme kéra Ísara kegá onserahnoneheqmúne íwíáhéra mitaq kéréwégonehera utaq mi waní anotah waní piowara wánínkue pukuwe.

30 Mó tanáhráq Ísara kegá Manikánsabe aiq pútare atera wene ehweh sehgiú púara Séríko suwahpeq ebah kúri pera áhtápéq abapete téhtaré wéhékáh abugeqnáhnuríówana mi ebáh kúri sokogúwe.

31 Séríko suwahpeqte weh aebó íní wenáwíq Áráhpa míowe. Mi ebáh kúri íre sokogútaq mi inínká Manikánsabe aiq pútare atena téhtaré Ísará ánitégá ahboerayeheéra suyataq mehweh aritena séhréh aritowe. Séríko suwahpeqte kégá Manikánsabe íre aiq pútare atówana peh morá mi inínká wensabé aiq pútare atowe. Minayabe mi ebáh kúri sokogútaq Ísara kegá moke Séríko suwahpeqte ké subiqme oraruera peh morá mina séhréh arito íní íre subiq susa pehragatówe.

32 Manikánsabe aiq pútare ató ke éhweh mó teinínkono? Wehuke síwíqmarí Kíréóni, Páráki, Sáh músóni, Sépáta, Tébiti, Sáh múéireh mó Manikáne ehweh iraru kereqne ehweh áhnte kéh púana moke íre teieráhuge.

33 Segá Manikánsabe aiq pútare atówe. Mibeqté táhmaro kégá mó marákórápéqté kéreq ebehutaq kiotaikuwe. Mibeqté táhmaro kegá kaweq sansánéra Manikánka nánie ú naneq meyoúwe. Mibeqté táhmaro kegá Manikánsabe aiq pútare atonka úrinsi iá tahnsa kane áwéh músúríowe.

34 Mibeqté táhmaro kegá anotah iraró puinsúówe. Mibeqté táhmaro kegá sene naruoga pokatate kiraranehera utaq íre subiq súówara sabigue pehbeheráh pukuwe. Mibeqté táhmaro ké mareqmareq keéra Manikánsabe aiq pútare atónsabe tauntahu ke úkuwe. Mibeqté táhmaro kegá ebehutaq tauntahunéra wáhmaupéqté ké subipáhrarúówe.

35 Mibeqté táhmaro ahrérónká Manikánsabe aiq pútare ató púara sensuwehqsó pukutaq mó oganúkuwe. Mibeqté táhmaro kegá Manikánsabe aiq pútare atówara sene naruoga se saiqnaríówe. Saiqnaríówara sega Manikáne sansá sinehepeq súótaq tahirimé sene naruoga soraq súó irino. Sene sinonkansabé íre sirutaboiria peh oga mérapeqsábé sirutaboiru puara Manikáne sansá ambubu atíó púara sene naruoga subiq súówara pukuwe.

36 Maniká íre tagaríó kega mó táhmaro ke siwiréh aritera sahtáté subiqmarera séniraté táhru táhrue karábúsiipéq mórítówe.

37 Mó kegá táhmaro ebahnsatate tuparuqme subiq súówe. Segá mó táhmaro ke sóraté ákáh kiraq súówe. Segá mó táhmaro ke pokatate kiraq suqme subiq súówe. Manikánsabe aiq pútare ató ke tabonahuwara sene naruoga síwioqnéra íre kawerarítówara korósi tabónáhunsabé sipisípiqne áúakaq mémene áúakaqtáté aneranerue míówe.

38 Aneranerue méra abatapi pokéra sáwéhrapeqkákáq ónapipéqkákáq kae-gaeuwe. Se kaweq ke míówara mó mah marákóipéqté kégá íre kaweq ke míówana sensabé siyehitówe.

39 Segá Manikánsabe aiq pútare ató púana wega sensabé kawerowe aritowe. Se marakóipeq míótaq Manikánka nárinie ue omasa náneqmarí íre meyoúwe.

40 Manikánka wensabé aiq pútare atona ke kaweq ah sabaitowe. Naho mió kega mi ahtápéq ebeq íre kíúwe. Írakaumo. Íre kíúwana Manikánka, Sereq itereq moráráq kigehe aitowe.

12

Itega Sísa tagéq iwíáh iwíáh atanéhe i ehwéhne.

1 Mina teiú kégá Manikánsabe kawerue aiq pútare atera amahnága sensuwanka ite abugeqnáhnurawéra iwahnkanowe. Segá Manikánsabe kawerue aiq pútare atónsabe itega iwíáhue tagéq kaweq ahtápéq korahúne. Manikáne ahtapeq tauntahunue nogonéhboq moke umehi naneq sueq ahababárorahi naneqmári inehepeq suaneheqmúne.

2 Sísansabé ahriahri tagéq iwíáh iwíáh atanéhe. Itega wensabé téh aiq pútare atáraunaraq séhréh aitená mókakeakáq séhréh aitankéhe. Minayabe wene sánsánsabé iwíáhue taganehe. Segá Sísa awankátaq táhpawe subiq suanehera utaq wega, Mókake nirupipeq eyoyó aintanawire iwíáhúwe. Minayabe awankátaq táhpawe puké sansa ayeहितe sansansabé íre iwíáhia amahnága Manikáne ayah púpeq tútuue mía míaire.

Wene animári ahababárirataq Manikánka kaweraratianieéna kamah arinkéhe i ehwéhne.

3 Ahababáq kega Sísansabé anotah abíáhnásá atera áwioqnotaq wega págegeue ména íre túbáh agúwe. Minayabe iwíáhéq túbáh agiyehboq wene sánsá peh kawerue sehgióro.

4 Itega ahababáq saiqnaruanehéq págegeue arambehriowe. Miraonsabé ahababáq kega íwioqnahtaq itene korahq íre túíraq peh oga míáhwe. Minayabe iwíáhue tagahro.

5 Wene púkuipéqté éhwéh págege ehwéh iahreraq kehro? Mi ehwéhnká mahraréna, Nénahníno, itene Wahnahnká are kaweratanieéna kamah awinah ahtebáhnó.

Wega arensabé, Íre kaweróne atahnaraq arega wene sánsá sehgieyabe anetaníbo iwíáhhineho. Íakaumo.

6 Arutaboiri anínká ahababárinaraq itene Wahnahnká kaweratanieéna kamah awinkéhe. Wega moke wene animári úko ke wahnahnatawéna se ahababárirataq kamah arinkéhe íre. *(Sindaun 3.11-12)*

7 Wene kaweq animári míageheéna itega ahababárunaraq Maniká Iteriboga kaweratanieéna kamah aíre. Wega kamah aina tanáhráq minayabe iwíáhéq pehwehrué méq wega sokigi aina naneq ahtebéq págegeue míáhhro. Sene animári kaweqtaq míageheéra kaweq sibówárehga wahnahnaritera kawerue kamah arié mino.

8 Ite ahababárotaq Maniká Iteriboga peh áwé tagehtaq tahirímé ite íre wene animári pehipéqté ánímári míáh irino.

9 Iteriborehga ite kaweraitaneheéra kamah aiéwaq sene ehweh ireq sensabé kowe ariteq iwíáh iwíáhúne. Minayabe Maniká Iteribonsabé anotahtaq kowe atáhhro. Wega iteiúwa auráq matawéna kamah ainaraq kowe atáhhro. Kowe atáhnaraq oga mía míaoneheqmúne.

10 Iteriborehga ite káriq animári míarauna tanáhráq seyega iwíáhhuronserah íwáhhnoréra kamah aiátówe. Ite we kaweqtaq mía mía inserahnigeheéna Manikánka íwáhhnoréna kawerue kamah ainainire.

11 Wega kamah aí tánáhráq itene irupipeq íre eyoyóia peh umeh agire. Téhwe itene irupipeq umeh agiraq sokigi aí náneq ahtebónaraq anehe ite kaweqtaq méq itene íru ukíqme míahrahúne.

Tauntahu ke méq Sísane arambehrioro i ehwéhne.

12 Mareqmareq ayáhnkáránkákáq ké míéhboq tauntahu ke méq Sísane arambehrioro. Mareqmareq aréhúnkákáq ké míéhboq tauntahu ke méq

13 wene obarisa áhtápéq nogóro. Mirairataq itene igará íre mareqmarerinae. Írakaumo. Peh kawetaq kagainae.

14 Moke mó kereq kaweqtaq méq uwarena ké méq arambehrioro. Manikánka kaweqtaq mía mía inserahnigeheéq arambehrioro. Ahababáq kega itene Wahnah íre tagagehe.

15 Manikánka séhréh aitéh sánsá sehgiónsábé túbáh agiyehboq kawerurero. Kítahew awanká sera tahnsá úkéq mó ke ahababáq aritéhboq kawerurero.

16 Mó aniné weh ahre abarie sansá pehragahro. Wehukení wenáwíq Ísoe. Wega arupibiútaq tira táhútáhúq meyanieéna moke awaqmiahrahi naneq paiqmarowe. Wega Manikánka ebeq piah aní aweráhi naneqsabé anetaníbo íwiáhúwe. Wega miráu serahniyehboq kawerurero.

17 Téhwe Ísoga awaq miahráhi naneq paiqmarena anehe minayabe arutaboirena wenabonsabé, Kawerainto éna íbisówe. Téhwe wega mi naneqsabé anetaníbo íwiáhéna aiq paiqmaro púana anehe mónkakáq íre meyhárhire.

Itega o Sarúsarama suwahpeq íópipeq kéhrabeq aiq sewe i ehwéhne.

18 Itega íre tagahraho mapéq sewe. Íre táhtorahráho mapéq sewe. Ísara kegá tagahraho sawéh áwíq Sáínái suwe. Táhtorahráho sawéhrápéq suwe. Itega Ísara kegá íre mirau serahnowe. Itega mina tahnsa tagahraho sawéhrápéq íre koragarowe. Segá mi sawéhráq koragéra anotah irobina tagéra anehe anotah sunkikírú tagéra anotah soírírú tagowe.

19 Tagowana pemiáhnúwara irera mó aniné ehweh írówe. Segá mi ehwéh téh írótaq áhreéra Mósísinsabé, Mí ehwéh mó ireyabe iuwahriehre éra mó íre irarúno teawo éra pagu pagunuwe.

20 Manikánka sensabé, Wehukeníkábópoq ménkámehnkánkábópoq mah sawéhráq abasáhnaraq ebahnserá tuparuqme subiq súáho aritonsabe áhreéra Mósísinsabé, Mó íre irarúno teawo éra pagu pagunuwe.

21 Segá tago naneqsabé áhreorahi naneq puana anotahtaq áhreuwe. Minayabe Mósísiga mahraréna, Íné áhreéna iransánuge úwe. *(Kisim Bek 19.12-13,16)*

22 Ísara kegá áhreu naneqsabé suronserah itega íre sewe. Írakaumo. Sáióna sawéhrápéqmé Maniká oga mía míairabeq we kahnáh suwahpeq mire. Íópeq o Sarúsarama suwahpeq mire. Itega mitaq sewe. Mitaq peh íregáritaq íópeqté kéga íwiáh íwiáh orabeq sewe.

23 Manikánka ite omaq sito kene sensíwíqmari sehiranue íópeq marowe. Marowaq téh omaq sito kegá íópeq momiwíorabeq sewe. Manikánka moke mah kehíná kéhíná ehweh aitena saiuwankéhe. Weba aiq sewe. Manikánka kaweqtaq mía mía ke aiq kaweraritowara sensiwamari míáhrabeq sewe.

24 Itega Sísaba sewe. Sísaga o moráéné ehweh áhwárótaq wene korahq tunka mi ehwéh págege arowe. Sísane korahqka íre Ábérine korahqka irarú serahnuwe. Írakaumo. Sísane korahqka Ábérine korahq kiotaikéna peh kaweq ehwéh irarire.

Manikánka teí éhwéh anterúéhboq kawerurero i éhwéhne.

²⁵ Iahre parosa ké méq Manikánka teí éhwéh anterúéhboq kawerurero. Naho mah marákóipéq mió keyabé págege ehwéh teriuwara anterúowe. Sega anterúónsabe Manikánka kamah ariu púara sega íre kopéragorahuwe. Itega moq íre kopéragorahúne. Írakaumo. Amahnága Manikánka íopeqté éhwéh teí púaq itega mi éhwéh inehepeq súáhnaaq wega ite anotahtaq kamahinkéhe.

²⁶ Naho Manikánka ehweh teriutaq mah marákó márákó máriúwe. Amahnága wega mahraréna, Mókake íre peh morá mah marákó márákóyábé mónkakáq máriúno atanauge.

Íopeqkákáqsábé moq, Máriúno atanauge íre. *(Hagai 2.6)*

²⁷ Wega, Mónkakáq máriúno atanauge insabé mah éhwéh irahráhuwe. Wega miraro naneqmarí kúrugúruorahi naneqmarínsábé, Kúrugúruúno atahnana tabanaginae. Peh morá íre kúrugúruorahi naneqmarí kagainawire.

²⁸ Manikánka wahnah wahnahnirabeq íre kúrugúruorahire. Wega itensabé, Awaq miáhro aitéhnsábé wensabé áhtenéq we awahbeh sansánéq wensabé íwiáh íwiáh atone.

²⁹ Manikámé moke toráh agorahi irá tahnsane. Minayabe wensabé áhtenéq íwiáh íwiáh atone.

13

Wensabé wensabé arutaboiratéhoró i éhwéhne.

¹ Sísá tagariáh kéó, wensabé wensabé arutaboiratéhoró.

² Wáhnaupéqté kégá iteba sirataq kawerue mehweh ariteq kirabo aritáhro. Menah mó kégá seba suro ke mehweh aritera kirabo aritera suro ke peh wáhnaupéqté kée íwiáhurowe. Írakaumo. Peh íopeqté ké mehweh aritera kirabo aritárowe.

³ Sísá tagariáh ké karábúsiipéq miéhtrataq sensabé íwiáhoró. Sensabé íwiáhéq sirutaboíriranka sereq moráráq karábúsiipéq mé tahnsa íwiáhoró. Sísá tagariáh ké síwíoqnehrataq sensabé íwiáhoró. Iteitene inonka moq íerire íwiáhéq sensabé íwiáhoró.

⁴ Ahre mewe sansamé wehké sansamé kaweq sansáne. Minayabe wehga mó aniné ahre abariíneho. Ahrega mó aniné weh abariíneho. Mó aniné ahre weh abario ke Manikánka ehweh aritena kamah arinkéhe.

Móneyabé irutaboíriryehó i éhwéhne.

⁵ Móneyabé irutaboíriryehboq peh matiéhra naneqsabé aiq awehraq mire íwiáhoró. Minayabe Manikánka aiq mahraréna,

Are íre auwaníe. Inehepeq íre auwaníe. Írakaumo íre. *(Lo 31.6)*

⁶ Minayabe árahinabomo íwiáh íre oro. Peh págegeue Manikáne ehwehnka irarinserah irarenehe. Wene ehwehnka mahraréna,

Néne Wahnahnka séhréh aintéh púana íre áhreinie. Wega séhréh aintéh púara mó kégá pehípi íre kamah anigéhe íre. *(Buk Song 118.6)*

Sísá kéreyabe íre iyehitegurégútia peh kéranehé i éhwéhne.

⁷ Ite Sísá tagariáh kéréq wahnahno kégá Manikáne ehweh íwáhnorurowaq sensabé íwiáhoró. Sega kaweq arámbéhriéra Manikánsabe kawerue aiq pútare atáronsrahno.

⁸ Sísá Karáhéwé menahnkákáq amahnágaákáq mókakekákáq ahriahri peh monseráhnue mía míaire.

9 Mó kegá áwánáh éhwéh teírataq mi ehwéhnsábé aiq pútare aritéhranka Manikáne sansá súého. Wegá séhréh aitéhnsábé iteyuwa págegeue míahrahúne. Mó naneq tahutáhúq awehrié sansa sehgionka iteyuwa íre págege aitahráhire. Mína tahnsa sánsá sehgironka wehuke íre séhréh aitahráhire.

10 Peh ite Sísá tagariona kené o tahbé kéhre. Manikáne mibeq mahbeq arítáh ké naho táhbérápéqté mewe nah kegá o tahbérapéqté táhútáhúq íre mewe nahwe. Írakaumo.*

11 Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kégá Anotah Kawéqtápéq pokotaq wehukene ahbabáqsabe kawerairankeheéra ménkámehnkáne korahq mewera titirowe. Peh korahq mewera titiréra mi kamáriné sinonka mewera ahnansahrapeq íra paríáhwe.

12 Mira onserah ítene ahbabáqsabe kawerairanieéna Sísaga ahnansahrapeq awankátaq táhpawe pukéna wene korahq tunka kawerairéhre.

13 Minayabe ite iuwahbeh sansá sueq ahnansahrapeq Sísaba kowíanehe. Mó kegá Sísá áwíoqnowe. Itega weba wahtotaq kowíáhnaraq sega ite moq íwíoqnaneherawoe. Íwíoqnehrsabé anetaníbo éq weba kowíanehe íwíáhoró.

14 Mah marákó marákóipéq ite mía míaona matábúrápéq íre kéhre. Minayabe peh kagaína matábúrápéqsábé áwénunúne.

15 Áwénunéq amahnága ite ménkámehnkátate íre titiria peh ahriahri Manikánsabe Sísá áwirue kaweróne ateq itene íwéhrate iwíáh iwíáh atanéhe.

16 Kaweq sansá súéhboq ahriahri kaweq sansánoro. Ite matiéhra naneq wenáwíoro. Mi sansátaré Maniká awahbeh sansá púaq ibitagínehboq kawerue miraoro.

Itetaq wahnahno kené ehweh sehgióro i ehwéhne.

17 Ite Sísá tagaríáh kéráq wahnahno kegá ite séhréh aitanehéera ite auráq matiáhwe. Moke sene arámbéhríyábé Maniká teawígéhe. Minayabe itetaq wahnahno kené ehweh íreq kawerue sehgióro. Sehgirataq sene arambehri eyoyóue miraorahowe. Sirupipeq umeh agínaraq sega ite íre séhréh aitahráhowe.

18 Itensabé ahriahri púreraitáthro. Itega kaweq sansánuraunayabé irupipeq eyoyóire. Mókakeakák ahriahri itega kaweq sansánéyabe iuwahbehre.

19 Iteba apubúue kouwekiniboq Manikánsabe íné séhréh ainto ue púreraintáthro.

20 Sísá itene Wahnah pukútaq Manikánka iriwe oganúq atowe. Sísaga itene ahbabáqsabe pukúwana wene korahq tunka moráéné ehweh kawerawana kagaíre. Minayabe Sísaga ite Manikáne sipisípiq wahnahnaita aitaire. Manikánka iru ukiq itena

21 wene arambehri kawerue miraigeheéna séhréh aitéhre. Itene irupipeq we awahbeh sansá aitahnana kagainkehe. Sísá Karáhé anotah aní méq wensabé ahriahri iwíáh iwíáh atanéhe. Ai q miraoneheqmúne.

Páhsi parabagainai ehwéhne.

22 Néne iyahnabo animáрино, itene irupipeq kawerairanieéna mah páhsi sehiranuge. Mah páhsi peh wahtotaq ehwéh púaq kawerue sáhnsahwe íráthro.

23 Iteribáq Tímóti karábúsiipéqté pugeq áúwátówe. Wegá ínéba apubúue sínaraq iteba moráráq koragayehetauye.

* **13:10:** Mi o tahbé áwahewé mahraréna, Sísá Karáhé tahpato awanká itene o tahbé tahnsane. We pukúnka ite oga mé topáh o tahbérapéqté tópáh nóne íre.

²⁴ Moke itene wahnahmarínseq Manikáne animárínseqsabé iro-ro terié-ro.
Moke Ítári marákórápéqté Sísa tagaríáh kégá itensabé iro-ro ewe.
²⁵ Manikánka ite ómiyabé arutaboiritena séhréh aitéhre.

Sémisi Ebeq sáhnshawe ahtebé ehwehne.

Áhnte ahtebíá kégá, Sémisiwe Sísane ábákawae iwíáhowe. Sémisiwe Sarúsarama suwahpeqte Sísá tagariáh kéráq wahnahnú aninéna mah pahsí Sísá tagariáh Ásíú ké séhréh aritanieéna sehiranúwe. Wega iwíáhéna, Sísansabé aiq pútare atáh kégá íre túbáh agia peh kaweq sansá miraigehe. Mirairataqmé sene kaweq sansá tagah kégá iwíáhéra, Mah kégá aiq pútaq Sísá tagariáh ké wóe iwíáhigehe. Mah pahsí sáhnsháho kégá Sísane sansá tábúsoqme sehgigeheéna Manikánka Sémisi iwíáh atowana mah pahsí sehiranúwe.

Sémisiga mah pahsí sehiranúwe.

¹ Ínéwé Sémisi Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísá Karáhéreqne arambehri aní múge. Néne páhsi sáhnshawe tagahro. Ite Ísara ke airápété téhtaré káhnáh míone. Itene igaqnaréhga wáhnaupeqté kéné marakórapeq abae agun-sabé mó ke suwahpeq miáhwe. Ite ómiga néne ehweh sáhnshawe íráhro.

Moke ite áhwáreh naneqka págege aitéh éhwéhne.

² Néne iyahnabo anímárino, moke áhwáre naneq sínaraq iru ukiqme miáhro.

³ Íre kaweq sunúq sínaq Manikánsabe aiq pútare ateq wene sansá íre susa peh kawerue sehgirataq págegeue miáhrahowe. Minawé aiq tagariáhwe.

⁴ Wene sansá íre susa peh kawerue sehgirataq ite kaweqtaq míagehe. Ite kaweqtaq míhrataqmé Manikánka séhréh aitena wega náina naneq íre tabonahigehe.

Ahtebé iwíáh tabonahi anínká púrerinkehe i éhwéhne.

⁵ Íre ahtebéh anínká Manikánsabe, Ahtebé iwíáh nánio ue púrerínaraq Manikánka ahtebé iwíáh atankéhe.

⁶ Manikánsabe, Nánio ue púrerirataq náninabomo árahinabomo iwíáhiyehboq peh aiq pútaq náninawire iwíáhoró. Wánínka mó kantoq mé kantorinserah árahinabomo iwíáhi anínká mó iwíáh mó iwíáhire.

⁷ Manikánka náninabomo árahinabomo iwíáhi anímé wega íre náwinawire.

⁸ Mó iwíáh mó iwíáhi anínká tábúsoqme arámbéhrí íre miraia peh áhwára áhwáaire. Wega náninabomo árahinabomo iwíáhinsabé Manikánka íre náwinawire.

Tabonah kereq áhnte mensáméhnsánkákáq kéreqsabé irari éhwéhne.

⁹ Sísá tagariéh aní tabonahínaraq Manikánka wensabé, Anotah aní miáhno atahnana iwíáh iwíáhinkehe.

¹⁰ Uworapeqté náneq kirena áraniwe ehayataginserah áhnte monéákáq ménsáméhnsánkakaq sorupeh aní pukinae. Minayabe Manikánka áhnte moné matiéh áninsabé, Pehgáriq aní miáhno atahnana iwíáh iwíáhinkehe.

¹¹ Ehbiehbeq anotah patáhitag uworapeqté náneq ehayatag ue ára megínaraq íre kaweq naneq úkinae. Mina inserah áhnte monéákáq ánínká áhnte ahwímí arámbéhrínaraq pukinawire.

Manikánka ite ahababáqtaqpeq íre móitahráhi éhwéhne.

¹² Menah Manikánka mahraréna, Ínénsabe arutaboiri anínká mókake kagai apéq náwénaraq oga mía miáinkehe íre. Minayabe ahababárorahi tanáhráq

sínaraq mi ahabábáqsábé ahqáho atéh ánínká kaweqtaq míahnaraq wega kagai apéq awaq mena iwíáh iwíáhinkehe.

13 Mó aniné arupipeqté iwíáhgá we abarirana wega, Ahabárinie iwíáhínaraq, Manikánka mi iwíáh aintéhere iwíáhineho. Írakaumo. Ahabábáqka Maniká íre sabirorahi puana wega mó ke ahabábáqtapeq íre móitahráhire.

14 Téhwe itene irupipeqté iwíáhgá morání morániné iwíáh abarire. Minayabe ite ahabábirigeheéna iteitene íre kaweq naneqsabé irutaboírúnaga ite ehnenehnéna péhe éhwéh aitéhere.

15 Kía miéh íniné arupipeq káriq aní miéhrana mina inserah itene irupipeq ahabábáq iwíáh kéhere. Kía miéh ínínká ani maqmaréhnserah itene irupipeqté iwíáhgá ahabábáq áhwarehere. Áhwarehrana ahabábáqka ite saiqnariahnaq áhnte ahabábáq aruqarurirataq pukoneheqmóe.

16 Néne iyahnabo anímárinó, péhe éhwéhnsábé aiq pútare aritého.

17 Moke kaweq naneqmarí íópeqté Ítéribógá aiq náire. We peh ahriahri téhrehrabeq mía míai anínéna moke kaweq naneqmarí náí náinire. Mánkánahnka ebeq íre wahtonagéna anehe pehgáriragire. Manikánka íre mina tahnsanire. We íre mó sansá mó sansáni aní míre. We peh ahriahri téhrehrabeq mía míai aníne.

18 Maniká Iteribo wewega iwíáhéna ite omaq itowe. Omaq itonsabe wene aiq pútaq éhwéh írátáúnaraq aiq pútare atáráúnana wega, Néne animárinó móe aitena kawerairáire. Téhwe ite kaweraitena anehe mó ke kawerairitankéhe.

Manikáne ehweh ireq sehgióro i éhwéhne.

19 Néne iyahnabo anímárinó, kawerue íráhro. Mó kegá ehwehnirataq ahkabaqme ireq kawerue iwíáhoró. Sene ehweh ireq pehwehrué iwíáhue ehwehnoro. Íre apubúue abiahnsanoro.

20 Apubúue abiahnsano kegá Manikáne kaweq sansá íre miraorahowe.

21 Íre mirao naneq sansánkákákáq moke ahabábáq sansánkákákáq áhnte kagaire. Moke mi sansá itene irupipeqté súáhro. Manikánka wene ehweh ayu tahnsa itene irupipeq uqmataíre. Minayabe iteite iuwahbeh sansá sueq wene ehweh kawerue sehgiórataga itene iru kawerairitankéhe.

22 Minayabe Manikáne ehweh kawerue sehgióro. Íre peh iahrega íráhro. Írakaumo. Peh iahrega íráhnaqmé peh iteitene péhe iwíáhyábé aiq pútare atagéhe.

23 Wehukénínká Manikáne ehweh peh ahrega irena íre sehginaraq we timanopipéq tageh aní tahnsane.

24 Mi aní wene náwíqkakaq auranabiah timanopipéq tagéna timano mitaq marena pokéna wene auranabiah apubúue abitagire.

25 Manikáne ehwehme anotah kawéq éhwéhne. Mi éhwéh irena kawerue sehgió anímé ahabábáqka íre saiqnariahrahire. Mi éhwéh íre abitarusa peh timanopipéq taga tagainserah sáhnahena kawerue sehginaraq Manikánka, Kaweróne atankéhe.

26 Wehukénínká iwíáhéna, Ínéwé Sísansabé aiq pútare atóge éna Manikánsabe kawerue iwíáh iwíáh atóge éna ahriahri abehq éhwéh iraréna wene péhe éhwéhknká wewe péhenuwíehre. Mi anínká, Ínéwé Sísansabé aiq pútare atóge éna Manikánsabe iwíáh iwíáh atóge ime íre awehraq kéh púana peh abehq iwíáhire.

²⁷ Manikáne ehweh sehgiro kegá ehneranimárínseq kéweinínsónseq íre kaweq sunúq séhréh aritera mah marákóipéqté áhbábáq sánsá íre miraia peh kaweqtaq mía míaoewe. Minawé Maniká awahbeh sansáne.

2

Peh morá sánsá ómi kehinánsábé miraoro i ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo animáрино, itene Wahnah Sisa Karáhé íópeq wahnahni anínsábé aiq pútare atáhwe. Minayabe anotah keyábé iwíáh iwíáhéq kawer-ariteq pehrápeqte ké inehepeq súého.

² Ite momiwiorabeq kaweq korósiákáq kaweq awáhríq náneqkakáq ánínseq tabonah aní subankia korósiákáq ánínseqka iteba sirataq mó anínsábé mó iwíáh mó anínsábé mó iwíáhíyeho.

³ Itega kaweq korósiákáq ánínsábé, Kaweqtapéq tútuue míahno ateq tabonah anínsábé mobeq koiriwe míahno. Mahtaq igárápi tútuue míahno atého.

⁴ Mira iwíáhíhome itega korósi tagahnsabé mó ke kaweq kee iwíáhariteq mó ke abehq kée iwíáh arítáhwe. Mira iwíáhíhome itega saraqmárah wáhnáhmárínká íre kawerue saraqmárahnserah iwíáhíhíwe.

⁵ Néne iyahnabo animáрино, néne ehweh íráhro. Manikánka mahraréna, Ínénsabe sirutaboiro kegá wahnah wahnahnurabeq awaq miagéhe íre. Wensabé aiq pútare atera kaweqtapéq awaq miageheéna Manikánka mah marákóipéqté tábónáh ké omaq sitéhre.

⁶ Itewe aneqsabé tabonah keyábé síéhruruo? Áhnte mensáméhsánkákáq kégá íte íre kaweritáh mino. Ite meiqmera ehwehorabeq móitáh mino.

⁷ Manikánka itensabé, Sisa Karáhéne animári móe aitéhre. Aitéhrara mensáméhsánkákáq kégá Sisa Karáhéne kaweq awíqsábé abehq éhwéh atáhwe. Segá mína tahnsa áhbábárowe.

⁸ Maniká itene Wahnahne ehwehnka mahraréna, Arensabé arutaboírónanserah mó keyábéákáq arutaboírúno íre. (*Wok Pris 19.18*)

Minayabe itega mó keyábé irutaboiro ehwéh sehgiómé kaweq sansánowe.

⁹ Itega anotah keyábé iwíáh iwíáhéq pehrápeqte ke inehepeq súáhmé mína íre kaweq sansánowe. Manikáne ehweh anterúáh púana mi ehwéhnká itensabé ahababáq ke woe aitéhre.

¹⁰ Minayabe Mósísiga sehgióro ú ehweh áhnte kawerue sehgi ánínká peh morá éhwéh antehrúéhmé wega moke mi ehwéh aiq anterúéhre.

¹¹ Manikánka mahraréna, Mó aniné ahre weh abariiyeho íre.

Wega mó mahraréna,

Mó aní subiq súého íre.

(*Kisim Bek 20.13-14; Lo 5.17-18*)

Minayabe arega mó aniné ahre weh íre abariia peh mó aní subiq suahnawe arega mi ehwéh aiq anteruahne.

¹² Manikánka sehgióro ú ehwehnká ahababáq saiqnariahnaq wehuke soraq suahráhire. Wega mi ehwéhnsábé iwíáhéna mah kehiná kéhináné sánsá saraqmarankéhe. Minayabe iwíáhíwe kaweq ehwéh iraréq kaweq sansánoro.

¹³ Wehukénínká mó keyábé íre arutaboírínaraq Manikánka ehweh aithna tanáhráq mi aní kamaah awinkéhe. Mi tanáhráq mó keyábé arutaboíri anínsábé, Kaweróne atankéhe.

Íné aiq pútare atóge i anínká íre kaweq sansanéna abehq iwíáhí ehwéhne.

14 Néne iyahnabo animárino, peh morá ánínká mahraréna, Ínéga Sísansabé aiq pútare atóge ire. Wega iraréna Sísane sánsá íre sehgmé wene ehwehme peh abehq úkire. Ínéga Sísansabé aiq pútare atóge irarinka we kaweratahrahíro? Írakaumo. Peh wewene ehwehnka íre kaweratahrahíre.

15 Arega Sísá tagariáh wéh áhré tagé korósiakáq táhutahuqkákáq tabonahotaq

16 Íre náriasa peh ehweh teawenawe arene ehweh peh abehq náneq úkire. Arega wensabé, Tototaq mé ayahbankikitaq mé pehwehrue pokéwahno teawenawe íre náriasa arene ehwehnka árahue séhréh atankéhbo? Írakaumo. Arene ehweh peh abehq náneq úkire.

17 Arega Sísansabé aiq pútare atóge íwiáhé mó ke íre séhréh aritahnawe arene íwiáh peh abehq náneq úkire.

18 Mó morá ánínká mahraréna, Mó kegá peh Sísansabé aiq pútare atáhware mó kegá peh kaweq sánsá miraowe ire. Mi ehwéhnsabé teiníe. Arega Sísansabé aiq pútare ate kaweq sánsá íre miraónawe ínéga are tagéna arensabé, Árahue Sísá tagariahna aní móne atanínkono? Ínéga kaweq sánsá miraonayabé arega tagé ínénsabe, Sísá aiq pútare atahna aní móne ue ahtebahrahóne.

19 Manikámé peh morá ánine aiq pútare atóge énaewe aiq kaweróne. Peh morá mina irarénaga íre awehraq mire. Owainawamarínká moq minayabe aiq pútare atera áhréera iransánowe.

20 Aiq pútare atahnayabé aiq awehraq mire íwiáhono? Aneqsabé kaweq arámbéhríininkono íwiáhono? Múguwahgu aní móne. Peh morá aiq pútare atóge énaewe íre awehraq mire. Mahnayabe áwahewé teiníe.

21 Itene igaqna Ébáráhmaga Manikáne ehweh sehginieéna wenahni Áhísáhki subiqme titirinaúwe. Wega íre túbáh agia peh Manikáne ehweh segiunsabe Manikánka wensabé, Kaweróne. Kaweqtaq míahne atóge úwe. *(Stat 22.1-14)*

22 Ébáráhmaga Manikánsabe aiq pútare atena págegeue sehgoráhi ehwéh teawutaq túbáh aginie íre úwe. Wega peh Manikánsabe aiq pútare atóge éna wene ehweh sehginauge íwiáhúwe. Sehgiunka wega Manikánsabe aiq pútare atowe sokigi awuwe. Minawé aiq ahtebaho?

23 Manikáne ehwehnka mahraréna,

Ébáráhmaga Manikánsabe aiq pútare atonsabe Manikánka wensabé, Kaweróne. Kaweqtaq míahne atóge úwe ire.

Manikánka Ébáráhmansabé mó mahraréna,

(Stat 15.6; Aisaia 41.8)

Ébáráhmaga Manikáne ehweh kawerue sehgiunsabe mah pukúipéqté éhwéhncá aiq pútaragúwe.

24 Manikánsabe aiq pútare atóge irarime íre awehraq mire. Írakaumo. Peh Manikánsabe aiq pútare atena wene ehweh sehgi ánínsabé Manikánka, Kaweróne. Kaweqtaq míahne atéhre. Minawé aiq ahtebaho?

25 Weh aebó íní wenáwiq Áráhpae. Téhtaré Ísará ánitégá nahnso kené marakó ahboerageheéna Sósúaga eqmarowe. Eqmarowana Áráhpae nah-taqpeq suyana wega mi anité mehwehue kirabo aritena wenawahpeqte kegá subiyehoéna mó ahtápéq sokigi ariuwe. Wega miraúnsabe Manikánka, Kaweróne. Kaweqtaq míahne atowe. *(Josua 2.1-21; Íbaru Ke 11.31)*

26 Wehukéniné awanka wene anonka suena airaiq pokitaq we pusa áni míéhre. Mina inserah Manikánsabe aiq pútare atóge irari anínká wene kaweq sansá íre sehíímé we pusa áni tahnsa míéhre.

3

Itene ehwehme iwíáhue tagéq pehwehrue irarero i ehwéhne.

1 Néne iyahnabo animáríno, Manikánka ite síwáhnorúna kené arambehri iwíáhue tagéna págegeue ehweh aitahráhire. Minayabe tagariáhwe. Wega mó Sísa tagariáh kéné arambehri pehwehrue iwíáhue tagehre. Minayabe wehukega momiwíorabeq síwáhnoro ke áhnte úkiyeho.

2 Ite ómiga mótaq mótarue áhwára áhwáraúne. Ehweh iraré tanahráq ahriahri áhwára áhwára ehwéh íre irari animé kaweqtaq mía míaire. Wene áwéhipeqté éhwéh kawerue wahnahni puana wega wene moke anonka kawerue wahnahnatiahrahire.

3 Anotah ka wenáwíq ósiga itene ehweh kawerue irankeheéq áwéhipeq ahíniraté iyarone. Miraonaga ite iuwahbehraheq ósiga meiqmena móitéhre.

4 Sípi soberi sansánsábé iwíáhoró. Sípiwe anotah nanere. Anotah soirírinka sípi tauntahunue pagunoráhire. Sípi soberi anínká pehgáriq awánkátaté miráia náneq paberéhraha sípiga wehukénínká pokinie irabeq pokire.

5 Mina inserah anehbíwé pehgáriq naneréna peh anotah arámbéhrí kéhre. Anehbíga mó ke ahbabáratahráhire.

Ite tagarionawe pehgáriq irágá anotah irárawe abae ague uworapeqté áhnte awánká tahráhire.

6 Ahbabáq ehwéhme íra tahnsáne. Pehgáriq irágá anotah irárawe abae aginserah ahbabáq ehwéhnká moq abaeue anotah agirana mó ahbabáq áhwárehre. Iraipéqté éhwéhnká ahbabáq iwíáh áhwárehraha ahbabáq anotah agoráhire.

7 Moke ménkámehnkámé, kabarame, weheme sóreq wanípípeqté páhmé wehukene kirabo kamarí úkorahowara wahnahnaritáhe.

8 Mó morá anínká wewene ahbabáq ehweh íre saiqnarena wahnahnatiahrahire. Wehenka wehuke pehrana pukoráhire. Ahbabáq ehwéhnká apubúue abae agéna wehenka wehukení pehnserahnhire.

9 Itene iwéhipeqté éhwéhnká itene Wahnah Maniká Iteribonsabé iwíáh iwíáh ateq anehe mó ke Manikánka we tahnsá miraro keyabé abehq éhwéh aritáhe.

10 Iwíáh iwíáh ate ehwéhnkákáq abehq éhwéhnkákáq peh morá áwéhipeqté sire. Minawé íre kaweq sansáne.

11 Néne iyahnabo animáríno, arahnome kaweq né wanínkáq abiqnóno wanínkáq morábité íre sire.

12 Pópo awánkátáq inunara será íre iyahráhire. Párúq nahníáqtáq pópo será íre iyahráhire. Abiqnóno wanínká né waní íre úkoráhire. Minayabe kaweq ehwéhnkákáq ahbabáq ehwehnkákáq peh morá áwéhipeqté sime anotah íre kaweq sansáne.

Kaweq iwíáhi anínká kaweq sansáninkehe i ehwéhne.

13 Ite mionarabeqte ahtebia áni kaweq iwíáhi animé inesebo? Ahtebia anínká íre saiyoi anínéna wewene áwíq íre pankeréhre. Peh ahtebia sánsánéna kaweqtaq mía míairara mó kegá we tagéra, Ahtebia áníne ígehe.

¹⁴ Itega irupipeq mó keyábé anotah abíáhnánéq ahriahri iteitene íwíq árahue pankeranéhknono íwíáhirataqmé ite ahtebia ké méq kaweq íwíáhúna ke míone íwíáhiyeho. Péhe íwíáhiyeho. Aiq pútaq ehwéhnsábé péhe éhwéhne atého.

¹⁵ Íópeqté Ítéribógá mina tahnsa íwíáh íre áhwárehre. Írakaumo. Mi íwíáhwé mah marákóipéqté íwíáh wíre. Itene irupipeqté íwíáhgá mina tahnsa íwíáh aitéhrana owainawanka moq mi íwíáh aitéhre.

¹⁶ Írátíáhiro. Sirupipeq mó keyábé abiahnánéra ahriahri seyene síwíq pankeráh kégá íre kaweqtaq mía míaowe. Íre kaweqtaq mía míaéra áhnte ahbabárowe.

¹⁷ Íópeqté Ítéribógá íwíáh aitéh íwíáhwé ahriahri kaweq íwíáhe. Manikáne Awanka íwíáh aitéh kégá pehwehrue méq uwaréqme méq mó kené ehweh ireq mó keyábé sirutaboírég kaweq sansá ariteq anotah anínseq íre áwíqkakaq anínseqsábé peh morá íwíáhég ehweh pehipi íre iraria miraonehe e ehweh mira aruqarurowe.

¹⁸ Itega uwaréqme peh morá íwíáh kahnaraq minawé sotápéq ayu uqmaráhnserah mire. Uwaréqme peh morá íwíáh kahnaraq peh kaweq sansámáí miraorahúne. Minawé sotápéqté ménsáméhnsá kawerue kírénserah mire.

4

Mah marákóipéqté sánsánsábé awahbeh anímé Manikáne naruo aní míre i ehwéhne.

¹ Itega ehwehéq tobehírataq mi sansámé aneq áwahe kehro? Itene irupipeqté iuwahbeh íwíáhgá moke mi íré káwéq sánsá áhwáreh mino.

² Ite iuwahbeh naneqmarí íre meyhárhónsábé meyanehéq mó ke subiq súáhwe. Mó kené ménsáméhnsánsabe aigará pabekiraq íre meyhárhónsábé meyanehéq ehwehue tobehowe. Ite iuwahbeh naneq Manikánsabe, Náio ue íre teawéwe. Minayabe mi naneq íre matíáhwe.

³ Itega wensabé, Náio urome wega aneqsábé íre náiasa túbáh agiro? Itega íre tábúsoqme íwíáhue, Náio urowe. Íre Manikáne arambehri miraonehéq peh iteitene iuwahbeh naneq náio uronsabé túbáh agire.

⁴ Ahbabáq inínká wenawehq auwena mó weh kéréhnserah itega Maniká auweq mah marákóipéqté sánsá sehgiówe. Mah marákóipéqté sánsá sehgi anímé Maniká Iteribone naruo aní miéhre. Minawé aiq íahtebaho? Mah marákóipéqté náneqsábé arutaboiri anínká Manikáne naruo aní úkire.

⁵ Manikáne ehwehnka mahraréna, Manikánka Wenawa eqmaréhrana irupipeq tumiéhre. Itega Manikánsabe kawerue irutaboírigeheéna wega págegeue wahnahnaitéhre íre.

Aiq irarinsabé itega, Mi ehwéh peh abehq éhwéhne íwíáhiyeho.

⁶ Manikánka ite anotahtaq séhréh aita aitaire. Minayabe wene ehwehnka mahraréna,

Sensíwíq pankeráh kéwé Manikánka íre séhréhia peh ahqáho aritéhre.

Sensíwíq íre pankeráh kéwé Manikánka séhréh aritéhre íre. (*Sindaun 3.34*)

⁷ Minayabe iteitene píribahri íwíáh sueq Maniká Iteriboga teí éhwéh kawerue sehgióro. Owainawansabé ahqáho atéhrataq wega iuwena pokinkehe.

⁸ Maniká Iteriboba séq wene ehweh kawerue íráhro. Mirairataq wega iteba séna séhréh aitankéhe. Wehukénínká ayahnkara pabeq paberitaq ayahnkara aiq kawerire. Ahbabáq keo, mina inserah itene irupipeqté

áhbábáq sueq kawerurero. Mó iwíáh mó iwíáho keo, itene irupipeq kaweq iwíáhigehboq mah marákóipéqté náneqsabé íre irutaboירו.

⁹ Itene ahababáqsabe iwíáhéq wíréh wíréh ehweh sueq ibisahro. Itene irupipeqté eyoyói iwíáh sueq íre kaweruraugé íwíáhoró.

¹⁰ Itega Manikánsabe, Íné pehgáriq aní púana ínériahriáh íre awehraq aní míoge teawéro. Teawenana wega séhréh aítana ite moraní moranínue, Anotah aní míahno aítankéhe.

Mó keyábé ehweh arítého i ehwéhne.

¹¹ Néne iyahnabo animárino, itega mó ke Manikáne animárínsabé íre kaweq ehwéh ariteq abehq ánimári móe ariteho. Mirairataqmé Manikáne ehwehnsabé moq mína tahnsanowe. Wene ehwehnsabé awahrieh anínká mi ehwéh íre sehgiena, Peh abehq éhwéhne atéhre.

¹² Manikánka webataq sehgióro ú ehweh teí púana wewega ite sainsuena ehweh aítahráhire. Webataq mó ke kaweraritena mó ke íre kawerarítéhre. Minayabe itewe peh wehuke míáh púaq mó keyábé ehweh arítého. Minawé peh Manikáne arambehri wire.

Ite píribahriéq saiyo ke míyeho i ehwéhne.

¹³ Táhmaro itega mahraréq, Ahbiah mó ke suwahpeq pokue mitaq peh morá ópéq méq arambehriue áhnte moné meyanéhe ewe.

¹⁴ Mira iwíáho keo, teiníboq írátíáho. Mókakeyabé ite íre tagaríahwe. Mi tanáhráq ite oga míaneherabowamo. Itene oga mé tanáhráq nonahweyah tahnsáne. Nonahweyahna pehgáriq tanáhráq kéna apubúue sawekinserah itene ogamé tanáhráq moq apubúue parabagorahire.

¹⁵ Minayabe itega iwíáhona ehwéh sueq mahraréq, Itene Wahnahna kowe aítahnaraq ite oga méq mahraue arambehrionehe ero.

¹⁶ Amahnágawé iteitensabé iwíáh iwíáhéq ite íwíq pankereq, Iteriahriáh miraoneheqmúne ewe. Mína tahnsa píribahri sansámé íre kaweq sansáne.

¹⁷ Kawerue iwíáhuño. Are kaweq sansá miraéyabe ahtebehnaraqmé mi sansá miraúno. Íre mirainaraqmé aiq ahabáriniewóne.

5

Áhnte mensáméhnsánkákáq keyábé irari ehwéhne.

¹ Áhnte mensáméhnsánkákáq kéo, minayabe ehweh teiníboq írátíáho. Itene мэnsámehnsá pehipi kéhnsabé íre kaweq sunúq sína puaq uwo uwo éq ibisahro.

² Itega áhnte mitaq sáhato мэnsáméhnsá sósahbahrankírana itene kaweq korósiákáq wenuqka narúéhre.

³ Itene móne ebáhmári íregárita q pehipi kagairana awehgárogárorara mó kegá tagéra are anah ani móne iwíáhigehe. Itega móneyabé irutaboírég amahnága áhnte soruparáh púana mókake kamah aina tanáhráq íérinawire. Wehukení osoq míéhra na érinserah íérinawire.

⁴ Kawerue írátíáho. Itene sotápéq arambehrio ke íre awehraq apéq náriéwara sega itensabé abiahnsa aítara, Íre kawerowe aítáhwe. Maniká itene págege Wahnáhnká sene ehweh aiq íréhre.

⁵ Ité mah marákóipéq méq áhnte kaweq naneq meweq ite iuwahbeh sansánowe. Minayabe wehga mayawenkakaq póéráhq subiqme kahnirinsarah Manikánka ite anotahta q kamah ainkéhe.

6 Itega kaweqtaq miáh ké, itene ehwehnsabé íre ahqáho aítáh kéwé ehweh ariteq subiq súáhwe.

Itega págegeue méq Sísa tuina tanáhráqsábé áwénunoro i ehwéhne.

7 Néne iyahnabo animárino, itene Wahnah tuina tanáhráqsábé kawerue áwénunoro. Sonsoréh ánínká wene so uqmarena ibonsi tanáhráqsábé áwénunire. Ménsámehnsá kíréhtáq mó ibonsi tanáhráq áwénunéna nera kankeheéna mó áwénunire.

8 Sonsoréh ánínká áwénuninserah ite moq itene Wahnah sína tanáhráqsábé kawerue áwénunoro. Wega tuina tanáhráq aiq wahto agi puaq aiq sinawire íwíáhéq áwénunoro.

9 Néne iyahnabo animárino, mó Sísa tagariáh keyábé wensabé wensabé abiahnsa ariteq síéhruruirataq itene Wahnahnka moq itensabé ehweh aitanawire. Ehweh aitana tuina tanáhráqmé áhnbóránire.

10 Néne iyahnabo animárino, Manikáne ehweh iraru kegá wenáwírué wene ehweh pahsúónsabe íwíáho. Sene naruoga síwíoqnotaq sene arambehri íre susa peh págegeue sehgiúwe. Segá mirau serahno.

11 Segá Manikáne arambehri íre susa peh págegeue sehgiúnsabé se kaweq ke wóe aritone. Naho naho wehukení wenáwíq Sóba míowe. Íre kaweq sunúq weba sútaq wega Manikáne sansá sehgiéna, Maniká kaweq aní mía miáire íwíáhéna pehwehrue míowe. Minayabe Manikánka we séhréh atowaq tagariáhwe. Manikánka itensabé moq anotahtaq arutaboíréna ahriahri séhréh aitéhre.

Íónka tagariéhtáq aiq pútaruge íre irarero i ehwéhne.

12 Néne iyahnabo animárino, mó kegá itene ehwehnsabé aiq pútare aitagheéq mó naneq áwírué íre irarero. Pópoqnahga tagariéhtáq aiq pútariahnsanuge íre irarero. Íónka tagariéhtáq aiq pútariahnsanuge íre irarero. Moke mó mína tahnsa éhwéh íre irarero. Itega mína tahnsa éhwéh írarirataq Manikánka ehweh aítankéhe. Ite kowe íwíáhirataq peh kowe ero. Ahqáho íwíáhirataq peh ahqáho ero.

Manikánka kaweqtaq mía míai aniné púreq ehwéh íréhre i ehwéhne.

13 Ite míáhrabeqte aniné arupipeq umeh agínaraq wensabé púrerúno atóge. Wene arupipeq eyoyói anínsábé ígonkónue Manikánsabe íwíáh íwíáhúno atóge.

14 Awahre anínsábé Sísa tagariáh kéráq wahnahno abóáwáh wéhyábé síáhrabúno atóge. Segá awahre anípá séra itene Wahnah áwírué wéri abaq atera wene awahreyabé púreratagéhe.

15 Manikánka mah awáhré aní kaweratanawire íwíáhue púrerirataq Manikánka mi aniné ahbabáq kaqsuena wene awahre kaweratankéhe. Kaweratahnana awaho ani míankehe.

16 Minayabe itene ahbabáqmari we teawíoro. Awaho animári míaneheéq we púreratého. Kaweqtaq mía míai anínká Manikánsabe púrerínaraq wega irena págegeue mirainkehe.

17 Manikáne ehweh irarú ani wenáwíq Éráísae. We peh wehukení ména ite tahnsá míowe. Wega Manikánsabe íre ibonsinkeheéna anotahtaq púrerúwana apahtáro ópéqkákáq mó akáhtáq ópéqkákáq íre ibonsúwe.

18 Anehe wega mó púrerúwana íópeqté áhnte íbónsúwana mah marakóípéqté ménsáméhnsá kawerue kirowe.

Túbáh agí anínká ehweh mónkakáq sehginkeheéq koséhréh atáhro i ehwéhne.

¹⁹ Néne iyahnabo anímárino, ite miáhrabeqte áni aiq pútaq ehwéh suena túbáh agínaraq mi ehwéh mónkakáq sehginkeheéq koséhréh atáhro.

²⁰ Mi ahabábáq anínká abehq sánsánaraq ite séhréh atáhnsábé wene ahabábáq sansa súéhra Manikánka wene áhnte ahabábáq kaqsúéh púana wenawa iraipéq íre pokinkehe. Minawé ahrreraq matiáhro.

1 Píta

Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Sísa tagariáh ké mó mapéq mó mapérué abae aguwana Pítağa mi keyábé iwíáhéna mah pahsí sehiranúwe. Mah ebéqté páhsípéq sehiranéna, Íre kaweq sunúq iteba sínaraq Síssane sánsá ambubu atawéq kawerue sehgióro. Sísa tagariáh kéréq wahnahno kegá mi keyábé arutaboírue pehwehrué wahnahnarítáħro. Manikánka píribahri ke íre séhréhía peħ aħqáħo arítéhre. Owainawansabé anotaħtaq aħqáħo atáħro ue sehiranúwe. Sísa tagariáh kégá wene sánsá kawerue sehgiġeħéna Pítağa mah pahsí sehiranúwe.

Pítağa ebeq sehiranú pahsíe.

¹ Íné Pítane páhsi sáhnsahwe tagahro. Sísa Karáhéğa íné omaq intena eqmaq nuwowe. Ite Sísa tagariáh ké méq Asiu ke méq wáhnaupéqté kéné marákórapeq mía miao ke wóe. Ite Póntúsa marákórápéq Kárétía marákórápéq Kápárosía marákórápéq Esia marákórápéq Pítínía marákórápéq mía míaowe.

² Maniká Iteriboga iwíáhue ite omaq itowana Sísa Karáhéğa wene korahq-taté itene irupipeq kaweraitáráire. Kaweraitáráirana wene ehweh sehgiéq wene kaweq animáři míageħeéna Manikáne Awanka séhréh aitéħre. Maniká Iteriboga itene iru ukiq itena anotaħtaq séhréh aitéħre.

Ílopeq oġa mérapeqsábé áwénuné ehwehne.

³ Itene Wahnah Sísa Karáhéne Abowá, itene Manikánsabe iwíáh iwíáh atone. Manikánka itensabé anotah arútábóiri puana Sísa Karáhé pukúwana iriwe oganúq atotaq ite moq oganúq itowe. Minayabe ite oġa mía míaoneħeqmúne iwíáhúne.

⁴ Ílopeq pokona tanáħráq Maniká Iteriboga omaq itena áħnte kaweq naneq-marí náínkéħe. Wega mi naneqmarí ílopeq sáharéhřana mítaq íre kam-barékia peħ kaweqtaq kagaire. Minawari awaq meyabe itene iru eyoyóue áwénunúne.

⁵ Itega Síssansabé aiq pútare atona puana Manikánka amahnáğa págegeue wahnahnaitahnaq mókake kaweqtapéq awaq mianéħe. Aneħe tanáħráq Manikánka ite airaiq kaweraitahna tanáħráqsábé áwénunúne.

⁶ Mókake ite airaiq kaweraitahnayabé iru eyoyóue míáhwe. Amahnáğa peħġáriq tanáħráq íre kaweq sunúqká ite áħwárawe tagéna kamah aire.

⁷ Minayabe íre kaweq sunúq iteba sínaraq itega Síssane sánsá ambubu atawéq peħ kawerue sehġirataqmé minawé kaweq sansáne.

Minawé weħukeġa ebah moné mirao sánsá tahnsane. Móne mirao naneq ebáh áwíq kórae. Weħukeġa mi ebáh kaweraranehéera iraipéq parearáħwana abehq náneq tagirana aneħe peħ kaweq koráwé kéħre. Itega Síssansabé kawerue aiq pútare atáħnká mi kawéq ébáh kiotaĩqme peħ kagaire. Kórawe íre kagaorahi nanere. Íre kaweq sunúqká áħwárawe tagáħnaraq itega Síssane sánsá ambubu atawéq peħ kawerue sehġirataq mókake Sísa Karáhéğa tuĩnagake itensabé, Kawerowe éna anotah animáři míáħro aítankéħe.

⁸ Itene iuranka Sísa íre tagéq peħipi wensabé aiq pútare ateq anotaħtaq iru eyoyóue iwíáh iwíáhowe. Iru eyoyóĩnsabé irareyabe itene ehweh íre aweħraq kéħre.

⁹ Itega Sísansabé aiq pútare atáh púana Manikánka iteiuwa kaweraitéhre.

¹⁰ Manikáne Awanka sokigi ariu ehweh pahsuq pahsuro kégá ite kaweraitéhra ehwéh naho iraruwe. Iraréra, Wega árahue kaweraitehrámo iwíáhéra áwahe kabaréra kasenuwe.

¹¹ Sísá Karáhéne Awanka iwíáh aritowara sega Karáhé ehweh iraréra we érinana aneoh aní úkina ehwéh iraruwe. Iraréra, Ite meirahna anínká aneq tanáhráq tuinabomo? Mi tanáhráq aneq ábórarinabomo iwíáhéra,

¹² Itega irarúna ehwéhme íre ite oga mé tanáhráq peh mó tanáhráq aiq pútaragínara mó kegá tagagehe uwe. Naho sega aiq pútaq ehwéh iraréra sehiranurowaq itega amahnága írátíáhwe. Manikánka Wenawa íopeqté eq-maréhrana kaweq ehwéh tei teino ke págege aritéhrara aiq pútaq ehwéh tei teinowe. Mah ehwéh íopeqté kégá moq ahtebéyabe suwahbehre.

Manikánka ite kaweqtaq míageheéna omaq itéh éhwéhne.

¹³ Minayabe itewe tábúsoqme iwíáhue kaweq sansánoro. Sísá Karáhéga tuina tanáhráq anotahtaq séhréh aitankehe. Minayabe iwíáhue áwénunoro.

¹⁴ Ite múguwahguue míarotaq itene ahabábáq iwíáhghá saiqnariaraire. Amahnága mi ahabábáq iwíáh sueq

¹⁵ Manikáne animári miah púaq wene sánsá kawerue sehgióro. Ite omaq itéh aní ahriahri kaweqtaq mía míainserah ite moq kaweqtaq méq moke mirao sansá kaweq sansánoro.

¹⁶ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Íné kaweqtaq mía míau puqaq ite moq kaweqtaq mía míaooro ire. *(Wok Pris 11.44-45)*

Manikánka anotah apéqtáté ite paiqmaro ehwéhne.

¹⁷ Itega Manikánsabe, Iteriboe atahwe. Wega peh morá iwíáhue ómi wehukene arambehri agehgaqme tagéna sainsúéhre. Minayabe itega mah marákóipéq miah tánáhráq wensabé áhtenoro.

¹⁸ Itega itene igaqnaréhne abehq sánsá sehgironka saiqnariowe. Manikánka anotah apéqtáté paiqmaronka saiqnariomé sabiruowe. Ite aiq tagariáhmé móneakáq ménsámehnsánkakaq abehq úkorahi naneq puana wega minarate íre paiqmarowe. Írakaumo.

¹⁹ Sísá Karáhéga itene ahabábáqsabe pukúwana Manikánka Sísane kaweq koráhqtáté ite sabiruanieéna paiqmarowe. Sísawe awaho sipísípíq áráhqtahnsa ména itene ahabábáqsabe pukúwe.*

²⁰ Manikánka mah marákó márakó íre mirarotaq ite meirankeheéna Sísá omaq atowe. Ite séhréh aitankeheéna marakóipeq ábóraraginkehe úwana ábórarúwe.

²¹ Wega ite séhréh aitaráinsabé Manikánsabe aiq pútare atáhwe. Sísá pukútaq Manikánka iriwe oganúq atena wensabé, Anotah aní miahno atowe. Miraúnsabe itega Manikánsabe aiq pútare ateq wene omasa éhwéh moke mirainkéhe iwíáhéq minayabe áwénunowe.

Sísá tagariáh keyábé kawerue irutaboioro i ehwéhne.

* **1:19:** Manikánka sene ahabábáqsabe kaweritankeheéra Ísara kegá sipísípiqtáté Maniká titirátowe. Awahreéna soriqnahnú sipísípíq íre subisa peh awaho mío sipísípiqtáté titiruwe. Wok Pris 22.17-25 tagáhno. Pítaga mi sansá iwíáhéna, Sísawe awaho sipísípíq áráhqtahnsa míehre ue sehiranúwe.

²² Itega aiq pútaq ehwéh ireq kawerue sehgironsabé kaweqtaq miáhwe. Kaweqtaq méq mó Sísá tagariáh káyábé kawerue irutaboirono. Sensabé pehgáriqtaq irutaboiriyeqhoq anotahtaq irutaboirono.

²³ Manikáne ehwehme oganúq itahráhi ehwéhnéna ahriahri kagainawire. Itega mi ehwéh ireq aiq pútare atáh púana Manikánka irupipeq o awá maqítaráire. Iteiuwa íre pukorahiraq peh ahriahri mía míaoneheqmóe. Manikáne ehweh kagainsabé

²⁴ wene ehwehnka mahraréna, Mah kehiná kéhíná peh wahto tanahráq mah marákóipéq miáhwe. Se uworapeqté náneq tahnsá miáhwe. Sega iwíáh iwíáho naneqme peh uworapeqté wéhgánáh ára tahnsáne. Uworapeq kíréh náneq eh yatagirana árame pururuqngaire.

²⁵ Itene Wahnahne ehweh mína tahnsa íre miraia peh ahriahri kagainawire ire. *(Aisaia 40.6-8)*

Mah ehwéhme aiq tei teino kaweq ehwéhne.

2

Ite sunkíkírabeqte meiqmena téhrehrebeq móito ehwéhne.

¹ Manikánka o awá maqítarái puq moke íre kaweq sansá súáho. Péhe éhwéh irareme, moke péhe sánsámé, mó kené ménsámehnsánsabe igárá pabekime, éhruru ehwéhme, mi sansámáí moke súáho.

² Inahunah anínka náhnsabe arutaboiréna nehnserah Manikáne ehwehnsabé irutaboirono. Itega mi wéhé ireq sehgirataq págegeue míahrahowe.

³ Minayabe itene Wahnahka kaweraitéhmé ahtebeq iwíáh iwíáhowe.

⁴ Sísá itene Wahnah oga mía mía wahq tahnsa míre. Weba sero. Áhnte kegá wensabé, Iuwahriehre atówana Manikánka wensabé, Are omaq atóge éna, Arega moke mó ke kiotaikóna aní móne úwe.

⁵ We itene oga mía mía wahq tahnsaniraq weba séq wene nahwiahnsanse tahnsá míagehe. Minayabe Maniká Iteriboga mi nahwíáhnsánséráté wene nah pearankéhe. Ite mitaq Manikáne mibeq mahbeq aritáh ké méq Sísá Karáhéga miraúnsabe Manikánsabe kaweróne ateq wensabé iwíáh iwíáh ataneheqmóe.

⁶ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

Írátíáhro. Sáíóna sawéhrápéq néne nah pearaníe. Omaq ato anínka mitaq kaweq wahq táhnsá míankehe.* Wensabé aiq pútare atáh kegá anehe íre siyehitanawire ire. *(Aisaia 28.16)*

⁷ Wensabé aiq pútare atáh kegá, We anotah kawéq áníne iwíáhowe. Wensabé íre aiq pútare atáh káyábé Manikáne ehwehnka mó mahraréna, Nah piáh kegá suto wahqká moke nahwiahnsanse kiotaikire ire. *(Buk Song 118.22)*

⁸ Manikáne ehwehnka mó mahraréna, Mi wahqmé wehuke siyobeq patame inahnsuoráhowe. Wehukega wahqtáq siyobeq patame surahoneherawoe ire. *(Aisaia 8.14-15)*

Wahqtaq siyobeq patame inahnsuoráhowe Manikáne ehwehnsabé iuwahriehre e kewé ahbabárowe. Naho Manikánka iwíáhéna, Mókake mi kegá néne ehwehnsabé suwahriáhnaraq ahbabárighe úwe.

* **2:6:** Káíki ehwéhme íre wahqtaq pabeqme peh ebahtaq pabeqme ehwéh mirarire.

⁹ Itewe mina tahnsa íre owe. Manikáne kaweq animárí wenkahnáh míageheéna omaq itowe. Itene Wahnahne mibeq mahbeq aritáh ké míageheéna ite omaq itowe. Wega séhréh aitéh árámbehri teri terinigeheéna ite omaq itowe. Menah ite sunkíkírirabeq míarowana Manikánka itensabé, Máhoro urairaq itega mitaq sueq wene kaweq téhrehabeq kowíarowe.

¹⁰ Menah íre kaweq ke méq amahnága ite Manikáne animárí míáhwe. Menah wega kamah aieráhurairé. Amahnága wene animárí míáhsabé íre kamah ainkéhe.

Peh kaweq sansá sehgioneheqmúne i ehwéhne.

¹¹ Néne iyahnabo animáríno, néne ehweh teiníboq kawerue íráhro. Ité wáhnaupeqté ké suwahpeq tahnsá míáhtaq sene ahbabáq íre sehgiówe. Mina onserah itene irupipeqté áhbábáq íwíáhga iteiúwa áugi inehoéq íre sehgióra

¹² Sísá íre tagariáh ké míáhrabeq tábúsoqme sansánéq kaweqtaq míá míáoro. Segá itensabé, Ahbabáq ke woe aitéhrataq itene kaweq sansá tagera mó iwíáhéra itensabé, Peh kaweq sansáno ke wóe aitagéhe. Mira iwíáhirataq Sísá tuinagake sega Manikánsabe iwíáh iwíáh atagéhe.

Wahnahno kené ehweh íráhro i ehwéhne.

¹³ Itene íopeqté Wáhnáhsabé iwíáhéq mah marakóipéq wahnahno kené ehweh íráhro. Kámáhní wahnáh áninseq wega eqmaréh wáhnáh kéreqne ehweh íráhro.

¹⁴ Kámáhní kegá ahbabáq ke kamah ariera kaweq sansáno keyábé, Kawerowe aritáhwe.

¹⁵ Maniká awahbeh sansá sehgióro. Kaweq sansá sehgióka múguwahgu kené íehruru ehwéh saiqnarugéhe.

¹⁶ Umehga íre saiqnariéh ké tahnsa míáhro. Mó naneqka ite íre saiqnariéh píuq, Pehipi ahbabáronéhe iwíáhiyehboq Manikáne arambehrio ke míáhro.

¹⁷ Moke ómiyabé iwíáh iwíáhoro. Sísá tagariáh keyábé irutaboíro. Manikánsabe áhtenoro. Mah marakóipéqté wáhnáh keyábé iwíáh iwíáhoro.

Sísaga kaweq sansánúnerah itega moq miraoro i ehwéhne.

¹⁸ Mó kené arambehri aritáh kéó, itene marakóipeqté wáhnáhsabé iwíáh iwíáhéq wene ehweh kawerue íráhro. Íre peh morá kawerue séhréh aítáh wáhnáh kéné ehweh íráhro. Írakaumo. Págegeue wahnahno keyábé áhtenéq sene ehweh moq íráhro.

¹⁹ Mó kegá kamah airaq kaweq sansánirataq Manikánka itensabé, Kawerowe aítankéhe. We awahbeh sansá mirao puana wega itensabé, Kawerowe aítankéhe.

²⁰ Itega ahbabárisansabé mó kegá iubiqme kamah airataq kawerowe íre aítahráhi mino. Kaweq sansánirara mó kegá kamah airataq Manikánka itensabé, Kawerowe aítankéhe.

²¹ Itega kaweq sansá miraiageheéna Manikánka omaq itowe. Sísá Karáhéga itene ahbabáqsabe putiotaq wene arupipeq umeh ague wene anonka éruwe. Wega kaweq sansánúnerah itega moq miraoro.

²² Sísaga íre ahbabáruwe. Wega péhe éhwéh íre irarúwe.

²³ Segá we abehq éhwéh atótaq wega sensabé íre síwíiowe. Segá we áwíoqnowana éruataq wega sensabé, Mókake kamah ainauge íre irarúwe. Írakaumo. Manikánka tábúsoqme agehmarena sainsuanawire éna, Wega íné kawerue wahnahnaintankéhe iwíáhúwe.

24 Itene ahabábáq sansa sueq kaweqtaq mía míaiagehéna Sísa Karáhé awankátaq táhpawe pukútaq itene ahabábáqmari wene anonkataq moke meyowe. Sípane anonkataq purambura agúnka ite kaweraitowe.

25 Itewe sipisípikka wene ah suena peh tanahraipéq móbuq mahbuq in-serahnurowe. Amahnága itene Wahnahpa kouwekowana wega iteuwa kawerue wahnahnaitéhre.

3

Weh ahreyabé éhwéhne.

1 Ahrerono, iteruwehqstone ehweh kawerue íráhro. Iteruwehqsonka Manikáne ehweh íre aiq pútare atéhrataq itene kaweq sansá tagagehboq sene ehweh íráhro. Íre itega terira ehwéhnsábé peh itega kaweq sansánira tagéra, Íné moq Sísa kéranie íwiáhigehe.

2 Iwiáhéra, Néne ahrega kaweqtaq mé sansáni púana, Íné moq Sísa kéranie íwiáhigehe.

3 Ahrerono, awahriq naneqsabé íre irutaboirono. Kaweq korósíyábé itene iyahra kaweré náneqsabé moke awahriq naneqsabé íre irutaboirono. Íre arene anonkataq awahriq naneqsabé

4 peh morá itene irupipeqté kaweq iwiáhyábé irutaboirono. Kaweq iwiáhirataq iru pehwehrie mía míaorahowe. Minawé Maniká awahbeh sansáne.

5 Naho Manikánsabe aiq pútare atera wensabé iwiáh íwiáh ató ininsónká mi sansánéra sensuwehqstone ehweh írówe.

6 Ébáráhmane ahre Sáraha wenawehqne ehweh sehgiena wensabé, Néne wahnah mone atowe. Ahrerono, itega kaweq sansánéq mó naneqsabé íre áhreirataq Sárahe ayahunkawa tahnsa míagehe.

7 Weho, itene ahreronsábé iwiáhéq sereq kaweqtaq mía míao. Itereq itene ahreronseq oga mérapeq moráráq awaq miagéhe. Ahreroné sinonkame íre págege wehne sinonka tahnsáne. Minayabe itene ahreronsábé iwiáh íwiáhéq pehwehrie aritáhro. Mirairataq Manikánka itene púreq ehwéh írankéhe.

Ahriahri mó ke kaweq sansá aritanéhe i ehwéhne.

8 Amahnága teiú éhwéhnkákáq kawerue íráhro. Ite ómiga peh morá íwiáhoró. Moke Sísa tagariáh kéyábé irutaboiréq we séhréh atéhoró. Píribahri iyehboq uwareasa ké míáhro.

9 Are ahabáratahna aní ahabáratéhneho. Arensabé ehbonawi anínsábé íre kaweq ehwéh atéhneho. Ahabábáq sansa pehragé are ahabáratahna anímé Manikánsabe, Séhréh ate kawerato ue púrerúno. Miraiagehéna Manikánka ite omaq itena íáhrabúwe. Itega mó ke séhréh ariteq kaweraritéhrataq Maniká Iteriboga itensabé, Kawerówe aitena séhréh aitankéhe.

10 Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, Oga méyabe irutaboiréq kaweqtaq méyabe irutaboiro keo, ahabábáq ehweh sueq péhe éhwéh íre teriéro.

11 Ahabábáq sansa sueq kaweq sansánoro. Peh morá íwiáhéq iru ukiq itahráhi sansásábé irutaboiréq sehgióro.

12 Itene Wahnahna kaweqtaq mía míao ke tagéna sega púrero ehwéh ahri-ahri irena peh ahabábáq sansano keyábé abiahnsa aritéhre ire. *(Buk Song 34.12-16)*

Kaweq sansánirataq iru eyoyóue miáhrahi ehwéhne.

13 Itega kaweq sansánsábé irutaboírëq sehگیراتاқ inseréhga kamah aigéhbo?

14 Itega kaweq sansánirara mó kegá íwíoqnehrataq iru eyoyóue miáhro. Íwíoqnehra keyábé áhreeq itene irupipeq iwíáh kikiriyeho. Írakaumo.

15 Itene irupipeq Sísa Karáhénsabe iwíáh iwíáhëq, We itene Wahnah mire iwíáhoru.

Mó kegá itene itene, Itega oga mia miáoneheqmúne iwíáhome aneqsabé mira iwíáhoo éra ahkakebopoq kasenigehe. Kasenirataqmé tábúsoqme teriene-heéq iwíáhue mi ehwéh kaweroro.

16 Kaseno keyabé ehweh ayahqmarahnararaq mi keyábé iwíáh iwíáhëq pehwehrie terio. Kaweq sansánuéne iwíáhonehboq kaweqtaq mia miáoro. Kaweqtaq mia miáëq Sípane kawëq sansá sehگیرónsábé mó kegá iéhruru aitéhrataq sega anehe iwíáhirame siyehitanae.

17 Itega kaweq sansánúnaraq Manikánka kowe aritahnara mó kegá íwíoqnehrataq itega kaweq sansánúna puana aiq kawerire. Itega ahabábáq sansánúnaraq mó kegá kamah aírataq ahabábáq sansánúna puana íre kawerire.

Sísaga itene ahabábáqsabe pukéna irigue oganúkú ehwehne.

18 Sísa Karáhëga miraúnsabe iwíáhoru. We ahriahri kaweqtaq mia miáiraq itewe íre kaweqtaq mia miáúne. Wega Manikánseq itereq insahwé aitanieéna peh morá tánáhráq itene ahabábáqsabe pukúwe. We mónkakáq íre pukinae. We pukútaq wene anonka pukúwana Wenawame íopeq peh oga miéhre.

19 Oga ména pokue wene ehweh íre sehگیرú kene siwamarí karábúsiipëq míótaq kosíwáhnorúwe.

20 Mi ke oga míótaq wehukení wenáwíq Nóah marakóipeq míowe. Nóah míótaq mi kené ahabábáq áhnte agúwe. Áhnte agúwana Manikánka íre apubúue kamah ariuwe. Írakaumo. Peh síwénunúwe. Síwénunúwana Nóahga sípi aiq mirarowana anotah íbónsúnka mi ke wánínkuwe. Wánínkuwara peh Nóahreh karíronání abapete apahtáro ké méra sípiipëq kibekuwe. Kibekuwana wání piotaq íre pukia peh kaweqtaq míowe. (Stat 6.1-7.24, 8.18)

21 Pio wanímé pikísah tahnsáne. Itega meweúna wanímé naho Nóah míótaq pio wání tahnsane. Íre itene inonkataté náwíq sorahrueyabe wání meyone. Írakaumo. Ite wání meyonaraq iwíáhëq, Sísa Karáhë iriwe oganúkúnsabe ahriahri wene sánsá sehginauge iwíáhúne.

22 Sísa Karáhëga íopeq pokéna Maniká Iteribone ayah púpeq ména moke íopeqté kéreq mibeqté wáhnáh kéreq wahnahnarítéhre.

4

Itene irupipeqté áhbábáq iwíáh moke súáho i ehwéhne.

1 Sísa Karáhëne anonka éruítaq wega iwíáhú serahnoro. Wene anonka éri anínká íre ahabábáq aruqarurire.

2 Wega mah marakóipëq miéh tánáhráq wene ahabábáq iwíáh íre sehگیرë. Írakaumo. Wene ahabábáq suena Maniká awahbeh sansánire.

3 Menahmé itega Sísa íre tagariáh kéga ahabábáro serahnurowe. Menah itega mó kené ahre weh abariëq íre kaweq iwíáhëq piáh narotaq múguwahgu agëq Manikáne ehweh anterueq péhepehe manikánsábé iwíáh iwíáh arítárowe.

⁴ Amahnága Sísa íre tagariáh kégá mi ahbábáq sánsámári miraotaq itega sereq moráráq íre miraonsabé sega áhtená itensabé iéhruruowe.

⁵ Mókake Maniká anotah sáhsi anínká ehweh aritahnaaraq sega irigue sene ahbabáqmari pahsuagéhe. Wega moke oga miáh kéreq pusa kéreq ehweh aitena saínsuanawire.

⁶ Minayabe moke pukuro ke oga miáhtáq mó kegá Manikáne ehweh teri terinuwara írówe. Maniká oga mía mía inserahnigeheéra teriuwara írówe. Irea ahbabáq kega onserahnéra sinonka pukuwe.

We séhréh atéhoro i ehwéhne.

⁷ Moke náneq parabagína tanáhráq aiq wahtonire. Kawerue púreronehboq tabasíwe méq tábúsoqme iwíáhoro.

⁸ Kiotaiki sansá teiniboq íráhro. Moke Sísa tagariáh ánimári wensabé wensabé irutaboiratéhoro. Irutaboirinaraqmé mó anínká are ahbabáq atah-naraqmé arega íre iwíáhue ahrreraq matiankehe.

⁹ Maniká tagariáh kégá iteba sirataq kawerue séhréh ariteq iru eyoyóue wenáwíoro. Mirairataqmé mi keyabé íre síéhruru arítáhro.

¹⁰ We tagariáh ké séhréh aritageheéna Manikánka itensabé arutaboiréna moráni moráníne kaweq naneq íátáire. Kaweq naneq íátáinsabé wene sánsá kawerue sehgieq we séhréh atéhoro.

¹¹ Manikánka, Néne ehweh terio atéh anínká wene ehweh tábúsoqme irarinkehe. Séhréh ariteh anínká Manikánka págege atahnana séhréh aritankéhe. Mirairataq tagehra kegá iwíáhéra, Sísa Karáhéne sansá aiq kaweq sansáne éra Manikánsabe iwíáh iwíáh atagéhe. We anotah anínéna áhnte págege aní mía míai puag wensabé ahriahri iwíáh iwíáh atanéhe. Aiq miraoneheqmúne.

Sísa áwíoqnserah ite moq íwíoqnagehe i ehwéhne.

¹² Néne iyahnabo ánimárinó, itensabé nirutaboiruge. Íre kaweq sunúq ite áhwáre tanahráq sínaraq áhteniyeho. Íre kaweq sunúq áhwáreh naneqka peh morá ínéba sire iwíáhiyeho. Írakaumo.

¹³ Mó kegá Sísa Karáhé áwíoqnserah ite íwíoqnehrataq iwíáh iwíáhoro. Minayabe wega tuinaraq itene irupipeq eyoyóinaq iwíáh iwíáhigehe.

¹⁴ Itega Sísa Karáhéne sansá sehgiónsabé mó kegá íre kaweq ehwéh aitéhrataq iru ukíqme miáhro. Manikáne Awa págege kiotaiki anínéna iteba mía míai puag iru eyoyóue miáhro.

¹⁵ Mó aní subiq suewé, aebówé, ahkaragárawe, mina tahnsa ahbabáq íre miraoro. Íre itereq wehgaq mire pehragahro. Itega mina tahnsa ahbábárotaq mó kegá kamah aiémé minawé áhnte iyehiteh sansáne.

¹⁶ Ite Sísa tagariáh ké miáhsabé mó kegá íwíoqnehrataq minawé íre iyehiteh sansáne. Mó kegá ite Sísa Karáhéne animári móe aítáhsabé iyehitegurégúiyehboq peh Manikánsabe iwíáh iwíáh atáhro.

¹⁷ Ehweh aite tanahráq aiq sire. Mi tanáhráq ite Manikáne animáripá ebeq áhwáranæ. Anehemé Manikánka wene kaweq ehwéh anterúáh ké ehweh aritena anotahtaq kamah arí mino.

¹⁸ Minayabe Manikáne ehwehnka aiq mahraréna, TábúSORáh ké kawerariteyabe págege sansáne. Manikánsabe suwahrieh ahbabáq kéwé árahiro? Árahue kaweraritankehbo úwe. (*Sindaun 11.31*)

¹⁹ Manikánka kowe aritahnara mó kegá íwioqnehrataq peh kaweq sansá mi-raéq Manikánsabe, Arensabé aiq pútare ateq arene sánsá sehgioneheqmúne teawéro. Teawirataqmé wega kawerue wahnahnaitankéhe.

5

Sísa tagariáh kéréq wahnahnarite ehwéhne.

¹ Sísa tagariáh kéréq wahnahno keo, ehweh teiníboq írátíáthro. Íné moq Sísa tagariáh kéréq wahnahnu aní múge. Sísa Karáhé awankátaq éruwana pukútaq niuranka tagahwae. Wega tuina tanáhráq kaweq naneq náiena anotah aní ména kawerue wahnahninkehe. Minayabe Sísa tagariáh ké kawerue wahnahnarítáthro.

² Sipisípiq wahnáhnká wene kamárí wahnahninserah ite moq Maniká tagariáh kéréq kawerue wahnahnarítáthro. Wehukega pagu pagunonsabé mí arámbéhrí mirainie íwíáhiyeho. Peh Manikánka miraoro aitéhnsabé we tagariáh kéréq kawerue wahnahninie íwíáthro. Mí arámbéhríunsabé ápeq meyaníe íwíáhiyehboq peh mí arámbéhríyábé irutaboirue miraoro.

³ Mah marákóipéqté wáhnáh kégá págegeue wahnahno serahniyehboq pehwehrue méq kaweq sansánirataq itega wahnahnarítáh kégá tagéra sega moq pehwehrue méra kaweq sansánigehe.

⁴ Mirairataq kiotaíqme wáhnáh tuinaraq wega itensabé, Kawerowe aitankéhe. Mí tanáhráq wega náina naneq íre parabagia peh ahriahri kaginawire.

Manikánka píribahri ke íre séhréh aritankéhe i ehwéhne.

⁵ Mahbigaunseq o menahwénsónsero, Sísa tagariáh kéréq wahnahno kené ehweh íráthro. Ite ómi píribahri sansá sueq mó kené ehweh ireq we séhréh atéthro. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Sensíwíq pankeráh kéwé Manikánka íre séhréhia peh ahqáho aritéhre.

Sensíwíq íre pankeráh kéwé Manikánka séhréh aritéhre ire. *(Sindaun 3.34)*

⁶ Minayabe iteitene iuwahbeh íwíáh sueq Manikánsabe, Wahnahnainte séhréh ainto teawírataq wewega íwíáhína tanáhráq anotah aní miahno aitankéhe.

⁷ Wega itensabé arutaboiritéh púaq moke ite íwíáh kikiro naneq teawéro.

Owainawansabé anotahtaq ahqáho atáthro i ehwéhne.

⁸ Itene naruo anímé owainawane. Anotah pusí tahnsa kanká wah pawe nanieéna ahkabaqmena nogínserah wega wehuke ahbabáq aitanieéna ahkabaqmena nogíre. Minayabe áwéh panantáginaq tagariáthro.

⁹ Sísansabé aiq pútare ateq owainawansabé anotahtaq ahqáho atáthro. Ite tagarionawe íre itebataq moke mah marákóipéq Sísa tagariáh ké moq síwioqnehrara siru umehire. Owainawanka íwioqnáhnaraq minayabe íwíáhég wensabé ahqáho ata ataoro.

¹⁰ Ahriahri Sísa Karáhéreq oga mérapeq mía míaiagehéna Manikánka itensabé arutaboiréna omaq itowe. Manikámé áhnte séhréh aitéh áníne. Minayabe wahto tanáhráq iru umeh agínana Manikánka ite kaweqtaq míagehéna anotahtaq págege aitankéhe.

¹¹ We ahriahri págegeue kiotaíqme aní mía míaire. Ai q pútaq ehwehne.

Páhsi parabagainai ehwéhne.

¹² Sísá tagariéh ání wenáwíq Sáírae. Íné tagaríómé wega Sísane sánsá kawerue sehگیر. Mah kariq páhsí sehiraninie uguna wega íné séhréh aintéhre. Ite kaweq iwiáh aitanieéna Manikánka séhréh aitéh éhwéh sehiranue teiúge. Wene aiq pútaq sansá kawerue sehگیرóro.

¹³ Pábíróni suwahpeqte Sísá tagariáh kégá itensabé iroro ewe. Manikánka se moq omaq sitowe. Náníbáq Máhkaga moq itensabé iroro ire.

¹⁴ Moke mibeqté Sísá tagariáh káyábé irutaboiréq we mehweh atéhoró. Ite Sísá Karáhéreq mía mía puana Manikánka iru ukiq itéhre.

2 Píta

Ebeq sáhnshawe ahtebe ehwehne.

Píta wene anehete pahsí sehiranútaq péhe éhwéh síwáhnoro kegá Sísansabé aiq pútare atáh ké síwáhnorúwe. Péhe kégá íre kaweq iwíáh aritehoéna Píta mah pahsí sehiranúwe. Sísá itene Wahnah tuina tanahráqsábé kawerue siahtebagehéna mah pahsí sehiranue teriuwe.

Píta anehe sehiranú pahsíc.

¹ Íné Pítane pahsí sáhnshawe tagahro. Sísá Karáhéga íné omaq intena eqmaq nuwowana wene arambehri mira aruqaruruge. Maniká Iteriboreq Sísá Karáhé ite meirena kaweraitéh ánínseq kaweqtaq mía míaéra ite séhréh aitehye. Séhréh aitehya puaq Sísansabé aiq pútare atárúnanserah itega moq aiq pútare atáhe.

² Itega Maniká Iteriboreq itene Wahnah Sísá Karáhéreq tagariáh púara sega ite áhntetaq séhréh aitera iru ukiq itagéhe.

Manikáne animári míagehéna wega ite omaq ito ehwéhne.

³ Sísá Karáhéwé anotah anínéna kaweqtaq mía míaíre. Wega inserahnue mía míaígehéna ite omaq itowe. We Maniká ména págegeue séhréh aitéh púaq ite wene ehweh ireq kaweqtaq míahrahúne.

⁴ Wega kaweqtaq ména séhréh aitanauge i ehwéh teíre. Mi ehwéhme áhnte kawéq éhwéhne. Itega mi ehwéhnsábé aiq pútare atéhrataq wega séhréh aitanawire. Wega séhréh aitéhncá mah marákóipéqté áhbábáqká ite íre saiqnariahrahire. Íre saiqnariahrahí puaq Manikánka inserah kaweqtaq mía míaoarahowe.

⁵ Míayabe iwíáhéq Sísansabé aiq pútare ateq kaweq sansánoro. Kaweq sansánéq ahtebahro.

⁶ Ahtebeq tabasíwe míahro. Tabasíwe méq Sísane sánsámé íre túbáh agia peh ahriahri sehgióro. Sísane sánsánsábé íre túbáh agia peh ahriahri sehgieq Manikánka kaweqtaq mía mía inserahnoro.

⁷ Manikánka kaweqtaq mía mía inserahnéq we séhréh atéhoró. Séhréh atéheéq mó keyábé irutaboíro.

⁸ Itega kawerue mirairataq itene Wahnah Sísá Karáhéne sansá ahtebeq kawerue sehgonehegmóe.

⁹ Mí kawéq sánsá íre sehgiira kewé sirupipeqté aúra pira ké tahnsa móe. Manikánka sene ahbabáq kawerarítaráime aiq sibitagire.

¹⁰ Néne iyahnabo anímáriño, Manikánka ite omaq itena íahraburairaq we kétówe. Sísane sánsá ambubu atawéq kawerue kэрáhró. Kawerue kэрэрrataq mókake wene sánsá íre suagéhe.

¹¹ Itega wene sánsá íre susa peh kawerue sehgirataq itene Wahnah Sísá Karáhé, ite meirena kaweraitéh ánínká ahriahri wahnah wahnahnirabeqté ónsá siitena itensabé, Mahbeq kíóro aitankéhe.

¹² Teiú éhwéh ireq kawerue iwíáhigehéna ahriahri teiena iahrreraq itaníe. Mi ehwéh ireq aiq pútaq sansá sehgiuq sehgiuruowe.

¹³ Teiú éhwéh kawerue iwíáhigehéna amahnága oga míó tánáhráq mónkákáq iahrreraq itóge. Iahrreraq itómé kaweq sansáne iwíáhuge.

14 Íné írátíómé pehgáriq mókake íné pukéna ninonka suanauge. Minawé itene Wahnah Sísa Karáhéga pahsuqme teniátáire.

15 Amahnága mah ehwéh tei teinunsabé pukonaraq iahreraq matawéq iwíáhigehe.

Manikánka Sísa téhreh awuwara eqmaro kega tago ehwéhne.

16 Itene Wahnah Sísa Karáhéga págege sansá miraúnsabe teiune. Wega mó tuinaraqsábé teiune. Mah ehwéhme íre wehukene áwahe ehwehne. Írakaumo. Íre wehukega iwíáhue áhwárawe irarenserah ehwéhne. Manikánka Sísa págege atena téhreh awuwaq itene iuranka tagahwane.

17 Maniká Iteriboga sáwéhrapeq Sísansabé iwíáh átenu kaweq téhreh naneqkakáq ábóraragéna mahraréna, Mah anímé niruní nénáhní míre. Wensabé nirutaboiréna wega miraimé íné nuwahbeh arámbéhrí aní míre úwe.

18 Itega mi sawéhrápéq méq íópeqté éhwéh irarútaq itene iahrega irahwáne.

19 Mí ehwéh aiq íráhwansabé Manikáne ehweh iraru kené ehwehme aiq pútaq ehwéhne iwíáhuge. Manikáne ehweh iraru kené ehweh kawerue íráhro. Sunkíkírabeq aráhmuga téhrehara tagahnserah Manikáne ehweh iraru kené ehweh ireq ahtebahrahowe. Tuembíná kiembogirana áhníbórá téhrehre. Mína inserah itega Sísa tagariáhnásabé irupipeq téhrehre.

Manikáne Awanka iwíáh aritowara Manikáne ehweh pahsúó ehwéhne.

20 Téhwe teiéna ehwéh kawerue ahtebagehboq írátíáhro. Manikáne ehweh iraru kené sehíramé wehukega seriahriáh íre ahtebahrahowe.

21 Manikáne ehweh iraru kegá íre seyega iwíáhue Manikáne púku sehiranuwe. Manikáne Awanka mi ke iwíáh aritowara sega Manikáne ehweh pahsúówe.

2

Manikánka ahabábq ke kamah arinawire i ehwéhne.

(Súta 4-13)

1 Naho mó kegá péhenéra, Itewe Manikáne ehweh irarúna ke úne éra peh seyene péhe éhwéh irare irareuwe. Segá miraunserah mókake iteba péhe éhwéh iwáhnorira ke méra íre kawerorahi ehwéh mótaq mótarue iwáhnorigehe. Itene Wahnahnka sene ahabábqqsabe paiqmarowara sega wensabé ahqáho atéhra puana wega apubúwe kamah arinkéhe.

2 Segá íre kaweq sansá sehgirataq tagehra kegá aiq pútaq sansánsabé éhruruigehe.

3 Íwáhnorira kegá mónega sigárá pabekína puara itene móne meyaneheéra ehnenenue péhe éhwéh teigéhe. Sene ahabábqqsabe sáhnshí ánínká íre peh áwé tagehre. Sene ahabábqmari moke aiq tagariéh púana we tábúsoqme ehweh aritena kamah arinkéhe.

4 Íópeqté kegá ahabábqutaq Manikánka anetaníbo íre iwíáhia peh iraipéq sitowe. Se sunkíkíri matáipéq méra ehweh aritahna tanáhráqsábé áwénunowe.

5 Naho naho Nóahga ahabábq keyabé, Kaweqtaq miáhro teri terinúwana Manikánka mi ahabábq ké íre peh áwé tagówe. Wega, Wání pio atowana wání pionka moke wehuke subipáhraruowe. Subipáhraruowara peh morá Nóahreq abapete téhranitéreq kaweqtaq míówe.

6 Sóróma suwahpeqte kéreq Kómóra suwahpeqte kéreqka áhnte ahabáruwana Manikánka ehweh aritena ira kekiarowana mi anótáh mátábúrará moke irarawe tabipáhraguwana peh tanah úkúwe. Miraúnsabe

mókake ahabábárika kegá mi ehwéh irera iwíáhue tagagehe. Itene ahabábáq sansa íre súáhnaraqmé ite moq kamah ainawire íwíáhigehe.

⁷ Sóróma suwahpeq iraranaútaq kaweqtaq mía míaú ani wenáwíq Áróta mitaq míowe. Mibeqté kegá áhnte ahabábárie ahkaragárauwana Árótaga kaweqtaq mía míaúnsabe tagéna wene arupipeq umehúwana Manikánka mi ke subipáhraruanaútaq Áróta meqmena móbeq móatowe.

⁸ Áróta ahabábáq keba mía míaútaq mó wehekáh mó wehekáhnue sene ahabábáq sansa tagéna sene ahabábáq ehweh irena sega Manikáne ehweh anterúonsabe wene arupipeq umeh aguúwe.

⁹ Íre kaweq sunúq sínaraq Manikánka Nóahreq Árótareq séhréh aritonserah ite kaweqtaq mía míaúna ke moq séhréh aitahráhire. Anotah ehwéh aritahna tanáhráq íre suriahnaraq Manikánka ahabábáq ke auráq matawéna kamah arinawire.

¹⁰ Ahabábáq kene sirupipeqté íwíáh sehgiara mó kené weh ahre abariéra Manikáne ehwehnsabé abehq éhwéhne iwíáhira kewé Manikánka anotahtaq kamah arinkéhe.

Mi ahabábáq kéwé píribahri saiyo ke méra íre áhreia peh íópeqté kiotaiko keyábé abehq éhwéh arítáhwe.

¹¹ Íópeqté kegá mi píribáhrí ké kiotaikéra anotah pagégé ké méra mó íópeqté ké Maniká miéhrabeq kiotaiko keyábé íre ehweh arítáhwe.

¹² Íre ehweh arítáhwara ahabábáq kega áwéhq poeráhq tahnsa méra peh se suwahbeh sansánowe. Wehukega áwéhq poeráhq pahwana pukinserah mi kené ahabábáqka kamah arinara íre kaweragoneherawoe. Segá íre ahtebah naneqsabé éhruruowe.

¹³ Segá mó ke ahabábáritónsabe mi kegá moq ahabábáritagéhe. Segá íre peh inokáhpeq ahabábáre wéhékáhnkakaq suwahbeh ahabábáq miraéra minayabe iwíáh iwíáhowe. Itega táhutahurorabeq sega sene siyehiteh sansónsabé ite íre kaweraitera sene péhe sánsánsabé iwíáh iwíáhowe.

¹⁴ Segá ahabábáronehéra mó kené ahroero siwahnkánéra, Abariinie iwíáhowe. Se ahriahri ahabábáqsabe suwahbehre. Sísane sánsá íre moke ahtebah ke ahabábárigheéra péhe éhwéh síwáhnoro kegá ehnehenue pagu pagunarítáhwe. Mó kené ménsámehnsánsabe aigará pabeki iwíáh sirupipeq ahriahri kagaire. Mókake Manikánka mi ahabábáq ké anotahtaq kamah arinkéhe.

¹⁵ Segá aig pútaq sansá suera aura pira kánká tanahraipéq móbuq mahburue nogínserah mi kegá ahabábárowe.

Wehukení wenáwíq Péóri míowana wenahni wenáwíq Péráma míowe. Pérámaga iwíáhéna, Ahabábáq sansanonaraq ápeq náninkéhe éna móneyabé arutaboíréna ahabábáruwe. Teíu kéwé mina tahnsanowe.

¹⁶ Tónkiwarí íre ehwehnorahi kamárí míowana peh morá Pérámáne tónkiga wehukene ehwehnue Pérámansabé, Íre kaweróne atowana wega mi kané ehweh irena múguwahgu sansá suena túbáh agúwe.

¹⁷ Ahabábáq kewe wání arahno taraqnáginserah ké tahnsa móe. Mi kewé sóiririrana sabona abae aginserah ké tahnsa móe. Se anotah sunkíkírabeq míagehéna Manikánka sunkíkírabeq omaq marowe.

¹⁸ Sega píribahri saiyo ehwehnowe. Mó kegá sene ahbabáq suera peh miáhwe. Peh miáhwara teiú áhbábáq ké siúgio ke méra mó ke ahbabáraritagehéra sensabé, Mó kené weh ahre abarioro éra ehnenenue pagu pagunarítáhe.

¹⁹ Pagu pagunaritera siúgira keyábé, Itene sánsá mirairataqmé mó naneqka itene iru íre umehinawire. Mó naneqka ite íre saiqnarianawire éra iuwahbáhna sánsámé pehipi miraigehe ewe.

Mi ehwéhmé mó ke teriutaq seyene ahbabáq sansanká se saiqnariéhre. Aneq sánsápópoq wehukení saiqnariahnaraqmé wewe awahbeh sánsá íre miraorahire. Írakaumo. Mi sansánká we aiq saiqnariéh púana peh mi sánsá sehgire.

²⁰ Mah marákóipéqté áhbábáq sánsánká wehuke saiqnariéhtáq itene Wahnah Sísa Karáhé éhweh irera wensabé aiq pútare atáhe. Ai q pútare atáhwana sene ahbabáqka saiqnariéhtáq Sísa ite kaweritéh ánínká sabiruena kaweraritéhre. Kaweraritéhrana sene ahbabáqka mó saiqnariéhrana anotahta q íre kaweqta q míaneherawoe. Té hwe sega Sí sane sánsánsábé iuwahrie hre íwíáhurota q se íre kaweqta q míarowe. Sega, Ahbabáq sansa sueq Sí sane sánsá sehgi oneheqmúne íwíáhéra ane he sene ahbabáqka mó saiqnariéhrana se anotahta q íre kaweqta q miáhwe.

²¹ Mi kegá kaweqta q miáh sánsá íre tagariáhtáq tahirímé peh ákáhta q kamah arí irino. Kaweqta q miáh sánsá ai q tagariáh púara ane he kaweq éhwéh sinehepeq súéhrata q anotahta q kamah arínkéhe.

²² Itene igaqnaréhga pabeqme éhwéh mahraréra, Ianká mugi q suena kouwekue mína mugi q súéh náneq mó sewe nanae uwe. Mó pabéqmé éhwéh mahraréra, Póéráhqne abowágá wene ka pabeq paberatéhrana mi kanká apubúue segarúpépéq kaboririre uwe. Mina inserah wehukega Sí sane sánsá sinehepeq suera sega suto ahbabáq mó sehgirataqmé mah pabéqmé éhwéhtaré ai q pútaragire.

3

Itene Wahnah tuina tanáhráqsábé éhwé hne.

¹ Néne iyahnabo animáríno, mah pahsiwé ane hete pahsi sehiranue íuge. Itega kaweq íwíáhigehéna mah pahsiraré sehiranue iahrera q ítóge.

² Manikáne ehweh iraru kegá ane he sína naneqsabé púkuipéq teiúwe. Sene ehweh íwíáhigehéna ínéga iahrera q ítóge. Itene Wahnah ite kaweritéh áníné éhwéh moq iahrera q ítóge. Weg a eqmaro ke teriátáirara sega iteba séra teiátówaq itega írátárówe.

³ Té hwe teiú éhwéh íráhro. Ane he tanahráq sene sirupipeqté áhbábáq íwíáhgá saiqnariahna kegá iteba sig ehe. Seg a itensabé iwiréh aitera

⁴ mahraréra, Ínéga kiwekinauge ú animé ehe q míehro? Weg a íre tuínkéhe. Itene igaqnaréh pukutaqkákáq amahnágaákáq Manikánka moke ménsámehnsá téh miraronserahnue peh kagai mino ig ehe.

⁵ Seg a mirariransabé Manikánka irarú ehweh áhwára áhwáraue iragéhe. Naho naho Manikánka irarúta q ío miraréna ane he sóreq waní ákáhipeq mah marákó marákó mirarowe.

⁶ Manikánka mó irarúwana anotah waní pionka moke mah marákó marákó íre kawerarowe.

⁷ Manikánka aiq irarúnka íopeqkákáq mah marákó márakóákáq amahnága kagaire. Ehweh aritahna tanáhráq wega moke ahbabáq ke ehweh aritena mah marákó márakó iraragúno atahnana moke toráh aginawire.

⁸ Itene iyahnabo animárino, teiú éhwéh ibitaruéhboq írátíáhro. Maniká itene Wahnahnka, Peh morá wéhékáhnkákáq 1 táhúséni (1,000) opéqkákáqsábé peh monseráh tánáhráre íwíáhire.

⁹ Manikánka omasa éhwéh íre miraurainsabé aiq túbáh agire íwíáhoo? Írakaumo. Ite iraipéq pokiyehoéna íwénunire. Itene ahbabáq sueq wene ehweh sehgeheéna íwénunire.

Mah marákó márakóákáq íonkakaq parabaginae i ehwéhne.

¹⁰ Itene Wahnah tuina tanáhráqmé aebói anínká sinserahnue mi tanáhráq sine. Mi tanáhráq íopeqté anotah ehwéhne íopeq tabanaginae. Moke mibeq kéh náneqmarí toráh aginae. Mah marákó márakóákáq moke mitaq kéh náneqmarínkákáq parabaginae.

¹¹ Moke minawari apubúue toráh agína puag itene sánsánsabé íwíáhue tagahro. Ite kaweqtaq mía míaeq Manikáne sansá moke kawerue sehgióro.

¹² Mirairataq Manikánka tuina tanáhráqsábé áwénunoro. Mi tanáhráq apubúue sinkeheéq wene sánsá kawerue sehgióro. Mi tanáhráq íomé toráh ague parabaginae. Anotah irágá púana íopeqté náneqmarí moke toráh aginae.

¹³ Manikánka o marakóákáq o ionkákáq miraraníe úwe. Mitaq peh tábúsoqme kaweqtaq mía míaira kegá míagehe úwe. Minayabe áwénunúne.

Itene Wahnah tuina tanáhráqsábé kawerue áwénunoro i ehwéhne.

¹⁴ Néne iyahnabo animárino, mi tanáhráq áwénunúnayabé wega itensabé, Kawerowe aitankeheéq moke itene ahbabáq sueq kaweqtaq méq we awahbeh sansánoro.

¹⁵ Itene Wahnahnka íre apubúue kamah aiasa pehwehrue íwénuni tanáhráq wensabé áhrabo ke kawerarítankéhe. Minayabe iteruwah, itene iyahnabo aní Pora Manikánka ahtebia íwíáh atowana sehiranue teiátáire.

¹⁶ Ínéga teiú éhwéh Poraga moq moke wene páhsi sehiranue teiátáire. Wene ehweh mó ehwéhme pahsuqme ehwéh kéhrana mó ehwéhme págege ehwéh kéhre. Mi pagégé éhwéhme íre tábúsoqme íwíáhoraho kegá múguwahguéra úbíráhbíq ehweh síwáhnorowe. Íre peh morá Porane sehira mó Manikáne púkuipéqté éhwéhkákáq moq úbíráhbíq ehweh síwáhnorowe. Segá miraonsabé anotah kamáh arínkéhe.

¹⁷ Néne iyahnabo animárino, ite anehe sína tanáhráqsábé tagariáhwe. Manikáne ehweh anterúáh kegá péhe éhwéh íwáhnorotaq sene ehwehnsabé aiq pútare ariteq kaweq sansá súéhboq kawerurero.

¹⁸ Itene Wahnah, ite kaweraitéh aní, Sísa Karáhéga séhréh aitahnaq wene sánsá kawerue ahtebahro. Amahnágaákáq wensabé íwíáh íwíáh ateq ahriahri wensabé íwíáh íwíáh atanéhe. Aiq mire.

1 Sóni

Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Sóniga mah pahsiákák 2 Sóni pahsiákák 3 Sóni pahsiákák Sokigi pukuákák mó wenáwíq kéh púkuákák sehiranúwe. Mah pahsiúpéq sehiranue mahraréna, Sunkíkírabeqte kéné péhe éhwéh sehgiyehboq peh téhrehraheq nogóro. Itega moráni moráninkáue moke mó keyábé irutaboiroro. Peh morá Manikáne ahninkáwáreq mía míaó kegá oga mérapeq awaq miagehé ue sehiranúwe. Áhnte kegá oga mérapeq awaq miageheéna mah pahsi sehiranúwe.

Sóniga ebeq sehiranú pahsís.

Sísa Karáhéwé oga mía míai Ehwéhne i ehwéhne.

(Sóni 1.1-14)

¹ Oga mía míai Ehwéh* áninsábé teiúge. Mi Ehwéh téh míó áninsábé teiúge. Wene ehweh irahwáne. Itene iuranka we tagahwane. Itega we tagéq itene iyahnkaratáté wenaneq táthorahwáne.

² Oga mía míai aní tuerígútaq itega tagéq teiune. Oga mía míai anímé Maniká Iteriboreq mía míaéna tuerígútaq we tagahwanayabé teiune.

³ Itega we tagéq wene ehweh ireq minayabe teiune. Itereq itereq morá íwiáhonehéq teiune. Maniká Iteriboreq wenahni Sísa Karáhéreq itereqka morá íwiáhonehe.

⁴ Itega moráráq itene irupipeq anotah íwiáh íwiáhonehéq mahnawé sehiranue teiune.

Itega peh téhrehraheq mía míaoneheqmúne i ehwéhne.

⁵ Sísa Karáhéga irarú ehweh ireq teiune. Manikámé téhrehnserahni aní míre. Wene arupipeq pehgáriq sunkíkíq íre kéhre. Peh téhrehnka inserahni aní míre.

⁶ Itereq Sísa req morá íwiáhúne irarúna kegá sunkíkírabeq míáhnaraq itega péhenéq aiq pútaq sansá íre sehgiune.

⁷ Wega téhrehraheq mía míainserah itega mía míaúnawe itega morá íwiáhúnana wenahni Sísa Karáhéne korahqtaté itene ahbabáqsabe moke kaweraita aitaire.

⁸ Itega iraréq, Ite íre ahbabáq animá míne irarúnaga itene irupipeqte péhe éhwéhnká péhe aitéhre. Péhe aitéhrana aiq pútaq ehwéh itene irupipeq íre kéhre.

⁹ Itene ahbabáqsabe Maniká pahsuqme teawunawe we kawerue tábúsoqme íwiáhéna itene ahbabáqsabe insahwé aitena itene irupipeqte áhbabáq íwiáh moke kaqíúwéhre.

¹⁰ Ite íre ahbabárúne irarúnaga Manikánsabe, Péhe aní móne atonana itene irupipeq wene ehweh íre kéhre.

2

Sísa íéhnehéna insahwé aitéhre i ehwéhne.

¹ Néne animá ríno, ite íre ahbabárigheéna mahnawé sehiranue teiúge. Ahbabárúnaraqmé Sísa Karáhéga Maniká Iteribone auranabiahtapeq ména íéhnehire. Sísa Karáhéwé peh kaweqtaq mía míai aníne.

* **1:1:** Ehwehme Sísa Karáhé. Sóni 1.1-5,14 tagáhnno.

² Manikánka itene ahababáqsabe abiahnsa aitéh púana insahwé aitanke-heéna Sísaga wene korahqtaté paigmarowe. Íre itebataq itene ahababáqsabe, moke mah kehiná kéhínáné ahababáqsabe insahwé aitéhre.

Maniká tagariéh áninká wene sánsá sehگیرe i ehwéhne.

³ Itega ahtebahrahúnawe Manikánka sehگیرó ú ehweh sehگیرónaraqmé itega we aiq tagarione.

⁴ Wega sehگیرó ú ehweh anetaníbo éna, Ínéga we tagaríóge irari anínká péhenéna wene arupipeq aiq pútaq ehwéh íre kéhre.

⁵ Wega sehگیرó ú ehweh sehگیر áninká Manikánsabe aiq pútaq arutaboiratéhre. Itega iahtebahrahúnawe mi sánsá miraonaraqmé itereq wereq moráráq mía míáuine.

⁶ Wereq mía míauge iraréna aníno, Sísaga kaweqtaq mía míainserah are moq kaweqtaq mía míáuino.

⁷ Néne iyahnabo animárino, o sehگیرó i ehwéh íre sehiranue teiúge. Íraukaumo. Mah ehwéh itega téhwe író ehweh míre. Wega naho sehگیرó ú ehwehmé itene iahrega író ehweh míre. *(Sóni 13.34)*

⁸ Sunkíkíqmé parabagirana amahnága aiq téhrehre. Aiq téhreh puana Sísaga wene animárínsábé arutaboirinerah itega moq sensabé irutaboirowe. Itega sensabé irutaboironsabé wega naho sehگیرó ú ehweh peh o ehweh tahnsa úkire. Mi ehwéhnsábé sehiranue teiúge.

⁹ Ínéga téhrehrebeq míóge irari anínká Sísá tagariéh ánínsábé, Nuwahriehre ime we peh sunkíkírirabeq mía míaire.

¹⁰ Wenawahrah anínsábé arutaboiri anínká téhrehrebeq nogíre. Téhrabeq nogírana mitaq mó morá inahnsuoráhi naneq íre kéhre.

¹¹ Sísá tagariéh ánínsábé nuwahriehre íwíáhi anínká sunkíkírirabeq míéhre. Sunkíkírirabeq nogí púana, Eheq pokugamo éna sunkíkírinka we saiqnariéh puana wene auranka íre tagahrahire.

¹² Néne animárino, Sísaga wenáwírue itene ahababáqsabe insahwé aitéh púana sehiranue teiúge.

¹³ Nániboreho, téh mío ani tagariáh púana sehiranue teiúge.

Nánibáqmarino, itega ahababáq ani kaqsuq kaqsuro puana sehiranue teiúge.

¹⁴ Néne animárino, itega Maniká Iteribo tagariáh púana sehiranue teiúge.

Nániboreho, téh mío aní tagariáh púana aiq sehiranue teiúge.

Nánibáqmarino, ite págegeue míáh púana aiq sehiranue teiúge. Manikáne ehweh itene irupipeq kagairaq ahababáq ani kaqsuq kaqsuro puana aiq sehiranue teiúge.

Mah marákóipéqté sánsánsábé íre irutaboiroro i ehwéhne.

¹⁵ Mah marákóipéqté sánsánkákákq mahtaqté naneqkakáqsábé íre irutaboiroro. Mah marákóipéqté sánsánsábé arutaboiri anínká Maniká Iteribonsabé íre arutaboirorahire.

¹⁶ Sirupipeqté áhbábáq íwíáhgá sirutaboirome, auranka tageh mensáméhnsánsábé aigará pabekime, píribahri saiyo sansámé, moke mah marákóipéqté sánsámé, Maniká Iteriboga íre áhwárehre. Íraukaumo. Mina moke peh mah marákóipéqté áhbábáq sánsá míre.

¹⁷ Mah marákó marákó parabaginawire. Moke mah marákóipéqté sánsánkákákq moq parabaginawire. Parabagínana mah marákóipéqté aigará pabeki naneqkakákq íwíáh íwíáhúna naneqkakákq moq parabaginawire.

Parabagínara Maniká awahbeh arámbéhrí mira aruqaruro kewé ahriahri mía míaoneherawoe.

Sísa Karáhéne naruo ábórarago ehwéhne.

¹⁸ Néne animárinó, amahnága anehe tanahráre. Mó kegá, Sísa Karáhénsabe ahqáho atahna anínká sine urowaq aiq írátáúne. Írátáúnara amahnága wensabé áhnte ahqáho atáh ké aiq miáhwe. Aiq miáh púaq amahnága anehe tanahráq aiq sime tagarione.

¹⁹ Mi kegá itereq méra íre ite tahnsá íwíáho ke miáh púara ite iuwera pokowe. Ite tahnsá íwíáho ke miáh táq tahirímé itereq mía míaúna irino. Segá ite iuwera pokonsabé se íre ite kahnáh móe íwíáhorahúne.

²⁰ Manikánka Wenawa iteba eqmatairana iwíáh aitéh púaq itega moke aiq iahtebahwe.

²¹ Aiq pútaq ehwéh íre írátíáhsábé sehiranue teiugo? Írakaumo. Aiq pútaq ehwéh aiq írátíáh púana sehiranue teiúge. Aiq pútaq ehwéhnká péhe éhwéh íre úkorahi puana sehiranue teiúge.

²² Péhe ánimé insebo? Manikánka itene ahbabáqsabe kaweraitena tumeirankeheéna omaq ato aní íre Sísa wire irari ánimé wewe péhe aní míre. Maniká Iteriboreq wenahninseqsabé íre aiq pútare aritéh anínká wewe Sísa Karáhéne naruo aní míre.

²³ Sísa sinehepeq súáh kégá Maniká Iteribo moq sinehepeq súáhwe. Sísansabé aiq pútare atáh kégá Maniká Iteribonsabé moq aiq pútare atáhwe.

Manikáne Awanka moke aiq pútaq ehwéh íwáhnorire i ehwéhne.

²⁴ Itega téh író ehweh kawerue ambubu atawéq sehgióro. Mirairataq Maniká Iteriboreq wenahninseq itereq moráráq mía miáigehe.

²⁵ Sísa Karáhéga itensabé, Oga mérapeq awaq miagéhe éna ínénéga irarúnsabe aiq awaq miagéhe teiátáire.

²⁶ Péhe éhwéh tei teino keyábé sehiranue teiúge.

²⁷ Sísa Karáhéga Manikáne Awa iteba eqmatairana itereq mía míaéna ite moke íwáhnori puaq, Mó íwáhnori aní insebo íwíáhiyehboq Manikáne Awanka moke íwáhnorinkehe. Wega íre péhenia peh aiq pútaq ehwéh íwáhnorire. Wega íwáhnorinserah Sísa req mía míaoro.

Amahnága ite Manikáne animári múne i ehwéhne.

²⁸ Néne animárinó, wega tuinagake itega íre iyehitegurégúia peh kawerire íwíáhigehboq Sísa req mía míaoro.

²⁹ We kaweqtaq mía míai aní míre íwíáhéq moke kaweqtaq mía miao ke wene animári úkurowe íwíáhorahowe.

3

¹ Maniká Iteriboga itensabé anotahtaq arutaboiraitéhre. Arutaboiraitéhsábé wega, Néne animári móe aitéhre. Ite aiq pútaq wene animári múne. Ahbabáq kehiná kéhínánká Manikánsabe, Iuwahriehre atáh púara itensabé moq, Iuwahriehre aítáhwe.

² Néne iyahnabo animárinó, ite amahnága Manikáne animári múne. Mókake ite aneq tahnsánue míanehnkono? Amahnága mina íre ahtebóne. Sísa ga tuinagake itega we kawerue tagéq we tahnsánue míaneheqmúne. Mina aiq ahtebóne.

³ Sísa ga kaweqtaq mía míaire. Minayabe wensabé áwénuno kegá moq kaweqtaq méyabe suwahbehrra kaweqtaq mía miao we.

Ahbabáqsabe teí éhwéhne.

⁴ Ahbabáro kegá Manikánka sehgióro ú ehweh aiq anterúáhwe. Ahbabáqmé aneqpomó? Manikánka sehgióro ú ehweh anterúáhmé minawé ahbabáq míre.

⁵ Sísaga itene ahbabáq meyanieéna wehukeni úkue tuména ahriahri íre ahbabáq ani mía míaire. Mína aiq ahtebahwe.

⁶ Sísareq mía míai anínká íre ahbabáq aruqarurire. Ahbabáq aruqaruri anínká Sísá íre ahtebéna we íre tagariéhre.

Sísaga owainawane arambehri sabiruanieéna tumío ehwéhne.

⁷ Néne animárino, mó kené péhe éhwéhnsábé, Aiq pútaq ehwéhne aritého. Sísaga kaweqtaq mía mía inserahnue kaweq sansá mira aruqaruri anínká kaweqtaq mía míaire.

⁸ Téhwe owainawanka ahbabáq aruqarurú púana amahnága ahbabáq aruqaruro kewé owainawane animári móe. Owainawane arambehri sabiruanieéna Manikáne ahninkáwágá wehukeni úkue tumíowe.

⁹ Manikánka oganúq atéh ánínká íre ahbabáq aruqarurire. Manikáne Awanka wene arupipeq mía míai puana we íre ahbabáq aruqarurire. Manikánka oganúq átéh púana we íre ahbabáq aruqarurorahire.

¹⁰ Manikáne animári inseréhbo? Owainawane animári inseréhbo? Mahraue tagahrahúne. Ahbabáq aruqaruro kewé íre Manikáne animári móe. Manikáne animárinsábé suwahrieh kewé íre Manikáne animári móe.

Wensabé wensabé arutaboiratéhora i ehwéhne.

¹¹ Wensabé wensabé arutaboiratéhora. Mi ehwéhmé naho naho aiq író ehwehne.

¹² Wehukeni wenáwíg Kéinie. Wega miráú serahniyeho. We owainawane aninéna wenábáq subiq suowe. Aneqsabé subiq suoo? Wenábáqka kaweq sansánúwana we ahbabáq sansanéna wenábáq subiq suowe.

¹³ Nánuwahraho, mah marákóipéqté áhbabáq kegá itensabé suwahriehre eme íre áhtenoro.

¹⁴ Menah itewe pusa ké tahnsa míaraune. Amahnága itega Sísá tagariáh keyábé irutaboírúnayabé oga míone ue tagariahrahúne. Mó keyábé íre sirutaboiro kewé peh pusa ké tahnsa míáhwe.

¹⁵ Mó Sísá tagariéh áninsábé awahrieh anínká wehukeni subiq súéh áni tahnsa miéhre. Wehukeni subiq súéh ánimé oga mérapeq íre awaq miahráhire. Minawé aiq ahtebahwe.

¹⁶ Sísaga itensabé anotahtaq arutaboiri puana itene ahbabáqsabe pukúwe. Wega aiq miraúnsabe irutaboíré sansa ahtebóne. Wega miraúnserah itega moq Sísá tagariáh keyábé irutaboírég séhréh aritanéhe.

¹⁷ Wehukenínká áhnte mah marákóipéqté ménsáméhnsá matawéna Sísá tagariéh áni tabonah aní tagéna wensabé ayaqnehnsabé mi anínká Manikáne arutaboíré sansa íre sehgié. Minawé aiq tagarione.

¹⁸ Néne animárino, ínéga mó keyábé nirutaboiruge pehipi irariyehboq séhréh arítáho. Peh morá séhréh arítáh kegá aiq pútaq sirutaboiro ke miáhwe. Minayabe itega séhréh aritaneheqmúne.

Moke Sísá tagariáh kegá siru eyoyóue miárahowe i ehwéhne.

¹⁹⁻²⁰ Itega Sísá tagariáh keyábé irutaboírég séhréh arítáhnaraqmé itega aiq pútaq wene ehweh sehgiune íwiáhorahúne. Itene irupipeqté íwiáhgá ite ehweh aitaahnaraq itene iru págegeue umeh agirana Manikánka moke

tagariéhre. Wene iwíáhgwé itene irupipeqté iwíáh kiotaikire. Minayabe iwíáhéq Manikánsaq mía míaéq iru eyoyó agorahire.

²¹ Néne iyahnabo animárino, itene irupipeqté iwíáhgá íre koti aita-naraqmé ite Manikáne auranabiatapeq iriwe méq págege ke míone.

²² Wega sehgióro i ehwéh sehgieq we awahbeh sansá miraúnawe wega itene púreq ehwéh irena náire.

²³ Manikánka sehgióro i ehwéhniká teimé wenahni Sísá Karáhénsabe aiq pútare ateq wega teinserah wensabé arutaboiratéhoró.

²⁴ Manikánka sehgióro i ehwéh sehgió kéwé wereq mía míaowana wega sereq mía míaire. Wega Wenawa iteba eqmaréhra itereq mía míaire. Itereq mía míaéna we sokigi aímé itereq Manikánsaq moráráq mía míaúne.

4

Péhe éhwéhnsabé aiq pútare aritéhboq iwíáhue tagahro i ehwéhne.

¹ Néne iyahnabo animárino, áhnte péhe éhwéh teri terino ke mah marákóipéq míáhwe. Segá, Manikáne Awanka itensabé iwíáh aitéhre éra péhenowe. Sene ehwehnsabé aiq pútare aritéhboq kawerue iwíáhue tagahro. Wehukega ite iwáhnorirataq Manikáne Awanka iwíáh aritehrápómo. Mó aninká iwíáh aritehrápómo éq iwíáhue tagahro.

² Sísá Karáhé wehukení úkue tumíowe irari animé aiq pútaq iwíáhowana Manikáne Awanka mi iwíáh aritéhre. Minayabe itega, Manikáne Awapomo iwíáhirataq áhwárawe tagéq ahtebagehe.

³ Sísá Karáhé íre wehukení úkue tumíowe irari animé péhe iwíáhirana Sísá Karáhéne naruo aninká mi iwíáh atéhre. Manikáne Awanka mi iwíáh íre atéhra pe owainawanka mi iwíáh atéhre. Mira iwíáho kegá peh Sísá Karáhéne naruo míáhwe. Mi péhe éhwéh irare kegá seneherawoe éhwéh írátówe. Segá amahnága mah marákó marákóipéq aiq míáhwe.

⁴ Néne animárino, ite Manikáne animári móe. Itega péhe kéné ehweh íre irasa se saiqrarúáhwe. Árahue saiqraruaho? Péhe éhwéh irari awánká mah marákóipéqté kéné sirupipeq míéhra Manikáne Awanka mi awá aiq kiotaikire. Manikáne Awanka itene irupipeq míéh púana itega moq péhe kéné ehweh aiq saiqrarúáhwe.

⁵ Péheno ke mah marákóipéqté ké púara peh marakóipeqté éhwéh irarirara mó marákóipéqté kegá sene ehweh irera sehgiówe.

⁶ Itewe íre mina tahnsanéq peh Manikáne animári múne. Maniká tagariáh kegá itene ehweh írátíáhwe. Manikánsabe suwahrieh kegá itene ehweh íre írátíáhwe. Minayabe itega iwáhnori ehwéh ireq iwíáhue tagéq aiq pútaq ehwéhnikákáq péhe éhwéhnikákáq saraqmaráhráhowe.

Manikánsabe arutaboiri aninká mó keyábé moq arutaboirinkehe i ehwéhne.

⁷ Néne iyahnabo animárino, Manikánka ahriahri arutaboiri aní míéh púaq wensabé wensabé arutaboiratéhoró. Sirutaboiro kewé Manikáne animári méra Maniká aiq tagariáhwe.

⁸ Manikánka ahriahri arutaboiri aní míéh púara mó ke séhréh ariteyabe suwahrieh kegá Maniká íre tagariáhwe.

⁹ Ite oga mía míaigeheéna Manikánka webataq wenahni mah marákóipéq eqmarowe. Eqmaronsabe ite tagarionawe Maniká anotahtaq arutaboiritéh aní míéhre.

10 Itega naho Manikánsabe íre irutaboírowane. Téhwe wega itensabé arutaboíraitena itene ahabábáqsabe insahwé aitanieéna wenahni eqmarowe. Sísaga wene korahqtaté paiqmarankeheéna eqmarowe.

11 Néne iyahnabo animáríno, Manikánka itensabé anotah arútábóíraitéh púaq itega wensabé wensabé arutaboíratéhora.

12 Itene iuranka Maniká íre tagarione. Íre tagéq itega wensabé wensabé arutaboíronaqmé we itereq mía míaire. Mía míaéna séhréh aitéhraq itega mó keyábé kawerue irutaboírúne.

13 Ite tagarionawe Manikánka Wenawa iteba eqmaréh púaq Manikánseq itereq moráráq mía míaúne.

14 Mah kehiná kéhiná oga mía míageheéna Maniká Iteriboga wenahninká insahwé aitankeheéna eqmarowe. Minayabe tagéq teiune.

15 Sísaga aiq pútaq Manikáne ahninkáwá wíre atéh ánimé wereq Manikánseq moráráq mía míaóye.

16 Aiq pútare ateq ite tagarionawe Manikánka itensabé anotahta arutaboíraitéhre. Itensabé arutaboíraitéhnsabé mó keyábé irutaboírúne.

Manikánka arutaboíré sansa áhwárehre. Áhwárehraq mó keyábé irutaboírúnaraq ite Manikánseq mía míaunana we itereq mía míaire.

17 Maniká arutaboíri aní mía míainserah ite mah marákóipéq mé tanahráq mó keyábé anotahta arutaboíraritone. Minayabe wega ehweh aitahna tanáhráqsabé íre áhreúne.

18 Arutaboíri anínká íre áhreire. Arutaboíré sansanká áhree sansa kaqsuahráhire. Ahabábáq anínká, Kamah aníneho éna áhre aruqaruréna arutaboíri aní íre míahrahire.

19 Manikánka itensabé téh arutaboíraitó púaq itega amahnága mó keyábé irutaboírúne.

20 Manikánsabe nirutaboíruge i anínká mó Sísaga tagaríéh ánínsabé awahriehre éna anetaníbo íwíáhime wega péhe íwíáhire. Wega Sísaga tagaríéh aní tagéna Maniká íre tagehre. Minayabe wega tageh anínsabé awahrieh puana Manikánsabe íre arutaboíratéhre.

21 Sísaga sehgióro ú ehwehniká mahraréna,

Manikánsabe arutaboíratéh anínká íné tagaríáh kéreq moq arutaboíraritahro uraire.

(Sóni 13.34)

5

Sísaga tagaríáh kéga mah marákóipéqté áhbábáq sánsa suqsuro ehwéhne.

1 Manikánka itene ahabábáqsabe kaweraitena tumeirankeheéna omaq ato ánimé Sísaga wíre íwíáho kewé se Manikáne animárí móe. Maniká Iteribonsabé sirutaboíro kewé wene animárínsabéákáq moq sirutaboírowe.

2 Itega tagarionawe itega Manikánsabe irutaboíréq wega sehgióro i ehwéh sehgiunayabé Manikáne animárínsabé moq irutaboírúne.

3 Itewe Manikánsabe irutaboírúna kéga wega sehgióro i ehwéh kawerue sehgiune. Wega sehgióro i ehwéh sehgieyabe itene irupipeq íre umehi naneq mire. Írakaumo.

4 Manikáne animárinká mah marákóipéqté áhbábáq sánsa suqsurowe. Wensabé aiq pútare atonaga ahabábáq sansa kiotaikéq mi sansámári suahráhúne.

Manikánka wenahni ehweh pahsúéh ehwéhne.

⁵ Insega mah marákóipéqté áhbábáq sánsá kiotaikéna suahráhiro? Sísá aiq pútaq Manikáne ahninkáwá wíre atéh ánínká mah marákóipéqté áhbábáq sánsá kiotaikéna suahráhire.

⁶ Sísá Karáhéga wání meanieéna Sóniba súwe. Íre peh morá wání meanieéna mah marákóipéq tuwe. Íraukaumo. Itene ahbabáqsabe pukinieéna tuwe. Itene ahbabáqsabe pukúwana wene korahq tuwe. Manikáne Awanka aiq pútari aní púana wega Sísá ehweh peh aiq pútaq ehwéh tei teinire.

⁷ Apahtáro éhwéhnká wene sánsá teíre.

⁸ Manikáne Awanka teí éhwéhnkákáq wání meawu ehwehnkákáq korahq tu ehwehnkákáq mi ehwéhtárogá peh morá éhwéh teíre.

⁹ Wehukene ehweh ireq aiq pútaq ehwéhne irarúne. Manikáne ehwehnka wehukene ehweh anotahtaq kiotaikire. Manikánka wenahni éhweh teímé íráhro.

¹⁰ Manikáne ahninkáwánsábé aiq pútare atéh ánínká Manikáne ehweh wene arupipeq aiq íréhre. Wene ehwehnsabé íre aiq pútare atéh ánínká Manikánsabé péhe ání móne atéhre. Wene ahninkáwá éhwehnsabé íre aiq pútare atéh púana wega Manikánsabé péhe ání móne atéhre.

¹¹ Manikánka teí éhwéhmé oga mérapeq awaq miageheéna wega oganúq ítéhre. Wenahninká miraúnsabe oganúq ítéhre.

¹² Manikáne ahninkáwáreq mía míai animé oga mérapeq awaq miéhre. Manikáne ahninkáwáreq íre mía míai animé oga mérapeq awaq miehro? Íraukaumo. Oga mérapeq íre awaq miéhre.

Itega oga mérapeq awaq míone éq aiq irona ehwéhne.

¹³ Manikáne ahninkáwánsábé aiq pútare atáh kéo, itega oga mérapeq aiq awaq míone éq ahtebageheéna sehíranue teiúge.

¹⁴ Itega Maniká awahbeh iwíáh sehgieq wensabé, Miraúno únana itene ehweh íréhre. Wensabé íre áhreeq peh weba kúnana itene ehweh íréhre. Mínawé aiq tagarione.

¹⁵ Ite tagarionawe itega púrérúna ehwéh wega moke íréhre. Minayabe itega wensabé, Náio teawénaraqmé wega náinawire tagarione.

¹⁶ Sísá tagariéh ánínká we íre pukorahi ahbabárinaq tagéq Manikánsabe kawerato ue púrero. Púrerirana Manikánka kaweratankehe. Íre pukorahi ahbabáqsábé sehíranue teiúge. Pukorahi ahbabáqsábé púrero íre teiúge.

¹⁷ Moke íre tábúsoréh sánsámárimé aiq ahbabáq míre. Mó ahbabáqmé pukorahi ahbabárirana mó ahbabáqmé íre pukorahi ahbabáre.

¹⁸ Itega tagarionawe Manikáne animárinká íre ahbabáq aruqaruowe. Íraukaumo. Manikáne ahninkáwágá wene animári wahnah wahnahni puana owainawanka íre saiqnariahrahéna se pehagarítéhre.

¹⁹ Moke mah marákó márákó owainawane ayahpeq kéhrana peh itewe Manikáne animári míone. Mínawé aiq tagarione.

²⁰ Mahraue tagarionawe Manikáne ahninkáwágá séna Manikáne iwíáh aitéhraq minayabe aiq pútari aní tagariahrahúne. Aiq pútari anínseq wenahni Sísá Karáhéreq itereq moráraq mía míáúne. Sísá Karáhéwé aiq pútaq Maniká ména ahriahri mía míai aníne.

²¹ Néne animáрино, péhepehe maniká pehragéq peh móbeq míáhro.

2 Sóni

Ebeq sáhnshawe ahtebé ehwehne.

Mah pahsíipéq Sóni áwíq íre kéhrara peh ahtebia kégá Sóniga aiq sehiranúwe íwíáhowe. Segá íwíáhome wene naruoyabé áhreú púana wenáwíq íre sehíranúwe. Mina únserah wega Sísá tagariáh kée íwíáhéna omaq atéh ínínseq wene animárinseqsábé pabeqme ehwéhnuwe sehíranúwe. Áhnte ahtébiá kégá míra íwíáhowe. Ite íre tagarione. Páhsi sehíranú aninká mahraréna, MÓ keyábé irutaboíroro. Péhe éhwéh tei teino kégá Sísá Karáhé wehukeni úkue tumíonsabe íre aiq pútare atáhowe. Mi kewé Sísá Karáhéne naruo woe ue sehíranúwe.

Sóniga ákáhpi sehíranú pahsíe.

¹ Manikánka omaq atéh ínínseq arene animárinseqsábé íné Sóni aboawah wehéna teiúge. Itega aiq pútaq sansá sehgiónsábé itensabé nirutaboíruge. Íre ínébataq ínéga peh ómi aiq pútaq ehwéh sehgió kéreqka itensabé irutaboírúne.

² Aiq pútaq ehwéh itene irupipeq kagaéna ahriahri mitaq kagai puag itensabé irutaboírúne.

³ Maniká Iteriboreq wenahni Sísá Karáhéreqka ite séhréh aitera sirutaboíraitera iru ukiq itehye. Segá aiq pútaq sansánéra itensabé sirutaboíraitehye.

Mó keyábé irutaboíré sansa kawerue sehgióro i ehwéhne.

⁴ Itene animári aiq pútaq ehwéh sehgiónsábé íwíáh íwíáhuge. Segá Maniká Iteriboga sehgióro ú ehweh aiq íráhwe.

⁵ Ínéga teiú éhwéhmé kawerue íráhro. Íre o sehgióro i ehwéh sehíranue teiúge. Mah ehwéhmé itega téh aiq írátó ehwéhne. Wensabé wensabé arutaboíratéhoró éhwéh teiúge.

⁶ Irutaboíré sansamé mahraue kéhre. Manikáne sansá sehgióro íre. Wega sehgióro ú ehweh téh írátówe. Mi ehwéhmé mahraréna, Irutaboíré sansa kawerue sehgióro íre.

Sísá Karáhéne ehwehme ambubu atawéq sehgióneheqmúne i ehwéhne.

⁷ Áhnte péhe éhwéh irare ke mah marákóipéq miáhwe. Segá Sísá Karáhé wehukeni úkue tumíonsabe íre aiq pútare atáhowe. Mina tahnsa kéwé péhe íwíáh aítahráho ke méra sewe Sísá Karáhéne naruo woe.

⁸ Itega kaweq arábéhríuronsabé ápeq tabanagínehboq kawerurero. Itene ápeq moke meyagéhboq kaweroro.

⁹ Sísá Karáhéne ehweh suena mó ehwéh sehgió anímé Maniká moq aiq áúwéhre. Sísá Karáhéne ehweh ambubu atawéna sehgió anímé Manikánseq wenahnínseqka wreqq mía míáoye.

¹⁰ Íre Sísá Karáhéne ehweh peh mó ehwéh íwáhnori aninká iteba sínaraq we mehweh atého. Itene nahupeq móátéhboq peh áwéragehro.

¹¹ Péhe éhwéh íwáhnori aní mehweh atéh áninká wene ahbabáq sansa séhréh atéhre.

Sóniga mi ke koragéyabe awahbeh ehwéhne.

¹² Íné áhnte mó ehwéh kéhranawe amahnága pépahqtaq sehiranáyabe nuwahriehre. Iteba koragéyabe nuwahbehre. Iteba konaraq itereq moráraq ehwehnéq mi tanáhráq iwíáh iwíáhonehe.

¹³ Manikánka omaq atéh íní arenanahnone animárínká itensabé iroro ewe.

3 Sóni

Ebeq sáhnshawe ahtebe ehwehne.

Mah pahsíipéq Sóni áwíq íre kéhrara peh ahtebea kégá Sóniga sehiranúwe íwíáhowe. Páhsi sehiranú aninká wene iyahnabo aní aboawah wehgá sáhnshinkeheéna sehiranúwe. Wega mahraréna, Ahbabáq sansa pehragé peh kaweq sansánúno. Ahbabáq aruqaruri anímé Maniká íre tagariéhre ue sehiranúwe.

Sóniga anehe sehiranú pahsíe.

¹ Káíúσιο, íné aboawah wehne páhsi sáhnshawe tagáhno. Ínéga arensabé aiq pútaq nirutaboíruge.

² Néne iyahnabo aníno, arenawa kaweqtaq mía míaime aiq tagarióge. Mina ónanserah are kaweqtaq mé awaho ani mía míainkeheéna púreratóge.

³ Arega aiq pútaq ehwéh sehgiona puah arewe kaweqtaq mía míaóne. Mó Sísá tagariáh kégá séra mi ehwéh teniátónsabé nirupipeq anotahtaq eyoyóuraire.

⁴ Ínéga Sísá éhweh síwáhnorurau kegá wene sánsá kawerue sehgiónsabé nirupipeq anotahtaq eyoyóire.

Sísá tagariáh ké séhréh arite ehwéhne.

⁵ Néne iyahnabo aníno, arega mó Sísá tagariáh ké séhréh aritahne. Arega nahnsó suwahpeqte Sísá tagariáh ké moq mehweh arite séhréh aritahnawe kaweróne. Mina kaweq sansáne.

⁶ Arega kaweraritahna kegá mahtaq Sísá tagariáh ké teriera, Káíúsiwe anotah arutábóiri aní míre ewe. Segá Manikáne arambehri miraonsabé sega are auwera pokoneherairataq séhréh arite se íre matiáh náneq nário. Maniká Íteribo awahbehnserah séhréh arite nário.

⁷ Segá Sísane arambehri miraonehe íwíáhéra Sísá íre tagariáh kéné ménsámehnsá íre mewera pehipi pokuwe.

⁸ Minayabe mina tahnsa pokoneheraira ke íre matiáh náneq nário. Mó ke aiq pútaq ehwéh iragéhboq miraue séhréh arito. Miraue sereq itereq moráraq arambehriéq Manikáne aiq pútaq ehwéh terienéhe.

Saiyo píribahri aninká íre kaweq sansánú ehwehne.

⁹ Ínéga arenawahrah Sísá tagariáh ké páhsi sehiranue siátáuge. Wehukení wenáwíq Tíotárépésá seba míéhre. Wega píribahriéna, Ínébataq mahtaqté kéné wahnah muge íwíáhinsabé itene ehweh íre irasa peh anehepeq sutaire.

¹⁰ Iteba konaraq wene ahbabáqmé pahsuqme ehweh ataníe. Wega íre kaweq ehwéh aintena péhe éhwéh aintaráire. Péhe éhwéh aintena íre peh morá mi ahbabáruaire. Sísá tagariáh kégá mitaq surowana wega íre mehweh arítaráire. Íre mehweh aritena mitaqté Sísá tagariáh kégá mi ke mehweh aritého éna momiwí nahtápéqté kaqsutaire.

¹¹ Néne iyahnabo aníno, ahbabáq sansa pehragé peh kaweq sansánúno. Kaweq sansá mira aruqaruri anímé Manikáne anine. Ahbabáq aruqaruri anímé Maniká íre tagariéhre.

¹² Wehukení wenáwíq Témítíúsiga Manikáne arambehri kawerue mira aruqaruri puara ómiga we kaweq aníne íwíáhowe. Manikáne aiq pútaq

ehwéhncá moq wene kaweq sansá pahsúéhre. Ínéga moq, We kaweq aníne teawúgah are tagariahnawe, Néne ehwehme peh aiq pútaq ehwéhne.

Sóniga we koragéyabe awahbó ehwehne.

¹³ Íné áhnte mó ehwéh kéhnanawe peh pépahqtaq sehiranáyabe nuwahriehre.

¹⁴ Pehgáriq tanáhráq are koraganie íwíáhuge. Mitaqkake pehipi ehwehnoyehe.

¹⁵ Manikánka arene aru ukiq atéhre. Mahtaqté arene iyahnaboga arensabé iraúno ewe. Mibeqté itene iyahnaboyabé iroto terio.

Súta Ebeq sáhnshawe ahtebé ehwehne.

Áhnte ahtébiá kégá, Sútawe Sísareq Sémísireqne síbákawa wíre íwíáhowe. Sútaga íre peh morá ánínsábé iwíáhéna mah páhsi sehira néna peh moke Maniká Iteriboga omaq sito keyabé sehira núwe. Wega mahraréna, Anehe tanahráqmé seye suwahbeh ahabábáq miraira kégá aiq pútaq ehwéhnsábé awiréh atagéhe. Mi kégá Sísá tagariáh ké saiqnaritaneheéra péhe éhwéh terigéhe. Itene Wahnah Sísá Karáhéga itensabé arutaboíréna mókake oga mía míarabeq móitankéhe. Mi tanahráqsábé áwénunéq wene ehweh kawerue ireq sehgióro ue Sútaga sehira núwe.

Sútaga sehira nú páhsi.

¹ Moke Maniká Iteriboga omaq itarái keo, íné Sútane páhsi sáhnshawe tagahro. Maniká Iteriboga itensabé arutaboíraitéhrana Sísá Karáhéga kawerue wahnahnaitéhre. Íné Sémísine ábákawa ména Sísá Karáhéne arambehriu aní múge.

² Maniká Iteriboreq Sísá Karáhéreqka séhréh aitehyanka iruí sánsámé iru ukiqite sansamé mó keyabé irutaboíré sansamé itene irupipeq anotah úkinkehe.

Kaweq ehwéhnsábé íre suwahbeh kégá Sísá tagariáh kébá sewe i ehwéhne.

(2 Píta 2.1-18)

³ Néne iyahnabo anímáríno, Manikánka ite meirena kaweraitaráinsabé ite wene animári méq peh morá ké tahnsa míone. Minayabe sehira nue teinieutaq mó ehwéh niahreraq kéhre. Mina niahreraq kéh éhwéh teiníe. Manikánka Sísá tagariáh ké wene sánsá aiq teiátáire. Minayabe péhe éhwéh aiq pútare atehboq peh morá wega teiátái ehwéh ambubu atawéq sehgióro.

⁴ Manikáne sansá íre sehgió ké táhmaroga iteba epéráhpérué miáhowe. Segá péhenéra, Manikánka ite séhréh aitéh púana itega ahababáronaraq wega itensabé íre abiahnsa aitankéhe ewe. Mira íwíáhéra ahababáq aruqaruowe. Mi sansá mirao puara itene Wahnah Sísá Karáhénsabe ahqáho atáhowe. Mi kewé iraipéq pokoneherawoe. Minayabe Manikánka naho aiq irarúwe.

⁵ Téhowe Manikánka Ísara ke Ísipi marákórápéqté koweriqmena méritowe. Anehe áhnte mérito kega wene ehwehnsabé íre aiq pútare atónsabe wega se oraruowe. Itega mi ehwéh aiq irátówana mónkakáq ahreraq itahnaq iwíáhigehe.

⁶ Manikánka íópeqté ké omaq sito arámbéhrí arítówara táhmaroga wene ehweh anterúónsabe Manikánka se táhru táhruarena sunkikírabeq márunsitowe. Se amahnága mitaq peh mía míawana mókake ehweh aritahna tanáhráq sínaraq Manikánka ehweh aritena kamah arinkéhe. Minayabe iwíáhue tagahro.

⁷ Sóróma suwahpeqte kéreq Kómóra suwahpeqte kéreq wahtotaq kehiná suwahpeqte kéreqka moq ahababáreéra ahkaragára sansánuwe. Ahkaragára sansánuwana Manikánka kagai iraráté kamah ariuwe.

Manikánka ahababáru ke kamah ariunsabe iwíáhue tagéq mi kégá ahababárunserah íre oro.

8 Amahnága teiú ké ite péhe éhwéh aitáh kégá moq ahabárowe. Segá múguwahguéra peh áónáho ke tahnsa méra seyene sinonka ahabárawiáhwe. Ahabáruera Manikáne ehwehnsabé suwahriehre. Segá téhreh naneqkákáq íópeqté kéyábé síéhuruowe.

9 Anotah íópeqté ání wenáwíq Máhíkérie. Wereq owainawanseqka Mósísine anonkansabé ehwehuye. Ehwehuyataq Máhíkériga owainawansabé íre éhuruúwe. Írakaumo. Wega owainawansabé, Manikánka ehweh atánkéhe teawuwe.

10 Mi pehe kégá íre mina tahnsanéra sega íre tagariáh náneqmarí síéhuruowe. Áwéhq poeráhqká íre iwíáhéna peh wene anonkanka awahbeh sansá pehipi mirainserah sega aiq miraowe. Segá miraonka seye kamah aríre.

11 Naho kégá ahabáru serahnowe. Kéiniga ahabáru serahnowe. Pérámaga móneyabé wene aigará pabekúwara ahabáru serahnowe. Kórahga saiyoéna wene wahnahne ehweh anteruo serahnéra mi ke airaiq tabanagowe. *(Stat 4.3-8; Namba 16.1-35, 22.1-35)*

12 Itega moráráq nahtaq mi pehe kégá ábóraq ahabárowe. Segá peh seyensabé sirutaboírera seye suwahbeh sansá sehgirowe. Se íre ibonkakákáq írábúyá tahnsanéra peh sóiriqka paentarúéh írábúyá tahnsa miáhwe. Sera íyéh tánáhráq awanká sera íre iyéhnserahnowe. Se ánúqkakaq pagogi awánká aiq ehyatagi awánká tahnsa miáhwe.

13 Wání períéhra náhnte atútú kéhnserah sega áhnte ahabábáq kéhreh. Wání períéhra nonarehya ábóraq kéhnserah sene ahabábáq ábóraq kéhreh. Wehyoqka ah íre nora peh wewega túbínserah mi kégá kaweq ahmé íre nogówe. Segá ahriahri anotah sunkíkirirabeq mía míaiagehéna Manikánka mitaq sene máhriq arítáráire.

14 Éhrámataté áhwárawe mó mitaqté sínáhbúwá mó mahtaqté sínáhbúwá sure sure abapete téhtaré ání wenáwíq Ínókutaaq seawehrarúwe. Manikánka mi aní iwíáh atowana wega teiú keyabé naho naho mahraréna, Tagariáhhro. Ítene Wahnahseq we miéhrabeqte íópeqté kéreqka áhnte kereq tuonehera-woe.

15 Segá túrataq Manikánka ómi keyábé ehweh aritena sainsuena moke ahabábáq ke Manikánsabe ahqáho atáh kéwé kamah arinkéhe. Mi kégá Manikánsabe ahqáho atera ahabábáq aruqaruréra Manikánsabe íre kaweq ahabábáq éhwéh éhuruonsabé wega anotahtaq kamah arinkéhe.

16 Teiú ké sirupipeq umehi ke méra, Íre kawerire irare irareo ke miáhwe. Seye suwahbeh ahabábáq miraéra seyensabé iwíáh iwíáh éra píribahriéra seye síwíq pankerera seyene iwíáh miraigeheéra mó keyábé ehnehne arítáhwe.

Anehe tanahráqsábé irari ehwéhne.

17 Néne iyahnabo anímárinó, itene Wahnah Sísa Karáhéga wene ehweh terinigeheéna wehuke eqmarowe. Manikáne Awanka mina eqmaro ke iwíáh aritowara anehe tanahráqsábé teiátówe. Sene ehweh ahrreraq matiáhhro.

18 Eqmaro kega aiq mahraréra, Anehe tanahráqmé seye suwahbeh ahabábáq miraira kégá aiq pútaq ehwéhnsabé awiréh atagéhe urowe.

19 Urowara amahnága mina tahnsa ke miáhwana sene péhe éhwéhnká Sísa tagariáh ké sainkowe. Manikáne Awanka mi ke íre iwíáh aritahnara peh wehukene iwíáh iwáhnorigehe.

²⁰ Néne iyahnao anímárinó, Iteitega Sísane kaweq sansá ambubu atawéq tábúsoqme sehgióro. Manikáne Awanka séhréh aitaahnaq púreq aruqaruroro.

²¹ Maniká Iteriboga itensabé arutaboiri puq wene ehweh kawerue ireq sehgióro. Itene Wahnah Sísá Karáhéga itensabé arutaboiréna mókake oga mía míaorabeq móitankéhe. Mi tanáhráqsabé áwénunéq wene ehweh kawerue ireq sehgióro.

²² Manikáne ehwehnsabé aiq pútaq ehwehpómo íwíáho ke séhréh ariteq tábúsoqme síwáhnororo.

²³ Itega toráh aginai topáh sokeráhnserah árahinabomo íwíáho ke iraipéq pokiyehboq apubúue séhréh ariteq síwáhnororo. Mó ke ahababáq keyabé áhreéq irutaboiroro. Wehukéninká náwíbagi korósí sukíeyabe awahriehnerah mi kené ahababáq sansa iuwahriáhnnaq pehragahro. Sene ahababáq sansa iuwahriáhnnaq pehragéq peh seyensabé irutaboiroro.

Manikánsabe iwíáh íwíáh ateq wenáwíq pankerone i ehwéhne.

²⁴ Ahababáqka ite saiqnariéhnehboq Maniká Iteriboga kawerue wahnahnaitahrahire. Ite wereq méq mó oga miáhna tanáhráq peh kaweqtaq méq irupipeq eyoyóigeheéna Maniká Iteriboga wahnahnaitankéhe.

²⁵ Maniká Iteribo webataq Manikáne. Wereq itene Wahnah Sísá Karáhéreqka ite meirera aiq kaweraitehye. Wega nahomé, amahnágawé, mókakewe, ahriahri kiotaiki Wahnáh áninéna págegeue wahnahnaitahrahire. Wensabé iwíáh íwíáh ateq wenáwíq pankerone. Ahriahri pankeraneheqmúne. Aiq mire.

Sokigi

Ebeq sáhnsahwe ahtebé ehwehne.

Sónine naruoga we Pátímósi marákórápéq saiqnariotaq wenawanka tagówana Sísaga áhnte naneqmari sokigi awuwana tagówe. Mi tanáhráqmé Sísansabé aiq pútare ató kene naruoga se anotahtaq síwioqnowe. Sóniga sehiranú ehweh áwahewé Sísá Karáhé anotah Wahnáh ánínéna moke wene naruoreq owainawanseq saiqnariankehe. Wega mi arámbéhrí parabarúéhrena moke Sísansabé aiq pútare atera wene sánsá íre susa peh ambubu atíéhra kewe Manikánka síwíq pankerena wereq ahriahri mía míageheéna kaweraritankéhe.

Sísá Karáhéga Sóni sokigi awu ehwehne.

¹ Naho kopípéq ko ehwéh Sísá Karáhéga amahnága ábóraq maréhre. Téhwe Manikánka mah ehwéh Sísá teawena wene arambéhrio ke sokigi arinkeheéna mókake ábóraragína naneq teawátáire.

Íné Sóni Sísane arambéhriu aní múge. Sísá Karáhéga wene íopeqté aní eqmaréhrena mah ehwéh sokigi anírana sehiranuge.

² Íné Sóniga Manikáne ehwehnikakáq Sísá Karáhéga sokigi aní éhwéhnikakáq moke sehiranue teiníe.

³ Manikánka wene ehweh iwíáh aintéhrena sehiranuge. Mah ehwéh mó kegá irageheéna sáhnsahwe terí ánínsabé Manikánka, Kawerone atéhrena iwíáh iwíáhire. Mah ehwéh irera sehgiro kereqsabé Manikánka, Kawerowe arítéhrra iwíáh iwíáhowe. Mah ehwéh aiq pútaragína tanáhráq áhnbórání puara iwíáh iwíáhowe.

Sóniga abapete téhtaré Sísá tagariáh kéhíná suwahpeq siu pahsí sehiranú ehwehne.

⁴ Ite Esia marákórápéqté ké abapete téhtaré Sísá tagariáh ké iteruwahpeq iteruwahperue míáhwe. Itega irageheéna íné Sóniga mah pahsí sehiranue íuge.

Manikámé naho mía míáu anínéna amahnága moq ména mókakeakáq peh mía míaina tuinawire. Wega wahnah wahnahnitaq íopeqté ké abapete téhranitégá wene auranabiahapeq mía míaowe. Sereq Sísá Karáhéreq Maniká Iteriboreqka itensabé sirutaboí aitera séhréh aitera itene iru ukíq ítáhowe.

⁵ Sísá Karáhé marakóipeq míotaq Wenabone sánsá sokigi aiena Wenabone ehweh pahsuowe. Manikánka Sísá ebeq iriwe oganúq atowana Sísaga moke mah marákóipéqté wahnáhmári kiotaikéna wahnahnaritéhre.

Wega itensabé arutaboiritena itene ahbabáqka ite saiqnariaraitaq wene korahq tunka ite kaweraitáaire.

⁶ Maniká anotah Wahnáh ánínéna Sísane Abowá míéhre. Wene animári méq wene ehweh mibeq mahbeq aritona ke míageheéna Sísaga ite kaweraitáaire. Sísá Karáhéwé anotah anínéna págege sansá mira aruqarurinsabé ahriahri iwíáh iwíáh atone. Ai q mire.

⁷ Tagariáhiro. Wega íopeqté piribiriyahnkakaq tuinawire. Tuinaraq ómi mah kehíná kéhínánká we tagagehe. We sehsabíó kega moq tagagehe. Mah kehíná kéhínánká we tagéra áhreéra ibisaneherawoe. Teiúnserah ábóraraginawire. Ai q mire.

⁸ Maniká, moke miraorahi anínká mahraréna,

Íné ebeqte aní ména

íné moq anehete aní múge ire.

Webataq Maniká míre. We naho mía míaú anínéna amahnága moq ména mókakeakáq peh mía míaina tuinawire.

Sóniga Sísá Karáhé tagó ehwehne.

⁹ Íné Sóni iteruwah uge. Sísane sánsá sehgiunayabé mó kegá itereq ínereq íwioqnahwe. Sísá itene Wahnahne arambehri kawerue miraéq áwénunúne. Mókake wega wahnah wahnahnirabeq moráráq mía míaoneheqmúne. Manikáne ehwehnekakáq Sísá Karáhéga sokigi aní éhwéhnkákáq teri terinuraunsabé sega íné kaqme wáhnaupéqté kéné marakórapeq, Pátámósa marákórápéq móintárowe.*

¹⁰ Manikáne wéhékáhtáq Wenawanka iwíáh aintehrana néniwanka tagehrana inehepeqte anotah ehwéh íróge. Író éhwéhmé pembíáhnka tahnsa éhwéhne.

¹¹ Mí éhwéhnká mahraréna,

Arenawanka tageh naneqsabé púkuipéq sehiranue abapete téhtaré kéhíná suwahpeq Sísá tagariáh ké momiwíuriáhrabeq nário. Épésá suwahpeq, Síména suwahpeq, Pégámúma suwahpeq, Táiyátáíra suwahpeq, Sáhrísí suwahpeq, Pírárépía suwahpeq, Áráórísía suwahpeq, miraue mi kéhíná suwahpeq Sísá tagariáh ké momiwíuriáhrabeq nário ire.

¹² Nário irana íné tení aní taganieéna pabeqme tagéna abapete téhtaré kaweq aráhmú, kóraraté miraia aráhmú tagoge.

¹³ Áráhmuwarí kéhrabeq ákáhpi wehukení úkú ani iriwe ména íre wahto korósí sukiwe míéhre. Kaweq arétí, kóraraté miraia arétí wene ákáhnababí kéhrana tagoge.

¹⁴ Wene ayahqnonkakaq ayahrankakáq anotah tabérábééna sipisípiqne áyó tahnsanéna piribirioyah tahnsane. Wene aurame anotah írárehnserahne.

¹⁵ Wene aigáramé káhpahga aurehtehrinserahne. Wene ehwehme anotah wanínká ahkuuq ahkuarinserahne.

¹⁶ Wene ayah púpeq abapete téhtaré wéhyóq táhtotíéhre. Éberiópéq éberiópérué áwéhria póká wene áwéhipeq kéhrana auranabiah pópoqnahga anotah tehréna wéhékáhnabubu anotah patáhgá téhrehnserahnire.

¹⁷ Téhreh serahnirana íné Sóniga we tagéna wene aigárápí inahnsubena pusa aní tahnsa míóge. Pusa aní tahnsa míógana wene púpeqte áyáhtáté íné táhtorena ínénsabe, Íre áhreúno. Íné ebeqte aní múge. Íné anehete aní múge.

¹⁸ Ínéwé oga mía míaú aní múge. Íné pukéna amahnága oga mía míaugh tagáhne. Mókakeakáq oga mía míainauge. Púkérapeqté kíákáq irapeqté kíákáq matiógge.

¹⁹ Amahnága tagáhna naneqme mókake anehe tanahráq sína naneq moke sehiranúno.

²⁰ Niyah púpeq abapete téhtaré wéhyóq matiógah tagáhne. Abapete téhtaré kóraraté miraia aráhmú tagáhne. Mínawarimé áwahe teawiníe. Abapete téhtaré aráhmúe ume abapete téhtaré kéhíná suwahpeqte Sísá tagariáh keyábé

* **1:9:** Pátámósa marákówé pehgáriq marákóéna sóreq waní ákáhpi kéhre. Aroma kegá iwíáhéra, Mí marákówé peh karábúsi kené matabue uwe.

iraruge. Abapete téhtaré wéhyóre ume íopeqté kégá abapete téhtaré kéhíná suwahpeqte Sísá tagariáh kéréq auráq matiáhwe ire.

2

Épésá suwahpeqte Sísá tagariáh ké teriu ehwéhne.

¹ Íné ehweh tení ánínká mó mahraréna, Íopeqté ánínká Épésá suwahpeqte Sísá tagariáh kéréq auráq matiéhre. Mí anínsábé mah ehwéh sehiranue teawo.*

Niyah púpeq abapete téhtaré wéhyóq matawéna kaweq aráhmú, kóraraté miraia aráhmú kéhtáq nogena mah ehwéh teawiníboq iro.

² Arega miraona sánsá aiq tagarióge. Are abobiah taebewe arambehri-ona sánsá aiq tagarióge. Arega néne sánsá íre susa peh kawerue sehigionana tagarióge. Arega ahababáq keyabé íre awahbehme aiq tagarióge. Péhepehenéra, Manikánka ite aiq eqmaq íúwéhnsábé itene ehweh íráhro uro keyabé sene ehweh áhwárawe tagé sene péhe sánsá pahsuhne.

³ Néne arambehri miraónayabé mó kegá áwíoqnarowah arega anetaníbo íre iwíáhia peh néne sánsá ambubu atawé kawerue sehigionana tagarióge.

⁴ Peh morá íre tábúsoq marahna naneq teawiníe. Arega ínénsabe téh aiq pútare aintáronaraq anotahtaq arutaboiraintaróne. Amahnága túbáh ague írakaunóne.

⁵ Arega ínénsabe téh anotahtaq arutaboiraintarónayabé iwíáhue tagáhno. Amahnága arega peh ákáhtaq arutaboiraintahnayabé íre kaweróne. Mí-nayabe iwíáhue tagé téh miraurónanserah mónkáq miraúno. Arega mó iwíáh íre inaraq areba kure areba kéh aráhmú sabiwianauge.

⁶ Mó kawéq sánsá matiahne. Níkóra kéréh kéné sánsá sehgió kégá ahababáq miraonsabé awahriehrana íné moq mi sansánsábé nuwahriehre.†

⁷ Íre parosa áhréákáq ánino, Manikáne Awanka Sísá tagariáh ké tei ehwéhme kawerue iro. Ahababáq kiotaikina anínsábé, Íné Manikáne kaweq matábúrapéqté áwánká ara oga mía míaoahi será náhno ataníe ire.

Síména suwahpeqte Sísá tagariáh ké teriu ehwéhne.

⁸ Íné ehweh tení ánínká mó mahraréna, Íopeqté ánínká Síména suwahpeqte Sísá tagariáh kéréq auráq matiéhre. Mí anínsábé mah ehwéh sehiranue teawo.

Íné ebeqte aní múge. Íné anehete aní múge. Íné pukéna iriwe oga úkurau aní múge. Mah ehwéh teawiníboq iro.

⁹ Íre kaweq sunúq surainsabé arene arupipeq umehirana tagoge. Are tabonah aní míahnana tagoge. Móneakáq ménsámehnsánkakaq íre kéhre ényabé peh morá ínéga náwú náneqmarí áhnte matiahne.

Péhenéra, Asiu anímáí múne irare kegá are éhruuowana íróge. Se íre Asiu kahnáhnéra peh owainawa kahnáh míáhwe.

¹⁰ Sega are áwíoqnehrataqmé íre áhreúno. Owainawanka mirainaga mó kegá ite táhmaro karábúsiipéq itagéhe. Mí tanáhráq wega áhwárawe tagáhnana nayáhnkú wéhékáh íre kaweq sunúq kanawire. Are pukina tanáhráqkákáq néne sánsá íre susa peh kawerue sehginaraq oga mía mía apéq awiníe.

* **2:1:** Sísaga Sóninsabé, Néne ehweh íopeqté ké terio éna íre mi kené sánsá peh mibeqté síosipeqté kéné sánsánsábé iwíáhéna pahsuowe. † **2:6:** Níkóra kéro kegá síwáhnoréra, Péhepehe manikánsábé iwíáh íwíáhoru aritera, Mó kené weh ahre abarioro éra síwáhnoruwé.

11 Íre parosa áhréákáq ánino, Manikáne Awanka Sísá tagariáh ké teí éhwéhmé kawerue iro. Ahbabáq kiotaikina anímé anehe puké tanahráq iraipéq íre kaqauwankéhe. Írakaumo ire.

Pégámúma suwahpeqte Sísá tagariáh ké teriu éhwéhne.

12 Íné ehweh tení ánínká mó mahraréna, Íópeqté ánínká Pégámúma suwahpeqte Sísá tagariáh kéréq auráq matiéhre. Mi anínsábé mah éhwéh sehiranue teawo.

Éberiopeq éberiopeúe áwéhria poká néne níwéhipeq kéhre. Mah éhwéh teiníboq írátíáthro.

13 Owainawanka arenawahpeq wahnah wahnahnime aiq tagoge. Néníwíqsabe íre ayehitegurégúia peh néne ehweh teri terinurone. Arenawahpeqte mátábúwé aiq tagarióge. Owainawanka arene mátaburapeq mía míairara ínénsabe suwahrieh kegá néne ehweh pahsutai aní Ántípa subiq sutotaq arega néne sánsá íre susa peh kawerue sehigionana tagoge.

14 Arega íre tábúsoq marahna sánsá teawiníe. Are míahnarabeqte mó táhmaro kegá Pérámane sánsá sehgiówe. Ísara kegá ahbabárigeheéna Pérámaga naho Péráki péhe sánsá sokigi awuwe. Sokigi awuwana Pérákiga Ísara ke ahbabáq sansa sokigi ariuwara sega péhepehe manikánsábé titirue náwú tahutáhúq néra mó kené weh ahre pehipi abariowe.

15 Are míahnarabeqte mó táhmaro kegá Níkóra kéréh kéné sánsá ahbabáq sansa sehgiówe.

16 Mi ahbabáq sánsá sue peh kaweq sansánúno. Íre mirainaraqmé mótaq areba kure níwéhipeqté pókáráté mi ahbabáq ké apiwe kamah ariníe.

17 Íre parosa áhréákáq ánino, Manikáne Awanka Sísá tagariáh ké teí éhwéhmé kawerue iro. Ahbabáq kiotaikina anímé íópeqté tópáh, kopésúó tópáh náwiníe. Ínéga o awíq taberábe ebáhtáq sehiranarena náwiníe. Wehukega mi awíq íre ahtabahwana peh morá matiéh ánínká ahtebankehe ire.

Táiyátáira suwahpeqte Sísá tagariáh ké teriu éhwéhne.

18 Íné ehweh tení ánínká mó mahraréna, Íópeqté ánínká Táiyátáira suwahpeqte Sísá tagariáh kéréq auráq matiéhre. Mi anínsábé mah éhwéh sehiranue teawo.

Íné Manikáne ahninkáwáéna néne niurame ira tahnsáne. Néne nigarámé káhpahga aurehtehrinserahne. Mah éhwéh teiníboq írátíahno.

19 Arene sánsá moke tagarióge. Arega ínénsabe aiq pútare ainte mó keyábé arutaboire séhréh aritahne. Arega néne sánsá íre susa peh kawerue sehigionana tagarióge. Arega anehepeqte árámbehríónaga arene ebeqte arámbehrí kiotaikirana tagoge.

20 Peh morá íre tábúsoq marahna naneq teawiníe. Mó ahré íní wenáwíq Séséberie. Wega areba ména néne arambehri ke péhe éhwéh síwáhnorire. Wega péhenéna, Íné Manikáne ehweh iraru íní múge éna Manikáne arambehrio keyábé síwáhnoréna, Itega mó kené weh ahre pehipi abarioro. Péhepehe manikánsábé titirue nárie tahutáhúq nahro síwáhnorire. Mi pehe sánsá síwáhnoriraq arega íre ahqáho atahne.

21 Wene ahbabáq sansa suankeheéna peh áwé tagogana wega mi ahbabáq sánsá sueyabe íre awahbehre.

22 Minayabe mi ínínseq we abario kereqsabé, Awahreoro aritena anotah-taq kamah ariníe. Sene ahbabáq sansa íre susa peh mirairataq kamah ariníe.

²³ Mi iní kéréh ánimári subiq suaníe. Subiq suahnaq ite Sísa tagariáh kégá tagéq Manikánka wehukene sirupipeq sene iwíáhipeq aiq tagariéhre ahtebagehe. Itega miraira sansá tagéna moráni moráninue saime náinie.

²⁴ Ite Táiyátáira suwahpeqte Sísa tagariáh ké táhmaro itega mi ahabábáq iníne sánsá ire sehgiówe. Mó kégá mi ahabábáq sánsánsábé iraréra, Owainawane kopésúéh éhwéh íráhro ewaq itega ahqáho aritahwe. Itensabé mó págege ehwéh ire aitaníe.

²⁵ Peh morá itega írátíáh sánsá iné túóna tanáhráqkákáq kawerue sehgióro.

²⁶ Ahabábáq kiotaikéna néne sánsá anehe tanáhráqkákáq kawerue sehgina anínsábé, Mah kehíná kéhíná wahnahnarito ataníe.

²⁷ Nániboga ínénsabe, Wahnah arito aintéhnserah wensabé moq, Wahnah arito ataníe. Wehukeníká anotah sahtaté kunuba subiqme piteruéhnserah ahabábáq keraq wahnahnaritankéhe.

²⁸ Wahnahnaritéh áni anotah wehyóq tuembíná náwiníe.

²⁹ Íre parosa áhréákáq ánino, Manikáne Awanka Sísa tagariáh ké teí éhwéhmé kawerue iro ire.

3

Sáhrísi suwahpeqte Sísa tagariáh ké teriu ehwéhne.

¹ Iné ehweh tení ánínká mó mahraréna, Íopeqté ánínká Sáhrísi suwahpeqte Sísa tagariáh kéréq auráq matiéhre. Mi anínsábé mah ehwéh sehiranue teawo.

Abapete téhtaré íopeqté kégá ínéba mía míaowana abapete téhtaré wéhyóq táhtotawéna mah ehwéh teawiníboq iro. Arene sánsámé moke tagarióge. Mó kégá are tagéra, Kaweq ogamé sansanóna aní móne atáhwana inéga mó iwíáhéna, Are pusa aní míahne uge.

² Minayabe irigue arega moke matiahna sansá, ire soraq suahna sansá ambubu atawé tábúsoqme sehgio. Arene sánsá aiq tagarióge. Moke arene sánsánsábé Manikánka, Íre tábúsoq marahne iwíáhire.

³ Arega írátóna ehwéhnkákáq ahtebarona ehwéhnkákáq mónkakáq iwíáhue tagé kawerue sehgio. Ahabábáq sansa sue kaweq sansánúno. Arega ire mirainaraq areba séna kamah awinauge. Aebó ánínká iwíáhue sinserah are ire tagariahna tanáhráq areba sinauge.

⁴ Ite Sáhrísi suwahpeqte Sísa tagariáh ké ite mó táhmaro ire ahababária peh kaweqtaq míáh púaq taberábe korósi aneranerarueq inéreq moraráq nogigéhe.

⁵ Ahabábáq kiotaiki aní taberábe korósi sukiwe míahno atena oga mérapeq awaq míéhra ke síwíq kéhrabeq wenáwíq ire sorahruaníe. Írakaumo. Peh Nániboreq íopeqté kéreppa wenáwíq pahsuaníe.

⁶ Íre parosa áhréákáq ánino, Manikáne Awanka Sísa tagariáh ké teí éhwéhmé kawerue iro ire.

Pírárépia suwahpeqte Sísa tagariáh ké teriu ehwéhne.

⁷ Iné ehweh tení ánínká mó mahraréna, Íopeqté ánínká Pírárépia suwahpeqte Sísa tagariáh kéréq auráq matiéhre. Mi anínsábé mah ehwéh sehiranue teawo.

Iné kaweqtaq mía míaú anínéna aiq pútaq sansá áwahe aní múge. Tébitiga naho wahnahnúnserah inéga págegeue wahnah wahnahnuge. Inéga síú ónsá mó kégá ire paiqmaráhráhowe. Inéga paiqmaró ónsá mó kégá ire sioráhowe. Mah ehwéh teawiníboq írátíahno.

⁸ Arene sánsá moke tagarióge. Are peh ákáhtaq págege aní míahnana tagarióge. Arega néníwíq anehepeq íre susa peh néne sánsá kawerue sehgi-nana tagarióge. Minayabe arene auranabiahapeqté ónsá siatógara mó kegá íre paiqmaráhráhowe.

⁹ Owainawansabé iwíáh iwíáh ataneheéra momiwío kegá péhepehenéra, Ite Asiu ke úne ewe. Ínéga miraoro unka mi kegá areba séra arene aigárátáq káuqmunue arensabé iwíáh iwíáhéra ínéga arensabé nirutaboirume ahte-bagehe.

¹⁰ Mah kehiná kéhíná áhwárawe taganieéna íre kaweq sunúq mah marákó marákó sinawire. Arega néne ehweh peh kawerue sehgi-na puana are auráq matiáhnaga mi sunúqká are íre áwíoqnankehe.

¹¹ Ínéga apubúue sinauge. Arega arambehriuronayabé merona apéq mó kegá meyéhboq ambubu atawé arega ahtebáhna sansá kawerue sehgio.

¹² Ínéga ahababáq kiotaikina anínsábé Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté náhwíáhsánsé tahnsa míahno ataníe. Wega mi nahupéqté ahri-ahri íre tueyokinkehe. Írakaumo. Maniká Nánibone mátabu o Sarúsarama suwahpeq íópeqté tuinawire. Mahna teawú mátábú áwíqkakaq Maniká Nánibo wenáwíqkakaq néne o níwíqkákáq ahababáq sansa kiotaikina aniné anonkataq sehiranaraníe.

¹³ Íre parosa áhréákáq ánínó, Manikáne Awanka Sísá tagariáh ké tei éhwéhmé kawerue iro ire.

Áráórísia suwahpeqte Sísá tagariáh ké teriu ehwéhne.

¹⁴ Íné ehweh tení ánínká mó mahraréna, Íópeqté ánínká Áráórísia suwahpe-qte Sísá tagariáh kéréq auráq matiéhre. Mi anínsábé mah ehwéh sehiranue teawo.

Ínéwé aiq pútaq ehwéh áhwáro aninéna Manikáne ehweh tábúsoqme teri terinu aninéna peh aiq pútaru aní múge. Ínéwé moke Manikánka miraro naneqmarí áhwáro aní múge. Mah ehwéh teawiníboq iro.

¹⁵ Arene sánsá moke tagarióge. Arewe íre tuituiragire. Are íre osoréhre. Írakaumo. Are peh ákáhtaq osoréhnsábé íre nuwahbehre.

¹⁶ Arewe peh ákáhtaq osoréh púana wehukenínká wene áwéhipeqté kahq-muri topáh kisúéhnserah are níwéhipeqté kisuanauge.

¹⁷ Arega mahraré, Íné áhnte moné matawéna áhnte mensáméhnsá kéhre ene. Mó naneqsabé íre tabonahuge ene. Írakaumo. Arewe íre kaweqtaq míahne. Ahtebah kegá are tagéra, Múguwahgu aníne iwíáhówe. Are tabonah aura pira aní mé pehrákora aní míahne.

¹⁸ Minayabe teawiníboq iro. Are íre tabonah aní míankehboq áhnte kaweq naneq, kóra moné ínéba sebaiqmaro. Are pehrákora aní míahnana mó kegá tagehranka ayehitéhnehoé taberábe korósí úbíq miankéhboq sebaiqmaro. Arene auranka kawerue tagankehboq máráhsíni sebaiqme aurapi abaq-maró.

¹⁹ Ínéga nirutaboiru kegá ahabárotaq sensabé ehweh aritena kamah aríúge. Miraunsabé arene ahababáq apubúue sue néne kaweq sansá sehgio.

²⁰ Tagariahno. Ínéga onsaraq iriwe ména pakobakoéna áhrabuge. Néne ehweh íréh ánínká onsa siintahnana kibekue weba míanie. Wereq kiwéta táhutahuroyehe.

²¹ Ínéga kiotaikéna Nániboga wahnah wahnahnirabeq wereq tútuue míóge. Ahbabáq sansa kiotaikína anínsábé, Máho teawiníe. Ínéga wahnah wahnahnurabeq tútuue míónserah arega moq ínéreq mahtaq wahnah wahnahnurabeq tútuue míahno ataníe.

²² Íre parosa áhréákáq ánino, Manikáne Awanka Sísa tagariáh ké tei éhwéhmé kawerue iro ire.

4

Sega íopeq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh éhwéhne.

¹ Anehe íné Sóniga mó tagogana íopeqté ónsá sírana tagoge. Írátáu ehwéh pembíáh tahnsa éhwéhnká mó mahraréna, Anehe sína naneqsabé sokigi awiníboq íopeq kio ire.

² Íopeq kio irana Manikáne Awanka págege aintéhrana néniwanka tagéna wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue míéh áni tagoge.

³ Apahtáro ébáh síwíq sásípa, kóniríáni, éméra kéhre. Kóniríáni ebáhmé tautáúq ebáhne. Éméra ebáhmé sehenáh ebáhne. Patahga sásípa ebáhtáq patahirana téhrehserah mitaq tútuue míéh áni wenaneq téhrehre. Tautáúq ebáh, kóniríáni ebáhnká tautáúrinserah mi aní wenaneq tautáúrire. Wahnah wahnahnirabeqte síáhráq ora pewe abugeqnáh atawéna sehenáh ebáh, éméra ebáhnká tahnsanue téhrehre.

⁴ Wahnah wahnahnirabeqte síáhráq mó síáhwári abugeqnáh atiehrara 24 abóáwáh wéhgá mitaq tútuue míáhwe. Se taberábe korósi úbíqme méra kaweq ayáhúq, kóraraté miraia áyáhúq sukiwe míáhwe.

⁵ Wahnah wahnahnirabeqte síáhráqté sokaegsuena ehwehnéna puruburuire. Mi síáh abiahtapeq abapete téhtaré kánéqká téhrehre. Mi kanéqmarímé Manikáne Awane.

⁶ Mi síáh abiahtapeq anotah kawéhú tahnsa náneq, timano tahnsá náneq kéhre.

Itarétaré oga míáh ká wahnah wahnahnirabeq abugeqnáh atawéna siuranabiahtapeqkakáq sinehepeqkakáq áhnte aurá kéhre.

⁷ Ebeq oga míéh ká úrinsi íá tahnsa káne. Anehe oga míéh kámé awehq kaho tahnsane. Mó anehe oga míéh kámé wehukeníné auranabiah masa káne. Mó sinehe oga míéh kámé kúpapaqka puahmbuahninserah tahnsá káne.

⁸ Mi itaréítaré oga míáh kámári mó ka mó kanue abapete morá óé kéna moke sinonkataq áhnte aurá kéhre. Sene oe awenahpeq moq áhnte aurá kéhre. Segá wéhékáhnkakaq inokáhpeqkakáq ahriahri mahraréna,

Maniká itene Wahnahnka moke miraorahire.

We peh kaweqtaq mía míai aníne.

We peh kaweqtaq mía míai aníne.

We peh kaweqtaq mía míai aníne.

We naho mía míáú anínéna

amahnága moq ména

mókakeakáq peh mía míaina tuinawire ewe.

⁹ Wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue míéh ánínká ahriahri mía míaire. Mína oga míáh kámárinká wenáwíq pankerera wensabé, Kaweróne atera iwíáh iwíáh atáhwe.

¹⁰ Sega iwíáh iwíáh atáhtáq 24 abóáwáh wéhgá wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh ánibá sewe. Sega ahriahri mía míai ániné auranabiah-tapeq séra sene kaweq ayáhúq mitaq marera káuqmunue, Arebataq anotah aní móne éra sensabé iwíáh iwíáh atáhwe.

¹¹ Iwíáh iwíáh atera igonkónue mahraréra,

Arewe Maniká itene Wahnah mone.

Are anotah kawéq aní móne.

Arensabé iwíáh iwíáh ateq arenáwíq pankerone.

Anotah Wahnáh aní móne.

Arega moke miraorahóne.

Arega moke kéh náneq miraróne.

Are awahbeh sansámé mirarónana

amahnágaákáq kagaíre.

Minayabe arensabé iwíáh iwíáh atone éra igonkónowe.

5

Wehukega íre pugerahráhi pukú éhwéhne.

¹ Íné Sóniga tagogana wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh ániné ayah púpeq sehirankakaq pukú táhtotíéhrana tagoge. Mi pukú abapete téhtaré únkúméhrráté táhpatainsabé pehipi íre pugerahráhire.

² Pehipi íre pugerahráhinsabé íopeqté págege anínká anotah ehwéhne mahraréna, Peh kaweqtaq mía míai anínká mi únkúméh kéhsuena mi pukú pugerahráhire. Ahriahri kaweqtaq mía míai ánimé insega pugerahráhiro ue kasenire.

³ Insega pugerahráhiro irana íopeqkákákáq mah marákó márakóípéqkákákáq pusa ké miáhrabeqkákákáq púku pugeqme tagahrahi aní írakaunire.

⁴ Mi pukú pugeqme tagahrahi aní írakauninsabé ínégá áhnte ibisoge.

⁵ Áhnte ibisogana peh morá ábóáwáh wéhgá ínénsabe, Íre ibisáhno. Tagáhno. Súra kahnáh aní miéhre.* We úrinsi iá tahnsa aní miéhre. We Tébitine anahwa ména kiotaiki aní púana mi abápété téhtaré únkúméh awehraq kéhsuahráhéna mi pukúípéq tagahrahire ire.

Sóniga Sipisípiq Áráhq tagó ehwehne.

⁶ Ínéga tagome subiq suto Sipisípiq Áráhq miéhmana tagoge. Wahnah wahnahnirabeq oga miáh kámári miáhrabeq ákáhpi iriwe miéhmana abowah wehgá abugeqnáh atíáhwana tagoge. Sipisípiq Áráhqne ayahqnopeq abapete téhtaré pówéh kéna abapete téhtaré áurá kéhre. Mi aurámárimé Manikáne íopeqté ké wóe. Wega mi ke mah marákó márakóípéq eqmaq suowe.

⁷ Mi Sipisípiq Áráhqka kure wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh ániné ayah púpeqte pukú meyéhre.

⁸ Wega meyéhtáq itaréitaré oga miáh kámárinseq 24 abóáwáh wéhreqka Sipisípiq Áráhqne auranabiah-tapeq arehunseraráq méra káuqmunowe. Sega moke morá moránue kítah tahnsá náneqkákákáq kóraraté miraia páretáhákáq matawéra káuqmunue igonkónowe. Kaweq kunkúni naneq párethahipéq kéhre. Minawé Sísa tagaríah kégá púrero ehwéhne.

⁹ Káuqmunue igonkóno kegá o igónkónéra mahraréra, Arega miraónaga mi pukú mewe kéhsuahráhóne. Are subiq sutotaq Manikáne animári míagehéé

* 5:5: Sísa kahnáhmé Súra kahnáh móe.

arene korahqtaté wehuke insahwé aritahne.
 Arega íre peh morá kéhíná insahwé aritahne.
 Mó kehiná suwahpeqte kéákáq
 mó ehwéhnkákáq kéákáq
 mó kuasa mó kuasa kéákáq
 mah marákó márakóipéqte kéákáq insahwé aritahne.
 10 Arega insahwé aritahna kegá
 Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh ké úkéra
 wahnahnéra mókake mah marákó márakóipéq wahnahnaritagéhe éra
 igonkónowana írátíóge.

Sipisípiq Áráhqsabe iwíáh iwíáh ate ehwéhne.

11 Íné Sóniga mó tagogara áhnte peh íregárita q íópeqte kégá igonkónowana íróge. Peh áhnte tahusení kégá igonkónéra miáhwe. Wahnah wahnahnirabeq itaréitaré oga miáh ká iriwe miáhrabeq 24 abóáwáh wéh miáhrabeq íópeqte kégá abugeqnáh atawéra iriwe méra igonkónowe.

12 Segá anotahta q igonkónéra mahraréra,
 Subiq suto Sipisípiq Áráhqmé anotah aníne.
 Minayabe wega págegeue wahnahnéna
 áhnte kawéq náneq matawéna
 ahtebia ánínéna moke miraorahire.
 Moke miraorahi puaq wenáwíq pankereq,
 Kaweróne ateq iwíáh iwíáh atone ewana íróge.

13 Manikánka moke miraro naneqmarínká igonkónowana íróge. Íópeqmé mah marákó márakóipéqmé pusa ké miáhrabeqme sóreq wanípípeqmé moke mibeqte náneqmarínká igonkónowana íróge. Igonkónéra mahraréra,
 Wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh ánínseg
 Sipisípiq Áráhseqne síwíq pankereq,
 Kaweróye ariteq ahriahri iwíáh iwíáh aritone.
 Anotah pagégé ánité miéhya puaq
 ahriahri itensabé iwíáh iwíáh aitone ewana íróge.

14 Írógara itaréitaré oga miáh kámárin ká, Aiq pútaróne ewara abowah wehreqka marakóipeq káuqmunue sensabé iwíáh iwíáh arítáhwe.

6

Sipisípiq Áráhqla púkuraq unkumeh kéhsúéh éhwéhne.

1 Íné Sóniga tagogana Sipisípiq Áráhqla matíéh púkúráq abapete téhtaré únkúméh kéhre. Sipisípiq Áráhqla náhmbáh 1 unkúméh kéhsúéh rana peh morá oga miéh kánká anotahta q puruburu tahnsánue mahraréna, Mahbeq súno íre.

2 Mahbeq súno irana taberábe oséráq tútuue miéh ánínká iq matíéh rana tagoge. Tagogana wahnah kené ayahúq wene ayahqnota q suki atéh rana pokue, Mó ke subipáhraruanieéna pokire.

3 Sipisípiq Áráhqla náhmbáh 2 unkúméh kéhsúéh rana mó ogá miéh náneq kánká, Mahbeq súno irana íróge.

4 Írógana mó osé tautáúq osé ábóraragire. Manikánka mi oséráq tútuue miéh áni págege atena anotah ebeh poká awena wensabé, Mah marákó

márákó pokue kaweq sunúq parabaruo ire. Mibeqté kégá ebehéra we subiq súehigeheéna págege atena ebeh poká awire.

⁵ Sipisípiq Áráhqa náhmbáh 3 unkúméh kéhsúéhraha mó oga miéh náneq kanká, Mahbeq súno irana íróge. Irena tagogana mó osé pabusa osé ábóraragire. Mi oséráq tútuue miéh anínká ménsámehnsá agehmare naneq matiéhraha tagoge.

⁶ Itaréitaré oga miáh kámári iriwe miáhrabeqte wehukéninká tahnsa ehwehnirana íróge. Mi ehwéhnká pabusa oséráq tútuue miéh ánínsábé mahraréna, Arega pokue arene arambehri miráé ehwehráhna tanáhráq sinkehe. Ehwehráhna tanáhráq púana táhutahuqme áhnte moné áwíroneherawoe. Óríwi awanká sónkákáq náhniáq sera sonkákáq pehragáhno.* Íre apiaro irana íróge.

⁷ Sipisípiq Áráhqa náhmbáh 4 unkúméh kéhsúéhraha mó oga miéh kánká, Mahbeq súno irana íróge.

⁸ Irena tagogana mó osé wiehq osé ábóraragire. Óseraq tútuue miéh áni wenáwiqmé Puké Anine. Mó aní wenáwiqmé Iraipéqté Anine. Wega Puké Ani anehe sire. Segá miráoyanka ebehéra áhnte pukowe. Segá miráoyanka ehwehrehraha áhnte mó ke pukowe. Segá miráoyanka wehuke mó naneq awáhré mó naneq awáhréue pukowe. Segá wehuke suboráho naneq kamári eqmarehyara mi kamáriná áhnte mó ke subiq súáwhara pukowe. Mi anitégá mah kehíná kéhíná itaréitaréráq saraqmarera apahtáro sárásá pehragéra peh morá sárásá moke subiq suehye. Miráoyara áhnte ke pukowe.

⁹ Sipisípiq Áráhqa náhmbáh 5 unkúméh kéhsúéhraha Manikáne tahbe tehnopeq tagoge. Manikáne ehwehnsabé íre ahqáho atasa peh kawerue sehgiara wene ehweh tábúsoqme teri terinuro kewé mó kegá mi kawéq ké subiq sutowara sensiwamarí mitaq miáhwana tagoge.

¹⁰ Tagogara sensiwamarínká anotahtaq mahraréra, Itene Wahnahno, arega moke wahnah wahnáhnóne. Arega ahriahri kaweqtaq mia miáé peh aiq pútaq sansá miraóne. Mah marákóipéq miáh kégá ite iubiq sutonsabé ahkake ehweh arite ayahq maraníbo ewe.

¹¹ Ewara íopeqté kégá mó aní mó anínue íre wahto taberábe korósiwári náriera mahraréra, Pehgáriq tanáhráq ahrenahro. Itene naruoga ite iubiq sutonserah sega itereq arambehrio kereq iteruwahrahreq subiq súéhraha qnehe Manikánka ehweh aritankéhe ewe. Omaq sitéhra ke pukirataq wega ayahq marankéhe.

¹² Sipisípiq Áráhqa náhmbáh 6 unkúméh kéhsúéhraha anotah maríire. Wéhékáhte ío nahonáh pabusa ambéki únáh tahnsa úkire. Úkirana inokáhpeqte ío tubugonahgoitaq korahbagirana tagoge.

¹³ Tagogana anotah sóirírirana awanká ánáh pururuqnaginsarah íopeqté wéhyóqmáriná marakóipeq megire.

¹⁴ Megirara máhti sobuonserah ío moq sobuue tabanagire. Tabanagirana moke sáwéhwarí móbeq agire. Moke sóreq waní ákáhpi kéh marákó moq móbeq agire.

¹⁵ Mi tanáhráq mah marákóipéqté wáhnáhmárinseq anotah wehwárinseq ebeho kené kíápéténiwarínseq áhnte monéákáq kéreq tauntahu wehwárinseq

* 6:6: Áruká 16.6 aigarápéqté éhwéh tagáhno.

arambehriraq saiqnariáh kéreq arambehriyabé ápeq meyáh kéreqqa pehberáh pokue táhmaro kegá íre ambarúnkákáq mátáipéq tabanagowara mó táhmaro kegá sáwéhrapeq ónapipéq tabanagowe.

¹⁶ Tabanagéra sáwéhakaq ebahnkakáqsábé mahraréra, Ite akariue iubiq suo. Wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh ánínseq Sipisípiq Áráhqséqka itensabé anotahtaq abiahnsa aitehyansabé akariue iubiq suo.

¹⁷ Kamahina tanáhráq aiq si puara inseréhga kaweqtaq miáhraho ewe.

7

Manikánka 144 táhúséni (144,000) Ísara ke omaq sito ehwéhne.

¹ Íné Sóniga tagogara íopeqte itaréitaré kégá mah marákó marákó ayehré ayehré iriwe méra sóiriq saiqnariáhwe. Sóiriqka marakóakaq sóreq wanínkákáq awankánkakaq sóiriríneho éra saiqnariáhwe.

² Mó íopeqte ánínká ío kiembogirabeq kírana tagoge. Tagogana wega Maniká mía míai aniné máhki aritahráhi naneq ayahpi matiéhre. Matawéna wega íopeqte itaréitaré ké marakóakaq sóreq wanínkákáq íre kaweraruahráhi keyábé anotahtaq mahraréna,

³ Marakóakaq sóreq wanínkákáq awankánkakaq amahnága pehragahro. Ebeqme Manikáne arambehri kené siyehitaq wene máhki sehiranaritanéhe. Arítáhnaraqmé anehe mi naneqmarí íre kawerarúáho íre.

⁴ Íopeqte kégá siyehitaq Manikáne máhki sehira meyáh kéwé 144 táhúséni (144,000) kee ewana íróge. Ísara kewé airápété téhtaré káhnáh miáhwe. Máhki aritáh kégá moke mó kahnáh mó kahnáhnue sehiranarítáhwe.

⁵ Máhki sehiranarítáh kégá Súra kahnáh 12 táhúséni (12,000) ke sehiranaritera Árubéni kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera Ágáti kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera

⁶ Áséra kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera Nápátári kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera Mánáse kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera

⁷ Símióni kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera Ariwái kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera Ísakah kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera

⁸ Sébúrúna kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera Sósépa kahnáh 12 táhúséni ké sehiranaritera Pénsámíni kahnáh 12 táhúséni ké sehiranarítáhwe. Miraue kahnáh sehiranarítáhwe.

Áhnte kegá Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh éhwéhne.

⁹ Íné Sóniga togagara áhnte ke, íre sáhnshoráho ke moraráq iriwe miáhwe. Mó kehiná suwahpeqte kéákáq mó kuasa mó kuasa kéákáq mah marákó marákóipéqte kéákáq mó ehwéhnkákáq kéákáq mó tahmáro mó tahmároúe moraráq iriwe miáhwe. Wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh ánínseq Sipisípiq Áráhqséqne siuranabiahtapeq iriwe miáhwe. Segá íre wahto taberábe korósí sukiwe méra awanká ánáh táhtotawéra pore poreowe.

¹⁰ Pore poreéra anotahtaq mahraréra, Wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh ánímé itene Manikáne. Wereq Sipisípiq Áráhqséqka insahwé aitaróyansabé amahnága kaweqtaq mía míauéne ewe.

¹¹ Wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh ánínseq abowah wehreq oga miáh kámárinseq miáhtáq moke íopeqte kégá abugeqnáhnue iriwe miáhwe. Iriwe méra wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh ániné auranabiahtapeq arehunseraráq méra káuqmunue Manikánsabe iwíáh íwíáh atáhwe.

¹² Iwiáh íwiáh atera mahraréra, Aiq míre. Maniká itene Wahnah anotah aninéna ahtebia áníne éq wensabé, Kaweróne ateq wenáwiq pankereq ayahmaq atone. We págege tauntahu aní miéh púaq ahriahri wensabé iwiáh íwiáh atone. Aiq miraoneheqmúne ewe.

Amahnága mah kahnáhné stérime aiq parabagire i ehwéhne.

¹³ Peh morá ábóawáh wéhgá ínensabe kasenána, Íre wahto taberábe korósiákáq ké inseréhbo? Se eheqte seo ire.

¹⁴ Eheqte seo irana ínégá wensabé, Anotah aní móne. Are aiq tagariahne uge. Ugana wega ínensabe, Mi kené naruoga síwioqnéra kamah arítowara sene korósi Sipisípiq Áráhqne korahqpipéq pabeq paberurowana taberábe agire.

¹⁵ Minayabe Manikánsabe iwiáh íwiáh atáhrabeq méra wene auranabihtapeq míaéra wéhékáhnkakaq inokáhpeqkákáq wensabé iwiáh íwiáh atáhwe. Wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue miéh ánínká sereq miéh púana wahnahnaritena séhréh arítéhre.

¹⁶ Se mókake íre sirupibiinawire. Íre tahbobóoneherawoe. Patahga íre kamah arinawire. Osoréh írágá íre tabisuanawire. Íraukaumo.

¹⁷ Wahnah wahnahnirabeqte Sipisípiq Áráhqka se wahnahnaritankéhe. Wahnah aritena oga mía míaorahi waní arahno sokigi arinana Manikánka siurapite áqnú moke sorahruankéhe. *(Aisaia 4.5,6)*

8

Náhnábáh 7 unkúméh kéhsúéh ehwehne.

¹ Sipisípiq Áráhqka náhnábáh 7 unkúméh kéhsúéhrra pehgáriq tanáhráq, ákáhtaq ahwáh íópeq íre ehwehnia peh ehiya miáhwe.

² Mi tanáhráq sótaikitaq íné Sóniga tagogara abapete téhranité íópeqté ké miáhwe. Manikáne auranabiahtapeq iriwe mía míaéra abapete téhtaré pémbiáh meyháwe.

³ Meyáhwana mó íópeqté ánínká sure Manikánsabe iwiáh íwiáh atáh táhbérápéq iriwe ména kóraraté miraia párétáh matiéhre. Mi parétáhipéq kaweq kunkúni pahuráh ira tehrena áúnirana kaweq kunkúnire. Áhnite kunkúni naneq náwéwana íópeqté ánínká minaakaq Sísa tagariáh kéné púreq ehwéhnkákáq morábi ánkarue Manikánsabe iwiáh íwiáh atáh táhbé kóraraté miraia táhbérápéq titiratéhre.

⁴ Titiratéhrra áúninkákáq Sísa tagariáh kéné púreq ehwéhnkákáq íópeqté áníne párétáhipéqté kiena kire kire Manikáne auranabiahtapeq kire.

⁵ Kírana íópeqté ánínká Manikánsabe iwiáh íwiáh atáh táhbérápéqté írá tarasa mewena we matiéh párétáhipéq obenkíq marena mah marákó marákóipéq tuparúéhre. Tuparúéhtáq puruburuéna anotah ehwéhnéna sokaesuenta máriire.

Íópeqté kégá pembiáhno ehwéhne.

⁶ Abapete téhtaré íópeqté kégá abapete téhtaré pembiáh matawéra pembiáhnoneherawoe.

⁷ Náhnábáh 1 íópeqté ánínká pembiáhnirana obiaurankákáq irakákáq korahqkákáq mah marákó marákóipéq tuparúéhrra sehekáhnkakaq marakóakaq apahtároráq saraqkirana peh morá sárásá tagirana téhtaré peh kéhre. Peh kéhrana uwaruntúme moke tagire.

⁸ Náhmbáh 2 íópeqté ánínká pemiáhnirara anotah iráreh sawéh tahnsa náneq sóreq wanípípeq tuparúéhrena wání apahtárórąq saraqme kėna peh morá sárásá korahq úkirana téhtaré sárásá peh kėhre.

⁹ Wánípeqté mėnkámėhńká peh morá sárásá pukowana téhtaré sárásá peh oga miáhwana sípi peh morá sárásá wáninkowana téhtaré peh kėhre.

¹⁰ Náhmbáh 3 íópeqté ánínká pemiáhnirana kánėqka téhrehńserah anotah wehyóq téhrėna íópeqté ísígue megire. Wání apahtárórąq saraqme kėhrarana wehyoqka wání aroipeqkákąq arahnotaqkákąq peh morá sárásátąq surahire.

¹¹ Mi wehyóq áwíq Kítabeh Maráhsíníe. Mi wehyóqká ísígue mărunsurahitaq wání peh morá sárásá kítabeh wání úki puara áhnte kegá pukowe.

¹² Náhmbáh 4 íópeqté ánínká pemiáhnirana pópoqnahakąq íónkakaq wehyoqmarínkákąq apahtárórąq saraqme kėhrana peh morá sárásá subírana íre téhria peh sunkíkíragire. Minayabe wehekáhnabubu peh ákáhtaq téhrehrena ínokáhnabubu peh ákáhtaq íónitehrana wehyoqka peh ákáhtaq téhrehre.

¹³ Íné Sóniga tagogana íópeq anotah kuqnúnká paqme kėna anotahtaq mahrarėna, Mó íópeqté ánítóqá pemiáhnonehera irataq anotah kamáh arieneherawoe éna uwo uwo ire. Uwo uwo éna, Mah marákó mărakóipeq miáh kėyábé iwíáhunka nirupipeq anotah umėhire irana íróge.

9

Íre ambarúnkákąq mátáípeqté ktyábé éhwėhne.

¹ Náhmbáh 5 íópeqté ánínká pemiáhnirana íópeqté wėhyóqká ísígue mah marákó mărakóipeq mărunsurahirana tagoge. Tagogana íre ambarúnkákąq mátáípeqté kí kėhrana wehyoqme áwíre.

² Áwírana wehyoqka onsa sírara abe kekiówana áhnte auninserah áúnká íre ambarúnkákąq mátáípeqté kírana wėhėkáh íótaqkákąq moke íópeqkákąq akari agirana sunkíkíragire.

³ Sunkíkírirara áúnirabeqte áhnte wahráhqmárínká séra mah marákó mărakóipeq abae agowe. Mi kamári págege kamári mėra wehiboyanka wehuke kamah arínserahnowe.

⁴ Mi kamárínsábé, Uwaruntúnkakaq awanká ánáhakaq moke kíreh náneqkákąq pehragahro. Peh morá siyehitaq Maníkáne máhki íre kėh ké síwíoqnahro aritera sensabé,

⁵ Wehuke subiq súhboq peh moberiáh íótąq síwíoqnahro arítáhwe. Wehiboyanka wehuke pehńserah mi kamárínká wehuke pahwana síerire.

⁶ Áhnte síerirara mi tanáhrąq pukėyabe suwahbehrara íre miraorahowe. Segá, Árahue pukinabugamo éra iwíáhue kabarowana írakaunire.

⁷ Mi wahráhqmárímé ebehorahi osėwári tahnsa miáhwana tagoge. Siyahqnopeq wahnah kené ayahuq, kóraraté miraia áyáhúq sukíwe miáhwana sene siuranabiah wehukene siuranabiah tahnsane.

⁸ Sene siyahrame ahreroné íre wahto ayáhrá tahnsanirana sene síwėhwé wehuke parahi ka úrinsi íáné áwėh tahnsane.

⁹ Sene ahrame káhpahraq kėhnserah ahráne. Áhnte ebehorahi osėwárínká sabirue nogi káhrėgá pehbeheráh pokirana anotah ehwėhnire. Mina inserah mi wahráhqmárínká anotahtaq ehwehnowe.

¹⁰ Wehiboyanka pehńserah mi kané éhwėgáránká pahrahire. Moberiáh íótąq sene éhwėgáránká wehuke pehrana síerire.

11 Wáhráhqmaríné wahnahme íre ambarúnkákáq mátáípeqté áníne. Íbaru ehwéh Asiu kené ehwehme mi wáhráhqmaríné wahnahme wenáwíqmé Ábárónie. Káríki kené ehwehme mi awíqmé Wehuke Íre Kawerarítéh Áníne.*

12 Ebeqte íre kaweq sunúq aiq parabagirana téhtaré mó íre kaweq sunúq ábóraraginae.

Ósewarítáq tútuue míáh kégá mirao naneqsabé ehwehne.

13 Náhbáh 6 íopeqté ánínká pembiáhnirana Manikáne auranabiahtapeq kéh táhbé, kóraraté miraia táhbé itaréitaré pówéhwári itaréitaré ayehráq kéhrana mitaqté ehwehnirana íróge.

14 Írógana mi ehwéhnká pembiáhni anínsábé mahraréna, Íyúpétisa waní aroipéq mitaq itaréitaré íopeqté ké táhru táhrue saiqnaríáh ké pugeq suo irana íróge.

15 Sega mi opéqkákáq íónkakaq wéhékáhnkakaq áhwahakáqsábé aiq áwénunowe. Mi tanáhráqsábé áwénunowana pugeq súéhara mah kehiná kéhíná apahtároráq saraqme míáhwana peh morá túiná subiq suaneheéra pokowe.

16 Pokowara sene ebeho ké áhnte míáhwe. Sega ósene abobiahtaq tútuue méra peh íregáritaq 200,000,000 ke míáhwe irana íróge.

17 Néniwanka tagehtaq ebeho keakáq sene óseakáq mahraue tagoge. Mi ke káhpahraté miraia síotí sukiwe míáhwana tagoge. Mó síotíwárimé tautáúrirana mó síotíwárimé kókomuirana mó síotíwárimé wiehq kéhrana tagoge. Ósewaríné siyahqnomé úrinsi íané ayahqno tahnsane. Iraakáq áúnkakaq osoréh ébáhnkákáq sene áwéhipeqté sire.

18 Iraakáq áúnkakaq osoréh ébáhnkákáq ósewaríné áwéhipeqté sinka mah kehiná kéhíná peh morá túiná subiq súéhre.

19 Ósewarínká sene síwéhrate wehuke kamah ariera éhwegáratáté subiq súáhwe. Sene éhwegára wehene ayahqno tahnsanéna wehuke kamah aríéwe. Peh morá túiná subiq súáhwara téhtaré túiná íre pukowe.

20 Íre puko kegá sene ahabábáq sansa peh sehgiówe. Sene ahabábáq sansa íre susa peh siyahtate mirao naneqmarínkákáq owainawamarínkákáqsábé iwíáh iwíáh arítáhwe. Siyahkharatáté mirao naneqme kóraakáq káhpahakáq ebahnkákáq awánkankakaq mewe miraowe. Miraowana minawarínká íre tagahrahire. Íre irahráhire. Íre nogoráhire. Írakaunire.

21 Mi kegá sene ahabábáq sansa íre susa peh mó ke subiq suera ánéhgie sansankákáq ahgora sansánkákáq miraowe. Sega mó kené ahre weh abariéra mó kené ménsámehnsá aebóowe. Mi ahabábáq sánsámári íre susa peh matíáhwe.

10

Anotah íopeqté ánínká miraú ehwehne.

1 Íné Sóniga tagogana mó aní, págege íopeqté ánínká mibeqté tuirana tagoge. Tagogana wehukénínká ambanta úbíq míéhnserah wega írábúyá úbítiéhra wene ayahqno abobórahpeq ora períéhra wene auranabiah patah tahnsanéna wene aigará ira tehre.

2 Wegá pehgáriq pugesa pukú wene ayahpi matawéna mó aigará sóreq wanípípeq abasarawéna mó aigará mah marákóráté abasarawéna anotahtaq sawáíre.

* 9:11: Mi anímé owainawane.

³ Úrinsi iánká ehwehninserah anotahtaq sawaiire. Wega sawaiitaq abapete téhtaréráq puruburuire.

⁴ Puruburuitaq, Ínéga sehiraninie utaq íópeqté éhwéhnká mahraréna, Sawaii ehwéhmé íre sehiranúno. Mi ehwéh peh epéq éhwéh kankehe íre.

⁵ Peh epéq éhwéh kankehe irana sóreq wanítáq marakóraq abaseh anínká wene púpeqte áyáh íóperue pankeréhre.

⁶ Wene púpeqte áyáh íóperue pankeréna Maniká oga mía míai aní wenáwirue ehwehnire. Manikánka íópeqkákáq mitaq kéh náneqmarínkákáq mirarena mah marákó márakóákáq mitaq kéh náneqmarínkákáq mirarena sóreq wanínkákáq mipéq kéh náneqmarínkákáq moke mirarowe. Íópeqté ánínká Maniká áwirue mahraréna, Mah tanáhráq aiq parabaginaire. Manikánka mó íre íwénuninkehe. Írakaumo.

⁷ Írakaumo éna mó mahraréna, Náhbáh 7 íópeqté ánínká pembíáhnínaraq Manikáne épéqté éhwéh aiq pútaraginkehe. Wega naho íre teriasa peh wene ehweh iraru ke teriuwe íre.

⁸ Irana íópeqté éhwéhmé íre sehiranúno éwéh éhwéhnká ínénsabe mó mahraréna, Sóreq wanítáq marakóraq abaseh anínká pugesa púkú wene ayahpi matíéhre. Mi pukú koweo íre.

⁹ Koweo irana íópeqté ánípá kure wensabé, Káriq pukú menio ugana wega ínénsabe, Mewe náhno. Nehnaraq arene áwéhipeq sahq tahnsanínana arene arupipeq kítabanae íre.

¹⁰ Irana ínega íópeqté áníné ayahpite pukú mewe noge. Níwéhraq sahqka teinserahnirana nirupipeq áhnte kítabehre.

¹¹ Kítabehrana wega ínénsabe, Manikánka, Irarúno atahnah arega mókake sína naneqsabé irarinkehe. Mah kehiná kéhínámé sene marakówé, sene ehwehme, sene wahnahmarímé miraira naneqsabé irarinkehe íre.

11

Ehweh pahsúéhra anitéyábé éhwéhne.

¹ Aghemare naneq pegiqnáhnkara tahnsa náneq nániena ínénsabe, Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqkákáq mibeqté táhbéákáq iriwe koagehmaro. Mibeq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh ké sáhnsaho.

² Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté mátábú íre aghemaro. Mitaq wáhnaupeqté ké wéhuwa nárírara sega 42 ío Sarúsarama suwahpeq méra mi matábú íre kaweraruagéhe.

³ Mi tanáhráq néne ehweh pahsúéhra anité págege aritahnara sega nahonáh kórósí aneranerue méra áhnte ío 42 ío pahsuqme irarigehe íre.

⁴ Téhtaré óríwí áwánkánkákáq téhtaré aráhmúákáq mah marákó márakóipéqté Wáhnáhné auranabiahapeq kéhrara ehweh pahsúéhra anité mi awánkátaré tahnsa móye. Mi aráhmúrará tahnsa móye.

⁵ Mó kegá mi anité íre kaweq sansá aritéhrataq mi aniténé síwéhipeqte íragá mi ke tabiq suanawire. Mi anité íre kaweq sansá aritéhra kewé miraue pukigehe.

⁶ Manikánka págege aritéhrara mi anitégá moke Manikáne ehweh pahsúéhra tanáhráq íbonsabé, Ahqáho atéhrataq íre íbonsorahire. Sene págege ehwéhnká moke wánímé korahq waní úkorahire. Sene págege ehwéhnká moke mó naneq mó naneq íroke naneqmarí mah kehiná kéhínápá serahire. Sega suwahbáhnaraq mi sansámári miraigehe.

⁷ Manikáne ehweh pahnúéhra tanáhráq parabáginaraq íre ambarúnkákáq mátáipéqté áwéhq poeráhqká kiembogue mi anítéreq ebehéna se kiotaikue subiq suankéhe.

⁸ Subiq suahnararaq sene sinonka Sarúsarama suwahpeq anotah ahtápéq ábóraq kanae. Mi kehiná suwahpeqsabé pabeqme ehwéhmé Sóróma suwahpeqkákáq Ísípi marákórápéqkákáre. Mitaq sene Wahnahnka awankátaq táhpawe pukúwe.

⁹ Manikáne ehweh pahnúéhra aniténé sinonka apahtáro wéhékáhnkákáq mó ákáhtaq wehekáhnkákáq ómiga tagagehe. Mó kehiná suwahpeqte kéreq mó kuasa mó kuasa kéreq mó ehwéh mó ehwéhnkákáq kéreq mah marákó márakóipéqté kéreqka tagéra mi anité maisareyabe ahqáho aritagéhe.

¹⁰ Mi anité íre pukirataq sene ehwehnka ahbabáq ke síwioqnagehe. Síwioqnáhna puara mi anité pukirataq marakóipeqté kégá iwíáh iwíáhéra ábáhrera sene iyahnabo anímári ménsámehnsá pehipi nárigéhe.

¹¹ Apahtáro wéhékáhnkákáq mó ákáhtaq wehekáhnkákáq parabagirana Manikánka mi anité oganúq sitahnara iriwe miéhrataq ómi se tagah kegá anotahtaq áhre agigehe.

¹² Áhre agirataq íopeqté éhwéhnká mi anitéyábé, Mahbeq kíotao ínara sene naruoga tagehrataq sega íopeq írábúyápipeq kibekoyeharawoye.

¹³ Mi tanáhráq anotah mariítaq mi kehiná suwahpeq peh morá áyéhráq íre kawerarúéhtáq abapete itaréitaré áyéhráq peh kéhre. Máriaínka áhnte ke 7 táhúséni (7,000) ke subiq súéhre. Peh awahoraq miáh kégá mina tagéra anotahtaq áhreéra Maniká íopeqté ánínsábé iwíáh iwíáh atáhwe.

¹⁴ Mi sunúq aiq parabagire. Mó íre kaweq sunúq anehe áhníbórá sinawire.

Aboawah wéhwárinká Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh éhwéhne.

¹⁵ Náhmábá 7 íopeqté ánínká pembiáhnirana íopeqté éhwéhmárinká anotahtaq mahrarirana íróge. Mi ehwéhmárinká mahraréra, Manikánka eqmaréh áni itene Wahnahnka mah marákó márakó wahnahné arámbéhrí aiq awaq miéhre. Wega ahriahri wahnah wahnahninkehe ire.

¹⁶ Manikáne auranabiahapeq 24 abóawáh wéhgá tútuue miáhrabeqte irigéra sene siuranabiah maraipérué Manikánsabe iwíáh iwíáh atera

¹⁷ mahraréra,
Maniká itene Wahnahno,
arega moke miraorahóne.
Arewé naho mía míaé
amahnága moq mía míaóne.

Arega págegeue miráé
mah marákó márakóipéq wahnahné arámbéhrí
aiq awaq meronayabé, Kaweróne atone.
¹⁸ Arensábé suwahrieh kegá abiahnsanowah
arega moq sensabé abiahnsanónana
pusa ké sainsue tanáhráq aiq sire.

Arene arambéhrí ke ápeq nárie tanáhráq aiq sire.
Arene ehweh irare kéreq
Sísá tagariáh kéreq arensabé áhteno kéreq
arene sánsá sehgió kéreq ápeq nárinkéhe.
Arega anotah kéreq íre síwíqkakaq kéreq
monserahnue iwíáhue tagé ápeq nárinkéhe.

Mah marákó marákó íre kawerarítáh ké
sainsue tanahráq aiq sire ewe.

¹⁹ Mi tanáhráq íopeq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqté ónsá sírana Manikánka irarú ehweh kéh púkú pókísí ábóraq kéhre. Kéhrana sokae-suena anotah ehwéhna puruburue márírana anotah ibó obiaurankakáq íbónsirana tagoge.

12

Karahrabah tahnsá náneq kansábé éhwéhne.

¹ Íopeq anotah naneq ábóraragirana tagoge. Íné Sóniga tagogana anotah íní patahraté aneranerue ména inokáhpeqté íó wene ai awenahpeq kéhrana wene ayahqnotaq airápété téhtaré wéhyóqmárinkánká áyáhuq sukiríéhna tagoge.

² Mi íní kía ména wene ani maqmianai puana érinsabé anotahtaq uwo uwoire.

³ Mó anotah naneq íopeq ábóraragirana tagoge. Íné tagogana tautáúq awasa káráhrábáhnaba ábóraragirana tagoge. Nayáhnkú pówéhákáq abapete téhtaré áyáhqnónkákáq kéhrana mi ayáhqnótáq abapete téhtaré wáhnáh kéné ayahúq wene ayahqnomarítáq sukiríéhna tagoge.

⁴ Wene éhwégárátaté íopeqté wéhyóqmári subibinaruena mah marákóipéq tuparúéhna mipéq sáhagire. Peh morá ákáhpíte wéhyóqmári miraruéhna ayehré ayehré kéh wéhyóqmári peh kéhre.

Mi inínká maqmianai aní nanieéna mi karáhrábáhnká mi iníne auranabi-ahtapeq ména áwénunire.

⁵ We áwénunirana mi inínká animai maqmaréhrara sega mi aní apubúue tuneqmera Manikánka wahnah wahnahnirabeq móátáhwe. Mi anínká mah kehíná kehíná págege sahtáté págegeue wahnah wahnahninkeheéna Manikánka aiq omaq atéhre.

⁶ Mi inínká maqmarena pehbeheráh abatapi pokire. Wegá káirabeq Manikánka wene máhriq kaweraréhrana wegá apahtáro ópéq mó opéq ákáhtaq mitaq kowíéhna Manikánka we wahnahnátéhre.

⁷ Íopeq anotah ebéhowana tagoge. Íopeqté aní mi keráq wahnahni aní wenáwíq Máhíkérie. Wereq we keráh íopéqté kéreqka mi karáhrábáhnseq wene íopeqté keráh kéreqka ebhowe.

⁸ Íopeqté kéreqka mi karáhrábáhnseq we keráh kéreq kiotaikéra kaqsúáh púara íopeq mó íre míahrahowe.

⁹ Íre míahrahowara íopeqté kégá mi karáhrábáhnseq we keráh kéreq mah marákóipéq tuparúáhwe. Mi karáhrábáhné we owainawamariné wahnah mire. Nahomé we wehe ména we mó awíq Séténie. Wegá mah kehíná kehínánsábé péhe éhwéh teriu púara íre kaweq sansá miraowe.

Sísa tagariáh kégá owainawa kiotaiko éhwéhne.

¹⁰ Íopeqté anotah ehwéhnrana íróge. Mi ehwéhnká mahraréna, Wéhékáhnkakaq inokáhpeqkákáq owainawanka Maniká Iteribone auranabiahapeq iteruwahrah ehweh arita aritaire. Amahnága íopeqté kégá owainawa íopeqté tunkaqsúáhwana Maniká, ite meirena kaweraitéh ánínká págegeue wahnah wahnahni tanáhráq aiq sire. Ite meirena kaweraitankeheéna Manikánka omaq atéh aní anotah aní úkéna págege aní úkire.

11 Iteruwahga mah marárakóipéte oga me tanahráq íre iwíáh íwíahia peh aiq pútaq ehwéh pahsuera Sipisípiq Áráhqe korahqtaté owainawa kiotaikowe. Sipisípiq Áráhqe ehweh sehgiunayabé iubi q suaneherabomo éra se puke tanahráqsábé íre áhreéra owainawa kiotaikowe.

12 Íopeq miáh kéo, minayabe iwíáh íwíáhoró. Mah marákó marákóipéq miáh kéo, owainawanka ite kamah ainayabé itega uwo uwooneheqmóe. Owainawanka tagehme peh wahto tanahráq kéh púana anotahta q taon-sahéna iteba aiq sire ire.

13 Karahrabahnka tagehme, Íné mah marákóipéq tuparúáhwe éna animai maqmaréh iní subiq suanieéna kárehre.

14 Mi iní anotah kuqnúne téhtaré óé áwéwana wega karahrabah auwena abatapi paqmena pokire. Mitaq apahtáro ópéq mó opéq ákáhta q mi iní kirabo atagehe.

15 Karahrabahnka mi iní wánínkinkeheéna wání mugiq súdehrana anotah waní pewe wáninka mi iní kárehre.

16 Kárehrana marakóga mi iní séhréh atanieéna marakó tahtahragirana mi waní mipéq tupekire.

17 Mi iníne animárimé Manikáne ehweh sehgió kéreq Sísa éhweh terié kéreq miáhwe. Miáhwana karahrabahnka mi inínsábé anotahta q abiahnsanéna mi iníne animárinseq ebehinieéna kogabaréna

18 sóreq wanítápéq arahwéra q iriwe miéhre.

13

Kiembogi kanká mirai ehwéhne.

1 Íné Sóniga tagogana sóreq wanípéqté anotah ka kiembogirana tagoge. Mi kamé abapete téhtaré áyáhnónkákáq nayáhnkú pówéhákáq kéhrana tagoge. Mi powéhwáritáq nayáhnkú wáhnáh kéné ayahúq sukiriéhrana tagoge. Mi kané ayahqnomarítáq Manikánsabe éhruru atéh éhwéh sehira kéhrana tagoge.

2 Mi kané págege anónkamé tanahraipéqté ká áwéhq pusiné anonka tahnsáne. Wene aigáramé anotah kané aigará tahnsane. Wene áwéhwe úrinsi iané áwéh tahnsáne. Karahrabahnka sóreq wanípéqté kiembogi ka págege atena wene wahnah arámbéhrí awaq mio atéhre.

3 Mi kané peh morá áyáhnótáq pukorahi nao karáírana wagirana mah kehiná kéhínánká kurináhnéra mi ka kéráhwe.

4 Kéráhwana karahrabahnka mi ka págege atena, Wahnahnúno atéh púana mah kehiná kéhínánká karahrabahnsabé iwíáh iwíáh atáhwe. Iwíáh iwíáh atera kiembogi kansábé moq iwíáh iwíáh atera mahraréra, Mi ka áhnte pagégé ká míre. Minayabe mi kamé insega we tahnsa miéhro? Mi kanseq ebehínaraq insega kiotaikorahiro? Írakaumo ewe.

5 Iwíáh atéhhrana mi kanká wewensabé iwíáh iwíáhi ehwéhnéna Manikánsabe éhruru atena 42 ío págegeue wahnahnire.

6 Mi kanká Maniká áwíqkakaq we mía míairabeqkákáq íre kaweq ehwéh atena Manikánseq íopeq miáh kéreqsabé síéhruru aritéhre.

7 Owainawanka págege atowana mi kanká Maniká tagariáh ké ebeh aritena kiotaikéna subipáhrarúéhre. Wega págegeue wahnahnéna mó kehiná suwahpeqte kéákáq mó kuasa mó kuasa kéákáq mó ehwéh mó ehwéhno kéákáq mah marákó marákóipéqté kéákáq wahnahnaritéhre.

⁸ Págegeue wahnahnarítéh púara mah kehiná kéhínánká mi kansábé iwíáh iwíáh atagéhe. Manikánka mah marákó marákó íre mirarotaq oga mérapeq awaq miéhra ke síwíq púkuipéq sehiranúwe. Sipisípiq Áráhq subiq súówana mó oga úkúwe. Mi pukúwé wene púkue. Mi pukúipéq sensiwíq íre kéh ké ómiga kiembogi naneq kansábé iwíáh iwíáh atagéhe.

⁹ Íre parosa áhréákáq kéó, kawerue íráhro.

¹⁰ Mi tanáhráq Manikánka insebópoq karábúsiipéq míankeheéna omaq atah-naraq mó kegá mi aní meqmera móatagéhe. Pokatate kirasuqme subiq suagéheéna omaq ataharaq mi aní pokatate kirasuqme subiq suagéhe. Maniká tagaríáh kéó, mi tanáhráqkákáq Manikánsabe aiq pútare ateq wene ehweh ambubu atawéq sehgióro.

Mó kiembogi kanká mirai ehwéhne.

¹¹ Íné Sóniga tagogana mó kanká marakóipeqté kiembogirana tagoge. We káriq sipisípiqné pówehrare táhnsá wene ayahqnotaq kéhre. Anotah karáhrábáhnká ehwehni serahnire.

¹² Anehe kiembogi kanká ebeq kiembogi kané págege wahnáh arítéh árámbéhrí awaq miéhre. Awaq mena mah kehiná kéhínánsábé, Náo wagi kansábé iwíáh iwíáh atáhro éna págege arítéhre. Págege aritena

¹³ ótaq sansá págege sansánéna íópeqté irobinansabé, Mahbeq tuo iraritaq íópeqté irobina túirara áhnte kegá tagahwe.

¹⁴ Tagahwana anehe kiembogi kanká ebeq kiembogi kané págege arámbéhrí awaq mena ótaq sansánire. Ótaq sansáni puara mah kehiná kéhínánká wene péhe éhwéhnsábé aiq pútare atáhwe. Mó anínká ebeq kiembogi ka pokatate subírana pukéna oga úkire. Anehe kiembogi kanká mah kehiná kéhínánsábé, Ebeq kiembogi kané píkisah mirareq, Minayabe iwíáh iwíáh atáhro arítéhre.

¹⁵ Iwíáh iwíáh atáhro aritena ebeqte kané píkisah págege atéhra píkisahga oga úkéna ehwehnire. Ehwehninka píkisahyabé íre iwíáh iwíáh atáh ké subiq súéhre.

¹⁶ Anehete kanká mirarinka mah kehiná kéhínánká sene siyah púpeqkákáq siyehitaqkákáq máhki meyáhwe. Wega moke anotah kereq íre síwíqkakaq kéreq áhnte moné kéh kéreq tabonah kereq arambéhriraq saiqnariáh kéreq arambéhriyabé móne meyáh kéreq moke, Máhki meyáho arítéhre.

¹⁷ Mi mahkí ahqáho atáh kégá ménsámehnsá íre paiqmarahráhowe. Peh morá mi kané áwíqpoqoq wene náhmbahpopoq máhki matiáh kégá ménsámehnsá paiqmarahráhowe.

¹⁸ Teiú éhwéh iwíáhue tagahro. Ahtebahraho kegá mi kané náhmbahq ahtebahro. Mi nahmbáhqmé wehukeníne náhmbahq mire. Mi nahmbáhqmé mahraue 666 nahmbáhre.

14

Sipisípiq Áráhqne animárínká o igónkóno ehwéhne.

¹ Íné Sóniga tagogana Sipisípiq Áráhq miéhra tagoge. Wereq áhnte mó kereq 144 táhúséni (144,000) kereq Sáíóna sawéhrápéq iriwe miáhwana tagoge. Sipisípiq Áráhq áwíqkakaq Wenabo áwíqkakaq mi kené siyehitaq kéhrana tagoge.

² Ahkuag ahkuari wanínká uinserah ehwéhnéna anotah purúbúruinserah íopeqté éhwéh nirana íróge. Mi ehwéhmé peh kaweq ehwéh áhnte kegá kítah subónserah ehwéhne.

³ Sega Manikánka wahnah wahnahnirabeq itaréitaré oga miáh ká miáhrabeq 24 abóawáh wéh miáhrabeq iriwe méra o igónkónowe. Mó kegá mi ígónkó íre ahtebahwara peh mi ke 144 táhúséni (144,000) kegá ahtebéra igónkónowe. Se marakóipeq míarotaq Sísaga wene korahqtaté insahwé aritena kawerarítáaire.

⁴ Wehga ahbabáq ahréro íre abariéra peh kaweqtaq mía míasonserah mi kegá peh kaweqtaq méra Sipisípiq Áráhka pokirabeq kéráhwe. Manikánseq Sipisípiq Áráhseqqa mi ke téh insahwé aritera kawerarítóye.

⁵ Sega péhe éhwéh íre iraria peh kaweqtaq mía míaowe.

Apahránító íopeqté kegá pahsúo ehwehne.

⁶ Íné Sóniga tagogana íopeq ákáhnabubu peh morá íopéqté ánínká paqmíéhrana tagoge. Wega mah kehiná kéhíná kaweq kagai ehwéh korerie arámbéhri kéhre. Mó kehiná suwahpeqte kéákák mó kuasa mó kuasa keakák mó ehwéh mó ehwéhnikákák kéákák mah marákó marákóipeqté kéákák mi ehwéh korerie arámbéhri kéhre.

⁷ Íopeqté ánínká anotahtaq mahraréna, Manikánka ehweh aitená sainsue tanahráq aiq si puag wensabé áhreeq iwíáh iwíáh atáhro. Íopeqkákák mah marákó marákóákák sóreq wanínkákák moke wáni arahnonkákák miraro anínsabé iwíáh iwíáh atáhro íre.

⁸ Mó íopeqté ánínká anehe séna anotahtaq mahraréna, Áhnte kehiná suwahpeq Pábíroni suwahpeq íre kaweragire. Moke mibeqté kegá miraonserah mah kehiná kéhíná tagéra sene ahkaragára sansánowe. Píah néra ahbabáq ini abarionserah sega íre kaweq sansánowe. Minayabe Pábíroni suwahpeq aiq moke íre kaweragire íre.

⁹ Mó íopeqté ánínká sinehepeq séna anotahtaq mahraréna, Kiembogi kankákák wene pikísahakáqsábé iwíáh iwíáh atéh ání wene ayahnkarankákák wene aye hitaqkákák máhki matiéh áni Manikánka mi aní kamah awinkéhe.

¹⁰ Manikánka mi anínsabé anotah abíáhnsá atena irobinankákák osoréh ébáhnkákáqtaté kamah awinkéhe. Sipisípiq Áráhseq moke Manikáne íopeqté kéreq tagahrabeq mi aní anotahtaq kamah awinkéhe.

¹¹ Uwo uwo orabeqte íráipéqté ahriahri áu kiegieire. Wehukega uwo uwoéra wéhékáhnkákák inokáhpqkákák íre ahrenrahowe. Kiembogi kankákák wene pikísahakáqsábé iwíáh iwíáh atáh ké, máhki matiáh kéwé mitaq ahriahri mía míaigehe íre.

¹² Maniká tagariáh kéó, itega Sísansabé aiq pútare ateq Manikáne ehweh kawerue sehgiómé kawerowe. Teiú tánáhráqkákák mi ehwéh ambubu atawéq Sisa kawerue kéráhro.

¹³ Íné Sóniga írógana íopeqté éhwéhniká mahraréna, Mahna teawú éhwéh sehiranúno. Manikáne arambéhri sehgiara pukira kegá anehe iwíáh iwíáhigehe íre. Irana Manikáne Awanka moq ehweh mahraréna, Wega aiq irarire. Se pukirataq sene arambéhriyabé ahrenagehe. Se pukirataq pehipi íre pukigehe. Írakaumo. Sene kaweq sansá mewera pokigehe íre.

Manikánka ahbabáq ke kamah arieyabe pabeqme ehwéhne.

14 Íné Sóniga mó tagogana taberábe piribíríoyáh ábóraq kéhrana tagoge. Piribirioyahta q tútuue miéh aní wehukení úki anínéna wene ayahqnotaq kóraraté miraia áyáhúq sukirawéna wene ayahnkaratáq áwéhreh sogíq tahnsa matiéhrena tagoge.

15 Mó íópeqté ánínká Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhúpéqté tueyokéna piribirioyahta q tútuue miéh ánínsábé anotahta q mahraréna, Mah marákó marákó moke kiréh náneq nera kéhnsábé koawaqme tanahráq aiq si puah arene áwéhreh sogíq mewe koawaqmio ire.

16 Koawaqmio irana piribirioyahta q tútuue miéh ánínká marakóipeq tuména wene áwéhreh sogíqtaté koawaqmíehre.

17 Íné Sóniga tagogana mó íópeqté ánínká Manikáne íópeqté náhúpéqté tueyokéna wene ayahpi áwéhreh sogíq matiéhrena tagoge.

18 Mó íópeqté aní titiré tahbérápéqté séna iraraq wahnahni aní ména áwéhreh sogíq matiéh ánínsábé anotahta q mahraréna, Marakóipeq moke náhniáq sera aiq nera kéh púah arene sogíqtaté koawaqmio ire.

19 Koawaqmio irana mi íópeqté ánínká wene sogíqtaté marakóipeq koawaqmena náhniáq sera sorupárehre. Náhniáq sera ano sareranieéna sarere naneqpipéq sáharéhre. Manikánka ahbabáq keyabé anotah abíahnsánéna wehukénínká náhniáq sera ano soruparéhnserah mi ke kamah arinkéhe.

20 Sarere naneq kéhmé ahnansahrapere. Sareréh kóráhqká wání píéhnserah tahnsánirana abae agire. Mi koráhqká wehukéniné akorapéq tahnsánue ire wahto 300 kirómítá tahnsanue abae agire.

15

Wehuke íre kawerariteyabe éhwéhne.

1 Íné Sóniga tagogana íópeq mó anotah naneq ábóraragirana tagéna áhtenuge. Abapete téhranité íópeqté kégá wehuke íre kawerarite naneqmarí abapete téhtaré matiáhwana tagoge. Mi íre kaweq naneqmarí anehe sína nanere. Mó íre sínae. Minawari parabagínana Manikáne abiahnsa aiq parabaginae.

2 Íné Sóniga tagogana anotah kawéhú tahnsa náneq, irareh timánó táhnsá náneq kéhrana tagoge. Kiotaiko kégá mitaq iriwe miáhwe. Segá kiembogi ka kiotaikowe. Mi kégá mi kané pikísah íre iwíáh iwíáh atera wene náhmbahq sene sinonkataq sehíranéyabe ahqáho atáhwe. Segá mitaq iriwe méra Manikáne kítaq tahnsá náneq subera

3 Manikáne arambehri aní Mósísireq Sipisípiq Áráhqseqne igonkónéra mahraréra,

Maniká Iteriboo,

arega moke págege arámbéhrí miraorahone.

Mínayabe tagéq áhtenéq

arensabé iwíáh íwíáh atone.

Arega moke mah kehíná kéhíná wahnahnóne.

Arene sánsámé aiq pútaq tábúsoréh sánsáne.

4 Itene Wahnahno,

arebataq kaweqtaq mía míaóna aní púara

ómiga arensabé áhreeq arenáwíq pankeragéhe.

Arene kaweq arámbéhrí ómiga tagahraho puara

mah kehíná kéhínánká sure

arensabé iwíáh íwíáh atagéhe ewe.

⁵ Ewana íné Sóniga mó tagogana íopeq Manikáne nahtapeqté ónsá sírana tagoge. Mi nahmé marakó abatapi wéhuwa náh tahnsanéna peh íopeq kéhre. Mi nahtápéqté peh aiq pútaq ehwéh sire.

⁶ Mi nahtápéqté abapete téhranité íopeqté kégá wehuke kamah arieráhi naneqmari morá moráue matíáhwe. Matawéra tueyokéra kaweq tabérábé kórósi aneranerue méra kóraraté miraia árétí sene siahwiraq kógahpawíáhwana tagoge.

⁷ Maniká ahriahri oga mía míai anínká ahababáq keyabé abiahsani puana abapete téhtaré kóraraté miraia párétáhípeq kamah arieráhi naneqme aiq obenkíq máréhre. Obenkíq máréhhrana peh morá oga miéh kánká íopeqté ké mi parétáh morá moráue nárire.

⁸ Párétahwarí náritáq Manikáne téhreh naneqkakáq wene págege naneqkakáq áu tahnsa agirana Manikáne nahupeq áu maratagarire. Minayabe mó anínká mibeq íre kibekorahire. Írakaumo. Peh áwénunirana abapete téhranité íopeqté ké matíáh náneq wehuke kamah arieráhi naneq parabaginaraq kibekinkehe.

16

Íopeqté kégá párétahípeq kéh náneq márunantirúáh éhwéhne.

¹ Íné Sóniga írogana Manikáne nahtapeqté éhwéhnká mahrarirana íróge. Mi éhwéhnká abapete téhranité íopeqté kényábé mahraréna, Ite matíáh párétáhípeq Manikánka kamah arieráhi naneq abapete téhtaré kéhre. Mina meweq mah marakó márakóípeq márunantirúáhro íre.

² Antirúáhro irana náhmbáh 1 íopeqté ánínká mah marakó márakóípeq wene párétahípeq kéh náneq márunantirúéhhrana kiembogi kané máhki matíáh ké, wene pikíahyabé iwíáh iwíáh atáh kéwé íroke nao, íre kaweq kunkúni nao sene sinonkataq ábórarire.

³ Náhmbáh 2 íopeqté ánínká sóreq wanípípeq wene párétahípeq kéh náneq márunantirúéhhrana pukia aniné korahq tahnsá úkirana mi wanípípeq moke oga miáh kámári pukowe.

⁴ Náhmbáh 3 íopeqté ánínká moke wání aroípeqkákáq arahnonkakáq wene párétahípeq kéh náneq márunantirúéhhrana mi wanímári korahq wání úkire.

⁵ Úkirana mi wanítáq wahnahni íopeqté ánínká mahraréna, Kaweqtaq mía míaóna aníno, are naho mía míaé amahnága moq míahne. Arega peh kaweqtaq mé kaweq sansá mira aruqaruróne. Arega kamah ariena arámbéhríwé aiq tábúsoq marahne.

⁶ Wehukega are tagaríáh kéreq arene ehweh irare kereq subiq súáhwana sene korahq túire. Mi ahabábáq ké korahq waní nagehe aritonayabe aiq kawerire íre.

⁷ Manikánsabe titiré tahbérápéqté éhwéhnká íopeqté aniné ehweh irena mi-nayabe mahraréna, Maniká Iteríboo, arega moke miraorahé itene Wahnah míahne. Arega kamah ariena arámbéhríwé tábúsoq marahne íre.

⁸ Náhmbáh 4 íopeqté ánínká patahi íótáq wene párétáh antirúéhhrana íónka anotáh iráreh

⁹ puana wehuke osoqsírara sene ahababáq íre súáhwe. Se kamah arieráhi aní Manikánsabe íre iwíáh iwíáh atasa peh wensabé éhruruera wenáwíqsabe abehq éhwéh atáhwe.

¹⁰ Náhmbáh 5 íopeqté ánínká kiembogi kánká wahnah wahnahnirabeq wene párétáh márunantirúéhhrana mi kánká wahnahno ke míáhrabeq

sunkíkíragire. Sunkíkírirara wehuke anotahtaḡ síérinsabé uwo uwoéra sene sinehbi abonabonéra

¹¹ sene ahabábáḡ íre susa peh sene síérinkakáḡ sene náonkakáqsábé iwíáhéra íópeqté Máníkánsábé íre iwíáh iwíáh atasa peh wensabé abehḡ éhwéh atáhwe.

¹² Náhmbáh 6 íópeqté ánínká anotah waní aroipéḡ Íyúpétisa aroipéḡ wene párétah márúnantirúéhřana mi waní taraḡnágire. Íó kiembogirabeḡte wáhnáh kéreq sene ebeho kereḡka mi waní serawégigeheéna taraḡnágire.

¹³ Taraḡnágirana íné Sóniga tagogana karahrabahne áwéhipeqté io tahnsa ówáínáwánká sirana kiembogi kané áwéhipeqté io tahnsa ówáínáwánká moḡ sire. Sirana péhe éhwéh irarí aniné áwéhipeqté io tahnsa ówáínáwánká moḡ sirana tagoḡe.

¹⁴ Mi ówáínáwátáróḡá ótaḡ sansánéra mah marákó marákóípéqté wáhnáhmárípá pokéra ebeho iwíáh aritáhwe. Iwíáh aritáhwara mi wahnáhmárínká momiwíuera Manikánka omaḡ atéh wéhékáh ebehigeheéra mi iwíáh aritáhwe. Maniká, moke miraorahi anínká mi wehekáh moke mah kehiná kéhíná kamah arinkéhe.

¹⁵ Mó éhwéh írómé mahřaréna, Aebó ánínká sinserah ínéḡ apubúue sin-auge. Sugéh ání wene korósi wahtotaḡ máréhnserah íwéh panantáḡi ke miáhřo. Mina tahnsa miáh ké eyoyó ke méra íre pehrákora ké tahnsa miáhwe. Pehřákora kéwé mó keḡa siwiréh aritáhnserahme sensabé íre siwiréh aritagéhe íre.

¹⁶ Owainawamarínká moke wahnahmarí mórítáhwara momiwíuera ebeh marákórápéḡ pokowe. Mi marákówé Íbaru kené ehwehme Ahmágéřóni marákóe atáhwe.

¹⁷ Íné Sóniga tagogana náhmbáh 7 íópeqté ánínká sóiriḡtaḡ wene párétah antirúéhřana Manikáne nahtaḡeḡté éhwéh weḡa wahnah wahnahnirabeḡte éhwéhnká anotahtaḡ mahřaréna, Aiq parabagire ire.

¹⁸ Aiq parabagire irana sokaesúéhřana anotah ehwéhřirana puruburuirana anotahtaḡ máríire. Wehuke mah marákó marákó miáh tánáhráḡmé mina tahnsa máríwé íre kagaire.

¹⁹ Anotah matábúrápéḡ apahtáro sainkue mah kehiná kéhíná suwahḡeḡte náhmárí sokogue íre kaweragire. Íre kaweragirana Manikánka Pábířóni suwahḡeḡ, mi anótáh mápéḡ ahreraḡ matawéna mibeḡté áhbábáḡ kéyábé abiahnsa aritena anotahtaḡ kamah aríre.

²⁰ Sóreq waní ákáḡpeḡ kéh marákówári tupekirana moke sáwéhřari tahḡeř-agire.

²¹ Obiaurankakářue anotah ibónsirana mora mora serámé umeh óbíúřané umehwe 50 kiró tahnsá úméhi puana marakóipeḡ surahitaḡ wehuke subipáhrarúéhře. Subipáhrarúéhřara áhřeéra Manikánsabe abehḡ éhwéh atáhwe.

17

Ahabábáḡ ini kamah awí éhwéhne.

¹ Íné Sóniga métáḡ tagéwómé íópeqté kéḡa abapete téhtaré párétáh morá moráue táhtotíáhwe. Peh morá párétáhákáḡ ánínká ínéba séna ínénsabe, Anotah ahabábáḡ íní, sóreq wanítáḡ tútuue miéh íní Manikánka we anotahtaḡ kamah awinkéhe. Weḡa kamah awina naneḡ tagankehboḡ máho ire.

² Mah marákó márakóipéqté wáhnáh kégá mi iní abariéra ahbabárowara mó marákóipéqté kégá moq abariéra ahbabárowe. Áhnte piáh nah kégá múguwahgu agonserah sega múguwahgu agowe ire.

³ Íopeqté ánínká néniwa mewena abatapi móintéhra tagogana ega poeráhq, áwéhq poeráhq tahnsa ká miéhra tagoge. Mi kamé Manikánsabe éhruru atéh áwiqmáí wene anonkataq áhnte kéhre. Mi ka abapete téhtaré áyáhnqó kéna nayáhnkú pówéh kéhra wene abobiahtaq peh morá ínínká tútuue miéhra tagoge.

⁴ Mi inímé mankuara korósiákák tautáúq korósiákák aneranerue ména kóraraté miraia náneq awahriruéna áhnte kaweq pásésúq awahriruéna wene ayahpi kóraraté miraia káhpú matiéhre. Mi inímé mó naneq mó naneq ahbabárirana wene ahbabáqka mi kahpúipéq obenkíréhre.

⁵ Wene ayehitaq pabeqme ehwéh sehiranue kéhra tagoge. Mi sehiránká mahraréna, Pábíróni suwahpeqme ahbabáq ininsóné sinowae. Mah marákó márakóipéqté ire kaweq sansámárimé Pábíróni suwahpeq mi ahbabáq áwaha wire ire.

⁶ Mi ínínká Maniká tagariáh kéreq Sísane sánsá pahsúáh kéreq subiq suena sene korahq néna piáh neh anínká múguwahgu aginserah wega múguwahgu agirana tagoge. Mina tagotaq áhtenéna áhnte iwíáhuge.

⁷ Íopeqté ánínká ínénsabe, Aneqsabé áhtenono? Mi ínínká káhkouríéh ká abapete téhtaré áyáhnqó kéhra nayáhnkú pówéh kéhra tagáhne. Mi kanká mi ininé eperáhpéq ehwehnikákák áwahewé teawiné.

⁸ Mi kamé naho míowe. Amahnága ire miéhre. Mókake ire ambarúnkákák mátáipéqté kiembogináraq Manikánka kamah awinkéhe. Manikánka mah marákó márakó ire mirarotaq oga mérapeq awaq miéhra ke síwiq púkuipéq sehiranúwe. Mi pukúipéq sensíwiq ire kéh kégá mi ka tagéra áhtenigehe. Mi ka naho míowe. Amahnága ire miéhre. Mókake kiemboginae. Minayabe mah kehíná kehínánká mi ka tagéra áhtenigehe.

⁹ Kawerue iwíáhorahi anínká teawú éhwéh ahtebahraire. Arega tagáhna kané abapete téhtaré áyáhnqómé mina áwahewé abapete téhtaré sáwéhwári míre. Mi ínínká mi sawéhwáritáq tútuue miéhre.

¹⁰ Mi kané abapete téhtaré áyáhnqómé mina áwahewé abapete téhtaré wáhnáh ké wóe. Mi wahnáhmárimé moberíáh aiq pukurwana peh morá ánínká amahnága wahnahnirana mó anínká mókake sínaraq peh wahto tanahráq wahnahninkehe.

¹¹ Naho ména amahnága ire miéh kámé we náhmbáh 8 wahnáh aní míankehe. We abapete téhtaré wáhnáh káhnáh aní ména iraipéq pokinawire.

¹² Arega nayáhnkú pówéh tagáhne. Pówéh áwahewé nayáhnkú wáhnáh ké wóe. Amahnága se ire wahnahnia peh mókake wahnahnigehe. Mi wahnáh kéreq áwéhq poeráhq tahnsa anínseqka wahnah arámbéhrí moráraq awaq miagéhe. Wahnah arámbéhrí awaq miéhrataq pehgáriq tanáhráq, peh morá áhwáh wahnahnigehe.

¹³ Mi wahnáh kégá peh morá iwíáhéra awaq miáh wáhnáh arámbéhrí áwéhq poeráhq tahnsa aní awigéhe.

¹⁴ Sereq Sipisípiq Áráhseqka ebehowe. Sipisípiq Áráhqmé wahnah kené wahnah anínéna anotáh anímáriné wahnah aní miéh púana se subipáhruanawire. Wereq miáh kéwé Manikánka omaq sitena síáhrabéna,

Néne sánsá tábúsoqme sehgió ké wóe aritéhre ire. Íópeqté ánínká mah ehwéh teníre.

¹⁵ Íópeqté ánínká ínénsabe mó mahraréna, Ahbabáq ini tútuue miéh wáni tagáhne. Mi wanímé áwahewé peh áhnte wehuké wíre. Se mó marákó mó marákórápéqté ké miáhwe. Se mó kuasa mó kuasa ké miáhwe. Se mó ehwéh mó ehwéhnkákáq ké ue miáhwe.

¹⁶ Arega nayáhnkú pówéh tagáhne. Mi wahnáh kéreq áwéhq poeráhq tahnsa anínseqka mi ahabábáq ínínsábé íre suwahbanae. Segá moke wene ménsámehnsá meyehrana we pehrákora ání míanae. Segá wene awaq néra mi iní ira parianeherawoe.

¹⁷ Maniká awahbeh iwíáh sehgihehéna wega iwíáh aritéhrana mi wahnáhmárínká morá iwíáhéra se awaq miáh wáhnáh árámbéhrí áwéhq poeráhq tahnsa aní áwéwe. Segá mirairana Manikáne ehweh aiq pútaraginawire.

¹⁸ Arega métáq tagáhna iní áwahewé we anotah matábúrápéqté kée. Mi kegá mó marákórápéqté ké wahnahnowe ire. Íópeqté ánínká mah ehwéh teníre.

18

Pábíróni matábú moke íre kaweragi ehwéhne.

¹ Íné Sóniga tagogana mó íópeqté ánínká mibeqté túirana tagoge. We anotah wahnáh ání miéhrana wene téhreh naneqka mah marákó marákó áhnte tehrehre.

² Wega anotahtaq mahraréna, Pábíróni matábú íre kaweragire. Mitaq owainawamariné mátabu úkire. Píoroqkákáq mó íre kaweq kabáramárínkákáq mitaq mía míawoe.

³ Menah mah kehiná kéhínánká Pábíróni kené ahababáq tagéra amahnága monseráhnowe. Pábíróni kegá ahababáruonserah mah marákóípéqté wáhnáh kégá moq ahababárowe. Pábíróni kegá ménsámehnsá moráráq sáhatonserah paiqmaq paiqmaro kegá íre tábúsoqme paiqmarera áhnte monéákáq ménsámehnsánkakaq moráráq sáharáhwé ire.

⁴ Íné Sóniga írógana mó ehwéhnká íópeqté mahraréna, Néne animáríno, ahababárorabeq sueq mobeq miáthro. Ite moq kamah aiénehboq mibeqté áhbábáq pehragahro. Mi iníné ahababáqka íúgi ínehboq we auweq mobeq miáthro.

⁵ Wene ahababáq áhnte puana mi ahabábáq soruparéhtáq tahirímé anotah sawéh tahnsa úki irino. Manikánka moke wene ahababáq ahreraq matíéhre íre.

⁶ Wega mó ke íre kaweraritéhnserah kamahoro. Wega áhnte ahabábári puaq anotahtaq kamahoro.

⁷ Wenáwíq pankerena abarié sansankákáq mó ahabábáq sánsámárínkákáq áhnte miraurainsabé anotahtaq kamahoro. Wewensabé iwíáh iwíáhéna we awahbeh sansánéna wene arupipeq iwíáhéna, Íné wahnah iní míóge. Íné íre kéweini míóge. Mókake íné íre ibitunátúnáninie. Íraukaumo íre.

⁸ Mi inínká mi ehwéh irarinsabé ibiséna uwo uwo inkeheéna anotahtaq kamah awinkéhe. Maniká Iteribo, anotah anínká sainsuahna tanáhráq kamah awinkéhe. Wega kamah awinana peh morágáké mó naneq mó nanerue íre kaweq sunúq sinae. Mibeqté kégá awahreéra uwo uwoirana anotah ehwéhráhnana sene mátaburaq ira kekiaranae íre.

9 Íópeqté éhwéhnká mó mahraréna, Mah marákóipéqté wáhnáh kéga Pábíróni suwahpeqte kéga ahabáruo serahnowe. Minayabe Pábíróni matábú táhnaga áúnínara mi wáhnáh kéga tagéra móbeq iriwe méra ibiséra uwo uwo oneherawoe.

10 Segá mina kamah arina naneqsabé anotahtaq áhreéra móbeq kowéra mahraréra, Pábíróni suwahpeq anotah matábúo, arensabé iwíáhéq uwo uwo úne. Peh morá áhwáh are kamahé tanahráq aiq si puaq uwo uwo úne igehe ire.

11 Mi ehwéhnká mó mahraréna, Mi tanáhráq mah marákóipéqté paiqmaq paiqmaro kéga mi matábúyábé ibiséra sirupipeq umehigehe. Aiq tagínayabé sene ménsámehnsá mó ire paiqmarahráho puara sirupipeq umehigehe.

12 Segá paiqmaq paiqmaro ménsáméhnsámé mahraue kórawe, móné mirao naneqme, awahriq naneqme, kaweq pasésúqmé, taberábé ambántámé, mankuara ambántámé, tautáúq ámbántámé, nigí tahnsá áwánká auwe, pówéhwé, kaweq awánkámé, káhpahwe, áhíniwe, kaweq sehirania ebáhmé,

13 kímé, kaweq kunkúni irá pare naneqme, kaweq kunkúni unkúméhwé, wériwe, náhniáq sera anome, mayawemé, páráwahwe, wítiwe, káhowe, sipisípiqme, ósewe, ósega sabiri kahréwé miraue sega paiqma paiqmaro ménsáméhnsáne. Wehukega ménkámehnká paiqmaq paiqmaronserah arambehriq saiqnaríah ke moq paiqmárahwe ire.

14 Paiqmaq paiqmaro kéga Pábíróni suwahpeqte keyábé mahraréra, Iru páréh náneq aiq moke tabanagire. Moke itega iwíáh iwíáho naneq aiq moke tabanagire. Aiq tabanagi puana mókake ire ábóraq kanawire igehe ire.

15 Ménsámehnsá paiqmaq paiqmaro kéga áhnte moné merowe. Mi kéga móbeq iriwe méra mi matábú kamah arínsábé áhreéra anotahtaq ibiséra sirupipeq umehigehe.

16 Sirupipeq umehínara sega mahraréra, Pábíróni suwahpeq anotah matábúo, arensabé iwíáhéq uwo uwo úne. Mibeqté ké métáq áhnte kaweq taberábé kórósíákákáq mankuara ambántánkákákáq tautáúq ámbántánkákákáq méra kóraraté miraiá náneqkákákáq kaweq pasésúqkákákáq mó awahriq naneqkákákáq matiáhwana moke ire kaweragire.

17 Moke sene mónéakákáq sene ménsámehnsánkakaq apubúue peh morá áhwáh ákáhpeq ire kaweragire igehe ire.

Sípiipéq arambehrio kereq sene wahnahnseq móbeq iriwe méra tagagehe.

18 Mi matábú táhnaga áúnínara tagéra anotahtaq mahraréra, Mahna tahnsa anotah kawéq mátábú mó ire kéh míno éra

19 tanahuq siyahqnopeq abera ibiséra sirupipeq umehigehe. Ibiséra anotahtaq mahraréra, Pábíróni suwahpeq anotah matábúo, arensabé iwíáhéq uwo uwo úne. Ite sípiipéq arambehriúna kéga mi matábúrápéq itene ménsámehnsá paiqmaq paiqmaruraunayabé áhnte moné meraune. Amahnága mibeq apubúue peh morá áhwáh ákáhpeq moke ire kaweragire igehe.

20 Manikánka aiq kamah arí púaq we tagaríah kéreq we eqmaréh kéreq wene ehweh irare kereq íópeqté kéro, mibeqté kéga ite iwíóqnaronsabé amahnága Manikánka aiq ayahq marena kamah arí púaq iwíáh iwíáho igehe ire.

21 Íópeqté ániné ehweh parabagirana íné Sóniga tagogana págege íópeqté ánínká anotah suaqsuaq ebáh pankeqme sóreq wanípéq tuparúehre. Tu-

paruena mahraréna, Ínéga mi ebáh tugarúógana tabanaginserah Pábíróni suwahpeqte ke kamah arírana sene mátabu airaiq tabanaginawire.

²² Pábíróni suwahpeq anotah matábúo, Mókake pontonka ehwehnéwé, pembíáhnka ehwehnéwé, kítaga ehwehnéwé itene marakóraq írakauni puara íre iraneherawoe. Sene siyahnkaratáté ménsámehnsá miraé ahtebah kewé mitaq íre míaneherawoe. Suaqsuaq ebáhtaq arambehriéra suaqsuarira ehwéh íre iraneherawoe.

²³ Árámuga mitaq mó íre téhranae. O menáhwé íbéhíni ákéqné ehweh mitaq mó íre iraneherawoe. Menah mitaq paigmaq paigmaruro kewé mah marákóipéq anotah ke míarowe. Itega mah marákó marákóipéqte kéhíná síúgi urowe. Mókake mó íre miraoneheqmóe íre.

²⁴ Mibeqté kegá Maniká tagariáh kéreq wene ehweh iraruro kereq subiq sutowana sene korahq tutaire. Mah marákó marákóipéq sene naruoga subiq suto kené korahq mitaq tutaire. Minayabe Manikánka Pábíróni suwahpeqte ke anotahtaq kamah arinkéhe.

19

Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh éhwéhne.

¹ Íné Sóniga írógana áhnte kegá íopeqté anotahtaq ehwehnowana íróge. Írógara anotahtaq mahraréra, Maniká áwíq aiq pankerone. Maniká anotah aninéna págege arámbéhriéna ite meirena kawerairánsabé iwíáh iwíáhuéne.

² Manikánka tábúsoqme iwíáhéna wehukene sánsá sararéhe. Anotah ahabábáq íni mah kehiná kéhíná íre kawerairátári inírirana Manikánka we ehweh atena kamah awíre. Mi inínká Manikáne arambehriuro ke subiq sutainsabé Manikánka minayabe kamah awíre ewe.

³ Segá mónkakáq anotahtaq mahraréra, Maniká áwíq aiq pankerone. Wega kamah arírana mi matábú iraráhnna ahriahri áúniinae ewe.

⁴ Ewara mi 24 abóawáh wéhreq ítaréitaré oga miáh kámárinseqka Manikánka wahnah wahnahnirabeqte siáhráq méra wene auranabiahapeq sirehunseraráq méra káuqmunue iwíáh iwíáh atera wensabé, Maniká áwíq aiq pankerone. Ai q mire ewe.

⁵ Ewana Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéhnká mahraréna, Manikáne arambehrio keo, ite Manikánsabe áhteno ke wóe. Ite táhmaro anotah ke méq táhmaro íre áwíqkakaq ké wóe. Ite moke Maniká áwíq pankeráhro íre.

Sipisípiq Áráhqka ahre merai éhwéhne.

⁶ Áhnte wehekéqká sorupawe moraráq méra ehwehnonserah ehwéh íróge. Mi éhwéhmé ahkuaraq ahkuari waní, anotah wanínká uinserah éhwéhnéra anotah purúbúruinserah éhwéhnowe. Mi éhwéhnká anotahtaq mahraréra, Maniká áwíq pankerone. Maniká itene Wahnahnka moke miraorahire. Wega ahriahri wahnah wahnahnire.

⁷ Sipisípiq Áráhqka ahre merai tanáhráq sirana wene ahre aiq sokah sokahue miéh púa q irupipeq eyoyóue méq Manikánsabe iwíáh iwíáh atone.

⁸ Maniká tagariáh kéné kaweq arámbéhriwé taberábe korósí tahnsane. Minayabe Sipisípiq Áráhne ahre mi kawéq tabérábé korósí anotah tehreh korósí aneranerue míéhre ewe.

⁹ Ewana íopeqté ánínká ínénsabe mahraréna, Teawéna ehwéh sehiranúno. Sehiranue mahraré, Sipisípiq Áráhqka ahre meyéhnsabé kaweraráh

táhútáhúq nagehboq omaq itéh keyábé máhoro aitéhre. Itene irupipeq eyoyóinkehboq máhoro sehiranúno. Amahnága teawú éhwéhmé Manikáne aiq pútaq éhwéhne ire.

¹⁰ Aiq pútaq éhwéhne irana ínéga íópeqté ánínsábé iwíáh iwíáh atanieéna wene aigárátáq nirehunseraráq ména káuqmunugana wega ínénsabe, Ahqáho aintena, Ínénsabe íre iwíáh iwíáhuno. Arereq mó Sísane ehweh teri terino kereq wene arambehri anímári móe. Íné moq wene arambehriu aní múge. Minayabe webataq Manikánsabe iwíáh iwíáh ato. Sísaga pahsutai éhwéhnká Manikáne ehweh irare ke págege aritena séhréh aritéhre ire.

Taberábe oséráq tútuue miéh ánínsábé éhwéhne.

¹¹ Íné Sóniga tagogana íópeqté ónsá sigirana taberábe osé mitaq miéhrana tagoge. Mi kané abobiahtaq tútuue miéh ánínká ebehéna ehweh aritena tábúsoqme saraqmárehre. Saraqmárehrara mó kegá wensabé, Aiq pútari aníne atera, Kawerue arambehrii aníne atáhe.

¹² Wene aurame irobina tahnsáne. Wene ayahqnotaq wahnah kené ayahuqmari sukiwe miéhre. Wene anonkataq wenáwíq sehira kéhrarawe mó kegá íre sáhnshawe irahráhowana webataq mi awíq írátíéhre.

¹³ We korahq sosa korósi íre wahto korósi aneraneratiéhrara wensabé, Manikáne Ehwehne ue áwiratáhe. *(Sóni 1.1,14; 1 Sóni 5.7-8)*

¹⁴ Moke íópeqté ebeho kegá kaweq taberábé ámbántá aneranerera taberábe oséwáritáq tútuue méra mi aní kéráhe.

¹⁵ Kéráhwana mi aniné áwéhipeq áwéhreh poká kéhre. Mi pokátaté mah marákóipéqté ké kamah ariena anotah sahtaté págegeue wahnahnaritankéhe. Maniká moke miraorahi anínká áhnte keyábé abiahnsa aritéhre. Wehukeníká náhníaq sera ano meyanieéna sera sareréhnserah óseraq tútuue miéh ánínká mi ke anotahtaq kamah arinkéhe.

¹⁶ Wene íre wahto korósíraqkákáq wene aigárátáqkákáq wenáwíq sehira kéhrana tagoge. Mi awíq áwahewé Moke anotah kené Wahnahne. Moke wahnah kené Wahnahne ire.

¹⁷ Íné Sóniga tagogana peh morá íópeqté aní patahi iotáq iriwe miéhrana tagoge. Tagogana wega íópeq paqme nogó kábáramárinábé anotahtaq mahraréna, Manikáne anotah tahutáhúq sewe nahro.

¹⁸ Anotah wahnáh kéné awaqme, sóntía kéné kíápéténi kéné awaqme, tauntahu wehwáriné awaqme, ósene awaqme, óseraq tútuue nogó kéné awaqme sewe nahro. Arambehriraq saiqnariáh kéreq arambehriyabé ápeq meyhá kéreq anotah kereq íre síwíqkakaq kéreqne siwaq sewe nahro ire.

¹⁹ Íné Sóniga tagogana áwéhq poeráhq tahnsa anínseq mah kehiná kéhínáné wahnahmarínseq sene ebeh kereq momiwíuriáhwana tagoge. Segá taberábe oséráq tútuue miéh ánínseq wene ebeho kereq ebehoneheera momiwíuriáhwe.

²⁰ Métáq tagéwó anímé péhe éhwéh irari anínká miraime áwéhq poeráhq tahnsa anínká tagehre. Tagehrana péhe éhwéh irari anínká ótaq sansá mirairara áwéhq poeráhq tahnsa aniné máhki matiáh kéreq pikisahyabé iwíáh iwíáh atáh kéreqka mi otáq sánsá tagéra iwíáh iwíáhéra wene péhe éhwéhnsábé aiq pútare atáhe.

Amahnága áwéhq poeráhq tahnsa anínseq taberábe oséráq tútuue miéh ánínseqka ebehoneheera momiwíuriáhwe. Momiwíera ebehowara taberábe oséráq tútuue miéh ánínseq wene ebeho kereqka áwéhq poeráhq tahnsa anínseq péhe éhwéh irari anínseq saiqnariáhwe. Saiqnarawéra íre subiq

susa peh anotah púrúruia káwéhúpípéq, anotah osóréh íráreh kawéhúpípéq tuparúáhwe. Sano ebáhnká anotah osóréhnserah mi kawéhúpípéq anotahtaq osorosog aruqarurire.

²¹ Taberábe oséráq tútuue míéh ánínká wene áwéhipeqté ebéh pokátáté moke mó ebého ke kiraqme subiq súéhrena kabaramarínká mi kené siwaq nahwana siyahbankiréhre.

20

Íopeqté ánínká owainawa 1 táhúséni (1,000) opéq saiqnariankehe i ehwéhne.

¹ Íné Sóniga tagogana íopeqté ánínká mibeq tútuue miéhrena tagoge. Íre ambarúnkáq mátáípéqté ónsáráté kíákáq anotah seniákáq matiéhrena tagoge.

² Wega owainawa táhtoqme mi seníráte táhru táhruire. Karahrabah tahnsá ánimé naho wehe úkorahú ánimé Séténiwe peh owainawane. Íopeqté ánínká mi karáhrábáh táhru táhruarena tuparúéhrena wega áhnte opéq 1 táhúséni (1,000) opéq mitaq peh míanae.

³ Owainawanka mah marákó marákóipéqté ké péhe íwíáh aritehnehoéna íopeqté ánínká we táhru táhruue íre ambarúnkáq mátáipéq tuparuena mibeqté ónsá paiqme págegeue áróki parúéhre. Mi tanáhráq 1 táhúséni (1,000) opéq parabagínaraq we mó wahto tanáhráq ah noginkeheéna pugeq auwankéhe.

⁴ Íné Sóniga wahnahnorabeqte síáhwári tagéna mitaq tútuue miáh ké moq tagoge. Manikánka mitaq tútuue miáh keyábé mahraréna, Wehukega mirauro sansá iwíáhue tagéq saraqmáráhro aritéhre. Sísansabé aiq pútare atáh kégá wene ehweh teri terinéra kawerue sehgiara áwéhq poeráhq tahnsa anínkáq wene píksahakáqsábé íre iwíáh iwíáh atárówe. Wene máhki siyehitaqkákáq sene siyahnkaratáqkákáq íre merowe. Íre meronsabé sene sánsánsábé suwahriehre arítáro kegá sene sinuo tehsúmetaté kiraq suera se subiq sutowe.

Subiq sutowara sensiwamarí miáhwana tagoge. Tagogara se mó oga ukéra áhnte opéq 1 táhúséni (1,000) opéq Sísá Karáhéreq wahnah wahnahnowe.

⁵ Mina ogá úké tanáhráqmé ebeqte oga úké tanáhráre. Mó pusa ké mi tanáhráq íre oga úkowe. Mi 1 táhúséni (1,000) opéq parabagínaraq oga úkigehe.

⁶ Ebeqte oga úké tanáhráq oga úkira kewé Manikánka omaq sito ke woe. Sega anotahtaq iwíáh iwíáhigehe. Mó puké tanáhráqká se íre kamah ariréhre. Se Manikánseq Sísá Karáhéreqne ehweh mibeq mahbeq aritáh ké méra áhnte opéq 1 táhúséni (1,000) opéq Sísareq moráráq wahnah wahnah-nigehe.

Owainawa iraipéq airaiq tuparuahna ehwéhne.

⁷ Mi 1 táhúséni opéq parabagínaraq owainawa saiqnariéhmé soraq suankéhe. Soraq súéhrena owainawanka kiembogue

⁸ mah marákó marákóipéqté ké péhe íwíáh aritanieéna ábóragire. Mah marákó marákóipéqté ké sensiwíq Kókireq Mágókireq áhnte ke miáhwé. Wehukega arahwé íre sáhnahoráhonserah se áhnte ke puana íre sáhnahoráhire. Mi ke ebéhigeheéna owainawanka soruparitéhre.

⁹ Moke mi kegá ebéhoneheéra pokue Maniká tagariáh ké miáhrabeq wega arutaboiri ke suwahpeq abugeqnáhnuríáhwana íopeqté irobina tunse moke mi ke tabipáhrarúéhre.

¹⁰ Tabipáhrarúéhrena Manikánka owainawa, péhe íwíáh arítéh ání táhtoqme anotah púrúruía káwéhú, osoréh ébáhnkákáq íráreh kawéhúpípéq tuparúéhre. Áwéhq poeráhq tahnsa áninseq péhe éhwéh irari anínseq míehya iraipéq mitaq moráráq ahriahri mía míañeherawoe. Wéhékáhnkakaq inokáhpeqkákáq kamah arinara ahriahri uwo uwo oneherawoe.

Ehweh aritena sainsue ehwehne.

¹¹ Íné Sóniga tagogana wahnahnirabeqte síáh, anotah taberábe síáh kéhrana tagoge. Mítáq tútuue wahnahni aní anotah aní púana we míéhtáq mah marákó marákóákáq íopeqkákáq íre kahrahire. Peh tabanagirana mó íre ábóraq kéhre.

¹² Moke pukia kéwé anotah kereq íre síwíqkakaq kéreq wahnahnirabeq iriwe miáhwana tagoge. Moke sene arambehri púkuipéq sehiranía kéhrana mi pukúwári pugeqme tagehre. Mi wahnáhnká púkuipéqté séhírá tagéna wehukene arambehri íwíáhue tagéna ehweh aritena sainsúéhre. We mó pukú matiéhrena mi pukúwé oga mérapeq kioráho kené síwíq kéh púktúe.

¹³ Sóreq wanínká pukia keyábé, Sóreq wanípépéqté kiembogue pokoro arítéhrra Puké Aninseq Iraipéqté Ánínseqka pukia keyábé, Iraipéq sueq pokoro aritehye. Pukia kégá pokue sainsúéh ánípá sewana wega oga míarotaté árámbehri pukia ké peh morání moráníne íwíáhue tagéna ehweh aritena sainsúéhre.

¹⁴ Sainsuena Puké Aninseq Iraipéqté Ánínseq anotahtaq osoréh íráreh káwéhúpípéq tuparúéhre. Wehuke osoréh íráreh káwéhúpípéq tuparúéhmé anehete puké tanahráq míre.

¹⁵ Oga mérapeq awaq míéhra ke síwíq kéh púkuípéq tagéna mitaq síwíq íre kéh kéwé anotah osoréh íráreh kawéhúpípéq tuparúéhre.

21

O ionkákáq o marákóákáq ábóraq kahna ehwéhne.

¹ Íné Sóniga tagogana ebeq kéh ípéqkákáq mah marákó marákóákáq sóreq wanínkákáq moke tabanagirana o ionkákáq o marákóákáq ábóraq kéhrana tagoge.

² Manikáne kaweq matábú o Sarúsarama suwahpeq íopeq Maniká míéhabeqte túirana tagoge. Wene iyahnaboga o ibehiní wenawehqpa móauwaneheéra awahrirue sokah sokah atáhnserah mi ke suwahpeq túirana tagoge.

³ Wahnah wahnahnirabeqte éhwéhnká anotahtaq mahrarirana íróge. Anotahtaq mahraréna, Írátíáhro. Manikánka seba mía míainara se wene animári míagehe. Sereq mía míaéna sene Wahnah míankehe.

⁴ Manikánka sereq mía míaéna sene siurapite áqnú moke sorahruankéhe. Mi tanáhráq wehuke mó íre pukigehe. Sirupipeq mó íre umehinae. Mó íre ibitunátúnánigehe. Mó íre ibisagehe. Mó íre síérinae. Menah kárái naneqmarí aiq parabagi puana mó íre kanae irana íróge.

Manikánka, Íné tábúsoráh kéné Wahnah míanie i ehwéhne.

⁵ Wahnah wahnahnirabeqte síáhráq tútuue míéh ánínká mahraréna, Írátíáhro. Ínéga moke o naneq aiq miraróge íre. Aiq miraróge éna mahraréna, Néne ehweh aiq pútaq éhwéh púah sehiranúno. Ómi kegá mah éhwéh aiq pútaq éhwéhne íwíáhigeheé sehiranúno íre.

⁶ Sehiranúno éna ínénsabe, Moke áhwáro arámbéhrí aiq parabarúóge. Íné téh miáhwa aní múge. Íné anehemé mía míainie. Íné ebeqte aní ména anehete aní múge. Wání tahbobói aní oga mía mía arahnó wání pehipi náwinie.

⁷ Ahbabáq kiotaiki anínká moke kaweq naneq awaq miankéhe. Ínéga wene Maniká miáhnana we néne aní mía miainkehe ire.

Moke ahbabáq aruqaruro kegá iraipéq pokigehe i ehwéhne.

⁸ Wega mó mahraréna, Áhreéra néne sánsá íre sehgió kéwé, néne ehwehnsabé íre aiq pútare aintáh kéwé, ahbabáq aruqaruro kewé, mó ke subiq súáh kéwé, mó aniné weh ahre abario kewé, mó ke ánehgió kéwé, ahgora sansáno kewé, péhepehe manikánsábé iwíáh iwíáh atáh kéwé, moke péhe éhwéh irare irareo kewé, moke mi kegá iraipéq pokoneherawoe. Segá anotah púrúruía osoréh íráreh kawéhúpipéq awaq miagéhe.

Peh anotah púrúruía káwéhúmé osoréh ébáhnkákáq íráreh kawéhúpipéq tuparúáhwe. Sano ebáhnká anotah osoréhnserah mi kawéhúpipéq anotahtaq osorosog aruqarurire. Irapéq awaq mewé anehete puké tanahráq míre ire.

Sóniga o Sarúsarama suwahpeq tagó ehwehne.

⁹ Wega mó mahraréna, Abapete téhranité íópeqté ké kamah arieráhi naneq matawawáhwe. Íópeqté ánínká mibeqté ínéba séna ínénsabe, Mahbeq súno. Sipisípiq Áráhqne ibehini sokigi awiníboq máho ire.

¹⁰ Máho éna néniwa móintena anotah sawéhrápéq móintéhre. Manikáne kaweq matábú o Sarúsarama suwahpeq íópeq Maniká míéhrabeqte túirana tagoge.

¹¹ Manikáne téhreh naneqka mi matábúráq anotahtaq téhrehre. Mi téhrehme mó kuasa téhrehre. Kaweq ebáh áhnte moné tahnsa ebáh áwíq sásípaq tahnsa téhrehre. Mi matábúwé timano tahnsa anotah téhreh matábúe.

¹² Mi matábúráq anotah kurí kéhrana mi kuriípeq airápété téhtaré ónsá kéhrara airápété téhtaré íópeqté kégá mó onsáráq mó onsárárué wahnahnowe.

¹³ Airápété téhtaré Ísara kahnáh mó kahnáh mó kahnáh síwíq sehirania morá moráue onsaraq kéhre. Íó kiembogirabeqte ónsáwé apahtároé. Íó tupekirabeqte ónsáwé apahtároé. Ébeq ayehrápéqté ónsáwé apahtároé. Mó ébeq ayehrápéqté ónsáwé apahtároé.

¹⁴ Mi kurí áwahebi airápété apahtáro págege ebáh kéhre. Mi kurí ahpí Sipisípiq Áráhqka eqmaréh ké síwíq airápété téhranité síwíq kéhre.

¹⁵ Íné ehweh tení ánínká kaweq agehmare karatáté mi matábúákáq mi kuriákáq onsarínkákáq agehmaranieéna matiéhre.

¹⁶ Mi matábúwé ahnansahrapeq ébeq ahnásáhrápéq nahorapeq nehwiehrapeq peh monseráhne. Íópeqté ánínká agehmare karatáté agehmaréhrana peh íre wahto 2,200 kirómítá kéhre. Sehwerapeq moq agehmaréhrana peh monseráhnire.

¹⁷ Mi matábúrápéqté kúriwé tahperue agehmaréhmé 144 mitá tahnsane. Wehukénínká mátabu agehmaréhnserah íópeqté ánínká agehmaréhre.

¹⁸ Mi kuriwé sásípa ebáhtáté pera kuríe. Mi matábúráq kéh náneqmarínká kórataté miraia tímánónká tahnsane anotah téhrehre.

¹⁹ Mi matábú áwahewé áhnte kaweq ebáh awahriq naneq ebáhtáté pearéhre. Náhbáh 2 ebáh mankuara ebáhmé sápáíae. Náhbáh 3 ebáhmé ágétie. Náhbáh 4 ebáhmé sehenáh tahnsa ebáhmé émérae.

²⁰ Náhmbáh 5 ebáhmé sáróníkísie. Mi ebáhmé tautáúqkakaq taberábeakáq ebáhne. Náhmbáh 6 ebáhmé tautáúq ebáhmé kóniríanie. Náhmbáh 7 ebáh wiehq ebáhmé kárisórátie. Náhmbáh 8 ebáh sehenáh tahnsa ebáhmé péririe. Náhmbáh⁹ ebáh wiehq ebáhmé tópásie. Náhmbáh 10 ebáhmé kírísópésae. Náhmbáh 11 ebáhmé áhiásinie. Náhmbáh 12 ebáh tautáúq ebáhmé ámétísie. Mi ebáhmárimé mó naneq mó naneq tahnsá ebáhmárinéna áhnte moné tahnsa ebáhmárine.

²¹ Kuriraté ónsáwé airápété téhtaré ónsáwé anotah pasésúq tahnsa náneq taberábe pasésúqtáté mó onsá mó onsáue miraia ónsáwárine. Mi matábúrápéqté áhmé kóraraté miraia áhnéna timanonka téhrehnserahni ahne.

²² Íné tagome mi matábúráq Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh íre kéhre. Írakaumo. Maniká itene Wahnah moke miraorahi anínseq Sipisípiq Áráhseqseq mitaq miéhya puana Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh íre kéhre.

²³ Mitaq íónkakaq pópoqnahakáq íre kéhre. Írakaumo. Manikáne téhreh naneqka mitaq téhrehra Sipisípiq Áráhqa áráhmu tahnsá áni miéhre.

²⁴ Manikáne téhreh naneqka téhrehra beqme mah kehiná kéhínánká mitaq nogigéhe. Mah marákóipéqté wáhnáh kégá sene kaweq mensáméhnsánkákáq mi matábúrápéq mewe sigéhe.

²⁵ Wéhékáh mi matábúrápéqté ónsá íre paiqmaragéhe. Mitaq íre sunkíkírina puana mi onsá ahriahri íre paiqmaraneherawoe.

²⁶ Mah kehiná kéhínané kaweq naneqmarínkákáq sene awahriq naneqkákáq mi matábúrápéq mewe sigéhe.

²⁷ Moke ahababáq mitaq íre serahowe. Ahababáro kereq péhe éhwéhnkákáq kéreq mitaq íre serahowe. Ahqáho. Írakaumo. Peh morá Sipisípiq Áráhqne oga mérapeqté púkúipéq sensíwíq kéh kégá mitaq serahowe.

22

Oga mé wanínkákáq oga mé awánkánkákáqsábé éhwéhne.

¹ Íopeqté ánínká oga mé waní sokigi anírana mi wanímé timanonka téhrehnserahni. Mi waní ahyahipeqmé Manikánseq Sipisípiq Áráhseqseka wahnahnóyarebeqte túíre.

² Tuena mi matábúrápéqté áh ákáhpi túíre. Oga mé awánká mi waní ayehráq éberiopeq éberiopeúe kéhre. Mi awánkátáq airápété téhtaré mó naneq mó naneq seránue iyéhre. Mó iotáq mó naneq será iyena mó iotáq mó naneq seránue iyéhre. Mi awánká ánáwharínká mah kehiná kéhíná kawerarítéhre.

³ Manikánka kamah arina naneqmarí mitaq mó íre kanawire.

Manikánseq Sipisípiq Áráhseqseka mitaq wahnah wahnahnigehe. Moke Manikáne arambehri kegá wensabé iwíáh iwíáh atagéhe.

⁴ Iwíáh iwíáh atera wene auranabiah tagagehe. Wenáwíq sene siyehitaq kanae.

⁵ Mitaq íre sunkíkírinae. Maniká itene Wahnahnka mitaq téhreh puana áráhmuakáq íónkakaq mitaq íre kanae. Írakaumo. Wene arambehri kegá ahriahri mitaq wahnah wahnahnigehe.

Sísaga, Apubúue tuinauge i éhwéhne.

⁶ Íopeqté ánínká ínénsabe mahraréna, Ínéga teawú éhwéh aiq pútaq éhwéh púana wehukega aiq pútare aintahráhowe. Maniká itene Wahnahnka wene ehweh irare ke iwíáh aritéhrara pahsúáhowe. Amahnágawé áhnbórá sína

naneqmarí wene arambehri ke sokigi arinkéheéna íópeqté ání eqmaréhrana túíre ire.

⁷ Íópeqté ánínká mó mahraréna, Írátíahno. Sísaga mahraréna, Íné apubúue tuinauge ire. Mah pukúípéqté éhwéh sehgió kégá iwíáh iwíáhigehe ire.

⁸ Mah ehwéh irena mi naneqmarí tagotaq sokigii aniné aigárátáq iwíáh iwíáh atanieéna káuqmunue míógana

⁹ wega ínénsabe, Ahqáho. Íre miraúno. Íné itereq moráráq arambehriu aní múge. Manikáne ehweh irare kereq mah pukúípéqté éhwéh sehgió kéreq itereq moráráq arambehriu aní múge. Manikánsabe webataq iwíáh iwíáh ato ire.

¹⁰ Íópeqté ánínká ínénsabe mó mahraréna, Arega púkuipéq sehiranóna ehwéhmé unkumehrataq íre táhparo. Írakaumo. Mi tanáhráq áhnbórání puah íre táhparo.

¹¹ Mi tanáhráq sínaraq ahababáq kega peh ahabárigewe. Íre mirao naneq sansáno kegá peh sene sánsá miraigehe. Tábúsoréh sánsáno kegá peh tábúsoréh sánsá miraigehe. Kaweqtaq mía mía kegá peh kaweqtaq mía míaigehe ire.

¹² Sísaga mahraréna, Írátíáhro. Íné apubúue tuinauge. Túónaraq wehukene arambehri saraqme tagéna awehraq apéq morání moránínue náinauge.

¹³ Íné téh míáhwa aní múge. Íné anehemé mía míainauge. Íné ebeqte aní ména íné anehete ání múge. Íné moke náneq áwahe aní múge. Moke áhwáro arámbéhrí aiq parabarúó ání múge ire.

Kaweq matábúrápéq íre kioráho keyábé éhwéhne.

¹⁴ Sísaga mó mahraréna, Wehukega sene korósi pabeq paberowana taberábe aginsabé iwíáh iwíáhowe. Mina inserah sene sirupipeq pabeq paberia kegá oga mérapeq mi kawéq matábúrápéq kioráhonsabé iwíáh iwíáhigehe. Sega mitaq oga mé awankánara ísíwe nagehe.

¹⁵ Ahababáq kega mitaq íre kioráhowe. Ánéhgió kéreq mó kené weh ahre abario kereq mó aní subiq súáh kereq péhepehe manikánsabé iwíáh iwíáh atáh kéreq moke péhe éhwéh irare sansá suwahbeh kereq peh máhpeq mía míaéra mitaq íre kioráhowe ire.

¹⁶ Íre kioráhowe éna ínénsabe, Íné Sísá uge. Íné Tébitine anahwa úge. Íné tuembínaga téhrehnerahni aní múge. Íné tagariáh kegá mah ehwéh irageheéna íópeqté ánínká mah ehwéh ite teiinkeheéna eqmaróge ire.

¹⁷ Manikáne Awanseq Sísá tagariáh kéreqka Sísansabé, Mahbeq tuo ewe. Mah ehwéh íráh kegá moq mahbeq tuo igehe. Wání tahbobóí kegá séra oga mé wanínsabé suwahbeh kegá pehipi nagehe.

Sóniga mah pukú sáhsásáhó keyábé págege ehwéh pahsúéh éhwéhne.

¹⁸ Mah pukúípéq mókake sína naneqsabé éhwéh aiq sehiranuge. Mi sehirá sáhsahwe tagahro. Págege ehwéh teiníboq írátíáhro. Mah ehwéh síwáhnori anínká mó ehwéhnikákáq masosahrue síwáhnorínaraq mah ehwéhniká kama-horahi naneq teinserah mi aní moq anotahtaq kamah awinkéhe.

¹⁹ Mah ehwéh síwáhnori anínká moke íre síwáhnoria peh ákáhtaq síwáhnorínaraqmé wega awaq miahráhi naneq Manikánka meyankehe. Oga mé awankánarame mi anínká íre awaq miankehe. Mah ehwéhmé kaweq matábúrápéqsabé teíre. Mi anínká mi matábú íre awaq miankehe.

²⁰ Mah ehwéh tení ánínká mahraréna, Íné aiq pútaq apubúue tuinauge ire. Aiq mire. Sísa itene Wahnahno, mahbeq tuo uge.

²¹ Sísa itene Wahnahnka moke we tagariona keyabé arutaboiréna séhréh aitéhre. Aiq míre.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mátíyu 1.1-2.12
2	Mátíyu 2.13-3.6
3	Mátíyu 3.7-4.11
4	Mátíyu 4.12-25
5	Mátíyu 5.1-26
6	Mátíyu 5.27-48
7	Mátíyu 6.1-24
8	Mátíyu 6.25-7.14
9	Mátíyu 7.15-29
10	Mátíyu 8.1-17
11	Mátíyu 8.18-34
12	Mátíyu 9.1-17
13	Mátíyu 9.18-38
14	Mátíyu 10.1-23
15	Mátíyu 10.24-11.6
16	Mátíyu 11.7-30
17	Mátíyu 12.1-21
18	Mátíyu 12.22-45
19	Mátíyu 12.46-13.23
20	Mátíyu 13.24-46
21	Mátíyu 13.47-14.12
22	Mátíyu 14.13-36
23	Mátíyu 15.1-28
24	Mátíyu 15.29-16.12
25	Mátíyu 16.13-17.9
26	Mátíyu 17.10-27
27	Mátíyu 18.1-22
28	Mátíyu 18.23-19.12
29	Mátíyu 19.13-30
30	Mátíyu 20.1-28
31	Mátíyu 20.29-21.22

February

date	Scripture
1	Mátiyu 21.23-46
2	Mátiyu 22.1-33
3	Mátiyu 22.34-23.12
4	Mátiyu 23.13-39
5	Mátiyu 24.1-28
6	Mátiyu 24.29-51
7	Mátiyu 25.1-30
8	Mátiyu 25.31-26.13
9	Mátiyu 26.14-46
10	Mátiyu 26.47-68
11	Mátiyu 26.69-27.14
12	Mátiyu 27.15-31
13	Mátiyu 27.32-66
14	Mátiyu 28.1-20
15	Máhka 1.1-28
16	Máhka 1.29-2.12
17	Máhka 2.13-3.6
18	Máhka 3.7-30
19	Máhka 3.31-4.25
20	Máhka 4.26-5.20
21	Máhka 5.21-43
22	Máhka 6.1-29
23	Máhka 6.30-56
24	Máhka 7.1-23
25	Máhka 7.24-8.10
26	Máhka 8.11-9.1
27	Máhka 9.2-29
28	Máhka 9.30-10.12

date	Scripture
1	Máhka 10.13-31
2	Máhka 10.32-52
3	Máhka 11.1-26
4	Máhka 11.27-12.17
5	Máhka 12.18-37
6	Máhka 12.38-13.13
7	Máhka 13.14-37
8	Máhka 14.1-21
9	Máhka 14.22-52
10	Máhka 14.53-72
11	Máhka 15.1-47
12	Máhka 16.1-20
13	Árúka 1.1-25
14	Árúka 1.26-56
15	Árúka 1.57-80
16	Árúka 2.1-35
17	Árúka 2.36-52
18	Árúka 3.1-22
19	Árúka 3.23-38
20	Árúka 4.1-30
21	Árúka 4.31-5.11
22	Árúka 5.12-28
23	Árúka 5.29-6.11
24	Árúka 6.12-38
25	Árúka 6.39-7.10
26	Árúka 7.11-35
27	Árúka 7.36-8.3
28	Árúka 8.4-21
29	Árúka 8.22-39
30	Árúka 8.40-9.6
31	Árúka 9.7-27

date	Scripture
1	Árúka 9.28-50
2	Árúka 9.51-10.12
3	Árúka 10.13-37
4	Árúka 10.38-11.13
5	Árúka 11.14-36
6	Árúka 11.37-12.7
7	Árúka 12.8-34
8	Árúka 12.35-59
9	Árúka 13.1-21
10	Árúka 13.22-14.6
11	Árúka 14.7-35
12	Árúka 15.1-32
13	Árúka 16.1-18
14	Árúka 16.19-17.10
15	Árúka 17.11-37
16	Árúka 18.1-17
17	Árúka 18.18-43
18	Árúka 19.1-27
19	Árúka 19.28-48
20	Árúka 20.1-26
21	Árúka 20.27-47
22	Árúka 21.1-28
23	Árúka 21.29-22.13
24	Árúka 22.14-34
25	Árúka 22.35-53
26	Árúka 22.54-23.12
27	Árúka 23.13-43
28	Árúka 23.44-24.12
29	Árúka 24.13-53
30	Sóni 1.1-28

date	Scripture
1	Sóni 1.29-51
2	Sóni 2.1-25
3	Sóni 3.1-21
4	Sóni 3.22-4.3
5	Sóni 4.4-42
6	Sóni 4.43-54
7	Sóni 5.1-23
8	Sóni 5.24-47
9	Sóni 6.1-21
10	Sóni 6.22-40
11	Sóni 6.41-71
12	Sóni 7.1-29
13	Sóni 7.30-52
14	Sóni 7.53-8.20
15	Sóni 8.21-30
16	Sóni 8.31-59
17	Sóni 9.1-41
18	Sóni 10.1-21
19	Sóni 10.22-42
20	Sóni 11.1-53
21	Sóni 11.54-12.19
22	Sóni 12.20-50
23	Sóni 13.1-30
24	Sóni 13.31-14.14
25	Sóni 14.15-31
26	Sóni 15.1-27
27	Sóni 16.1-33
28	Sóni 17.1-26
29	Sóni 18.1-24
30	Sóni 18.25-19.22
31	Sóni 19.23-42

date	Scripture
1	Sóni 20.1-31
2	Sóni 21.1-25
3	Eqmaro 1.1-26
4	Eqmaro 2.1-47
5	Eqmaro 3.1-26
6	Eqmaro 4.1-37
7	Eqmaro 5.1-42
8	Eqmaro 6.1-15
9	Eqmaro 7.1-29
10	Eqmaro 7.30-50
11	Eqmaro 7.51-8.13
12	Eqmaro 8.14-40
13	Eqmaro 9.1-25
14	Eqmaro 9.26-43
15	Eqmaro 10.1-33
16	Eqmaro 10.34-48
17	Eqmaro 11.1-30
18	Eqmaro 12.1-23
19	Eqmaro 12.24-13.12
20	Eqmaro 13.13-41
21	Eqmaro 13.42-14.7
22	Eqmaro 14.8-28
23	Eqmaro 15.1-35
24	Eqmaro 15.36-16.15
25	Eqmaro 16.16-40
26	Eqmaro 17.1-34
27	Eqmaro 18.1-21
28	Eqmaro 18.22-19.12
29	Eqmaro 19.13-41
30	Eqmaro 20.1-38

date	Scripture
1	Eqmaro 21.1-16
2	Eqmaro 21.17-36
3	Eqmaro 21.37-22.16
4	Eqmaro 22.17-23.10
5	Eqmaro 23.11-35
6	Eqmaro 24.1-27
7	Eqmaro 25.1-27
8	Eqmaro 26.1-32
9	Eqmaro 27.1-20
10	Eqmaro 27.21-44
11	Eqmaro 28.1-31
12	Aroma 1.1-17
13	Aroma 1.18-32
14	Aroma 2.1-24
15	Aroma 2.25-3.8
16	Aroma 3.9-31
17	Aroma 4.1-12
18	Aroma 4.13-5.5
19	Aroma 5.6-21
20	Aroma 6.1-23
21	Aroma 7.1-14
22	Aroma 7.15-8.6
23	Aroma 8.7-21
24	Aroma 8.22-39
25	Aroma 9.1-21
26	Aroma 9.22-10.13
27	Aroma 10.14-11.12
28	Aroma 11.13-36
29	Aroma 12.1-21
30	Aroma 13.1-14
31	Aroma 14.1-23

date	Scripture
1	Aroma 15.1-21
2	Aroma 15.22-16.7
3	Aroma 16.8-27
4	1 Kórína 1.1-17
5	1 Kórína 1.18-2.5
6	1 Kórína 2.6-3.4
7	1 Kórína 3.5-23
8	1 Kórína 4.1-21
9	1 Kórína 5.1-13
10	1 Kórína 6.1-20
11	1 Kórína 7.1-24
12	1 Kórína 7.25-40
13	1 Kórína 8.1-13
14	1 Kórína 9.1-18
15	1 Kórína 9.19-10.13
16	1 Kórína 10.14-11.1
17	1 Kórína 11.2-16
18	1 Kórína 11.17-34
19	1 Kórína 12.1-26
20	1 Kórína 12.27-13.13
21	1 Kórína 14.1-17
22	1 Kórína 14.18-40
23	1 Kórína 15.1-28
24	1 Kórína 15.29-58
25	1 Kórína 16.1-24
26	2 Kórína 1.1-11
27	2 Kórína 1.12-2.11
28	2 Kórína 2.12-17
29	2 Kórína 3.1-18
30	2 Kórína 4.1-12
31	2 Kórína 4.13-5.10

date	Scripture
1	2 Kórina 5.11-21
2	2 Kórina 6.1-13
3	2 Kórina 6.14-7.7
4	2 Kórina 7.8-16
5	2 Kórina 8.1-15
6	2 Kórina 8.16-24
7	2 Kórina 9.1-15
8	2 Kórina 10.1-18
9	2 Kórina 11.1-15
10	2 Kórina 11.16-33
11	2 Kórina 12.1-10
12	2 Kórina 12.11-21
13	2 Kórina 13.1-14
14	Kárétia 1.1-24
15	Kárétia 2.1-16
16	Kárétia 2.17-3.9
17	Kárétia 3.10-22
18	Kárétia 3.23-4.20
19	Kárétia 4.21-5.12
20	Kárétia 5.13-26
21	Kárétia 6.1-18
22	Épésa 1.1-23
23	Épésa 2.1-22
24	Épésa 3.1-21
25	Épésa 4.1-16
26	Épésa 4.17-5.2
27	Épésa 5.3-33
28	Épésa 6.1-24
29	Pírípái 1.1-26
30	Pírípái 1.27-2.18

date	Scripture
1	Pirípái 2.19-3.6
2	Pirípái 3.7-4.1
3	Pirípái 4.2-23
4	Kórósia 1.1-20
5	Kórósia 1.21-2.7
6	Kórósia 2.8-23
7	Kórósia 3.1-17
8	Kórósia 3.18-4.18
9	1 Tésárónáika 1.1-2.9
10	1 Tésárónáika 2.10-3.13
11	1 Tésárónáika 4.1-5.3
12	1 Tésárónáika 5.4-28
13	2 Tésárónáika 1.1-12
14	2 Tésárónáika 2.1-17
15	2 Tésárónáika 3.1-18
16	1 Tímóti 1.1-20
17	1 Tímóti 2.1-15
18	1 Tímóti 3.1-16
19	1 Tímóti 4.1-16
20	1 Tímóti 5.1-25
21	1 Tímóti 6.1-21
22	2 Tímóti 1.1-18
23	2 Tímóti 2.1-21
24	2 Tímóti 2.22-3.17
25	2 Tímóti 4.1-22
26	Táitása 1.1-16
27	Táitása 2.1-14
28	Táitása 2.15-3.15
29	Pirémóna 1.1-25
30	Íbaru Ke 1.1-14
31	Íbaru Ke 2.1-18

date	Scripture
1	Íbaru Ke 3.1-19
2	Íbaru Ke 4.1-13
3	Íbaru Ke 4.14-5.14
4	Íbaru Ke 6.1-20
5	Íbaru Ke 7.1-19
6	Íbaru Ke 7.20-28
7	Íbaru Ke 8.1-13
8	Íbaru Ke 9.1-10
9	Íbaru Ke 9.11-28
10	Íbaru Ke 10.1-18
11	Íbaru Ke 10.19-39
12	Íbaru Ke 11.1-16
13	Íbaru Ke 11.17-31
14	Íbaru Ke 11.32-12.13
15	Íbaru Ke 12.14-29
16	Íbaru Ke 13.1-25
17	Sémísi 1.1-18
18	Sémísi 1.19-2.17
19	Sémísi 2.18-3.18
20	Sémísi 4.1-17
21	Sémísi 5.1-20
22	1 Píta 1.1-12
23	1 Píta 1.13-2.10
24	1 Píta 2.11-3.7
25	1 Píta 3.8-4.6
26	1 Píta 4.7-5.14
27	2 Píta 1.1-21
28	2 Píta 2.1-22
29	2 Píta 3.1-18
30	1 Sóni 1.1-10

date	Scripture
1	1 Sóni 2.1-17
2	1 Sóni 2.18-3.2
3	1 Sóni 3.3-24
4	1 Sóni 4.1-21
5	1 Sóni 5.1-21
6	2 Sóni 1.1-13
7	3 Sóni 1.1-14
8	Súta 1.1-25
9	Sokigi 1.1-20
10	Sokigi 2.1-17
11	Sokigi 2.18-3.6
12	Sokigi 3.7-22
13	Sokigi 4.1-11
14	Sokigi 5.1-14
15	Sokigi 6.1-17
16	Sokigi 7.1-17
17	Sokigi 8.1-13
18	Sokigi 9.1-21
19	Sokigi 10.1-11
20	Sokigi 11.1-19
21	Sokigi 12.1-18
22	Sokigi 13.1-18
23	Sokigi 14.1-20
24	Sokigi 15.1-8
25	Sokigi 16.1-21
26	Sokigi 17.1-18
27	Sokigi 18.1-24
28	Sokigi 19.1-21
29	Sokigi 20.1-15
30	Sokigi 21.1-27
31	Sokigi 22.1-21